

19 A d

COMMENTARII
DE REBUS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XXIII. PARS I.

LIPSIAE MDCCLXXIX.

APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.

Venduntur etiam

Londini apud Io. Nourse. Lugduni Bat. Fratres Luchtmann. Parisiis
Barroi senior. Augustae Taurinor. Giraud et Gravier. Venetiis I. B.
Pascali. Milano Ios. Galeazzi, et Vpsaliae apud Magn. Sweterum.

Jos: Banks

I.

Noui Commentarii Academiae Scientiarum
Imperialis Petropolitanae Tomus XX. pro
anno MDCCLXXV. Petropoli typis Aca-
demiae Scientiarum MDCCLXXVI. 4to.
pagg. 643. praeter summarium. Tabb.
aeneae 20.

Pergimus iam in enarranda horum
commentariorum summa. Ex ma-
thematicum scientia sequentes reperi-
untur tractatus.

1. *Aduersaria analytica miscellanea de fractionibus* p. 3.
continuis. Auctore DAN. BERNOULLI.
2. *Disquisitiones ulteriores de indole fractionum con-* p. 24
tinuarum. Auctore EODEM.
3. *Solutio quorundam problematum diophantaeo-* p. 48.
rum. Auctore L. EULERO.
4. *EIVSDEM Speculationes analyticae.* p. 59.

p. 80. 5. A. I. LEXELL *de resolutione polygonorum recti-*
Tab. 1. *lineorum dissertatio secunda.*

p. 123. 6. L. EVLER *observationes circa nouum et singulare*
progressionum genus.

p. 140. 7. EIVSDEM *meditationes circa serierum singulare*
genus.

Hos physico mathematica excipiunt, quae
sunt

p. 189. 8. L. EVLER *formulae generales pro translatione*
Tab. 2. *quacunque corporum rigidorum.*
fig. 1.

p. 208. 9. EIVSDEM *noua methodus motum corporum rigi-*
Tab. 2. *dorum determinandi.*
fig. 3-6.

p. 239. 10. A. I. LEXELL *theoremata nonnulla generalia de*
Tab. 3. *translatione corporum rigidorum.*

p. 271. 11. L. EVLER *regula facilis pro diiudicanda firmita-*
Tab. 2. *te pontis aliusue corporis similis ex cognita firmi-*
fig. 7-8. *tate moduli.*

p. 286. 12. *De genuina methodo tam aequilibrium, quam mo-*
Tab. 4. *tum corporum flexibilibus determinandi et utrius-*
que egregio consensu. Auctore EODEM.

p. 304. 13. *De pressione funium tensorum in corpora subie-*
Tab. 5. *cta, eorumque motu a frictione impedito. Vbi*
praesertim methodus traditur, motum corporum
tam perfecte flexibilibus, quam utcunque elasticorum
non in eodem plano sitorum determinandi Diss. I.
Auctore EODEM.

14. Super eadem re Diff. II. Auctore EODEM.

P. 327.

Tab. 6.

fig. 1-5.

15. W. L. KRAFFT *de viribus remorum nouae speciei*
eorumque comparatione cum remis ordinariis.

P. 343.

Tab. 6.

fig. 6.

Iam ad eam scriptorum accedimus classem, quae ad nostri instituti fines propius accedit, ad physicam nempe. Quorum epicrisin, cum rerum traditarum praestantia se commendare soleant, pro more nostro breuiter recensebimus.

16. C. F. WOLFF *de foramine ouali, eiusque*
usu in dirigendo motu sanguinis. Observationes nouae.

P. 357.

Tab. 7.

et 8.

Praemissa sententia ea, quam adhuc superforamine isto fouerunt anatomici, dubitationes enarrauit opinioni istae repugnantes; quibus dein observationes de illo subnectit. Reperit vero foramen ouale duplex, quorum aliud in dextro, aliud in sinistro sinu hiabat. Dissecuit sinum cum ventriculo dextri lateris in parte anteriore, ad prius illorum rectius considerandum, illudque ab isthmo VIEVSSENI proficisci inque valuulam EVSTACHII finiri reperit. Sinu sinistro vero in parte posteriori, ubi vasa pulmonalia inseruntur, apertum vidit huius lateris foramen ab eodem isthmo oriri atque in valuula foraminis oualis hiare. Foramina ista nullo communicari ductu Nostro videntur propterea, quod non sine summa difficultate, per foramina ista stilum ex vno sinu in alterum perducere potuerit. Valuula foraminis oualis remota distinctius vidit sinus minime communicare, sed ytraque orificia in truncum venae cauae vtrique sinui interpositum ducere. Diuiditur vero vena caua inferior, cordi accedens, in duos truncos, dextrum nempe atque sinistrum, quorum ostia in sinibus aperta, ea ipsa sunt, quae sub foraminum

oualium nomine a se aliisque fuerunt descripta; substitui itaque suadet nominibus foraminum oualium, *orificii dextri* atque *sinistri venae cauae inferioris* denominationes. A tunicis venarum cauarum interioribus ab externis recedentibus et valuula *EUSTACHII* et valuula foraminis oualis formantur, dum tunicae exteriores sinus ipsos constituunt. Insidet vero valuula foraminis oualis basi sua supremo termino parietis sinistri venae cauae inferioris, ubi haec incipit in sinum sinistram continuare; efficitque adeo ipsa terminum inter venae sinusque fines eodem modo, uti in dextro latere Eustachiana valuula. Rectius itaque valuulae istae, mutatis nominibus, *valuulae sinus dextri sinistriue* dici posse Nostro videntur. Arcus s. isthmus *VIEVSSENII* nihil aliud est, quam margo septi sinuum, crassitie alboreque ab reliquo septo discrepans, crura huius, quae in valuulas abire diximus, in dextro latere valuulae *EUSTACHII* firmitus inseruntur, quam foraminis oualis valuulae. Aperiri vero videtur Cl. Obseruatori truncus ipse venae cauae in sinum sinistram, trunci vero huius ramus in sinum dextrum. In homine nato foramen dextrum eodem modo augetur, quo sinistram minuitur, hoc vero eo efficitur, quod sanguis orificium dextrum copiosius transiens, valuulam Eustachianam, lumen venae dextrae occludentem dextrorsum, arcum vero sinistrorsum urgeat. Ab eodem sanguine in dextrum vas copiosius irruente valuula *EUSTACHII*, a crure arcus posteriori, cui in infantili aetate adhaesit, separatur, foveaque in posteriori venae cauae parte imprimitur haud profunda, formae oblongae vel ouatae, vertice sursum directo praedita, et eminentiori parte sinus dextri superius circumdata. Valuulam *EUSTACHII* retiformem cum *HAL-*
LERO

ZERO pro praeter naturam rupta habet, nec non WINSLOVIO eandem valuulam in homine adulto imminui subscribit. Embryoni valuula foraminis oualis vix vlla, ea enim in aetate profectiori volumine sensim augetur, quare foramen tunc temporis maximum. Valuula contra EVSTACHII infantilis, adulti hominis valuula multo longior longitudine pedetentim diminuitur. Fertur itaque omnis sanguis ante tertium aetatis mensem in embryonis sinum finistrum, ita vt in dextrum vix guttulae quaedam instillent, a qua via per valuulam foraminis oualis volumine auctam deinde remouetur. Ex iis itaque, quae modo diximus, apparet, valuulam EVSTACHII in tertio mense summa gaudere magnitudine. Accedit iam ad descriptionem cordis vitulini; valuula Eustachiana hic reperitur nulla, foramen dextrum non ouale, sed angulatum apparet, suntque duo rami venae cauae inferioris distincte diuisi. Ex hoc venae cauae in vitulis statu per analogiam ad humanam colligit venam, eamque in duos quoque minimos diuisam esse ramos concludit. Valuula foraminis finistri in bouino aequae ac humano fetu tubus est, non simplex, vt vulgo describitur, membrana, neque corniculis, vt semilunares valuulae, insignitur. Est vero quaedam conuenientia huius valuulae cum venosis valuulis cordis, respectu α) figurae β) insertionis γ) functionis et δ) productionum filamentosarum, quibus parietibus sinus alligatur, quarumque auxilio, quominus intra venae cavitatem retrolabi possit impeditur. Causa vero, cur adhuc non detecta fuerit haec cordis interioris structura, in eo posita Nostro videtur, quod in methodo sinum dextrum aperiendi errauerint anatomici. Vena caua enim si simul aperitur, vel si in alia, quam anteriori ventriculi dextri pariete, sectio instituitur, tunc frustra

A 4

harum

harum partium suscipitur disquisitio. Sanguis vero non, ut adhuc videbatur, per foramina ista ex vno sinu in alterum perfluit, sed, ut Auctori Nostro placet, per venae cauae nominatos ramos in vtrumque sinum simul influit, atque per eos ventriculis infunditur. Iam argumenta commemorauit, quae, si vel maxime foramen ouale esset tale, quale vulgo assumitur, corroborarent, sanguini ex vno in alterum sinum viam patere nullam. Pertinet ad horum censum sinuum actio eodem tempore eueniens, qua nimirum impeditur, quominus ex vno in alterum sinum sanguinis meare possit guttula, inprimis cum sanguini propulso commodior in ventriculos pateat via. Hicce vero sanguinis circulus eodem modo mutari Nostro videtur, quo partium, cor constituentium, figura. Copia nimirum sanguinis in embryone paucorum mensium maxima sinum ventriculumque intrat sinistrum, quae, aucto sensim ostio venae dextro, ad dextrum magis allici solet sinum. Ductus arteriosus BOTALLI in embryone Cl. Auctori breuior quidem, quam in fetu nato, multo maiori tamen capacitate praeditus videbatur. Vfus vero huius ductus non solum in imminuenda copia sanguinis pulmones intrante cernitur, verum quoque in supplenda venae cauae vice, si mechanicum, quod in illa forte reperiatur vitium, motum sanguinis in ista praecludat. Exhibuit vero hanc cordis fabricam figuris septem in tabulis duabus distributis, earumque explicationem sat largam adnexit.

P. 431.

17. *Lychni - Cucubalus* ; nouum plantae hybridae genus Auctore I. T. KOELREYTER. Consperso *Lychnidis dioicae albae* flore, polline *Cucubali viscosi*, semina sunt progenita matura, praeter magnitudinem minorem coloremque obscuriorem a naturali

naturali statu non recedentia. Plantae, quas ex istis progeniuit, mediae erant inter vtrumque parentem, quarum formam ipsius KOELREÛTERI verbis repetere nobis liceat. *Caulis*, inquit, erat minus ramosus et rigidior Lychnide, ramosior ac gracilior Cucubalo; *Folia* angustiora, viscidiora, magisque vndulata, quam in Lychnide, sed latiora minusque viscida ac vndulata, quam in Cucubalo; *Perianthium* non adeo ventricosum ac inflatum, vt Lychnidis, cernitur, nec cylindricum ac corollae vnguibus appressum, vt in Cucubalo; *Vngues petalorum* longiores ac angustiores, quam in Lychnide, breuiores ac latiores, quam in Cucubalo; *Corona faucis* membranacea parua, in Lychnide speciosa, in Cucubalo vero conspicitur nulla; *Sexus* semihermaphroditus, qui in Lychnide est dioicus atque in Cucubalo hermaphroditus; *Filamenta* inaequalia, tenera, quasi emarcida, germini breuiora; *Antherae* minimae, effoetae, puluere carentes; *Germen* minus, angustius acutiusque, quam in Lychnide, sed maius nec adeo angustum et acuminatum, vt in Cucubalo; *Stylorum* numerus constantior quaternarius, qui in Lychnide quinarius, in Cucubalo vero cernitur ternarius. *Semina* nulla. Stigmata puluere Lychnidis dioicae conspersa impraegnationem admittebant spuriam. Perennabat radice. Stigmatibus vero Cucubali viscosi, polline Lychnidis eiusdem conspersis, semina matura produci non potuerunt. Adiunxit iam catalogum plantarum congenerum, quarum impraegnatione experimentis XLIX. frustra fuit suscepta, ad quem Lectores amandare cogimur. Ex quibus quidem experimentis sequentia deducit corollaria

1.) *semen vtrumque, tam masculinum, quam femininum, respectu omnium plantae partium ipsiusque sexus diuersitatis reciprocam inter se exercere actionem*

nem ac reactionem, mutuumque semper ac aequalem in generationis negotium habere influxum, nisi singulari aliqua causa illud aequilibrium turbetur, neque verum esse illud axioma, quod partes, quae corticalem substantiam spectant, a patre, eae vero, quae ad medullarem pertinent, a matre ortum ducant. 2.) dari interdum plantas bigeneres diuersique ordinis foecunda copulatione iungendas. 3.) non omnes congenere felici successu copulari. 4.) hybridarum e plantis affinis propagationem non facile obtineri.

P. 449. **18. Schacalae historia,** Auctore A. I. GÜLDEN-
Tab. STAEDT. Praemissis quibusdam de patre Ovis,
10-13. quem cum BUFFONO *C. Ammonem* LINN. dicit,
et Caprae, qui non *C. Ibex*, s. *Capra bezoartica*
iudicatur: demonstrare conatur, nec *Hyaenam* nec
Lupum, nec *Vulpem*, sed *Schacalam*, seu *Canem*
aureum LINN. Canem ferum esse. *Lupus* enim
pro *Cane fero* haberi nequit, quum patria differat,
quae ei est zona frigida, in Asia minori vix occur-
rat et in regionibus meridionalibus plane deficiat;
deinde magnitudine Canes superet: probabile
enim est Cl. Auctori, animal, ex quo Canis varia-
tes ortae sint, magnitudine naturali ea gaudere,
quae media sit inter maximos et minimos nunc oc-
currentes Canes. Tum coeci intestini structura in
Lupo a Cane essentialiter discrepet, et denique
coitus inter *Lupum* et *Canem* difficillimus sit.
Vulpes etiam *Lupo* magis essentialiter differt a *Ca-*
ne, teneritate pilorum, rostro nimis acuto, inte-
stino coeco, dentium primorum figura, qui sunt
integerrimi neque vlllo sulco exarati. *Schacala* au-
tem, quae omnibus fere attributis cum *Cane* con-
venit, videtur Nostro eius pater habenda esse.
Patria ei est Asia minor, quae pro animali dome-
stico antiquissimo hominibus primaevis innot-
scendo

scendo requiritur; in montosis degit, quae homines primaeui pariter inhabitarunt; loca non solum habitata, sed ipsos viatores, et sub dio seu sub tabernaculis pernoctantes adit et in itinere longius comitat, vt videatur quasi inuito homine eius societatem iniuisse; magnitudo Schacalae media est inter maximas et minimas Canis varietates, rostri etiam figura medium tenet inter acutissima et obtusissima Canum rostra; dentium primorum structura et intestini coeci, quod hic Tab. X. pictum traditur, figura omnino cum Cane conuenit. Moribus denique Cani Schacala simillima est. Vox eius eiulatus, non latratui est analoga: hominibus et gregibus multo minus, quam Lupi, vix magis quam Vulpes metuenda est: nec natura eius adeo ferox comperta est, ac in *BUFFONI* historia describitur: animalia minora phytiphaga subigit, cadauera, etiam humana, adit; coriacea quaecunque auide deglutit, vuas, vt Canis, appetit. Canis caudam recuruatam statui cicurato deberi persuasus est *Cl. Auctor*: eae enim, quae auriculis erectis instructae sunt varietates, caudam extensam et deflexam gerunt, vt Schacalae. Sequitur nunc descriptio partium internarum et exterarum accuratissima, iconibus illustrata.

19. *Chaus animal feli affine descriptum.* Au. p. 483.
Store EODEM. Est hoc *Caracali* *) adeo cognatum, ac *Felis rufa* *PENN.* **) *Lynci*. Habitat in 14. 15. campestribus, inundatis vel arundine, vel arboribus obsitis, mare caspium et fluuios illud petentes ambientibus regionibus. Voce, diaeta et moribus summopere analogus est *Chaus Cato fero*, ad loca culta

*) *BUFFONI* Hist. nat. Vol. IX. vid. comm. nostr. Vol. XI. p. 463.

**) Synops. of quadr. vid. ib. Vol. XIX. p. 347.

culta non accedit, impatientissimus atque iracundus, vnguibus dentibusque saeuit. Antibrachio forcipe venatoria ferrea, qua captum fuit animal, diffracto, abstinuit a pane et piscibus, et contra baculum in cista obuium, cui alligatum erat animal, et palmam propriam pedis fracti momordit ita, vt et ligni frustula et vngues phalangesque digitorum in ventriculo post mortem inuenirentur. Mirandum sane, animal in proprium corpus, cibo non deficiente, saeuisse, atque a cibo abstinuisse. Statura *Chai* media est inter *Catum* et *Lyncem*; superat magnitudine *Catum*; longitudo ab apice rostri ad caudae radicem duorum pedum cum dimidio, aut trium pedum est. Color capitis et trunci supra, et extremitatum fusco lutescens; gulae et regionis vmbilicalis albidus; pectoris et abdominis dilute lutescens. Cauda dorso concolor, apicem versus albido et nigro obsolete ter annulata, ipso apice nigro. Vberior internarum et externarum partium descriptio illustratione iconum, quae hic additae sunt, eget. Subiungit Cl. Auctor nomina animalium quatuor, proxime affinium, specifica: nempe *Felis Lynx* auriculis apice barbatis, capite et corpore albido rufo, nigro maculato; cauda obsolete annulata, apice nigra.

Felis rufa, auriculis apice barbatis, capite rufo, fronte et temporibus nigro striatis, corpore rufo, fusco maculato, cauda subtus et apice alba, supra nigro fasciata.

Felis Caracal, auriculis apice barbatis, extus nigris, capite, corpore et cauda vnicoloribus fuscescenti brunneis.

Felis Chaus, auriculis apice nigrobarbatis, extus brunneis, capite, corpore et caudae basi vnicoloribus, fuscescenti luteis, cauda apicem versus albido et nigro annulata, ipso apice nigro: huius
icon

icon et descriptio reperitur etiam in Cl. SCHRE-
BERI *op. de mammalibus*. Part. III. p. 414. Tab.
CX. B.

In vltima sectione astronomici reperiuntur
tractatus.

20. *De traiectu citissimo stellae per duos circulos al-* p. 503.
micantarath datos pro qualibet eleuatione boli. Tab.
Auctor. L. EVLER. 16.

fig. 1-3.

21. *De circulo maximo fixo in coelo constituendo, ad* p. 509.
quem orbitae planetarum et cometarum referantur. Tab.
Auctore EODEM. 16. 17.

22. *Observationes astronomicae pro determinando* p. 541.
fitu geographico variorum per Imperium Russicum
locorum a Nobil. CHR. EVLERO annis 1769 et
1770. factae. Relatae ab A. I. LEXELL.

23. *De observatione eclipseos solis Petropoli* $\frac{1}{2}$ *Au-* p. 577.
gusti 1775 instituta. Auctore EODEM.

24. *Observationes astronomicae in vrbe Dmitritewsk* p. 593.
institutae una cum determinatione latitudinis et
longitudinis huius loci. Auctore P. INOCHODZOW.

25. *Quatuor deliquia lunae in vrbe eadem observata* p. 611.
ab EODEM.

26. *Observationes astronomicae in vrbe Saratow ha-* p. 621.
bitae a G. M. LOWITZ.

27. *Epitome observationum meteorologicarum* p. 626.
tropoli anno 1775 institutarum. Auctore I. A.
EVLER.

Atque

Atque hoc, vti relatum legimus, volumine hi ipsi commentarii finiuntur. In posterum vero tractatus sodalium in lingua Latina, Russica, et Franco Gallica edentur nouo opere continuato, quod inscribitur *Acta* et iamiam ceptum est.

II.

IO. FRID. BLVMENBACHII M. D. et Prof. Götting. de generis humani varietate natua liber, cum figuris aeri incisis II. Göttingae, apud Viduam Abr. Vandenhoeck. 1776. 8. pagg. 100.

Laudibus omnibus dignissimam Cl. Auctoris dia-
triben, qua et doctrinae copiam et acumen
ingenii iudiciiue subtilemque obseruandi artem
fatis superque est testatus, eo lubentius indica-
mus, quo magis vtilis lectuque amoena ipsius, de
quo tractat, est argumenti ratio. Generationis
negotio breuiter ex HALLERI mente enarrato, cli-
matis potentia hominum formas mutari multum
p. 7. concedit. Estque duplex modus, quo homines
climatum mutationem experiantur; vel enim mi-
grando coelum mutant, vel ipsum solum sensim
aut mitescit, aut efferatur, sicque degenerant in-
colae. Deinde vitae genere et educatione, postea
diuersae speciei s. varietatis connubio mutantur et
animalia, et homines. Hic simul de animalibus
hybridis agit; quae si e valde affinibus pronata
sint, foecunda admittit. Ita e Cane et Vulpe hy-
bridum foecundum Göttingae fuisse refert. De
Canum et Simiarum coitu et inde natis hybridis
dubius est; duobus tamen exemplis fidem non
negat: quorum alterum in terris Schwarzburgicis
accidit; hybridum animal canem, domestico mi-
norem,

norem, referebat, oculis, auriculis, collari piloso patri Simiae simillimum erat; alterum Francofurti ad Moenum contigit: peperit catella ex *Simia Diana* LINN. fetum, ferocitate, ingenio, habitu gibbofo et cauda longiore patri simillimum. Animalia autem diuerfae speciei aut plane non coeunt, aut eorum connubia sunt infoecunda. Ita faepe ab Auctoribus relatum coitum Cuniculi cum Gallina merito in dubium vocat, folliciteque, testimonio Cl. DELLE LANZE *) nifus, demonstrat *Iumarros* nihil effe, nifi hinnos ex equo et afina pronatos.

Ipfum hominem a reliquis animantibus dif- p. 19.
ferre tum, quod careat omni *inftinctu*, praefertim artificiali, qui defectus vfu rationis, et loquelae refarcitur; tum, quoad corpus, inceffu erecto (ridicula enim, et fere ioci cauffa dicta videtur opinio Cl. MOSCATI **), qui hominem quatuor pedibus incedere debere ex anatomicis probare aufus eft), binis manibus, corpore, quoad plures partes, nudo, et inermi. Et in humanis feminis folis periodicus menftruus fluxus et hymen adest. Vteri quidem haemorrhagias inconfantes Simiis concedit. *Simia Satyrus* etiam ad inceffum in quatuor pedibus factus eft. Haec differentia ho- p. 32.
minis a reliquis animalibus praefertim in corporis fabrica interna patet: ex qua, vt pauciffima feligeret Nofter, cerebrum *Simiae Maimon* LINN. quatenus

*) BONNETI ad SPALLAZANI ep. in Mém. fopra i muli. p. II. fqq. Encycl. par DE FELICE. Tom. XXV. p. 242.

**) Delle corporee differenze effenziali, che paffano fra la ftruttura de Bruti, e la umana. Milano 1770. 8.

nus ab humano differt, describit, eiusque baseos iconem Fig. I. dedit. Praecipua, in quibus basis eius differt ab humana structura, sunt haec: Lobi cerebri anteriores in totum fere coaliti; pons VAROLII nulla plane fissura a medulla oblongata distinctus, sed continuo decursu cum ea iunctus, nec corporum pyramidalium neque oliuarium vllum vestigium: medulla oblongata multo crassior. Neruorum opticorum par in magnam molem coalitum ad ipsum in orbitas ingressum iterum diuiditur. Rete mirabile nullum. In cranio eiusdem Simiae, (Fig. II.) orbitae profundiores, zygoma crassius, dentes a se remotiores, caninique longiores, et peculiare os, cui incisores insidebant, vnumque nasi os triangulum, tanquam differentiae satis graues ab humano cranio proponuntur. Ex vertebrarum colli in Simiis structura et nexu etiam sequitur, eas ad situm erectum non esse factas.

p. 36. Ipsa autem illa animalia, quorum icones fidae ad *Simiam Satyrum* LINN. referuntur, duas species Cl. Auctori constituere videntur; quarum prima *Simia Troglodytes* s. *Chimpanfi*, a TVLPPIO et SCOTINO delineata, macrocephala, torosa, parte corporis postica saltem pilosa, antica, praeter humeros, nuda: altera *Simia Satyrus* s. *Oranutan* (i. e. persona intelligens*), TYSONIS, EDWARDSI, LE CAT et BUFFONI, quae gracilis magis, capite minore densa hirsutiae tecta, pilorum humeri et vlnae contraria directione.

p. 39. Ad quaestionem *sintne fuerintue omnis aevi omnisque gentis homines unius eiusdemque diuersaeue plane*

*) *Oran* enim non hominem significat: tribuitur enini et Elephanto et homini a Malabaris.

plane speciei, ita respondet, ut *vnā speciem, quatuor* tamen eiusdem *varietates* assumat, quae tamen ita inter se confluant, quarumue vna in alteram ita transeat, ut vix ac ne vix quidem limites inter eas constituere valeas. *Prima* varietas, quae sit pri- p. 41.
migenia, est *Europaeorum, Asiae cis Gangetanae* et quidquid *super Amur fluvium* septentrionem versus situm est cum *America boreali*: quarum terrarum homines, etsi statura, forma et colore multum inter se differant, in plurimis tamen conuenire videntur. *Altera* est *Asiae trans Gangetanae et infra Amur fluvium* positae *Vulturnoque obuersae*, cum Insularis et magna parte terrarum *australium*, nuper detectarum: colores fusci homines, naso fimo, oculorum palpebris conniuentibus et in cantho externo sursum ductis, pilis parcioribus, rigidis. *Tertiam* *Africa* constituit. *Quartam* quidquid *Americae*, praeter septentrionalem plagam, quae priori varietati est adiuncta, restat.

Praetermittere cogimur, quae de diuersa in ho- p. 42.
minibus totius corporis constitutione, statura et colore docte et eleganter exposuit: id monentes, causam nigredinis bilis mutatam naturam, tum climatis, soli, aërisque potentiam cum vitae genere a Cl. Auctore haberi. Persequitur deinde partium singularum membrorumque diuersitatem, quae in capitis sceletō, faciei forma, pilorum, pedum, mammarum structura et colore, tum aliarum partium saepe arte facta mutilatione conspicitur.

Cranii forma aut arti, quae in fingendis puero- p. 61.
rum neonatorum capitibus adhibetur, et cuius forma deinde quasi haereditaria fit, aut vitae generi est tribuenda. Vidit Auctor cranium, quod Gottin-
gae effossum, plurimis in partibus Americano,
Tom. XXIII. Pars I. B a wins-

p. 64. a WINSLOVIO descripto *), simile erat. Incolae terrae Labrador symmetricam formam prae se ferunt. Mari est facies planior, genae rotundae, nasusque parum prominens, non simus, corpus quadratum, caputque sextam totius corporis longitudinis partem explet; feminae proceriores ultra septem capita sua longitudine aequant, et si colorem in fuscum vergentem demas, elegantis ceteroquin sunt figurae. Chinensium capita sunt ovalia, facies planae, oculi angusti, versus canthos externos protracti, nasus parui. Incolae insulae *Mallicolo*, in decimo quinto gradu latitudinis australis sitae, maxime capitis singulari, forma a vicinis abhorrent, quae proxime ad simiarum figuram accedunt.

Homines sic dictos albos, quos LINNAEVS pro singulari specie habuit, morbosos esse demonstrat**), qui hoc morbo connato modo grauius, modo leuius inuaduntur, in aliis terris rarius, in aliis frequentius, vel per familias propagato, vel vage aliquos occupante. Simili morbo et cuniculi, mures, canes et alia nonnulla animalia infestantur.

p. 92. Denique homines penitos omnes ad figmenta recte refert Cl. Auctor: Historiae enim super istis pleraeque relationi aliorum coram exhibitae inniuntur, et qui se ipsos eiusmodi caudatos homines vidisse dicunt, suspectae fidei auctores reperti sunt. Icones autem omnes ab vna translatae sunt. MARTINI ***) suam ex LINNAEI amoenitatibus, hic ex ALDROVANDO, qui ex GESNERO sumsit: qui ex Germanico descriptionis terrae sanctae libro suam
desum-

*) Mém. de l'Acad. des Sc. de Paris 1722. p. 323. tab. 16.

**) Cf. SCHREBERI *Säugethiere* vid. Comm. nostr. Vol. XXI. p. 44.

***) ad BUFFON. *allgem. Naturgesch.* Tom. VI. p. 44.

desumfisse dicit, cuius Auctorem BERNHARDUM VON BREYDENBACH fuisse vidit Noster, operaeque pretium duxit, ex prima eius itineris editione *) genuinam iconem restituere. Ipse BREYDENBACH animal anonymum dixit, atque Cl. Auctor Simiae Sileno conuenire putat: veram enim simiam esse testantur hallucines a digitis pedum remoti, qui temporis progressu incuria pictorum in figuram pedis humani transmutati sunt. Sic etiam Hottentottarum ventrale cutaneum a priscis assertum recte ad fabulas relegatur.

III.

10. CHRIST. FABRICII, Histor. Nat. Oecon. et Cameral. Professor Chiloniens. etc. Genera insectorum eorumque characteres naturales secundum numerum, figuram, situm et proportionem omnium partium oris, adiecta mantissa specierum nuper detectarum. Chilonii, litteris Mich. Frid. Bartschii 1776. in 8. 21 plagg.

Eorum generum, quae nuper in systemate entomologiae condidit, characteres amplius Cl. Auctor hic indicat, simili fere modo, quo Ill. LINNAEVS in libro *Genera plantarum* inscripto, characteres plantarum genericos descripsit. Recte ait Cl. Auctor, quo constantiores sint hae partes ad distinctionem generum assumptae, eo maiorem certitudinem et praestantiam habere systema. Atque etsi Ill. LINNAEO inuentionis gloriam circa genera insectorum concedat: id tamen non ei arridet, quod characteres generum ex quibuslibet partibus insectorum vndequeque collegit. Inde enim oriri

B 2

con-

*) Reyß in das gelobte Land. Mainz 1486. fol.

confusiones, et contradictiones characteris specifici cum generico, quae nunquam euitentur, nisi ex omni fere specie proprium condatur genus. LINNAEVM quoque ideo magis habitui, quam characteri confisum esse. Nouam itaque, quam superius indicauimus, methodum ex instrumentis cibariis ad determinanda genera introduxit; nam etsi haec adeo sint minuta, vt plerumque oculo armato collustranda sint, id tamen certitudini nihil repugnare putat, quemadmodum etiam in plantis partes fructificationis sint minutissimae. Describit itaque differentias partium oris, quae characteres satis et sufficienter praebeant. *Antennas* generum characteribus apposuit: eas tamen parum ad distinguenda genera valere; cum characteres pauciores, inconstantesque praebeant, in eadem specie interdum differant, et quibusdam generibus omnino desint. *Metamorphosin* insectorum triplicem in construendis generibus semper consulendam putat, quae ad genera naturaliora viam monstrat. Insecta, quae metamorphosi differunt, nunquam idem genus, et forte ne vnam quidem classem intrabunt: vno excepto *Pulice*. *Larvae* et *Pupae* structura differentes etiam vix vnquam sub eodem genere militabunt: nam diuersa iuuentus differentem senectutem indicare videtur.

Habitus insectorum in construendis generibus occulte est obseruandus. Rarissime enim insecta habitu differentia idem genus intrabunt. Interim tamen neque metamorphosi, neque habitui magis adhaerendum esse putat, quam characteri. In qua quidem re nos a Cl. Auctore dissentimus, cum naturae ipsi semper maxime sit adhaerendum. Quaeritur enim: an earum partium conuenientia, cui quis ex hypothese characteris potentiam tribuit, re vera characterem, ex lege naturae constituat,

nec

nec ne. Itaque LINNAEVM aliosque magis laudandos, quam reprehendendos esse ducimus, qui a charactere artificiali saepe, si natura iubeat, recedant. Neque etiam effectum et satis probatum est, genera ipsa esse opificium naturae, sed forte tantum sunt ea in auxilium memoriae inuenta, et ex similitudine specierum abstracta. Characteres itaque, quos proponit nondum naturales, uti vult Cl. Auctor, iudicare possumus: quoniam nimis, ut nobis videtur, characteri suo adhaesit. Factum inde est, ut nimis multa genera sint condita, atque omnino quaedam coniuncta, quae, quantum nobis videtur, plane a se inuicem sint remouenda; id quod in recensione systematis supra exemplis probauimus.

Laudanda caeterum est Cl. Auctoris opera et diligentia in describendis characteribus adhibita, atque omnino fatendum, hoc libro non solum systema ipsius Auctoris egregie illustrari, verum etiam ipsam insectorum cognitionem multo certiore reddi, si iuxta omnes hos characteres insecta determinantur et describantur.

Icones non addidit, quas ad determinanda genera non valere ait. Nomina ea retinuit, quae in systemate dedit: addidit tamen, perquam vtiliter synonyma LINNAEI, GEOFFROI, SCOPOLI, aliorumque.

In mantissa continentur species, Cl. Auctori ab amicis Anglis, Chilionensibus, aliisque Germanis communicatae.

Rationes et leges systematis, quae quidem facile a quolibet entomologo ex ipso systemate erui possunt, promittit sese in philosophia entomologica daturum esse.

IV.

Systematisches Verzeichniß der Schmetterlinge der Wiener Gegend, herausgegeben von einigen Lehrern am Kais. Kön. Theresianum. Wien, verlegt Augustin Bernardi, 1776. I Alph. II Bogen, 3 Kupfert.

i. e.

Enumeratio systematica Lepidopterorum regionis Viennensis, edita a nonnullis Caes. Reg. Theresiani doctoribus.

Auctores huius ornati et utilis libri sunt Cl. DENIS, et Cl. SCHIFFERMÜLLER, in quo quidem elaborando Linnaeano systemate, tanquam basi, vti sunt, ita tamen, vt relationem specierum et generum magis euoluerent, attendendo simul ad oua, vnde proueniant laruae, pupae et denique declaratum lepidopterum. Itaque simul tironibus hic offertur liber, ex quo naturam lepidopterorum plane cognoscere possint, et iis physicis, qui vulgarium rerum iam gnari sunt, copiosae, nouae, curatioresue obseruationes, multaeque nouae, non alibi descriptae species, quarum numerus in genere superat millesimum et centesimum, patefunt: atque ipsum curatius elaboratum systema dignum est, quod ab omnibus cognoscatur.

p. 9. Quadruplicem lepidopterorum statum eleganter et neruose, suis etiam obseruationibus ditatum, enarrant Auctores, atque simul, quae in educandis et colligendis iisdem considerata sint, sedulo docent.

p. 20. Quoad ordinem naturalem putant Auctores lepidoptera proxime auium classem cum insectis coniungere, ideoque primum locum in classe insectorum

etorum mereri, cum etiam coleoptera quibusdam speciebus apteris cum ordine apterorum cohaereant. Sphingi primum locum tribuit, secundum Phalaenae et ultimum Papilioni, cum priora genera auiibus magis sint similia, atque si ordo Picarum in auium classe, in hoc autem *Trochilus* ultimum locum occupet, transitum ex auium classe in classem insectorum facillimum esse.

Nomina Germanica generum et specierum, quae postrema plerumque a planta, qua erucae vescuntur, desumpta sunt, omnem plañsum merentur: minus vero nobis arridet, quod Pyralides LINN. *Lichtmücke*, Alucitae *Federhmücke*, et Tineae *Schaben* nominatae sint: Facile enim ambiguitas ex idea *Culicis* et *Onisci* oritur. Melius *Lichtmotten*, *Federhmotten* et *Motten* dicerentur.

Multas ob causas sat graues in systematica di- P. 27.
uisione Auctores recte simul ad laruas seu erucas respiciunt. Quod colores lepidopterorum attinet, P. 38.
difficile definiendos, promittunt Auctores, se eosdem in ordine naturali edituros esse; quod quidem magnopere optandum est, cum maxima confusio in libris entomologorum quoad colores locum habeat.

Sequitur iam ipsa systematica nomenclatura, e qua nos praecipuas tantum diuisiones indicabimus.

Ordo I. Insectorum. Lepidoptera

Gen. I. *Sphinx*.

- a. Laruae acrocephalae. Sphinges angulatae, vt S. ocellata.
- b. — amblocephalae. — fasciatae, vt S. conuoluuli.
- c. — maculatae. — semifasciatae. S. *Euphorbiae* et *Galii**).
- d. Lar-

B 4

*) vid. DE GEER Mem. des insect. Tom. I. tab. 8. f. 9.

Gen. I. *Sphinx*.

d. Laruae ophthalmicae. *Sphinges caudacutae*. *S. Ne-
rii*.

e. — elongatae. — caudiberbes, vt *S. stellatarum*.

f. — subpilosae. — hyalinae, vt *S. fuciformis*.

g. — phalaeniformes. — maculatae. *S. filipendulae*.

Gen. II. *Phalaena*.

Fam. I. *Bombyces*.

* Laruae sedecim pedibus instructae.

a. — sphingiformes. P. B. lunigerae, vt P. B. *Mori*.

b. — verticillatae — pauoniae, — *Pyri*, *pauonia maior* LINN.

c. — tuberosae — subnudae, P. B. *Morio*.

d. — nodosae — albidae. — *salicis*.

e. — vrfinae — nobiles. — *Caia*.

f. — celeripedes. — luteopedes. — *lubricipeda*.

g. — fasciculatae. — tendipedes. — *pudibunda*.

h. — cristatae — signatae. — *anastomosis*.

i. — collariae — dentatae. — *quercifolia*.

k. — villosae — centropunctae. — *potatoria*.

l. — pilosae. — tomentosae, — *lanestris*.

m. — subpilosae. — capitones, — *oleagina*.

n. — ligniuorae. — albocinctae, — *Cossus*.

o. — radiciuorae. — lanceolatae — *Humuli*.

p. — noctuiformes. — hispidae, — *plumigera*,
noua species.

q. — geometriformes. — erosae, — *libatrix*.

r. — gibbosae — dorsodentatae — *Camelina*.

** Laruae

** Laruae quatuordecim pedibus.

s. — furcatae. P. B. flexuoso striatae, vt, P. B. *Fagi*.

t. — cuspidatae — geometriformes.

*** Laruae pedibus vix vllis.

v. — limaciformes. P. B. tortriciformes. P. B. *Tefudo*, noua species, cuius larua in quercu robore pumila habitat.

Fam. II. *Noctuae*.

* Erucae quatuordecimpedatae.

a. Larua tentaculata. P. N. semipectinata, P. N. *Umi*, nov. spec.

** Erucae sedecimpedatae.

b. Laruae bombyciformes. P. N. nubilae — *Pfi*.

c. — fusiformes — tineiformes — *quadra*.

d. — rhomboideae — pyralidiform. — *Albula* nov. sp. larua habitat in *mentha aquatica*.

e. — pubescentes — variegatae. — *aprilina*.

f. — corticinae — maculatae. — *oxycanthae*.

g. — undatostriatae — familiares. — *pyramidea*.

h. — tenuistriatae. — griseovariae. — *chi*.

i. — variegatae. — cucullatae. — *absynthii*.

k. — albosparfae — lignicolores. — *comma*.

l. — albopunctatae. — rectolineatae. — *lota*.

m. — albilateres. — atrosignatae. — *litura*.

n. — terricolae — rusticae — *exclamationis*.

o. — largostriatae. — venosae. — *graminis*.

p. — obliquostratae. — trigonophorae. — *meticulosa*.

q. — arctostriatae — heliophilae — *turca*.

Fam. II. *Noctuae.*

- r. Laruae scutellatae P.N. *badiae*, vt P.N. *satellitiae*.
- s. — ochrocephalae — aureolae. — *fuluago*.
- t. — laruicidae — vndatae. — *Oo*.
- v. — furtivae — pusillae. — *spoliatri-
cula*. (omnes huc pertinentes
nouae sunt species) huius lar-
va habitat in *Cheirantho in-
cano*.
- w. — curvilineatae. — aequiuocae — *dipsacea*.
- x. — ciliatae — festivae. — *fraxini*.
- y. — pseudogeometrae — submetallicae — *tri-
placia*.
- *** Erucae duodecimpedatae.
- z. Laruae semigeometrae — metallicae. — *festu-
cae*.
- aa. — serpentinae — geometriformes. — *luso-
ria*.

Fam. III. *Geometrae* LINN.

* Erucae duodecimpedatae.

- a. Laruae seminoctuales. P.G. *bistriatae*. P.G. *mar-
garitaria* (*margari-
tata* LINN.)

** Laruae decempedatae.

- b. — stoloniformes. P.G. *albolineatae*. P.G. *pa-
pilionaria*.
- c. — corticinae. — bombyciformes. — *betu-
laria*.
- d. — pedunculares — crenatoscriptae. — *repan-
daria*.
- e. — furculiformes — rectofasciatae. — *vesper-
taria*.
- f. — ramiformes — angulatae — *sambucaria*.
- g. — striatae. — puluerulentaе. — *defo-
liaria*. Fn. Suec.
- h. — strigillatae. — alternantes. — *punctaria*.

Fam.

Fam. III. *Geometrae*.

- i. Laruae rigidae. P. G. *umbrosae*. P. G. *furuata*.
 nov. sp. larua habitat
 in *Viburno lantana*.
 k. — noctuiformes*). — *undatae*. — *brumatae*.
 l. — rugosae — *mediofasciatae* — *plagiata*.
 m. — squamosae — *angulato-fasciatae*. — *chenopodiata*.
 n. — signatae. — *subfasciatae*. — *fluctuata*.
 o. — punctatae. — *unicolores*. — *chaerophyllata*.
 p. — filiformes. — *arcuato-striatae*. — *vibicaria* LINN.

Fam. IV. *Pyrallides*. In hac et sequentibus familiis nondum laruarum diuisio facta est, propter difficultatem, qua inueniuntur et nutriuntur, ut itaque hic multae laruae adhuc incognitae sint. Subdiuisiones sunt sequentes

- a. P. Pyr. longipalpes. e. g. *proboscidalis*.
 b. — breuipalpes — *verticalis*.

Fam. V. *Tortrices*. Laruae sedecim pedibus instruuntur, paruae plerumque virides, subpilosae sunt. Subdiuisio earum aliquando fieri potest ex diuersa structura habitaculi, quod sibi struunt. Sunt vero

- a. P. T. virides, ut, P. T. *prasinana*.
 b. — *metallicae*, — *lecheana*.
 c. — *flauae*, — *auellana*.
 d. — *ferrugineae*, — *xylosteana*.
 e. — *cinereae*, — *udmanniana*.
 f. — *obscurae*, — *brunnichiana*.

Fam. VI. *Tineae*. Laruae vel 16, 14, vel 8 pedibus incedunt; supra terram metamorphosin subeunt.

Fam.

*) vid. REAUM, Mém. tom. II. mém. 9.

Fam. VI. Tineae.

- a. P. T. bombyciformes. e. g. *graminella*, seu Ph. Bomb. *atra* LINN.
- b. — directipalpes, — *colonella*.
- c. — recurvipalpes, — *euonymella*.
- d. — impalpes — *crataegella*.

Fam. VII. Alucitae. Laruae sedecimpedatae, tardae, paruae, latae et pilosae sunt: instar Papilionum transmutantur. Decem species habent Auctores huius familiae, quae transitum ex Phalaenis in Papiliones apte satisfaciunt.

Gen. III. Papilio. Laruae sedecimpedatae.

* Laruae vulgari forma.

- a. — tortriciformes. P. plebeii vrbicolae.
- b. — bombyciformes. — *heliconii*.
- c. — variegatae. — Equites.
- d. — mediotriatae. — *Danai candidi*.
- e. — pallidiuenter. — — *flau*.
- f. — subfurcatae. — Nymphales gemmati.
- g. — cornutae. — versicolores, vt P. *Iris*.
- h. — subspinosa. — maculato fasciati.
e. g. P. *Populi*.
- i. — acutospinosa. — angulati, vt P. *Atalanta*.
- k. — collospinosa. — nobiles, e. g. P. *Paphia*.
- l. — pseudospinosa. — variegati, vt P. *Maturna*.

** Laruae scolopendriiformes.

- m. — oblongoscutatae. — rutili, vt P. *Virgaureae*.
 - n. — gibboscutatae. — polyophthalmi, vt P. *Argus*.
 - o. — depressoscutatae. — subcaudati, vt P. *Rubi*.
- p. Laruae

p. Laruae ignotae. P. ambigu. Myrmeleon barbarum LINN. intelligitur. Sub finem libri tamen mone-
tur, melius hos ambiguos a Lepidopteris separari, atque ad Neuroptera referri.

Ingens et certe duplus numerus earum specierum, quae in systemate Linnaeano reperiuntur, hic nouarum specierum est: quorum descriptio et vberior historia vehementer optanda est. Praecipue ex eo, quod plurimae laruae, earumque pabulum Auctorum opera detectae sunt, magna cognitio lepidopterorum cepit augmenta. Copiosissimae etiam sunt observationes, quibus cognitae species p. 42. certius definiuntur, vel earum natura illustratur: p. 45. e quibus nos paucissimas tantum exempli loco proponamus.

Laruum *Sphingis Atropos* in *Datura Stramonio* p. 46. habitantem saepissime inuenerunt. *Sphinx Ephialtes* LINN. cum eius larua *Medicagine falcata* nu- p. 52. triatur, *Sphinx falcatae* bene dicitur. Laruae *Sphingis statice* LINN. nunquam in *statice armeria*, sed semper in *Pruno spinosa* inuentae sunt. p. 54.

Phalaenas Heram, Matronulam, Dominulam et fuliginosam LINN. ad Bombyces nobiles relatas in- p. 97. venimus, cum et laruae sint vrsinae, et pupae folliculo tenui inclusae. *Phal. Bomb. Mendicae* mas p. 115. a LINNAEO tantum describitur, femina semper est alba. Laruum *P. Geom. thymiariae* semper in *Pruno spinosa* et *Crataego oxyacantha* inuenerunt. p. 121. *Phal. Geom. Pantariae* feminam non esse apteram, vti LINNAEVS suspicatus est, contenditur, aut, si ita sit, marem non antennis pectinatis instrui. *P. G. urticata, nymphaeata, limbata, stratiolata, lemnata et cingulata* LINN. sic quoque *riuulata et literata*

- p. 126. *literata* scop. ad Pyralides referuntur. *P. Pomo-*
et 131. *nella* et *Salicella* LINN. ad Tortrices *pomonanae* no-
mine pertinent.
- p. 146. Vtiles annotationes hic traduntur, in quibus ico-
nes SCHAEFFERI cum nominibus Linnaeanis com-
parantur, atque errores LINNAEI in synonymia,
quae appendicis instar in Syst. nat. ed. XII. inueni-
tur, commissi corriguntur: quas quidem hic com-
memoraremus libenter, nisi breuitati studendum
esset.
- p. 169. Dubia multa in definitione Papilionum remo-
ventur, omnique entomologo hae observationes
sunt lectu necessariae; nos vnus tantum mentio-
nem faciamus. Icon ROESELII Tom. IV. t. 27.
f. 3. 4. quam Linnaeus dubie iuxta *Semelem* com-
memorat, est Pap. *Hermione* LINN. et ROES. tom.
III. t. 34. f. 5. 6. nouam speciem, hic *P. Alcyone* di-
ctam sistunt: Sic quoque SCHAEFF. ic. Ratisb. tab.
82. f. 1. 2. singularis est species hic *Proserpina* dicta.
- p. 171. *P. Iris* non in Quercu, sed in Salice vitellina habi-
tare dicitur. Multae nouae species Papilionum
plebeiorum, polyophthalmorum hic vberius de-
scribuntur.
- p. 187. Sequitur deinde huius systematici ordinis Le-
pidopterorum contemplatio, in qua demonstratur,
- p. 193. vnicuique plantarum speciei, vnam, vel plures
species Lepidopterorum datas esse, ideoque nu-
merum horum certe aliquando, si in iis detegen-
dis operam nauabunt imposterus naturae scruta-
tores, aequaturum esse plantarum numerum: nam
fere in omnibus plantis iam laruae lepidoptero-
rum detectae sunt, atque haec animalcula plantis
vel quibusdam earum partibus similia sunt, atque
lepidoptera vnus familiae s. subdiuisionis plerum-
que

que vefcuntur plantis naturali in methodo ſibi proximis: ſunt etiam laruae in plantis cryptogamicis, quā imo aquatilibus*). Itaque neceſſarium fore, aiunt, vt Lepidopterorum aliquando tot diuiſiones fiant, quot ſunt vegetabilium, indeque patere, cur ſyſtematica enumeratio, quam ſummo labore fecerunt, adeo etiamnum ſit imperfecta. Interim tamen omnes rei naturalis periti Cll. Auſtoribus gratias agent, eosque laudabunt, quod permulta ſane ad curatiorem lepidopterorum methodum obſeruata patefecerint, atque ſine dubio dilucidationes et deſenſiones, quas contra anteyſtematicos proferunt, vti nos, lubenter legent, cum in iis doctrina Auſtorum in omni hiſtoria naturali, atque elegans ſcribendi ratio animum legentis valde demulciat.

Iam icones explicantur. In icone, libro prae-
poſita, depinguntur 1. *Trochilus mellifugus*, qui p. 236.
transitum ex auibus ad Sphinges declarat. 2. *Sphinx Vitis* LINN. 3. *Sphinx Oenotherae*, noua ſpecies, quae ad fam. c. cauda barbata pertinet. 4. *Phal. Bomb. Aefculi*, a LINNAEO ad noctuas refertur ſub ſp. 83. 5. *Papilio Polyxena* ſ. *Hypermnestra* scop. entom. Carn. p. 149. quem vnum Equitem Troem Viennensem eſſe demonſtratur. 6. *Libellulae puellae* varietas.

In Tab. I. f. 1. ſiſtitur *Sphinx Quercus*, alis angula-
tis, primoribus teſtaceis bifasciatis, poſticis ru- p. 244.
fis. *Larua* viridis, ſtriis obliquis pallidis, alternis latioribus. Tab. I. a. f. 1. a. laruam f. 1. b. pupam, et tab. I. b. f. 1. ipſum Sphingem habent.

Tab. I.

*) vid. REAUM. Mém. tom. 2. t. 32. f. 1. DE GEER.
mém. t. 37. f. 16.

p. 249. Tab. I. a. b. f. 2. *Ph. Bomb. Argentina*, elinguis cristata, alis deflexis, superioribus dentatis, olivaceo griseis, maculis punctisque argenteis. *Larva* nuda, griseo et fusco rubescenti varia, segmentis quarto, decimo et undecimo tuberculofo gibba. Habitat in quercu.

p. 252. Tab. I. a. et b. f. 3. *Ph. Noctua Segetum*, spirilinguis cristata, alis incumbentibus, superioribus fuscis, stigmatibus ordinariis lineisque undulatis obscurioribus, inferioribus lacteo griseis. *Mar antennis pectinatis*. *Larua* nuda fuscescenti livida, striis pluribus obsoletis, segmentis singulis punctis 4 nigricantibus, capite bistriato. Habitat frequens in segete filiginea, radices imprimis deuorans. Huius saepissime perniciosi insecti *) datur plenior historia. *Laruae* hyemem sub terra in cauis ouatis transigunt; verno tempore variarum radicum graminis, foliis *Vrticae*, *Chenopodii*, *Lactucae* vescuntur; sub initium Maii in terra metamorphosin subeunt, atque Augusto declaratae Phalaenae prodeunt. Remedia multa hic suadentur, praecipue, vt, si necessarium sit, Augusti tempore, quo hae phalaenae coitum exercent, agri, in quibus reperiuntur, comburantur, tardius siligo terrae committatur, atque boum, non equorum, fimus immittatur.

p. 276. Tab. I. a. b. f. 4. *Ph. Geometra Lunaria*, pectinicornis alis erosis, flavescenti rufoque variis, bistriatis, superioribus macula ad angulum externum sublunari. *Larua* ramiformis capite depresso pedum

*) vid. *Breslauisch. Saml. v. Natur- und Medicinisch.* 1719. Cl. IV. art. VIII. p. 592. Societas oeconomica Petropolitana quaestionem proposuit 1770 de eradicanda hac perniciosa erucarum specie.

pedum 3tio pari longiore, segmentis 7 et 8 tumidis ac tuberosis. Habitat in *Pyro fluestri*, *Pruno*, *Betula*, *Berberide*, *Syringa*. Larua multum variat.

Tab. I. a. b. f. 5. *Ph. Pyralis salicalis*, palpis exiguis antennis pubescentibus, alis cinereo griseis, superioribus strigis tribus obliquis fulvis. Larua 14poda, nuda, tenuis, viridis, linea dorsali saturatiore. Habitat in *Salice triandra*, *viminali* etc.

Tab. I. a. b. f. 6. *Phal. Tortrix fagana*, alis rhombeis, superioribus griseo purpurascens, strigis aut maculis ad omnes margines flavis, inferioribus albis, antennis corpore longioribus, apicem versus crassiusculis. Larua viridis, capite subglobofo. Habitat in *Fago siluatica*.

Tab. I. a. b. f. 7. *Ph. Tinea viciella*, cinereo grisea, p. 276. antennis pectinatis, alis rotundatis, deflexis, semipellucidis. Larua oliuaceo nigroque varia, intra cucullum ex paleis transuersis compositum latitans. Habitat in *Vicia*, *Lathyro* etc. Mas, qui hic depingitur, est bombyciformis. Femina nulla est; sed ex pupis quibusdam femininis erucæ exeunt, præter, quod mas coitum cum iis exercuerit. Ante egressum erucarum in pupa oua oblonga latitant. Hoc singulare phaenomenon verum esse iteratae obseruationes Auctores docuerunt.

Tab. I. a. b. f. 8. *P. Alucita pterodactyla* LINN. Larua, quæ hic primo describitur, est subpilosâ, viridis, linea dorsali latiore purpurea. Habitat in *Conuoluulo aruenfi*.

Tab. I. a. b. f. 9. *Papilio Proserpina*, alis dentatis, p. 299. nigris, fascia candida, omnibus subtus ocello, primoribus supra ocello coeco. Larua subfurcata nuda, lineis longitudinalibus fuscis, albis, luteis. Habitat in *Anthoxantho odorato*, *Lolio*, *Bromo*.

VRBAN FRIEDRICH BENEDICT BRÜCKMANN'S *Abhandlung von dem Weltauge, oder lapide mutabili. Braunschweig, im Verlage der Fürstl. Waifenhaus - Buchhandlung. 1777. 2 Bog. in 4.*

i. e.

De lapide mutabili s. oculus mundi dicto tractatio. Auctore VRBANO FRIDERICO BENEDICTO BRÜCKMANNO.

Expositis iis Auctoribus, qui huius rarioris lapidis meminerunt, Cl. Auctor indicat, cuius indolis sit, et ad quamnam classem hic lapis pertineat. Ex solo habitu eundem ad lapides argillaceos induratos, opali duritie pertinere patet. Cum itaque Cl. Auctor et Ill. DE VELTHEIM, Consiliarius Camerae et fodinarum praefectus, operam darent, ut hunc lapidem detegerent, in Museo VELTHEIMII reperiiebatur *opalus griseus*, ex insulis Ferroensibus, qui lapidi ex albo, flavescenti argillaceo inclusus erat. Albo flavescenti hic lapis, opacus, et opalo similis, verum lapidem mutabilem offerebat; cum enim aquae immitteretur, transparentis et pellucidus fiebat; aquae deinde exemptus iterum opacus reddebatur. Lapidis color in aqua non est vnus idemque, sed variat; aliud enim frustulum flavescenti bruno colore, aliud rufo flauo, ut Topazius Brasileensis, aliud albo flauo, aliud coeruleo albo colore insignitur. Experimentis constabat, lapidem in aquam missum grauiorem fieri, ex quo sequitur, eundem aquam ipsam infugere.

Simili

Simili ratione etiam Calcedonius Islandi- p. 9.
cus, Opalus, et lapis piceus, vt et Praefus Silesia-
cus extus, cinguntur lamina lapidea bruno flau-
scente, quae etiam in aquam missa pellucida fit.
Putat Cl. Auctor hos lapides argillaceos materiam p. 11.
suppeditare, ex qua Opalus, Calcedonius et Onyx
nascantur, cum transitus in eos statim appareat.

Describit deinde varietates lapidis mutabilis
quoad colores, et phaenomena reliqua, e. g. vesti-
cas aëreas ex eo prodire, et quodammodo in aqua
moueri, madidum lapidem odorem vappidum ar-
gillaceum spargere: in omnibus humcibus, etiam
in acidis mineralibus pellucidum fieri, neque his,
neque alcalinis solui. Lapis hic non funditur, sed
in friabilem, opacam massam comburitur. Si lapis
mutabilis madidus soli opponitur, atque oblique
inspicitur, punctum igneum in eo repraesentatur,
quod refractione ortam imaginem solis sistit. Forte
inde nomen *oculi mundi* accepit. Ex quibus omni-
bus patet, hunc lapidem esse argillaceum, subtilio-
ris mixtionis, et forte nihil aliud, quam non subti-
liter satis solutum nec plane induratum opalum vel
calcedonium.

VI.

Essai d'une lithographie de Mloćin. Ecrit à
Varsovie en 1777. Imprimé à Dresde. 1777.
6½ plagg. 8.

i. e.

Tentamen lithographiae regionis Mloćin, scri-
ptum Varsoviae.

Auctor huius bene et diligenter conscripti libelli
est IOANNES PHILIPPVS DE CAROSI, qui
C 2 amore

amore erga historiam naturalem instigatus, lapides et petrefacta, in littore Vistulae dispersa, collegit, annotationibusque catalogum eorum illustravit. Praeterea quoque ad strata telluris attendit, et omnia facta, quae ad praeteritum statum terrae spectarent, sollicite consideravit.

Pauca de historia naturali Poloniae scripta sunt, rarae sunt collectiones naturalium, praesertim indigenorum. Abundat Polonia petrefactis marinis, ut et vegetabilibus; deinde lapidibus, schisto, marmore, lapide arenario, creta, terra Tripolitana, ac turfa. Ex quibus omnibus, ut et ex insigni copia lacuum patet, has productiones et transplantationes ab aqua, et sine dubio a mari Baltico pendere. Ostendit deinde Poloniae naturae producta non recte administrari, et suadet, ut historiae naturali opera detur, et producta naturae disquirantur, opificia instituantur, et sic agricultura et artes melius colantur.

His praemissis regionem, Młocin dictam, describit, quam ab una parte *Vistulae* litus terminat, ab altera vero silvae et colles arenacei, et planities sensim adscendens constituit. Solum maxima ex parte est sabulosum, aliis in locis sterile, aliis vero terra vegetabili et animali mixtum et priori fertilius. Strata telluris sic subsequuntur: 1. Humus. 2. Sabulum flavescent, granulis maioribus et minoribus. 3. Sabulum rufum. 4. Sabulum flavescent vel subrubrum. 5. Argilla lateritia, quae tamen alicubi deest, alibi colore et subtilitate variat. 6. Sabulum limosum. 7. Sabulum album, subtilius. 8. Arena saxosa (*gravier*). 9. Arena grisea vel flavescent. 10. Arena limosa. 11. Marga argillofa. 12. Arena grisea. 13. Arena alba mobilis.

Haec

Haec strata ut plurimum adsunt, etsi quibusdam in locis etiam numero et qualitate variant.

Post haec de aqua Vistulae, de plantis circa litora eius nascentibus, de piscibus, amphibiiis et nonnullis vermibus breuiter differit.

In enumerandis corporibus naturalibus secu- p. 55.
tus est Cl. Auctor systema WALLERII, in terris et lapidibus et in petrefactis LINNAEI. Mineras partitur in salia, inflammabilia et metalla. Ex hac enumeratione nos quasdam tantum obseruationes hic commemoremus. Lapis calcareus ut plurimum poliri potest et marmor praebet. Gypsum spatiosum hinc inde in paruis frustis dispersum est in arenae saxosae strato. In filice igniario hic raro petrefacta occurrunt. Lignum inuenit vitriolo mineralisatum, sed raro. Praeterea minera vitrioli globosa, et lithanthrax calcinatus, uti et pyrites, argilla bituminosa, turfa, minera plumbi aëre destructa, et minera ferri calciformis in ea regione reperiuntur.

Maior est numerus petrefactorum: hic com- p. 62.
memorat FOVGTI diss. de coralliis Balticis, quae in LINNAEI amoenitatibus inserta est. *Trochiten* describit, cuius articuli massa alia lapidea sine ordine secum nexi sunt, ut mutatum statum a vi externa luculenter demonstrent. *Chamam plicatam petrefactam* inuenit, testa in calcedonium mutata, et materia calcarea eam replente. Simili modo *Mulleporam cellulofam* partim in calcareum, partim in agatem petrefactam inuenit. Cellulae crystallis et materia argillacea repletae erant. Ex his colligit lapides corneos, e. g. calcedonium et alios pro basi habere terram calcaream acido vitriolico

saturatam. Sed sola haec esse nequit, alias gypsum et lapides cornei essent vnum idemque.

Chitonem hispidum LINN. petrefactum integrum reperit. Ex coralliis petrefactis nos ea tantum indicabimus, quae a Cl. FOVGT non recensentur. *Tubiporites serpens* LINN. *Madreporites labyrinthiformis* LINN. rara species. *M. Fungites*. *M. Astroites*, *Pertusa* LINN. in spato calcareo albo.

P. 80. *Spongiae lamellosae sphaericae* lamellis perforatis mentionem facit, quae a LINNAEO non commemoratur. *Corallinae Opuntiae* LINN. impressiones in lapide calcareo se inuenisse putat; atque *Dendrachatem* existimat esse *Corallinam officinalem* LINN. petrefactam: nobis tamen cum WALLERIO et aliis potius certum videtur, figuras arboribus vel muscis similes in calcedonio vel agate pendere a vaporibus metallicis vel aliis terrestribus partibus minus solutis, in fissuris lapidis dispersis.

Lithophytis subiungit lapides figuratos, et catalogum fossilium, quae HEVCHERVS in Polonia collegit, ex ERNDETELIO sumtum: vt et nonnulla petrefacta, quae olim *Rzaczynski* KLEINIO misit.

Sub finem dicit Cl. Auctor, se et amicum in eo esse occupatos, vt librum elementarem historiae naturalis in vsum scholarum nationalium componant: promittit etiam pleniorum aliquando de historia naturali Poloniae librum. Quibus institutis nos Auctori, et praesertim Poloniae, de restauratore scientiae tam sollicito et diligenti gratulamur.

VII.

Phosphorescentia adamantum nouis experimentis illustrata a MICHAELE DE GROSSER, S. R. I. E. Inferioris Austriae nobili prouinciali. Viennae, typis Io. Thom. de Trattner. 1777. 2 plagg. in 8. tab. aen. in titulo.

Tentaminibus his caussas phosphorescentiae figere certius, et adamantum genus determinare studet Noster, quod phosphorescente facultate polleat. Quibus quidem instituendis Cl. Auctori opportunitas erat, cum parens eius adamantibus omnis generis et omnium colorum, et insigni in his tractandis peritia praeditus erat. Indaganti caussam phosphorescentiae HERBERTVS in diff. *de igne*, praeiuit, vt Nostro tantum inquirendum incumberet, ad quam phosphorum speciem adamantes pertinerent. p. 3.

Ea tantum corpora phosphoros vocat, quae lucem, diurna multo minorem, nec visum suo fulgore perstringentem, nec tactum sensibili calore afficientem emittunt. Haec vel aëris tantum accessu, vel etiam in vacuo fulgent. Ad prius genus lignorum putridorum, et electricitatis coruscationes, et haud dubie lampyrides, dactyli marini s. Pholades, pisces in aqua salsa cocti, phosphorescentia maris, et ignes fatui pertinent. Ad alterum phosphorus Bononiensis CANTONI, BALDVINI et alii huiusmodi, et, vti Noster experimentis demonstrat, adamantum phosphorescentia. p. 4. p. 6.

Adamas coloris citrini in tubum vitreum mercurio replendum immissus ita, vt spatium esset aëre vacuum, eundem in hoc vacuo, quem aperto in aëre, fulgorem prae se tulit. Idque euenit siue

a diurna luce, siue a calore splendorem mutuarit. Conductori electrico cera adfixus adamas, quum scintilla ex conductore eliceretur, huius traiectu luxit eodem modo, vt puluis phosphori Bononiensis.

- p. 9. His visis, primum experimenta, quae ZANOTTVS *) instituit, iteranda sumsit. In hoc experimento enim Cl. Auctor concipere non poterat, quod phosphorus Bononiensis vterque, et coerulea et rubra luce illustratus, colorem eundem et eandem quoque lucis intensitatem emitteret: suspicabatur igitur, colores non satis separatos in pavimentum incidisse. Quare apparatus curauit, quo mediante maxima cum cura hoc experimentum repeteretur, et tunc vidit illi phosphoro, quem rubro in lumine collocauerat, debilem esse lucem, quoad colorem ei similem, quae viridium et coeruleorum mixtione habetur; illi contra, qui coeruleo lumine collustrabatur, lux multo magis viuida erat, coloris aurei, aut carbonis candentis; luci illi similis, quae fere rubrorum et flauorum mixtione obtinetur. Adamas autem in hoc lumine collocatus nullum fulgoris vestigium obtulit.
- p. 16. Igitur, cum luminis dispersione experimentum impediri putaret, lentis interuentu radios colligere adamantemque focus imponere instituit. Tumque adamas in foco rubrorum radiorum nullam, quae in tenebris discerneretur, lucem emisit; qui tamen in coeruleorum foco, continuato per 5 minuta fulgore, ex albo flauescente, luxit.
- p. 18. Deinde, si phosphorus, alio sub apparatu, foco coeruleorum radiorum immittitur, rubri praesertim flauique coloris intensiorem radiis ex ipso phosphoro emissis magnopere ipsam sub operationem

*) vid. Comment. academ. Bonon. T. I.

tionem auxit. In adamante, re eodem modo tentata, intendi flauus color per prisma visus est.

Iam BECCARIAE *) experimenta commemora- p. 19.
rat, quae vero, cum de alio, quam de Bononiensi phosphoro agant, ad rem suam parum pertinere ait: interim, cum BECCARIAS colligat, lucem a phosphoris aliam non reddi, nisi illam, quam recens accipere, experimenta eiusdem non in eius, sed Bononiensi phosphoro iterauit, viditque dubia esse haec experimenta, neque priora iis debilitari.

Communia itaque adamas cum phosphoro p. 22.
habet plura, eaque demonstrant esse easdem in his corporibus phosphorescendi causas, et lucem illabi in adamantem aliam, aliam in tenebris reddi. Diuersitates, quae ea intercedunt, inferiorem multo fulgoris intensiorem in adamante comprobant, quam in Bononiensi lapide. Cum HERBERTO igitur putat, diuersas cum diuersis corporibus heterogeneorum luminis radiorum intercedere adfinitates, alia radiis rubris, alia coeruleis magis adfinia esse: quae rubris magis adfinia sunt, coeruleos aliosque horum accessu dimittere, quae vero coeruleis, ea rubros aliosque euibrare.

Iam, qui potissimum adamantes phosphores- p. 24.
cant, perscrutatur. Diuersam a FACO experiendi rationem tenuit. Adamantes namque non luci solum solari exposuit; sed insuper in coeruleorum radiorum foco collocauit. Ex experimentis colligit: adamantes, quo maiores sint, eo diutius, vt luceant, collustrari debere: frustra in colore eorum phosphore-

C 5

*) Retulit ea etiam PRIESTLEYVS in libro: *Die Geschichte und gegenwärtiger Zustand der Optik. 2 Abschnitt.*

phorescentiae causas poni, nam omnium colorum quidam lucem emiserunt, alii nullam: nec a loco natali rem pendere, neque ignis sola actione phosphorescendi vim oboriri; verum a salium intervntu eandem pendere: quod expertus est, cum adamantes, qui nulla opera ante ad phosphorescentiam adduci poterant, boraci fuso immitteret, et per horae quadrantem in igne fusorio retineret: frigefacti enim adamantes coeruleorum radiorum foco impositi eleganter in tenebris phosphorescebant. Deinde tamen crudos adamantes tentavit, viditque alios ex iis lucere, alios non. Inde colligit, id quod arte in nonnullis praestitit, a natura praestari in pluribus, et partes salinas subtilissimas intra adamantem, sub eiusdem genesin locatas, continuatumque earum regionum calorem, in quibus adamantes reperiuntur, compluribus illorum vim tribuere, lucem vt sorbeant, sorptamque dimittant.

VIII.

Dissertatio inauguralis zoologico physiologica de Chao infusorio LINNAEI. Auctore MARTINO TERECHOWSKY, Ucrano Russo. Argentorati, d. 23. Iunii, anno 1775. Typis Io. Henr. Heitzii. plagg. 8. in 4.

Elegantissime et doctissime scripta haec dissertatio multis diligenter et sollicitè a Cl. Auctore institutis observationibus se commendat, quibus, vt nos quidem arbitramur, HALLERI aliorumque sententia certissime confirmata est, qua nempe animalcula infusoria s. *Chaos infusorium* LINN. eodem modo, quo reliqua maiora animalia, ex ouis oriri dicuntur.

Post

Post prooemium, in quo Cl. Auctor succincte
utilitatem cognitionis naturae demonstrat, atque
Cl. SCHVRRERI merita in se laudat, in parte prima
verum corpusculorum infusoriorum motum demon- p. 18
strat. Non enim aliorum oculis cernere conten-
tus fuit; sed ab ipsa natura, per sui ipsius expe-
rientiam doceri cupiit. Plures itaque cautissime
instituit observationes cum infusis plantarum pluri-
marum, et animalium, iisdemque doctus est, in omni
infuso, quod ex aqua communi et parte qualibet
vegetabilis cuiuscunque, siue illa resoluta putre-
scat, siue vegetans crescat, vel ex substantia qua-
cunque animali in moderato calore per aliquod
tempus servatur, reperiri moleculas quasdam, quae
non a causa mechanica externa, sed a vi quadam
interna sibi propria vel saltem in infuso latente,
instar animalculorum aquaticorum mouentur.

Expositis Auctorum diuersissimis opinionibus p. 19.
de indole horum corpusculorum in parte II ob-
servata profert, quibus *vera corpusculorum infuso-*
riorum animalitas, quam demonstrarunt iam multi,
comprobatur. Nam haec animalcula non sunt p. 24.
bullulae aëreae, cum, aëre educto, remaneant in
aquae guttula; neque a motu intestino infusi pen-
dent, qui plane alia phaenomena sub microscopio
offert, quam motus spontaneus: neque sunt
particulae oleosae, vel farinaceae, vel salinae, per
intestinum fermentationis motum agitatae; si enim
summus est in infuso putredinis gradus, animal-
cula pereunt. Sed vera sunt animalia: moriuntur
enim ab acidis mineralibus variisque venenis, ea-
demque fugere adnituntur; intereunt in calore p. 27.
eo, in quo spiritus thermometri Reaumuriani ad
35 gradus adscendit; et in frigore eo, quo aqua
plane in glaciem vertitur. Quin immo electricitatis
scia-

scintilla percussa, rapide commouentur, aeternumque quiescunt. Motu spontaneo, quo multiplici gaudent, eadem probantur. Praeterea Cl. Auctoris obseruata docent, haec animalcula, saltem

p. 31. nonnulla, organo visus, organis motus externis, visceribus internis et immobilibus et mobilibus instrui, atque etiam in aëre, varie modificato eadem fata experiri, quae alia quaecunque animalia experiuntur.

p. 38. Pars III de animalculorum infusoriorum generatione agit. Expositis bene praecipuorum Auctorum sententiis de generatione generatim, et animalculorum infusoriorum, prius suas offert ob-

p. 52. seruationes, quam de eadem iudicet. Experimenta vero eiusmodi instituit, quae parentum, fetuum, s. ouorum vel in aqua infundenda, vel in substantiis macerandis, vel in aëre, aut praesentiam aut absentiam demonstrent. Plurima sunt argumenta, quibus ostenditur, parentes vel oua in aqua communi prius iam adesse, quam ad infusionem adhibeantur. Si enim diuersissimae substantiae vegetabiles et animales aqua ex vno eodemque puteo hausta infundebat; plerumque easdem animalium species obtinuit; et cum vna eademque substantia in aqua diuersa maceraretur, diuersa animalculorum genera reperiabantur. Insecta aërea in aquam oua sua ponere falsum esse eapropter iam alii docuerunt, quod nulla infusoria animalcula metamorphosin subeant, et a laruis aquaticis sint diuer-

p. 56. sissima. Denique id, quod in aqua recenti puteali purissima quaedam animalcula infusoria inuenit, probat, primordia eorum esse in ipsa aqua. Quod quidem in aqua pura per aliquod tempus in cubiculo seruata alii et inter hos nuper demum Cl. MÜLLER *) viderunt.

Prae-

*) vid. comm. nostr. Vol. XXI. p. 24.

Praeterea aquam glaciale[m], coctam et cru- P. 57.
dam vitris diuersis purissimis excepit, iisque aper-
tis in cubiculo repositis, in aqua cruda numerosa
animalcula apparuerunt; sed nulla in reliquis:
cum autem coctae et glaciali aquae cruda affunde-
retur, pauca in iis animalcula visa sunt. Sic quoque
substantias vegetabiles cum aqua cruda, glaciali et
cocta, iterum frigesacta infudit, et in infusione cum
aqua cruda quidem animalcula infusoria, nulla vero
in reliquis: cum autem his infusis aquam crudam
affunderet, plura, post quosdam dies, animalcula
videri poterant. In infuso animalculis pleno, cum
calore et frigore animalcula necasset, nulla postea
animalcula iterum apparuerunt. Herbae decoctae
si aqua cruda infunderetur, animalcula in infuso
continebantur; si vero cocta, nulla.

Ex quibus omnibus certissime efficitur, pa-
rentes, vel oua fetusque in aqua infundenda iam
praeesse. Ad quamnam animalium classem haec P. 60.
animalcula pertineant, vtrum sint hermaphrodita,
an sexu distincta, vtrum ouipara, an viuipara, simul-
que et species aliis determinare relinquit.

IX.

Der Naturforscher IV. Stück. 17. plagg. tab. aen.
4. Halle. 1774. 8. *V. Stück. 17. plagg. tab.*
aen. 3. *VI. Stück. 18. plagg. tab. aen. 8.*

i. e.

Naturae scrutator. Pars IV. V. et VI *).

Quarta pars has continet dissertatiunculas: P. IV.

- 1.) I O. A. E. GOEZE *historia larvarum, quae inter* p. 1.
folii substantiam viuunt eamque rodunt. Enar-
ratis

*) Praecedentes partes v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 700.

ratīs Reaumurianis, Degeerianis et de Riuillianis opinionibus et obseruatis, sua proponit, quibus imprimis euincit his laruis nullos omnino esse pedes.

P. 33. 2.) I. E. I. WALCH *descriptio nonnullorum recentiorum detectorum conchyliorum*. Describuntur tria conchylia ex museo FRIDERICI CAROLI Principis Rudolstadiensis, qui eadem a BANCKIO et SOLANDRO accepit, scilicet Turbo aliquis, qui ad turritos LINNAEI pertinet, Nerita corona et Voluta fusiformis.

P. 57. 3.) IDEM *de reproductione asteriarum*. Vidit asteriam stellatam quinque radiis, diuiso vno radio, sex accipere radios et hac obseruatione oblata de vi reproductionis nonnullas quaestiones mouet.

P. 67. 4.) I. F. GMELIN *consideratio muscarum vegetantium*. Disputatione de commercio animalia inter et vegetabilia instituta, tres singulares muscarum vegetantium species a HILLIO, TORRVBIA et aliis descriptas enumerat. In larua putrescente papilionis inuenit MÜLLERVS clauariam militarem; in larua cicadae pomiferae HILLIVS clauariam soboliferam; denique TORRVBIA, cuius vero obseruatio imperfecta censenda est, in putrescente tenthredine, quemadmodum ex icone apparet, plantam, quae ad lichenes fruticulosos pertinere videtur. Caeterum assumit, has plantulas exoriri ex semine in insecta illapso.

P. 80. 5.) IDEM *de plantis in agris Sueviae sponte crescentibus, earumque usu*. Commentatio tertia. Pertractat, quemadmodum priores, vmbellatas et stellatas herbas.

6.) I. G. F. MEINECKE *observationum entomologicarum pars altera*. Communicat nobiscum nonnullas observationes de insectorum ouis eorumque foecundatione atque de coitu Sphingum ocellatarum notat, se vidisse alium marem post coitum exsiccatum protinus mortuum, alium vero peracto coitu bene valuisse; ex quibus colligit, marem non ex vno, sed reiterato coitu interire. Deponuntur oua in vesicam aliquam; oua nondum exclusa mollia sunt nec prius, quam in ipso coitu foecundantur, ipsumque sperma omnem suam potestatem amittit, simulac in liberum venerit aërem. Femina 300 ouis productis moriebatur.

7.) C. F. C. KLEEMANN *animaduersiones de* p. 121. *nonnullis erucis et papilionibus*. Respondet KÜHNII monitis, in prima huius diarii parte commemoratis.

8.) *De colore anomalo albo auium*. Enar- p. 128. rat Cl. WALCH disputationem inter L. B. ZORN DE FLOBSHEIM et GÜNTHERVM.

9.) IDEM descripsit et depingere curauit *Li-* p. 136. *macem album LINNAEI*, qui *Limaci atro* quam maxime affinis censetur.

10.) IDEM icone et descriptione illustrat *Pha-* p. 141. *laenam aliquam alis cinnamomeis*.

11.) I. F. GMELIN *de petrefactis animalium* p. 145. *Württembergicis*. *Commentatio altera*. Gryphitae, Terebratulitae et Pectunculitae describuntur et loca, vbi reperiuntur, accurate notantur.

p. 179. 12.) I. S. SCHROETER *de reliquis regionis Vi-*
nariensis conchylis petrefactis. Continuat in labore
in prima et altera huius diarii parte suscepto et de-
scribit Belemnitas, Patellitas, Cochlitas, Turbini-
tas, Strombitas, Dentalitas, Orthoceratitas et Bele-
mniten, loca, vbi obueniant, haud omittens.

p. 102. 13.) Cl. WALCH *observationum lithologicarum*
Pars quarta. Describit Cochlitas in iaspide, con-
chylia petrefacta et ligna, quae in vno lapide in-
veniebantur, et petrefacta arcis *Regenstein.*

p. 227. 14.) W. H. I. BUCHHOLZ commemorat *scio-*
riam, quae in foeni ateruo a fulmine generabatur, at-
que odorem hepatis sulphuris prae se ferebat.

Versiones :

15.) *De plantis insulae Outahitée :* ex PARKIN-
SONI itineraio.

16.) MARCORELLE *de notatu dignis, quae*
circa Roquette inueniuntur : ex Melanges d' hist.
natur.

Pars V. In quinta parte inueniuntur :

p. 1. 1.) GOEZE *observationes microscopicae de eru-*
cis subcutaneis in foliis pyri mali. Ouulum huius
erucae non detexit, viam autem, quae ab ea de-
scribitur et excrementa nigri coloris, quae post
animal relinquuntur, vidit. Arrodit eruca per
octo dies folii cellulofam et quidem perpetuo,
quemadmodum ex motu capitis cognouit, tandem
vero perforat folium atque sub inferiori superficie
haerens folliculo fericeo obuoluitur. Ex folliculo,
ex

ex quo proprie papilio exoriri debebat, egrediebatur ichneumon, qui scilicet papilionem necauerat eiusque locum occupauerat; reiterata vero obseruatione papilionem prodire vidit. Quae omnia imaginibus egregie illustrantur.

2.) GRÜNDLER *de nonnullis Grylli speciebus*. p. 19. Obseruat masticationem et coitum *Grylli migratorii* et describit methodum eum capiendi.

3.) WALCH *de astroitis*. Diligens et diffusa p. 23. de origine et classibus astroitarum commentatio.

4.) GOEZE *de erucis subcutaneis, quae viam spiralem absoluunt*. Harum, quae a modo commemoratis quam maxime differunt, neque REAUMURIUS, neque DEGEERIVS mentionem fecerunt. Curvatum earum corpus efficit, vt etiam earum viae sint curvae. Describit atque imaginibus illustrat erucam et papilionem, cuius erucam in pyro et malo inuenit.

5.) GRÜNDLER narrat, se inuenisse in *eruca* p. 73. *mortua clauariam*, cuius semen ex muscis, in quibus recondebatur eruca, in ipsam illapsum progerminauerat.

6.) GMELIN *de plantis in agris Sueviae sponte nascentibus*. Commentatio quarta. Polyandriam et Syngenesiam sollicitè considerat.

7.) SCHROETER *de Patellis regni lapidei*. Tota p. 102. earum historia diligenter pertractatur, cognitae ad classes rediguntur, et imaginibus illustrantur.

P. 145. 8.) DE ARENSWALD *historia petrefactorum Pommeranorum et Megapolitanorum. Pars prima.* Quae petrefacta plerumque sub filicum rotundata figura apparent atque ab inundationibus originem duxisse videntur, describuntur, et quidem primum ea, quae in pyrite reperiuntur, ex quibus duo imprimis commemorationem merentur, nimirum caput piscis in pyrite et eruca in pyrite, de quo vero petrefacto lubenter dubitauimus; deinde ea, quae in lapide calcareo et margaceo deprehenduntur.

P. 169. 9.) I. C. MEINECKE *Observata mineralogica. Pars prima.* Continent, praeter considerationem terrarum argillacearum, quae prope *Aschersleben* et *Alten-Weddi* reperiuntur, et achatis stalaectitici, descriptiones nonnullorum petrefactorum.

P. 184. Versiones:

10.) PARSON *de singulari specie lacertae chameleonis.*

11.) HEWSON *de vasis lymphaticis auium: ambae ex Philos. Transf. Vol. 58.*

12.) GADD *diff. de insectis, quae piscatui nocent.* Cui versioni Cl. BECKMANNVS animaduersiones quasdam adiecit.

13.) DEGEERIVS *de generatione insectorum: ex Opere EI. de insectis.*

P. VI. Sextae parti praemittitur praefatio, in qua narratur, Auctores diarii iconum numerum imposterum aucturos atque decimae cuique parti indicem semper adiuncturos esse. Caeterum continet:

1.) S.

1.) S. A. DE ROTTEMBURG *animaduerſiones* p. 1.
ad HVFNAGELII *tabulas papilionum*. Ediderat
HVFNAGELIVS in diario *Berliner Magazin* dicto ta-
bulas papilionum, quibus descriptiones deerant,
ſed aliis negotiis impeditus ROTTEMBURGIO ſuum
demandavit officium, descriptionesque ſuas illi ex-
hibuit, qui quoque illud mandatum opus bene
praestitit, imo ſuas adnotationes interdum adiecit.

2.) I. BECKMANNI *hiſtoria naturalis monoculi* p. 35.
polyphemi. Descripto hoc monoculo aliae descri-
ptiones et imagines huius animalis recenſentur.

3.) GOEZE *descriptio Cicadae ſanguinolentae* p. 41.
una cum animaduerſionibus ſuper cicadae genere in
uniuerſum. Omnes et ſingulae huius inſecti partes
quam accuratiſſime deſcribuntur et iconibus illu-
ſtrantur; nonnulla quoque ex DEGEERII obſerua-
tionibus deriuantur.

4.) KÜHNII *analeſta ad inſectorum hiſtoriam*. p. 69.
Pars quarta. Suadet nonnulla remedia pro fugan-
dis *Chryſomelis ſaltatoriis* et *Forficulis*; deſcribit
Sphingem, quae ſimilis eſt *Sph. Filipendulae*; *Pa-*
pilio paphia deuorat violam, neque vrticas; *Pha-*
laena purpurea alitur foliis *Groſſulariae*. Depingi-
tur eruca piloſa, quae conuenit cum eruca *Pha-*
laenae Gamma L. et commemoratur chryſalis, in
qua recondebantur muſcae.

5.) SCHVLZII *aduerſaria ad hiſtoriam vario-* p. 87.
rum inſectorum. Deſcribuntur ſedulo *Caffida groſ-*
ſa, *C. bipuſtulata*, *Phalaena Geometra annulata*, *Ph.*
Geom. centumnotata, *Silpha ſpecioſa* et *Curculio gem-*
matus; quorum omnium icones quoque exhi-
bentur.

- p. 99. 6.) I. G. F. MEINECKE *observationes entomologicae. Pars tertia.* Indagat causas raritatis nonnullorum insectorum; iconibus et descriptionibus illustrat Phalaenam noctuam spirilinguem dorso laeuem, quam *Lemuris* nomine insignit, papilionem et duas alias phalaenas haud vulgares; mentionem facit erucæ Phalaenæ versicoloris, quibus denique historiam Phalaenæ Tau adnectit.
- p. 123. 7.) WALCH *aduersaria ad insectorum historiam. Pars prima.* Pollicetur Cl. WALCH, se descriptiones et imagines insectorum exoticorum, quæ in Merianeis, Roefelianis, Knorrianis et aliis celeberrimis collectionibus nonprehenduntur, editurum esse atque inchoat suum propositum cum descriptione *Papilionis Danai Obrini, Equitis Capucini et Danai simplicis.*
- p. 132. 8.) GMELIN *de plantis in agris Sueviæ sponte crescentibus. Pars quinta.* Diligentissimo huic tractatui, considerans leguminosas, cruciatas et cryptogamicas herbas, finem imponit.
- p. 165. 9.) WALCH *observationum lithologicarum pars quinta.* Continet descriptiones Neritæ singularis, Orthoceratitæ Mastricensis, Pholaditæ circa Petropolin reperti, Encrini Langiani, petrefactæ sine dubio Testudinis imbricatæ, et denique Belemnitæ singularis magnitudinis.
- p. 190. 10.) ESPER *de prototypo globosorum corporum in schisto vitriolico.* Fortasse pilæ marinae hisce globosis corporibus originem præbent, quæ in præfectura Baruthina *Lobenstein* reperiuntur, quoad colorem cum ardesia conueniunt, manus tingunt atque

atque vix non semper accuratam rotundam figuram referunt.

11.) I. C. MEINECKE *observationum mineralogicarum pars secunda*. Refutatur primum opinio eorum, qui autumant, lapides quosdam pluvia mollescere. Observat calculos equinos vesicales, ponderis unius et dimidia librae, qui in medio nucleum rubrum habent. Petrefacta in varia matrice inveniuntur, partim quia ipsa corpora, quae incrustantur, matricem mutant, partim quia aliae particulae sensim accedunt.

Versiones :

p. 216.

12.) IO. BAPT. DE COVOLO *de nonnullorum florum irritabilitate*: ex Ital. sermone translata.

13.) BERGII *descriptio Crotonis spicati*: ex *Phil. Transf.* Vol. 58.

14. et 15.) *Epistolae duae ex diario Gallico Mercure de France*.

16.) DE TRESSAN *de nonnullis historiae naturalis obiectis*: ex *Mélanges d'hist. natur.*

Chymie expérimentale et raisonnée par Mr.
BAVME', Maitre Apothicaire de Paris cet.
T. I. à Paris, chez Franc. Didot le jeune.
1773. 8. 1 Alph. plagg. 8.

i. e.

Chemia experimentalis et rationalis. Auctore
Cl. BAVME'. Vol. I.

- I**nstitutis quibusdam circa optimam docendae discendaeque chemiae methodum disquisitionibus, et generatim adumbrata huius libri ratione, Cl. Auctor de instrumentis furnisque inprimis chemicis nonnulla praefatur, quae quidem latius recensere nostri instituti ratio vetat. Non possumus tamen
- p. 85. facere, quin memoriam iniiciamus furni, a Cl. BAVME' reperti, quem eo, quod camino multo ampliore, quam plurimi furni, instructus sit, his quoque multo praestantiorum esse testatur. In
- p. 99. tractatione de vasis, quanti errores ex eorum perverso delectu oriri possint, egregie monet, et simul multa lectu dignissima de vasorum generibus et finibus, de materiis, ex quibus, et de opificibus, a quibus fabrefiant, proponit. Nonnulla quoque nova lutorum genera suppellectilis chemicae enumerationi adiungit, eorumque vim diuersam in conglutinandis vasis expertus ipse docet. Omnibus istis circa finem prolegomenorum breue chemicorum vocabulorum promptuarium additur, non quidem omnes, vulgatissimos tamen artis illius terminos complectens.

Librum

Librum ipsum Cl. Auctor a generali chemiae p. 1.
 eiusque obiectorum contemplatione orditur. Se- p. 6:
 cundum eius sententiam soli regno animali et ve-
 getabili inflammabilis natura contigit, cuius omne
 corpus minerale plane expers est, quamdiu partes
 alienae nondum accesserunt. Ignis itaque materiam
 non nisi ex animalibus vel plantis haurire potest
 quodcunque minerale corpus, cum sola corpora
 organica illud asseruandi munus nacta sint. - Prae-
 terea etiam, quae inest mineralibus particula in-
 inflammabilis, illa oleosam exuit indolem qua pri-
 dem utebatur, et sicca euadit. Analyseos chemi- p. 8.
 cae duas species cum reliquis Auctoribus assumit,
 alteram, quae per ignem, alteram, quae per men-
 strua fiat; compositionem vero affinitati corporum p. 11.
 maxime inniti perhibet. Affinitatem vero omnem
 in octo genera dispescit. Ex his primum compre- p. 23.
 hendit affinitatem cohaesionis, alterum aggregatio- p. 28.
 nem, tertium mixtionem inter duo corpora, quar- p. 30.
 tum commixtionem trium corporum sibi aequali p. 32.
 modo affinium, quintum coniunctionem corporum p. 33.
 duorum tertii cuiusdam auxilio procreatam (s. or-
 tam), sextum affinitatem trium corporum, qua de p. 34.
 structio simul et noua compositio efficitur, septi- p. 35.
 mum reciprocam et octauum denique eam affini- p. 36:
 tatem complectitur, qua inter quatuor corpora
 commixta duae decompositiones totidemque no-
 vae miscelae contingunt.

Repudiatis, quae PARACELSVS et BECCHERVS p. 39.
 in chemiam introduxerunt, elementis, Cl. Au-
 ctor physicis elementis aëri, aquae, terrae et
 igni iura sua in chemiam vindicat, STAHLII hac p. 43.
 in re vestigia secutus.

- p. 47. Ignis secundum illius sententiam non modo caloris, verum etiam saporis, odoris et lucis ipsius prima causa est, quamvis multa corpora sine calore luceant. Dilatio, cuius causa ignis est, orditur quasi particularum separationem vehementiori igne absoluendam. Fluida proinde corpora, in perpetua quasi fusione constituta sunt. Attamen, cuius capacia sunt, calor non in grauitatis specificae, sed
- p. 57. in fixitatis ratione est. Ignis non minus grauitate gaudet, quam alia corpora, licet ea, quibus sese infinuat corpora non tam attingere, quam eorum interstitiis liber inhaerere Cl. Auctori videatur. Quodsi vero intimius cum particulis corporum iungitur, tunc augetur eorum pondus, testante
- p. 58. metallorum calcinatorum exemplo. Motus ignis tam rapidus est atque velox, vt radii, speculo ardente in focum collecti, ne vehementissimo quidem vento disturbari vel intercipi sese patiantur. Quamvis autem, metallis in calcem abeuntibus, pondus absolutum insigniter saepe augeatur, paria tamen volumina calces metallicae et metalli eiusdem generis non ita se habent. Cum enim calces metallicae distendantur simul ignis virtute, et metallum contra in minori spatio plus massae contineat, causa intelligitur, cur metallum calcis metallicae par volumen pondere superet.
- p. 64. Aër, quo minus ignearum particularum habet, eo purior censendus est. Inde cognoscitur, cur tempore hiberno, et post pluuias purissimus sit. Quod vero corpora, multo grauioribus fluidis peruiâ (e. g. chartam, corium etc.) non penetret, hoc ideo ita contingit, quoniam poros humectare nequit, sicuti et aqua per chartam, oleo illinitam, percolari recusat. Corpora varia non aliter forsan ingreditur, nisi peregrinis particulis inuolutus; hoc autem munus, vt alia elementa,
- sic

fic aërem quoque immutandi solis organicis corporibus delatum fuit.

Ignis aëris volumen auget, imminuta eius p. 68.

densitate. Vehementissimo tamen ignis ardore si in spatium terdecies vel quaterdecies naturali amplius effusus fuit, ulterius se extendi non patitur.

Aëris contra in purum ignem efficacia (l. potestas) nulla est, quandoquidem corpora in vacuo constituta aequae, ac in aëre libero, ab igne funduntur et in vitrum vertuntur. Ignis vero, qui materie combustibili alitur, aëris adiumento carere nequit. An vero vnquam aër cum igne puro ita coniungatur,

vt secundarium quasi inde principium nascatur, adhuc ignoramus. Aqua pura triplicem formam p. 70.

induere consuevit. Siue enim liquida est, siue solida, siue denique in vapores resoluta. Eam comprimere non posse apparuit luculentissime experimento in Academia Florentina instituto. Globos aureos aqua intus repletos, torcularique subiectos, aqua penetrabat potius, quam vt comprimere sese pateretur.

Aëris id temperamentum experta, quod decem gradibus a congelatione distet, minimum spatium aqua replet. Dum feruet, volumen eiusdem vna parte tricesima et secunda augetur, et calore suo octogenos vel binos et octogenos p. 72.

thermometri Reaumuriani gradus aequat. Papi-niana machina conclusa longe vehementioris caloris capax est, rutilat adeo atque candet, in vasis ex metallo sat crasso cufis igni exposita. Quo rariore contrario aër est aquam ambiens, eo celerius illa feruet.

Quod aqua fluida non vltra definitum quendam gradum, (qui dimidijs est a congelatione), algeat, sequenti tentamine efficitur. Glaciei duae partes cum vna salis communis parte mixtae, frigus duodeuiginti aut viginti gradibus, congelationis

tionis gradu maius producant. Veruntamen si huic miscelae aqua pura vitro contenta immergitur, atque dein tum glaciei falsae, tum aquae thermometrum immittitur, in illo quidem frigoris antea commemoratus gradus, in hoc vero, dimidius sub congelationis puncto gradus constanter indicatur, donec aqua in glaciem prorsus abierit. Fluida autem congelationis nescia statim ab initio mixtam cum sale glaciem frigore suo imitantur.

p. 76. Glacies perinde ac salia certas crystallorum formas ostendit. Spicula nempe illius sub angulo semper sexaginta vel centum et viginti graduum sese decussant, dummodo frigus modum non excesserit. Sub ipsa congelatione aqua intumescit, atque adeo durissima corpora, quibus coercetur, displodit. Videtur Cl. Auctori haec voluminis extensio fusionis initium esse; quapropter etiam frigore sat graui, siquidem illud arte posset produci, hoc euenturum esse suspicatur, vt durissima omnino corpora, quasi ignis ardore fusa, colliquarentur. Ferri exemplo hanc opinionem ornare studet, quod vehementi frigore tentatum, volumine sensim augetur, fragileque redditur. Cuncta autem, quibus congelata aqua a liquida differt, leuitatem maiorem et alia, soli mutatae particularum connexioni tribuit.

p. 80. Aqua pluuiæ ex vaporibus collecta, semper aliquam selenitis particulam continet. Ipsi aquae vapores per paruum Aeolipilæ orificium prorumpentes, si mediam flammam penetrant, mox in aëre dissoluuntur, vnde fit, quod applicata eiusmodi machina, lampadis fusoriae vim, aucta aëris elasticitate, mirum in modum intendat. Spatium, quod vapores occupant, omni in eos resoluta aqua, quatuordecies millies eo maius est, quod aqua antea

tea repleat. Hinc si aqua subito posset in vapores conuerti, vim pulueris pyrii tribus et sexaginta vicibus superaret.

Aër calidus plus aquae in se potest recipere, p. 87. quam frigidus. Posteaquam vero refrigeratus fuit, aliquam aquae partem iterum deponit. Experimentis a L E R O I institutis hoc constitit. Aqua ex aëre ambiente frigido ad acida mineralia vel salia lixiosa deposita, ea, licet aër denuo incaluerit, non iterum derelinquit, arctiore quippe affinitate illis quam aëri iuncta. Caeterum ex hac aëris et aquae intima coniunctione principium aliquod corporum secundarium nascitur, multum in chemicorum laboribus pollens.

Terra vitrescibilis secundum Cl. Auctoris sententiam princeps terra et elementaris est. Lapidés a terris non differunt. Ex terris enim oriuntur, nexa inter particulas singulas cohaesione, et in terras, sublata hac cohaesione, dehiscunt. Proinde illud physicis constitutum inter lapides terrasque discrimen ad chemicos nihil pertinet; nec chemico dignam esse Cl. Auctor censet distinctionem a P O T T I O inter terram vitrescibilem, argillaceam, calcaream et gypseam, et a S T A H L I O inter vitrescibilem et calcaream constitutam, cum ex omnibus hisce terris sola vitrescibilis pura, reliquae commixtae sint aliis particulis.

In terrae purae vitrescibilis tractatione duplex p. 101. forma notanda est. Mox enim solidas lapidum vel crystallifactorum vel rudium massas, mox arenas diuersae indolis haec terra praebet. Arena tel- p. 103. luris interiores adytos, vt verosimile est, explens, terram purissimam sistit, quatenus particulis metallicis et inflammabilibus nondum inquinata fuit.

Terra

p. 105.

Terra elementaris vitrescibilis a summo ignis gradu mutari nescia, omnibus reliquis elementis ponderosior duriorque est. Lapides ex hac terra propemodum pura conflati, si diffinguntur, laevem, aequalem et vitri similem fracturae superficiem offerunt. Quantumvis autem haec terra pura, absque additamento igni exposita, immutabilis sit, vitrescibilis tamen terrae nomen ideo vel maxime meretur, quoniam inter reliquas terras parcissima materia indiget, quae fusionem adiuuet.

Lapidum, quos hominum libido pretiosos esse voluit, purissimus olim *adamas* habebatur. Recentiorum vero tentaminibus, quae Noster hoc loco repetit, constare visum est, adamantem hanc

p. 107.

laudis partem neutiquam mereri. Complures certe huius generis lapides, Imperatoris FRANCISCI, et magni Florentiae Ducis iussu, siue igni fusorio, siue vitri fusorii foco traditi, ab initio quidem corusco illo splendore et duritie omni orbatu laminis fatiscabant, bullas in superficie iactabant, tandemque in auras auolabant: cum e contrario rubinorum fulgidus color ab igne fusorio nihil, a solari ardore parum pateretur, nisi quod a posteriore, disparente simul aliqua coloris parte ita emollirentur, ut sigilli etiam impressam formam acciperent. Erat tamen absque ponderis iactura ista fusio quam *adamas*, ponderis adeo parum tenax ut auolaret, ne additis quidem salibus alcalinis, experiebatur.

p. 108.

Eadem experimenta medicus quidam D' ARCET nouo studio stabilivit et auxit; in quo tamen hoc Cl. Auctor monet, quod adamantis naturam in vasis clausis tentaturus, massa porcellanea nondum cocta adamantes obduserit, atque sic conclusos igni fortissimo tradiderit. Fieri enim non poterat, quin ignis vehementia, quae in massa porcellanea adhuc

cruda

eruda continentur aquae acidique vitriolici particulae, in vapores redigerentur. Inde autem necessario aliqua atmosphaerae species adamantibus circumfusa nascebatur, quae efficiebat, vt illi, perinde ac si vasi, aëre pleno, inditi fuissent, auolarent, exhalatis multis particulis in interstitia massae nondum in vitrum conuersae. Experimento itaque perperam instituto, fides D'ARCETO non habenda erat, adamantes in vasis etiam clausis volatiles esse contendenti. Alio etiam euentu LAVOISERII, MACQUERI et CADETI tentamina utebantur. Isti enim adamantes vndique carbonum puluere sepultos, vasisque exacte clausis immerfos, licet per duas integras horas igne vehementissimo torqueantur, nihil de pondere et pelluciditate sua perdidisse didicerunt. His itaque et aliis aliorum chemicorum conaminibus constitit, adamantem semper eo magis igni resistere, quo ab aëris accessu remotior est, eo plus vero de pondere et nitore perdere, quo cementum ipsum inuoluens aëre plenius est. Caeterum inter Brasilianos et Orientales discrimen nullum est. Cum denique in apertis vasis ignem passus adamas non modo pristino splendore et duritie priuetur, verum etiam flamma tenuis micans euanescat, Cl. Auctor hunc lapidem inter substantias metallicas inflammabiles et terreas medium fere locum occupare existimat.

p. 115.

Ex gemmis pretiosis coloratis, MITOVARDO auctore rubinus ab igne plane non mutatur. Amethystus colore perduto glaciem imitabatur. Sapphirus coloris iacturam patiebatur, perinde ac smaragdus et granatus Orientalis opacitatem.

p. 117.

Natura, vt elementa inter se coniungeret, corporum organicorum ministerio vsa est. Praecipue vegetabilibus hoc munus traditum fuit, quae omnium

p. 121.

nium

nium elementorum aequalem fere portionem nata sunt. Ignis tamen in his corporibus plurimum valet, ex quibus etiam alia corpora, quicquid habent inflammabilis materiei, haurire videntur. Ipsa animalia vitalem corporis auram ex igne elementari in vegetabilibus abundante, et ex his ipsis corporibus omne nutritionis praesidium repetunt. Sic inter sempiternas ortus et destructionis corporum organicorum vicissitudines, eadem semper materiae inflammabilis copia manet. **BUFFONIO** autem in eo suffragatur Noster, quod primis telluris temporibus, cum superficies eiusdem nondum firma satis atque densa esset, aqua repetitis vicibus continentem terram perruperit, et multam inflammabilem materiam secum in intima terrae penetralia abripuerit, donec aucta corporum organicorum multitudine ex his putredine destructis terra relinqueretur, quae postea aquis agitata et in argillam commutata, tellurem satis durabili crusta obduceret. Videtur autem terra elementaris in plantis primam pati mutationem, quae deinde ab animalibus, praesertim iis, quae maria incolunt, testaceis, etc. deuoratae, terrae calcareae nascendae occasionem et materiem praebent.

p. 125. Phlogiston seu principium inflammabile in corporibus animalibus et vegetabilibus maxima in quantitate praesens oleosam naturam habet. In corporibus vero mineralibus et inorganicis, si aliqua huius phlogisti pars adest, ea neutiquam indigena est, sed ex organicis corporibus accessit, deposita olei pristina specie. Hinc intelligitur, cur sola corpora organica ad ignem alendum sint idonea. Sub ipsa horum combustionem ignis elementaris sese euoluit, atque in auras dissipatur.

Vt

Vt modus intelligatur, quo elementa inter p. 134
se possint combinari, Cl. Auctor moleculas singuli
elementi singulas iis virtutibus pollere assumit,
quibus aggregatum inde ortum vel totum elemen-
tum sese manifestet. Singulum itaque elementum
in corpore ideo consuetis effectis destituitur, quo-
niam moleculae eius a se inuicem aliorum elemen-
torum interuentu segregantur, et respectu reliquo-
rum solitariae quasi sunt. Aër in vegetabilibus p. 136.
contentus octingenties ipsorum volumen superat.
Aqua plerumque pars plantae est dimidia. Ignis
et terrae rationes non facile eruendae sunt, cum
aliae plantae plus aliae minorem copiam horum
elementorum contineant.

Oleum ex vegetabilibus destillatione obten- p. 144.
tum, repetita saepius destillatione in carbonem,
aquam et aërem dissoluitur. Carbo iste omnem
fere ignem continet, qui plantae antea adhaeserat,
atque phlogisti nomen omnino meretur. Constat
autem igne puro elementari et terra vitrescibili;
eoque purius est, quo parcior salium copia ei ad-
mixta est. Tale ex oleo animali iteratis vicibus
rectificato obtinetur. Caeterum omnino terre-
strium et ignearum particularum diuersa inter se
proportio est, et in purissimo quidem phlogisto
ea, quae plurimum ignis elementaris, paucissimum
terrae habeat. Ipsi vapores carbonibus ardentibus p. 149.
euoluti, nihil aliud sunt, quam phlogiston dissolu-
tum. Vt vero vtriusque partis constitutivae tum
ignis tum terrae copiam cognoscamus et experia-
mur, optima via est, si carbo primum ponderatus
in vase alto et aperto comburatur, et dein terre-
stres reliquiae denuo ad lancem exigantur. Quan-
quam enim (quod impediri nequit) absque com-
bustione aliqua phlogisti pars in auras abigitur,
poterit

poterit tamen cum quadam verosimilitudine ignis in corpore aliqua copia, ex comparatis inter se carbonum integrorum et combustorum ponderibus, definiri.

p. 152. Non modo per ignem, verum etiam per aquam identidem allidentem corpora varia organica in carbonum naturam transeunt. Eadem ratione materiae oleosae terra humida exceptae, et arbores aqua primum inundatae, dein terra obrutae mutantur, et lithanthracibus vulgo sic dictis originem praebent. Scilicet putredine, quam in aqua organica corpora subeunt, aquosae et aëreae illorum particulae excluduntur, quo fit, vt igneum principium cum nulla amplius, quam cum terrea portione coniunctionem inire possit. Ex puro carbone, si aër et aqua denuo accessit, oleum restitui potest. Patet hoc ex coerulei Berolinensis destillatione, largam olei copiam praebente.

p. 155. In phlogisto odorum, colorum et opacitatis corporum ratio est. Per se neque calet, neque friget, nec absque corporis alicuius vere iam igniti contactu suam efficaciam prodit. Ab aëris accessu remotum inter omnia corpora ignis patientissimum adeoque fixissimum est; vnde illius in restituendis calcibus metallicis virtus intelligitur. Facillime enim, fusione adiutum in corpora alia phlogisto destituta transit, eamque ob causam vitris colorem et opacitatem conciliat, metalla autem pristino splendori et consistentiae (I. duritiei) reddit. Ille tamen transitus sine ipsius phlogisti inflammatione contingit.

p. 157. In omnibus corporibus eadem est phlogisti indoles; nec tamen illud cum omnibus corporibus vnionem inire solet, absque alius principii interuentu. Aquae e. g. per se misceri respuit. Eo
fixius

fixius autem est phlogiston, quo maior terrae copia ipsi inest; quo minor e contrario haec, eo volatilius illud. Quapropter etiam si multus ignis elementaris cum pauca terra mixtus est, phlogiston citius in auras abripitur maiusque inde damnum animalium sanitati, corrupta aëris elasticitate imminet. Phlogisti enim aliqua portio, in vapores absumta, aquosas particulas, aëri innatantes, in se resorbet, simulque aëris elaterem infrangit. Spiritus vini flagrantis vapores non ita noxii sunt, cum semper ex eo vna cum phlogisto aliqua aëris et aquae particula auolet. Vaporum autem phlogisticorum, qui ex prunis vel oleo vel adipe flamma consumto surgunt, nocendi potentia, aqua simul in eodem conclaui euaporata, domari potest. Idem contingit, si ad carbones ardentes liber aëris accessus per fornacem aut caminum patet. p. 160.

Terrae calcareae officinas in regno, animali p. 162.
natura disposuit. Animalcula marina, testaceis domiciliis innidulantia, ex vegetabili regno alimentum sibi petentia terram vitrescibilem in eo contentam cum aqua mediante quadam mucilaginea substantia iamiam in animale naturam mutata, commiscent. Mortuorum animalium testaceorum residua domicilia per putredinem materia mucilaginea animali orbata, in aliam naturam conuertuntur. Remanet enim terra, principio phlogistico et aqua iuncta. Quae terrae calcareae origo ex ea quoque mutatione intelligitur, quam ostrearum testae in cumulos coaceruatae pati consueuerunt. Dum nempe animalis particula putrescit, foetor prorumpit; terra remanens in diuersos sensim colores abiens tandem albescit, retenta tamen aliqua inflammabilis materiei portione, cuius exitum terrae abundantia impediuit (vid. p. 152.). Aër autem

eo certius terrae admiscetur, cum nullum animale corpus eo destitui chemica experientia doceat.

p. 165. Omnis calcarea terra ab animalibus et inprimis a conchis proficiscitur. Nemo dubitat mare olim repetitis vicibus terram inundasse, cum fere vbique, si profunde satis foderis, animalium marinarum vestigia deprehendantur. Atque haec ipsa aquae sedimenta nunc adhuc calcareae terrae originem praebent, ita vt mox ipsa illorum forma adhuc compareat, mox rudius vel subtilius contrita in lapides calcareos et marmora vel adeo in crystallos spatulas abeant. Ipsa iuga montium calcareorum et acerui conchyliorum eiusdem generis saepenumero sub terra reperti, in mari antea, congesta forte in vnum locum magna horum animalculorum ceterua, orti esse videntur.

p. 167. Terrae calcareae formae variae: 1) *Lapides informes, marmora, lapides colutorii.* 2) *Spatha calcarea crystallifata.* 3) *Stalactitae.* 4) *Friabilis massae, creta cet.*

p. 169. Terra ex combustis vegetabilibus residua vitrescibilis naturae est, quae combustionem ossium obtinetur, inter calcaream et vitrescibilem media est.

p. 170. Destillatione super vehementissimo igne instituta, ex calcarea terra praeter aërem aliqua liquoris aquosi tenuis, nonnihil adusti copia elicitur. Post destillationem non modo dimidiam ponderis partem, verum etiam de volumine aliquid massa calcarea perdidisse observatur, aucta simul eiusdem duritiae; vt verbo rem complectamur, in calcem viuam terra transiit. Notum est, eam vulgo mediante peculiari fornacum apparatu parari, neque tunc de lapidum puritate adeo multum quaeri. Illi tamen non minus ac purissimi lapides calcarei, exsiccati pariter ac recens effossi aliquam aquae portionem sub destillatione plorant,

plorant, vnde aquae in constituenda terra calcarea efficacia cognoscitur.

Magna est terrae calcareae et aëris erga se p. 173.
mutua propensio. Ipsa terra calcarea quo magis aëre exhausta est, eo propius ad vitrescibilis terrae indolem accedit. Natura ignium subterraneorum (l. *Vulcanorum*) ope calcaream terram in vitrescibilem commutare solet, arguentibus hoc conchis in filicum formas conuersis.

Tam largam aquae copiam terra calcarea ple- p. 174.
rumque continet, ne vllam amplius sibi admisceri patiatur. Nihilominus tamen in aqua solui potest; quae solutio iterum sub ipsa euaporatione terram absumentam deponit.

Calx viua aëri exposita, sensim sensimque hu- p. 176.
ius elementi humiditate penetratur, ita vt calcis particulae a se inuicem dehiscant, eiusque volumen longe vastius euadat. Calx ista ab aëre extincta pondere augetur; nec tamen, etsi quam plurimum aquae resorpsit, id rursus pondus aequat, quod ante vitionem habuerat. Hac enim factum est, vt multae particulae terrestres in vitrescibilem naturam nunc vergant, adeoque aquae connubium respuant. Aliae contra minorem vim ignis expertae longius a se inuicem distare, ac propterea omnem fere aquam in se recipere videntur, qua nunc calx viua onusta est. Hinc, vt calx extincta nunquam tantam aquae copiam in se contineat, nec pondus illud attingat, quod viua habuerat, accidit.

Calx viua aquae immersa vehementer incale- p. 177.
scit, ita vt ipsius aquae aliqua pars in vapores redigatur, omnes liquores, ne mercurio quidem excepto, in ebullitionem inde rapiantur, atque adeo materiae combustibiles flammam ab hoc calore

conciplant. Secedentibus simul a se inuicem calcis particulis strepitus insignis auditur. Sedato vero deinceps motu interno, massa aliqua remanet, quam

p. 179. vulgo calcem extinctam vocant. Calx extincta, si aqua penitus imbuta fuerit, huius sub calcinatione tenacior est, quam antea sub prima vltione fuerat. Vnica autem calcinatione omnem calcareae lapidis massam in calcem viuam conuertere nemini adhuc licuit. Quin potius vltae calcis maxima pars pristinam indolem conseruat, adeoque ex illa nihil salini (vt in aquae calcis paratione contingit) ad aquam accedit. Cremor calcis ei, qua calx extincta fuit, aquae innatans, salinae omnino naturae est. Nonnihil saporis habet, et magna aquae copia solui potest.

p. 181. Donec calx vltia opaca est et albida, semper aliquantum aquae adhuc continet. Quamprimum vero haec omnis expulsa fuit calcinatione, in vitrum pellucens calx omnis commutatur. Tunc vero in vitrescibilem terram abiisse clarum est, cui mutationi antea aqua pertinaciter inhaerens sese opposuerat. Sub ipsa vltione ignis vehementia phlogisti et aquae eam particulam, quae dissipata nondum fuerat, inter se coniungit. Hinc alcalina substantia oritur, quae postea sub calcis extinctione ab aqua excipitur. Cuius insigniorem copiam cum conchae et testae ouorum in statu naturali continere soleant, ratio patet, cur ex his melior acriorque calx, quam ex aliis terris calcareis parari queat.

p. 182. Quamuis calcis grauitas absoluta calcinatione imminuatur, specifica tamen augetur, cum calcis viuae frustum, si cum alio aequalis voluminis crudae calcis frusto illud comparaueris, pondere excedat.

Quod

Quod viua calx cum aqua vehementer inca- p. 183.
lescat, et ex aëre humores attrahat Cl Auctori ideo
contingere videtur, quoniam multae ignis particulae
sefe calci insinuauerint, non liberae illae quidem, sed
fixae quasi, et quadantenus cum reliquis calcis parti-
culis combinatae Quam sententiam vt eo speciosius
ornaret, metallorum ignobilium exempla addidit,
quae etiam simili vstione in calces conuersa maius
pondus nanciscuntur, quamuis simul volumine cre-
scant. Illae autem calces minorem partium con-
stituentium iacturam passae, phlogistique tenacio-
res, hanc ipsam ob causam audius igneas partes
absumunt atque ita constanter retinent, vt ab aqua
affusa neutiquam ferueant. Idem vero in calce
Cl. Auctor expertus est, nimirum hoc, quod addita
sub vstione inflammabili materie calx postea ab
affusa aqua nullum calorem contraxerit. Sapor, p. 186.
quem aqua cum calce communicat, salinae alicuius
et quidem alcalinae materiei praesentiam satis lu-
culenter testatur. In cuius origine explicanda
STAHLII sententiam Noster in eo sequitur, quod
calcis sub vstione diuisioni subtilissimae iunctam
eiusdem cum aqua commixtionem assumat; hoc
vero in magno illo chemico reprehendit, quod
phlogisti et ignis puri in genesi salium descri-
benda nullam rationem habuerit. Quodsi prae-
ter diuisionem particularum nihil calci vstae con-
tingeret, illam quidem aquam solueret, nec ve-
ro alium saporem, quam fatuum illum cretae cum
aqua coctae, adipisceretur. At vero, vti omnes
rerum sapores ita etiam (secundum Nostri senten-
tiam) hic sapor sub vstione calcis proueniens ex
ignis prosapia est. Atque erat profecto iam ante
extinctionem in calce viua illud salinum princi-
pium; quod postea in aqua calcis sese declarat.
Ignis enim vehementia intimius inter se calcis par-

ticulas aquosas et inflammabiles miscuerat. Hinc intelligitur, cur materiei calcareae multo phlogisto aqua et aëre scatentes e.g. testae concharum, si vstae fuerint et postea aqua extinctae, insigniorem longe salinae materiei copiam, quam aliae terrae calcareae, praebeant.

p. 191. Aqua constantius terrae calcareae tunc adhaeret, si sub forma salis latitat. Propterea etiam ex calce semel extincta calcinatione denuo aquam expellere operosus labor est, quo plerumque tota miscela calcarea destruitur.

p. 192. Terra calcarea in coniunctionem cum vitrescibili admodum proclivis est. Insignis huius miscelae usus in architectura est, cum caementum (*Moertel*) ex calce et arena fiat. Cum materies calcis salina plurimum ad caementi vtilitatem faciat, cauendum, ne aquae nimia copia calx viua extinguatur, nec abundans forte aqua et salinis partibus foeta prodigatur. Optimum vero caementum est, quod ex aequalibus calcis extinctae et arenae (et quidem subtilioris vel glareae) partibus paratur. Cl. Auctor hac occasione caementi alicuius firmissimi mentionem iniicit, quod apud Lotharingos ex calce nigra argillacea, et arena tenui pariter argillacea fiat.

p. 194. Calx viua cum glaciei duplici parte commixta frigus vnus et dimidii gradus efficit, loci, vbi miscela ista collocabatur, temperatura congelationis gradum attingente. Terra calcarea aequali carbonum olei cornu cerui portioni addita atque dein, bene clauso crucibulo, ignem fortem experta, nigrescebat, saporemque calce viua vulgari longe acriorem obtinebat. Quae massa, posteaquam bis denuo phlogisto obnupta et repetitis vicibus calcinata fuisset, manifesta alcalini salis indicia prae se ferebat;

bat; ita vt cum acidis efferuesceret, et liquores coeruleos vegetabiles colore viridi tingeret. Nunquam tamen, abundante licet addito phlogisto, omnis terra calcarea alcalini salis naturam assequitur. Semper enim aquae illi firmiter adhaerentis magna copia dissipatur, antequam cum phlogisto (cuius non minor quantitas aufugit) ignis vehementia combinari possit. Quo fit, vt aliqua calcis pars in vitrescibilem terram abeat.

Ex omnibus haëtenus enarratis experimentis p. 196.

Cl. Auctor coniicit, saporem aquae calcis viuae portioni cuidam fixi salis lixiuiosi inter calcinandum suborti tribuendum esse; deinde terras vitrescibiles aqueo principio plane carere, adeoque per se ad salis formationem ineptas esse; denique ipsam naturam tum ignis subterranei, tum aquae marinae ministerio in immensae salis alcalini copiae productione vti.

Terra vitrescibilis, vtut per se vehementissimo igne fundi nequeat, terra tamen calcarea adiuta ideo colliquatur, quoniam sub ipsa vitione materies salina alcalina progignitur. Terra calcarea cum aequali arenae portione fortissimo igne tentata, non fundebatur quidem, sed in calcem viuam mutabatur. Quae aëri libero exposita cum humorem ex aëre attraxisset, ignem denuo experta fundebatur, ita vt nunc massam spongiosam semipellucidam nec amplius in aëre bibulam sisteret. Cl. Auctor salino principio fusionem istam praecipue adiuuari atque perfici existimat.

Omnis salium natura, commixtis inter se terra, aqua et phlogisto, absoluitur. Hinc declarari potest, cur eo plus alcalini salis calcarea terra largiatur, quo maior phlogisti copia addita fuerat. Est autem id phlogiston, quod in calce viua sub

uisione delituit, omnium purissimum; proinde etiam facile aufugit, et quod ex calcis viuae aqua terra decidat, absentiae illius tribuendum est; cum contra terra in hac aqua soluta maneat, quamprimum spiritus vini tantillum ei instillaueris. Ingre-
ditur vero salis cuiusuis miscelam praeter ea, quae iamiam enarrauimus, aëris quoque particula. In harum partium constituentium diuersa inter se proportionem omnis versatur salium a se inuicem discrepantia. Atque hoc etiam salia gignendi munus animalibus delatum fuit, marinis imprimis testaceis gypsum et sal marinum procreantibus.

p. 205. Caeterum longe maior terrae vis alcalina quam acida salia ingreditur. Haec enim formam solidam respuunt, atque operoso demum labore coacta atque condensata ab exiguo tamen caloris gradu rursus liquefcunt. Phlogiston, quod acida ex aliis corporibus auide arripiunt, ex alcalinis salibus lubentius in alia corpora transit. In illis autem longe purius est, quam in his, ideoque alcalia longe diutius ignem absque eo, ut auolent, patiuntur, quam quidem acida.

p. 208. Ignis acidis inhaerens a puro igne non multum abludit, testante hoc intensissimo acidorum omnium sapore. Eo liberior autem ille acidorum ignis est, quo leuiora sunt, quibus coercetur, vincula, aquosa nempe substantia. In iis autem salibus, ubi ignis terra multa inuoluitur, sapor nullus, certe exiguus, animaduertitur. Terra enim virtutem ignis saporis excitandi deleri, omnium optime carbonum exemplo cognoscimus, qui, multum licet ignem continentes, omnium tamen corporum insipidissima sunt.

p. 212. STAHLII aliorumque chemicorum de vniuersali acido eoque vitriolico, opinionem Cl. Auctoris

Etor reiecit, ideo, quod non minor sit copia salis acidum continentium corporum, quam eorum, in quibus vitriolicum latet, neque etiam vestigia acidi cuiusdam inter salinum commune et vitriolicum intermedii, ex quibus huius in illud transmutatio declarari posset. In eo tamen vitriolicum et salis communis acidum conuenire putat, quod in iisdem quasi incunabulis, in aqua scilicet marina procreentur atque perficiantur, vtroque nempe ex organicis corporibus egresso.

An acidum vitriolicum proxime et per se cum p. 216.
igne puro misceri possit, dubium adhuc est. Igne enim adeo iam saturatum est, vt ignorentur admicula, quibus maior eius copia huic acido vniri queat. Hoc ipsum effici, vt, quamprimum aer accesserit, colorem obscuriorem illud contrahat, turbante scilicet aere intimam ignis cum reliquis partibus acidi vitriolici coniunctionem. Quapropter etiam, si hoc acidum vasi vitreo in tenuissimum et capillare fere collum desinenti inditum lento igni imponeretur, hoc forsitan euenturum esse Cl. Auctor existimat, vt acidi miscela prorsus dirimeretur, aqua tantum et terra superflite.

Cum aqua commisceri ita auidum est acidum p. 218.
vitriolicum, vt eius drachmae duae libero aeri expositae post quinque dies tantam humorum copiam ex aere attraxerint, vt nunc vnus vnciae et quinquaginta quatuor granorum pondus aequarent. Cum glacie autem ab initio quidem vitriolicum acidum perinde ac cum aqua ita incalescit, vt liquor thermometri Reaumuriani triginta subito gradus transcendisse visus fuerit; deinde vero miscela de nouo refrigeratur, ita vt interdum thermometer vehementius tunc frigus, quam antea fuerat, indicet. In terram vitrescibilem puram mechanica ratione

diuisam atque contusam, nulla est acidi vitriolici potentia.

- P. 229. Quamuis pruna iniecta oleum vitrioli fusco colore statim inquinet, fumumque densum sulphureum excitet, a carbone tamen extincta nulla mutatio huic acido accedit, ne tunc quidem, si cum ea digeratur; si tamen destillatorio igne vsus fueris, prasinum fere colorem liquor inde contrahit, qui tamen in refrigerato rursus euanescit. Si destillatio ipsa fuerit adhibita, acidum sulphureum adscendet, relicto in fundo vasis sedimento albo terreo. Hoc acido adhuc nonnullo imbutum, et aqua dilutum Cl. Auctori post aliquod tempus crystallos aluminosas offerebat; in ipso vero acido concentrato post aliquot menses crystallos tartari vitriolati conspiciebantur. Talis autem inter acidum vitriolicum et puluerem carbonum igne tentatum erat proportio, vt illius libra, huius semuncia vasi inderetur. Nam cum tres libras acidi vitriolici cum sex vncijs pulueris carbonum commixtas destillaret, fuluus color, sulphureus odor multumque leuissimi carbonum pulueris in acido ad recipulum destillante apparebat. Collum retortae puluere carbonum sulphurato penitus ferme excludebatur, ita tamen, vt plurima huius pulueris ab initio admixti copia in retortae fundo remaneret. Ea autem perinde ac is puluis, qui inter acidi iam transgressi repetitas destillationes subsidebat, massam nigram densamque aegre accendendam et sulphureos odores spargentem praebebat. Sulphur istud iam ante, quam quarta pars acidi elicita fuisset, nasciebatur. Eadem propemodum ratio erat eorum, quae sub destillatione acidi vitriolici cum alia quacunque materia inflammabili ex regno vegetabili P. 236. petito, eueniunt. Aqua, si forte inflammabili materiei

teriei admixta est, acidi efficaciam auget, et vinculum quasi inter vtrumque est.

Sulphuris manu foti stridorem ab electrica p. 238
eius indole Cl. Auctor repetit. Quod vero idem
super igne primum liquatum spissiusque deinde fa-
ctum aquae infusum lentescat et rubeat, id pro-
pterea contingere autumat, quod aqua aliquam
acidi copiam ex sulphure extrahat, adeoque phlo-
giston prae acido tunc praeualeat.

Flores sulphuris, sulphur lotum, cum gla-
cie. Cunctis hisce miscelis nihil efficitur, ne-
que ullam mutationem sulphur patitur. Ob phlo- p. 245.
giston ipsi admixtum, non ita, vt vulgo putant, sin-
cerimum, vitra sub fusione denigrare solet.

Cum calce viua et aqua mixtum sulphur he- p. 247.
par sulphuris terrestre praebet. Soluitur autem
mediante alcalina illa substantia calci viuae adhae-
rente. Liquor iste, exacte licet clausis vitris asser-
vatus, mox destruitur phlogistique iacturam pati-
tur. Aqua remanens absque colore et sapore fere
omni est, interdum vero sedimentum ex selenite
et tartaro vitriolato mixtum deponit. Haec salia
quoque ab hepatis sulphuris calcarei lenta calcina-
tione relinquuntur. Acidum vitrioli liquori instil-
latum, sulphur de sua cum calce coniunctione ex-
turbat. Sulphur cum oleo vitrioli coctum fundi- p. 250.
tur, eique instar olei innatat, refrigeratum deinceps
viridescit. Ipsum menstruum odore sulphureo in-
ficitur, atque, affuso alcalino liquore, sulphuris por-
tiunculam deponit. Alias vias, quibus sulphur
per acidum vitriolicum destruitur, SEELIUS pro-
posuit.

Cum terra calcarea acidum vitriolicum sele- p. 253.
nitum siue gypsum procreat. Vt vero acidum
gypso possit saturari, aqua prius diluendum est.
Neutiquam vero omnes terrae calcareae acido vi- p. 255.
triolico

triolico aequae facile nubunt. Sunt enim, quas temporis mora aquae suae aliqua parte orbavit, longe difficilior acido solubiles, atque si solvantur, selenitem, inter gypsum et alumen quasi intermedium offerunt. Puriores quoque terrae calcareae, ut marmor album, spathum calcareum etc. aegre dissolvuntur; omnium vero difficillime ovorum concharumque testae et corallia. Calx viva autem, aqua et cremor calcis hoc singulare habent, quod cum acido vitrioli selenitem pellucidum in crystallos longe maiores compactum et in aqua solubilior rem progignant. Quod vero in plerisque lapidibus calcareis ferreae particulae lateant, id praecipitatio ochrae ex saturatis solutionibus, et color violaceus, quem adpersum gallarum infusum illis

P. 257. conciliat, manifesto arguit. Aqua calcis ex solutione lapidum calcareorum puriorum vitriolata nihil deturbat. Quibus vero vitrescibilis terra adhaeret, ut plurimae terrae calcareae et testae ovorum, eae sedimentum demittunt in aluminosas crystallos nonnunquam abiens. Nullus vero calcareus lapis, alius in acido vitrioli solutas particulas ex sua solutione exturbat. Solutiones calcis crudeae crystallos arenularum magnitudine deponunt, quae vero cum viva calce fiunt, ex iis aciculae emergunt. Visione omnes istae selenitis species in gypsum convertuntur, et sub destillatione tantillum aquae sapore destitutae praebent.

P. 261. Gypsum visum cum aqua parum incalescit, sed tumidam satis massam constituit, quae exsiccando durior evadit. Aliqua tamen aquae particula exsiccat etiam adhaeret; quae cum in locis frigidis et humidis evaporare nequeat, gypsum indies magis extendit, donec omnis massa exactissime condensata atque intus crystallis quasi distincta fuerit. Nimio igne multum de eo, quod gypsum continet,

tinet, acido prodigitur, ita ut in calcis viuae indolem magis magisque illud vergat. Igne nullo gypsum per se fundi potest, nisi solari; atque hoc etiam sub ea demum conditione, ut vitri ardentis focus in id lapidis gypsei latus, quod fractum laminas coniucentes habet, incidat; qua cautione adhibita, in vitrum spadiceum opacum conuertitur.

Aëris efficacia gypsum argillae tandem spe. p. 265. ciem induere Cl. Auctor existimat. Quemadmodum enim terram gypseam omni acido vitriolico orbatam iteratis calcinationibus et lauationibus primum quidem in calcem viuam, dein vero in nudam propemodum terram vitrescibilem conuerti expertus est, quae dein acido vitriolico tractata aluminosas crystallos pareret; ita naturam, utpote longe potentiorum hoc posse efficere putat, ut aquoso elemento adiuta et absque acidi vitriolici profligatione gypsum in alumen et argillam transformet. In agro Montismartyriensi tota regio fodinis gypsi vicina solum habet, terra gypsea constans, quae longa aetate imbrium aquis macerata ad argillaceam naturam quam proxime accedit. Cum vero gypsi longe plurima quantitas sub mare lateat, in hac etiam officina plurimam argillae, micae, talci, asbesti, amianti et stearitis copiam fieri Cl. Auctori verosimile videtur.

Aquae vnciiis octo gypsi grana octo solunt. p. 269. tur, si vero coctionem adhibueris, plus soluitur. Aquae puteales Parisinae per alueum gypsofum fluunt, eaque terra saturantur. Gypsum cum terra vitrescibili a vehementi igne non funditur quidem at certe in massam friabilem compingitur. Cum phlogisto calcinatum hepar sulphuris pro-gignit, ex quo per acidum praecipitato sulphure calx renascitur.

Gypsum

- p. 273. Gypsum in acido vitriolico tenui coctum opacum redditur, acido aquam crystallisationis absumente. Eiusdem acidi seu concentrationis drachma vna, octo vnciis aquae affusa, hoc efficitur, ut nunc dicta aquae copia triginta gypsi grana solvere possit, cum efferuescentia, si calida, absque efferuescentia, si frigida aqua fuerit.
- p. 274. Acidi nitrosi proprietates ex Cl. Auctore repetere inutile atque taediosum foret, cum experimenta huc spectantia chemicis iam satis nota esse debeant. Ex colore autem huius acidi concentrationis rutilo eiusdemque cum carbonibus candentibus atque oleis vehementissima deflagratione colligitur, multum phlogisti ei admixtum esse, quod propemodum ignis puri indolem habeat.
- p. 281. Terras calcareas acidum nitrosum facilius, quam vitriolicum soluit. Inprimis vero eorum testae sub ipsa dissolutione mirum in modum intumescunt ob mucilaginis et aeris in iisdem abundantiam. Aquae calcis duodecim vnciae, drachma vna acidi nitrosi mediae concentrationis saturabantur. Omnes vero calcis in hoc acido solutiones amaro et acuto sapore nobilitantur. Neque aliis terris calcareis, neque aqua calcis affusa statim dirimuntur, praeter solutionem cum testis ouorum paratam, ex qua statim, quemadmodum ex aliis solutionibus nitroso calcareis post aliquod tempus crystalli planiusculae, sali sedatio similes, terramque aluminosae terrae aemulam continentes, affusa calcis aqua, deiiciuntur. Caeterum etsi terrae calcareae acido nitroso facillime nubunt, eius tamen non ita tenaces sunt, ac vitriolici acidi. Quod si enim nitrum calcareum, calcinatur, acidum facili negotio, relicta calce viua expelli potest. Idem aëri expositum ideo tam facile deliquesce Nostro videtur,

detur, quod phlogiston in acido nitroso abundans eius cum terra calcarea intimam coniunctionem impediat.

Acidum nitri concentratum cum paucō oleo p. 289. vitrioli mixtum ad accendenda olea aptius euadit. Hoc etiam singulare est, quod acidum nitrosum depurando vitriolico inflammabilibus particulis inquinato egregie defungatur. Idem acidum valde dilutum gypso soluendo conuenit, quae tamen solutio in crystallos redacta nullum acidi nitrosi vestigium ostendit.

Acidum salis reliqua acida volatilitate longe p. 293. superat. Minus auidē vero ac illa humores ex aëre attrahit, vtpote multa aqua iamiam mixtum. Cum aqua et glacie insigne frigus excitat. Etsi vero corpora combustibilia vehementer arrodit, non tamen constat: an cum phlogisto puro sulphur aliquod producat. Hoc certum est, ardentes carbonēs ab hoc acido extingui, neque olea ab eo accendi. Forsitan hoc contingeret, si satis concentrari posset salis acidum.

Testae concharum, acido salis immerfae, per p. 298. inde ac in acido nitri valde intumescunt. Calx viua cum illo plus, quam cum nitroso acido incalescit. Octo vnciae aquae calcis triginta guttis spiritus salis communis absque efferuescentia satiabantur. Post aliquot dies flaua terrestris materia ex miscela fundum petebat, quae postea albesceret, innatante liquore primum insipido, postea vero acri amariuscule. Ex solutionibus salino calcareis aliae, affusa aqua calcis, statim, aliae tempore aliquo praeterlapso, aliae denique nullum prorsus sedimentum deponebant. Crytalli ex his solutionibus formatae humiditatem aëris facile attrahunt, et licet ignem passae partem aliquam sui acidi explodant, multum tamen eiusdem retinent. Residuum cum

cum aqua vehementer incalescit. Ista aqua denuo euaporata calcareum sal commune praebet, quod sub destillatione, acidi admodum tenax est, adeo, vt ipsae terrae calcareae crude hoc acido solutae, absque acidi sui dispoſitione in viam calcem abeant.

P. 309. Centum *aceti vini destillati* congii (*Pintes*) gelu iterato concentrata, quatuor aut quinque generosi acidi congios largiuntur. Cum glacie mixtum exiguum frigus producit. Terrae calcareae eo facile soluuntur. Quae inde enascuntur cryſtalli, nitidissimae sunt, aristatae vel flosculosae. Destillatione in partes suas constitutivas resoluuntur. Quales sit natura mixti cum acido nitri vel salis communis vel sulphure acetii, adhuc ignoratur.

P. 317. *Alkali fixum vegetabile* ab ipsa natura mox ignis, mox (et frequentius omnino) aquae adminiculo producitur. Verosimile est illud iisdem partibus constitutivis absolui, quibus acida constant. Plus tamen materiae terrestriſ et paucioſiorem ignem in sinu suo concludit. Odor saporque vrinofus, quem linguae admotum spargit, secundum Auctoris Nostri ſententiam ab eo proficiſcitur, quod vehementer linguae substantiam afficiat, ex eaque *alkali volatile* proliciat. Ignis patientissimum est hoc sal lixiuum longeque fixius, ac ipsa acida; adeo vt tunc demum, quando ab aëre non prorsus remotum est, ignisque illud proxime aggreditur, in vapores albos densos, nervos singulari ratione hebetantes, absumatur. In crucibulo tecto super igne in massam viridiusculam duram, sed fragilem liquatur, cuius color phlogisti alicui parti evolutae tribuendus est. Alkali bene exſiccatum, si aqua irrigatur, calorem sexaginta graduum producit.

P. 321. Cum sal lixiuum terra abundet, non difficile est, hanc ab illo separare. Iteratis enim vicibus aqua solutum, semper aliquam terrae albae partem demit.

demittit. Quod quidem adeo contingere videtur, quoniam eius miscela non ita arcta est, atque acidorum salium. Posset forsitan calcinationum et solutionum iteratis vicissitudinibus eo perueniri, ut omne sal, relictis aquosis terreisque particulis, dirimeretur. Idem in aqua calcis contingit, quae, addito quodam inflammabili, e. g. spiritu vini, a destructione defenditur. Alkali purum in crystallos nunquam abit, nisi in vasis clausis calcinatum, quandoquidem tunc, iuxta Nostri sententiam, plus phlogisti ipsi admixtum nascendi salis lixiui mineralis occasionem suppeditat.

Alkali fixum glaciei intertritum frigus decem p. 325. gradibus auget. Idem cum abundante terrae vitrescibilis aut arenae quantitate super igne fusum, vitra varii generis largitur. Quando vero alkali arenam superponderat, miscela hinc producta alcalinarum qualitatum particeps adhuc est, atque in *liquorem siliicum* ad aërem dissoluitur. In eo ipso acrior adhuc sapor est, quam in ipso alkali puro, forsan ob particularum phlogisticarum admixtionem. Aqua dilutus et percolatus, semper aliquam terrae portiunculam in filtro relinquit. Per acida ille longe efficacius destruitur, ita ut, demersa terra vitrescibili, acidum salis lixiuo iungatur. Terra ista denuo cum acido vitriolico digesta atque soluta, post euaporationem crystallos vere aluminosas sistit. Eiusdem nitrosa solutio acidula est, in aëre libero euaporata, in mucilaginem transparentem coit, et ab aqua calcis dirimitur. Cum acido salis spicula parua crystallosum nascuntur.

Alumen Cl. Auctori selenites quasi calcarea p. 332. basi esse videtur. Ultra dimidiam sui ponderis partem ab aqua habet sibi admixta; hinc etiam sub calcinatione admodum turgescit. Eae tamen aluminis species, quae ex mineris antea vltis praeparatae

fuerunt, ab igne non ita tumescunt. Idem in alumine, ex calcinato solutione et crystallisatione restituto, obseruamus. Sub destillatione aluminis nihil praeter liquorem parum acescentem assurgit, neque vehementissimo adeo igne fortius acidum extorqueri potest. Inflammabilibus vero corporibus si alumen coniunxeris, ab igne certe destruitur. Remanet vero terra aluminosa, alba, refractaria, figulino operi idonea, in igne strepens. Sed quando ita tentamen institutum fuit, vt sulphur ex aluminis acido et phlogisto adiuncto ortum remaneat, nascitur inde pyrophorus ad liberum aërem inflammari solitus. Huius naturam cum **SUVIGNY** Cl. Auctor ita explicat, vt aliquam acidi vitriolici particulam nondum in sulphur conuersam ab humiditate ex aëre resorpta ita incalescere statuatur, vt illud ipsum, quod iam sulphur factum est, inde accendatur.

P. 342. Terra aluminosa ex alumine per calcareas quoque terras, aquam calcis et calcem viuam separari potest, siquidem aluminis solutioni aquosae in calido loco constitutae adspargantur. Ne tamen calcareae vel seleniticae particulae terram aluminis inquinent, opus est, calcis non puluerem, sed frustula iniicere. Vberiore huius terrae copiam obtinebis, si cum sale lixiuioso illam ex aluminosa solutione praecipitaueris. Pertinax vero illa admodum est in retinendis humoribus, adeo, vt tres menses vix sufficiant ad illam in aëre libero exsiccamdam. Facile praeterea particulis coloratis tingitur, ita, vt mox sordide albicet, mox badium corneumue colorem induat. Humiditas eiusdem in igne perit; candida relinquitur terra et dura, neutiquam vero in vitrum conuersa.

P. 349. Cum solutionem aluminis aquosam Cl. Auctor, repetitis vicibus, terra aluminosa impraegnaret, mixtum-

mixtumque liquorem coqueret, vidit ab initio terram istam cum efferuescentia solui. Humor filtratus, aquam duriorē sapore imitatus, syrupum violarum colore viridi tingeat. Posteaquam vero, affuso sale lixiuioso, multum terrae aluminosae deturbatum fuerat, in filtro remanens terra aqua indissolubilis, omnes argillae characteres prae se ferre ipsi visa est. In eo tamen ab argillis in rerum natura vulgo occurrentibus discrepabat, quod tam affabre fingi non posset, et per alcalia facilius destrueretur. Liquor innatans in aëre libero euaporatus, paucas crystallos squamosas propemodum micaceas insipidasque largiebatur. Caeterum quo ficior terra aluminosa est, eo difficilius ab acido vitriolico dissoluitur. Cum acido nitroso crystallos praebet polyedras stypticas. Multo efficacius est in hac terra dissoluenda acidum salis, cum quo quippe admodum efferuescit, et solutionem mucilagineam sistit. Ea ut percolari possit, aqua diluenda est; euaporata deinceps crystallos sapore adstringente praeditas progignit. Ab aceto vini difficilius haec terra soluitur.

Argilla communis nihil aliud est secundum p. 353.

Nostrium Auctorem, quam terra aluminosa parco acido vitriolico soluta, multisque particulis terrae vitrescibilis nondum solutae interspersa. Putat autem maximam argillae copiam, sub mari ex gypso in puluerem contrito oriri. Coloratae argillae plus acidi vitriolici nactae lentiores quoque tenaciores et tactu pinguiore sunt, quam albae. Aptitudo ista, qua facile tractari atque fingi sese patiuntur, istaque tactus in illis mollities ab intima particularum subtilissime contritarum coniunctione oritur.

Igni expositae terrae argillaceae purae per se p. 358 quidem non funduntur, at condensantur satisque durescunt ita, ut ex chalybe etiam scintillas tunc

eliciant. Coloratae partibus animalibus aut vegetabilibus albescunt, colorem tamen, protracto diutius igne recuperant. Quod vero omnes argillae de volumine suo et grauitate absoluta, aliquid in igne perdunt, id Cl. Auctori partim ab euaporatione humiditatis, partim a particularum coarctatione proficisci videtur. Multum praeterea ad hanc voluminis imminutionem facit acidi vitriolici admixtio, quo quippe separato difficillimum est, magnoque demum ignis dispendio constat, argillas induari. Constantissime autem hoc acidum argillis adhaeret ita, vt ne vehementissimo quidem igne abigatur; certe exigua admodum huius acidi particula est, quae odores sulphureos circa figulorum et laterariorum officinas excitat.

p. 361. Aëris et reliquorum elementorum efficacia terrae argillaceae sensim destruuntur, acido, quod iis adhaeserat cum phlogisticis particulis in sulphur coëunte, quod dein metallicis substantiis mixtum varia pyritum genera constituit. Forsitan etiam ex terrae vitrescibilis et phlogisti coniunctione metalla prodeunt. Successu temporis, dum albescunt argillae, micarum, talci, steatitis et amianthi varias species inde oriri Cl. Auctor existimat, pro diuersa phlogisti admixtione.

p. 363. Argilla, licet salinae indolis sit, inter omnia tamen salia difficillime aqua soluitur. Extrahitur tamen aliquid coctione, quod, si liquor spontaneam euaporationem subierit, micosas crystallos praebet. Omnes etiam maiorum amnium aquae nonnihil argillae admixtum habent, plus recipiunt, si cum argilla coquuntur. Affuso alcalino liquore ex solutione ista terra candidissima aluminosae terrae aemula deiicitur. Illud ipsum vero, quod innatat, fluidum post euaporationem institutam tartarum vitriolatum relinquit.

A phlo-

A phlogisto argilla super igne habita decom- p. 366.
ponitur, difficilius tamen alumine. Cum terra calcarea super igne funditur, quod partim acido vitriolico, partim salinae alcalinae materiei sub ipsa calcis vstione ortae tribuendum est. Neque enim terra aluminosa siue argillacea cum calce, neque terra vitrescibilis cum eadem funditur, nisi illi miscellae acidum vitriolicum seu potius alumen, huic vero substantia alcalina addita fuerit. Opus praeterea est quodam, vt Cl. Auctor dicit, *fusibilitatis principio*, cuius necessitatem et existentiam experimentis aliquot comprobare annitur, naturam vero se nescire fatetur. Cum acido vitriolico commixta argilla ex aliqua parte soluebatur; solutio euaporata in crystallos partim micaceas, partim vero aluminosas coalescebat. Extracta scilicet fuerat subtilissima argillae terra, relicta rudior, nec ita bene, vt antea fingenda argilla. Acido nitroso post aliquot demum annos soluta reperiatur, ita tamen, vt hic etiam tantillum arenae indissolubilis relinqueretur. Acido salis et aqua regia longe maior copia soluitur. Acetum destillatum vero illam plane non aggreditur. Alcalia fixa terram subtilem albam ex decocto argillae deturbant. Argilla cum aequali portione salis lixiui et aqua decocta, primum quidem, donec alcalino sale adhuc commixta esset, ab aqua, qua lauabatur, filtratione secedebat. Quamprimum vero omne alcali per lotionem absumentum fuerat, argilla vna cum aqua per filtrum defluebat, et fere soluta esse videbatur. Argillam denique cum alcali et phlogisto igni traditam acidum vitriolicum deserebat, phlogisto nubens. Inde ortum sulphur et hepar sulphuris.

Alcali fixum mirum in modum inflammabilia p. 385.
corpora mutat. Alia enim durescunt, vt carnes, alia emolliuntur et in gelatinam abeunt, vt lana,

fericum, cornu etc. Animalia corpora in genere oleo suo priuare eaque prorsus penetrare solet. Carbones huic sali additi cumque eo ignis vehementia fusi penitus dissoluuntur. Quo plus carbonum lixiuo sali additum fuit, eo facilius illud in aëre libero deliquescit, eoque citius super igne vaporibus absumitur. Prompta quoque et expedita est salis alcalini cum oleis commixtio, vnde sapo oritur. Potest adeo mediante oleo, vti STARKIUS monuit, alcali volatile reddi. Terrae calcareae cum alcali ignis vehementia confundi possunt. Orbantur hac ratione sua aqua, aëre et materia inflammabili, ita, vt terra tantum vitrescibilis remaneat. Calce viua vero addita, salia alcalina caustica fiunt.

P. 389. Tartarus vitriolatus. Hepar sulphuris via humida et sicca paratum. Mutationes, quas vtrumque in igne, aëre libero, aqua, cum phlogisto et acidis patitur. Potest etiam hepar sulphuris cum partibus tribus salis lixiui exsiccati et duabus tartari vitriolati ita parari, vt huic miscelae super igne colliquatae pulueris carbonum et tartari vitriolati partes singulae adiciantur atque deinceps haec omnia fundantur. Huius solutio aquosa ob abundans phlogiston viridescit, atque perinde, ac vulgare sulphuris hepar, facile destruitur ita, vt phlogisto fugato, tartarus vitriolatus remaneat. Inde constat, via sicca quidem maiorem esse inter acidum vitriolicum et phlogiston affinitatem, via humida vero alcali facilius cum eo copulari. Ex acido sulphureo et sale lixiuo tartari vitriolati species progignitur, quae STAHLIO sal sulphureum dicitur atque a tartaro vitriolato sola paucae materiei inflammabilis admixtione abludit. Sal istud ab affuso acido vitriolico destruitur.

Gypsum

Gypsum aqua feruida solutum ab alcalino p. 406.
sale dirimitur, secedente acido vitriolico a terra calcarea, et ad alcali accedente. Idem accidit nitro calcareo, si alcali fixum vegetabile eius solutioni adperferis.

Nitrum, ex alcali vegetabili et acido nitroso P. 410.
constans facile super igne funditur. Sulphur ei inter fundendum adicere inutile est. Diutius protracto igne maxima pars acidi auolat; quod remanet, alcalescit. Quin adeo, si vehementissimus ignis adhibitus fuit, omne nitrum abigitur. In vasis clausis vero vix aliqua acidi portiuncula transcendit; nitrum fere non mutatum remanet. Aquae et glaciei frigus nitro non admodum atque tunc demum euidenter augetur, si admixtum sal commune est.

Cum inflammabilibus corporibus nitrum igni P. 416.
tum ingentem calorem excitat ita, vt ipsa corpora alias difficulter fundenda inde colliquantur. Inde *pulueris fusorii* (*poudre de fusion*) natura cognoscitur, qui tribus vnciiis nitri in puluerem triti sulphuris et scobis lignae singulorum vncia vna constat. Additis carbonibus, nitrum cum detonatione ita destruitur, vt alcali tantum relinquatur, quod *nitrum fixum* vulgo aut *alcahest* HELMONTII, si iam adaërem colliquatum est, appellatur. Attamen semper nonnihil integri nitri huic alcalino sali adhuc inhaeret. Dum nitrum cum phlogisto detonat, acidum eius derelicto alcalino sale, phlogiston amplectitur cumque eo phosphorum aut sulphur nitrosum constituit. Opus vero semper est ad hoc sulphur producendum, vt acidum nitrosum siue bene concentratum sit, siue basi fusibili adhaereat. Quando enim acidum nitrosum liberum aquosum est, vel cum terra quadam coniunctum, parum vel prorsus non cum inflammabili substantia detonare

consuevit. Neque etiam detonatio contingit, nisi alterutrum, siue phlogiston siue nitrum ignitum antea fuerit. Quod si in vase retorto tubulato in magnum excipulum desinente instituta fuit, liquor transire solet, non tam acidæ, quam potius alcalinæ indolis. Hoc ipso euentu id probari putat Cl. Auctor, quod nitrosum acidum sub detonatione plane destruat, quandoquidem nullum eiusdem vestigium hac operatione peracta inuenitur.

p. 423.

Terras calcareas nitrum in vitra conuertit. Acidum vitriolicum ex illo nitrosum acidum expellit atque segregat. Videtur autem sub ipsa destillatione nitrum, dum acidum vitriolicum illud penetrat, fundi, atque tunc vapores illos elasticos in spiritus nitri paratione satis consuetas producere. Opus proinde est, conglutinata vasa interdum aperire, licet per hanc ipsam aperturam sexta propemodum pars nitrosi acidi auolet. Multa alia artificia et cautelae in hac destillatione maxime necessariae ab Auctore nostro per hanc occasionem enumerantur. Si limaturam martis massae destillandae adieceris, concentratius adhuc acidum obtinebis, subinde tamen leuius. Rutilus concentrati acidi nitrosi color, abreptis ex acido vitriolico particulis phlogisticis, tribuendus est, forsitan etiam phlogisto illius ipsi substantiae inhaerenti. *Sal de duobus* s. *tartarus vitriolatus* in fundo vasis destillatorii relictus ab affuso acido nitroso communi de nouo decomponitur ita, vt calefacta ista solutio posteaque refrigerium passa crystallos nitrosas pareat. Cl. Auctor hanc rem ita explicat, vt phlogiston, in alcalino sale contentum, inter hoc sal et acidum vitriolicum quasi diuidi contendat, dum tartarus vitriolatus nascitur. Quando enim tartarus vitriolatus calcinatus aqua soluitur, amissae alicuius particulae phlogisticae manifestum indicium est inter-

reftri

restri praecipitato, fundum ex hac solutione petente. Cum vero acidum nitrosum auidissime phlogiston arripiat, huius ipsius adminiculo cum alcalina parte tartari vitriolati iungitur. Hinc removetur vitriolicum acidum, vtpote phlogisto non ita, ac nitrosum affine. Denuo tamen acidum vitriolicum hac ratione separatum, nitrosum a conjunctione sua cum lixivo sale expellit. Nitrum dum haec patitur, in arbusculas excrescit, quae mox ab ingruente acido vitriolico eradicantur. Ista destructionum vicissitudines Cl. Auctor ei, quam tunc experitur acidum vitriolicum, phlogisti priuationi, huiusque acidi fixitati maiori tribuit. Potest etiam oleum vitrioli phlogisticis particulis fetum depurari, si nitro infunditur cumque eo digeritur. Semper tamen aliquam tartari vitriolati et nitrosi acidi portionem in sinu suo tunc retinet. Ex sulphure p. 443. nitri adminiculo acidum vitriolicum elicitur, siquidem ex vase retorto ferreo tubulato acidum ex detonante cum nitro sulphure euolutum, transire in recipulum magnum curaueris. Aliquantulum sulphuris in hac operatione sublimatur, antequam nitro possit destrui; plurimum tamen in partes suas constitutivas resolvitur. Hac occasione a Cl. Auctore apparatus ad destillationem istam in Anglia et Belgio adhiberi solitus describitur. Melius adhuc res tota procedit, si carbonēs miscelae comburendae adduntur. Quodsi absque hoc additamento detonatio peracta fuit, in excipulo mixtus ex sulphureo et nitroso acido liquor reperitur. Remanet species aliqua tartari vitriolati nomen *salis polychrest* GLASERI nacta.

Pulvis pyrius, vti notum est, ex nitro, sulphure et carbonibus intime inter se mixtis constat. Optimus est, qui ex nitro ab omni salis communis admixtione libero, carbonibus ex vegetabili regno

petitis atque bene vstis, et sulphure, quantum fieri potest purissimo paratur. Ad disquisitionem eiusdem et efficaciae definitionem instituendam, pulvere pyrio non granulato (*grenée*) sed trito vten- dum est; granulatus enim, ea, quam semper con- tinet, aquae quantitate experimentorum fidem fal- lit, et partes constitutivas neque bene inter se mix- tas, neque aequaliter distributas habet. Hinc omne pulveris pyrii boni parandi artificium in siccitate, quantum potest fieri, maxima cernitur. Quae re- liqua sunt, omnia ad pulveris optimi virtutes spe- ctant, cui tractationi tabulam etiam CL. Auctor adiun- xit, qua diuersa puluerum genera iuxta instrumenti alicuius ab Equite d' ARCY inuenta, et iconē hic illustrata, indicia inter se inuicem respectu ad vim explosionis habita, comparantur. Vberiori harum rerum enarratione supersedemus, quippe ad no- stram rem plane nihil faciente.

P. 479. Inter omnes pulveres pyrios longe violentissima actio est *pulveris* sic dicti *fulminantis*. Id paratur ex tribus vnciis nitri exsiccati, duabus salis tartari siccissimi et vna vncia florum sulphuris. Cum vehementissimo strepitu detonat, si calefactum modo fuerit. Similis puluerem fulminantem pa- randi ratio est, si hepar sulphuris vel cremor tar- tari cum nitro commiscantur.

XI.

CARL FRIEDRICH WENZEL *Lehre von der Verwandtschaft der Körper. Dresden, bey Gotthelf August Gerlach, 1777. 8. Alph. 1. Bogg. 8.*

i. e.

Doctrina de corporum affinitate, Auctore CAROLO FRIDERICO WENZELIO.

Vt hanc de corporum affinitate doctrinam, qua profecto nulla totius chemiae pars praestantior censenda est, sibi Cl. Auctor sumeret excolendam, causamque et legem huius corporum proprietatis disquireret, variumque affinitatis gradum, quem corpora exserunt, sollicitè exponeret, amicis quibusdam Doctissimi WENZELII gratum habendum est, quippe qui, quem suis tantum vsibus dicauerat tractatum, dignissimum esse, qui imprimeretur, publicique fieret iuris, fassi sunt. Neque poterit profecto ab vlllo chemiae perito huiusmodi laboris utilitas in dubium vocari, cum, quam necessarius ille sit, quippe cui vix non omnes chemicae praeparationes velut firmissimo innitatur fundamento, nemini incognitum esse posse, credamus. Gratissimi eapropter fuerunt chemicis GEOFFROYI, MARHERRI, BERGMANNI, aliorumque ad corporum affinitatem cognoscendam suscepti labores, neque vllum est dubium, quin WENZELII liber, in quo summa vbique *ακρίβεια* apparet, similem doctorum hominum experiatur plausum. Vt autem appareat, qua ratione Cl. Auctor in laboribus suscipiendis sit vsus, quaedam excerptamus specimina.

Tribus partibus tota absolvitur materies, quarum prima *generalem causam, legemque affinitatis corporum*

corporum exponit; secunda in sedecim sectionibus acidi vitriolici, acidi nitrosi, acidi salis, aquae regiae, aceti vini, acidi phosphorei, succi citri, aëris fixi et pinguis acidi, tartari, salis acetosellae, salis succini, salis urinae, salis sedatiui, arsenici, sulphuris et alcalinorum menstruorum diuersas affinitates contemplatur, quibus in decima septima et octaua sectione experimenta de salium in spiritu vini et aqua destillata solutione subnectuntur; tertia tandem pars quibusdam exemplis docet, qua ratione doctrina de

p. 8. *corporum affinitate in chemia applicari queat.*

Causam cohaesionis duorum corporum a forma partium aggregati et mixti repetit Cl. Auctor, cum neque Newtoniana attractionis lex, neque alia causa Ipsi huic phaenomeno explicando videatur sufficere. Profert deinde quaedam experimenta, quibus hanc de cohaesionis causa sententiam roborare annitur, quorum examen, nisi instituti nostri ratione impediremur, lubenter susciperemus, fate-mur enim, nos adeo felices non esse, vt omnes corporum cohaerendorum modos ex hac causa explicare audeamus. Ceterum vellemus, vt Cl. Auctor enarrasset et remouere studuisset ea argumen-ta, quae a physicis huic opinioni opponuntur, quippe in quibus magna ad persuadendum inest

p. 26. *vis. Lex, cui affinitas obsequatur, neque in corporum quoad densitatem, aut raritatem conuenientia, neque in diuersa, quam menstruum recipit, quantitate, sed in celeritate, qua menstruum in soluendum corpus agit, posita est; etenim, quo citius aliquod menstruum cum quodam corpore coniungitur, eo maior affinitatis gradus esse deprehenditur. Omittimus illud experimentum, quo hanc assertionem Noster demonstrat, et progredimur ad quasdam experientias, quarum explicationes multis difficultatibus implicitas esse putarunt chemici.*

chemici. Scilicet affinitas alcali falis aduersus vi- p. 32.
 trioli acidum maior esse assumitur, ea, quae est
 inter idem acidum et calcaream terram, et tamen
 haec ipsa calcarea terra ex falis acido tartari vitrio-
 lati ope tanquam selenites delicitur; neque ex mix-
 tione gypsi cum sale communi ignis ope GLAV-
 BERI mirabile sal producitur: sed salua manet res,
 occurrunt enim in his operationibus diuersae con-
 iunctiones, acidi nempe vitriolici cum alcali, acidi
 falis cum alcali, acidi vitriolici cum terra calcarea
 et acidi falis cum eadem terra, quae considerari
 omnino in explicandis illis euentibus debent, hoc
 enim facto apparet, affinitatem acidi vitrioli cum
 alcali qualibet alia harum coniunctionum esse in-
 timiorem, minorem tamen reliquis simul sumtis.
 In aliis coniunctionibus efficiendis magna igni de- p. 38.
 betur vis; sic sedatium sal cum cubico nitro de-
 stillatum nitrosum acidum expellit, cumque mine-
 rali alcali coniunctionem init, si autem expulsum
 acidum remanenti in retorto vase boraci rursus ad-
 miscetur, separatio sedatiui falis ab alcali et noua
 nitri cubici generatio contingit. Experimentum p. 39.
 Cl. BAYME', quo vitrioli acidum ope nitrosi a tar-
 taro vitriolato separatur, eodem modo Cl. Auctor
 explicat. Calx viua et minium alcali volatile am- p. 40.
 moniaci falis separant, fixumque ammoniacum sal
 vel saturnum corneum generant; ex solutione au-
 tem horum productorum in aqua ammoniaci falis
 spiritus et calcem et saturnum rursus separat: sci-
 licet acidi falis cum calcarea terra et caustici cum
 volatili alcali simul sumtae coniunctiones superant
 volatilis alcali aduersus falis acidum affinitatem.
 Ad quaestionem, cur quaedam metalla a nonnul- p. 46.
 lis acidis quodammodo dilutis haud recipiantur,
 nisi aliud in iisdem metallum iam solutum haereat,
 respondet Cl. Auctor, quod hac ratione menstruum
 cum

cum soluto metallo simul agat in soluendum soluto quodammodo affine, etenim nisi inter haec duo metalla quaedam esset affinitas, nulla vnquam contingeret solutio.

Progredimur ad alteram libri parterem, in qua, vt diximus, ipsi affinitatis corporum gradus exponuntur. Silentio autem inuoluimus varias, quibus ad obtinendum suum scopum Noster vsus est, enchireses, cum satis largam materiem diuersorum affinitatis graduum annotatio nobis praebeat. Ac

P. 53. *vitriolicum* quidem *acidum*, concentratissimum modo fit, inflammabile principium lubentissime in se recipit, verumque cum eo constituit sulphur. Quamquam autem summa gaudet phlogiston aduersus hoc acidum affinitate, a nullo tamen corpore, si alumen, zinci vitriolum et sal amarum Sedlicense exceperis, acidum separare potest, propterea quod ipsum neogenitum sulphur magnam habet erga illa corpora affinitatem. Primus post inflammabile principium locus vtrique fixo alcali debetur, quippe quae vitriolicum acidum, vbicunque illud inuenerint, ab adhaerente corpore separant, sibi que vniunt. Secundum locum volatile alcali, tertium calcarea terra, magnesia, cobalti terra et ebur calcinatum, quartum zincum, quintum ferrum, sextum plumbum, septimum stannum, octauum cuprum, nonum indigo, decimum aluminis terra, vndecimum wismuthum, duodecimum mercurius viuus, decimum tertium argentum et decimum quartum camphora occupant; arsenici enim et antimonii reguli, praeter phlogisti extractionem, nullam patiuntur a vitrioli acido mutationem.

P. 93. *Nitrosi acidi* affinitates sunt cum inflammabili principio; cum fixis et volatili alcali, cum terra calcarea, magnesia, cobalti terra, ebore vsto, zinco, ferro, plumbo, stanno, cupro, terra aluminis,

minis, wismutho, mercurio viuo, argento et camphora. Arsenici et antimonii reguli neque ab hoc acido corroduntur.

Salis acidum sibi vtrumque fixum alcali, volatile alcali, terram calcaream, magnesiā, cobalti terram, calcinatum ebur, zincum, ferrum, plumbum, stannum, cuprum, aluminis terram, wismuthum, antimonii regulum, arsenici regulum, hydrargyrum, argentum et camphoram vnit. Inflammabile principium nullam cum hoc acido habet affinitatem; indigo autem admodum exigua pars ab eo recipitur. p. 124.

Aqua regia, ex tribus spiritus nitri partibus et una spiritus salis parata, coniungitur cum vtroque fixo alcali, cum volatili alcali, terra calcarea, magnesia, cobalti terra, ebore vsto, zinco, ferro, plumbum, stanno, cupro, aluminis terra, wismutho, antimonii regulum, arsenici regulum, hydrargyro, auro, et platina, argentum autem prorsus respuit. Subiunxit Cl. Auctor his tentaminibus cum regia aqua institutis alia cum *menstruis ex acidi vitriolici cum salino et nitroso commixtione* ortis, quorum alterum stannum, wismuthum et antimonii regulum, alterum eundem antimonii regulum soluit, plura enim cum iisdem experimenta haud instituit. p. 161.

Acetum vini concentratum vtrumque fixum alcali, volatile alcali, terram calcaream, magnesiā, cobalti terram, ebur vstum, zincum, ferrum, plumbum, stannum, cuprum, terram aluminis, wismuthum, antimonii regulum, hydrargyrum et argentum recipit, arsenici autem reguli solutionem recusat. p. 184.

A phosphori acido inflammabile principium, vtrumque fixum alcali, volatile alcali, terra calcarea, magnesia, cobalti terra, ebur vstum, zincum, ferrum, plumbum, stannum, cuprum, terra aluminis, p. 210.

minis, wismuthum, regulus antimonii, arsenicum album, hydrargyrum et argentum soluitur.

p. 243. *Citri succus* vtrumque fixum alcali, volatile alcali, terram calcaream, magnesiā, cobalti terram, ebur vstum, zincum, ferrum, plumbum, cuprum, terram aluminis, hydrargyrum et argentum recipit; stanni autem, wismuthi, reguli antimonii atque arsenici solutionem recusat: etsi enim metalla haec citri succo superfusa arrosa quodammodo videbantur, ponderis tamen nullam experti erant iacturam.

p. 253. Accedit Noster in octaua tractatione ad *fixi aëris, acidique pinguis* affinitates exponendas, qua in re ita versatus est, vt, experimentorum quorundam vi motus, BLAKII de fixo aëre sententiam sensuum testimonio niti, atque adeo omni dubio esse maiorem, statuatur. Tantum tamen abest, vt omnia phaenomena, quae metallorum calces, terraeque calcarea produnt, ex absente, vel praesente fixo aëre se explicare posse, Cl. Auctor arbitretur, vt sibi potius habeat persuasissimum, corporibus hisce, dum calcinantur, materiam quandam igneam insinuari, quae euentum quorundam causa sit. Ceterum *pinguis acidi* nomen, quod Cl. Auctor huic materiae dedit, nobis nulla ratione arridet, cum neque illas proprietates, quas MEYERVS suo pingui acido tribuebat, possideat, neque talis materies esse possit, in qua acidum cum phlogisto mixtum inueniatur; nos aequè obscurum quidem, confusioni tamen minus obnoxium terminum *ignae materiae* aptiorem iudicassemus. Quae aduersus b. ERXLEBEN hoc loco Cl. Auctor monet, nobis placent.

p. 291. *Crystalli tartari*, de quibus nona tractatio exponit, vtrique fixo alcali, volatili alcali, terrae calcareae, magnesiae, ebori calcinato, zinco, ferro, plum-

plumbo, stanno, cupro, terrae aluminis, wismutho, antimonii regulo, mercurio viuo et argento affines sunt, eodemque modo *acetosellae* et *succini* p. 312. *salis* affinitatis scalae se habent; *urinae* autem *sal* p. 326. in eo ab illis differt, quod wismuthum nulla ratione p. 340. ne soluit.

Sedatium sal cum vtrisque fixis et volatili alcali media salia profert, cum terris vero absorbentibus atque metallis veram haud ininit coniunctionem, soluta enim haec in menstruis corpora boracis ope cum sedatuo sale simul deiiciuntur. p. 353.

Arsenici albi et *Reguli arsenicalis* affinitates Cl. Auctor in decima quarta tractatione considerat. Et *Semimetallum* quidem cum ferro, cupro, stanno, plumbo, argento, regulo antimonii, wismutho, zinco, auro et hydrargyro, *arsenicum* autem *album* cum p. 364. minerali et vegetabili fixo alcali, cum terra calcarea, ebore vsto, ferro, cupro, plumbo, argento, zinco et volatili alcali commiscuit variaque obtinuit producta.

Sulphur commune cum utroque fixo alcali, terra calcarea, ferro, cupro, stanno, plumbo, argento, antimonii regulo, wismutho, mercurio viuo, arsenico et volatili alcali Cl. Auctor commiscuit, magnesia enim, aluminis terra, ebur vstum, aurum et zincum a sulphure nulla ratione recipiebantur. p. 382.

Alcalina menstrua, varia tamen hic non repetenda ratione, magnesium, cobalti terram, ebur vstum, zincum, ferrum, plumbum, stannum, cuprum, aluminis terram, wismuthum, antimonii regulum, mercurium viuum, argentum et aurum soluunt. *Hepatis sulphuris* affinitates Noster pro p. 426. pterea definire non est ausus, quod, etsi multa eam ob rem instituerat experimenta, varium tamen semper est expertus euentum.

p. 482. Progredimur ad decimam septimam tractationem, in qua *salium in spiritu vini solutionem* Noſter expendit. Spectant huc Saturni ſaccharum, benzoës ſal, nitrum flammans, mercurius ſublimatus corroſiuus, ſal ſuccini, terra foliata tartari cryſtalliſata, ſal ſedatium HOMBERGI et alia; ſolutionem autem in hoc liquore prorsus reſpuunt borax, cryſtalli tartari, alumen, vitriolum martis, veneris et zinci, tartarus vitriolatus, ſal mirabile GLAUBERI etc.

p. 440. *Salium in aqua ſolubile catalogum* Cl. Auſtor

p. 446. in duodeuiceſima tractatione exhibet, eamque, quam aqua recipit, quantitatem definit; et in vltima tandem huius partis tractatione copiam aquae cryſtalliſationis, quam nonnulla ſalia, dum ita calcinantur, vt eorum natura haud mutetur, amittunt, annotat.

p. 449. Exempla, quibus Cl. Auſtor doctrinae de corporum affinitatibus praestantiam et neceſſitatem in ſuſcipiendis chemicis laboribus demonſtrare annitur, digna proſecto ſunt, quae commemoremus. Ac primum quidem *de argenti ex luna cornea per ſpiritum ſulphuris BEGVINI ſeparatione* agit, ſimulque ad eam quaestionem, *qua ratione ſulphur ab argento facile et ſine eiſdem conſpurcatione poſſit ſeparari*, reſpondet. Diſputat deinceps *de ſpiritus MINDERERI, florum viridis aeris, ſalis ammoniaci et pyrii pulueris* praeparationibus, methodosque tradit, quibus haec producta faciliſimo modo et cum ſumtuum imminutione poſſint parari. Caeterum chemiae cultores ad ipſum librum euoluendum amandamus, certiffime enim nos ſumus perſuaſi, haud vllum, quem temporis eidem perlegendo impenſi poeniteat, futurum eſſe.

XII.

Diff. de labyrinthi auris contentis. Auctore
PHILIPPO FRIDERICO MECKELIO. Argentorati. 1777. 4. c. f. 7. plagg.

Persecutus est et confirmavit in hac dissertatione Cl. Auctor Cottunniana observata *), quibus demonstratur in organo auditus et in primis in labyrintho contineri aquulam. Enarrata huius humoris litteraria historia, atque anatomica administratione, quae ad inuestigandum labyrinthum quam accuratissima esse debet, atque facilius in fetus ossibus, quam in adulti hominis ossea compage succedit descripta; proponit varia argumenta, quae aquulam, in labyrintho contentam, probant.

Exposuit mense Ianuario gelu et libero aëri p. 15.
ossa temporum varia et aperto labyrintho vidit non solum vestibulum, verum quoque ora canalium semicircularium et cochleae septum vtrumque glacie repletum. Dein in angustissimis animalium p. 17.
canalibus circularibus inuenit aquulam limpidissimam, in leporis vero organo potius rubicundam, simulque diuersa administrata anatomica sectione demonstrat integrum labyrinthum esse aquula repletum. Idem in auium labyrintho observauit. p. 21.
Quibus observationibus alias zootomicas insperfit; animaduertens tum minimorum ossiculorum figuram et canalium semicircularium in variis animantibus miram subtilitatem, tum auium tympani membranam extrorsum conuexam, introrsum concavam et similia. Postea annititur Noster de p. 24.
monstrare nullum omnino labyrintho inesse aërem, partim ex eo, quoniam labyrinthus sub aqua demum apertus et agitatus nullas emittit aëreas bul-
lulas,

G 2

*) vid. comm. nostr. Vol. XX, p. 538.

lulas, partim quia nullum spatium datur, per quod aër in labyrinthum venire posset, affirmans se mercurio repleuisse labyrinthum, neque quicquam exiisse.

p. 26. Postea ortu humoris in labyrintho reperiundi cognito, qui cum aqueo oculi humore comparatur, demonstratoque eodem in viuis animantibus, eiusdem naturam, quam gelatinoso aquosam invenit, perscrutatur et functiones ostendit. Dis-

p. 33. quirat mox praeter aquulam, et reliquas in labyrintho contentas partes et quidem primum duplicaturam aliquam periostei, quae vestibulum in duas cavitates diuidit, inter cuius laminae nervosae sunt fibrae, quamque *vestibuli septum nervoso membranaceum* appellat; dein vero nervos labyrinthi. Cor-

p. 38. rigit VALSALVAM et VIEVSSENIUM atque monet horum virorum zonas canalium semicircularium atque cochleae esse nihil aliud, nisi periosteum. Contendit canales semicirculares, quamdiu aquula repleti sint, interne mera nervorum pulpa inuestiri; sic quoque repugnat Cl. COTTUNNIO, qui se in cochlea ramulos nervosos vidisse perhibet.

p. 42. Nervorum igitur acusticorum ortu et progressu declarato, animadvertit aquula labyrinthi fieri sonum semper ita, ut ea ipsa ab impulsu stapedis moveatur in spatio aliquo, quod abunde duo illa *diuerticula* largiantur, quae a COTTUNNIO iam inuenta et aquaeductus dicta, iterum in maceratis

p. 45. ossibus mercurio detexit. Persequitur itaque horum diuerticulorum, initia et fines; quorum alterum, *vestibuli diuerticuli* nomine insignitum, a posteriori et superiori vestibuli parte suboritur et in vestibulo aperitur, alterum *cochleae*, quod a scala tympani cochleae incipiens sensim in tubam exten-

p. 49. ditur. In fetu horum conicae figurae diuerticulorum

lorum modo adsunt rudimenta. Porro mercuria- p. 50.
libus iniectionibus in labyrinthos recentes inuenit,
haec diuerticula esse caua et posterius aperta, ve-
stibulique diuerticulum terminari in cranii basi in
cauum aliquod membranaceum, quod *aquulae re-*
ceptaculum non solum mercuriali iniectione, verum
quoque repletionem glaciei, cum plura ossa tempo-
rum gelu exponeret, cognouit. Denique, notatis p. 52.
diuerticulorum vasis lymphaticis, quae cum venis
connectuntur, breuiter ex antea monitis, quomo-
do auditus fiat, explicat.

XIII.

Diff. de fascia lata. Praeside ADOLPHO MURRAY.
Resp. *Erico Thurling*. Vpsaliae. 1777. 4.
4½ plagg.

Distributa est haec disputatio in duas sectiones,
quarum prima de ligamentorum, tendinum
et aponeurosum generatione in vniuersum agit,
altera vero fasciam latam modo delineat. Itaque
primum tum ex litteraria historia, tum ex rei ipsius
natura demonstrat Cl. Auctor, differentiam inter
aponeurosin, ligamentum et tendinem esse deter-
minatu difficillimam; disputans potissimum con- p. 5.
tra eos, qui tendines a musculis productos putant
vel tendines in fibras musculosas mutari credunt.
Aduersus quorum opinionem varia exagitat argu-
menta, a diuersitate densitatis et coloris harum
partium desumpta, nec defuisse contendit anatomi-
cos, qui fibras tendineas a musculosis separarent.
Tendines infantum non breuiore, potius longio- p. 8.
res sunt; tendines et ligamenta ossescunt, musculi
nunquam; musculi irritabilitate et contractilitate
afficiuntur, tendines nequaquam; tendines in me-

ram resoluuntur cellulofam telam, quod praeter HALLERVM quoque MOSCATI experimentis demonstravit.

- P. 10.** Chemica autem muscutorum et tendinum analysis a Celeb. BERGMANNO fuscepta spem nostri Auctoris fefellit; cum appareret, musculos et tendines in aequali quantitate easdem praebere terras.
- P. 11.** Attamen egregie pergit suam sententiam defendere, dum addit quaedam obseruata, quibus constat, interdum tendines reperiri, quorum ex musculis ortus difficulter probatur, aliasque esse aponeuroses, in quibus fibrarum directio plane discreparet a fibrarum muscularium via, quod valere asserit de aponeurosi supraspinati, trapezii et aliorum muscutorum. Ex quibus colligitur. tendines, aponeuroses et ligamenta ortum ducere ex cellulosa varie compressa vel trita.
- P. 17.** In altera huius dissertationis parte diligenter et accurate descriptas legimus fasciae latae origines a superiore glutei magni portione, tensore fasciae ipsius et musculis cruris, vti et progressum
- P. 19.** et finem huius latae expansionis. Mox disquirat Cl. Auctor strata inprimis tria, directionem fibrarum in iisdem et dissepimenta, quae inter femoris
- P. 23.** et cruris musculos locum occupant. Nominat octo inter femoris musculos, primum inter gluteum magnum et medium; secundum inter gluteum medium et tensorem fasciae; tertium inter fasciae latae tensorem et sartorium musculum; quartum sartorium obuoluit; quintum supra pectineum et portionem tricipitis primam se expandit, sextum attingit caput primum et secundum tricipitis, septimum ad tricipitis capita et gracilem abit, octauum denique inter caput bicipitis breue et vastum ex-
- P. 27.** ternum positum est. Postea describit fasciae latae decur-

decursum per genu ad crus et notat haec inprimis dissepimenta; primum, quod ab interioribus oritur et proprios pedis musculos inuestit; secundum inter soleum et peroneum longum; tertium inter peroneum longum et medium; quartum inter peroneum longum et extensorem digitorum longum et denique quintum inter tibiale anticum et extensorem quatuor digitorum. Quibus de usu p. 32. fasciae latae et de accurata dissepimentorum in arte chirurgica cognitione nonnulla breuiter subiunxit.

XIV.

D. FRIEDR. CHRIST. STÖLLERS, *der höchstseligen Frau Herzogin zu Sachsen - Querfurth und Weißenfels gewesenenen Leibarztes und verpflichteten Stadtphysicus zu Langensalza, Beobachtungen und Erfahrungen aus der innern und äußern Heilkunst, mit physiologischen, anatomischen und praktischen Anmerkungen, nebst Kupfern. Gotha, bey C. W. Ettinger. 1777. 159 Seitt. 8. nebst 3 Kupfert.*

i. e.

FRIEDR. CHRIST. STÖLLERI observationes medico chirurgicae, annotationibus physiologicis, anatomicis atque practicis comitatae.

Obs. I. *Diabetis historia.* Oriebatur morbus in p. 8. homine doloribus colicis atque mictu cruento saepius laborante, vomituritionibus, aluo obstructa, febriculisque vagis aegrotante. Quibus signis cum in pubis regione dolores iungebantur acutissimi, ad calculorum renum vesicaeque urinae praesentiam concludit Cl. Auctor, atque remedia emollientia, opiata, leniter purgantia, bechica

opposuit, donec ex lactei sedimenti copia veram morbi stabilire potuit diagnofin. Sedimentum vrinae, lacti craffiori analogae, poft 24 horas demum petiit fundum, atque tres lotii emiffi partes conftituit; per octo dierum fpatium in vafe claufo affervata vrina, odoris vrinofi nihil oftendit; acido affufo feditum citius feparatum eft; recens lotium a calore non eft coagulatum. Subftituit eapropter optimo cum fuccelfu remediis antea dictis, leniora purgantia moxque roborantia fortiora, quorum vfu fanitas amiffa recuperata eft. Expofto morbi decurfu, de diabetis notione Cl. Auctor differit. Recenfet figna, quibus morbus hic a congeneribus excretionibus dignofci poffit. Poftuit vero charaeterem morbi in copia chyli ftatim a morbi initio cum proportionata vrinae quantitate exeunte, atque in fitis defectu, qui febris lentae vehementiffimae celeriter ortae eft caufa. Poftet quoque *tabes chyluritica*, vel *marcor cum hectica ex perditione chyli*, vti Cl. Auctor putat, appellari morbus. Sub finem huius fectionis de eximio vfu corticis Peruviani in diabete eft locutus.

p. 25. Obf. II. *Prolapfus inueteratus vaginae uteri, cui lapides eximiae magnitudinis inhaerebant, qui feliciter tollebatur.* Laboravit aegrota per 18 annos hoc malo, quod poft partum ex negligentia obftetricis erat ortum. Incontinentia vrinae, quam procreabat prolapfus, erodebat ita fuperiorem, anteriorem et pofteriorem vaginae partem, vt haemorrhagiae inde ortae pro catameniis, non rite fluentibus, ab aegrota haberentur. Accefferunt dein alui obftructae, febrisque lentae incommoda, quibus fuperftites vires prorfus frangebantur. Cl. Auctor aduocatus, clysmatibus et epithematibus emollientibus eft vfus, dein cum lapides fenerat

ferat, incisionem fecit, et vulsella duos calcareos calculos extraxit. Tertius eiusdem quidem naturae, multo maior tamen, exhibat paucis horis post, cum vrinam mitteret aegrot. Iam fetus adhibebantur ex herbis emollientibus et discutientibus et sale ammoniaco cum aqua et aceto coctis; atque potio ex chinae cortice et nitro cum aqua et melle parata. Sequenti die ita emollita erat propendens vagina, vt facili negotio in pristinum locum reponi potuerit. Iam enematibus vterinis vsus est Noster, ex cortice Peruuiano, floribus chamomillae, herba rutae, myrrha et sale ammoniaco, ex aqua et aceto coctis cum mellis ad melius purgandam emolliendamque vaginae retropulsae superficiem. Roborandi causa postea aliis enematibus vterinis ex radicibus chinae et tormentillae, cortice granatorum, myrrha et aqua ferria confectis, est vsus. Pessarium ob debilitatem vaginae, locus erat nullus, quibus embolus ex equisetis linteis implicato substituebatur. Iam de ortu calculorum disserit, quem ab vrina, in prolapsu stagnante, deriuat. Putat quoque ex hoc morbo vim antisepticam vrinae, quem PRINGLIUS assumit, apparere.

Obs. III. *Excrecentia lapidea dentis.* Vetulae, p. 63. cui vnicus supererat dens molaris maxillae inferioris, proueniebat in eodem processus calcareus, flavicans, laevis, compactus, qui, donec dens ipse elaberetur, in ore remansit. Materies ista tartarodentium non annumeranda videtur, haec enim spiritu nitri mandata neque efferuescentiam, neque solutionem est passa, sed solum mollior reddita; videturque Nostro in alueolis secreta, quoniam radices dentis eadem materia inductae cernebantur. Putat eapropter excrecentiam istam ex eadem cum dentibus materie fuisse compositam, ex iisdem

quoque vasis fuisse secretam, ex quibus dentium massa antea fuerit separata, eosque dentes, quos serotine prouentos descripserunt obseruatores, ex simili fonte fuisse ortos.

- p. 71. Obs. IV. *De secundinis quinquies remanentibus.* Reperiebatur in eo placentae inferiori loco, quo vtero firmitus adhaeserat, corpus tendineum flauum, superius trifidum, inferius quadrifidum, quod vsque ad funiculum vmbilicalem, ipsi oppositum, in substantiam placentae penetrabat. Partus fetus ipsius facile eueniebat, ante partum fere a medio grauiditatis termino doloribus cruciatur puerpera in dextro abdominis latere molestissimis. Iam de ortu et adhaesione secundinarum differuit, dein originem corporis illius tendinei explicauit, tandemque naturam non semper secundinas expellere docuit.
- p. 85. Obs. V. *Hydrophobia celeriter orta citoque suppressa.* In puero 15 annorum a nimia primarum viarum saburra, oriebantur quaeuis symptomata, quae morsum venenatarum bestiarum sequi consueuerunt, remittebant tamen emesi excitata, aluoque satis purgata. Morbus per paucarum horarum durabat spatium, et somno profundo atque diaphoresi larga finiebatur.
- p. 101. Obs. VI. *Aneurysma spurium arteriae pharyngeae in latere sinistro lethale.* Purpura, quae in tertio morbi die accedebat, nihil iuuabat, et post aliquot dies rursus tollebatur.
- p. 111. Obs. VII. *De paralyfi linguae, dextri brachii atque pedis, post praegressam febrem rheumaticam atque idærum.* Puer nouem annorum corpore debili

bili praeditus, ictero saepius laborans, rheumatica febre et paralyfi partium nominatarum afficiebatur, tandem vero sanabatur. Vfus est Cl. Auctor inter plura, quae omnia commemorare nequimus, moscho artificiali MARGGRAFII, qui ex olei succini 3j et acidi nitri concentrati 3jjj ꝑ paratur eumque moscho naturali substitui posse ratur.

Obf. VIII. *De tinea ope cicutae sanata.* Puella p. 137. 18 annorum, a prima pueritia tinea laborauerat, quae ea aetate, qua menses plerumque oriri solent, periodica reddebatur. Redibat enim nouilunii tempore et ad plenilunium vsque durabat. Hanc methodo Stoerkiana, cicuta sanauit Cl. Auctor non solum ita, vt tinea supprimeretur, verum quoque, vt menses in posterum iusto tempore fluerent.

Obf. IX. *De variolis.* Femina, quae puer- p. 145. perii calamitates saepius feliciter erat passa, neque tamen variolis laborauerat, edidit aliquando partum, mortuum quidem, veris tamen variolis obsessum. Post octo annos autem ipsa variolis confluentibus est affecta.

Vltimo de *remediis* agitur, quae Cl. Auctoris p. 146. attentionem laudemque meruerunt.

1) Extractum *aconiti napellus*, eiusque gr. 2 - 8 cum salis sedatiui gr. 10 - 20 post praegressas euacuationes aluinas, cum ptisana purgante saepius sumta in arthritide, atque in curatione morbi venerei per extinctionem admodum probantur.

2) *Tinctura cantharidum* cum anatica parte spiritus salis ammoniaci volatilis in paralyfi perquam utilis Nostro fuit, si quidem eadem nuchae, spinae dorsi, partibusque affectis illinitur, eadem quoque interne atque externe in vrinae incontinencia

mentia cum fructu propinatur. Paranda vero est ex spiritus vini atque aquae communis aequalibus partibus, vel quod idem est ex spiritu frumenti non rectificato, ob sal cantharidum glutine animali obuolutum, quod in solo spiritu minus commode solui posse, Nostro videtur.

3) *Mercurii sublimati corrosivi* vires internas aequae ac externas in morbis venereis contra quorundam huius remedii obtrectatorum dubia commendat.

4) *Solutionem vitri antimoniatam* vinosam in variolis, vermibus, catarrhis suffocatiuis, tussi convulsiva, atque retropressa materia morbifica commendat.

XV.

Societatis medicae Hauniensis collectanea, cum figuris aeri incis. Volum. II. Hauniae. Impensis Friderici Christiani Pelt. MDCCLXXV. 4. c. fig. aen. pagg. 335. praeter elenchum.

Instituti huius iam alibi*) habita ratione, contentorum in hoc volumine summam hic commemorabimus.

- 1) *De fortuitis curationibus observationes.* Au-
 p. 1. Etore SALOM. THEOPHILO DE MEZA. Obs. I. de impetigine rebelli pomorum esu curata. Videtur hic morbus ab abundantia bilis, quae hoc acido
 p. 4. domata est, ortus esse. Obs. II. de tussi convulsiva febris hectica comite per cerasa aide comesta sanata, et de hydropico ascitico, per primas et vrinarum vias sponte effluentibus aquis curato, ope venae-sectionis.

2) *De*

*) v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 233.

2) *De contumaci et diuturna alui obstructione* p. 9.
in aegra motibus hystericis grauioribus simul afflictata.
 Auctore A. ASKOW. Febris et motus hystericus alternabant. Febre sanata, hystericus motus compe-
 scebantur | cortice Peruuiano et radice valerianae, et
 obstructio sanabatur rasura ligni quassiae et puluere
 foliorum fennae sine stiptibus ana drachmam
 vnam in infuso. Quo infuso seposito, aluus sem-
 per clausa erat.

3) *Exemplum communiciuae conuulsionum in-* p. 14
dolis. Narrat historias nonnullas Noster, ex qui-
 bus probatur potentia conuulsionum communica-
 tiua s. suae speciei morbum in aliis praesentibus
 excitandi. Quia modo conuulsis adstantes, nec
 alii hoc morbo corripiebantur, item societatem
 cum conuulsis et quidem immediate sequebatur,
 vt effectus suam causam, tertio quia conuulsiones
 in variis nostris aegrotis tantum sese inuicem refe-
 rebant: probabilitas enim propagationis ex aliis
 rationibus increscit, si filia sit similis suspectae ma-
 tri. Haud solum autem sufficit, vt monet Noster,
 commercium cum conuulsis *), sed etiam opus est
 quadam neruorum ad motum facilitate, ob quam
 haec potentia communicatiua non in omnes ad-
 stantes cadit.

4) *De tumoribus insolitis in duobus fetibus ob-*
seruatis, quorum vnus partum impediuit, alter vero p. 23.
nullum partui obstaculum fecit. Auctore MATTHIA
 SAXTORPH. Erat ille tumor, qui partum impe-
 diuit, inter crura, quo compresso atque ita rupto,
 fetus extrahebatur per biduum viuens, qui postea
 examinatus ingentem saccum inter femora gerebat,
 ortum habentem ex elongatione integumentorum
 vniuer-

*) v. comm. nostr. Vol. XX. p. 699.

uniuersalium corporis a tergo versus anteriora ita protractorum, vt orificium ani in facie anteriori corporis prope vuluam conspiceretur. Capiebat hic saccus libras quatuor et praeterea, exceptis hydatitibus paruis, nihil obseruatu dignum aderat. Os sacrum vero ad angulum rectum versus posteriora curuatum caudae instar prominebat. Alter tumor, qui partui non offecit, erat inter crura posteriorius a lumbis propendens capitis magnitudinem superabat, ex quo ingens meconii copia effluebat ideoque partui nullum fecit obstaculum.

- p. 28. 5) *Epistola de variolis ad D. FABRICIVM.* Auctore I. EICHEL. Communicat hic Noster suam variolis medendi methodum, quae plerumque cum SYDENHAMII methodo conuenit. Ad genus confluentium haec variolarum species, quam Noster obseruauit, erat referenda, cum fere omnes, iisdem etsi paucioribus laborantes, vexarentur saluatione. Num vomitu simul variolosum miasma eiiciatur? Dolorificae et vrentis cutis sensationes cortice Peruuiano intenduntur. Dolore capitis et delirio et 66. simul praesentibus, allium plantis pedis applicat Noster. Ad oculos defendendos nihil adhibuit. Bis vidit variolas oculo insidentes, quarum vna cum lacte et croco saepe elota prorsus discutiebatur, altera in cornea leuem cicatricem vix notabilem relinquebat. Cibus ex regno animali non prius est permittendus, quam siti et febre euanescentibus et aegris ipsis id cibi genus postulantibus. Desidenti tumore manuum laxans mercuriale, inprimis pilulae ROSENSTEINII, omni quarto die exhiberi oportet.

- p. 70. 6) *De fonticuli effectu in affecto hypochondriaco observatio.* Auctore Cl. DE MEZA. Videntur omnia phaeno-

phaenomena enumerata et phthisica et hypochondriaca vni fonti, miasmati nempe acri cuidam bilioso, quo nerui ad spasmos irritabantur, fibraeque musculares stringebantur tribuenda. Cui enim via per fonticulum patefacta, prorsus restituebatur aeger sanitati.

7) *Tympanitis cum ileo lethali.* Abdomine p. 73.
aperto ventriculus adeo magnus apparebat, vt totam fere regionem supravmbilicalem impleret et admodum antrorsum promineret; ieiunum valde expansum, ileum valde contractum, inflammatum, nigrescens; colon transuersum scybalis duris repletum et dislocatum et valuula BAVHINI iusto laxior erant. In hoc morbo respicit Noster ad relaxationem superioris et constrictionem inferioris tubi intestinalis et inde repetit duplicem indicationem: relaxata et expansa ad maius robur et minorem diametrum, contracta et angustata ad minus robur et maiorem diametrum redigere. Priori eligenda sunt aqua frigida, tonum elasticum partium, quas primo attingit, restituens, sensim tamen incallescens vimque adstrictis nocendi perdens; remedia volatilia e. gr. castoreum, asa foetida, camphora et theriaca ANDROMACHI, quae Noster hic in pilulis adhibuit, et carminatiua; alimenta haud nimis solida, larga, aut flatulentae indolis. Posteriori indicationi seruiunt enemata emollientia.

8) *Observatio de febre putrida petechiali a foetore piscium salitorum putrefactorum.* Auctore Cl. V. B. AASKOW. Petechiae, quae ab initio morbi huius apparuerunt, minime pro criticis habentur a Nostro, nec regimini, nec remediis calidis possunt tribui. In vno aegro miliaria Noster observavit, quae angustiae domicilii eiusque calori, non renovato

vato aëri cet. adscribit Noster. Vt solent febres putridae, circa diem decimum tertium vel septimum vel vigesimum diarrhoea, moderato sudore et vrina hypostatica soluebatur hic morbus.

p. 91. 9) *Observatio de variolis secunda vice idem subiectum infestantibus.* Habet hoc exemplum profecto magnam verisimilitudinem, quoniam soror variolis quoque iam simul correpta cum hac aegra ob metum similis euentus, infectionem variolarum frustra bis est passa ita, vt ne incisa pars quidem ruberet. Praeterea tentauit infectionem illius inoculatae, per aditum ad sororem, altera vice iam variolis laborantem, sed eodem euentu. Exinde colligit Noster veras fuisse variolas, quibus ambae ante octo annos decubuerunt, ac posse variolas idem subiectum bis infestare, et differit quaedam de benignitate variolarum insitarum.

p. 100. 10) *Apoplectici sanati historia.* Auctore IO. CLEMENTE TODE. Huius apoplexiae causa videtur podagra retropressa nolebatque prorsus cedere, adhibitis consuetis remediis. Quapropter arteriotomiam in tempore dextro Noster curabat, qua facta, clysmatum et laxantium ope et continuato arnicae et camphorae vsu actiones animales liberabantur et aeger bene conualuit.

p. 107. 11) *Observationes circa maniam.* Auctore IO. HENR. SCHOENHEYDER. Inter omnia remedia, quibus hic solent vti, laudat Noster mixturam camphoratam LOCHERI, compositam ex camphorae 3ß, sacch. Canar. mucilag. gumm. Arabic. ana 3j tritis c. acet. calid. 3ß. aq. Flor. Sambuc. 3vj. Syr. Fl. pap. rhoead. 3j. Detur per partes. Pariter
Cl.

Cl. Auctor valde salutare effectus ex harengo salito in hoc morbo vidit.

12) *De naeuo materno nulla arte medicabili* p. 112.

obseruatio. Plurimis causticis adhibitis remediis et suppuratione sat valida excitata, nihilominus hic naeuus in fronte, quae erat capillata, substitit.

13) *Obseruatio de taenia ope flanni rasi* ex-p. 116.

pulsa. Auctore SIBBERN. Composuit Noster stanni binas drachmas cum drachma dimidia radicis ialappae ope mellis in bolum redactas et dedit hoc singulis vicibus. Tribus dosibus deglutitis, taeniam ferme octo triginta vlnarum aluo exclusit aegra. Quam cum spiritui vini immittere vellet, ex errore in acetum cereuisiae immisit Noster, quo facto post horam taeniam antea albissimam profundo nigrore suffusam vidit. Refert itaque acetum inter anthelmintica per coniecturam et pericula ideo esse instituenda operae pretium ducit. Senis capsulam lentis vidit Noster in segmento posteriori opacam, in anteriore vero pellucidissimam. Segmentum illud variis ossificationis punctis, in utraque superficie prominentibus, distinctum erat.

14) *De hydropo ouarii obseruatio.* Auctore H. p. 120.

CALLISEN. Aegrota moriebatur et, incisus musculis abdominalibus, saccus occurrebat praegrandis et totam cauitatem occupans, qui erat ovarium dextrum, nullibi in toto ambitu nexum, sed ligamentis tubaeque vteri quasi tenuissimo petiolo adhaerens. Praeterea omnia abdominis contenta praeter ventriculum et intestina contracta bene sese habebant. Saccus viginti libras puris in vnica continebat cauea, fere dimidii pollicis crassitudinis erat, vlceribus variae magnitudinis, tumoribus stea-

tomatosis ac hydatidibus paruo adhaerentibus petiolo, quorum maximi ouum gallinaceum fere aequabant ubique in interna superficie refertus erat. Reliqua sana. Pro ascite hic morbus habitus est, quocum magnam alebat similitudinem. Post paracentesin, quae aliquoties est facta, aegra adeo valuit, ut plura milliaria equitaret. Diagnofis et curatio huius morbi magna ambiguitate non sunt destituta. Vnica curationis spes forsan in tumoris increfcen-
tis extirpatione fecundum artem peragenda poſita eſt, nec notiones anatomicae, caſtrationes quadru-
pedum feminarum cet. huic operationi officiant.

p. 127. 15) *Animaduerſiones de correptione vteri et fe-
tus in partu.* Auctore M. SAXTORPH. Demonstrat
Cl. Auctor partim inſufficientiam huius operatio-
nis in plurimis partibus, partim ſtatum, in quo
talis correptione locum habeat. Huius correptionis
difficultate et inutilitate conſideratis in ſtatu vteri
obliquo, ad eum ſtatum vteri progreditur, quo
correptione fetus auxilium promittit. Atque hoc fieri
poſeſt in ſtatu vteri recto. Id quod primo Noſter
demonſtrat, dein exemplis illuſtrat.

p. 146. 16) *De vitioſa vtriuſque oculi pupilla obſer-
uatio.* Auctore IOANNE CLEMENTE TODE. Ico-
ne monſtrata eſt haec monſtroſitas. Legit et
humiliora melius, quam altiora, animaduertit,
aeger.

p. 149. 17) *Cataphora inſuetae durationis.* Auctore
FRIDERICO LVDOVICO BANG. Erat ſomnus per
ſeptem haud interruptas ſeptimanas et interea ni-
hil ingerebatur; linteum vero humectatum omni
hora ſecunda diei et noctis querelam obmurmu-
rantis labiis et collo apponebatur.

Vomitui

Vomitus a motu chronicus sanatus. Auctore p. 152.

EODEM. A motu corporis hic vomitus excitabatur, quiete cessabat, sumtisque alimentis mitescebat. Sedatus est anima rhei cum liquore minerali anodyno HOFFMANNI et infuso theiformi ex melissa et mentha.

18) *Tentamina electrica in animalibus instituta* p. 157.

Particula I. Auctore P. C. ABILDGAARD. Ad tres quaestiones hic Cl. Auctor respondit ita comparatas: An rarefactio aëris eodem modo, quo fit sub antlia pneumatica, occidit? An ruptura nervorum aut vasorum sanguiferorum? An a nervorum violenta concussione, syncope et inde mors? Ad has quaestiones soluendas experimenta instituit, quorum continuationem cum conclusionibus proxime pollicetur.

19) *Observationes nonnullae de usu medico florum arnicae.* Auctore V. B. AASKOW. p. 162.

Auctore V. B. AASKOW. Adhibuit Noster hoc remedium in apoplexia et febribus intermittentibus bono cum effectu. Cl. COLLIN aliique *) in affectibus nervorum hoc remedium laudauerunt, et cum intermittentium causa proxima in nervoso systemate a multis quaeratur, hoc remedium his febribus forsan proderit.

20) *De abscessu post febrem acutam lethali.* p. 170.

Auctore BARTH. IVNGE. Erat abscessus hic in thorace et fluctuatio non poterat externe sentiri. Quapropter eam infidam et incertam Noster iudicat ad aperiendos tumores metastasi factos. Itaque

H 2

cito

*) v. comm. nostr. Vol. XIV. p. 138. ib. decad. II da Suppl. p. 479. ib. Vol. XXI. p. 143. et 514.

cito citius eiusmodi tumores aperiendos esse suadet, etiamsi fluctuatio non percipiatur.

p. 176. 21) NICOLAUS FRIBORG *casum duplicem de mania cum et sine opio curata enarrat.* Ibi, ubi opio usus est Noster, omnia symptomata celerrime disparuerunt, e contrario in altero casu tardissime. Quapropter Noster opio, quod si rite hoc in morbo adhibetur, vim specificam fibrarionem neruorum sensoriorum vitiosam compescendi tribuit, id quod mediate tantum efficiunt alia, licet laudabilia in hoc morbo remedia.

p. 183. Addit hic Noster *aphoniae* a suppressis menstruis ortum ducentis exemplum. Cui camphorata, pediluuium tepidum et linimentum volatile externe ita profuerunt, ut loquela prorsus restitueretur.

p. 185. 22) *De variis formationis calli impedimentis.* Auctore H. CALLISEN. Haec sunt minus accurata fracturae unio, fortior compressio fasciarum circa fracturam cet. De callo fracturarum patellarum proxime Noster agat. In viuis nempe semper motus quidam obscurus inter fragmenta patellae adfuit et in mortuis ne minimum veri calli vestigium Noster reperit.

p. 194. 23) *De paresi metastatica brachii sinistri a gonorrhoea.* Auctore IOANNE WILHELMO GUIL- BRAND. Imprudenter suppressa gonorrhoea, pa-

p. 203. ralysis orta et, ea reuocata, haec sublata est. Ob pudorem aegri, qui morbum primum reticuit, haec paralysis aliis atque aliis remediis tentata et a variis medicis et chirurgis tractata est frustra. Noster vero coniecit, virus venereum metastatice esse delatum et paralytin effecisse. Id quod vere sic se habuisse

habuisse, adhibita antiuenerica medendi methodo, qua brachii motus restituebatur, luculenter probatum est.

24) *Historia febris putridae ex dilacerata et relicta post abortum in utero placenta ortae.* p. 204. Auctore JOSEPHO GERSON. Ex huius feminae abortum saepe saepius passae exemplo patet, placenta, sponte in abortu non solutam, ipsi naturae esse committendam. Nam hic placenta extractionem sequebantur haemorrhagiae et ipsius placenta dilacerationes. Item elucet, ex relictis in utero placenta arte extractae frustis, febrem putridam per resorptionem oriri, quae vix antisepticiis iisque optimis domari possit, ultimoque loco apparet ex hoc exemplo, iniectiones uterinas ex lacte cet. praecipuum hic esse remedium, quippe quo putrida materia subito euacuatur, dum eo uterus ad contractionem inuitatur atque ita relicta placenta pars facilius expellitur.

25) *De febre putrida in Dioecesi Ripensi epidemice grassante ab anno 1770 ad 1774.* p. 213. Auctore FRIDSCH. Etiam si nulli aetati nullique sexui pepercit haec epidemia, tamen plures feminae quam mares hac febre corripiebantur, eaque cum aetate vires et incrementa capiebat. Infantes et pueri facilius emergebant, quam puberes adultique et rursus hi melius, quam viri. Senes omnium pessime afficiebantur ab hac febre. Vomitoria optimum praebebant effectum in hac febre putrida.

26) *Observationes ad genera quaedam rariora exoticarum plantarum cum genere nouo Rolandrae.* p. 245. Auctore CHR. FRIJS. ROTTBOEL. Descripsit Cl. ROTTBOEL plantas a ROLANDRO in Surinamia collectas;

lectas; prima earum est *Alpinia racemosa* LINN. quam ob characteris convenientiam *Amomis* annumerandam esse censuit, eamque *Amomum Alpinia* denominauit. Exhibita descriptione generica, in qua parum discrepantiae ab *Amomi* Linneani generica definitione reperimus, genitalium structuram est admiratus. Insidet nimirum stylo flaccidissimo ponderosum stigma, quod cum sustineri nequiret a stylo, pro fulcimento data est anthera crassa, cuius in furcula superiore stigma ita reconditum est, ut pollinis vim euitare nequeat. Definuit dein *Thaliae* characterem generis, quem LINNAEUS scriptis adhuc mancum fuisse neminem fugit. Est vero *Thaliae* rachis ad angulos flexuosa, quorum cubitis adhaerent flores sessiles, *gluma* persistens biflora, bivaluis, valuulis lanceolatis, acutis, concavis, inaequalibus, *perianthium* constat ex squamis tribus minimis, ouatis, ciliatis, persistentibus, germen coronantibus, *nectarium* petaliforme, minoribus duobus petalis oppositum, lanceolatum, acuminatum, concavum, *filamentum* vnicum subulatum nectario insertum, *anthera* clauata, *germen* turbinatum, calyce coronatum, *stylus* filiformis, inflexus, *stigma* foliaceum, inflexum. *Anacardium occidentale* neque ad decandriam neque enneandriam, sed ad polygamiam pertinere Nostro videtur, propterea quod flores hermaphroditos aequae ac masculos solum in diuersis inuenit speciminibus. Florum hermaphroditorum *perianthium* cernitur concavum, coloratum, subuillosum, *filamenta* 8-10 ad basin connexa; horum vnum reliquis crassius, atque $\frac{2}{3}$ parte longius, lobo grandiori germinis respondens; cui anthera magna, triquetra, fertilis, decidua insidet; caeteris *antherae* minores, effoetae, persistentes, *germen* obliquum, reniforme, lobo altero maiore superius posito, *stylus* vnicus e sinu germinis, subulatus,

latus, corollae aequalis, *stigma* paruum, subrotundum, depressum, concavum. Reliqua, ut in LINNAEO. Flores vero masculi germine vel destituantur, vel abortiente reperiuntur praediti. *Hae-matoxyli* characterem postea descripsit, est vero *perianthium* compressum, coloratum, tubo brevissimo, vrceolato, carnosum, persistente, laciniis obouatis, deciduis praeditum, *filamenta* medietate inferiore interius barbata, *antherae* lunulatae, *germen* oblongo lanceolatum, compressum, *stylus* flexuosus, *pericarpium* ut in *Fraxino* calycis tubo insistent; reliquae partes cum LINNAEI adumbratione conveniunt. *Pedalii* character hunc excipit, sunt vero *calyx* et *corolla*, ut LINNAEVS ipsas descriptas tradidit. *Filamenta* vero pilis glanduliferis ad basin sunt oblita, inflexa, *antherae* cordatae. Latet quoque filamenti quinti rudimentum intra stamina duo breviora, cum anthera simplici minima coloris aurantiaci, *stigma* bifidum, cuius lacinia superior margine et apice est reflexa, inferior revoluta. Odor Moschi, dum floret, fortissimus. *Rolandra*, novum herbae genus, ultima est, cuius partes nobis delineavit Cl. Auctor. Pertinet haec ad syngenesiam polygamiam segregatam, olimque sub *Echinopsis fruticosi* denominatione a LINNAEO in prima specierum editione est descripta, postea vero omissa. Differt ab *Echinope*, cui multum convenit, *perianthio proprio* duplici infero atque supero, *limbo corollae* quadripartito, *staminibus* quatuor. Insigniuit vero Noster plantam *Rolandrae argenteae* nomine characteresque speciei in caule arborecente, foliis oblongo lanceolatis, capitulis axillaribus sessilibus quaerendum esse censet. *Amomi* atque *Thaliae* formae iconibus traditae sunt.

p. 259. 27) *De affectu spasmodico refractario observa-*
tio. Auctore SALOMONE THEOPHILO DE MEZA.
 Satis copiosa licet remedia antispasmodica, inter
 quae viscum quernum, vt MEAD vult, ob inutili-
 tatem non adhibuit Noster, anthelmintica, anti-
 venerea cet. huic iuueni sedecim annorum sunt
 data, neque tamen morbus cessauit. Quae-
 stiones ideo quaedam a Nostro hic communican-
 tur: Estne hic morbus protopathicus, an deute-
 ropathicus? An ex spermatis confectione pro-
 venit, vnde variae solent fieri mutationes in cor-
 pore circa pubertatis tempus? Estne credibile,
 morbum aliquando vel sponte vel arte cessaturum
 corpore iustum adepto robur vltimumque incre-
 mentum? An non interim cauterii vsus suaden-
 dus, vt lymphae seu humoris nutritii forsan abun-
 dantia pro parte minueretur?

p. 265. 28) *Alcali volatilis vsus externus.* Auctore PE-
 TRO CHRISTIANO ABILDGAARD. Est puluis salis
 ammoniaci et salis alcali fixi, qua mixtione sensim vo-
 latile salis ammoniaci soluitur et exhalat. Optimum
 resoluens in tumoribus oedematosis calidis a Nostro
 laudatur et in fluxibus rheumaticis, etiam in rheuma-
 tismis hoc remedium cum camphora suadetur. For-
 ma sicca, qua hic puluis adhibetur, a Nostro hic prae-
 fertur humidis epithematibus, linimentis cet. Iu-
 dicatur a Cl. Auctore hoc remedium penetrantissi-
 mum resoluens quoad fluida, et efficacissimum sti-
 mulans quoad solida, roborante tamen vi, quod alia
 resoluentia stimulantia habent, destitutum est et
 ideo addit Noster aromaticum tonicum quoddam.

p. 270. 29) *De variis sub partu occurrentibus impedi-*
mentis, quae futuras cranii eiusque fontanellas tangi
prohibent. Auctore MATTHIA SAXTORPH. Haec
 impe-

impedimenta partim sunt *ordinaria*, partim *incon-*
sueti. Illa sunt integumentorum capitis nimius
tumor, abundantia nimia liquoris amnii, nimia al-
titudo retracti orificii vteri vel minor eius apertura,
situs ipse peruersus capitis; haec sunt defectus
ossium mobilium cranii, vti icones monstrant, ni-
mia vel minor ossificatio cranii, tumor integumento-
rum capitis praeternaturalis, vti hic icon spectatur,
in qua loco nasi magnum super faciem ad os vsque
propendet marsupium.

30) *De spontanea vteri sub partu ruptura ob-* p. 283.
seruatio. Auctore IOANNE HELM. Fetu et puer-
pera mortuis, in latere dextro colli vteri et in parte
superiore vaginae eius spectabatur ruptura magna.

31) *Schema insolentis morbi, quod hisce quoque* p. 289.
collestanteis inferendum obtulit Auctor CHRISTIANVS
IOANNES BERGER. Erat profecto multis sym-
ptomatibus stipatus hic morbus, vt digestionem laesa,
febre periodica, viis vrinariis laesis, testiculo indu-
rato, flatuum per penem emissionem cet. quorum
vnum alterum excipiebat, interdum coniunctim
quaedam aderant. Aeger vero lenissimis remediis
sanitati prorsus est restitutus.

32) *De ischuria ex utero retroflexo*. Auctore p. 299.
MATTHIA SAXTORPH. Examinando partes pelui
contentas mortua grauida, Noster fundum vte-
ri, in posteriori peluis parte retroflexum, tumo-
rem in vagina quendam formasse: orificium au-
tem alte supra pubem vna cum vaginae pariete an-
teriori attractum vesicamque vrinariam flaccidam
iusto ampliorem et in postica superficie disruptam
vrinaeque copiam insignem implere intus abdomen
vidit. Frustra quoque in cadauere tentauit, tumo-

rem eleuare et retrudere. Hanc retroflexionem vteri non modo inique eradicationi placentae, sed etiam nimiae peluis amplitudini Noster adscribit, quippe qua fit, vt vrinae profluuium non solum impediatur, sed catheteris quoque inutilis euadat vsus.

P. 309. 33) *De opio phthiseos prophylactico.* Auctore SALOMONE THEOPHILO DE MEZA. Arcere opium phthisin suo et suorum aegrorum exemplo Cl. Auctor probat. Omnibus itaque iuuenibus, qui tussi sicca laborant, venae sectione praemissa leue exhibet catharticum, diaetam suadet temperatam et pilulas de cynoglossa vel aliud opiatum bis de die seu hora somni ita praebet, vt qualibet vice granum dimidium opii aeger sumat, donec tussis cesset. Sic sibi ipsi Noster consuluit multisque aliis, et debilitatem pulmonum, quam Noster ab vsu opii largitur, cortice Peruuiano correxit. Phthisi autem praesente, omnem hanc methodum medendi rejicit.

P. 318. 34) *De paraphrosyne febrili seu synocho delirioso obseruatio.* Auctore IOANNE CLEMENTE TODE. Plurimum hic praestitit camphora cum acidis mixta.

P. 322. 35) *Historia febris verminosae.* Auctore BARTHOLDO IVNGE. Nullis ferme remediis compesci poterat haec febris, donec in causam verminosam *) inquireretur. Lumbricis enim expulsis, aeger sanitati prorsus restituebatur.

P. 326. 36) *De disruptione colli vteri et vaginae lethali obseruatio.* Auctore IOANNE PHILIPPO RO-
GERT.

*) v. comm. nostr. Vol. XVIII. p. 212.

GERT. Erat primipara, cuius dissecto cadauere, contractus cum vicinis intestinis concretus et in superficie posteriori gangraenosus vterus in pelui minore latebat; huius orificii externi colli et vaginae ambientis disrupti fistulosa apertura, duos pollices longa, communicationem inter abdominis et vaginae cauum in dextro latere effecit. Reliqua fere omnia gangraena erant tacta. Disruptionem hanc potius dilatationi violentae orificii, quam vteri retropressioni versus diaphragma tribuit, alias, collo illaeso, vagina a ceruice vteri fuisset soluta. Non audet Cl. Auctor determinare, num corticis Peruviani vsu misera vitam ad tres menses protraxerit? Integumentorum abdominis aperturam ad pus euocandum noluit Noster admittere partim propter summam debilitatem aegrae, partim propter satis largum puris effluxum per vaginam.

XVI

HEINR. MATH. MARCARDS, *der Arzneyk. Doktors zu Hannover, medicinische Versuche 1ster Theil. Leipzig bey Weidmanns Erben und Reich, 1778 in 8. 244 Seitt. mit 1 Kupfert. 2ter Theil 244 Seitt. mit 1 Kupf.*

i. e.

Tentamina medica. Auctore HENRICO MATTHIA MARCARD.

Occupatus est Cl. Auctor in primo volumine ieteri et morbi nigri consideratione, in altero observationes medicas varii argumenti recenset. Diuisum vero est hocce volumen in tres Vol. I partes, quarum prior aliorum de ieteri ortu opinionibus est dicata, altera in sua tradenda consumitur, tertia denique ieterum nigrum considerat. Recen-

- P. 4. Recensitis iis, qui ex sanguine, antequam secretionem bilis patiat, iſterum gigni contendunt, commemoravit Noſter dubitationes, quae contra hanc Ipſi ortae ſunt ſententiam, eſt vero bilis non educum ſanguinis, ſed productum, adeoque cum in nullo alio loco, quam in viſcere eo, quod ſingulae ſecretioni deſtinatum eſt humor e ſanguine produci poſſit, atque cum hepar ſaepe adeo obſtrictum reperiatur, vt ad bilis ſecretionem prorſus ineptum ſit, neque tamen iſterus tunc oriri ſoleat, concludit iſtam naturae non conuenire hypotheſis.
- P. 34. SYLVIVS aliquid in ſanguine, quod miſcelam bilis ſanguiniſque turbaret, quaerens breuiter refutatur.
- P. 37. Conuertit ſe poſtea ad recentiorum ſententiam dilucidandam, qui bilem cysiticam per ductum hepaticum ad hepar reſluentem iſterum procreare putarunt. Ex bile vero hepatica, ſicuti quibusdam horum viſum eſt, ob nimis blandam, quae huic competit naturam, iſterus nunquam procreari poſſe videtur. Ea quoque bilis hepaticae indoles cauſa eſt, cur in hepate calculi raro fuerint reperi. Oporteret vero vt calculi, a quibus frequentiffime oriri ſolet iſterus, ſemper in choledochō nunquam in bilifero ductu haerent, quia ſi vel in cyslide vel in ductu cysitico lateret, viam bilis in hepar praeccluderet. Reperiuntur vero ſaepe in ductu cysitico, quam in communi, ob lumen illius viae multo anguſtius. In hepatitis autem, quem comitari ſolet iſterus, ductus hepaticus ita videtur. Cl. Auctori inflammatus, vt bilis cysitica facilius in duodenum, quam in hepar influere poſſet, Neque denſitas bilis, a qua ſaepe iſterus oritur, permittere Noſtro videtur, vt, cum craſſior ſit, quam quae ductum cysiticum permeare poſſit, hepar intrare queat. Spasmi, quos iſterum gignere varii negarunt, morbum certe pro-

procreant, adeoque cum ductum cysticum claudant, bilis exitum ex cystide praecludere videntur. Spastica vero ista affectio, in morbis hystericeis, animi commotionibus, morfu venenatae bestiae, colicis spasmodicis, atque in constitutionibus icteri epidemicis occurrere Nostro videtur. Neque bilis ad hepar transitus choledochus obstructo, adeo facilis videtur, cum sub hisce conditionibus vesica fellea, bile turgida, et volumine nimium aucta, fuerit reperta.

In altera huius voluminis sectione suam sententiam Cl. Auctor de icteri ortu proposuit. Duplex vero Ipsi adesse videtur conditio, sub qua icterus soleat oriri, quarum prima est, si bilis per vesicae poros in abdomen transpirans a vasis bibulis resorbeatur; altera si a vasis cystidis, lympham alias sugentibus, bilis ipsa hauriatur sicque sanguinis massae misceatur. A priori icteri partiales oriuntur, ubi abdominis viscerumque abdominalium pars bile tincta detegitur: posterior vero multo frequentius occurrere iure suo statuisse videtur. Spasmi seu irritata nervorum in bilem ipsiusque iuvolucrum actio, vel vasorum bibulorum ostia relaxata ad huius causae efficaciam multum conferre videntur. Haec causa vero tunc maxime probabilis redditur, si bilis e folliculo egredientis mechanicum impedimentum reperitur nullum; vel si calculi, vesicam vasaque resorbentia varie stimulant, in folliculo fluctuant, ipsa bilis exitu praecluso, copia sua vasa eo disponere valet, ut ad bilem sugendam apta reddantur. Occasionales spasticae affectionis causae Nostro, praeter eas, quas antea nominavimus, videntur hepatis obstructions, vermes in viis biliferis, vel intestinorum tractu, natura bilis acrior, heparque obstructum. Vix quisquam vero fuit ante Nostrum huic p. 166. opinioni deditus, si a Cl. HENDY, atque COE Anglis

p. 170. glis recesseris, quorum loca obscure hanc sententiam prodentia, a Cl. Auctore laudantur. Progre-
ditur iam ad dubitationes quasdam, quae contra hanc
sententiam moueri possent, soluenda, quae breui-
ter repetamus. Posset nempe moneri *vesica obstru-
cta non semper oriri icterum*, quod vero a vasis bibu-
lis officio suo non satis respondentibus repetendum
videtur: *Vesica nullibi clausa morbum gigni*, quo in
casu ad spasmos vias constringentes Nostro con-
fugiendum esse videtur: *ictericis saepius deesse vesti-
culam fellis vel certe bilem*, tunc vero icterus palli-
dior a sola bile hepatica ortus Cl. Auctori videtur.
Ductuum hepatico cysticorum, de quorum praesen-
tia in hominibus dubius manet Cl. Auctor, vsus is
esset, vt bilem ex hepate, cystidis via obstructa, fol-
liculo inferre possent.

p. 203. Accedimus cum Auctore Nostro ad vltimam
huius voluminis partem ad icteri nempe nigri in-
dagationem flauique curandi methodum. Oritur
vero icterus niger, gradu vt plurimum ab ictero
flauo differens, a saturatione bilis resorptae co-
lore, vel rarius a viscerum bilem continentium cor-

p. 204. ruptione. Curatio icteri duplex symptomatica, at-
que causalis; prior in purgantibus rhabarbarinis con-
sistit, nisi spasmi vel calculi leniora mannata poscant;
defectus bilis amarissimae extractis, et vt Cl. Auctori vi-
detur, optime felle taurino in pilulis exhibito resti-
tuitur. Calori febrili comitanti acida quaeuis op-
ponenda. Causarum curatio haec excipit. Hepa-
titis vero, cuius diagnosis saepe ambigua, remediis
consuetis oppugnanda. Calculorum praesentia
venae sectionem largam, opium, atque emollientia
quaeuis interna atque externa exigit, quorum au-
xilium dolores non solum a calculo orti leniuntur,
verum quoque, spasmis sopitis, ipse calculus facilius
saepe

saepe propellitur. Emetica, purgantia, quae modo nominauimus, motusque corporis ad eiiciendum calculum vtilia. Aquae marinae, quam ad eundem scopum commendarunt Angli, aquam Seydschützensenem recte substitui posse ratur. Lithontriptica quidem a Cl. Auctore negantur, tamen serum lactis probatur, non tam ob calculum terendi potentiam, quam ob hepar, cui simul prospicere soleat. Saponis efficaciam experientia comprobat. Lithotomia tunc instituenda Cl. Auctori videtur, si calculus atque vesica sunt adeo magna, ut peritoneo adiaceant adeoque tactu percipi possint. Hoc irritantibus inflammationemque mouentibus quidam conciliare studuerunt. Specifica plurima nil prodesse Nostro videntur, si a croco, vi antispasmodica vtili, atque a cortice Peruuiano roborandi potentia commendabili recesseris.

Progredimur iam ad alteram huius eximii ope- Vol. II:
ris partem, obseruationibus practicis varii argu-
menti repletam.

I. *Historia morbi spasmodici, raphaniae analogi, p. I:*
qui annis 1771 et 1772 in oppido Stade epidemice
grassabatur. Aegrotarunt hoc morbo triginta et
duo homines, quorum septem moriebantur, e qui-
bus quinque absque medici consilio morbum tulerunt.
Morbus, contagiose omnes corripiciens, qui hoc morbo laborantibus ad manus erant, oriebatur horrore febrili, calore, siti, delirio, atque dolore praecordiorum. Febrilibus insultibus finitis, cruciabantur aegroti spasmis digitorum artuumque vniuersorum, vel doloribus spasmodicis, vel pruritu in apicibus digitorum, in collo aliisque corporis locis, surditate praetereunte, insensibilitate atque torpore artuum subitaneo, tremore membri agentis,

tis, plenaria eundi impotentia, summa oculorum caligine, respiratione nonnunquam anxia atque tarditate loquendi. Sub finem morbi oedemata pedum, rigiditas vnius alteriusue membri, exanthemata prurientia, asthma, caligo oculorum, atque surditas per crisin salutarem excitabantur. Mors tunc eueniebat, si post sanitatis redeuntis signa morbi vehementia recrudesceret, vel subito, vel sub lethargo. Viris videbatur morbus periculosior; vermes ab omnibus, qui sanitatem recuperarunt, sunt excreti, quod in morientibus secus erat. Medela, qua Cl. Auctor cum fructu usus est, perficiebatur salinis alui ductionibus, electuario vermibus infesto, emeticis, mixtura simplici cum camphora, electuario ex radice valerianae et herba menthae crispae, puluere ex eadem valeriana atque camphora, liquore anodyno HOFFMANNI, cantharidibus suribus applicatis, atque spiritu vini camphorato partibus affectis illito. Venae sectio in hoc malo, partim ob experientiam repugnantem, partim ob oligochymiam, ut plurimum morbum stipantem, a Nostro reiicitur. Balneorum, electricitatis, sanguisugorum atque mercurii dulcis contra morbum efficacia, a Cl. Auctore non fuit tentata. Differebat hic morbus a raphania proprie sic dicta, febricula hanc epidemiam praegrediente, defectu fatuitatis famisque caninae alias obseruatarum, neque pruritu membrorum omnes afficiebantur aegroti, neque magna erat huius morbi cum chorea St. Viti convenientia. Iam contagiosas vires huius morbi, contra plurimorum obseruatorum auctoritatem defendit. Differre vero videtur Cl. Auctori raphania a Gallorum morbo *Ergot* dicto. A cortice Peruviano in raphania parum expectat.

P. 63.

II. *De constitutione applicatione atque usu balneorum vaporosorum.* Vituperat prius methodum qua

qua balnea vaporosa apud nos vulgo instituuntur; balneis nimirum more consueto institutis, neque ea comparari potest agendi potentia, qua egemus neque aequalis aquae conciliari caloris gradus. Cataplasmata atque fomentationes, quarum usus admodum frequens est, balneis multum postponendae videntur, quoniam, si calore opus est, frequentius sunt reiterandae, neque aëris liberioris accessus a parte affecta, potest coërceri. Applicantur balnea ista, si emollire, relaxare, vel irritare volumus. Methodus vero balneis istis vtendi, quam tradidit Cl. Auctor, ad inventa Cl. SYMONDS Chirurgi Londinensis pertinet. Machina ipsa, cuius amplam descriptionem, formamque aeri incisam Noster tradidit, ex cupro conficienda est pedum duorum altitudine, ad formam canthari, quo ad infusum thei vtimur, ita vt acropodio lampas cum spiritu ardenti, ad fluidum calefaciendum possit mandari. Superiori machinae parti tubus est applicandus itidem cupreus, antèrius tamen coriaceus, per quem vapor parti affectae admoueatur. Canalis hic duobus gaudet operculis, quibus vaporì occludi possit via. Spiritus commodè eligi potest is, cui herbarum aromaticarum insunt partes, vt spiritus rosmarini, posset tamen spiritui, sumtuum minuendorum causa, oleum oliuarum substitui. In aqua, quae ad vapores adhibetur, coquantur prius herbae, quae volatiles aquae communicant vires. Partes, quibus balnea haec admouentur, sedulo operiendae, quo vapores eo certius poros intrent, dein operatione finita humiditas omnis detergenda, variaque diuersis morbis accommodata remedia sunt inungenda. Profunt vero vapores isti plurimum in glandulis obstructis, aurium doloribus, in puerperis si lac prorumpere recusat, in genu doloribus inueteratis, quos Angli *White Swelling* appellant, in exostosis, in phymosi,

Tom. XXIII. Pars I. I

mosi, atque bubonibus venereis, pluribusque aliis morbis, qui ex generalioribus istis, quae antea diximus, inueniri facile poterunt.

p. 112.

III. *De ulceribus inueteratis, inprimis pedum.* Inquiri Cl. Auctor in GOULARDI opinionem, qui vlcera phagedaenica ex causa locali oriri, adeoque remediis saturninis reprimenda esse putat. Milites veterani hoc malo saepius corripuntur, propter tibialia ista, quibus in exercitibus vtuntur. Commemorauit historias quinque hominum, quibus haec vlcera non sine eximio damno fuerunt exsiccata. Disquisiuit dein horum vlcerum naturam, atque argumentis idoneis probauit, etsi nonnunquam ex causa locali oriantur, saepius tamen humorum dyscrasiam subesse, in qua remedia saturnina, constringendo actiua, plurimum obsint. Si ex causa locali fuerunt orta, tunc vesicatoria non sine vsu parti affectae applicari ratur. A situ aegrotorum horizontali radicalis curatio non est expectanda. Aqua calcis, nimium exsiccans, senilibus non respondet corporibus. Omnis curatio quae Cl. Auctori probatur, in munditie vlceris ipsius, atque in feri lactis, cum succorum herbarum recentium, extractorum amarorum, vel acidi vitriolici vsu, ad purgandos humores consistit.

p. 170.

IV. *Hydropis historia.* Cum per aliquod tempus cremor tartari incassum esset tentatus, qui tussim quoque, hydropis nostri socium, mire augebat, a Cl. Auctore cineres genistae cum herba absinthii ex vino, non sine magno aegroti emolumento fuerunt exhibiti. Interponebatur huius remedii vsui aluiductio ex catholici extracti granis xij. pulueris squillae gr. viii. et gummi guttae gr. ii. Tussis uehementia lenioribus opiatis sistebatur.

V. De

V. *De spasmo ventriculi.* Sistebatur morbus p. 183.
 potione antemetica RIVERII quater sumta; quae,
 post lenem emesin excitatam, malum antea mole-
 tissimum prorsus tollebat. Potio haec statim post
 miscelam sumta, eum vomitum tollit, qui non a sa-
 burra collecta, sed irritabilitate neruorum ortus est.

VI. *Historia morbi nigri, cum annotationibus* p. 194.
de viribus camphorae. Femina mediae aetatis, cor-
 pore gibbo praedita, dolores senserat in ventriculi
 regione periodicos, vomitus assumtorum, et ali-
 quando materiei cuiusdam nigrae, sanguini con-
 grumato analogae; quae tamen symptomata post
 purgationes aluinas, et emplastrum ex hyosciamo
 loco dolenti applicatum remittebant. Accessit
 dein febris vehemens, quae V. S. et clysmatibus
 emolliebatur. Crescebat dein morbus, magna
 materiei illius nigrae eiiciebatur copia, qua ex-
 creta symptomata sensim omnia remittebant. Erat
 materies ista vel ex vasis breuibus in ventriculum
 ducta, vel ex tumore tunicato in ventriculi vicinia
 latitante. Cum post vltimum huius morbi paro-
 xysmum camphoram exhibuisset, mox aluum libe-
 ram respondere vidit, quod in alia quoque obser-
 uavit aegrotā, colligit hinc camphoram vtilissimam
 esse, si natura in producenda excretionē critica sit
 occupata.

VII. *Historia deglutitionis laesae, tandem le-* p. 209.
thalis. Excitabatur dolor inter deglutiendum ve-
 hemens, qui ex collo ad aurem dextram tendebat,
 expuebatur quoque saepius materies tenax, san-
 guine remixta, quae in loco dolenti solui videba-
 tur. Vfus est Cl. Auctor, cum glandulas oesophagi
 obstructas causam morbi esse putaret, mercuriali-
 bus ad saluationem vsque, postea gargarismatibus

ex aqua calcis, vt materies calcarea, si quae oesophago forsan adhaereret, resolueretur, tandemque melle, excitatus simili casu, cui mel profuerat; omnia vero absque vfu fuerunt tentata, aegrotus enim febre, atque inedia emaciatus, misera morte tandem obiit.

p. 220. VIII. *Sectionis relatio hominis, qui laqueo vitam finiuerat.* Exterior vix vllum in suffocatis alias praesens reperiatur signum. Vasa sanguifera capitis sanguine admodum turgebant, ventriculi cerebri lymphæ extrauafata erant repleti; intestina variis in locis sanguine stagnante multum distenta cernebantur; bilis cystica coloris erat sanguinolenti; reliqua omnia naturae consentanea fuerunt.

p. 230. IX. *Quaedam de morte.* Etsi fere semper mortis consecutae causa, in cadauere hominis defuncti reperiatur, occurrunt tamen saepius casus in quibus ne minima quidem mortis se offert causa, in qua principium agens ipsum, modo nobis incognito, destructum fuisse videtur. Procul dubio, vt Cl. Auctor colligit, tunc mors causae nerueae, vel affectioni cuidam, in intima cerebri massa euenienti, est tribuenda.

XVII.

Versuch einiger praktischen Anmerkungen über die Muskeln, zu Erläuterung verschiedener verborgenen Krankheiten und Zufälle, entworfen von D. IAC. FRIEDR. ISENFLAMM, Hochfürstl. Brandenb. Onolzb. und Culmbachischen Hofrath, der Arztk. und Zerglk. ordentl. öffentl. Lehrer auf der Hochfürstl. Friedrich Alexanders Univers. der Röm. Kayf. Acad. der Naturf. Mitglied, des Hochfürstl. Instituts der Moral und schönen Wissenschaften Ehrenmitglied. Mit 1 Kupfertaf. Erlangen, bey Wolfg. Walther 1778. 8. 360 Seiten. praet. praef.

i. e.

IAC. FRIEDR. ISENFLAMMII annotationes practicae de musculis, ad explicandos varios eosque abditos morbos etc.

CL. ISENFLAMM studuit quaeuis, quae musculis integris accidunt, quaeue per illos peraguntur aequè colligere, atque ea, quae movendi organa male affecta comitari solent symptomata. Liceat nobis breuem vniuersi libri tradere epicrisin, prius quam praecipua, quae inter legendum se nobis obtulerunt, dogmata enarrauerimus. Legimus enim multa cum voluptate hunc librum praecipue ob rerum traditarum concinnitatem.

Praemisso tentamine super myologicae cognitionis, musculorumque ipsorum in corpore humano usu; naturam harum partium ita non solum exposuit, vt structuram, quae dissectoris solertia

patefit, traderet, verum quoque attributa, quae physiologorum speculationibus ipsis tribuuntur, disquireret. Commemorauit hic quaedam motuum animalis machinae genera, et singularem harum partium accuratius consideratarum mechanismum, merito est miratus. Dein ad praeternaturalem musculorum conditionem transiit, morbosque considerauit fere omnes, qui vel a defectu, vel alia quacunque contra naturam accidente musculorum constitutione prouenire consueuerunt. Adiunxit eximio huic largoque morborum musculorum catalogo, de istis phaenomenis disputationem, quae a musculorum pendere videntur potentia. Vniuersam tractationem finit musculorum capitis historia, cui quoque facies musculis distincta, atque a latere picta addita cernitur.

p. 17.

Omittimus, quae de musculorum vtilitate proposuit ad myologicae doctrinae necessitatem probandam, etsi ita sunt comparata, vt legi omnino mereantur. In quaestione soluenda, quid musculus sit, ita versatus est Cl. Auctor, vt naturam eiusdem i. e. partes haec organa constituentes sollicitè exponeret. Fibrilla minima, de qua certatur, licet oculis non pateat, rationi tamen prorsus consentanea videtur. Rami neruei ad musculos abeuntes, a tegumento suo cellulari liberati, medullari tunica similes intra fibrillulas minores musculosas ita distribui videntur, vt easdem immediate attingant. Tendines, de quorum ortu atque fine certi definiri nil potest, neruis gaudere videntur, si fila ista tenuia in vaginis ipsorum detegenda pro neruis habere, vel sensui, quem natura ipsis concessit, fidem tribuere non dubitemus. Subitaneus irritabilitatis, quae Nostro quoque musculis propria videtur, post mortem defectus, congelationi materiae pinguedinosae

dinosae inter fibras musculares retentae, vt causae tribuitur. Illustratur huius rei probabilitas inprimis senum exemplo, in quibus cum aucto siccitatis senilis gradu, ipsius irritabilitatis musculosae imminuitur vigor. Istorum vero sententia, qui dicunt, neruorum vel vasculorum sanguiferorum vltimas propagines muscularem indolem induere Nostro non magis probatur, quam eorum, qui putant, causam crassitiei, breuitatis atque duritiei dum musculus agit, in influxu materiae cuiusdam esse quaerendam. Neque sunt fibrillae musculorum tubis vel cauis vel cellulosa tela repletis, neque vesiculis sibi invicem adiunctis, neque filis ad modum spirae conuolutis, vti quidam sunt opinati, annumerandae. Ii quoque, qui musculo mouenti modo obscuriorem, modo dilutiorem adscripserunt colorem, rem naturae non consentaneam fouerunt, color enim agentis muscoli omnino non mutatur. Est p. 64. vero quaedam inter fibram muscularem et fibram glutinis inter duos digitos contentam respectu elasticitatis harmonia, vtraque enim commota, in quietem redire annititur. Irritabilitatis vero musculosae causa Nostro in fluido nerueo, quod in musculo continetur, residere videtur. Quare mirandum non est, actionem muscoli eo maiorem esse, quo maiores ad musculos abeant rami neruei. Sequitur vero neruum maiorem laceffitum debilitas vel stupor absque sensibili dolore, qui acutissimus redditur, si minima nerui cuiusdam propago, fuerit laesa. Visceribus, si a corde recesseris, parum irritabilitatis competit. Haec de irritabilitate viscerum disputatio, ad considerandum statum irritabilitatis in asphyxia, suffocatione, et morte Cl. Auctorem deducebat.

Redit iam, vnde digressus erat, ad exteriorum p. 104. musculorum contemplationem, eosque ita a natura

ordinatos fuisse affirmat, ut praeter pulchritudinem, quam corpori conciliant, celeriter eximioque cum robore agere possint. Huius triplicis usus causa prominentiae istae in ossibus reperiuntur, quibus affiguntur musculorum extremitates. Formosus corporis habitus, cuius a creatore, dum conderet hominem, rationem habitam esse, probabile redditur, causa Cl. Auctori videtur, cur varii musculi minori polleant robore. Exemplo res clarior fiet, putat nimirum nos maiore vi atque potentia esse masticaturos, si musculus temporalis mento esset affixus, qua ipsa tamen insertionem mutata, faciei turbaretur splendor. Musculi longiores, minori quoque valent potentia atque celeritate, citiusque defatigantur, quam breuiore. Curuo corpore somnum capimus, quo ipsi illi musculi, qui corpus erigunt, quiete reficiantur, atque ut quaedam similitudo sit inter hos eosque, qui in curuando corpore operantur. Aliud mouendi auxilium in eo consistit, quod nulla actio vnius organi peragatur ministerio. Ex latitudine plantae pedis humanae, colligit Noster, homines a natura duobus solum insistere pedibus. Iam contemplatur Cl. Auctor diuersorum musculorum agendi modum, dum erecti stamus, vel ambulamus, dum videmus, vel cibos assumimus. Etsi constat neruorum ope moueri, animo volente, musculos, modus tamen, quo id fiat, explanari nullo modo potest. Irritabilitatis seu, quod idem est, vis musculorum vitalis, fons in materiei nerueae agilitate, quaerendus est. Aucta musculorum cohaesione, imminuitur ipsorum irritandi facultas, quod senilis corporis sedula contemplatio nos docet. Sicuti vero musculorum in actione saepius collocatorum, robur augetur; ita quoque verosimile redditur, organa ista animi voluntate adstricta, rumpendi periculo vix esse subiecta. Morientium ea de

de causa tollitur libera actio musculorum, quod influxum fluidi neruei necessarium, non amplius perficere possit animus e corpore secedens. Causa convulsionum, spasmorumque post mortem non remittentium, in situ, directione atque adhaesione musculorum, constitutioneque articulorum ipsorum est quaerenda.

Neque desunt varietates in musculis saepius p. 181. detegendae, quae tamen haud raro ita sunt comparatae, ut in actione partis affectae nil cernatur discrepantiae. Sic musculi pyramidales abdominis saepius desunt, desunt nonnunquam plantares musculi, neque tamen actio turbata partis laesae fuit reperta. Si musculi maiores inconsueto loco inseruntur, tunc, musculis istis fortius agentibus, variae corporis oriuntur deformitates. Suadet eapropter Cl. Auctor, ut, si quis gibbo tumere incipiat, musculi eius regionis accuratius considerentur, atque, si praeternaturale quid in ipsorum insertione fuerit detectum, ut horum antagonistae saepius exerceantur, quo illorum agendi nifus imminuatur. Variant vero musculi in singulis hominibus ita, ut vix ac ne vix quidem conspiciatur musculus, qui in diuersis hominibus sibi prorsus analogus reperitur, quod ipsum ex loquela, generis scribendi, atque faciei discrepantia a Cl. Auctore probatur. Ab hac ipsa nimirum musculorum faciei varietate, pendet, quam in singulorum hominum lineamentis observamus, discrepantia. Labia leporina, quibus fetus nasci saepius videmus, non tam a convulsivis musculorum oris motibus, quam a naturali constitutione oriri solent. Senilis capitis tremor, a ficitate hincque producta debilitate musculorum excitatur. Qui affirmant musculos in telam cellulosa degenerare, illi valde errant. Reperiuntur vero
I 5 saepius

saepius muscoli vel ad lapidis consistentiam indurati, vel prorsus emolliti.

p. 259. Transit iam ad considerationem musculorum partium in abdomine contentarum, adeoque primo ventriculi musculos, eorumque naturam considerat, dein ad intestinorum muscularem tunicam progreditur. Contrahuntur vero fibrae intestinorum longitudinales, et circulares motus peristaltici tempore simul. Voluulus, morbus omnibus cognitus, oritur a nimium irritatis atque abbreviatis fibris muscularibus, quae causam irritantem propellere non valent. Processus intestinorum praeternaturales, procul dubio ab aëre euoluto, intestina nimium distendente atque debilitante oriuntur. Angustiae intestinorum excitantur, a musculis intestinalibus per acida vel saturnina nimium constrictis. Harum angustiarum symptomata, saepius cum malo hypochondriaco, vel haemorrhoidibus coecis confunduntur.

p. 329. Ad musculos, de quorum praesentia adhuc ambigitur, relatos legimus, pupillae musculum, fibras musculares vesicae felleae, atque vrinariae, itemque vteri, tandemque longitudinales arteriarum. Est vero Cl. Auctor pronus ad defendendam musculorum vesicae vrinariae, atque vteri praesentiam.

XVIII.

Medicinisch - chirurgische Aufsätze historisch - praktischen Inhalts von I. A. HEMMAN, Königlichen Pensionairchirurgus von der Armee. Berlin bey Christian Ludwig Stahlbaum 1778. 8. Seiten 227. praeter dedicationem et rerum summam.

i. e.

Medico - chirurgica aduersaria, historiis morborum illustrata, Auctore. I. A. HEMMAN.

1) *Curationes magneticae additamentum ex operibus THEOPHRASTI PARACELSI.* Monstrat Noster PARACELSUM quoque de viribus magnetis id annotasse, quod recentiores *) animaduenterunt. Irascitur Noster iis, qui PARACELSI scripta contemnunt et demonstrat multas utiles res iis inesse, adeoque dignas esse, uti nuper in diario quodam **) suadebatur, ut in epitomen redigerentur.

2) *Retentio debiti lunaris ob vaginam coalitam seu internum orificium uteri clausum.* Variis huius casus exemplis ex veteribus ARISTOTELE cet. nominatis, et cum suis comparatis, suadet Noster sedulam harum partium explorationem, si menses non rite appareant, quippe qua multarum sanitas, quid quod vita possit defendi atque seruari, cum alias, vitio mechanico praesente; praesertim si vtuntur medicis nimis pellentibus remediis, de sanitate saepiusque de vita etiam periclitentur feminae. Vteri collum vel hymen facili negotio diffecatur; quod si vero collum

p. 41.

*) vid. comm. nostr. Vol. XX. p. 557. it. Vol. XXI. p. 147.

**) *Der deutsche Mercur* Iulius 1776. p. 85.

lum vteri ita comparatum est, vt nulla intelligi queat mutatio, difficilior fit discissio; non tam ob altitudinem colli, cui Auctores a Nostro laudati hanc difficultatem adscripserunt, sed quoniam dubium est, vtrum sanguis in vtero extrauasatus sit, ne ne, numne ille, si extrauasatus est, per tubas Fallopianas in abdomen transierit, et vltimo loco difficultas cernitur in magnitudine vulneris, quod inflammatio aliaque molesta et periculosa symptomata sequi possunt, id quod etiam ARISTOTELES notauit. Atque si bene sese habebat vteri collum, vti in casu, a Cl. Auctore memorato, fuasit Noster per id ope specilli tenuis in vteri cauitatem penetrare: atque ita ex profunditate specilli intelligi potest, vtrum orificia sint clausa. Quo reperto, operationem Cl. Auctor commendat sine qua plerisque, vti et duorum exemplorum hic a Nostro facta est mentio, est occumbendum. Incisione facta collapsum vulneris arcet et impedit Noster per canalem ex resina elastica, qui vulnere immittitur et effluxui sanguinis apte seruit.

- P. 84. 3) *Haemorrhoidalia, quae videbantur, symptomata a rara quadam causa.* Laborabat vir quadraginta annorum voluptati deditus mucoso profluuio per vrethram, quod pro gonorrhoea habebatur, et, vti tum solet, tractabatur, absque tamen fructu. Non diu post dolores vehementes ventris et dorsi, vrinae difficultatem et tenesimum sensit, atque lotium guttatim emanauit. Calculosa causa a Nostro non detecta, complicatas esse haemorrhoides hunc morbum, nempe haemorrhoides coecas et mucosas vesicae vrinariae, arbitrabatur. Sed omnia omnino huic indicationi satisfaciencia remedia ne paululum quidem, si balnea et clysteres emollientes excipiuntur, iuuabant. Atque ita sub vehementibus

bus doloribus per annum durantibus aeger occubuit. Sectio autem cadaueris longe aliam monstrabat huius morbi sedem, quae spectabatur in vesiculis feminalibus admodum paruis atque contractis vtrinque alba calculosa sabulosaue materia impletis. Non plane quidem, interim tamen quodammodo similem casum Cl. Auctor alibi *) reperit.

4) *Annotatio super paracenteſi thoracis.* Cl. Au- p. 93.

Et hic potissimum in quasdam inutiles cautelas, hanc operationem attinentes, inquit. Incisio sine noxa diaphragmatis, vti nonnulli sunt rati, secundum BOERHAAVII voluntatem instituitur. Calor admotus per foculum prunis impletum, vulnere aperto, plane non est necessarius. Nul- lum Noster adhibuit calorem ad aërem externum mutandum, et sanatio vulneris optimum habuit euentum. Omnis abscessuum pectoris sanitas restituitur non diu dilata incisione, vulneris am- plitudine, puris euocatione et vulneris depuratione per antisepticorum remediorum iniectiones. Quan- do vero eiusmodi abscessus a febribus inflammatoriis p. 118. siue externis laesionibus oriuntur, tunc sanatu sunt difficilioreſ, quoniam nec in cavitatem thoracis sese effundunt, nec per asperam arteriam euacuant. Atque praesente eiusmodi abscessu latente No- ster incisionem longo et acuto scalpello in pulmonem non absque omni metu audaciae sua- det, quoniam experientia docuit, similes aegros per accidentalia pulmonum vulnera esse a morte, iis ipsis aegris praeterea ineuitabili, liberatos, et quoniam anceps remedium melius est nullo. Quod attinet ad sedem horum abscessuum incertam haec Noster respondet: Inter viginti et quod excurrit cadauera, in

*) Zodiacus medico Gallicus a. 1680. mens. mart. Obs. IV. p. 74.

in quibus a Nostro vlcera pulmonum reperiiebantur, fere semper animaduertit Cl. Auctor vomicas, si lobus pulmonis secundum eius longitudinem in quatuor aequales partes diuidebatur, plerumque in secunda diuisione a superiore parte lobi, et potius versus exteriorem, quam interiorem superficiem spectari. Sic quoque erat inter has vomicas, si pleraeque aderant, connexio per canales. Semel modo vidit Noster inter sex exempla nullam inter vomicas communionem per canales. Atque ita sedes harum vomicarum posset forsan definiri.

P. 122. 5) *Historia medicinae infusoriae et certa eius applicatio.* Non prorsus superuacaneum Cl. Auctor indicat, in causas inquirere, cur haec operatio, fausto tamen euentu non semper destituta, male audiat et obliuioni sit tradita; item obiectiones, contra eam structas, perscrutari et rationes, quibus eius incommoda demonstrarentur, persequi. Atque hoc Cl. Auctor egregie praestitit optans, vt haec ipsa res e tenebris in lucem prolata, iterum disquiratur a medicis, atque eius utilitas manifestetur. Quod si itaque hoc Cl. Auctoris studium profecto assiduum, ad hanc rem in memoriam rursus reuocandam, aliquid conferret, nihil habet, quod desideret atque spectet. Ab antiquissimis temporibus hanc methodum sanandi repetentes ante 1615 annum in nullo auctore claro certam et indubitatam huius operationis descriptionem quandam reppererunt. Quo anno ANDREAS LIBAVIVS *) eius operationis sat curiose mentionem fecit, quem dein alii atque alii sunt secuti a Nostro diligentissime collecti. Inventionis huius gloriam etiamsi nonnulli Angli, Ger-

*) Defensio syntagmatis arcanorum contra HENNING SCHEVMANNVM, Francof. 1615. fol. C. IV. p. 7. 8.

Germani, Franco-Galli, Italique voluerunt, ideoque de ea certarunt; tamen certum est, vti Nostro placet, Germanos et Anglos primos fuisse, qui tentamina super hac re instituta palam communicauerint. Fausto atque infasto chirurgiae infusorio euentu a Nostro narrato, ad transfusoriam chirurgiam progreditur Cl. Auctor, quippe quae per infusoriam exorta est. Omittit vero hic omnia tentamina, in vsum physiologiae atque pathologiae instituta, cum ALBERTVS DE HALLER *) haec iamiam exhauserit.

Ex omnibus hic a Nostro magna cum studii assiduitate collectis exemplis facile apparet, hanc operationem minime esse vitae periculosam, et errores, qui infastum eius successum effecerunt, et quorum quosdam Noster enarrauit, non difficulter posse intelligi. p. 175.

Item hic nonnulla communicantur pericula, ex quibus hoc saltem apparere Noster arbitratur: permulta remedia omnem omnino suam indolem atque virtutem perdere, priusquam sanguinem p. 196. netrent, et fortasse hoc cadere in plurima remedia: nam, praeter mercurium et nonnulla graueolentia remedia, forsan admodum pauca sanguinem intrant prorsus immutata. Nihilominus tamen magnas efficiunt haec remedia mutationes, quas solidae partes experiuntur, et postea effectus per nervos vltius progredi debent. Sed sufficiunt haec Nostro pro instituti ratione, quam sequitur.

Pleraque remedia cum per concoctionem ita p. 198. mutantur, vt ne quidquam de eorum prima indole, natura et proprietate remaneat, tum Nostro, si sedes morbi in sanguine est, nec quidquam ab eiusmodi remediis ibidem expectari potest, infusoria medicina

*) Elem. Physiolog. Tom. II. lib. V. §. 24 sqq. Tom. I. Lib. III. §. 8 sqq. v. comm. nostr. Vol. VII. p. 646.

eina praeferenda est. Atque huc potissimum refert, Noster febres putridas, cum digestio ita laesa hic sit, vt cum alimenta, tum medicamenta solui atque assimilari nequeant. Quapropter Cl. ALEXANDER in his morbis suctionem antisepticorum remediorum per cutem offert.

p. 208. Epilepticae cum suppressione mensium exemplum Noster commemorat, quam ita sanauit. Dimidia drachma moschi cum sex vnciis aquae destillatae per octo horas, continuo in mortario vitreo terebatur et dein filtrabatur per chartam. Colatura per duos dies loco quieto morans iterum iterumque filtrabatur, vt omnes omnino crudae partes separarentur. Quo facto aperiebat more solito, ligatura supra et infra applicata, venam medianam et, quatuor vnciis sanguinis euocatis, immittebat vnciam vnā huius solutionis, cui caloris sanguinis gradum ope thermometri conciliauerat. Operatio haec erat facilis, nec vllas antea et postea experiebatur aegra molestias, praeter lenem titillationem duabus horis post infusionem per omnes corporis musculos. De industria erat haec operatio a Nostro peracta breui ante nouilunium, vbi paroxysmus apparere solebat, qui valde debilis accidebat cum debiti lunaris satis largo fluxu. Ab hinc paroxysmo epileptico prorsus cessante, catamenia rite fluebant. Breui post nupsit viro et viuit feliciter sine prole.

p. 210. Sequitur hic exemplum aegri putrida febre laborantis, qui sanatus est per medicinam infusoriam. Sopore et summa debilitate affectus aeger cum nullum experiretur auxilium et res conclamata esset, Noster conabatur medicinam infusoriam. Coquatur corticis Peruuiani vncia vna cum aquae mensura, quae dicitur *Quart*, colaturae addantur duae drachmae salis cornu cerui volatilis et ter per chartam bibulam filtretur. Quo decocto composito,

sito, vena mediana secabatur et propter summam imbecillitatem sine praemissa sanguinis euacuatione tres vnciae decocti supericris iniiciebantur eo gradu caloris, quo sanguis gaudet. Aeger interea nihil sentiens horae dimidia parte praeterita faciem aliquo modo rubram nanciscebatur et frons ei sudabat cum pulsu elatiori. Non diu post cutis omnis madebat, male olens sudor sequebatur et post tres horas euigilabat aeger. Sumtis nonnullis nutrimentis, bene sese habebat aegrotus vsque ad meridiem, vbi deliria, anxietates, inquietudines, cutis siccitas et pulsus debilis apparuerunt. Ergo solvebatur drachma vna salis essentialis corticis Peruviani in quatuor vnciis aquae destillatae, colabatur aliquoties per chartam bibulam, et addebatur quindecim granis salis cornu cerui volatilis. Cum vires subinde magis magisque decreverent, aperiebat Noster venam iamiam sectam et, emissis forte quatuor vnciis sanguinis, immisit tres vncias solutionis non diu ante dictae. Hora praeterita pulsus fortis et virium incrementum observabantur cum largo sudore et diarrhoea foetida. Refectione aegri in dies incrementum, abscessus non multum post operationem sub axilla dextra generabatur, quo emollito et tum aperto, prorsus sanitati hic aeger est restitutus.

Ex hac historia non solum patet segura et utilis p. 214. applicatio infusoriae medicinae, sed demonstratur etiam differentia effectus corticis, qui multo celerior erat, ac si per os cortex exhibetur.

6) *Observationes de utero absente.* Variis exemplis a Nostro collectis, vbi partim vterus plane defuit, partim extirpata est et vtrique sine vitae incommodis et periculo, Cl. Auctor casum enarrat, vbi vterus prorsus deficiebat. Virgo nondum men-

strua passa nupserat viro, qui non poterat, vti ex sequentibus patebit, concubitus celebrare. Cl. THEDEN idcirco consulebatur, et partes genitales explorans reperiēbat crassam, rugosam et carnis colore similem cutem, quae supra vrethram erat et omnem omnino vaginam circumdabat. Plures chirurgi hunc casum perscrutati sunt et cum omnes operationem suaderent, Cl. THEDEN eam instituebat. Incisione longa facta ab osse pubis versus intestinum rectum, quoniam per hanc aperturam nequibat collum vteri detegere, totam illam cutem circa vaginam circumsecabat. Neque tamen collum vteri reperiēbatur, etiamsi multum cellulosaē substantiae exemptum fuit, sed vesicam vrinariam, marginem superiorem ossium pubis et feces induratas in intestinis digitis sentiebat. Vterus itaque vere aberat et operatio finiebat. Nulla catamenia apparuerunt; maritus autem nunc melius poterat coire sine omni tamen grato sensu vxoris. Vagina per incisionem nunc prolongata interne per cellulosaē membranā similem illi, quae exempta fuit, est clausa.

XIX.

Mineralogische Abhandlung von dem Zinnsteine abgefaßt, von FEODOR MOISJEENKOW. Leipzig, bey Joh. Gottl. Imman. Breitkopf 1779. 7 Bog. in 8.

i. e.

Tractatus mineralogicus de minera stanni, Auctore THEODORO MOISJEENKOW.

Dignus est hic, quem protinus indicemus, libellus, quum non solum scriptionis genere Germanico concinno et eleganti, quod Cl. Auctori, Russo, qui per aliquot annos rebus monticolarum

et

et metallurgorum Fribergae et litteris elegantioribus Lipsiae, ut nouimus, maximam dedit operam, eo maiorem conciliat plausum; sed etiam rerum tractatarum ordine, et nouitate, tum quoque modestia, qua aliorum errores carpsit, commendandus sit.

Praeter enumerationem igitur Mineralogorum praecipuorum, in quorum scriptis stanni mentio fit, atque ingenuum iudicium de iis, descriptio omnibus numeris et signis, quae etiamnum delegi potuerunt, absoluta characterum externorum minerae stanni, et denique locorum natalium, ubi stannum inueniatur, fossilium, quae iuxta illud et cum eo effodiuntur, et eorum, quibuscum a nonnullis confunditur, recensio utilis traditur.

Signa essentialia minerae stanneae, quam stanni lapidem dicere mauult, et cuius unam speciem tantum esse demonstrat, quum neque stannum natium, neque calx aut spatium stanni, ut fertur, in rerum natura reperiuntur, haec sunt: Color niger et rubro brunus raro flauescens et albo griseus; crystallus vel tetraëdra prismatica, quatuor planis, quae angulis prismatis baseos alternis nituntur, mucronata, lateribus prismatis angulo truncatis; vel tetraëdra dupliciter pyramidalis, angulis leuiter truncatis: splendor externe maximus, interne communis, rasura grisea, durities ea, qua ad chalybem scintillat, atque grauitas summa. Summa iuga montium primaeuorum et simplicium lapidi stanneo locum natalem praebent, quae ex granite, porphyro, gneusso et micaceo schisto componuntur. Potissimum tamen in montibus, ex granite compositis, inuenitur, et quidem vel in venis cumulatis, (*Stokwerk*), stratis montium, venis propriis et impropriis siue in fissuris. Quae quidem omnia exemplis locorum distincte descriptorum egregie illustrat.

p. 53.

p. 15. Insignem quoque Cl. Auctoris in omni re mineralogica cognitionem demonstrant passim inspersae ingeniosae observationes. Ita recte reiicit vulgarem istam metallorum partitionem, in *vera* et *spuria* s. *semimetalla*, *perfecta* et *imperfecta*. Et enim omnia metalla ex iisdem constant principiis, neque, nisi arctiori aut minori nexu principiorum, eorumque vel subtilioribus vel rudioribus particulis, et maiori vel minori singulorum quantitate, differunt; attributis autem essentialibus conueniunt, neque vnquam quid natura imperfecti vel spurii, sed omnia integra et perfecta fabricata est. *Spatum Stanni*, quod alii mineram stanni spatiosam dicunt, a Cl. IUSTI introductum nihil, nisi *Spatum ponderosum* est, atque in granatis, quos Idem et CRONSTEDTIVS stanniferos putant, nemo Stannum inuenit, nisi incaute disquisitis. Calx stanni, quam CRONSTEDTIVS et SCOPOLI habent, non datur: semper enim stannum ex mineris fusione eliciendum est, neque vnquam, addito solo phlogisto exinde obtinetur. Reiiciendae omnino et fictitiae sunt species, quas Cl. SAGE recenset. Ex his patet etiam plures a LINNEO aut WALLERIO assumtas species, aut non reperiri, aut varietates vnius speciei esse; aut alia fossilia perperam his indicari. Sic *Stannum spatiosum* LINN. aut *quarzum* est, aut *spatum ponderosum*. WALLERII *minera stanni striata* videtur *Schörli* species.

p. 26. De naturali ordine metallorum disputans, ostendit ex fusibilitate eum definiri non posse, neque rationem eorum ad ignem et durationem in eo magis esse essentialem: sed certius probabiliter ex grauitate specifica in ordinem redigi posse. Ordinem itaque ex grauitate specifica hunc proponit:
 1. Aurum. 2. Platina del Pinto. 3. Hydrargyrum. 4. Plumbum. 5. Argentum. 6. Wismutum.

tum. 7. Cuprum. 8. Niccolum. 9. Ferrum.
10. Antimonium. 11. Stannum. 12. Zincum.
13. Cobaltum. 14. Arsenicum.

Minerae stanni pallide flavae et albogriseae rarissimae sunt; posterioris duplici pyramide crystallatae specimen Cl. CASANOVA Dresdae in museo suo conseruat. p. 33.

Notatu dignae, ac praesertim Russis commendandae sunt probabiles coniecturae, de stanni praesentia in montibus Sibericis, qui a monte *Vral* nomen acceperunt. p. 58.

Altenbergae Stannum recte in venis cumulatis reperiri demonstrat, neque ideo adsentitur hac in re Cl. CHARPENTIER *), qui omnem lapidem montis minera stanni plus minusve impraegnatum esse proposuit, neque Cl. FERBERO **) subscribit, qui montes illic positos ex granite, venas cumulas autem ex quarzo fere puro componi, easque adfuisse ait ante venas et ante impraegnationem cum metallo. Sed docet montes ex *Porphyro* componi, atque vbique venas stanniferas reperiri. Plura, quae notatu digna habet, in ipso libello legi merentur. Optimus sane, vt et Cl. Auctor, tum et alii, hoc laudabili modo, singula in fossilia inquirant, quo eueniet, vt plenior oryctognosiae scelerum fossilium certior et veram cognitionem tirones capere possint. Gratulamur Russiae de Cl. Auctore, diligentissimo Mineralogo et Metallurgo, atque auide ipsam stanneae minerae chemicam disquisitionem, quam pollicitus est, expectamus.

K 3

XX.

*) *Mineralogische Geographie der Kursächsischen Lande, von I. F. W. CHARPENTIER. Leipz. 78. 4. liber, notatu dignissimus, proxime a nobis indicandus.*

**) *Neue Beyträge zur Mineralgeschichte verschiedener Lande, Mitau I B. 78. 8.*

Initia nouae doctrinae de natura soni Auctore

CHRISTIANO ERNESTO WÜNSCH. Art. liberal.
Mag. et Med. Baccal. Lipsiae, apud Lan-
genhemium CIOCCCLXXVI. 4. c. tab. aen.
pl. 5.

Cl. Auctor primum de iis breuiter dicit, quae alii eruditi, praesertim NEWTONUS et Ill. EVLERVS de natura soni statuerunt. Deinde de eorum doctrina dubitat; nam cum nullum corpus sonorum tam longe lateque pateat, vt omnem aërem totam terram complectentem, in duas partes diuidat, neque, ob hanc ipsam causam, aëri comprimendo exitus ad latera denegetur vnquam; fingi etiam omnino non posse ait, quomodo aër apertus, nullisque finibus circumscriptus, secundum doctrinam Newtonianam comprimi possit. Deinde docet, qua ratione eruditos huic quaestioni de effectione soni eiusque propagatione ipsi perspicue et experimentis consentanee respondere oporteat.

Scilicet modum certosque fines ei aëris celeritati inesse putat, qua ipse aër in spatia, ab aëris materia vacua subito facta, irruere conetur, siue, quod idem est, qua ipse aër corpori alicui impellenti cedere possit: nam hanc celeritatem aliquod maximum habere, quod ipsa ob aëris naturam numquam excedat. Appellat autem Cl. Auctor hanc celeritatem aëris eiusdem densitatis propriam, immutabilem, definitam, eamque $= c$ assumit, et ostendit sub finem huius dissertationis, eam tempore vnus minuti secundi spatium 1037 pedum Gallicorum transuersim emetiri tum, cum aëris densitas columnam argenti viui, in tubis Torri-

cellia-

cellianis, duodetriginta digitorum Gallicorum sustentet; sed de hoc postea dicendum est.

Ex his autem nasci conclusionem hanc ait, vt, quamquam aër apertus tamdiu neutiquam comprimi potest, quamdiu corporis impellentis celeritas ipsi celeritati c aëri propriae aut aequalis omnino, aut ea tardior est, tamen aër reapse comprimatur, necessario tum, cum ista corporis impellentis celeritas hac aëri propria celeritate c quacunque demum parte $= m$. maior deprehenditur sic, vt eius celeritas $= m + c$ sit. Secundum hoc effatum noster naturam soni inuestigat et eius effectus, hucusque multis et magnis difficultatibus obstructos, explicare conatur.

Effectio autem soni duplici modo consideratur: aut vnicum et solitarium ictum corpora sonantia faciunt, aut plures deinceps subsequentes. Si prior casus locum habet: vnicus etiam atque solitarius pulsus formatur, qui per totam atmosphaeram transuersam celeritate aequabili $= c$ propagetur. Sed ex huius solitarii pulsus natura etiam rationem acuminis et grauitatis, claritatisque et obscuritatis soni erui posse demonstrat. Nam quod ad sonum acutum grauemque attinet, Noster haec dicit: Corpora sonantia, siue fides contentas atque fibrantes duas assumendas esse, tum vtriusque celeritatem $= m + c$ ponendam, atque alteram harum fidium tam breuem et contentam, vt eius vibratio vibratione alterius fidis duplo angustior fiat, et ob hanc ipsam causam, etiam pulsus duplo citius existat. Atque cum in vtroque impulsu celeritas impellens eadem $= m + c$ maneat: hos pulsus tantum ratione longitudinis differe atque posteriorem priore duplo grauiorem esse demonstrat.

Verum si quis illud spatium a duorum corporum sonorum superficiebus percurrendum idem assumat, et alterius corporis impellentis celeritatem $= 2(m + c)$, alterius autem $= m + c$ ponat: pulsus vtriusque generis eandem longitudinem quidem acquirere, sed ratione densitatis discrepare ait: itaque illum hoc duplo fortiolem existere, atque ob eandem longitudinem vtrumque item aut grauem aut acutum esse dicit. Ergo natura acuti soni non a maiori frequentia pulsuum dependet: sed, quod plerumque maior frequentia cum acuto sono coniuncta est, id potius e natura soni acuti, vbi plures pulsus priorem subsequuntur intelligitur.

His stabilitis argumentis Noster ad considerationem soni, qui pluribus pulsibus, deinceps inuicem subsequentibus, constat, progreditur. Demonstrat enim, fidibus sonantibus, primo impulsu peracto, binos semper in aduerso vel auerso latere accubare pulsus sonoros tum, cum ipsae aërem ab aduerso vel auerso latere impellunt; horum autem pulsuum priorem a posteriore, resiliente fide, sic velut deiici, vt omnes deinceps prope fidem facti pulsus atque celeritate aequabili $= c$ vltèrius propagati aequalibus interuallis inuicem dirimentur.

Ostendit praeterea, prope corpora sonantia aëream columnam superincumbentem aequalibus interuallis perpetuo delabi atque hunc delabentem aërem ab impulsibus corporis sonantis rursus in sublime deinceps ferri sic, vt hic aëris motus cum aliquo circuitu commodè comparari possit. Ex quo etiam intelligi existimat, quare a multifonante fragore coelum nonnumquam reddatur serenum, quod ipsum inter proelia, pluuiosa tempestate commissa, saepe factum sit: nam vbi aëri inferiori innatent

tent vapores, hos a soni pulsum frequentia in sublime ferri, vt ipsi latius dissipentur, dicit.

Explicat porro Noster, quomodo fiat, vt corpora aenea caua nulloque foramine aperta nullum omnino sonum fundant aut saltem obscurissime sonent: scilicet ad sonum edendum requiri necessario ait, vt aer desuper incumbens in illud spatium vacuum, prope summam corporum sonantium superficiem factum irruat; atque hoc prope superficiem talium corporum, vbi aëri vndiquaque iter praeclusum sit, fieri non posse. Hoc assertum exemplis illustrat, ostenditque in vniuersum, quare sonus a figura corporum sonorum tam multum aut adiuuetur aut obtundatur.

Iam pulsum sonorum longitudinem et numerum inuestigat Cl. Auctor. Assumit enim primum fidem contentam vibrationes suas singulas per spatium vnus lineae Parisinae celeritate $m + c$ perficere: atque vbi $m = 0$ adhibeatur, sequi ait, vt fides dictum spatium tempore vnus minuti 149328^{es} percurrat; nam $10,7' \times 12'' \times 12''' = 149328''' = c$: hac autem celeritate corporis sonantis, secundum effatum suum, supra commemoratum, nullam adhuc compressionem effici, neque sonum edi posse demonstrat. Assumit propterea $m = 10672$, sic vt nunc celeritas corporis impellentis $m + c = 10672 + 149328 = 160000$, adeoque celeritate cedendi aëri propria, $= c = 149328$, maior euadat. Ex quo sequitur, talium pulsum tempore vnus minuti secundi 160000 effici et sentiri, eorumque longitudinem $= 0,934'''$ esse. Pulsum autem, duplo acutiorum, numerum, duplo maiorem $= 320000$, ter acutiorum quater maiorem

= 640000 eodem tempore edi, eorumque longitudines esse vt 0, 934''', 0, 467''', 0, 233''' etc.

His peractis ad explicationem quaestionis, multum inter eruditos agitatae, accedit: scilicet, quare fiat, vt pulsus diuersi generis simul editi et per aërem se vicissim decussantes propagati non perturbentur. Explicatio ipsa cum effato fundamentali Cl. Auctoris cohaeret sic, vt quaestioni huic satis perspicue respondeatur; sed cum haec explicatio sine descriptione aliqua lineari intelligi non possit, nos de ea aliquid dicere nolumus. Afferit praeterea soni per corpora solida, aut etiam fluida, propriae tamen celeritatis cedendi expertia, propagati celeritatem infinite magnam esse: idque propterea, quod soni definita celeritas per aërem a causis colligatis, scilicet a vi grauitatis et elasticitatis corpusculorum aëriorum pendeat.

Denique istius celeritatis cedendi aëri propriae rationem reddit, eamque demonstrat tantam esse, quantam corpora quaecunque e centro grauitatis, fidi sonanti superincumbentis, columnae aëreae usque ad terrae superficiem delapsa acquirant. Hoc autem grauitatis centrum in ea super summam terram distantia assumit, vbi argenti viui columna in tubis Torricellianis ista columna, quae ab aëre prope ipsam terram sustentatur, duplo depressior est. Sed cum ad definiendam dictam aëris delabendi celeritatem necesse fuerit, vt huius centri grauitatis distantia cognosceretur, eaque e formulis mathematicis adhuc cognitae non satis accurate erui possit; nouam aliquam formulam pro dimensionibus montium, omninoque omnium a terrae marisque superficiebus distantiarum, exhibet, eiusque fundamenta non in superincumbentis columnae aëreae pondere, sed potius in singulorum corpusculorum

lorum aëreorum grauitatis et elasticitatis vi coniunctim ponit.

Conuenit haec formula utique cum dimensionibus geometricis montium quorundam Americanorum; tum etiam ipsa 1037 pedes Parisinos supeditat, pro spatio, quod sonus tempore vnius minuti secundi tum, cum altitudo argenti viui in tubis Torricellianis = 28" est, transuersim emittitur: sursum autem eundem sonum eodem tempore 1026, et deorsum 1050 pedes Gallicos percurrere demonstrat; sed ubi argenti viui altitudo = 26" sit, sonum tempore vnius minuti secundi spatium 1032 pedum tantum emetiri dicit.

Ex hac ipsa formula alia adhuc sequitur, secundum quam sub singulis latitudinibus terrae argenti viui in tubis Torricellianis altitudo media, ex data aliqua altitudine eiusdem argenti viui media, quocumque demum in loco obseruata, inuenire possit. Sic enim repertum esse asserit hanc altitudinem mediam ad maris littora prope Galliam = 28" 1" 0 plerumque poni: atque ex hac obseruatione et ipsius telluris figura per supputationem istam altitudinem mediam sub circulo polari = 27" 9" 4 et sub aequatore = 28" 3" 1 inuenit.

XXI.

Mémoire sur les methodes rafraichissante et échauffante, Par Mr. DE BOISSIEU, Docteur en Médecine de la faculte de Montpellier, Professeur & Docteur Agrégé au Collège des Médecins de Lyon, des Académies de Villefranche, Montpellier, &c. Qui a remporté le Prix proposé par l'Académie des Sciences, Arts & Belles Lettres de Dijon, pour l'année 1770. Auquel on a joint l'Extrait d'une Dissertation, sur le même Sujet, qui a eu le premier *Accessit* & dont l'Auteur est M. GODART, Docteur en Médecine, à Vervièrs près Liège. Imprimé par ordre de l'Académie. A Dijon, chez Cauffe, Imprimeur du Parlement & de l'Académie des Sciences. MDCCLXXII. 8. mai. pagg. 326. Praefatio pagg. 16.

i. e.

Commentarius de methodis refrigerante et calefaciente, Auctore Cl. DE BOISSIEU, qui praemium ab Academia Diuiodunensi ad annum 1770 propositum obtinuit; adiuncta epitome dissertationis Cl. GODART super eodem argumento, quae ad illud proxime accessit. Typis mandari curauit Academia.

In praefatione vita Cl. Auctoris, vltimis diebus anni 1770 defuncti, exponitur, quam breuiter repetemus. BARTHOLOMAEVS CAMILLVS DE BOISSIEU natus erat Lugduni Galliae sexto Augusti 1734, patre IACOBO, medicinae doctore ac professore collegio medicorum Lugdunensium adscri-

pto,

pto, quem tamen sexennis morte amisit; studia philosophica in vrbe patria, medica vero in Academia Monspeliensi tractabat, ibique augusto 1755 summos in scientia medica honores adsequebatur. In patriam reuersus 1756 collegio medicorum adscribebatur, et Cl. POTOS, sanguine ipsi iuncto, duce aegros in nosocomiis per duos annos inuisebat, postea per aliquod tempus Parisiis finem studiorum suorum imponebat, et inde Lugdunum reuersus, cum vix per triennium ibi commoratus esset, 1762 cum Cl. PESTALOSSI, collegii sui Decano, Matisconem (*Macon*) in ducatu Burgundiae, et postea 1769 ad oppidulum *Chazelle* in prouincia forense ablegebatur, vt grassantibus ibi morbis epidemicis obicem poneret, eodem etiam anno 1769 membris Societatis Regiae scientiarum, quae Monspeli, et Academiae, quae Francopoli (*Villefranche*) floret, adscribebatur. Pleuritide correptus intra tres dies exstinguebatur, magnum sui desiderium apud omnes, qui ipsum cognouerant, relinquens. Praeter dissertationem de antisepticiis, quae 1767 ab Academia Diuiodunensi coronata est *), aliam conscripsit, quae ad praemium ab academia Lugdunensi ad eundem annum propositum **) accessit, et cuius, typis non mandatae, epitome hic exhibetur. In ea parum sufficere ad renouandum aërem nosocomiorum putat ventilatores vsitatos, ignem caminorum et fenestras frequentius apertas, ideoque fenestras ab ima ad supremam conclauis partem pertingentes suadet; his tamen editor huius scripti fenestras diuersae altitudinis, apud Anglos solemnes, quae et in superiori et inferiori parte aperiri queant, praefert, simulque ideam sibi enatam, quam si vltiori experientia confirmatam inuenerit, prolixius olim se expositurum pollicitus,

*) v. comm. nostr. Vol. XVII. p. 594.

**) vid. Vol. XII. p. 166. Vol. XIV. p. 549.

licitus, communicat, de curua quadam linea, ad quam muros ac fornices exstruere conueniat. Porro ad corrigendum vitiatum aërem Noster nihil aptius commendat, quam nitrum in puluerem reductum successiue prunis ardentibus iniiciendum.

Denique post mortem inuenta sunt plura collecta, quae spectant ad soluendam quaestionem ab Academia Burdigalensi ad annum 1771 proposita*), an sola alimenta vegetabilia, exclusis reliquis, generi humano conueniant; quibus vero, morte superueniente, limam vltimam admouere non potuit.

P. 27. Praesens commentarius aequè prolixus est ac ille de antiseptics, in quo recensendo olim occupati fuimus. Introductio primum de variis caloris et frigoris gradibus, quos animantia ferre possunt, exponit, postea varias Auctorum de genesi caloris hypotheses examinat, ac denique eundem a particulis igneis, sanguini inhaerentibus, quando motu intestino ac progressiuo agitantur, deriuat. Tum phaenomena et effectus caloris naturalis, ac postea genesis et effectus caloris morbofi, ex iisdem principiis explicantur. Quum Noster feruidissima aestate plantarum conquirendarum caussa in littore maris versaretur, socii ipsius ab immediato radiorum solarium impulsu erysipellate in faciei et colli iis regionibus, quas hi tangebant, corripiebantur, ipsum vero cephalalgia vehemens adgrediebatur, haemorrhagia narium crebriore dissipata; tunc consilium capiebant balneo in mare vtendi, et postea, quod reliquum erat itineris, in sabulo littoris, pedibus fere continuo aquae immixtis, peragendi; quo auxilio mirum quantum adiuti fuerunt. Sensum frigoris in accessu febris, calore vere non imminuto, imo magis

*) Quae vero plane differt ab ea, quam olim indicauimus Comm. hor. Vol. XV. p. 707. Vol. XVII. p. 715.

gis aucto, contractioni spasticae fibrarum adscribit, quae animae eandem sensationem, quam constric- p. 32.
tio a frigore externo, impertiat; eandemque causam subesse existimat in horrore hysterico, in eo qui ab affectibus animi excitatur, in ultimis urinae guttis reddendis cet.

In parte prima tractationis ipsius de methodo refrigerante agit, et primo quidem loco remedia refrigerantia, prout particulae igneae vel nimis abundant, vel motu intestino nimis euoluuntur, vel p. 37.
motu progressiuo nimis agitantur, in tres classes diuidit: *antiphlogisticorum*, *antisepticorum*, et *retardantium*. Antiphlogistica vel nimiam copiam particularum ignearum subducunt, vel reparationem earumdem impediunt: priora vel materiam igneam solam (*antiphlog. frigida proprie dicta*), vel una cum humoribus euacuant (*improprie dicta*); posteriora dicit *priuationa*, quae vel *diaetetica* sunt, vel *pharmaceutica*; et haec rursus vel *mucilaginosae*, vel *salinae*.

Refrigerantia *antiseptica* vel progressum putredinis arcent, vel eam ipsam corrigunt; priora (*improprie dicta*) sunt vel *euacuantia*, vel *adstringentia*; posteriora (*proprie dicta*) vel *diaetetica* vel *pharmaceutica*, ut alexipharmaca, amara, febrifuga, cet.

Refrigerantia *retardantia* denique vel actionem solidorum in fluida vel horum resistantiam imminuunt: prius praestant *temperantia*, quae vel elasticitatem imminuunt (*relaxantia*) vel motum neruorum nimis auctum sopiunt (*sedantia*); posterius *attenuantia* seu *improprie dicta*, quorsum variae artificiales aequae ac naturales euacuationes sanguinis pertinent, seu *proprie dicta*. Hoc loco p. 54.
etiam nonnullorum experimentorum in gelatina animali captorum meminit Cl. Auctor, ex quibus didicit, eam aqua, imprimis cum saccharo mixta,
vt

vt et sero lactis perfecte solui, praegressa fermentatione et ad putredinem propensione; commodè etiam solui ab aqua salibus neutris seu alcali fixo impraegnata; imperfectè ab aceto, superueniente acore caloris gradum aliquem multum conferre ad solutionem. Ex quibus varia confectaria elicit, imprimisque de usu acidorum mineralium largiori, quem nonnulli adeo commendant, dehortatur, eaque nonnisi cum maxima circumspèctione et maxime diluta in usum trahi iubet.

p. 57. Iam ad morbos ipsos progreditur, in quibus his remediis locus est: morbos eos, in genere *phlogisticos* dictos, in *simplices*, *putridos* et *inflammatorios* diuidit. Praecipuum signum, hos inter se invicem distinguens, in *calore* eosdem plerumque comitante ponit, qui vel *gratus* est, vel *mordens*, vel *vrens*. Quae distinctiones licet vix nisi ipso tactu clarae reddi possint, addit tamen, calorem gratum nonnisi caloris naturalis maiorem gradum sistere; mordentem in nervis manus explorantis excitare sensationem aërem, a sensu caloris ipsius diuersam; et vrentem eundem sensum inducere, quam ignem ordinarium. Horum diuersorum generum caloris causas ex hypothèsi prius stabilita repetit. Ad constituendum vero modum explorandi augmenti caloris in morbis, thermometer minus sufficiens iudicat, sed omnia ad sensationem aegroti, tactum medici exercitati, siccitatem cutis, linguae et faucium, et demum mutatum in genere statum aegri refert.

p. 64. *Morbi phlogistici simplices* vel *sine febre* sunt, quos *morbos intalescentiae* (*d' échauffement*) dicit, vel *febriles*. In prioribus praeter alias haemorrhagias multum leuaminis accedit a tumentibus haemorrhoidibus. Non immorabimur explicationi morborum istorum ad hypothèsin Cl. Auctoris accommodo-

commodatae, ad quam etiam delectus remediorum in iisdem se refert.

Intèr morbos *phlogisticos putridos* primo *febrem ardentem* enumerat, quam satis copiose, collatis optimis Auctoribus, pertractat. Potum frigidum non nisi apparentibus signis coctionis suadet: idem quoque iudicium de acidis mineralibus fert. Reformidat etiam balnea vniuersalia, et horum loco pediluua, clysmata vel tepida vel frigida, fomentationes capitis et abdominis, et potum abundantem commendat. E contrario autem sententiam veterum, omnia euacuantia prorsus proscribentium, limitat, et, vbi iisdem locus est, vel tartaro stibiato multum diluto, vel cassia, manna et similibus vtendum praecipit.

Simili modo *febrem putridam malignam* per p. 131. tractat, et obseruationibus praeceptisque optimorum scriptorum nonnumquam, quae Ipse expertus est, inspergit. Sic, vbi de cautionibus in p. 133. sanguine mittendo disserit, memorat, in morbo epidemico ante aliquot annos grassato copiosiores sanguinis missiones nec dolorem capitis ac lateris, nec calorem minuisse, sed post paucos dies petechias atque haemorrhagias funestas aegros sustulisse, et post mortem sectione administrata plura viscera superficiem rubram monstrasse, non ab inflammatione, sed a resolutione partis rubrae sanguinis et relaxatione vasorum. In epidemia regionis p. 140. Forensis multos aegros solis naturae viribus servatos vidit, qui sub initium morbi vomitu bilioso et verminoso, et per totum eius decursum diarrhoea affecti fuerant, et huius ope grauiora adeo symptomata superauerant. Alkalinorum vo. p. 146. latilium usum multum limitat, et laudabiles effectus eorum forte ab effervescentia cum acidis, simul,

vel coniunctim vel separatim, adhibitis, promanare suspicatur. Vesicatoriorum vsum summum
p. 148. praedicat. Accidit aliquando Cl. Auctori, vt, hoc remedio etiam incassum adhibito, metastasi materiae morbosae ad cerebrum facta, duae cucurbitae siccae nuchae applicatae aegrum restituerent. In fine morbi cortex Peruvianus omnibus indicationibus fere solus sufficit. In genere monet, methodum refrigerantem in his morbis tempore criseos et conualescentiae nimis debilitare, calefacientem contra itidem nocere, et deliria cet. excitare.

p. 152. Tertio denique loco inter morbos hos *febrem hecticam* refert, quam, caussarum ratione habita, in *simplicem* et *purulentam* distinguit: in vtraque tamen putredinem lymphae causam proximam ponit. Balneis, ad modum veterum cum frictionibus et vncionibus institutis, multum laudis in hoc morbo tribuit. Lac licet etiam in primis viis rite digeratur, tamen a suspitione putridae corruptionis, si sanguini reliquisque humoribus calore iam depravatis admistum fuerit, liberum non existimat: hinc vel paullo ante illud, vel vna cum illo proportionatam corticis Peruviani quantitatem porrigit, idque a duabus ad quatuor de die vicibus; interdum etiam, si res postulauerint, absorbentibus adiunctis.

p. 176. *Morbi phlogistici inflammatorii* rursus in *puros* et *impuros* dispescuntur. In prioribus describendis inter alia Cl. Auctor meditationes quasdam de origine crustae inflammatoriae profert, et quantum ii errent, qui in illis sanguinis detractione eousque insistent, donec haec crusta disparuerit, docet. Ad posteriores refert morbos inflammatorios contagiosos, ex quibus variolas et pestem nominat, et
non

non contagiosos, seu inflammationes internas in corporibus, quae non plena et firma gaudent sanitate, enatas: quos quidem omnes vna pertractat. Vomitorium in principio imo ineunte secundo adhuc stadio variolarum exhibitum mirificos et saluberrimos effectus, totum systema corporis concutiendo motusque a centro peripheriam versus determinando, edidisse conspexit: laxantia contra saepe nocuisse, motus versus interiora dirigendo et debilitatem relinquendo.

Progrediendum nunc est ad partem secundam, quae de methodo calefaciente exponit. Primo de causis frigoris in corpore nati agitur, cuius sensatio seu a defectu vel imminuta actione particularum ignearum in fibras nerveas, seu a minore harum fibrarum dispositione ad suscipiendas impressiones ab istis particulis communicatas oritur: in priori casu *frigoris veri*, in altero *frigoris apparentis* sensatio existit. Vtriusque autem causas plures esse, ultro apparet; neque in iisdem recensendis morabimur. Porro frigus est vel generale vel locale. Deinde de effectibus generalioribus frigoris. Tunc differentia remediorum calefacientium: haec siue quantitatem particularum ignearum augment (*calefacientia phlogistica*), siue earum evolutionem adiuvant (*calefacientia septica* seu *extricantia*), siue denique motum ipsarum accelerant (*calefacientia accelerantia*). p. 241.

Calefacientia *phlogistica* vel iacturam particularum ignearum impediunt (*improprie sic dicta*), vel ipsarum copiam augment (*proprie sic dicta*), siue istae particulae recens aduenientes in forma elementari ex aliis corporibus educantur, siue iis ipsis adhuc inhaereant; in priori casu dicuntur *actualia*, in secundo

cundo *potentialia*, quae rursus vel *diaetetica* sunt, vel *pharmaceutica*.

Calefacientia *septica* seu *extricantia* triplici modo motum intestinum augent: vel succos iam in animalelem indolem mutatos suggerendo, vel causas hanc mutationem praestantes magis incitando, vel humores crudos et serosos, hanc mutationem impedituros, euacuando. Ex quibus iterum tres horum remediorum species patent, quas Noster *animalisata*, *animalisantia*, et *euacuantia* dicit.

Calefacientia *accelerantia* motum et solidorum et fluidorum augent, ideoque actionem molecularum ignearum in nervos intendunt. Quae potissimum in solidis efficaciam suam exserunt, *accelerantia proprie sic dicta*; quae statum fluidorum corrigunt, *incrassantia* siue *accelerantia improprie sic dicta* constituunt. Haec sanguini maiorem consistentiam conciliant, dum vel deficientem eius partem gelatinosam resarciunt, quod analeptica, gelatinae animalium et vegetabilium praestant; vel eandem nimis attenuatam imminuunt, quorsum et euacuantia et animalisantia ex superiore classe pertinent; vel putredine dissolutam condensant, quorsum antiseptica tam diaetetica, quam pharmaceutica spectant. *Accelerantia proprie sic dicta* vel elasticitatem vel irritabilitatem fibrarum augent: prius praestant *tonica*, posterius irritantia seu *stimulantia*, eaque vel *externa* vel *interna*.

p. 257. Morbos, in quibus haec remedia locum habent, in genere *frigidos* vocat Noster, et in tres classes diuidit: in *morbos ab inanitione* (d' *épuisement*), in quibus quantitas molecularum ignearum insigniter imminuta est; in *serosos* seu *cachecticos*, in quibus humores serosi abundant, deficiente parte rubra eorum, et solidis relaxatis; et in *adynamicos* seu *a defectu motus cum vitalis*, tum muscularis

laris, qui vel *paralyfin* vel *lipothymiae* varios gradus sistunt.

In *morbis ab inanitione*, praemissis euacuantibus necessariis, purgantia tonica, ut rheum et aloen, cum amaris et stomachicis iuncta, commodissime protinus post pastum exhibuit. Saepe etiam, urgentibus obstructionibus, clysmata frigida vel subfrigida, per longum tempus continuata, insignis emolumenti deprehendit. p. 164.

Electricitatem in paralyfi nunquam quidem perfectam curationem, semper tamen leuamen praestitisse expertus est; potissimum ea Nostro rheumaticae et metallicaee conuenire videtur. Addit inprimis exemplum hominis, qui in infuso theae loco sacchari ex infortunio arsenicum sumserat, et licet protinus omnia vomitu reiiceret, tamen primo doloribus colicis violentis, ac postea paralyfi afficiebatur, ita ut artubus inferioribus nullus omnino, superioribus parcus tantum et molestus motus superesset; huic electricitas liberum artuum superiorum motum, et aliquem inferiorum, restituebat, et adhibitis deinde thermis Aquarum Subaudicarum, et iterato postea electricitatis usu sanitas perfecta redibat. p. 193.

Sub finem omnia omnino, quae in tota tractatione proposuerat, contrahit, et Lectoribus vno quasi intuitu conspicienda sistit. p. 302.

Ex epitome dissertationis Cl. GODART tantum ordinem, quo hoc argumentum pertractauit, Lectoribus nostris communicabimus. In duas partes eam dispescuit, in quarum prima tempora morborum et circumstantias, in quibus alterutram methodum sequi conueniat, et in secunda species, naturam et modum agendi horum remediorum tradit. Pars prima tria capita complectitur, quorum primum tempora morborum, nempe initium, progressum, p. 309.

gressum, statum, declinationem et finem, siue is in conualescentiam siue in agoniam vergat, complectitur: alterum ea momenta exponit, in quibus character singularis morborum consistit, quae ad strictum et laxum in systemate vasorum et nervorum redeunt; in priori tensio inuoluit inflammationem, relaxatio putredinem; in posteriori tensio spasmus, relaxatio atoniam, quarum mutationum quaelibet vltiores subdiuisiones admittit: tertium caput methodum temporibus et characteri morborum accommodatam tradit. Pars secunda iterum duobus capitibus absoluitur, quorum primum naturam et species remediorum refrigerantium et calefacientium, alterum eorum agendi modum complectitur. Causas calorem animale augmentes vel imminuentes ad tres classes refert Cl. Auctor, mechanicas, chemicas et organicas, iisdemque remedia dicta accommodat. Refrigerantia mechanica sunt vel moderantia, vel relaxantia, vel humectantia, quibus ex calefacientibus opponuntur excitantia, crispantia (*roidissants*) et exsiccantia. Eadem diuisio in remediis chemicis locum habet, quibus adhuc accedunt refrigerantia tonica et condensantia, iisque opposita calefacientia, relaxantia et rarefacientia. Remedia organum vel euacuando agunt, et prout vel fortius vel lenius agunt, aut ad calefacientia aut refrigerantia pertinent: vel sine euacuatione frictionem internam et externam augment vel minuunt; inde vel irritant et adstringunt, vel demulcent et relaxant, et caloris interni putridi ratione habita vel condensant, vel rarefaciunt. Ex his iam modum agendi horum remediorum satis cognosci arbitramur, qui speciminis loco in remediis chemicis refrigerantibus et calefacientibus exponitur.

C. PLINII SECVNDI Naturalis Historiae cum interpretatione et notis integris IO. HAR-
DUINI, itemque cum commentariis et adno-
tationibus HERMOLAI BARBARI, PINTIANI, RHE-
NANI, GELENII, DALECAMPPII, SCALIGERI, IS.
VOSSII, I. F. GRONOVII et variorum, Vol. I.
recensuit, varietatemque lectionis adiecit
I. G. F. FRANZIVS, Lips. impensis Guil. Gottl.
Sommeri A. C. MDCCLXXVIII. 8 maj. pagg.
756. praeter Praeff. et Vitam. Vol. II. pagg.
788. praeter CIGALINI lectiones huic volu-
mini praemissas.

Nuper duo priora Volumina Historiae Naturalis,
PLINII, quae sex priores continent libros,
Cl. FRANZIVS edenda curavit, atque omnes libros,
sex voluminibus comprehensos successively prodire
iubebit. Quod quidem consilium non displicebit,
cum optimas, quas hucusque habuimus PLINII
editiones, hac ratione coniunctim exhibitas intel-
ligamus.

Ne autem Lectores consilium lateat Editoris,
quo arduum illud aggressus est opus hoc, paucis ex-
plicare iuvabit. Textus ipse ad exemplum HAR-
DUINI ita submissus est prelo, ut reliquarum edi-
tionum labes a librariis, operis, et male feriatis ho-
minibus C. PLINIO inductae, eo melius cognosci,
atque ex varietate lectionis, ex codicibus manu ex-
aratis et collatione editionum principum orta, ca-
stigiari emendarique queant. Varias lectiones qui-
dem omnes enumeravit, sed de paulo difficiliori-
bus tantum, aliorum suumque non immodeste in-
terposuit iudicium. Quasdam quoque de suo anim-

aduerſiones addidit, ſed eas perpaucas, ne in nimiam excreſceret liber molem. Praeterea indicem **PLINII** ita concinnabit adaptabitque, vt quam plurima ad ſystema **LINNAEI**, quoad quidem in tanta rerum obſcuritate atque ignoratione, quanta premi **C. PLINIVM** quamplurimis in locis obſcarique cognouimus, fieri poterit, reuocentur.

Vol. I.

Ac *primum* quod concernit *volumen*, illi praemiſſae ſunt **IOH. HARDUINI** *dedicatio ad Sereniſſimum DELPHINVM LVDOVICI M. Filium*, dein **EIVSDEM** *praefatio*, item *praefatio Typographi* editioni **GRONOVII** praefixa: nam **GRONOVIVM** huic demum a Libro XX editioni curandae praefuiſſe, quippe a quo etiam Libro eius animaduerſiones incipiunt, iam dudum a doctiſſimis obſervatum eſt viris. Excipit hanc **IAC. DALECAMPII** *praefatio*, quam ſequuntur *teſtimonia ſelecta veterum de C. PLINIO SECVNDO*. Locum quoque ſuum occupare *Epistolae duae C. PLINII CAECILII*, in quibus de *Vita PLINII auunculi ſui* diſſerit, additis ſimul notis et obſervationibus **IOH. HARDUINI**.

Tandem *codicum Manuſcriptorum* aequae *quamplurimarum* editionum, quarum collatione **HARDUINI** editio emendatior ac correctior prodiit, *indicem* additum vidimus. Quum autem adhuc plurima huic volumini potuiſſent praepoſui, Editor **Lectorum** conuenienti proſpiciens uſui, ea reſervanda ſpoudit praefationum loco reliquis voluminibus praemittere, ne **PLINII** amicis fiat iactura et de defectu conquerendi ſit materies.

Praecipuum autem hoc inuenimus, quod editor *indicem* omnium librorum, primo comprehenſum libello, ita in ordinem redegerit, vt haec editio omnibus reliquis adaptari, locaque ab aliis **Auſtoribus** laudata, facili negotio poſſint reperiri.

Nam

Nam quum GRONOVIVS et HARDVINVS in recensione ac numero aequae ac in capitum inscriptionibus adeo insigniter differant, haec incommoda hoc modo tollere studuit, vt in columnis sibi invicem respondentibus ordinem et inscriptionem capitum apud GRONOVIVM et HARDVINVM collocaret, atque sic notaret in ipsis libris, vt numerus Romanus nude positus, ordinem ab HARDVINO, vncinis vero inclusus, ordinem a GRONOVIO aliisque servatum prae se ferat. Vbiuis denique *Emissiones ac Notae*, quamplurimae ab HARDVINO ad calcem vniuscuiusque libri reiectae, textui quoque sunt suppositae, vt Lectoribus lectio PLINII eo gravior sit.

In fronte *Voluminis secundi* conspiciuntur PAV- Vol. II.
LIGALINI *lectiones duae*, quarum altera de PLINII patria, altera de fide et auctoritate PLINII quamplurima lectu dignissima continet, quae historiae literariae veterum Auctorum non solum convenientissima, sed etiam eorum amicis erunt gratissima.

XXIII.

Nova physico medica.

Societas Regia Scientiarum *Göttingensis* quaestionem proposuit, ante Iul. 1779. resoluendam. In qua: „*Insectorum lethiferorum descriptio et contra ea remedia.*„ sunt tradenda.

Quaestiones Academiae Electoralis Bauaricae Scientiarum *Monachensis* pro anno 1779. et quidem physici argumenti: „*Quaenam sunt arsenici partes constitutivae? quosnam prodit in metalla et semimetalla effectus? cuiusmodi vsui ceteris metallis hoc immiscuit natura? confert ne aliquid ad metalla formanda, vel ad ipsa destruenda?*„ Cum

similem quaestionem *) iam olim Academia Regia Scientiarum et elegantiorum literarum *Berolinensis* 1773 proposuerat, hortantur omnes, ut observationes cum hac Academia olim communicatas, sibi reddere velint cognitae, ne eas iterum iterumque repetant. Praemium vero optimo tractatui dicatum est, quinquaginta aureorum Hollandicorum valore nummus. Ante finem Iulii 1779. elaborationes Germanice, Gallice, vel Latine scriptae ad Cl. ILDEFONS KENNEDY, qui est a Secretis Academiae, sunt mittendae.

Societas Regia Scientiarum *Havniensis*, inter alias hanc proposuit quaestionem: „*Quum minerae Cobalti non raro alia metalla et mineralia continent, quae elegantiam coloris coerulei in smalto, encaustis, et porcellana, infringunt, quaeritur methodus facilis haec inquinamenta inde separandi.*„ Tractatus super hac re Danici, Germanici, Gallici vel Latini ad Ill. de HIELMSTIERNA, a secretis Societati, ante finem Augusti 1779, solutis vectigalibus, sunt mittendi. Optimi libelli Auctori donabit Societas nummum aureum centum thalerorum Danicorum aequantem.

Societas Scientiarum *Bruxellensis*, pro anno 1780 sequentem mouit quaestionem physicam. „*Quaenam sunt piscium genera, quae vulgo in littore et fluviis Flandriae piscatu capiuntur, quinam porro inter piscandum committuntur errores, et quibus remediis isti tolluntur.*„ Praemium erit nummus aureus viginti et quinque aureorum Hollandicorum valore. Tractatus Gallica, Latina, vel Belgica dictione elaborata, curatis vectigalibus, Cl.

DE

*) v. Comm. nostr. Vol. XVIII. p. 355. XIX. p. 365. XXII. p. 446.

DE ROCHES, qui semper a secretis Academiae est, ante 16 Iunii 1780, sunt offerendi.

Academia Imperialis Scientiarum *Petropolitana*, quaestionem iam bis traditam *) *de diuersitate sonorum a tubis aequaliter amplis cet. exponentem*, denuo proposuit, eique, qui Academiae hac in re satisfecerit, centum aureorum nummorum Hollandicorum praemium promisit, quocumque demum tempore huius rei solutionem acceperit. Pro anno 1781 vero sequentem: „*Potestne argumentis indubitatis probari, motum terrae circa axim uniformem esse, per aëris atmosphaerici, siue aetheris renisum per fluxus et refluxus maris, qui sphaeroidis figuram mutant, vires, quarum media directio per centrum gravitatis terrae non transeant adeoque non mutetur, siue si ille mutatur, quatenam tunc reperiuntur phaenomena, ex quibus haec, caeteroquin minima, mutatio apparere solet, et quam tum opus est emendatione respectu temporis, ut praeteritorum seculorum tempus cum nostro possit comparari.*„ Elaborationes sunt ante 1 Ian. 1781. ad Cl. IO. ALB. EYLERVM, qui a secretis Academiae est, mittendae. Praemium est centum aureorum nummorum Hollandicorum.

Cl. IOANNES ANDREAS MURRAY a Regia Societate scientiarum *Upsalienfi* **) inter Sodales Eiusdem est receptus.

Cl. IORANVS ROTHMANN Med. Doct. et Colleg. med. Holm. assessor die 4 Dec. anno aetatis quadragesimo *Holmiae* est mortuus. Vir in historia

*) vid. Comm. Nostr. Vol. XXI. p. 165. p. 556.

**) v. ib. p. 191.

storia naturali spectatissimus ob itinera in barbarorum regiones a se instituta.

Cl. J. A. HEMMAN, cuius non multum ante *) mentionem fecimus, febre castrensi nimis praematura morte correptus est hoc 1779 anno.

Cl. KLINGHAMMER *Fribergae* anno eodem obiit. Rerum metallicarum erat indefessus indagator.

Lipsiae in libraria Gleditschia tribus Tomis in 8. maj. prodibunt propediem AETII AMIDENI Opera medica, XVI. libris comprehensa, Graece et Latine, quorum priores octo libros ad exemplum ALDI, posteriores vero octo ἀνεκδότους ex MS. Lipsiensi, quod in Amplissimi Senatus Bibliotheca asseruatur, cum varietate lectionis animadversionibusque Viri Ill. DAN. GVIL. TRILLERI et suis editurus est I. G. F. FRANZIUS.

Ibidem in eadem libraria Eodem Editore prodibunt in 8. maj. additis nonnullis observationibus ALEXANDRI TRALLIANI medici libri duodecim, Graece et Latine, multo quam antea auctiores et integriores IO. GVINTERIO ANDERNACO interprete et emendatore, adiectae sunt per Eundem variae exemplarium lectionis observationes cum IAC. GOVPYLI castigationibus et emendationibus D. G. TRILLERI

Ibidem in libraria Iunia eadem forma vulgabuntur: EROTIANI, GALENI, atque HERODOTI GLOSSAE in HIPPOCRATEM, graece et latine, cum animaduersionibus H. STEPHANI et BARTH. EVSTACHII, quos recensuit, varietatem lectionis ex codd. MSS., emendationes ac animadversiones adiecit Cl. FRANZIUS.

Memo-

*) vid. supra p. 139.

Memoria BERNARDI DE IVSSIEU, Facultatis Medicae Parisinae Doctoris regentis, Regiae Scientiarum Academiae Parisiensis Regiaeque Societatis Londinensis socii et in horto regio Botanicæ demonstratoris.

BERNARDUS DE IVSSIEU natus est *Lugduni Gallorum* a. d. XVII Augusti A. MDCXCIX. patre LAURENTIO, doctore medicinae, posthaec pharmacopola eiusdem civitatis, matre vero LUCIA COVSIN. Rudimenta literarum posuit in patria, cum ANTONIVS frater eius aditum sibi pararet ad Collegium Medicorum Parisiense, quod eum doctorem constituit a. d. IX Decembris A. MDCCXII. cuius memoriam alibi *) cum Lectoribus communicauimus. Anno MDCCXIV iuuenis venit Parisios, vt absolueret studia literarum duce fratre. Qui cum constituisset a. MDCCXVI. iter facere in montes Pyrenaeos, Hispaniam et Lusitaniam ad examinandas plantas ibi repertas, comitem itineris delegit BERNARDVM fratrem iuniorem. Atque hoc quidem itinere studium Botanicæ in animo eius excitatum et ita confirmatum est, vt redux ex Hispania denuo prosequeretur fratrem in itinere rei herbariae causa suscepto per agros Lugdunenses et partem Alpium, quem tamen deinde reliquit, vt Monte Pessulano disceret artem medicam, quam in patria exercere decreuerat. Statim post ornatus honoribus doctoris se contulit Sanctum Chamondum (*Saint-Chamond*) oppidulum Lugduno distans sex leucis Gallicis, vt artem, quam amplexus erat, ibi exerceret. Sed mox coactus est hoc consilium abicere. Sensus enim acerrimus, quem ex aegrotorum doloribus percipiebat, animum eius nimis lenem (erat tunc natus

*) v. comm. nostr. Vol. XII. p. 582.

natus annos viginti duo) vehementer afficiebat. Haud dubie aetas, cogitatio, contentio et studium aliorum vtilitati seruiendi potuissent illum sensum aspectu aegrotorum perceptum obtundere, nisi alius se ipsi campus aperuisset, in quo vtilius decurrere posset. VAILLANT Professor Botanices in horto Regio plantarum volebat sibi substitui aliquando BERNARDVM nostrum. Qui quidem etiam arcessitus Parisios, VAILLANT mortuo a. d. XXVI Maji anno MDCCXXII. successit, nondum viginti tres annos natus: cumque iam sedem certam in Metropoli fixisset, aditum sibi muniuit ad Collegium Medicorum Parisiense libello pro cathedra defenso anno MDCCXXIV *).

Inutile sane foret iam describere studia Eius botanica **), quae notiora sunt, quam vt nostra commemoratione indigeant. Metropolis enim non minus, quam Gallia et vniuersa Europa plenae sunt testimoniis luculentis, hominibusque, qui scholis eius doctis interfuerunt, quibuscum ille ingenue et summa fide omnem scientiam artis herbariae et historiae naturalis communicauit. Anno MDCCXXV. adscitus est in Academiae Scientiarum consortium ***). Ceterum hic scrutator herbarum celeberrimus perpauca scripsit. Composuerat in vsum studiosorum librum de vsu plantarum, quem quotannis in horto Regio tum, cum herbis indagandis vacarent, calamo excipi iubebat: eum vero cum ipse ne cogitasset quidem prelo subiicere, tamen editum scimus. Insertus enim est fere totus operi, quod inscribitur: Dictionnaire raisonné universel de matiere medicale Parisiis 1773. octonis IV. voluminibus. Quotiescunque ibi laudatur sententia

*) v. comm. nostr. Vol. IX. p. 161.

**) v. ib. Vol. VII. p. 477.

***) ib. Vol. VIII. p. 547.

tentia BERNARDI nostri de viribus medicaminum, compilerator huius operis non neglexit hoc notare his verbis: *dit un célèbre Professeur*. Conferri hanc in rem possunt Articuli: Alexitéres Tom. I. p. 228. Cephaliques Tom. I. p. 698. Euacuantes Tom. II. p. 341. Febrifuges ibid. p. 349. etc. TURNERFORTIVS ediderat historiam plantarum, quae nascuntur in agro Parisiensi, cum earum usu in re medica (*Histoire des plantes, qui naissent aux environs de Paris, avec leur usage dans la médecine*) Parisiis typis regiis 1698. duodenis: cuius libri editionem secundam, recognitam et auctam, curavit BERNARDVS DE JUSSIEU Parisiis sumptibus Ioannis Musier 1725 II. voluminibus formae minimae. Haec editio in linguam Anglicam translata a I. MARTINO Sodali Societatis Regiae Londinensis bis (A. 1732 et 1736) prodiit Londini octonis II. voluminibus. Praeterea, cum in Academicorum numero esset, A. MDCCXXXIX. dedit schediasma, in quo describit partes fructificationis plantae, quae nominatur pillularis, alterum de lemna, tertium denique anno MDCCXLI. in quo exponitur de specie quadam plantaginis (*plantain*).

Proposita quoque a Nostro est quaestio medica: an minor in fetu, quam adulto, partium solidarum abrasio? cuius summam quoque indicavimus *).

Cum autem semper valetudine optima usus esset, apoplexia correptus est a. d. XX. Septembris A. MDCCCLXXVII. Auxilium quidem mox allatum eum in vitam reuocavit, ut recuperaret omnem vim cogitandi et memoriam. Sed vires paullatim ita imminutae sunt, ut a. d. VI Novembris eiusdem anni moreretur, cum vixisset supra annum octavum atque septuagesimum menses duo et dies viginti **).

Mores

*) vid. comm. nostr. Vol. I. p. 515.

**) v. supra p. 562.

Mores celeberrimi huius scrutatoris naturae erant sancti et seueri, neque facile ferebat, si quid ab honestate esset remotum. Frater eius natu maior ANTONIVS ab initio iamiam nominatus, qui medicinam diu fecerat et non minoris ab omnibus aestimatus quam medici Parisienses laboriosissimi, magnas sibi opes parauerat, BERNARDVM haeredem ex asse scripsit. Hic vero eas integras reliquit nepoti sibi adoptato, qui iam non solum locum obtinet in Collegio Medicorum Parisiensi et Academia Scientiarum, sed etiam Demonstratoris Botanices in horto regio munere fungitur.

XXIV.

Supplementum indicis scriptorum physico-medidorum, quae anno 1772 prodierunt.

Swar på kongl. Vetensk. Academiens Fråga huru
all slags Frisel cet. (v. comm. nostr. Vol. XVII.
p. 151.)

Medicinische Unterrichtungen erstes Stück, Dessau 8.
Aduersaria medico-practica Vol. III. (v. comm. nostr.
Vol. XX. p. 674.)

Assemblée publique de la Societé Royale des sciences à Montpellier, 4.

A treatise on the diseases of infants and children. Lond. 12.

Avis aux grands & aux riches sur la maniere dont ils se doivent conduire dans leurs maladies. Par M. . . à Paris.

Anweisung zur lehrenden und ausübenden Wundarzneykunst nach dem Lehrgebäude der Neuern zum Nutzen angehender Wundärzte, besonders derer auf dem Lande verfaßt. Riga und Leipzig. 8.

Bericht vom Bergbau (v. comm. nostr. Dec. III. Suppl. I. p. 154.)

Forst

Forstkalendar oder Verzeichniß der Verrichtungen, die einen Forstmann in einem jeden Monate des Jahres vorzüglich obliegen. Leipzig, 8.

Histoire & mémoire de la Societé formée à Amsterdam en faveur des noyés. IV. Partie, à Amsterdam 8.

Anzeige von der Leipziger ökonomischen Societät in der Michaelismesse 1772, nebst Auszügen aus den eingelaufenen halbjährigen Nachrichten, Dreßden 8.

Dissertazioni sopra la gramigna che nella Lombardia infesta la segale. Meiland 4. c. figg.

GVID. FELIX ALLAN diff. de methodo quadam partus praeternaturalis speciem in naturalem conuertendi. Resp. Io. Baptista Du Four, Paris. 4.

D'AUBENTON planches d'histoire naturelle (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. II.)

A. BALTHASAR pathologia chirurgicæ of heelkondige ziektekunde geschikt na de pathologia medicinalis van GAVBIJVS. Leiden, 8.

IO. FRID. BAVDER *Nachricht von den seit einigen Jahren von ihm entdeckten versteinerten Körpern. Jena, 8.*

IO. BECKMANN *physikalisch-ökonomische Bibliothek, 3ter Band. Göttingen. 8.*

I. F. BEHR diff. inaug. sistens animaduersiones quasdam ad illustrandam phrenitidis causam. Hal. 4.

FLOR. CAR. BELLOT diff. Ergo capite fetus incurvato, vectis forcipibus anteponendus. Resp. Claud. Andr. Goubelly. Paris. 4.

Discorso apologetico delle febbre biliose nell' a. 1772 del Dr. G. A. BENELLI. Bologna, 8.

FRANC. BERNARD diff. Ergo magis amoena, quam salubris in montium cliuis habitatio. Resp. Thom. le Tenneur. Paris. 4.

ROB. BERTRAND diff. de partu viribus maternis absoluto. Resp. Franc. Lud. Ios. Solayer de Renhac. ib. 4.

Tom. XXIII. Pars I.

M

PET

PET. BIERCHEN inträdes Tal om kräftskadors
scrophulose och veneriske Sars. (*v. comm. nostr.*
Vol. XIX. p. 513.)

PHIL. ADOLPH. BORHMER diss. inaug. de inflam-
matione doloris experte. Resp. *Gottlieb Theo-*
dor Clemens. Hal. 4.

Beschreibung der Gesundbrunnen und Bäder bey Hof-
geißmar in zwei Preisschriften, auf gnädigsten Be-
fehl herausgegeben von D. CHPH. HEINRICH
BOETTGER. Cassel. 8.

K. BONNETS *Betrachtung über die Natur, mit den*
Zusätzen des Abts SPALLANZANI, und einigen
Anmerkungen von Herrn I. D. TITIVS, Leipzig, 8.

Recherches sur les pouls par rapport aux crises.
Par THEOPH. BORDEU, à Paris 12.

GEORG. FLOR. HENR. BRVNING constitutio epi-
demica Essendienfis ann. 1769 - 1770 sistens hi-
storiam febris scarlatino miliaris anginosae. Ac-
cedit observationum medicarum huc pertinen-
tium decas. Vesalii 8.

BVCHAN'S domestic medecine (*v. comm. nostr.*
Vol. XXI. p. 580.)

FRANC. CHOPART diss. de vteri prolapsu. Resp.
Iac. Andr. Mallet, Paris. 4.

COLLIN observationes circa morbos acutos. (*v.*
comm. nostr. Vol. XXI. p. 137.)

Real improvements in agriculture on the princi-
ples of A. YOUNG. By T. COMBER, Lond. 8.

Osservazioni meteorologiche e botanico mediche
del ABB. BONAVENTURA CORTI. Modena, 8.

An essay towards a system of mineralogy. By AXEL
FREDERIC CRONSTEDT. Translated from the
original Swedish with notes. By GVSTAV VON
ENGESTROEM to which is added a treatise on
the pocket-laboratory containing an easy me-
thod, used by the Author for trying mineral bo-
dies,

dies, written by the translator. The whole revised and corrected with som additional notes, by EMANUEL MENDES DA COSTA. The second edition with an appendix containing additions and notes. By Prof. M. TH. BRÜNNICH, Lond. printed for Edwards and Charles Dilly in the poultry. c. f. pagg. 329. Librum hunc ipsum iam alibi *v. comm. nostr.* Vol. X. p. 345. indicauimus. Quod autem hanc versionem attinet, notamus eam a Perill. ENGESTROEM factam esse ad autographum Suecicum CRONSTEDTII, ideoque eandem multo esse correctiorem, minusque vitiosam, Germanica, quae bis edita est. In annotationibus multa scitu digna continentur. Cl. DA COSTA augmenta BRÜNNICHII, etiam eiusdem errores in appendice subiunxit. Alia appendix continet descriptionem apparatus instrumentorum, quae ad disquirenda fossilia adhibenda sunt; cuius quidem iam versio facta est Germanica a Cl. WEIGEL. Licet hac occasione simul indicare, proxime nouam Germanicam versionem systematis Cronstedtiani, denuo ad Suecicum autographum factam, et ad Saxoniae fossilia applicatam editum iri.

Traitement de la petite verole des enfans à l'usage des habitans de la campagne & du peuple dans les provinces meridional. Par Mr. HENRY FOUQUET, à Montpellier, 12.

IO. DE FRITSCH diss. de dentibus. Vienn. 8.

IO. GABLA diss. de tussi conuulsua infantum. ib. 8.

PETR. ADR. GADD om snidfrukts växter och legumes. Resp. * * Gies. Abo, 4.

EIVSD. Abhandling om solidago Canadensis och dessans och nytta. Resp. Gabr. Avellan, ib. 4.

EIVSD. Oeconomisk underrättelse - at på hardwalls aengar i genom lämpelige växter befräm

jadem mästa och bästa höväxt. Resp. *Iac. Ioh. Vrsinus*, Abo. 4.

PETR. ADR. GADD. Om uplänningars beskaffenhet i Finland. Resp. *Widenius*, ib. 4.

EIVSD. Om beskaffenheten af Finlands fiäll och kiäll watn. Resp. *Winquist*, ib. 4.

Bemerkungen und Versuche über einige Ursachen des unter dem Hornvieh vorkommenden Viehsterben, von IOH. GOTTFR. GALLESKY, Königsberg, 8.

Neue Betrachtungen über das Verfahren bey der Inoculation der Blattern. Aus dem Französischen des Herrn GATTI. Mit einer Vorrede und einigen Beobachtungen herausgegeben von D. E. G. WAGLER, Hamburg, 8.

CLAVD. ANDR. GAVBELII diff. Ergo in viuis animalibus ventriculorum cordis eadem capacitas. Resp. *Anton. Chaun Sabbatier*, Paris. 4.

GOVLARDS *chirurgische Werke, zwote und vermehrte Auflage.* (v. comm. nostr. Suppl. I mae decad. p. 113.)

Lecture on the elutier and qualifications of a Physician. By JOHN GREGORY. A new edition enlarged. Lond. 8.

ALB. DE HALLER *Principum medicorum Vol. VIII et IX. cum indice locuplete* D. VICAT. Laufann. 8.

Recueil d'observations de médecin des hospitaux. Par Mr. RICH. DE HAUTESIERCK. (v. comm. nostr. Vol. XIX. p. 292.)

SEB. HEYMEYER *kurze auf Erfahrung gegründete Beschreibung der epidemischen faulen Fieber, nebst einigen unfehlbaren Verwahrungsmitteln wider dieselbe.* Augsburg, 8.

Cases in surgery. By JAM. HILL (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 685.)

HENKELS *neue medicinische Anmerkungen.* (v. comm. nostr. decad. II dae Suppl. p. 729.)

Reflexi-

Reflexions sur le triste sort des personnes, qui sous une apparence de mort ont été enterrées vivantes, & un mémoire sur les causes de la mort subite & violente dans le quel on prouve que ceux qui en sont les victimes peuvent être rappelés à la vie. Par JEAN JAMIN, à Paris, 8.

Sendschreiben an Herrn FRANZ LORENZ MAR-SCHALL, betreffend einen von IOHANN ARNOLD ISENGARTH verbesserten Tourniquet. Straßb. 8.

PETR. KALM diff. de incrementis frigoris in terris borealibus annis proxime praeterlapsis obseruat. Resp. * * Nordhind, Abo. 8.

EIVSD. Diff. sistens genera plantarum Finnicarum. Resp. Io. Hellenio, ib. 8.

Practical observations on the childbed fevers cet. By J. LEAKE. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 79.)

The naturalist's and travellers companion. By J. C. LETTSON. Lond. 8.

EIVSD. reflections on the general treatement and cure of fevers. ib. 8.

CHRIST. EVERH. DE LILLE physiologicarum animaduersionum secundum ordinem Elem. phys. HALLERI Lib. I. Franeq. 4.

CAR. A LINNE' Diff. sistens respirationem diaeteticam. Resp. Ion. Welholm. Vpsal. 4.

CAR. HENR. MACQVART diff. ergo inter ossa capitis varii nifus absumentur communicatione, vibratione, oppositione. Resp. Fel. Vicq d' Azyr, Paris. 4.

Experiments upon the human bile cet. By J. MACLVRY. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 42.)

Physikalische Abhandlung von den Eigenschaften des Donners und den Mitteln wider das Einschlagen, verfasst von PAVL MALO und von IOS. VON RETZER ins Deutsche übersetzt. Wien, 4.

Plantarum Romuleae et Laturniae in agro Romano

- existentium specificas notas describit inuentor
D. IOH. FRANCISCVS MARATTI. Rom. 12.
- PETR. DE MARCHETTIS obseruationes et tractatus medico chirurgici, Neapol. 8.
- MARX obseruata medica (*v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 622.*)
- J. C. A. MEYER Diss. sistens examen quarundam optimarum cataractam extrahendi methodorum inprimis Wentzelianae. Resp. * * Rosenthal. Gryphisw. 4.
- FLAMINICO MIGLIORI radicosani trattato delle febre maligne e delle perniciose, della pleuritide ed altre infiammazioni del vajuolo, sopra il dolore nephritico. Perugia, 8.
- Opuscules de chirurgie. Par Mr. MORAND, Tom. II. à Paris 4.
- WENZEL IO. NEPOM. KIRCHNER A NEVKIRCHEN diss. disquirens: cur Bohemi prae ceteris magis calculis cystidis felleae obnoxii sint. Vienn. 8.
- A concise history of anatomy from the earliest ages by W. NORTHCOTE. Lond. 8.
- CAROL. LVDOV. PARMIES diss. ergo plumbea lamella sub cutem noua arte insinuata rectius certiusque, quam alio quouis artificio, continentur in sede partes, quae prolapsu suo hernias facere solent. Resp. Ant. Petit, Paris. 4.
- CARL WILHELM POERNERS *Versuche zum Nutzen der Färbekunst.* (*v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 401.*)
- Manière d'impregner l'eau de l'air fixe & de lui communiquer les propriétés de l'eau de Pirmont. Par Mr. IOS. PRIESTLEY traduit de l'Anglois. à Paris, 12. (*v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 124.*)

RETZIUS inledning til diur riket cet. (*v. ib. p. 203.*)
Hus och rese apothek på hennes K. Maj. befalning upfatt af NILS ROSEN VON ROSENSTEIN, Stockholm, 8.

ROTTBOEL descriptiones plantarum cet. (*v. comm. nostr. Vol. XX. p. 228.*)

Traité complet d'anatomie ou description de toutes les parties du corps humain. Par Mr. SABATIER, à Paris, 8. Voll. 2.

CHRIST. FRID. SCHRADER index plantarum horti botanici regii Glauchensis. Hal. 12.

10. CHRIST. DANIEL SCHREBERS *Beschreibung der Quecke, nebst ihrer Abbildung nach der Natur.* Leipz. 4. m. K. (Egregius liber oeconomis vehementer commendandus.)

C. SEPP Beschouwing der Wonderen Gods in de minstgeachte Schepzelen of Neederlandsche Insecten cet. (*v. comm. nostr. decad. III. Suppl. I. p. 88.*)

ION. SIDREN diss. de stramonii vsu in malis convulsivis. Resp. A. F. Wedenberg, Vpsal. 4.

DIETER. DE SMIDT diss. de aëre fixo. Vltrai. 4.

I. F. TOLLE Observationum medico-chirurgicarum biga. Gotting. 4.

FRANC. XAV. CASPAR. TREBISKY diss. de irritabilitate et sensibilitate partium corporis animalis. Prag. 8.

C. B. TROZELIUS disp. om rätta del nings grunden wid stråskifte. Lund. Resp. Carl Nyrmann. Lund. 4.

Förslaf til nya brygg och drickes Åmnen. af TROZELIUS. Resp. Petr. Thom. Lindström. ib. 4.

Noticias Americanas sobre la America Meridional y la Septentrional Oriental. Comparacion de los territorios, climas y producciones vegetales, animales, minerales, petrificaciones de cuorpos ma-

- rinosa, de las antequedades, la lingua cet. Auſt.
ANT. DE ULLOA. Madrit. 4.
Recherches critiques ſur la chirurgie, médecine etc.
Par Mr. VALENTIN, à Paris 12.
WALLERII ſyſtema mineralogicum (*v. comm. noſtr.*
Vol. XIX. p. 437.)
Obſervationes botanicae, Auſtore CHRIST. EH-
RENFR. WEIGEL. Gryphisw. 4.
IAC. IOS. WINTERL ſyſtematis artis pharmaceuti-
cae in nouo Tyrnauienſi laboratorio quotannis
experimentis demonſtrandi, Pars I et II. Reſp.
M. Fabry. Tyrnav. 4.
PETRON. IGNAT. ZECCHINI de Gorteriana corpo-
rum vitalitate praelectiones anatomicae. Bo-
logn. 8.

-XXV.

Supplementum indicis ſcriptorum phyſico
medicorum, quae anno 1773 prodierunt.

- Nova acta phyſico medica Academiae Caefareae
Leopoldinae Carolinae. Annus Vtuſ. Norimb.
4. c. fig.
*Der Königlich Churfürſtlich Landwirthſchaft-Geſell-
ſchaft Nachrichten 3ten Bandes 1 Samml. Zelle 8.*
Anzeige von der Leipziger ökonomiſchen Societät
in der Oſter und Michael Meſſe 1773 Friedrichs-
ſtadt bey Dreßden. 8.
Mélanges de philoſophie et de mathématique de
la Societe Royale de Turin. Tom. IV. pour les
années 1766 -- 1769. à Turin 4. c. fig.
Giornale d'Italia ſpettante alla ſcienza naturale,
alla agricultura, alli arti et il commercio. Tom.
IX. Venezia.
La caſa ruſtica o ſia integro corſo d'agricultura ed
economia rurale della nazione Italiana prin-
cipalmente degli agricoltori dello ſtato della
repubblica di Venezia Tom. I. ib.

Dizio-

Dizionario uniuersale economico rustico Vol. I. et II. Mayland. 8.

The practice of the British and French Hospitals. By the Author of the practice of the London Hospitals. London. 12. (*Continet hic liber formulas medicamentorum, quae in nosocomiis Anglorum et Gallorum publicis adhibentur cum BOERHAAVII materia medica*).

Medical and philosophical commentaries by a Society at Edinburgh. Vol. I. Edinb. 8.

Abbildung des wahren Arztes nebst der vertheidigten Religion des Arztes von D. A. Schafhausen. 8.

HENR. FRID. ABT diss. de febre epidemica catarrhali maligna. Argent. 4.

Discours prononcé aux écoles de Médecine pour l'ouverture solennelle des écoles de Chirurgie le 12 Nov. 1772. par CHARL. LOUIS FRANC. ANDRY. à Paris. 8.

GER. ARNOLD TAETS AB AMERONGEN de elementis. Traj. ad Rhen. 4.

D' AUBENTON planches d'histoire naturelle (v. *commun. nostr. Vol. XXI. p. 11.*)

ERNEST. GODOFR. BALDINGER progr. de iis, quae inuenta sunt hoc seculo in arte medica. Götting. 4.

De' bagni freddi trattato del D. FILIPPO BALDINI Neapol. 8.

FRIDR. LVDOV. BANG disp. de usu medico acidi vitriolici. Praef. Chr. Fr. Rottböl Hafniae. 8.

PAUL. JOSEPH BARTHES orat. de principio vitali hominis Monspel. 8.

I. W. BAUER *zwo chirurgische Wahrnehmungen bey einer Kopfwunde und einen wahren Krebsgeschwür. Hersfeld. 8.*

The effects of iniection into the urethra and the use and abuse of these remedies in the cure and prevention of the virulent gonorrhoea briefley consider'd. By THOM. BAYFORD. Lond. 8.

10. CASPAR. BECHSTETTS *vollständiges Niedersäch-
sisches Land und Gartenbuch. 3ter Theil Flens-
burg. 8.*

TORBERN BERGMANN *differ. de stibio tartarifato
Resp. ** Level. Upsal. 4.*

EIVSD. *diff. de fonte acidulari Daunemorensi. Resp.
** Wertmüller ib. 4.*

J. F. DE BERKHEY *natuurlyke historie van Holland
derde deels 2 u. 3. Stuk. Amsterdam. 8.*

FRANC. BERNARD *diff. Ergo venae sectio minus ti-
mide, purgatio magis caute, quam vulgo fit, ad-
hibenda, Resp. Thom. le Tenneur Paris. 4.*

*Herbarii Blackwelliani auctuarium: collectio stir-
pium, quae ad medicum usum asseruantur, vna
cum descriptione et virium explicatione. Cen-
turia VI. cum praefatione Dr. CHRIST. GOTTL.
LUDWIG, Norimb. fol. cum fig.*

H. BLVHMII *diff. de morborum curationibus per
frigus. Götting. 4.*

I. H. BLUMENTHAL *diff. de ischuria hysterocystica
L. B. 4.*

*Herrn BONNAUD Abhandlung von den schädlichen
Wirkungen der Schnürbrüste sowohl bey Kindern
als Erwachsenen, insonderheit beym weiblichen Ge-
schlechte. Aus den Französischen. Leipzig. 8.*

PHIL. IAC. BAYEKERT *diff. de hernia scrotali, Ar-
gentor. 4.*

10. ALEXANDR. BRAMBILLA *chirurgisch praktische
Abhandlung von der Phlegmone und ihren Ausgän-
gen I. Theil. Wien. 8.*

*Entwurf eines Landwirthschafts Calenders über die
in jeden Monath vorkommenden vornehmsten Haus-
haltungs Verrichtungen von MICH. GOTTL. BU-
CHER. Leipzig. 8.*

*Introduction à l'étude des corps naturels tirés du
regne végétale. Par Mr. BUCQUET à Paris 12.
Voll. 2.*

Kurze

Kurze Anweisung, wie ein Lehrling in der Wundarzney sich in der Anatomie und Chirurgie die vornehmsten Anfangsgründe bekannt machen kann, durch
F. A. BVTEFISCH. Braunschweig. 8.

BUTTER'S treatise on the kinkcough. (v. communistr. Vol. XXI. p. 649. et animaduerfiones ad hunc librum v. ib. p. 657).

ADAMI O BYRNE diff. de podagra. Prag. 8.

Obferuations on the difeases in long voyages to hot countries and particularly in thofe, which prevail in the East Indies. By IOH. CLARK Lond. 8.

Directions for the management of children from the time of their Birth to the age of feven years. By M. A. CLARKE ib. 8.

Osservazioni meteorologiche e botanico mediche del S. Abb. BONAVENTURA CORTI Modena. 8.

Confiderations on the ufe of injections in the gonorrhoea. By W. CRIBB Lond. 8.

Lectures on the materia medica. By CULLEN. 2. edit. ib. 4.

Description méthodique d'une collection de minéraux du Cabinet de M. D. R. D. L. Par M. DE ROMÉ DE LISLE à Paris 8.

HENR. FRIDR. DELIVS diff. de paralyfi vtriusque brachii ex febre scarlatina orta, Resp. Car. Chr. Eckner. Erlang. 4.

ZIVSD. diff. de aethiope vegetabili cum analectis nonnullis de falibus. Resp. Io. Ludov. Meier. ib. 4.

HEINR. FRANZ LE DRAN chirurgische Gutachten. Aus den Franzöfifchen. Leipzig. 8.

A particular account of the rickets in children and on its analogy with the kingsevil. By W. FARRER. Lond. 8.

J. P. FERRAND diff. de variis lithotomiae methodis. Resp. P. Dubut. Paris. 4.

Mémoire pour prefervier les bêtes à corne de la maladie

- maladie epizootique, qui regne dans la generalité de Soissons Par M. DU TOT. Soissons. 8.
- Mémoires pour l'histoire des insectes. Par M. DE GEER (v. comm. nostr. dec. III suppl. 1. p. 92).
- I. A. P. GESNERS *Sammlung von Beobachtungen aus der Arzneygelahrheit und Naturkunde, 4ter Band. Nördlingen.* 8.
- GMELIN *stirpes Tubingenses* (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 209).
- CHRIST. GODOFR. GRVNER *diff. sistens variolarum antiquitates ab Arabibus repetendas.* Ien. 4.
- HENKELS *chirurgische Operationen* (v. comm. nostr. decad. secund. suppl. p. 728. seqq.
- ABONDIVS HOSANG *diff. de vegetatione Argentor.* 4
- Flores Austriaci seu plantarum selectarum in Austria Archiducali crescentium icones descriptionibus et synonymis illustratae Cent. I. Opera NIC. IOSEPH. IACQVIN. Vienn. fol. (*Similis splendore iconum et descriptionum perfectione Horto Vienenfi, quem idem edidit Cl. Auctor.*)
- IAC. IOHNSTONS *diff. de angina maligna.* Edinb. 8.
- IAC. FRID. ISENFLAMM *de difficili in obseruationes anatomicas epicrisi commentatio IV.* Resp. Car. Ludov. Neuhof. Erlang. 4.
- JO. CAR. IASFELD *diff. de lusibus naturae L. B.* 4.
- Kurze Abhandlung derjenigen inländischen Pflanzen, durch deren unvorsichtigen Gebrauch bei Menschen und Vieh grosser Schaden, ja der Tod selbst verursacht werden könne, von I. H. KOCH.* Bern. 8.
- ALEX. BERN. KOELPIN *de cultura historiae naturalis Pomeraniae.* Stettin. fol.
- IO. GERH. KOENIG *disp. de indigenorum remediorum ad morbos cuius regionis endemios expugnandos efficacia.* Praef. Chr. Frid. Rottböl. Hafniae. 8.
- CHRIST. LVDOV. KRAVSENS *funfzigjährigen erfahrungsg.*

fahrungsmäßiger Unterricht, von der Gärtnerey. Berlin. 8. (Bonas continet obseruationes. Plantae tamen saepe alieno, et nonnullae iam cognitae nouo nomine indicantur).

CHRIST. GOTTL. KRATZENSTEIN diff. de vsu corticis Peruuiani medico, Resp. Nicol. Friberg. Hafn. 8.

IO. GEORG KRÜNITZ *öconomische Encyclopädie. 2. Band. Berlin. 8.* (Libri huius vtilissimi, cuius iam XVI, volumina nunc prodierunt, rationem proxime indicabimus.

LANGE von *Wasserfenchel.* (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 127).

** LEGER diff. Ergo mutatis moribus Parisinorum mutataque medicinae theoria rarior venaesectionis in malis acutis. Resp. Io. Matth. de Frasne. Paris. 4.

** LVTHER diff. de venenis eorumque differentia et actione Resp. Io. Nicol. Nicolai. Erford. 4.

Traité des couleurs et vernis de M. MAUCLERC. à Paris. 8.

CHPH. MAYR diff. obseruationes medicas rariores continens. Vienn. 8.

Wohlgemeinte Warnungen eines Arztes an einen Landmann von D. MICHAELIS. Wittenb. 8.

IO. CHRIST. NIEMANN epist. ad BALDINGERVM de foeda vnguium mollitie puellae chloroticae martialium vsu feliciter curatae. Magdeburg. 4.

Observat eines durch 21 Jahre lang in der Harnröhre ertragenen und mit dem apparatu minori ausgeschnittenen Steins zu Nieswitz von FR. THEOD. OEHME. Warschau. 8. m. K.

Pharmacopoea Sardo ex selectioribus codicibus et optimis scriptoribus collecta a IAC. IOSEPH. PALLIETTI. Cagliari. 4.

Mémoire sur cette question, d'indiguer les végétaux, qui

- qui pourroient suppléer en temps de disette à ceux qu'on employe communement à la nourriture des hommes et quelle doit en être la preparation Par M. PARMENTIER à Paris. 12.
- Genera of birds. By THOM. PENNANT Edinb. 8.
- I. IOH. REUS *musta et vina Neccarum examine potissimum hydrostatico explorata.* Tubing. 4.
- Histoire de la maladie épidémique, qui regnoit en Été 1772 a Grand Lemps bourg du Dauphine. Par M. RIVIERE D. M. à Grenoble. 8.
- E. ROSEN *diss. inaug. de laude haemorrhoidum restringenda.* Resp. F. C. Palm. Londin Gothor 4.
- EIVSD. *diss. inaug. de sale sedatio* HOMBERGII Resp. Caspar Trendelenburg ib. 4.
- Abhandlung vom Auslaufen des Rindviehes, und den Heilungen dieses Uebels* von IO. ROTH. Göttingen. 8.
- CHR. FR. ROTTBOEL vid. Fr. Lud. Bang et Io. Gerh. Koenig.
- RAPH. BEN. SABATIER *diss. de poplitis aneurysmate* Resp. Car. Fel. Cason. Paris. 4.
- Chirurgische Geschichte mit theoretischen Anmerkungen entworfen,* von LEBER. EHRENFR. SCHNEIDER. Chemnitz. 8.
- CARL CHRPH. OEHLHAFENS VON SCHÖLLENBACH *Abbildungen der wilden Bäume* cet. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 183.
- SCHREBER *de plantis verticillatis unilabiatis* (v. ib. Vol. XX. p. 615.
- De' fenomeni della circolazione osservata nel giro universale de' vasi, de' fenomeni della circolazione languente, de' moti del sangue indipendenti dall'azione, del cuor e del pulsar delle arterie. Dissertazione quattro dell' Abb. SPALLANZANI. Modena. 8.
- M. C. STAHLMANN *diss. sistens examen remediorum in febribus putridis adhiberi solitorum.* Götting. 4.

PETR. SVE iun. diss. de panaritio. Resp. *Lacathon de la Forep.* Paris. 4.

PETR. VAN SWIETEN diss. sistens musicae in medicinam influxum atque vtilitatem. L. B. 4.

I. L. TARGIONI raccolta di opusculi medico pratici Vol. I. In Florenzia. 8.

Traité des lésions de la tête par contre coup avec des expériences propres à en éclaircir la doctrine. Par Mr. MEHEE DE LA TOUCHE à Meaux. 8.

I. TARGIONI TOZZETTI raccolta di teorie, osservazioni e regole per lun distinguere e promptemente dissipare le asfissie o morte apparenti. Florenzia. 8.

J. A. UNZERS *physiologische Untersuchungen auf Veranlassung der Göttingischen, Frankfurter, Leipziger und Hällischen Recensionen seiner Physiologie.* Leipzig. 8.

Nuova raccolta d'opuscoli scientifici et filologici del D. VANDELLI in Venezia Vol. XXV.

Saggio dell'istoria erbaria delle alpi di Pistoia, Modena e Lucca con nuove osservazioni botaniche e mediche del FVLGENT VITMANN. Bologna 8.

CHRIST. EHRENER. WEIGEL *von Nutzen der Botanik. Nebst einer Anzeige seiner Winter-Vorlesungen.* Greifswald. 4.

FRID. AVG. WEIZ, *vollständige Auszüge aus den besten chirurgischen Disputen aller Akademien nebst Anzeigen der neuesten chirurgischen Bücher. Fünfter Band.* Leipzig und Budissin. 8.

A treatise on the menagement of pregnant etc. By WHITE (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 90).

Treatise on the medicinal virtues of the mineral waters of the Germans Spa. By WILLIAMS. Lond. 8.

Contenta in hac parte.

I. Novi commentarii Petropolitani Tom. XX	P. 3
II. BLUMENBACHIVS de generis humani varietate natiua	14
III. FABRICII genera insectorum cet.	19
IV. <i>Systematisches Verzeichniss der Schmetterlinge der Wiener Gegend</i>	22
V. BRÜCKMANN'S <i>Abhandlung von dem Weltauge oder lapide mutabili</i>	34
VI. Essai d'une lithographie de Mloçin	35
VII. DE GROSSER phosphorescentia adamantum	39
VIII. TERECHOWSKY diff. de chao infusorio LINNAEI	42
IX. <i>Der Naturforscher IV — VI Stück</i>	45
X. Chimie experimentale et raisonnée par Mr. BAU- ME' Tom. I.	54
XI. WENTZEL <i>Lehre von der Verwandtschaft der Körper</i>	91
XII. MECKEL diff. de labyrinthi auris contentis	99
XIII. MURRAY diff. de fascia lata	101
XIV. STÖLLERS <i>Beobachtungen, und Erfahrungen aus der innern und äußern Heilkunst etc.</i>	103
XV. Societatis medicae Havniensis collectanea Vol. II.	108
XVI. MARCARDS <i>medizinische Versuche I u. 2ter Theil</i>	123
XVII. ISENFLAMM <i>Versuch einiger practischen Anmer- kungen über die Muskeln</i>	133
XVIII. HEMMAN <i>medizinisch chirurgische Aufsätze, histo- risch practischen Inhalts</i>	139
XIX. MOISJEENKOW <i>mineralogische Abhandlung von dem Zinnsteine</i>	146
XX. WÜNSCH initia nouae doctrinae de natura soni	150
XXI. Mémoire sur les methodes rafraichissante et échauf- fante. Par Mr. de BOISSIEU	156
XXII. PLINII historia naturalis Tom. I. II.	169
XXIII. Noua physico medica.	176
XXIV. Supplementum indicis scriptorum physico medi- corum, quae anno 1772. prodierunt	176
XXV. Supplementum indicis scriptorum physico medi- corum, quae anno 1773. prodierunt.	184

P. 3
14
19
22
34
35
39
42
45
54
91
99
101
103
108
123
133
139
146
150
156
169
76
84

COMMENTARII
DE REBUS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XXIII. PARS II.

LIPSIAE MDCCLXXIX.

APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.

Venduntur etiam

Londini apud Fr. Elmsly. Edinburgi Io. Balfour. Lugd. Bat. ap. Fratres
Luchtmann. Parisiis Barroï senior. Venetiis Io. Bapt. Pasquali. Milano
Io. Galeazzi. Augustae Taurinor. Laurent. Giraud. Holmiae
Magnus Swederus.

Jos: Banks

I.

Journal de médecine, chirurgie, pharmacie etc.
Par. Mr ROUX, Tom. XLIII. à Paris 1775. 12.
pag. 576. Tom. XLIV. ib. eod. pagg. 576.

i. e.

Diarium ad medicinam, chirurgiam, pharmacia-
m etc. pertinens, Auctore ROUX, Tom.
XLIII. et XLIV.

More consueto per singulos indicabimus men-
ses sequentia. Igitur:

Menfis Ianuarius:

P. 3.

1) CL. BERNH. PEYRILHE dissertatio acade- P. 7.
mica, *de cancro*, quam alibi *) recensuimus.

2) DUPLAN observationes de *duabus pleuriti-* P. 19.
dis speciebus, quarum altera in iuvene viginti quin-
que annorum repetitis venaesectionibus in pede,
altera vero in femina triginta trium annorum, cum
diarrhoea, ventris duritie, borborygmis et tormi-
nibus vehementibus coniuncta, per venaesectionem
in brachio dextro, ptisanam et cantharides
in furis applicatas, sublata est.

3) POMMEL observatio de *variolis confluen-* P. 28.
tibus, quas leniora sequebantur symptomata, cu-
ius rei causam fuisse hanc censet Cl. Auctor,
quod puer ante aliquot dies ferro candente alte-
rum laeserat crus, quo facto vehemens inflamma-

N 2

tio

*) v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 689.

tio suppurationeque accedens materiam variolosam ipsi subtraxerat morbo.

P. 30.

4) Epistola Cl. MAUDVYTI DE LA VARENNE, de quadam peculiari variolas transplantandi ratione. Concernit illa potissimum morem inter Chineses receptum, quo crustas variolas ficcatas et in pulverem redactas ope gossypii induunt naribus, atque contagium variolosum sic producunt. Observationes variae illustrandae rei propositae inseruiunt.

P. 37.

5) Relatio de quatuor hominibus suffocatis in gypsi fodina, Auctore Cl. ROCHARD; purificandi quippe aëris causa suffumigia cum ligno iuniperi quod comburebatur facta erant, quae tamen aëris raritatem efficiendo, exhalationibus noxiis, maiorem conciliarunt noxam.

P. 48.

6) Cl. BANAV observatio de suffocatione a vaporibus carbonum. Cl. BANAV cuidam abbati suffocato auxilio fuit, vestimenta ei exuendo, aëri liberiori illum exponendo, ac humectando corpus aqua frigida. Abbas in vitam reuocatus statim avidissime oxycratum potavit, ac vires aceti vinosi in ipso paroxysmo naribus frequenter admoti, quibus se quam maxime sensit leuatum, refocillatumque, admodum laudavit.

P. 51.

7) Epistola ad Auctorem huius diarii a GAUTHIER de methodo hernias cauteriis curandi; duobus enim exemplis egregium huius remedii usum declarare confirmareque studet.

P. 64.

8) Observationes Cl. BOURIENNE de abscessibus in musculorum abdominis interstitiis. Tria exempla hic commemorantur, quae ab externa quum erant causa, felicem habuere euentum. Verum eiusmodi abscessus, si iusto serius deprehenduntur funestum augurari sinunt exitum, quia pus vel per peritonaeum transire, vel sese in contextu celluloso diffundere solet.

9) Epistola Cl. BECHEREL *de gutta serena fe-* p. 80.
liciter sublata, a subitanea mensium obstructione
hoc malum ortum erat, eique saepius repetitis ve-
naesectionibus medebatur. Simile exemplum legi-
tur apud SCHARSCHMIDIVM *).

Mensis Februarius:

1) Cl. PLANCHONI observatio *de fluxione ca-* p. 118.
tharrhali vesicae. Praemissa huius morbi descriptio-
ne omnia illustrantur, declaraturque decoctum vuae
vrsi cum nitro et glycyrrhiza quam maxime con-
venisse aegro, ut sanitatem recuperaret.

2) DESGERAUD observatio *de ascitide*. Oleo p. 128.
oliuarum cum spiritu salis ammoniaci volatili in-
uncto abdomini aegrum sanatum asseritur.

3) LAPEYRE observatio de operatione *em-* p. 130.
pyematis in infante post pleuresin pure in pecto-
re collecto. Omnis cura pectoris incisione et pu-
ris emissionem potissimum absoluta est.

4) Cl. OTERRAS observatio *de particulae ossis* p. 136.
fracti separatione. Laesum erat os ob casum, quem
perpessus erat aegrotus.

5) Cl. CARLIER observatio *de fractura ossis* p. 151.
femoris in inferiori parte per tormenta bellica. Am-
putatio hoc in casu non adhibita est, sed separatio
particularum ossis, suppuratioque copiosa totam cu-
rationem perfecit.

6) Cl. BYIOL relatio *de naturali quadam am-* p. 160.
putatione ossis fibulae. In aegro videlicet, febre ma-
ligna vexato, separatio ossis fibulae facta erat, exfo-
liatione autem non rite procedente, casu restitue-
batur is fortuito. Suppuratio enim aegro in genua
prolapso superuenit, quae articulationis ligamentis
consumptis, plenam effecit ossis separationem et aegro

N 3

pri-

*) Vid. Relationes medico chirurgic. ann. III. p. 172.

pristinam valetudinem restituit. Varii casus amputationem concernentes adiecti sunt huic tractationi.

P. 172. 7) Cl. JUVILLE epistola *de bracheriis elasticis in herniis inguinalibus*. Accurata harum descriptione et recta applicatione praemissa, de eorum egregio usu differitur.

P. 181. 8) Cl. VILLAIN observatio *de febre putrida verminosa feminae*, quam aqua vino permixta feliciter propulsavit Noster.

Mensis Martius.

P. 215. 1) Cl. POMA libellus *de syncho putrida*, quae per euacuationem criticam sanguinis nigricantis ex ano factam, quae libras duas et dimidiam sanguinis eiecit, penitus sublata est.

P. 217. 2) Cl. CAPMAS observatio *de hemiplegia per apoplexiam serosam orta*. Iamdudum medici hac ratione hemiplegiam oriri posse docuerunt, et venesectionem et vesicatoriorum applicationem cum fructu adhibuerunt, Noster vesicatoriis eam sanavit.

P. 222. 3) Cl. THOMASSIN *de rachitide*. Quamquam BOERHAAVIUS alique asserunt, rachitidem morbum esse infantilem, nihilo tamen secius hanc in iuvene septemdecim annorum observavit Noster, atque huius mali causam in manu supuratione positam coniicit, aegro tamen negante, nihil certi decernit. Fato vero extinctus est iuuenis, quum imperiti medici male hanc tractauerant rachitidem.

P. 271. 4) Epistola Cl. DU CHANOT *de ruptura tendinis Achillis*, qua continetur historia viri quadraginta annorum, cui tendo hic ruptus absque futura, per approximationem ruptarum partium et ligationem pedis per vincturam in integrum est restitutus.

P. 278. 5) Epistola Cl. PIETSCH ad Cl. MARTIN *de trepanationis in cranio laeso inutilitate*, eo videlicet in

in casu, si noua integumenta per naturam producta
vulnus obducant cicatrice.

Menfis Aprilis.

1) Cl. MONTFILS *de virtute extractorum bor-* p. 314
raginis et buglossi in gonorrhoea venerea. Illa ex-
tracta in fontana aqua sumi iubet, atque affirmat
in vniuersum aegros ita sanari posse; addi quidem
possunt extractum altheae et graminis, sed Noster
obseruauit haec additamenta nihil conferre, ideo-
que conuenienter abesse posse; quae omnia va-
riis exemplis vberius illustrantur atque firman-
tur.

2) Cl. BOURLEYRE *commentatio de auxilio* p. 322.
naturae in exfoliatione ossis cranii non nimium con-
tuli. Noster exfoliationem interdum esse exspe-
ctandam arbitratur, quum natura ipsa ad hanc
operationem sustentandam optima remedia soleat
adhibere, experientiaque edoctus multa exempla
lectu digna addidit.

3) Cl. IALOUSET *de operatione chirurgica in* p. 366.
orificio et collo vteri, quae in femina triginta quinque
annorum ab anno aetatis decimo quinto vteri pro-
lapsu cum totius vaginae detorsione laborante, a Cl.
Auctore instituta est, et qua effecit repositionem
vteri. Verum inter ipsam grauiditatem vteri prola-
psu absque vllis molestiis, paucis tantum difficulta-
tibus in vrina mittenda exceptis, laborabat haec fe-
mina. Partus tempore appropinquante Noster ac-
cerfuit, et orificium vteri difficulter detegens, illud
margine duro et calloso, quod tribus diebus inter
dolores partus non dilatatum erat, conspiciebat ob-
sistum. Quare propter cartilaginofam indolem ac
crassitiem vteri, cepit consilium de collo illius inci-
dendo, quo facto ob nimiam vteri contractionem
ruptura colli sequuta est, atque tum, aliis incisioni-
bus in vteri collo factis, totali disruptioni vteri offe-

cit. Quibus omnibus per vnus et dimidiaē horae spatium peractis, mortuus infans eductus est. Noster deinceps vterum reposuit, et, iniectionibus adhibitis, lochia bene fluxere. Non diu post menstrua apparuere, et femina sana, si pessario vsa esset, non prolapsu vteri iterum laborasset. Ex VAN SWIETEN praeterea et PORTAL casus similes commemorat.

Mensis Majus.

- P. 387. 1) Cl. PRIESTLEY experimenta et observationes *de differentia aëris*, ex Anglico sermone translata *).
- P. 415. 2) Cl. ACHARD observationes *de duobus hydropicis, et de calculo vesicae*, qui in tunicis vesicae per mucositatem sese fixerat.
- P. 427. 3) Cl. HARMAND *de funestis causticorum et escharrhoticorum remediis in cancro sanando effectibus*. Exemplo Ipsi est femina triginta sex annos nata, cui mammilla dextra cancrofa fuit, et quae exstincta est. Causam mortis ponit in sinistra applicatione emplastrorum corrosiuorum a quodam agyrta facta, atque sectione accedente docet, fieri vtique potuisse, vt per curam palliatiuam femina vitam per aliquod tempus seruasset.
- P. 441. 4) Cl. DEGRAVERS *de oculo vulnerato et humoris aquosi emissionē, subsequuto staphylomate*. Primo obtutu timuit Noster de obturatione pupillae, sed, staphylomate aperto, quo iris iterum facile in locum suum restitui posset, repetitis venae sectionibus, et suffumigiis emollientibus rite adhibitis omnia ex voto successerunt.
- P. 443. 5) Cl. DU CHANoy *de tendine Achillis rupto*. PETITI machinam huic rei causa inuentam tamquam

*) v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 124. sq. 437.

quam prorsus inutilem reiicit, atque methodum non multum ante commendatam *) laudat.

6) Epistola Cl. MONTBALLON *de eodem argu-* p. 450.
mento, qua itidem methodus Cl. DU CHANOT exemplis illustrata de meliori commendatur.

7) ANT. LE CLERC *de grauiditate quadam* p. 457.
per octodecim annos imaginaria. Femina parturiens crudelissimis inscii cuiusdam artis obstetriciae magistri manipulationibus male affecta erat, unde per vnus anni spatium aegrotando in matrice pungentes sensit dolores, donec sub finem decimi octauis mensis, recuperata aliquatenus valetudine, grauidam se factam indicibus quibusdam prodidit. Verum, finitis nouem mensibus, sopiti dolores redeuntes vitam eius per octodecim annos admodum molestam reddidere. Tandem defuncta est, ac cadauere dissecto conspicuum factum, eam nequaquam fuisse grauidam, sed matricis et ouarii tumore laborasse.

8) Cl. IUVILLE epistola II. *de bracheriis el-* p. 463.
ficiis ad hernias inguinales. Prioris iam supra ad mensem Februarium mentionem fecimus.

Mensis Iunius.

1) Cl. PRIESTLEY experimenta et obserua- p. 483.
*tiones de differentia aëris **).*

2) Cl. DUPLAN *de phthisi cauterio sanata*. p. 505.
Omnis cura absoluta est equitatione, vaporibusque mediocriter calidis, quibus vlcus pectorale apertum est, quo facto inter scapulas fontanella applicata, aegra lactis et aquarum mineralium vsu recuperavit valetudinem.

3) Cl. EMMANUEL *de tumore scirrroso ventri-* p. 515.
culi. Vir sexaginta annorum grauatiuum dolorem sentiens circa stomachum, cuius causam in suppressa

N 5

tran-

*) v. supra p. 198.

**) v. supra mense maj. l. c.

transpiratione ponebat, varia medicorum sibi expetiit consilia, quibus indicabat rectum abdominis latus externe durum, vnde omnes de tumoris praesentia conueniebant inter se. Vexatus est continuis vomituritionibus vehementioribus, emissione liquoris mucilaginosi, grumosi que atrum referentis colorem, et tandem exspirauit. Sectione facta, duo tumores scirrhusi et carcinomatosi humore quodam colorem rubri vini referente conspicui facti sunt, duodenum quoque et pylorus ex parte scirrhusi fuere, ipsumque stomachum glandulae scirrhusae obsedere etc.

p. 525. 4) Cl. TESTART *de carbunculo*, qui feminae nucham occupans, sese versus humeros extendit, successiue ad apophyses vsque transversales occipitis et aures. Variis remediis adhibitis, ichorosa materies acris per parua foramina transiens, gangraenam effecit. Corticis chinae vsus internus aequae ac externus vna cum incisionibus prudenter factis aegrae saluti fuere.

p. 530. 5) Cl. FIGUET epistola ad Cl. LEVRET *de extractione corporis peregrini ex vagina uteri*. In medium profert Noster historiam de vlcere in vagina a nimis magno pessario existente, cuius medela per eius extractionem forcipis Leuretianae ope, per vitum tenuem, ac emollientes, detergentes atque adstringentes iniectiones facta est.

p. 538. 6) Observatio Cl. FILLION *de vulnere per abdomen transeunte vna cum apertura intestini*. Tredecim videlicet annorum puer a tauro cornibus transfossus erat, vulnus inde inflictum et suppuratum, ruptumque intestinum liquoribus balsamicis, apto regimine praescripto et ipsius adeo naturae beneficio persanatum est.

p. 552. 7) Cl. D'ARCEY experimenta circa quasdam mixtiones metallicas, quae in calidam iniectae aquam
rursus

rursus mollitiem ac fluiditatem assumfere. Huius rei gratia praeprimis wismutho, stanno atque plumbo usus est.

Tom.
XLIV.

Mensis Iulius.

1) Cl. FOURNIER observationes *de febribus putridis et malignis* p. 3. per quinquaginta annos studiose collectae atque hic communicatae. Praemissa enim commentatione de natura et causis immediatis febrium, ipsae malignae febres, ne oboriatur confusio, a se inuicem probe distinguuntur, 1) in proprie sic dictas, quae omnes, absque omni aetatum sexuumque ratione habita, inuadunt, et frequentiores apud meridionales, quam septentrionales esse solent nationes, 2) in purpuratas, exanthematosas, et petechiales, 3) in malignam pestilentialem. Ceterum de signis, praesagiis, tandemque de recto vomitoriorum ac vesicatoriorum remediorum aequae, ac venaesectionum usu differitur.

2) Cl. LE CLERC epistola ad GOVBELLY *de noxio usu interno spirituosorum remediorum*, praeprimis in morbis pectoris: Inter iis aquae vitae et *liqueur du Sieur TREFENSCHIDLE* prorsus reiiciuntur.

3) Cl. LEAUTAUD observatio *de ulcere maligno cum febre ardenti sanato* p. 63. Repetitae venaesectiones, applicatio emplastri *manus dei* cum vnguento mucilaginoso mixti, inunctio laesae partis cum oleo rosarum et hyperici et aqua vitae suppurationem iterum prouocarunt, interne vero apozemata et remedia mitigantia, incrassantia et absorbentia admodum proficua fuere.

Mensis Augustus.

1) *Collectio operum physcorum et medicorum* RICHARD MEAD in linguam Francogallicam translatorum p. 99.

rum a COSTE *). Priores editiones, ne Londinensi **) quidem excepta, non omnia continebant Cl. MEADII scripta. Prior enim editio, a LORRY 1751 publici iuris facta, tantum comprehendebat tentamen de venenis, (quod Gottingae 1749 cura OEDERI et Francofurti 1763 latine prodiit) tractatum de peste et variolis, translationem RHASIS de eodem morbo, commentationem de influxu solis et lunae in corpus humanum, discursum anniversarium ex instituto HARVCI habitum in collegio medicorum Londinensium, et dissertationem de nummis in honorem medicorum Smyrnae cufis. Quam quidem Lorryanam editionem iterum CAVELIERIVS sub nouo hoc prodire iussit titulo: *Relationes et praecepta medica duobus voluminibus*. Sed quamquam haec perfectissima dicatur editio, tamen in ea desiderantur commentatio de morbis, quorum in sacris fit mentio literis, descriptio Machinae Suttonianae renouandi aëris causa, et disquisitiones de scorbuto maris. Neque editio Amstelodami publicata omnibus numeris est absoluta, nam omissa sunt praecepta medica, medicina sacra, et dissertatio de nummis. Itaque, ne Lectoribus de hoc defectu detur occasio conquerendi, omnia studiose congeffit COSTE, discursibus praeliminaribus vnamquamque commentationem instruxit, atque physicas, medicas et chirurgicas animaduersiones adiecit. Cl. WINTRINGHAM monita et praecepta medica cet. Cl. MEAD notis additis edidit ***).

P. 141. 2) Cl. LE FEURE *de vomica cum meditationibus de remediis causticis et escharroticis externe adhibitis et in cura cancri ab HARMAND proscriptis*. Vomicam ruptam Noster per infusionem florum pedis cadi et hyperici

*) v. Comm. nostr. Vol. XXI. p. 561.

**) The medical Works of MEAD. v. ib. Vol. XV. p. 697.

***) v. Comm. nostr. Vol. XXI. p. 725.

hyperici melle addito, pillularum MORTONI duobus granis, et de cynoglossa duabus dosibus mixtis, quas mane et vesperi aegra sumebat et clystere cum sero lactis, curare tentabat. At morti iam proxima videbatur aegra, igitur ad modum Cl. TISSOTI propinabat infusionem sambuci cum oxymelle squillitico, quo successu temporis vomitiones insequiebantur, omniaque ad meliorem conditionem vergere videbantur. Quare suadente Cl. POISSONNIER praescripsit ipecacuanhae vnum granum, pillularum de cynoglossa duo, balsami Peruvianici doses octo, haec cum saccharo mixtae in pilulas redigebantur quatuor, quarum tres tribus horis capiebat, et, continuato hoc regimine, vigesimo quarto die conualuit aegra, et omnis cura per purgationes ex manna et terra foliata tartari finita est. Caeterum se in sequentibus defendit ob mortem ab ulcerato cancro productam, sibi que imputatam, et omnia transfert in agyrtam, qui ichorem longius retinendo eius in sanguinem refluxum non impediuerat; atque his subiicit, tutissimum remedium hic cauterium fuisse, quod exemplo addito pluribus docet.

3) Observatio Cl. GALLOT *de vulnere capitis cum p. 156. fractura cranii.* Id quod suppuratione, apto regimine, et aliis remediis conuenientibus est sanatum.

Menfis September.

1) Cl. BUCHAN medicina domestica, e lingua p. 295. Britannica translata a I. D. DUPLANIL *).

2) Consilium Facultatis medicae Parisinae de p. 307. *malo venereo infantum*, quo ad Inspectorum Xenodochii Aquarum Sextiarum quaestiones respondetur. Collegium medicorum asserit, infectionem in neogenito difficulter esse cognoscendam, eamque

se

*) v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 580.

se vix die duodecimo aut intra mensem prodere, praepriis si mater mercurio vsa fuerit. Obiter consuetudinem illam quatuor vel quinque liberos lactationis gratia vni committere nutrici, qua infectio facilis et communis potest fieri, reprehendit. Symptomata dein describuntur, inter quae principem locum occupant palpebrarum glandulae, quae albam purulentamque gonorrhoeae similem emittunt materiem; sed in aetate tantum infantili curam palliativam sperandam esse collegium decernit. Laudantur autem hic cinnabarina fumigia, praeferunturque mercurialibus. Modus procedendi is est, vt infans in corbi constitutus super suffumigia teneatur, ita tamen, vt caput fumo non sit expositum. Repetitio suffumigiorum per tres vel quatuor dies fieri debet, et prioribus quidem per quatuor vel quinque minuta, reliquis diebus per semihorium. Frequenter purgandi sunt infantes, et post suffitus non statim in cunas ponendi, sed in aëre liberiori circumferendi. Omnis cura vt plurimum quindecim suffumigiis absolvitur.

p. 322. 3) *De ratione taeniam propellendi.* Omnis cura eo redit. Iusculum butyraceum aegro die ante curam est propinandum et clyisma emolliens adhibendum, quod dein specificum ipsum sequitur, cuius summa haec est: duae vel tres drachmae filicis maris (non ramosae dentatae) in vnciis quatuor vel sex aquae filicis vel ceraforum dentur, applicentur purgantia e panacea mercuriali quatuor decies dulcificata, e scammonii granis duodecim o sex vel septem granis gummi guttae, et cum confectioe hyacinthorum fiat bolus. Rex Francogalliae formulam huius remedii magnis sumptibus emtam salutis ciuium causa publici iuris facere iussit, et NVFFERIA, quae vendidit, ab alio, cui olim venderat, propterea vocata est in iudicium. Quod reliquum

reliquum est hanc methodum etiam in PLINII hist. nat. L. XXVII. c. 55. his verbis inuenimus. *Filicis radix pellit — interaneorum animalia : ex his taenias cum melle — aluum soluit, primo bilem trahens, mox aquam, melius taeniam cum scammonii pari pondere, cf. DIOSCORIDES de mat. med. L. IV. c. 186. Est autem, uti etiam monitum est in egregio libro *)* quem non satis ob magnam vtilitatem laudare possumus, magna cautio suadenda hoc remedio vtendi. Dosis enim profecto magna est.

4) Cl. GALLOT de morbo soporoso ab iracundia producto. Clysteres, vesicatoria, aqua cassiae, pitisana e radicibus paeoniae, glycyrrhizae, floribus sambuci et tiliae cum syrupo diacodii magnum levamen attulerunt aegro sanitatemque eius reuocarunt. p. 330.

5) Cl. DUBRANA de lue bovina in tractu Condomoenfi. Primum in causam morbi inquirat, docetque malum ad homines non transire, demumque instituti explicat rationem. Observationes et experimenta in cadaueribus instituta prodidere omnem causam morbi in acido latuisse, cui curatio est accommodanda. p. 335.

6) Cl. MORIN examen criticum commentationis BERTRANDI de abscessibus hepatis occasione capitis vulnerum abortis, cum animadversionibus practicis de venae sectione. Cl. BERTRANDI a sympathia partium hos abscessus deduxit, multaque protulit, quae communionem quamdam cerebrum inter et hepar declarare videntur, sed omnia hypothesebus superstruxit atque inuoluit. p. 342.

7) Cl.

*) *Sammlung auserlesener Abhandlungen zum Gebrauch praktischer Aerzte. 2 Band. 4 Stück, p. 157. Ibi ex eodem tractatu omnia ea in linguam Germanicam translata, quae ad praeparationem regimenque aegrorum eiusmodi, huius remedii nouitatem, taeniarum diuersitatem cet. pertinent, reperiuntur.*

- P. 378. 7) Cl. CHARNAUX *de laesa arteria radiali curata sine ligatura.* Huius rei causa applicavit splenia circularia et longitudinalia cum linteo carpto, et vinculis trium vlnarum in longum protensis, torcularique in superiori brachii parte appposito, vinoque aromatico et agarico adiecto. Cl. IUS-
SY potissimum in hac methodo exemplum sequutus est.

Menfis October.

- P. 310. I.) Cl. VIVARES *de tumoribus cysticis* in posterioribus repertis et post colicam violentam provenientibus. Femina colica et febre infestabatur, abdomen tensum et sensibile erat, et sub cartilaginibus sterni tres tumores versus dextram sese partem extendentes deprehendebantur, ope clysterum centum triginta et novem bullae, ovis immaturis similes, crustis destitutis, variae magnitudinis et coloris, materiam meliceriti similem continentes, expulsae sunt. Ob infirmitatem, his abactis, nutrita est solo lactis sero, donec sensim sensimque solidiora edulia assumere poterat.

- P. 363. 2) Cl. IMBERT *de tumore ulceroso in mala, duas fistulas salivales producente.* Hae fistulae sedem fixam in ductu salivali Stenoniano occupauerant, posteriori loco posita levi quodam lenique splenio appposito sanata est, prior vero lapidis infernalis ope sublata.

Menfis November.

- P. 387. I) Cl. GIRARD *lupiotogia* siue tractatus de tumoribus, qui lupiarum *) (*des loupes*) nomine insigniuntur. Tribus partibus hanc doctrinam complecti-

*) v. Comm. nostr. Ildae decad. indic. triplic. sub verbo *Lupiae*.

plectitur, prior sistit theoriam horum tumorum, et naturam, characteres essentialia, differentias, sedem mechanicam, formationem, causas, phaenomena, accidentia considerat, et quale de iis sit iudicium ferendum: posterior de varia methodo circa eos praecipit, commemoranturque varii modi, quibus earum destructio, compressio, suppuratio, ligatura, amputatio et exstirpatio tentata est. Simul de usu causticorum agitur, de essentia, effectibus, ratione agendi substantiarum corrosivarum et de electione earum, quibus additae sunt observationes, sententiam Nostri super hac re ulterius confirman-tes. Tandem tertia pars de lupiis proprie dictis, de ganglio, de tumoribus cysticis oculi etc. differit.

2) Dissertatio Cl. BOUTEILLE ad Cl. DARLUC P. 398. *de variolarum inoculatione*, et Cl. REBIERIVS *de va-* P. 415. *riolis inoculatis*. Singulare quid de puella contagio varioloso infecta hic commemoratur, quae statim post partum non frequentes variolarum eruptiones absque suppuratione est passa, quas furunculi per annum fere persistentes comitati sunt. Haec puella, annum quum ageret aetatis vigesimum sextum, more Suttoniano inoculata est, statim, operatione peracta, in regione humerorum dolores cum febre sensit, maculae apparuerunt rubrae et colorem pomorum aurantiorum referentes. Perspiratio vero odorem allii prodidit, verum variolae minime eruptae sunt: itaque altera vice huic methodo sese submittens quatuordecim diebus post vna tantum variola in manu erumpens suppuravit.

3) Observationes Cl. MARCHAND *de abscessu* P. 439. *ani*. Nouem hic exempla leguntur, quae eo P. 545. potissimum tendunt, vt dissectio intestini recti dissuadeatur et ea methodus praecipiat, qua ex
Tom. XXIII. Pars II. O legibus

- legibus artis in vnoquoque abscessu aperiendo et tractando more consueto versari solent chirurgi; nihilo tamen fecius Noster concedit, fieri posse, vt in quibusdam exemplis necessitate et rebus sic iubentibus sectio sit facienda. **P. 453.** Examini critici super commentatione Cl. BERTRANDI de abscessibus hepatis pars tertia, qua inordinatam sanguinis circulationem tamquam tertiam talis abscessus causam examini subiicit, addendo insuper nouem observationes.

Mensis Decembris.

- P. 484.** 1) Cl. BORDEU *de morbis chronicis* eorumque comparatione cum morbis acutis, de eorum periodis, natura et ratione eos aquis mineralibus Bargasibus aliisque sanandi. In priori hoc tomo theoria generalis morborum et analysis medica sanguinis proponitur, additis in fine disputationibus de cachexia purulenta et gangraenosa.
- P. 512.** 2) Cl. BOUTEILLE dissertatio, *de inoculatione variolarum.*
- P. 524.** 3) Cl. GALLOT commentatio *de duobus symptomatibus peculiaribus*, in duobus aegris obseruatis. Prius symptoma in femina viginti sex annorum circiter contigit, quae, diarrhoea a suppressa transpiratione oborta, affectus sensit spasmodicos, dolores in toto corpore, delirium soporosum et maniacum, tumorem pedum et digitorum, ob contractionem, immobilitatem etc. singulare in hoc casu fuit, quod manus nigro colore tinctae fuerunt, qui quidem color calida aqua abstergi poterat, sed tamen iterum fiebat conspicuus. Auctor hoc symptoma tribuit gangraenae in visceribus ortae et latenti. Posterius in nobili quadam femina sese prodidit a cephalalgia et doloribus in latere dextro infestata etc. cuius in capite oscillatorius audiebatur sonus.

4) Cl.

4) Cl. PARIS *observationes de morbis Turca.* P. 534.
rum. Ad morbos Graecorum et Armeniorum communes, indigestio et inflammatio stomachi referuntur, quorum causa immoderatus vini esse solet usus, Armenii tamen magis sobrio vitae generi dediti non tam acriter his afficiuntur. Sobrietas quoque Turcarum laudatur, at opii usus et aromata somnolentiam et maniam, usus narcoticorum relaxationem et diminutionem toni, sensibilitatis, contractilitatis et motus partium inducunt. Phthisis dorsalis nervosa cum febre, magna infirmitate, dolore fixo in vertebrae colli, respirationis difficultate, indigestione, et hysteriis symptomatibus, ac irritatione et sensibilitate nervorum comitatur. Iste complicatus morbus difficulter curam admittit, neque lac aegris convenit propter stomachi infirmitatem. Turcae, Graeci et Armenii quoque abutuntur scarificationibus. In cephalalgia statim accersitus chirurgus, qui vinctura collum constringere et incisiones circa aures facere debet, quo sanguinis exeat portiuncula et dolores capitis leventur. Commemoratio de extractione aciculae, quam iuuenis in P. 552. canalem urethrae intulerat, et quae ad radicem usque processerat. Alius iuuenis ope acus nexorii pice futoria obducti, illam extraxit.

II.

Chimie experimentale & raisonnée. Par Mr.
 BAUME'. T.II. à Paris. 1773. 8. 1 Alph. 18 Plag.

i. e.

Chemia experimentalis et rationalis. Auctore
 Cl. BAUME' Vol.II. *)

O 2

Quam-

*) vid. supra. p. 54.

- p. 1. **Q**uamquam si nitrum cum gypso destillationi subiicitur, paucus tantum et tenuis latex acidus vas destillatorium transcendit, magnam tamen nitri partem a gypso sub hoc labore destrui, residuum in retorta nitrum calcareum et tartarus vitriolatus arguunt. Arcta enim nitrosi acidi cum terris calcareis est affinitas. Quae cum longe remotior sit inter terram vitrescibilem et acidum nitrosum, mirum non est, ex nitro ope aluminis longe fortius acidum expelli posse. Vere enim tale acidum plus valet eo, quod per vitriolum acidumve vitriolicum nitro affusum inde colligitur; etiamsi non ita multos vapores spargit, nec colore tam profundo conspicuum est. Debilius est, quod mediante argilla elici solet. Quodsi tamen omne id, quod in recipulum destillauit, abiicitur, donec vapores surgentes rutilare incipiunt: acidum sat coloratum et fumans obtinetur, idque eo copiosius, quo ditior argilla acido vitriolico fuerat, tantoque magis coloratum et fumans, quo plus ferri eidem inhaeserat. Quam tenax vero acidi vitriolici argilla sit, vel inde apparet, quod vasorum murrhinorum et sic dictorum lapideorum (*de grés*) massa insignem tamen ignis violentiam experta, acidum nitrosum ex nitro segregare valeat.
- p. 9. Cl. Auctor hac ipsa occasione de apparatu illo (adiecta icone) exponit, quo in aquae fortis officinis vulgo uti solent. Peculiaris vero fornacum est structura, quos *galeres* vocant, ita comparata, ut singulo fornaci viginti quatuor et plura vasa destillatoria imponi possint, senis argillae binisque nitri partibus repleta. Massa in vasis residua, argilla et tartaro vitriolato inuicem mixtis constat. Quam si cum aqua et alcali sufficiente decoxeris, et liquorem deinceps percolaveris, hoc consequeris, ut per euaporationem tartarum vitriolatum, difficulter alias ex hac massa segregandum, obtineas.

Ex acido falis et alcali vegetabili, *sal febrifu-* p. 13.
gum SYLVII nascitur. Idem ex confusis liquore al-
 calino et salino terreo emergit. Ignis illud non de-
 struit, quemadmodum etiam acidum vitriolicum et
 nitrosum in miscela eius dirimenda parum valent.

Ex sale lixivo vegetabili et aceto destillato *ter-* p. 15.
ra foliata tartari progignitur. Quae cum nitro
 fixo cineribusque clauellatis paratur, squamoso ha-
 bitu micam aemulatur. Atque hoc ab aliis huic
 parti alcalinae admixtis salibus neutris proficiscitur.
 Nitro fixo enim aliqua nitri veri copia, cineribus
 clauellatis vero tartarus vitriolatus et sal commune
 inest. Propterea etiam in aceto vini salium neutro-
 rum alcalinis adhaerentium indicium est; siquidem
 illo acido lixium sal non prorsus satiaueris, et solu-
 tionem ad syrupi usque consistentiam inspissaueris;
 quae deinceps post aliquot dies salium neutrorum
 crystallos deiicit. Terrae foliatae tartari vnciae octo
 sub destillatione praebebant acidi concentrati grana
 octo liquoris alcalini volatilis vncia vna cum drach-
 ma vna et quadraginta octo granis: falis alcalini vo-
 latilis ficci grana sedecim.

Alcali fixum minerale, perinde ac vegetabile p. 24.
 ab igne in vitrum conuertitur. In aqua dissolutum,
 vel glaciei admixtum frigus auget. Cum calce viua
 coctum, *saponariorum lixiuium* constituit, quod ad
 siccitatem usque euaporatum, atque deinceps in
 crucibulo fustum lapis causticus chirurgorum voca-
 tur. Quem quidem ideo ad aërem liberum diffuse-
 re arbitratur Cl. Auctor, quoniam, accedente ex cal-
 ce materia ignea, alcali minerale ad vegetabilis
 naturam accedat; eandemque ob causam lixi-
 vium saponariorum ita causticum esse, vt calcis ad-
 miniculo, partim quae iam adfuerat ignea materia,
 partim quae sub vstione intrat, retineatur et sali li-
 xiuo vniatur. Argumenta, quibus hanc suam sen-
 tentiam

tentiam ornare studet, partim ab expedita et facili lapidis caustici fusione, partim inde pétita sunt, quod tale alcali causticum, tam diu igne exagitatum donec abundans phlogiston destructum fuerit, in pristinam naturam redeat, et purum alcali minerale praebeat, siquidem in aqua prius solutum fuerit. Non vero in sola calce, veru etiam in terra pura vitrescibili, et metallicis cineribus alcali causticum producendi potentia est, ita vt mediante illa ignea materia quae ad sal lixium accedit, aliqua harum terrarum copia ab initio cum alcalino sale misceatur; deinceps vero, destructo phlogisto, ista vincula abiiciat.

p. 46. *Sal commune*, antequam super igne colliquetur, excandescit; Fusum vero substantias salinas peregrinas ipsi admixtas derelinquit iisque innatat, dein vero refrigeratum spiculis splendentibus adamantis instar politis conspicuum est. Passum ignis maiorem vehementiam fumi albi specie assurgit, qui carbonum flammam eximio calore coeruleo tingunt. Nunquam vero per solum ignem sal commune in partes suas constitutiuas dissolui potest. Neque haecenus eo peruenire licuit, vt acidum salis vel sal ipsum commune cum phlogisto combinaretur, etiamsi non dissimile vero est, posse eiusmodi sulphur aut phosphorum salinum vel ab ipsa natura vel arte produci. Cuius argumenti opportunitate Cl. Auctor ad fulminis naturam quasi in transitu declarandam ducitur; quam cum electricitate quidem plurimum conuenire fatetur, neutiquam vero igni puro similem esse censet. Forsitan fulminis materia, sulphuris diuersis generibus inter se commixtis, efficitur.

p. 72. Sali, ex alcali minerali et aceto vini producto, Noster *terrae foliatae crystallifatae* nomen tribuit.

Notatu

Notatu dignum est, solutionem crySTALLORUM sodae in aceto vini destillato, colore coeruleo conspicuam esse, quem Cl. Auctor a coeruleo Berolinensi sodae inhaerente deriuandum esse opinatur. Vt vero cryсталlos euaporando obtineas, cauendum, ne alcali minerale prorsus acido saturetur, quod tamen nil impedit, quo minus post euaporationem sal manifesto neutrum relinquatur. Sub destillatione hoc sal nihil alcalini volatilis liquoris explodebat, sed acidos saltem et empyreumaticos vapores.

Alcali animale siue *volatile* super igne auolat, p. 75. antequam ipsa aqua eius crySTALLIS inhaerens, transcendat. In aëre satis frigido dissipatur. Idem facile contingit, si aqua calida solvatur, sub qua solutione incredibilis fere aëris copia euoluitur. Cum frigida aqua vel glacie alcali volatile insigne frigus producit. Calce viua aut in aëre libero extincta omnis huius salis alcalini densitas atque soliditas tollitur, ita vt deliquescat, et ne iteratis quidem destillationibus pristinam formam recuperet. Quam cohaerendi impotentiam perinde atque auctam alcali volatilis acredinem non aliunde repetendam esse Cl. Auctor censet, quam ab illa ipsa ignei principii admixtione, quae in lixiuio saponariorum quoque deliquescentiae causa est.

Sal ammoniacum secretum GLAUBERI, quod ex p. 82. acidi vitriolici cum alcali volatili coniunctione nascitur, quadantenus volatile est ita, vt destructionis expers in vasis clausis sublimetur. Ad aërem non, vti sal mirabile, in puluerem defatiscit, sed potius aëris humiditate madorem contrahit.

Nitrum flammans aqua facillime dissoluitur, eamque ipsam ob causam aegre sese in cryсталlos redigi patitur.

Spiritus MINDERERI, quem aptius forsitan *sal* p. 89. *ammoniacum acetosum* diceret, potest omnino, sed

admodum difficulter in crystallos coagulari, si per dies fere quatuordecim liquor ille salinus in loco sicco spontaneae euaporationi relinquatur.

p. 90. Multa salia terrea alcali volatilís ope in partes suas resoluuntur, alumen nempe, gypsum, nitrum calcareum, sal ammoniacum fixum et sal acetosum calcareum, quorum omnium acidis, pristino nexu sublato alcali volatile nunc nubit, et noua salia media cum iis constituit.

GEOFFROY primus fuit, qui de salis ammoniaci vulgaris origine et loco natali certi quid memoriae proderet, LEMERI Consulís Cairiensis litteris edoctus *). Ibidem ratio et instrumenta exponuntur, quorum auxilio in Aegypto sal istud parari consuevit. Neutiquam tamen arte in illis locis componitur, sed sublimatione saltim obtinetur. Nostri Auctoris consilio et indefessa opera officina huic sali elaborando in Gallia dicata fuit.

p. 98. Repetita salis ammoniaci sublimatione, aliqua eius particula destruitur, ita vt alcali acidum derelinquat, seorsimque auolet. Pro diuerso ignis adhibiti gradu, salis sublimati figura varia est. Quod si enim ignis admodum lenis fuerit, crystallo-
rum formae, perinde ac si aqua sal solutum fuisset, plumulas imitantur; si paullo fortiorem calorem ad-
moueris, sal in massas ex acubus, cinnabaris crystallos mentientibus, conformatas, et subtus crystallis
cubicis (vere ammoniacalibus) obsitas coit; si denique vehementi igne vtaris, massa densa dura, fere
transparens et in superficie sarmentorum figuras ostendens (*garnie d'une sorte de ramage*) attollitur.

p. 100. Salis volatilís alcalini et salis marini terrei ex sale ammoniaco et calcarea terra praeparatio. Quemadmodum, si igne torquetur sal ammoniacum, ob terrae calcareae indolem minime volatilem salis
acidum

*) v. comm. Acad. Parisin. de anno 1716.

acidum ab alcali volatili abreptum huic terrae iungitur, ita e contrario, si viam humidam delegeris, acidum a terra adiecto sale volatili separatur. Augmentum ponderis, quod sali alcalino sub hac operatione accedit, Noster Auctor ab aqua in terra calcarea latente repetit. Spiritus salis ammoniaci p. 107. per calcem ad aërem liberum extinctam, expulsio. Sal volatile hac ratione ab acido suo segregatum sub forma liquida semper apparet. Quae remanent, eiusdem indolis sunt cum residuo ex sublimatione alcali volatilis paullo ante proposita; ita tamen, ut oleum calcis ex residuo destillationis cum calce viua institutae ortum, per alcali volatile sub ipsa operatione enatum non destruat, quod omnino in illo oleo calcis ex sublimatione salis volatilis relicto fieri solet. Neque etiam mixtum vtrumque alcali volatilis genus dirimit hanc nostram calcis viuae in salis acido solutionem; perturbat saltem, parumque terrae deiicit. Discrepat vero alcali volatile calcis viuae adminiculo paratum ab eo, quod creta expulsit, grauitate specifica; quae in illo spiritus vini leuitatem propemodum aequat, in hoc vero aquae pondere maior est. Quatuor spiritus alcalini vnciae aëris accessui expositae intra decem horas septem drachmas perdidisse reperiuntur. Fluidum inde relictum sapore destitutum succum violarum vix mutabat, sed grauitatem specificam aquae obtinuerat.

Sal volatile per calcem viuam ex sale ammoniaco prolicitum duplici modo ita cogi potest, ut sub forma solida compareat. Alterum proposuit DUHAMELIUS, ut nempe spiritum volatilem aliquoties de calce, super qua iam fuerat destillatus, denuo et iteratis vicibus abstrahi iuberet. Inde calx ipsa pinguem aut viscidam quasi formam induit, alcalino sale in massam solidam coeunte. Aliam sal volatile

latile solidum per calcem viuam expellendi rationem Noster describit. Tres nempe vnciae calcis viuae cum totidem sanguinis bubuli bene exsiccati vnciis calcinantur, donec materia flagrare desinat, quae denuo, addito sanguine exsiccato, igni iterum committitur, vt intra horae spatium excandescat. Refrigerato isto puluere omni calcis virtute nunc priuato, alcali volatile solidum ex ammoniaco sale propellitur, massa nigra, sal commune in se continente, in ipsius vasis fundo relicta.

p. 123. A gypso vsto ita afficitur sal ammoniacum, vt aliqua pars salis volatilis sub liquida, alia sub solida forma adscendat, reliquum vero sal ammoniacum absque mutatione eleuetur. Gypsum crudum copiosorem liquorem, parcius sal concretum extricat. Caput mortuum ab utroque labore albidum relinquitur. Alabastrum purum nullum alcali volatile elicit.

p. 125. *Aquam regis* Cl. Auctor ita parari iubet, vt libra vna spiritus nitri vulgaris quatuor vnciis salis ammoniaci affundatur eaque miscela, donec sal solutus fuerit, continuo agitetur. Tantopere vero spiritus nitri cum sale ammoniaco efferuescit, vt rubri etiam vapores assurgant, neque si omnia inter se mixta fuerint, penitus motus internus cesset: quapropter etiam paritati in hac aqua regia paranda studendum esse Noster monet, cum diutius asseruata extrudere epistomia vel ipsa adeo vitra displodere soleat. Tribuit hoc nitro cuidam flammanti ex salis ammoniaci parte volatili ac nitroso acido pro-
genito.

p. 129. *Borax* partibus aequalibus alcali mineralis et salis sedatiui constat. Hoc sal posteriore loco nominatum quorumlibet acidorum ope ex borace separari potest. Boracis vero genus cernitur triplex; primum crudum s. *Tincal*, alterum, *Borax depurata* Chi-
nen.

nenfium, tertium denique et optimum, quod denuo instituta depuratione obtinetur. Quae vero sit in India Orientali huius salis praeparandi ratio, nondum satis constat. Alii ex aqua quadam minerali venas cupri praeterfluente extrahi, alii aeruginem et pinguiam ei admisceri, alii denique ex adipe, argilla et fuligine sibi inuicem superstratis et terra obrutis post aliquot annos boracem progigni voluerunt. Postremorum maxime sententiae Noster suffragatur, sultus tum experimentis a se ipso in hoc genere institutis, tum boracis crudae dissolutione et depuratione. Reperiit enim eiusmodi solutionem in filtro, per quod colaretur, materiem terrestrem albicantem satis subtilem relinquere; illam vero ipsam euaporatione tentatam partim in crystallos rudiusculas rubellas coire, partim sub specie liquoris rubri spissi adipem rancidum redolentis relinqui. Qui liquor denuo inspissatus et rancorem magis iamiam prodens, sub destillatione aquam oleumque crassum praebuit, illi, quod ex adipe elici solet, satis simile, residua in vase destillatoria massa salina, boracem crudam calcinatam aemulante. Inanis vero est nonnullorum opinio, adipem ideo boraci adiectum esse existimantium, ut ne, aëre accedente, fatiscat in pulverem.

Terra ex solutione boracis crudae in fundum p. 131. vasis delapsa, salis sedatiui adeo tenax est, ut ne iteratis quidem lotionibus eo prorsus destitui possit, nisi coctio saepius repetita accesserit. Acida quaevis illam coniunctionem soluunt, sale sedatiuo inde separato. Sal sodae adiectum ex illa boracis terra cum aqua cocta boracem restituit. Quae inde relinquitur terra, ita iam omni sale sedatiuo spoliata atque nuda quasi deprehenditur, ut frustra ex illa quicquam salini elicere tentaueris. Ex his omnibus constat, boracem crudam plus acidi sedatiui continere

tinere, quam depuratam, cui sal sodae denuo additum fuisse videtur. Nimia tamen huius salis copia crystallorum formationi aduersatur. Apparet vero ex salibus, quae acida cum hac terra progignunt, eam esse ad aluminosam (Cl. Auctor dicit vitrescibilem) referendam.

p. 138.

Sed boracem vere ex argilla et pinguibus componi, vti analysis eius probat, ita experientia Cl. Auctoris demonstrat, qui cum adipem cum argilla subactam per menses duodeviginti in loco humido cum aqua macerandum seposuisset, illo tempore praeterlapso sese aquae feruentis adminiculo sal sedatiuum extraxisse commemorat. Caeterum non sola pinguedo animalis, verum etiam olea vegetabilia ad boracem effingendam idonea sunt, ita vt ex vtrisque acidum sedatiuum ea, qua descripsimus, via, possit elici. Possent forsitan huic sali parando officinae apud nostrates extrui, siquidem quaestionum huic capiti a Cl. Auctore adiectarum ratio haberetur. Esset nempe ante omnia experiendum, quae terra, quodnam pinguedinis genus huic fini esset accommodatius; num sub tectis, an sub dio fossae moliendae essent huic operi; num massam interdum vertere et effodiendo agitare conveniret?

p. 142.

Borax igne tractata calcinatur, pondere tertiae fere parte diminuto, tandemque in vitrum seu potius massam vitriformem aqua solubilem mutatur. Si carbo inter vitionem inciderit, rubro colore borax tingitur. Teste Cl. BARON sal ammoniacum a borace destruitur.

Boracis dissolutio aquosa ita ab affuso acido vitriolico afficitur, vt, postmodum euaporata, sal sedatiuum compareat tandemque sal GLAUBERI. Idem praestat acidum nitrosum, salinum et acetosum, ita tamen vt mox nitrum cubicum, mox sal commune,

mox

mox terra foliata crySTALLISATA praeter boracem remaneat. Idem contingit, si acido cuicunque diluto borax dissoluenda traditur. Semper autem abundante acido opus est; alias enim salium inde emergentium crySTALLI a se inuicem non discretæ, sed mixtæ sunt atque de genere utroque participant. Quamprimum vero a se inuicem salia media et sal sedatium fuere segregata, solutiones illorum denuo confusæ neutiquam ita miscentur, ut crySTALLI oriantur ancipites, dummodo ab addendo sale lixiuo temperaueris. Huic experimentorum enarrationi adiicitur a Cl. Auctore computus omnium eorum, quæ ad boracem in partes suas dissoluendam requiruntur; quo patet sal sedatium non acidi vitriolici vel alius cuiuscunque esse progeniem, sed vere in borace ipsa contineri.

Ex Nostri sententia sal sedatium acido vitriolico acido adiposo et terra argillacea purissima constat. Acidi vices in borace gerit, quæ tamen illius abundantiam non patitur ita, ut crySTALLI nasci queant. Efflorescit adeo per complurium mensium moram ex eiusmodi massa acidum nimium continente, sal sedatium, relicta borace, qualis antea fuerat. Sal istud ignis patientissimum est, nec absque affusa aqua in altum extollitur. HOMBERGIVS caput mortuum vitrioli martis addere solebat, utpote borace ipsa ad hanc operationem vsus. Atque potest omnino acidum collocari illi adhuc inhaerens, sal sedatium prolicere, licet alia salia vitriolica metallica atque terrea aegre admodum id faciant.

Cum dubium esset, an sal sedatium omne sublimatione posset in altum extolli, Cl. Auctor, ut hac de re certior fieret, vsus est ad hanc operationem cucurbitis argenteis, quippe quæ in ipso igne aquæ frigidae affusionem facile ferrent; ita senis et sexagenis

genis vicibus repetita sublimatione ex vnciis salis sedatiui sex, praeter septemdecim aquae drachmas, salis ficci vnam vnciam cum drachmis tribus ascendere expertus est. Relictae denique fuerunt in cucurbita drachmae quinque substantiae salinae nigrae vitriformis, quae a sale sedatiuo parum differret, nec tamen aliquid sublimatione amplius extorqueri pateretur. Illud vero sal sedatiuum, quod cum aqua adscenderat, denuo instituta sublimatione duas vncias cum granis triginta sex salis prae-buit, relictis quadraginta octo granis materiei terreae insipidae, quae partim alicui salis sedatiui destructioni, partim aquae ipsi ad sublimationem adhibitae tribuenda esse videbatur.

p. 166. Sal sedatiuum igne, quo fundatur, paullulum vehementiore opus habet, quam ipsa borax. Est vero illius vitrum spissius; vnde colligit Cl. Auctor,

p. 169. sali sedatiuo plus terrae inesse, quam boraci. Sal sedatiuum etsi ad dirimendam salium vitriolicorum mixtionem nihil valeat, ex nitro tamen et sale marino acidum expellit; superstitite ex utroque labore substantia salina, ex qua post lotionem praeuiam borax emergit vegetabilis aut vulgaris.

p. 171. Absoluta boracis et salis sedatiui contemplatione, Cl. Auctor ad crystallisationem salium deuenit. Omnis vero crystallorum efformatio duplici via peragitur, altera sicca, altera humida. Formae crystallorum forsitan partium constituentium rationem sequuntur, quae sese inuicem attrahunt atque repellunt. Scilicet eorum partibus Noster fauet, qui cum NEWTONO praeter attractionis vim, repellendi quoque facultatem per vniuersam naturam dominari arbitrantur.

p. 178. Crystalli, quae ex humidis dissolutionibus emergunt, mox euaporatione, mox refrigerio obtinentur.

nentur. Vtroque modo salis cum aqua coniunctio ex parte dirimitur; atque secedentibus partibus salinis et in crystallos coeuntibus, relinquitur ut plurimum liquor, ex quo crystallos nullae possunt amplius effingi. Terreae tamen salia integra crystallifantur. Notandum vero est, plerorumque salium faciliorem uberioremque dissolutionem aqua feruida fieri. Atque imprimis omne salium genus, cui vel aquosi principii vel *aquae* sic dictae *crystallificationis* larga copia contigit, feruida aqua facilius dissolvitur, adeoque etiam per refrigerium in crystallos congelatur. Ad ea vero salia dissoluenda, quibus neutrum aquae genus magna copia adhaeret, nihil interest, feruida an frigida aqua utaris; eaque omnia non refrigerio, sed euaporatione formas crystallosum induunt. Vtraque vero salia intra aquam ipsam ita coeunt in crystallos, ut primum aliqua particula ex solutione decedat, cui deinceps sensim sensimque plures molecule grandiorum crystallum, si collectae fuerint, efformaturae, velut per strata apponuntur. Aquam si spectes intra crystallos collectam, eius triplex genus esse invenies. Est scilicet, quae ad naturam salis pertinet, aqua, (*eau prince du sel*) ita cum eodem coniuncta, ut absque ipsius salis plenaria destructione auferri nullo modo queat. Alterum genus crystalli salium adhaeret, ideoque, cum et forma et pelluciditas ipsi debeatur, *aqua crystallificationis* dici consuevit. Salia, quae multa eiusmodi aqua instructa sunt, difficulter plerumque ea penitus orbantur; quibus vero parcius inhaeret, ea facilius defatiscunt; indole tamen plane non mutata. Tertium aquae genus a dissolutione Cl. Auctori dicitur, ideo, quod eius ope tum sal ipsum dissolvatur, tum peregrina admixta eluantur. Quaedam huius aquae portio intra lamellas crystallosum delitescit, atque exsicca-

exsiccatione demum earundem absumitur. Hinc saepenumero ex dissolutione salina, quae manifesto vel in acidam vel in alcalinam indolem vergit, sal perfecte neutrum deponi obseruamus. Quin, adeo crebro, vt crystalli nascantur grandiusculae, abundante vel acido vel alcali opus est; neque tamen abundans illud crystallos ipsas ingreditur, vti ROVELLIUS existimauit, tartarum vitriolatum acido posse ita saturari seu potius obrui ratus, vt sal inde enixum acido abundet. Cuius opinionem vt refellat Cl. Auctor, crystallos istas, in quibus acidum dominatur, omni illo abundante facillimo negotio exui posse monet, dummodo chartae bibulae imponantur. Idem experimentis aliis cum nitroso et salino acido institutis, constitit. Omnis itaque ROVELLI error in eo haerere videtur, quod aquam dissolutionis, in crystallorum interstitiis adhuc latentem pro abundante acido habuerat, quod ad naturam salis ipsius pertineret. Simul vero apparet sedulo distinguendum esse inter aquam crystallisationis et dissolutionis.

p. 206. Singulare atque mirandum fere attractionis et repulsionis virium, crystallisationem moderantium, argumentum in eo cernitur, quod ex salinis solutionibus sal coagulari soleat in eo inprimis vasis pariete, qui aliud vas eodem salis genere impletum attingit. Id in salis mirabilis GLAUBERI solutione fieri Cl. Auctor expertus est, quod nempe ei vasis parieti sese apponeret, qui iuxta vas aliud sale mirabili plenum collocatus esset. Quod si contra huic dissolutioni appropinquaretur lagena sale tartari plena, in opposito latere crystalli emerferunt.

p. 207. Crystallorum formationi motus vehementior aduersatur; modicus eandem iuuat, ita, vt saepenumero a motu crystalli subito compareant. Caeterum eo ipso momento, quo salia coagulantur, calor oritur;

oritur simili ratione, qua aquam, dum congelatur, calorem producere Cl. Auctoris tentaminibus constitit. Forsitan aqua salium, tum illa, quae principii munere fungitur (*eau principe*) tum quae crystallos constituit, in illis ipsis congelata est.

Muriae salium (*eaux-meres*) dicuntur liquores p. 214. ab vniuscuiusque salis crystallisatione relictī, nullasque crystallos amplius praebentes. Perperam vulgo dicuntur muriae nitri et salis marini, quae peregrinis salibus e. g. sali marino calcareo et sale GLAUBERI inquinatae sunt. Nomen istud proprie illis tantum liquoribus conuenit, qui ex dissolutione salis cuiusdam purissimi etiam relinquuntur, posteaquam crystalli, quotquot formari poterant, inde emerferunt. Salia mineralia atque metallica parcam, terrea fere nullam, vegetabilia copiosam muriam relinquunt.

Salium omnium, dum dissoluuntur et depu- p. 216. rantur, aliqua pars destruitur. Hinc accidit, ut inflammabilis materia expediatur, atque ipso humoris secessu in arctius spatium sensim sensimque redigatur; adeoque, quod remanet, fluidam formam asseruet *). Hinc salia vegetabilia, utpote copiosissimo phlogisto instructa, plurimum muriae relinquunt. Salium porro mineralium solutiones adsperso vini spiritu copiosiores et aciores muriam praebent. Destructo vero et abacto phlogisto abundante, muriae in crystallos cogi possunt. Nimirum pro diuersa salium, quas continent, indole vel, exsiccandae vel adeo vrendae sunt. Sal ab hac operatione residuum atque denuo solutum, in crystallos formatum est egregie, secedente tamen terra copiosa. Nonnulla muriae genera e. g. salis SEIGNETTE, tartari tartarifati etc. post aliquod tempus sponte crystallorum formas induunt.

*) v. supra p. 562.

Salium

p. 220. Salium contemplatione ad finem perducta, ad metalla Cl. Auctor accedit. Indolem et facultates, his omnibus communes, breuiter exponit, atque sic praeparatis Lectoribus specialem metallorum tractationem ab arsenico orditur.

p. 227. *Arsenicum* de salium et metallorum natura participat. Album nempe; quae calx est arsenici, sexaginta quatuor aquae partibus solui potest, neque cum oleis iungi aspernatur. Cum phlogisto mixta atque sublimatorio igne tractata, calx ista in metalli speciem transit. Idem fusione cum sapone nigro et sale lixiuo obtineri potest. Regulus iste metallicus ipso arsenico albo volatilius est, prius nimirum aufugiens, quam calx phlogisto non vnita auolet; cumque arsenicum album aquam puram pondere quinquies superet, regulus octuplo ponderosior est. Acido vitriolico perinde ac ipsa calx arsenici soluitur; vitriolum inde enascens excandescit super igne, antequam aufugiat. Acidum nitri facile soluit, neutiquam vero acidum salis communis regulo affusum, quod ne nitrosam quidem solutionem turbat. Alkali fixum ex solutione nitrosa puluerem album in acido nitroso et liquore alcalino solubilem praecipitat.

p. 239. Lixiuum alcalinum tantam arsenici albi copiam dissoluere potest, vt inde nascatur massa fragilis, fusca, ad aërem deliquescens, quam *hepar Arsenici* MACQUERVS dixit. Aqua soluitur, non penitus tamen; remanente quippe materia flocculenta prorsus non solubili et ne summa quidem ignis vehementia mutabili. Quod cum alcali minerali paratur hepar arsenici, in crystallos redigi se patitur.

p. 242. Arsenicum per detonationem non aequali nitri portione, si aëris accessum non prohibueris, massam

massam praebet vitriformem, atque in aprico deliquescentem. Quod si vero, vasis clausis, ad hunc laborem utaris, *sal* relinquitur *neutrum arsenicale* candidum, constanter siccum, inque crystallos quadrangulares prismaticas, utroque apice fastigiatas, coalescens. Acidum nitrosum aufugit, atque, cum aqua recipulo infundi soleat, coeruleo colore tingitur. Crystallorum forma admodum inconstans est, cum eae, quae prima vice nascuntur, supra dicto modo configuratae sint; reliquae mox parallelepipeda, mox acus, mox quadrangula aut triangula referant. Sal istud absque destructione fundi potest, nec facile destruitur, nisi phlogiston addideris, quo arsenicum statim abigitur. Si loco nitri communis, cubicum adhibeas, *sal neutrum arsenicale minerale* nascitur, quod mox opacum redditur, humores ex aëre attrahit, atque aqua solutum vehementer incalescit. Sal ammoniacum ab arsenico plane non mutatur. At nitrum flammans destruitur, acido aufugiente, alcalina vero parte arsenico nubente. Sal istud neutrum arsenico ammoniacale crystallis aciculatis planis, sese mutuo decussantibus, efflorescit. Non quidem ab acidis mineralibus, sed omnino ab igne dirimi potest haec arsenici et salis lixiui volatilis miscela.

Regulus Cobalti gravitate specifica admodum p. 256 variabilis est, quod bismutho, plerumque ei inhaerenti, tribuendum est. Ut plurimum tamen octies aquae pondus superat. Vehementi demum igne funditur, et, si in loco aperto committatur prunis, maximam partem in auras abigitur. In vasis clausis auolare recusat. Si spathula hoc metallum, dum vritur, agites, in calcem ignis violentia conuertitur.

p. 259. Cl. Auctor hac opportunitate ductus, de metallorum calcinatione quaedam vniuersalia proponit. Absque aëris vero accessu metalla in calcem redigi prorsus nequeunt. Atque facili patet negotio, cur D'ARCTVS metalla, globis ex massa porcellanea factis inclusa, in calces mutata esse comperit, dummodo hoc argillae genus aquam et acidum vitriolicum continere plurimum, quae facile possint quandam aëris speciem in cauo globo circa metallum intus latens producere, adeoque huius combustionem adiuuare. Si enim omnis aër remotus fuit, integra metalla manent. Quo fortiore autem igne in aëre libero vruntur, eo difficilius calces illorum fundi sese patiuntur, eo fixiores sunt atque minus colore tinctae.

p. 269. Cobaltum raro ab omnium aliorum metallorum admixtione liberum est. Frequentissime autem bismutho inquinatum reperitur, quod ne fusione quidem separatur, licet acida mineralia id abripiant. Difficulter vero, nec nisi coctio accedat, in vitrioli acido concentrato cobaltum soluitur. Quae solutio, mox roseo, mox viridi colore tincta post euaporationem, duo salia praebet alterum viride, alterum albescens, cubicum; illud cobalto, hoc bismutho debetur. Ex solutione nitrosa cobalti pariter operosa per refrigerium enascuntur crysalli rubrae, prismaticae coaceruatae, deliquescentes. Si multa aqua hanc dissolutionem nitrosam diluas, bismuthum, quod forte adhaeret cobalto, deiicitur. Etiam in salis acido concentrato soluitur cobalti regulus, omnium optime vero aqua regis, cuius solutionis, quod notum est, ea indoles est, vt litterae ea scriptae in charta, primum quidem non appareant, calore vero accedente viriditate sese manifestent. HELLOTO huius inuenti gloria debetur. Singulare vero hoc est,

est, solutionem nitrosam et vitriolicam hac virtute non pollere, quae contra soli tributa est solutioni salinae; qua scriptae litterae colore viridiores, dum calefiunt, splendere solent.

Sal lixiuum ex acido vitriolico, quo cobaltum p. 283. fuerat solutum, puluerem album, ex nitroso autem et salino rubellum aut purpurascentem deicit. Alkali volatile autem ex vitriolica et salina solutione flauicantem, ex nitrosa, coerulescentem calcem praecipitat. Si plus fuerit additum salis volatilis, dissoluitur rursus, quod subsederat, liquore in coeruleum mox in purpureum eundemque constantem colorem vergente. Ab alkali abundante deturbatur rursus puluis ferrugineus. Omnes istae calces pondus metalli, ex quo orti sunt, excedunt, quod commune est calci cobalti cum reliquorum metallorum praecipitatis. Atque istud ponderis augmentum Cl. Auctor particulis phlogisticistribuendum esse censet, quae nempe ex menstruis salinis ad calces metallorum accedere soleant.

Salis lixiui, gypsi calcinati, picis, minerae p. 288. cobalti partes aequales commixtae atque in crucibulo fusae, in duplicem miscelae speciem coierunt. Altera nempe, cui sulphuris hepar inerat, colore subobscuro et fragmentorum forma bismuthum imitabatur: alteram, argenteo colore, satis densam, quae in crucibuli fundum subsederat, Noſter Niccolum fuisse suspicatur. Soluebatur autem citius hic regulus acido nitroso, quam cobaltum. Quae solutio, per aquae affusionem omni adhaerente bismutho orbata, ab adperso liquore alcalino volatili caerulescere visa est, decidente simul puluere ex albo viridi. Potuit is denuo solui acido nitroso atque flauo colore indutus ex eodem praecipitari affuso, lixiuio sanguinis. Super

igne autem ruber euasit. Culter immerfus solutione cuprea crusta obductus fuit. Caeterum neque in vitri coerulei speciem regulus ille abiit, neque eius solutio acido salino mixta *atramentum sympatheticum* praebuit. Ex quibus omnibus constare Nostro videtur hunc regulum ex sulphure, arsenico, bismutho et cupro conflatum esse.

p. 290. Citius fundebatur cobaltum cum gypsi calcinati, picis, minerae cobalti vstae, singulorum vnciiis quatuor, quando sex vnciae salis lixiui fuerant admixtae. Inde omne metallum sulphuris hepatis sese iunxit, regulumque lamellatum aureo splendore coruscum, micaceum, scoriis innatantem praebuit, qui ex aëre attracto humore deliquium passus est, solutio eiusdem aquosa viridis erat frustulis micantibus plena. Absque acidorum auxilio cobaltum sulphure hic obnuptum extrahi nequit. Scoriae, ab hac fusione cobalti cum hepate sulphuris residuae, postquam aqua solutae fuerant, intra vnius anni spatium crystallos formarunt quadrangulas planas, in marginibus singulis acuminatas ita, ut apex alterius lateris in superiore, alter alterius in interiore superficie esset. Sal istud pellucidum perfecte neutrum super igne crepare atque, postquam excanduit, fundi solet, nullis tamen exhalatis vaporibus. Cum carbonum puluere mixtum in hepar sulphuris abit. Ex aqua, quae super hoc sale steterat, adpersum acidum quodcunque, pulverem rubellum ex sulphure et cobalto constantem, detrusit. Quo separato, humor adhuc superstes euaporatione absumptus, sal elasticum granulatum, micae panis simile, reliquit.

p. 292. Reguli cobalti, ea, quam modo enarrauimus, ratione praeparati, longe citius funduntur regulo puro; quo magis vero sulphure destituuntur, eo difficilius fluunt. Quantumuis autem ita vsseris eiusmodi

eiusmodi regulum, vt nunc purum aemuletur, delitescit tamen semper magna satis sulphuris portio, totius ponderis fere vnā sextam partem æquans. In calcem adeo redigi, quam omni sulphure exui, mauult ille regulus. Dum acidis soluitur, sulphur decedit. Solutio, bismutho et arsenico aquae affusae ope exuta, ab alcali fixo turbatur, delabente scilicet puluere rubro, qui cum fluxu extemporalī super igne funditur quidem, sed metallicam formam assumere respuit. Absque fluxu in vitrum intense coeruleum conuertitur. Cum alcali fixo cobaltum sulphuratum in massam micaceam abit, quae aëri exposita diffluit. A nitro destruitur, magna parte reguli in calcem mutata. Exiguus, qui elicitur regulus metallicus, a sulphure nondum est immunis. Tandem ne ipsum quidem arsenicum omne sulphur ex cobalto sulphurato secum abripit.

Metallum *Niccoli* nomine a mineralogis p. 300. insignitum, ex omnibus fere cobalti mineris potest hepatis sulphurei ope fusione elici. Cl. Auctori miscelae quoddam genus esse videtur ex metallis variis conflatum; eamque sententiam ipsis signis confirmari existimat, quibus Cl. CRONSTEDTIUS a reliquis metallis niccolum discerni voluit. Ferro, cobalto, sulphure et arsenico plerumque ipsi admixtis crebrius iterata calcinatione et fusione orbari potest. Regulus niccoli excandefactus igne, liquefcit atque funditur, auolat ex parte sub specie fumi albicantis. Reliqua pars in calcem nigram continuo igne conuertitur. Acido nitroso, salino, et aqua regis dissolui se patitur. Viridem colorem affectant hae solutiones nigrumque puluerem demittunt. Alcali volatile easdem coeruleo colore tingit, quemadmodum etiam, qui falsi lixiui ope deturbatus fuit, puluerem viridiusculum

lum soluit. Sulphuris satis auidus est niccoli regulus, cumque illo commixtus durior fluidior. que euadit. Igni tunc expositus, scintillas spargit fulgidas. Nec non hepatis sulphuris misceri potest, producta inde massa metallica ex viridi flavescente, cupri mineram referente.

p. 305. *Regulus antimonii* vehementiore igne excandefactus, in vasis clausis auolat. Vbi vero aëri accessus patet, in flores niueos, aciculatos, micantes conuertitur; quos ita parari commodissime Noster suadet, vt crucibulum, quo continetur metallum, inclinato situ super igne collocetur atque extra furnum parumper emineat, imposito alio crucibulo subinde mutando, quod flores in se recipiat. Granum dimidium florum aquae vnciiis octo soluitur.

p. 309. Quod si autem, lento igne aëre non excluso, regulus antimonii vritur, grisea calx inde nascitur, ipso regulo volatilior, facilius in flores conuertenda atque eadem, qua flores, aquae copia solubilis.

p. 312. Acidis difficulter soluitur regulus antimonii, omnium optime tamen aqua regis ex acidi salini singula nitrosi quatuor partibus, ita vt metallum minutim concisum sensim sensimque iniiciatur.

p. 320. Non eodem semper ignis gradu calx antimonii in vitrum conuertitur. Quando vero difficulter fluit, Cl. Auctor fusionem antimonii crudi mica exigua adiuuari posse expertus est, atque tunc praeter vitrum aliquot grana reguli in fundo vasis reperiri.

p. 325. Duplex est *kermes minerale* praeparandi ratio. Atque illud quidem quod fusione paratur, additione pauci sulphuris inter fundendum opus habet, quo sulphuris particula ab ignis ardore diffilari solita compensetur, et hepar sulphuris, quo metallica

tallica pars omnis solui debet, sufficiat. *Sulphur antimonii auratum*, si a diuerso praeparandi modo secesseris, cum kermes minerali prorsus conuenit. Videtur autem in vtroque praeparato regulina pars sulphuri multo laxius adhaerere, quam in antimonio crudo, cum illa emetica virtute polleant, qua destitutum hoc est. Alteram kermes mineralis speciem notissimam illam coctione cum alcalino liquore paranda, LEMERIO CL. Auctor vendicat, cui inuentionis gloriam Carthusiani praeripuerant, pharmacopolae cuidam GLAUBERI discipulo illam tribuentes. Alkali cum antimonio crudo coctum, causticam indolem acquirit, neutiquam vero si cum regulo coquatur. Ipsum lixiuium saponariorum cum antimonio coctum, affuso acido sulphur antimoniatum praebet, quod tamen a praecedente terrae calcareae praesentia differt. Nec non ex scoriis, quae sub reguli antimonialis ex antimonio crudo praeparatione oriuntur, kermes minerale et sulphur antimonii auratum elici potest. Vtrumque vero, si vritur, calcem antimonii praebet, ex qua deinceps, addito phlogisto, regulus antimonii restitui potest.

Regulum ex antimonio diaphoretico restituere difficillimus labor est. Quem cum aliquando GEOFFRAEVS fusciperet, calcem illam vehementi igne cum sapone nigro vrens, aperto post quinque horas crucibulo, iamiam refrigerato, vidit materiam cum strepitu ac odore sulphureo flamma consumi. Aqua solui posse antimonium diaphoreticum, ROVELLIUS auctor est. Ex cunctis antimonii praeparatis fieri potest, dummodo phlogiston omne abigere memineris.

Sal ammoniacum aqua solutum cumque antimonio per aliquod tempus digestum aliquam

metalli portiunculam soluit. Sal inde productum coloris est ex coeruleo albidum.

P. 355. Zincum inter omnia metalla tenacissimum est; hinc cum in mortario vix contundi possit, satius est illud igne liquatum aquae infundi atque sic in granula redigi. Lento igne in griseum calcem mutatur, quae, addito phlogisto, formam metallicam facile recuperat: vehementiore autem igne inflammatur et in calcem niueam difficillime reducendam conuertitur. Calx ista *florum zinci* nomine vulgo cognita, ipso zinco ponderosior est, ita ut sedecim metalli vncias, postquam in flores conuersae fuissent, sex drachmis et quinquaginta quatuor granis auctas fuisse Noster repperit. Ipsi autem flores flammae tantum impetu fugantur, per se enim igni expositae in auras abripi nequeunt. Neque vehementissimo igne funduntur, metallum vero ex iis, addito phlogisto, non, nisi in vasis accurate clausis, potest restitui.

P. 359. Omnia acida mineralia Zincum facile solunt. HELLOTO auctore omnium plurimum soluit acetum destillatum. Atque ex hac solutione, dum destillatur, liquor aethereus inflammabilis, deinceps flores albi pariter flamma coerulea flagrant, tandemque oleum flauo aut viridi colore tinctum assurgit. Idem contingit cum florum zinci solutione. MALOVINVS zincum ab alcalinis salibus tam volatilibus, quam fixis solui contendit. Neque cum sulphure neque cum sulphuris hepate misceri potest: fusum cum alterutro, a particulis peregrinis metallicis liberatur. Cum nitro detonat flamma fulgidissima; residuum alcali aqua solutum Gallis dicitur *alkahest de Respour*.

P. 367. Cum arsenico zincum via humida misceri nequit. An fusione possint iungi dubium adhuc est.

est. Certe MALOVINI experimenta nihil aliud efficere videntur, quam hoc; parvam arsenici copiam zinco tenacitatem suam et splendorem demere. Cum regulo antimonii combinari potest, non vero cum regulo niccoli et antimonio crudo.

Bismuthum in vasis clausis ignitum adscendit P. 372. integrum. Ponderis augmentum, quod calci accedit, in ratione est $20\frac{34}{100}$: 19. Vehementiore igni vltum flammula coerulea flagrat hoc metallum, surgente fumo crasso luteo. Sic maxima eiusdem portio in flores absumitur luteos. In vniuersum autem calx bismuthi omnis ab igne se fugari haud patitur; in vitrum potius pellucidum atque flauum abiens.

Hydrargyrum per se calcinatum (*Mercurius* P. 390. praecipitatus per se) vna decima parte metalli pondus superat. In vasis clausis sub crystallorum rubrarum specie rubinorum instar adscendit, nec absque phlogisti additione in metallicam formam redit.

Mercurius a calore ita extenditur, vt vehem. P. 393. menti ardore vltus, vasa ferrea, quibus inclusus esset, magno cum fragore rupisse visus fuerit.

Mercurii in acido nitroso soluti color ab P. 403. initio coeruleus est, donec acidum prorsus metallo saturatum est. Inde per refrigerium crystalli aciculatae enascuntur, quae, in ipso balneo arenae refrigerato liquore, ad perpendicularum posita sunt, contra vero, si ab igne ille sublatus fuit, prostratae iacent. Relinquitur muria coloris vinosi, ex qua aqua destillata affusa pulvis mercurialis flavus, turpetho similis subsidet. Potest autem corrosiua nitri mercurialis indoles mitigari partim eius in charta bibula exsiccatione, partim solutionibus in aqua saepius repetitis. Ex his per euaporationem progignitur sal crystallorum cubicarum specie,

specie, aqua parum solubile; eademque si dilutum fuerit, puluerem flauum demittens. Alkali fixum, lateritium, vitriolica salia, flauum puluerem ex nitrosa mercurii solutione deiiciunt. *Mercurius praecipitatus-ruber* ab igne subitaneo destruitur ita, vt secedat acidum vaporum rutilantium specie, et aliqua metalli portio resuscitetur; lente vero administrato igne acidum fugatur quidem, mercurius vero non restitutus intra vnus fere mensis spatium in calcem rubram conuertitur, quae etiam ab igne destillatorio attolli se patitur, mercurioque per se praecipitato omnino similis est.

P. 410. *Mercurius*, Auctore HOMBERGIO, acido salis per se solui potest, dummodo per sat longum tempus cum eo digestus fuerit. *Mercurius praecipitatus albus*. *Mercurius sublimatus corrosiuus*. Eius drachmae duae cum granis duodecim calore modico vnciis aquae purae quatuor solui possunt. Cum balneis optimo cum fructu Noster illo vsus est, in morbis venereis. Triginta fere balnea ei ad sanationem visa fuerunt sufficere. Nunquam salinae fluxum inde oriri expertus est, vergente potius medicamenti virtute ad aluum et vesicam. Gingivae tamen intumescunt, percepto simul metallico sapore.

P. 420. *Mercurius dulcis*. Crebrius repetita huius salis sublimatio plus nocet, quam prodest. Quauis enim vice aliqua mercurii particula euoluta abigitur; quo fit, vt mercurius dulcis, acido salis iam non prorsus per metallum saturato, plus minusue de mercurii corrosiuo indole participet. In panum sublimatorum mercurii dulcis superficie puluis ex mercurio corrosiuo et dulci mixtus reperitur. Possunt vero vterque a se inuicem separari affusa aqua, qua corrosiuus soluitur, dulci integro relicto. Acidum salis cum mercurio nullo modo ita iungi potest,

test, vt sal inde oriatur, quod plus mercurii, quam sublimatus corrosiuus et minorem metalli copiam, quam sublimatus dulcis contineat. Semper enim vtrumque sal separatim sublimatur. Hinc etiam fieri non potest, vt aequales mercurii sublimati corrosiui et dulcis portiones per sublimationem inter se in vnum sal coeant. Optime itaque mercurii dulcis innocentiae consulitur, si loco repetitarum sublimationum, ille aqua feruida, cui paucillum salis ammoniaci admistum fuit, lotus super porphyrio denuo trituratur. Parum enim in solvendo mercurio dulci potest sal ammoniacum.

Per alcali tum fixum, tum volatile mercurius p. 432. sublimatus corrosiuus destruitur. Idem sulphuris hepate adiecto contingit, acido salis alcali fixum sulphure autem mercurium aggrediente. Acidum nitrosum, dum feruet, mercurium corrosivum soluit; crystalli vero ex hac solutione per refrigerium enascentes non aliae sunt, quam ipsius mercurii corrosiui. Cum sale ammoniaco is tam arcte iungitur, vt neque crystallisatione, neque sublimatione a se inuicem possint separari. Adiuuatur autem mercurii sublimati in aqua solutio addito sale ammoniaco; ita, vt tres aquae vnciae, nouem drachmis salis ammoniaci foetae, quinque mercurii vncias in se recipere possint. *Butyrum antimonii*, interdum parallelepipedorum formam affectat; dum scilicet refrigerio inspissatum fuit. Acidum nitrosum ei affusum reguli antimonii in aqua regis dissolutionem sistit; quae tamen intra paucos dies albescit, calce antimonii paullatim sedente. Caeterum decima fere acidorum pars vaporibus absumitur, dum illa inter se miscentur, assurgentibus. Mercurius sublimatus corrosiuus cum bismutho destillatus speciem quandam *butyri Bismuthi* praebet.

p. 451. HOMBERGII experimentis constitit, mercurium aqua regis solui posse; praecipitari deinceps puluerem album, qui tandem rursus soluatur. At vero aqua regis non qua talis hic agere videtur. Ab initio nempe mercurius acido nitroso soluitur; deinceps vero cum acido salis combinatus ex solutione delabitur; tandemque ab aqua, quae menstruo admixta est, iterum suscipitur. Arguit hoc crystallorum ex euaporata solutione prodeuntium indoles; in quibus quippe ne minimum quidem acidi nitrosi vestigium apparet.

p. 452. Acetum destillatum non quidem hydrargyrum ipsum, sed tamen calcem illius soluit. Ex hac solutione per refrigerium crystalli micaceae splendidae nascuntur.

p. 456. Ab alcalinis salibus hac sola ratione solui potest mercurius, ut eius solutioni nitrosae alcalinus liquor sensim sensimque instilletur, donec mixtum fluidum ad alcalinam naturam omnino inclinasse videatur.

p. 462. Vt hydrargyrum ex cinnabari destillatione eliciatur, limatura martis adiici plerumque solet, etsi alcalia terraeque calcareae idem efficiunt. Hoc vero plane singulare est, odorem alcalinum volatilem surgere, dum cinnabaris cum marte destillatur. Alkali cinnabarim humida etiam via destruit, quod eo magis mirandum est, cum Cl. Auctor expertus sit, aethiopem, et post aliquot annos cinnabarim, ex mixtis inuicem atque coctis hepate sulphuris et hydrargyro ortum fuisse. Idem contingit, si hepate sulphuris volatili aut ipsum hydrargyrum aut eius varia praeparata e. g. vitriolum mercuriale, turpethum minerale, solutio mercurii nitrosa, mercurius praecipitatus ruber aut sublimatus corrosius admiscetur, ita ut cinnabaris inde mox in-

tra

tra breuius, mox intra longius temporis spatium
oriatur.

Tinctura mercurialis Comitiss DE LA GARAYE p. 469.

ex vna mercurii viui, quatuor salis ammoniaci par-
tibus inuicem exacte tritis et cum spiritu vini super
igne digestis paratur. In morbis venereis, singula
vice guttae huius tincturae decem aut duodecim
cum tribus aut quatuor aquae cyathis exhiberi
possunt. Aluum vix mouet, forsitan salinae flu-
xum parumper adiuuat.

Cum regulo Cobalti, antimonii et niccoli p. 470.

mercurius sese combinari haud patitur. POTTIUS
tamen regulum antimonii cum calce paratum re-
fert mercurio misceri posse. MALOVINVS an-
timonio crudo iunxit tam trituratione, quam
fusione. Quae tamen experimenta accurate insti-
tuta fuisse Noster negat; quippe cum ipse viderit,
mercurium ne diuturna quidem trituratione cum
antimonio plane extinguere posse, neque eandem
cum sulphure antimonii aut ipso antimonio misce-
ri. Idem MALOVINVS zincum et mercurium fu-
sione miscuit, nactus inde miscelam variae duritiei
pro diuersa singulorum inter se proportionem.

Stannum malleo cussum rigescit fragiliusque p. 474

redditur; calefactum vero pristinam tenacitatem
atque mollitiem recuperat. Videtur autem in
vniuersum metallorum elasticitas in duritiei et
eius, qua citius tardiusque fundantur, facultatis
ratione esse, ita, vt, quae duriora sint, difficilius-
que fundantur, ea sub ictibus mallei rigidiora
fiant et maiorem acquirant elasticitatem. Verosi-
mile autem est, metallorum, quae cuduntur, par-
ticulas in angustius volumen cogi; testante id
pondere specifico, quo illa metallis fuis antecedunt.

Exiguo

P. 475. Exiguo calore stannum liquatur; dum excandescit, flamma surgit fulgida, adscendentibus simul floribus albidis. MARGGRAFIUS candidam calcem, quae in vase exacte clauso, ipso stanno integro relicto, adscenderat, arsenicum fuisse existimat. Vehementissimo igne adhibito, apparuerunt in crucibulo, cui stannum inditum fuerat, duo florum genera; alterum aciculatum candidum, alterum brassicae capitatae floribus simile, coloris lateritii: praeterea calx puluerulenta alba, et sub ea vitrum hyssopini coloris, relicta subtus stanni non mutati portiuncula. Acido vitriolico super igne stannum soluitur, nascentibus inde, post aliquot dierum refrigerium, crystallis. Nitroso corroditur saltem cum feruore. Solutio stanni, cum acido salis in arenae balneo facta, vapores spargit arsenicales; per euaporationem in crystallos splendor aciculatas cogitur. Earum duplex genus est, alterum candidi, alterum rosei coloris. Si magna huius salis copia simul paratur, crystalli micaceae sunt, sali sedatiuo similes. Aqua regis stannum facillime aggreditur atque soluit. Paullo tardius autem in hoc labore versandum est, alias acidi nitrosi praepotens efficacia metallum absque dissolutione corrodit. Tandem aceto quoque stannum solui potest. Caeterum hoc notabile est, calces stanni, ex solutionibus eiusdem acidis delapsas, longe difficilius posse in metallum conuerti, quam quae vitione paratae fuerunt.

P. 498. Cum arsenico facillime stannum fusione combinatur. Labor iste tunc maxime ex voto procedit, quando sal neutrum arsenicale adhibitum fuit. Regulus stanni inde natus, fragilis admodum et lamellosus est, neque funditur, nisi igne rubens. Arsenicum omne ne vehementissimo

mo

mo quidem igne ex hoc metallo separari potest. Neque cum regulo Cobalti Niccoli et Antimonii coniunctionem inire stannum respuit; ex antimonio crudo autem sulphur ad se rapit. Fusum cum Zinco praebet metallum pro diuersa vtriusque proportionem plus minusue durum atque ductile.

Plumbum fusum paulatimque refrigeratum, p. 512. si ferro pulsatur, tinnit; cuspum vero hac facultate destituitur. An ab aqua pura solui aut corrodi possit dubium adhuc est: aquae seleniticae aliquantum omnino soluunt, donec recens plumbum est, nec terra iamiam incrustatum. *Nitri saturnini* crystalli triangulares sunt, angulis truncatis. Pulvis griseus ex solutione plumbi nitrosa delabi solitus, cum mercurio nihil commune habet, quod chemici nonnulli somniarunt, sed plumbum est semicalcinatum. *Vitriolum plumbi*, cuius crystalli spicula referre solent, non modo acidi vitriolici ope, verum etiam salibus vitriolicis mediis adhibitis ex nitrosa plumbi solutione praecipitatur. Eadem ratione *plumbum corneum* cum acido salis nascitur. Cum vero ex huius dissolutione aquosa, affuso acido vitriolico, decidat vitriolum saturninum; apparet summam esse plumbum inter et vitrioli acidum affinitatem. Aqua destillata in parando *magisterio plumbi* nihil valet; sic potius id confici debet, vt nitrosae plumbi solutioni alcali purum affundatur. Saccharum saturni a salibus vitriolicis destruitur; acido vitriolico, plumbum, acetoso vero alcali salis vitriolici arripiente.

Plumbum cum Zinco et Cobalto fusione p. 538. misceri nequit. Cum antimonii regulo diuersas progignit metalli species, pro varia plumbi et reguli antimonii inter se proportionem duriores aut molliores.

P. 544. Calces *ferri*, quas *crocos* vulgo dicunt, colore variant pro diuersa metalli puritate. Ferri purissimi calx coccinea est, neque colorem istum igne vehementiori adhibito exuit.

P. 550. *Chalybis* conficiendi modum triplicem Cl. Auctor ex REAUMVRIO enumerat. Mox nempe ex ferro fuso (*fer de greufe ou de fonte*) extra furnum refrigerato, mox ex tali, quod intra furnum ipsum refrigeratum est, mox denique in ferro cuso (*fer forgé*) cum cemento quopiam ignitus paratur, eaque chalybis species praestantissima est. Cementum duplex REAUMVRIUS proposuit, alterum ex vstae fuliginis sedecim, carbonum contusorum octo, cineris totidem et salis communis quinque vnciis; alterum ex cinerum, fuliginis et carbonum singulorum octo, salis marini quatuor vnciis. Ad singulam ferri libram vnciae binae cum drachmis tribus alterutrius cimenti requiruntur. Ex eodem Auctore septem ferri genera describuntur, ex quibus, quod diffusum neque lamellarum neque granulorum species affert, chalybem praestantissimum progignit. Experimentis circa cementa varia institutis effectum est, ea esse optima, quae plurimum materiei purae inflammabilis praebeant, inter salinas vero substantias sal commune reliquis esse praestantissimum. Ferrum cusum; ferro fuso, dum fluit, immersum, in chalybem idoneum conuertitur. Notatu denique et hoc dignum est, chalybem, tam pondere, quam volumine ferrum exsuperare; ita vt non possimus non suspicari, accessisse aliquid ex cemento ad ipsam ferri substantiam. Extinctionem chalybis igniti plurimum posse ad maiorem duritiem ipsi conciliandam, nemini ignotum est. Varii huius extinctionis modi ab Auctore Nostro recensentur. Solet autem eo durior chalybs fieri, quo

quo magis igne excanduit et frigidior fuit aqua. Prae reliquis id extinctionis genus notabile est, quod Gallis *trempe en paguet* dicitur; immergitur nempe aquae frigidae chalybs in pyxide cum cemento conclusus atque ignitus. Non admodum vero necessarium est aquae ad chalybis extinctionem adhibendae quicquam adiici. REAUMVRIVS experimentis cognouit ad chalybis extinctionem spiritum vini et oleosa omnia minus idonea esse ipsa pura aqua; huius vero virtutem in hac re aequare acetum vini succumque raparum. Aquae forti immersus chalybs parum ignitus, tantam assequitur duritiem, ut lima amplius tractari recuset. Quod si denique ad naturam chalybis ipsam respicimus, Noster ferro cuius aliquantum sulphuris aut calcis ferri non metallici inhaerere arbitrat, quod vstione cum cementis instituta partim destruat, partim in metallum abeat.

Vitriolum martis dum aqua soluitur semper p. 570. aliqua ochrae martialis portione destituitur, quae fundum vasis petere solet. Id prohibendi duplex ratio est; nimirum aut acidi vitriolici tantillum affunditur, aut solutio aliquoties coquitur. Ex aqua ad colcotharis vitrioli lotionem adhibita sal quoddam euaporatione obtinetur, micaceum, in quo partim terreae, partim ferrugineae basi acidum adhaeret. Vitriolum cum inflammabili quadam materia vstum pyrophorum producit, vulgari tamen inferiorem.

Calces ferri materiam inflammabilem, qua p. 582. priuatae fuerunt, facillime recuperant, dummodo cum oleo vel pinguedine igni committantur, ita tamen, ut aëris accessum remoueas. MAIAVLTIIO medico Parisiensi hoc inuentum debetur.

Crocus martis aperitiuus STAHLII, qui ex p. 590. *tingtura martis alcalina* affuso acido nitroso decedit,

a magnete quidem non attrahitur, acidis vero solvi potest. Nitrosa eius solutio coloris straminei est, qui in nulla alia martis solutione observari solet.

p. 591. Vapores ex solutione martis in acido salino prodeuntes allium redolent flammaque admota cum strepitu accenduntur.

p. 596. *Lixivium phlogisticatum s. sanguinis*, quo affuso ex solutione vitrioli martis *coeruleum Berolinense* praecipitare neminem fugere arbitramur, carbonum vegetabilium ope haud infeliciore cum successu, quam cum carbonibus ex animali regno petitis praeparari potest; in illis tamen vehementiore igne, quo vrantur, opus est. Caeterum nulla est aluminis in conficiendo coeruleo Berolinensi necessitas; neque, ut color eius fiat floridior, ad salis acidum refugiendum erit, dummodo lixivium sanguinis, antequam cum vitrioli solutione confundatur acidum quaecunque adpersum fuerit. In coerulei Berolinensis natura explicanda, Noster MACQVERVM sequitur, qui ferrum hac operatione phlogisto abundanti onustum reddi existimat; repudiatis GEOFFROY et MAINONII opinionibus quorum alter sanguinis oleosam partem bituminoso ferri principio iunctam coerulei coloris causam esse autumabat; alter vero colorem ferri proprium et nativum quasi hoc labore restitui volebat, dum nempe ferrum liquore alcalino phlogistico praecipitatum omni materia aliena et salina alias ipsi adhaerente priuaretur. Posset forsitan absque vitriolo fieri coeruleum Berolinense aethiope vel limatura martis et lixivio phlogistico, inuicem commixtis atque per sat longum tempus digestis. Per destillationem ex coeruleo Berolinensi alcali volatile tam fluidum, quam solidum et oleum empyreumaticum elicatur; atque
idem

idem semper huius laboris est euentus, siue animalalem siue vegetabilem carbonem in lixiuio sanguinis parando adhibueris. Coeruleum Berolinense ab affuso lixiuio alcalino omni orbatur colore; liquor filtratus *alkali phlogisto saturatum* (*alkali Prussien saturé*) sistit, succineo colore tinctum flores persicae redolens, alcalinam naturam neque sapore neque efferuescentia cum acidis, neque coloris coerulei vegetabilium mutatione prodens; omnia tamen metalla ex solutionibus acidis deturbans. Semper tamen huic lixiuio phlogificato aliqua coerulei Berolinensis particula inest, quae, adperso acido, manifestatur. Tutissima vero ratio illud ab omni coerulei Berolinensis admixtione liberandi est, si acetum destillatum affundas, quod acidi genus nullo ferro adulteratum esse solet; deinceps vero omni peregrina substantia exclusa tantum salis lixiui addas, quantum ad saturandum acidum sufficiat.

Sulphuris et ferri aquae adminiculo inter se p. 608. mixtorum spontaneum incendium plurimi Auctores a frictione particularum deriuare conati sunt. Quorum sententiae haud suffragatus Noster, illud incendii phaenomenon aliunde potius repetendum esse censet. Cum nempe aquae magna erga ferrum, nec minor sit ferri erga sulphur propensio, efficitur inde, vt ferrum, ab aqua corrosum diuisumque subtilissime, sulphur aggrediatur, quod, hac ratione euoluta aliqua phlogisti sui portione vehementer immutatur. Dum itaque ignis paulatim extricatur, calorque identidem augetur; fieri non potest, quin aqua vaporibus absumatur, atque tandem exsiccata materies prae summo calore, sulphur, quod a ferro nondum fuit destructum, flamma manifesta deflagret. Terrae motus atque concussiones a simili causa pendere videntur.

tur. Caeterum et hoc notabile est, ferrum, si igne probe excandefactum est, statim adsperso sulphure colliquari.

P. 616. *Crocus Martis* ZWELFERI ex nitri cum ferro detonatione ortus. *Flores salis ammoniaci martiales* falso plerumque ita praeparantur, ut plus ferri, quam salis ammoniaci adhibeatur. Namque cum ferrum dirimere soleat coniunctionem, quae inter alcali volatile et acidum salis est, cauendum erit, ne ferrum prae sale ammoniaco dominetur. Id enim tantum, quod ferri vim eludit, in flores compingi solet.

P. 621. Ferrum cum arsenico, regulo cobalti, nicoli et antimonii coniungi potest. Cum bismutho, plumbo, et mercurio combinari recusat. Mercurium sublimatum corrosivum humida via in partes suas constituentes resoluit. Zinco perinde ac stanno imbracteari atque hac ratione a rubigine defendi potest.

P. 632. *Cuprum* vehementissimo igne tortum flamma coerulea flagrat, floribus simul auolantibus ex viridi cinereis.

P. 648. Quod cuprum ex solutionibus suis ferri adminiculo sub forma metallica praecipitetur, ferroque immerso apponatur, id Noster abundanti ferri phlogisto, quod cupro soluto sese admisceat, tribuendum esse censet.

P. 656. *Cuprum album* ex cupro et arsenico fabrefactum diutius protrahita atque iterata fusione molitiem et tenacitatem, quam perdiderat, recuperat, constante tamen colore argenteo.

P. 658. *Metallum Principis ROBERTI et aurichalcum*, (*Tombac, similor, cuivre jaune*) ex cupro, quod notum est et zinco fiunt. Quo plus, cupri additum fuit, eo obscurior color est. Vehementi igne zincum omne abigitur superstiti cupro rubro sincero.

fincero. Arsenico pallidior color huic metallo conciliatur.

Cum bismutho, Auctore GELLERTO cu. p. 662^r prum coniungi potest. Mercurium ex acido nitroso sub metalli specie deiicit. Dirimit etiam eiusdem cum acido salino coniunctionem. Cum stanno mixtum rigescit, fragiliusque redditur. Oriuntur inde varia metalli compositi genera ad campanas, et tormenta bellica idonea. Cum ferro Noster cuprum nunquam fusione miscere potuit.

III.

Icones plantarum sponte nascentium in regnis Daniae et Noruegiae, in ducatibus Slesuici et Holsatiae, et in comitatibus Oldenburgi et Delmenhorstiae; ad illustrandum opus de iisdem plantis, Regio iussu exarandum, florum Danicorum nomine inscriptum; editae ab eius operis Auctore GEORGIO CHRISTIANO OEDER. Volumen tertium, continens Fasciculos VII. VIII. IX. seu Tabulas CCCLXI—DXL. Hafniae. Typis Claudii Philiberti 1770. Volumen quartum, continens Fasc. X. XI. XII. seu Tabulas DXLI—DCCXX. ibid. 1777. fol.

Splendidi huius operis continuationem indicaturi id, quod iam alibi enarrauimus *), repetamus, Ill. O. F. MÜLLERVM a fasciculo XI. eius editionem curasse, atque ita diligenter, ut eadem elegantia atque cum ipsis plantarum prototypis con-

Q 4

venientia

*) vid. Comm. Nostr. Vol. XXI. p. 173.

venientia confectas reperiamus icones, qua se priorum voluminum commendarunt tabulae. Exceptis enim paucis quibusdam, quarum color a naturali plantarum nonnihil recedit, imaginibus, omnes plantas ita bene repraesentant, ut primo intuitu easdem cognoscas. Eadem etiam est adhibita solertia in florum partibus sexualibus extricandis, atque fasciculo duodecimo adiunctus est index plantarum omnium alphabeticus, et earum, quae iam depictae sunt, et quarum imagines sequentibus fasciculis tradentur. Reperiuntur itaque plurimae plantae Europae toti indigenae, adeoque satis notae, primum tamen vivis coloribus illustratae, quaeque, si opus perfectum reddendum erat, abesse non poterant: Vix dubitamus, quin plurimi botanici elegantissimas et fidas harum plantarum icones sibi comparent vel sint comparaturi. Ideoque hic nonnullas rariores tantum, atque novas, vel eas, quarum LINNEVS nondum meminit, indicemus.

Ad priores referendae videntur.

Tab. 361. *Dentaria bulbifera* LINN.

- 364. *Ruppia maritima*.
- 386. *Cardamine petraea*.
- 389. *Arenaria tenuifolia*.
- 418. *Koenigia Islandica*.
- 557. *Lepidium latifolium*.
- 559. *Silene armeria*.
- 566. *Anemone Groenlandica*.
- 567. *Lepidium Groenlandicum*.
- 568. *Scilla bifolia*, in insula Feroë habitans.
- 569. *Lepidium Alpinum*.
- 585. *Chelidonium Glaucium*, creuit in Lütlandia.

Tab.

Tab. 624. *Arenaria peploides*: in littoribus Daniae et Noruegiae.

- 630. *Hordeum maritimum*.

Nouas has notauimus.

Tab. 371. *Carex diuisa*, spica composita, spiculis rotundis confertis androgynis, foliolo longiori instructis, culmo subtereti. HVDS. 348. In locis sabulosis maritimis.

Tab. 425. *Carex*, spica mascula terminali, femininis tribus quatuorue subsessilibus axillaribus distantibus per totum culmum foliosum, caule repente. In arenosis maritimis et syluaticis prope *Wemmeltofte* Sicellandiae.

Tab. 432. *Carex*, spica vnica subrotunda, glumis ouatis, breuissime aristatis. An HALL. 1354? In arenosis maritimis *Noruegiae*.

Tab. 442. *Carex* spica mascula et femineis tribus subsessilibus in summo culmo approximatis, cum folio singulae suo, infimo culmum excedente. An HALL. 1374? In vliginosis syluaticis Daniae.

Tab. 444. *Carex* spica mascula et femineis duabus ouatis approximatis subsessilibus in axillis succingentium foliorum. An *Carex montana* LINN. In vliginosis.

Tab. 441. *Iunci pilos* LINN. var. floribus fasciculatis HALL. in Noruegiae syluis subalpinis.

Tab. 390. *Saxifraga* foliis caulinis palmatis petiolatis, caule bulbifero subramoso et multifloro. An *S. bulbifera*. In Islandia.

Tab. 688. *Rosa mutica* germinibus globosis, pedunculis petiolisque glabris, caule aculeis raris flaccidis. HALL. 1107. In fruticeto rupestri littoris *Dröbakienfis*.

Tab. 691. *Plantago squamata*, foliis semicy-
lindraceis integerrimis basi glabris, scapo tereti
subpiloso. Flor. Fridrichsd. 126. In sabulosis Du-
catus Slesuicensis.

Tab. 701. *Agrostis sylvestris* petalo exteriori
pubescente, arista dorsali longa. Raro in agro
Fridrichsdalensi.

Tab. 703. *Carex maritima* spicis pendulis:
masculis pluribus, calycibus aristatis. In littore
Dröbakienfi.

Multae species nouae ex Cryptogamiarum
classe: vt Tab. 394. *Fucus* fronde cartilaginosa,
plana, supradecomposita, segmentis linearibus,
apice globuliferis. Quaeritur an sit *F. gigartinus*,
LINN. differt tamen hic *apice setifero*.

Tab. 405. *F. digitatus* alueariorum *Loesl.*
Pruss. 4. 17. videtur nobis *Clauariae* species, forte
C. fastigiata, LINN.

Tab. 408. *F. cartilagineo corneus* teres, vagis
ramis multifidus, apicibus acutis. An *F. albus*
HYDSONI.

Tab. 420. *F. fungularis* IMPERATI 748.
MORIS. III. 645. vix dubitamus, quin ad *Agaricos*
pertineat.

Tab. 652. *F. roseus* frondibus membranaceis
repandis laciniatis petiolatis, caule tereti subra-
moso. An *F. rubens* LINN. In Sinu Dröbakienfi.

Tab. 651. *Conserua sericea*, filamentis geni-
culatis ramosis, ramis fasciculatis, confertis, vi-
ridibus. Enum. Flor. Dan. 69.

Tab. 653. *Vlva incrassata*, fronde ramosa,
ramis simplicissimis teretibus lubricis apicem ver-
sus crassioribus. Raro in Sinu prope *Laurvigen*.

Tab. 462. *Lichenoides gelatinosum atrovirens*.
DILLEN. 140. t. 20. f. 24. *Marchantia* LINN.

Tab.

Tab. 463. f. 1. *Lichen gelatinosus*, laminis verticalibus undato crispis, superficie densi cespitis irregulariter crispa, peltis marginalibus spadiceis. f. 2. *Lichen gyrosus*, gelatinosus, laminarum verticalium marginibus subaequalibus, superficie densi cespitis eleganter gyrosa: peltis marginalibus spadiceis. Ambo terrestres in vmbrosis.

Tab. 464. *Peziza polymorpha*, atrofusca, carne cerea gelatinosa, primum caua, per maturitatem farcta, pileo e medio succrescente rugoso in stipite breui crasso. In cortice ligni fagi. vid. MÜLL. act. Holm. 1762. f. 3.

Tab. 469. f. 2. *Peziza radiata*, pileo patente membranaceo fibroso striato et zonis picto. In Islandia.

Tab. 566. *Lichen Groenlandicus*, foliaceus repens, lobis ad horizontem obliquis, rotundis concavis, fungulis marginalibus, viridulo glaucescens, inferne niger. Edulis est in Groenlandia, eoque multi contra haemoptysin non sine fructu vtuntur.

Tab. 467. f. 1. *Mucor*, (Trichia) capitulis miniatis, stipitibus breuibus nigris. f. 2. *Mucor* (Trichia) capitulis pyriformibus rubro aurantiis, stipitibus breuibus albis. Ambo habitant in cortice *Vini sylvestris* f. 3. *Mucor* (Trichia) capitulis nigris, stipitibus longioribus fuscis. Parasitica in aliis plantis.

Tab. 468. f. 2. *Lichen leprosus*, cinereo glaucescens, sine scutellis, crusta rimis infinitis diuisa. In saxis *Bornholmiae*. f. 3. *L. leprosus*, albicans crusta rimosa, insulis subrotundo angulosis, scutellis glaucis albo margine. *Ibidem*.

Tab. 470. f. 1. *Lichen leprosus*, ruber tuberculis nigris. f. 3. *L. gelatinosus*, imbricatus, lobis obtusis laceris, peltis fuscis proliferis. Ex Islandia.

Tab.

Tab. 472. f. 3. *Lichen leprosus*, crusta alba glaucescente, rimis in maculas subrotundas diuisa, tuberculis atris, in lineas curuas dispositis. In scopulis maritimis Noruegiae.

Tab. 478. *Bryum* foliis striatis acuminatis reflexis, capsulis sphaericis subnutantibus, maturitate striatis. In saxis irriguis alpium Noruegarum rarius.

Tab. 538. f. 1. *Bryum* foliis capillaribus, capsulis oualibus erectis in pedunculis breuib. f. 2. *Bryum* foliis setaceis curuatis, capsulis erectis obtuse ouatis, capitello oblique rostrato: apophysi capitulo subiecta. In humo atra irrigua prope Christianiam.

Omittimus Fungos nouos, vt *Amanitas*, Tab. 491. 540. 599. 600. *Eluelam* Tab. 534. *Phallos marcidum* et *conicum* Tab. 654. *Trichiam*, *Pezizam*, *Merulium* Tab. 655. 656. Id momentes Tab. 657. 658. *Clauarias* egregie depingi, in quibus Cl. MÜLLER loco seminum animalcula protrudi vidit, quemadmodum in Actis physicis Berolinensibus egregie exposuit*) vnde etiam easdem animalibus adiunxit **). Tab. 660. *Conserua stellaris* depingitur, de qua plura in diario, naturae scrutator dicto ***), disseruit Cl. Auctor.

Animaduertere licebit haec. Fasc. IX. T. 483. *Pulmonariae*, quae hic dicitur *angustifolia*, nimis lata pingi folia, vt nobis magis varietas latifoliae videatur, quam vera species Linneana, quae foliis prorsus lineari lanceolatis instruitur, Tab. DXLV.

in

*) v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 686.

**) Zool. Dan. Prodr. p. 256.

***) *Naturforscher VII. St. S. 189.*

in *Sambuco nigra* saepe stamina sex picta sunt, quae tantum quina adesse deberent. In T. DLIV. *Eryngii campestris* florem vnum, anatomice dissectum, et magnitudine auctum desideramus. Quae hic Tab. DLXIV. *Agrostis stolonifera* dicitur, omnino *Alopecurum geniculatum* repraesentat. Myosotidis scorpioidis naturalis amoenusque color in Tab. 583, vix arte est satis imitatus. Neque apud nos locum habet, quod hic dicitur, flores eiusdem in locis aridis corollas luteas nancisci. *Teucrium scordium*, quod hic Tab. 593. floribus purpureis pictum est, nobis semper floribus coeruleis obuenit. De Anthemide, Tab. 685. depicta, ipse Cl. Auctor dubitat, an sit *tomentosa* LINN. etsi descriptio ab Eodem data satis conueniat.

IV.

NIC. IOS. IACQVIN *Miscellanea Austriaca ad Botanicam, Chemiam, et historiam naturalem spectantia, cum figuris partim coloratis. Vol. I. Vindebon. 1778. 4to pagg. 212. tabb. aer. 21.*

Collegit Cl. IACQVIN in opusculo, cuius summam iam indicabimus, varios tractatus, quos partim Ipse, partim alii in Vniuersitatibus Austriacis scripserunt, siquidem sic fuerint comparati, vt virorum doctorum mereri videantur attentionem. Continentur vero in primo hocce volumine:

I. NIC. IOS. IACQVIN *Genitalia Asclepiadearum*. Exposuit hic structuram partium florem p. 1. constituentium diuersarum *Asclepiadum* plantarumque his affinium, quorsum *Periplocae*, *Cynan-*
sha,

cha, *Apocyna* atque *Stapeliae* pertinent. Retulerunt adhuc botanici has plantas omnes ad earum vegetabilium censum, quibus natura stamina quinque donavit. Cl. Auctor vero primus oculi armati ope detexit corpuscula vulgo pro staminibus habita hoc nomine neutiquam esse insignienda, sed alia quaedam, quorum in singulo flore reperiuntur decem. Nos in natura harum partium exponenda propterea erimus breviores, quod iam olim, cum I. T. KOELREVERTERI super eadem re*) indiceremus commendationem, rem ipsam fusius exposuimus. Incitabatur vero KOELREVERTERVS, ad harum plantarum disquisitionem, Cl. IACQUINI exemplo, cuius quoque asserta vario modo emendare studuit. Sic *Periplocam Graecam* quinque modo gaudere staminibus, antheras *asclepiadearum* male pro fertililibus haberi, quia pollen contineant nullum, ipsarum corpusculum truncatum, ut a LINNEO dicitur, male cum stigmate comparari, asseruit. His, introitus loco, a Cl. Auctore Nostro recensitis, singulae KOELREVERTERI obiectioni satisfacere est annisus. Quod ad *periplocam* attinet *graecam*, docet plantam respectu numeri antherarum decandris utique esse ad sociandam, quamvis ipsi quinque modo contingant filamenta. Cum itaque singulo filamento anthera duplex infideat, minime reprehendendus videtur Noster, si plantam ipsam decimae systematis Linneani classi inseruerit. In denominatione antherarum, suam sententiam propterea non mutavit Cl. IACQUINVS, quod dubium a KOELREVERTERO motum, potius verba, quam rem ipsam spectat, parum enim certe interesse videtur, utrum massa foecundans gluten sit, an pulvis tenuissimus, si ab

hac

*) v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 4.

hac ipsa materia modo foecundationis negotium peragatur. Corporis truncati figura cum alia re nulla tam idonee comparari posse Nostro videtur quam cum stigmate, quare donec observatis meliora fuerit edoctus sententiae suae deditus manebit. His praemissis transit ad *Asclepiadearum* p. 9. Vindobonae viuentium generationem describendam. *Apocynum Sibiricum*, *Apocyno cannabino* LINNAEI simillimum et *Periploca Graeca*, anthera in quovis filamento praedita sunt duplici. *Periploca Africana* similis est *Asclepiadi Vincetoxico*, *A. nigrae* et *Cynancho acuto*, vagina ab nectario adscendente pistillumque ambiente, staminibusque decem stigmati adnatis; hincque Gynandriae Decandriae, nec *periplocae* generi, annumerari debet. *Cynanchum erectum* bracteis vaginae loculamentis destitutis et stigmate elongato conico crasso a congeneribus differt. Reliquae *Asclepiadis*, quas disquisiuit, species, gynandrae sunt, squamis nectariferis cingunt stylos, antherasque in bracteis ex duplicatis nectarii productionibus confectis reconducunt. *Stapeliae* tubercula staminifera angulis marginalibus stigmatis adnata, ab alarum interiorum productione facciformi teguntur.

Ex situ hoc insolito antherarum atque vaginarum, minus recte Cl. KOELREYTER collegisse videtur, quod per sacculos hos materia foecundans deferatur ad germina; cum via pollinis exsurgentis ad stigma accommodatior sit, atque cum sacculi hi pistillum in marginis puncto modo tangent nec ei accrescant. Formam florum iam nominatorum a tabula prima ad quartam tradi curavit.

2. *Compositiones medicamentorum pharmaceuticae generales*, a IOS. SONNAVER. Nobis libelli huius

huius perquam docte scripti summam, alia occasione accurate exponere animus est.

P. 133. 3. NIC. IOS. IACQVIN *Semperuium sediforme monstrosum*. Aberravit planta a naturali forma racemis superius foliosis et floribus petalis quatuordecim instructis. A *Sedo rupestri*, cui *semperuium* hoc vel LINNEO teste simillimum est, differt, quod huius folia in apicem acutum attenuentur, quae illi sint obtusiora; luteo deinde colore *sedis* petala a *semperuii*, albi nimirum, distinguuntur; caulis denique, qui ad efflorescentiam usque in *sedo rupestri* nutat, in *semperuiuo sediformi* semper conspicitur erectus. Figura huius plantae tabula quinta cernitur.

P. 135. 4. EIVSD. *fungi quidam subalpini*. Primus illorum est *clathri* species, quam pro *denudato* LINN. Noster habet. Omnis huius fungi superficies rubra est, praeter verticem fuscum. Cortex capituli, insidet nimirum fungulus stipiti erecto tenui, glaber est et in breues pilos ita immutatur, ut nunc globus filorum rubrorum conuolutorum supersit. Vertex fuscus non mutatur. Quam naturam cum induit fungus, semina expellit plurima rubra minima. Fungus ipse in tabula sexta conspicitur. In tabula septima vero *Lycoperdum pififorme* LINNAEI reperitur, quod rarius descriptum cum *Lycoperdo epidendro* multum conuenientiae alit. In tabula octaua fungus repraesentatur super *Agarico reticulato* etc. MICHELII natus, pultiformis, parum mammillaris, luteus, quam microscopio teste *Lycoperdis* annumerari possit ratum. *Hydnum gelatinosum monstrosum* acubus totum fungum obsidentibus tabula nona reperitur.

Fungus

Fungus in tabula decima depictus est *Peziza coronaria*, cyathiformis vtrunque glabra, limbo laciniato erecto; color intus fuscus, foris pallidus. *Boletus medulla panis*, LINNEO incognitus, crustaceus albus, super lignis putridis diffusus, in superficie superiore foraminulis perforatus, suaveolens, in tabula undecima est depictus. Tabulae duodecimae mandatus est *Boletus leptcephalus* stipitatus, pileo plano tenui, orbiculari, supra cervino subtus albo, stipes rarius centro pilei inferitur. A *Boleto perenni* LINN. differt eo, quod fasciis illis diuersicoloribus, quae *Boleto perenni* tribuuntur, sit destitutus. *Tremella mesenteriformis* apud LINN., quamvis ab aliis multis descripta, non reperitur. Est vero gelatinosa, tremula, pellucida, alba vel lutea, in plicas intorta, stipite caret. Figuram ipsius tabula 13. offert. *Tremella rufa* ad longitudinem dimidiato infundibuliformis, gelatinosa, firmula tamen, ad solem pellucida, in tabula decima quarta cernitur. *Tubulifera arachnoidea*, fibris basi tela arachnoidea conuexis quam maxime accedit ad *tubuliferam Ceratum* florae Danicae. Est fungus gelatinosus, connexus, in superficie exhibens minima tubercula, quae apices sunt fibrarum crassarum, totum fungum constituentium. Tab. decima quinta ipsius formam diuersam sistit. In tabula decima sexta tandem depingitur *Tremella hydroides* IACQUINI, compresso plana, difformiter digitata, hirsuta, gelatinosa.

§. REV. FRANC. XAV. WULFEN, *plantae rariorae Crainthiacae*. *Draba Fladnizensis*, a nemine adhuc descripta, in editissimis iugis super Alpes Fladnizenses radice perennat. *Cardaminen bellidifoliam* male cum *Cardamine resedifolia* ab HALLE-RO coniungi, ex descriptione illius exhibita de-
 Tom. XXIII. Pars II. R mon-

monstratur. *Saxifraga burseriana* caule vnifloro semper gaudet, seiungenda itaque est illa huius plantae varietas, cui est caulis multiflorus. *Astragalus vralensis*, *Ranunculus Pyrenaeus*, *Cineraria Alpina*, *Primula villosa* et *Gentiana* quaedam, nana dicta, quarum plantarum plurimae LINNAEO iam cognitae sunt, descriptae reperiuntur. Cum de *Primula villosa* diceret omnium *Primulae* specierum characteres, in LINNAEI scriptis non sufficientes, accuratius exposuit. Plantae nominatae, praeter *A. vralensem* tabulis 17. et 18. sunt delineatae.

P. 164. 6. FR. RVBEL *Agaricum officinale: dissertatio inauguralis medica, publicae disquisitioni submissa* Viennae d. 20. Febr. 1778. emendata et aucta. Praemissa veterum de ortu *Agarici* sententia, in locum natalem fungi inquit Cl. Auctor, suis aliorumque obseruationibus persuasus affirmat, fungum in iis solummodo nasci regionibus, quae laries proferre solent. Colore variat, princeps tamen albus vocari potest. Inferitur Cl. WULFEN descriptio huius fungi, quae legi vtique meretur. Iam de tempore colligendi *Agaricum* ad medicos vsus destinatum. De viribus *Agarici* multum disceptatur a practicis, sunt enim alii, qui salutares, alii, qui noxias ipsi adscripserunt facultates. Audiuntur quoque chemicorum super hoc fungo meletemata, quibus propria Cl. IACQVINI enchiresis subiuncta est. Tabulis 19-21. diuersae figurae fungi sunt delineatae.

P. 164. 7. *Aqua aërea Pragensis excerpta ex dissertatione inaugurali medica publicae disquisitioni submissa* a IO. MICH. HORNSTEIN. Viennae d. 20. Nov. 1777. Hanc, proxime indicaturi, iam omittemus.

V.

Das entdeckte Geheimniß der Cryptogamie. Eine der Chur-Pfälz. Academie der Wissenschaften zugedacht gewesene Preisschrift. von IOSEPH GOTTLIEB KOELREVTER der Arzneywissenschaft D. Fürstl. Badischer Rath und Professor der Naturgeschichte; der Russisch Kaiserl. Academie der Wissenschaften und der freyen oeconomischen Societät zu St. Petersburg; der Chur-Pfälz. Academie, der Fürstl. Hessisch. Societät der Wissenschaften, und der Berlinischen Gesellschaft naturforschender Freunde Mitglied. Carlsruhe. 1777. 8. Bogen 10.

i. e.

Cryptogamiae mysterium detectum, Auctore IOSEPHO GOTTLIEB KOELREVTERO.

Considerat Cl. Auctor in hac diatribe in primis fructificationis plantarum cryptogamicarum partes et quamvis recentissima HEDWIGII observata, saltem in muscis, saepe contrarium demonstrant, tamen adhuc multa alia memorabilia et notatu digna in eadem leguntur. Postquam igitur demonstrare conatus est, in plantis cryptogamicis antheras haud necessarias esse, neque pulverem in capsis lycopodii, polytrichi et aliorum muscorum contentum pollinis munere fungi, ad lungermannias progreditur, in quibus eam par-
tem, quam SCHMIEDELIUS corollae nomine insigniuit, pro parte mascula habet, quam ex substantia corticali oriri, atque serpentinis et succosis vasculis ornari monet. Sub hac parte mascula reconditur globulus siue pars feminea, quae ex
R 2 medul-

P. 9.

- p. 15. medullari nascitur substantia. Sic quoque in fructificatione et umbellata siue conica, et stellata Marchantiarum obseruauit membranam aliquam fuscam, et vesiculas, quae masculae partis loco sunt, atque ouaria, in quibus semina offenduntur, quae a nonnullis pro antherarum puluere sunt habita. Foliola, quae in calyciformibus foliorum
- p. 28. cauis animaduertuntur, alius generis semina vocat, quae nouas possint facile procreare plantas, quemadmodum variis obseruationibus comprobasse sibi persuadet.
- p. 30. Grana, quae ex tuberculis Blasiae proueniunt, semina sunt, puncta autem siue corpuscula illa nigro virescentia, quae foliis insident, pro foliorum gemmis agnoscit. In Anthocerote vagina externa partem masculinam constituere videtur.
- p. 32. Deinde muscorum partes fructificationis perscrutatur, atque calyptram corticalem, vasculosam, et succo plenam masculam partem nominat, atque experimentis institutis suam opinionem confirmare annititur. Polytrichi, nimirum communis, nonnullas capsulas, quas pro veris seminum capsis habet, quasque semina continere dicit, calyptris pilosis orbauit, atque cognouit capsulas calyptris orbatas interuissse, capsulas vero calyptris ornatas incrementum laetum cepisse. Quamuis autem ex his concludat, calyptram esse partem fructificationis masculam, tamen illa experimenta in multis aliis muscis instituta nihil aliud fortasse probant, quam calyptram defendere et munire capsulas, ne exsiccant, intimamque esse coniunctionem operculum inter et calyptram,
- p. 41. qua deleta vigor capsularum pereat. Verum enim vero nobis illa placuerunt, quae Cl. Auctor de perichaetio Polytrichorum et Hypnorum habet, quod

quod in prima musci iuventute cum calyptra conexum putat, atque de interna calyptra, quam MEESE et LEERS iam obseruauerant, proponit.

Flores stellatos siue rosulas *Polytrichi com-* p. 61.
munis, qui mense Martio et Aprili conspiciuntur, atque ex squamis variis, luteis clauis atque fusi-
formibus corporibus componuntur, hermaphro-
ditos agnoscit atque arbitratur luteis cla-
vis auram seminalem contineri, corpuscula fusi-
formia vero esse semina singularis naturae. Idem
de *Mniorum* rosulis sibi persuadet, quae similem
propemodum habent structuram et partes. Pul. p. 67.
vis *Lycopodii* non pollen antherarum est, sed se-
mina constituit, quia in aqua non intumescit, se-
minis formam habet atque aliae partes fructifica-
tionis adsunt, nimirum membranae quaedam,
quae ex corticali substantia originem ducentes
capsam loco antherae circumdant.

Filicibus autem inuolucra siue velamenta p. 76.
quaedam data sunt, quae ab initio alba, sensim
magis fusca, succis copiosioribus repleta, ex vasis
serpentinis constantia atque tempore coitus splen-
dientia ex corticali substantia prodeunt, atque ma-
sculinas partes fructificationis constituunt, cum e
contrario femininae partes ex medullari substantia
originem ducant, atque illis subiiciantur. Quae p. 97.
inuolucra in variis *Polypodiis*, *Aspleniis*, *Adiantis*
et aliis filicibus varia notat atque quoque de se-
minum numero, varia figura et colore multa
egregie et accurate commemorat. Sic quoque
Ophioglossum, *Onocleam sensibilem*, *Osmundas* ea-
rumque partes dilucidat, partesque fructificatio-
nis distinguit. Mox enarrat quaedam experimen- p. 109.
ta, quae cum filicibus instituit, quibus apparebat,
collectiones capsularum inuolucro remoto interi-

- p. 112. re neque femina matura offerre. Semen filicum eadem ratione inflammabile est, quemadmodum
- p. 115. semen Lycopodii. Neque florem Equiseti omisit, quem diligenter examinavit atque putat externam scutorum atque capsularum feminalium membra-
- p. 122. nam masculam esse partem. Denique de Chara, Marsilea, Pilularia et Isoëte pauca adiungit.
- p. 124. In Lichenibus quoque assumit medullofam substantiam femina formare, corticalem vero et externam superiorem laminam succo plenam fructificationem exercere. Similem substantiam duplicem, medullarem aliam, aliam corticalem in Fuco, Vlva, Tremella, Conferua et Byllo quoque supponit. Fere eadem ratione explicat exemplo Lycoperdi stellati fructificationem in fungis.
- p. 131. Denique collegit nonnullis propositionibus libelli sui summam, quarum praecipuae et principales sic se habent: in plantis cryptogamicis, uti in perfectis, sexum locum habere; omnes earundem veros flores seu partes fructificationis utriusque esse sexus, itaque flores hermaphroditos; hasce plantas cryptogamicas non habere pollen, sed loco eius algis e. g. Iungermanniiis, et Marchantiis esse masculos sacculos, muscis calyptras, filicibus inuolucra, fungis membranas, plantasque cryptogamicas habere semina vera neque vanum aliquem puluerem; tempus, quod hucusque in muscis et reliquis plantis cryptogamicis inflorescentiae tempus iudicauimus, esse seminationis et fructus tempus; denique magis per semina, quam vlla alia ratione etiam plerasque plantas cryptogamicas vna hac ratione seruari. Quod etiam acriter contra eos defendit, qui plantas cryptogamicas cum polypis comparant, autumantes per gemmas

gemmas propagationem fieri. Atque haec sunt pauca ex pluribus, primae lineae ex libro lectu dignissimo, qui praeter indagationem plantarum cryptogamicarum multas alias egregias annotationes continet. De eo verum dubitamus, quod p. 135. Cl. Auctor sperat, hoc suo inuento genera et ordines Linneanos atque totum systema cryptogamicum multas mutationes expertura esse.

VI.

CHRISTIANI FRIDERICI LVDWIGII, epistola ad FRIDERICVM ANDREAM GALLISCHIVM. M. D. De sexu muscorum detecto. Lipsiae. Literis Breitkopfii. 1778. 8. $\frac{1}{2}$ plag.

Subiungimus hanc gratulatoriam diatriben, quippe quae in historia botanica literaria notatu digna sit, quum in ea, et testibus oculatis, et ipsius Auctoris experientia demonstretur, KOELREVERTERVM, virum clarissimum, neque primum, neque recte muscorum sexum detexisse. Etenim iam anno 1774. aut 1775. HEDWIGIVS, botanicus oculatissimus, M. D. Chemnitzii, femineos et masculos flores muscorum detexit, ideoque KOELREVERTERO, qui anno 1776. observationes suas instituere coepit, prius. Detexit item HEDWIGIVS veras muscorum antheras, iisque adposita fila succulenta articulata, vt et pistillum: atque plurimos ex muscorum familia dioecios, pauciores monoecios, paucissimos hermaphroditos inuenit. Tempore igitur antecedunt HEDWIGII observata, atque analogiae cum reliquis plantis melius respondent: nos autem de iis ipsis, quae Cl. HEDWIGIVS ipse iam euulgavit, dicemus paullo inferius plura.

VII.

Conamen mappae generalis medicamentorum simplicium secundum affinitates virium naturalium, noua methodo geographica dispositum, Auctore GEORG. CHRISTPH. WÜRTZ M. D. cum tab. aen. Argentorat. 1778. 4. sumtibus sociorum Bauer et Treuttel. pagg. 22 I.

Prima pars huius libri agit de praestantia methodi geographicae in delineandis corporum naturalium affinitatibus, quam speciminis inauguralis loco in Argentina Academia iam defendit; secunda vero pars mappam ipsam per principia sua illustratam sistit, in qua potissimum theoria enucleatur a Nostro, vnde totum de medicamentorum affinitatibus systema tam sanae rationi, quam experientiae consentaneum erui et haec scientia in certiore aliquem ordinem redigi queat.

Praemissis variis veterum ac recentiorum naturae scrutatorum tentaminibus de scala et nexu naturae, de methodo naturali, de systemate naturae cet. ad methodum aliquam detegendam Cl. Auctor animum adstrinxit, qua singuli hi diuersissimi nexus non amplius in scala quadam systematica, sed in decussationibus potius in natura ipsa dictitatis omni luce depingi et per singulos affinitatum gradus delineari possent, et inuenisse quandam credit, quae ni optima, tamen reliquis omnibus praestare, et ad hanc scientiam commodissime gratissimeque applicari posse videtur; putat methodum mappalem, cuius specimen in adiecta tabula, materiae medicae affinitates exhibente, proposuit Cl. Auctor. Est methodus,

das, quae mapparum geographicarum tramitem et constructionem exactissime consequitur, quae regnorum loco, genera, urbium autem, species delineat, affinitates per vicinitatem, istarumque gradus per varias huius distantias designat. Cuius praestantia antequam fusius demonstretur, in haecenus usitatae methodos, num nimirum inter eas iam aequae utiles sint, ac Nostri methodus, inquiritur, ne omnis nouitatis suspicio atque studium a se remoueat.

Perquisitis ergo plurimis haecenus cognitis p. 12. methodis, in quibus omnibus affinitates corporum vel plane neglectae, vel, uti Nostro videtur, non satis accommodatae sunt propositae, suae ipsius nouae methodi praestantiam uberius persequitur. Ac primum quidem est ea simplicior, minus p. 18. prae ceteris implicita, nec tot linearum interuentu eget: *Secundo* gratior acceptiorque, inde surgit Lectori aspectus. *Tertio* nexus eiusdem substantiae cum pluribus aliis generibus (qui antedictis methodis non nisi cum nimia rerum complicatione fisci potuissent) commodissime designat, eandem istis interponendo. *Quarto* corpora, quae characteres plurium generum participant, non cum singulis hisce aequo gradu conueniunt; si ordinem naturalem itaque pressiori pede secuturi sumus, etiam hi gradus erunt determinandi, quod nulli autem iterum, praeter mappalem, methodo datur, tam commode absque verborum ambage sensui exhibere. *Quinto* corporum varias mixtiones, prouti hae innotuere, non rationi per longas dissertationes et vastum verborum apparatus demonstrat, sed sensibus ipsis gratissime quasi depingit. Atque illud ipsum, ultimo loco positum,

hanc methodum aliis potissimum praestantiorē
reddere arbitratur.

P. 24. Omnia omnino corpora ex iisdem principiis sunt conflata et eadem germina fouent in tribus naturae regnis. Haec sunt elementa, quae, ut inde totus orbis conderetur, creauit Summum Numen et ex quibus, licet quadruplicis modo generis, tamen per diuersissimas coniunctiones tam admirandum varietatum spectaculum nobis elaborauit. Constant ergo animalia, plantae et mineralia eadem materia elementisque; differunt sola, qua composita deprehenduntur, horum proportionē. Quam ut experimenta dilucidarent, diu chemici tentarunt, nequaquam autem artem detexere illius differentias vno eodemque intuitu sensibus exhibendi, qua solis oculis, seposito omni ratiocinio, omnes illae in suo nexu conspici, diiudicari et cuique experimento chemico iterum applicari possent: hunc defectum, autem luculentissime supplet, uti Noster ratur, mappalis theoria, omnes istas per solum locum indigitans. Pone enim quatuor elementa ad quatuor plagas cardinales, uti in geographicis versus Orientem, Occidentem cet. cum corpora proportionē differant, quaedam plus terrae. alia plus aquae cet. in se ut contineant, necesse est: itaque ubi plus terrae corpori inest, admove proprius terrae, ubi plus aquae, aquae e. f. p.

p. 28. Omnium in genere corporum in rerum natura offendendorum differentiam in sola ipsorum elementorum *proportionē* esse positam ratur Noster et eandem sententiam de medicamentis fouere cogitur, ut et de eorundem virtute in sola ipso-
rum

rum *mixtione* latente. Quae Nostro ergo plus terrae fouere videntur, versus plagam terrestrem ponit, quae plus aquae, versus eam e. f. p. Ita per distantiam relatiuam a quauis plaga elementa, eorum proportionem insimulque rationem, ex qua hi effectus medicati elucescunt, designat; ita, si notum est principium acre irritare, ex simplici huius tabulae aspectu mox elucet, in quonam gradu, quodque genus hoc praestet, pro sua nimirum ab eodem distantia cet. Has simplices elementorum vires denuo ratiocinium in compositas coniungat, sic si aliquod genus pari interuallo duabus plagis, acri et terrestri sit interiectum, concludas ad vim intermediam inter aequam roborantem ac irritantem; e. f. p. Quod nimirum in mappa sua quodlibet genus compositam vim gerat, ex quatuor elementaribus quidem conflata, sed ad eam eo magis accedentem, cui propius adscriptum: vt ita primo intuitu ad omnes virium combinationes ex sola distantia a quatuor plagis cardinalibus concludere possis, nec vastissima medicamentorum farrago memoriam amplius sua mole molestat. Mappa itaque haec generalis medicamentorum simplicium in icone est addita.

Progrediamur nunc ad alteram partem. Va-P. II.
riis praemissis de principio actionis medicamentorum, de applicatione ad corpus humanum, in qua ad idiosyncrasiam et indiuiduorum mixtiones est respiciendum, experientia probatur, medicamenta non nisi relatiue agere. Hoc apparet ex diuersitate effectuum pro diuersitate corporum variantium, remediorum e. gr. laxantium, emeticorum, mercurialium cet. Relatiuos
porro aequo modo esse effectus per totum naturae ambitum assentiuntur quaecunque ceteroquin corpora

corpora naturalia. Quae enim aliis animalibus infesta, eadem aliis vicissim plane sunt proficua. Homines purgat helleborus albus, brutis est idem venenum. Aqua bibitur ab omnibus lubenter et hydrophobici eam anxie reformidant cet.

p. 51. In sectione altera principiorum disquisitionem, ex quibus medicaminum verae diiudicari queant affinitates, Noster tradit. Haec sunt classificatio ex ordine naturali, GALENI principium, criteria ex sapore atque odore, observationum fides, adminiculaque ex chemia.

p. 64. Quibus perpenſis nec vbique laudatis probatisque ad sectionem tertiam progreditur Noster et affinitates virium naturalium latere probat in sola mixtionum cognatione et hoc variarum mixtionum principio Nostri mappae nititur constructio.

p. 73. Iam de sensu chemico Noster agit. Mixtionem vero naturalem appellat, quae sensibus nostris percipitur, dum pharmaca non analytice per partes et ingredientia seorsim considerata, sed in concreto et compositione, qualia quaecunque in pharmacopoliis asseruantur, rimatur et proportionem relatiuam quatuor elementorum, in quocunque medicamento integro obtinentem, nullis nec verbis, nec experimentis determinandam, sed sensibus omnino dignoscendam et sua hac methodo exprimendam credit. Haec est, de qua semper in huius tractationis decursu est locuturus Cl. Auctor, designans proportionem quatuor elementorum, inter pharmaca relatiuam, composita vis, ex quacunque tali oriunda et quam chemiam antea appellauerat, ex illa facili ratiocinio deducenda erit, nunquam licet verborum descriptionem admittat. Prior semper posterioris est

est basis, dum enim mixtionem naturalem ignoras, nec inde compositam vim chemicam deduces, nec cognosces vim cuiusque medicamenti absolutam, nec ex priori iam praesagire ad quemque statum relatiuam, nec cum certitudine tuum remedium poteris adhibere.

Habitus alicuius corporis chemicus Nostro p. 75. dicitur, ex quo dignoscere possumus: an prae alio vel plus terrae, vel phlogisti, vel aëris, vel aquae vehat, qui itaque indicat mixtionem ipsius naturalem. Hoc fieri ex habitu, scilicet relatiue, plus quam verosimile redditur.

In sectione secunda Noster progreditur ad p. 83. criteria mixtionis naturalis. Sunt duo elementa solida, *Terra et Phlogiston* et duo pariter fluida, *Aqua et Aër*. Corporibus vel potius his ipsis elementis insunt characteres tanquam fundamenta et fulcra qualiscunque distributionis. *Soliditas* 1) p. 89. phlogistica viuida, acris torrida 2) terrestris, rigida. *Laxitas* in solidis, alias autem fluiditas 1) aquosa succositatis speciem prae se ferens 2) aërea, vappida languida, lenis blanda spongiosa? tur-gida?

Criteriis mixtionis naturalis demonstratis, p. 107. notas addit et ad sectionem tertiam progreditur Noster, cui inest demonstratio mappae sensualis. Postea ad demonstrationem mappae rationalis ve- p. 110. nit ac primum quidem de phlogisto agit. Quod Cl. Auctor intelligit semper in statu suo subtilissimo, purissimo et maxime elementari, nec varias distinctiones specificas chemicorum curat cet. Phlogiston porro esse acrimoniae principium Noster probat.

Ergo

- p. 134. Ergo accedit Cl. Auctor ad demonstrationem praecipuarum affinitatum ac primum quidem differit de roborantibus, dein de absorbentibus, adstringentibus, subadstringentibus, ad quae proxime accedunt amara. Porro agit de purgantibus et quidem specificis, incidentibus, aromatibusque.
- p. 144. Citri corticem crude ad aliquas drachmas manducatum valide purgare, Ipse Noster expertus est.
- p. 148. Cum aromatibus arctissimum affinitatis vinculum alunt irritantia, rubefaciencia, inflammantia nec aliter differunt, praeter vehementiorem acrimoniae gradum. Tum sequuntur emetica, resinae,
- p. 152. purgantia resinosa siue irritantia. Sipientia tantumquam acria agunt. Vis aromatum, resinarum irritantiumque calefaciens non solo stimulo, quo solida afficiuntur, sed et simul cuidam acrimoniae phlogisticae, quam fluidis inducunt, est tribuenda.
- p. 156. Transit Noster ad resoluentia, quibuscum conveniunt incidentia ratione effectus, minime autem ratione agentis principii. Diuretica, fragrantia purgantia, eccoprotica, emollientia demonstrationem mappae rationalis finiunt.
- p. 159. Cum vero per instituti nostri rationem brevitati nobis esset studendum, synopsis totius systematis argumentorum, quam Noster addidit, trademus.
- p. 161. I. Medicamentorum vires quatenus per practicas observationes illustrantur, non nisi sunt relatiuae ad quemque statum, morbum et praesentium conditionum consensum; ergo nil certi et constantis ad generales pharmacorum affinitates stabiliendas nobis inde affluit commodi.
- p. 167. II. Inest tamen medicamentis aliquid sempiternum ab ipsorum existentia nunquam separabile, illorum naturam constituens, et ex quo tanquam

tanquam ex generaliiori principio, omnes hi relatiui euentus, diiudicandi erunt, vis scilicet cuius absoluta.

III. Hanc autem non nisi in ipsorum mixtione latere, atque ab hac sola pendere, colligere licet ex consideratione: mixtionem cuiusuis corporis et corpus ipsum, esse synonyma. Cum autem in ultimo delitescat haec vis, et insita esse debet illi priori.

IV. Sin autem a mixtione pendeant vires corporum absolutae, a se inuicem debent differre in ea ratione, qua mixtiones a se inuicem discrepant.

V. Qualescunque mixtiones, chemica analysi diiudicatae, ad eadem fere principia reducuntur: quo ergo a se inuicem distant, ab horum sola varia proportionione deriuandum.

VI. Huic autem exhibenda chemica experimenta nequaquam sufficiunt; sed alia patet via, qua clarius, distinctius accuratiusue determinetur; via experientiae pie respondens.

VII. Est ea, quae sensuum diiudicatione exaratur, cuiusque characteres et principia Cap. II. §. II. explanauit Cl. Auctor.

VIII. Cum illorum ope, an et in quam proportionione, alterum quoddam prae altero corpus vel plus principii inflammabilis, vel terrae, vel aquae etc. vehat, relatiue delineare possimus, per eandem facilem gratamque encheiresin, quoque de singulorum corporum mixtionibus, in quibus absolutae vires sunt positae, certiores nos reddimus. Ergo has ultimas securissime sensuum interuentu possumus exponere, earumque affinitates, sola ad quatuor cardinalia puncta relatione, incorrupte exhibere.

His

p. 189. Quo facto in capite quarto notas miscellas Noster proponit, in quibus partim ad varias obiectiones respondet, partim superius dicta illustrat, **GALENI** famam tuetur, qui de qualitatibus cardinalium miscela loquitur et quem Noster imitatum vel secutum esse minime videri vult, ne si sua ipsius proposita forsitan nonnullis displicerent, fama illius magni viri ita obscuraretur; et ultimo loco quaedam signa, ob varia commoda nominibus adiecta, explicat.

p. 200. Mappae usum et applicationem nunc ostendit Noster, ac primum quidem in facile eligendis remediis, dein in iis apte componendis atque recte praescribendis.

VIII.

Apparatus medicaminum tam simplicium, quam praeparatorum et compositorum in praxeos adiumentum consideratus. Vol. II. Auctore IO. ANDREA MURRAY. Gottingae. Apud Io. Christ. Dieterich 1779. 8. pagg. 465.

Vtilissimi huius instituti iam tum, cum primum volumen *) recensuimus, laudata ratione, breuiter quaedam exempli gratia ex hoc altero volumine, quod, uti primum, lubenter atque facile perlegimus et alios quoque ita perlecturos esse speramus, excerpemus. In quo continentur sequentes stirpes:

Rotaceae	Rhoeades
Sepiariae	Putamineae
Bicornes	Siliquosae
Asperifoliae	Papilionaceae
Verticillatae	Lomentaceae
Personatae.	<i>Gentianae</i>

*) v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 353.

Gentianae rubrae radix est praestantissima in- p. 11.
ter amara, comparari potest cum Quassia, ventri-
culi et intestinorum debilitati, inertiae bilis sub-
venit, pituitam tenacem ventriculi soluit, acidum
primarum viarum frangit cet. Febrifugum imprimis
ante tempora Corticis Peruviani, antarthriticum,
anticalculosum cet. fuit. *Centaurii minoris* herbam, p. 18.
quae *Gentianae* similis est, praefert Noster sum-
mitatibus, quippe quae fere insipidae sunt.

Oliuarum fructus, praeter multos usus hic se- p. 33.
dulo et vberius narratos, profunt quoque morsui
serpentum. Sed conciliare diuersa ista de effectu
huius olei testimonia arduum Noster putat, quo-
niam plerumque species serpentum non est signi-
ficata. Iteratis itaque tentaminibus res videtur
dignissima. Praeterea huc pertinet vulneris pro-
funditas, pars laesa, irae gradus, copia salivae ira-
ti animalis cet.

Vuae ursi folia, quorum commentationem p. 54.
Noster *) scripsit, lithonripticam exserunt vim.
Aliae huius plantae partes, paucis exemplis exce-
ptis, ubi baccae maturae in puluerem redactae et
radix in decocto sunt exhibita, in medicum usum
non transierunt. Addit praeterea quoque eorum
praestantiam in oeconomia. *Vitis idaeae* baccae et p. 69.
folia nondum recepta sunt in officinis, merentur
vero prae multis aliis. *Baccae* eximie refrigerant,
sitim sedant, putredinem refraenant et refocillant.
Adstringit herba potenter, ut et inter co-
riarias locum habeant. In calculo pellendo **)
aemulatur

*) vid. Comm. Nostr. Vol. XV. p. 164.

**) vid. ibid. Vol. XIV. p. 674. Decad. III^{ae} suppl.
p. 165. Vol. XVIII. p. 40. ubi de variis vaccinii
speciebus agitur, quas et Cl. MURRAY addidit.

- aemulatur vuam vrsi, quid quod praefertur vuas.
Rorismarini syluestris herbae utilitas cernitur quo-
 que in tussi conuulsua, angina strangulatoria LIN-
 NAEI, vt gargarisma, inque exanthematibus lepro-
 p. 85. sis, vt decoctum pro lotione *). *Alcannae verae*
f. Orientalis radici substituitur in officinis radix *an-*
chusae tinctoriae. Adstringendi vim illi adscribunt
 et coloris rubri grati conciliandi ergo addunt de-
 p. 91. coctis, tincturis cet. Cineres *tamarisci* sal mira-
 bile GLAUBERI verum erogant.
 p. 114. *Herba Scordii* calidae est naturae, ventriculi
 robur restituit, putredinem efficaciter coërcet,
 obstructions viscerum reserat, sudorem mouet.
 Et haec quidem experientia saepe repetita docet.
 p. 150. *Mentha piperita* reliquis menthis efficacior est
 odore forti non ingrate fragrante, saporeque sat
 p. 153. acri aromatico et camphoraceo **) gaudet. *Pu-*
legium plerumque cum mentha crispa vi conue-
 nit.
 p. 183. *Linariae* herba et flores. Suspecta planta
 tam ob affinitatem, quam odorem, dum recens
 est, virosum, qui Ebulum aemulatur, saporis sub-
 amari ingrati. Alias igitur anthirrini species, vt
 Anthirrinum maius, Orontium, spurium, Cymba-
 laria, quarum passim in libris de materia medica
 mentio fit, silentio hic praeteriit Noster, quum
 sibi quaedam dubia de effectuum hisce adscriptorum
 veritate obuersentur. Vnguentum de linaria in
 haemorrhoidibus coecis et dolentibus externe ap-
 plicatum praestat.
 p. 197. Gratiolae menstruum optimum est aqua. Prae-
 cipua vis purgans latet in pulposa substantia et ideo
 decoctum diu paratum, efficacius Noster censet
 infuso. Herbam conquassatam externe in arthriti-
 de

*) v. comm. nostr. Vol. XX. p. 265.

**) v. comm. nostr. Vol. XVIII. p. 476.

de et rheumatismo, nec non tumoribus a coagulo tam lacteo, quam sanguineo, vt ecchymosi, praestantissimum resoluendo effectum exserere narravit Cl. TISSOT fratri Nostri ADOLPHO Professori Vpsaliensi. Radicem vix cedere herbae recentiorum exempla monstrant, ex quibus patet, stirpem hanc, resoluendo tenaces humores et materiam peccantem multiplici via, e. gr. ptyalismo, diuresi, euacuando salutarem suam efficaciam exercere.

Papaveris nigri semina, capitula, albi semina P. 215.
folia. Ex utroque papauere opium. A bono opio P. 223.
 requiritur, vt vniforme, laeue, tenax sit, pondus constituat quoad molem suam leuius, nullas interne sordes prodat, dissectum scintillas salis volatilis oleosi exhibeat, amaritiae, calore ac acrimonia emineat, empyreuma non spiret, candellae admotum mox ardeat, aqua omnino solvatur, solutum rubicundam tincturam praebeat. Effe- P. 234.
 ctus opii, vtut multiplices, duplicem tamen opii potentiam spectant, alteram, qua stimulum exercet, alteram, qua sensum obtundit motusque fibrarum pacat. Ob potestatem vires vitales seruandi et augendi ad efficacissima cardiaca refertur opium a Cl. TRALLES *) aliisque. Transit No- P. 245.
 ster ad varios morbos, quibus auxilium opium affert. In hisce nominatim virtutis eius, somnum inducendi, dolores mitigandi, spasmos delendi et excretiones omnes nimias, praeter sudorem, sistendi ratio est habenda. Latus igitur tam acutorum, quam chronicorum patet campus, in quibus ob horum vitiorum aliquod opii exhibendi necessitas subest. Egregiam rursus, vti solet Cl. MURRAY, hic omnino inuenias collectionem multorum morborum tam acutorum quam chronicorum, quibus opio vsi sunt medici externa et

S 2 interna

*) v. comm. nostr. Vol. XVIII. p. 670.

interna, et alia atque alia, quae pertinent ad eius historiam et ad varia praeparata. Opium crudum vero iure meritoque hic omnibus praeparatis praefertur a Nostro.

- p. 316. Nobis pariter, uti Cl. MURRAY magis placet syrupus de *eryfino* simplex GEOFFROY ex succo et melle, quam LOBELII aliorumque nimis compositi ac praeparati syrupi.
- p. 319. *Cardamines* flores antispasmodicam vim habent *).
- p. 341. *Cochleariae hortensis* herba antiscorbutica gaudet virtute. *Bursa pastoris* est superflua.
- p. 355. De anodyna vi atque emolliente *Meliloti*
- p. 385. Noster dubitat, discutientem externam vero largitur. Cantharidum, externe si ut vesicatoria applicantur, dolores mitigat melilotus.
- p. 398. Pulpa *Cassiae* laxat sine torminibus vel exaestuatione, acore suo temperat, sitim refraenat, bilem vitiatam corrigit atque lotium interdum tingit. Perpetua vero haec decoloratio lotii ex cassia dici saltem nequit.
- p. 415. *Terra catechu* s. *Iaponica* potius est extra-
- p. 429. Etum, cuius origo et usus fusius enarrantur. *Campechense* seu *Compefcianum lignum Sappan lignum* a
- p. 436. quibusdam dicitur. *Senegae* vulgo s. *Senekae* E-dinb. radix **) in paucis officinis adhuc venalis existat, etsi maiore iure, quam tot alia remedia, adesset efficax haecce resoluens et per varias excretorias vias aliena euacuans.

Monitum tandem communicat hic Noster:
„Quum ad cognoscendas stirpes officinales, ut quaslibet alias, iconum fides et elegantia haud exiguum adiumentum afferat: adicere hic interest

*) v. comm. nostr. Vol. XX. p. 690.

**) v. comm. nostr. Imae decad. Suppl. p. 96. item Vol. XV. p. 516. et Vol. XX. p. 456.

est designationem earum, quae absoluto iam primo libri huius volumine in publicam lucem prodire, vna cum paucis quibusdam, quae et ad praesens volumen pertinent. Ob defectum harum saepe in BLACKWELLIAE opere subsistere antea coactus fui, quae necessitas serius rarior fuit, suppetentibus figuris praestantioribus. IOANNIS MILLERI Illustrationem Systematis sexualis Lond. a. 1777. Fol. max. et REGNAULTI Botanique mise à la Portée de tout le Monde, à Paris, inde ab a. 1774. Fol. max., quorum operum pretium icones praecipue constituunt, per numeros significare non vacat, quum vtrumque per fasciculos absque ordine prodierit. Possessores vero horum facillimo negotio Tabulas in ordinem Systematis Linneani redigere poterunt, quodsi factum fuerit, quaerentes imaginem significatam non alia norma egebunt.

Quae itaque ad primum ac secundum volumen pertinent icones, has simul inuenias.

IX.

Via et ratio formulas medicas conscribendi in usum praelectionum Academicarum edidit D. CHRIST. GODOFR. GRVNER Sereniss. Duc. Saxo-Vinariens. et Isenacens. a Consil. Aul. Bot. et Theoret. in Vniuers. Litt. Ienae Prof. Publ. Ord. Facult. Med. Assessor Acad. Caes. nat. Curios. et Mogunt. Scient. util. nec non Societ. Acad. Principal. Hass. Sodal. Halae apud Ioannem Iacobum Gebauer. 1778. 8. plagg. 146. praeter praefationem.

Iure meritoque vrget Cl. GRVNER, vti ex praefatione

tione intelleximus, simplicitatem in formulis medicis conscribendis et sponte promittit remedii inuentionem, morbi modo cognitione acquisita, quippe quae primum sit in facienda medicina. Hanc simplicitatem sequebatur quoque Cl. Auctor in hoc tractatu, in quo conscribendo ita est versatus, vt sine vilo verborum ornatu scitu necessaria et commoda proponeret, vsus auctoritate ac praeceptis clarissimorum virorum, inprimis Ill. GAVBII, deinde noua, si quae exstabant, adderet, tandem exempla subiiceret, quae apud probatissimos artis nostrae Auctores se reperire meminerat. Quaedam formularum exempla adhibenda duxit Cl. Auctor, non quod probaret, sed vires ingenii excitaret ad perspicendam differentiam, quae inter laudabilem ac malam formulam intercedit. Praeterea scripta huc pertinentia Noster accurate et studiose commemorat.

- p. 6. Basis, adiuuans, corrigens atque constituens formulam medicam efficiunt: Quibus explicatis et variis vtilibus cautionibus additis, adiungit Noster pondera atque mensuras, medicamentorum doses et praecepta generalia, quae spectant acurationem, prudentiam, mixtionem, simplicitatem selectum cet. in praescribendis medicis formulis,
- p. 25. Viam et rationem nunc persequitur Noster in explicandis formularum praeceptis. Atque Cl. GRVNERO videtur natura rerum imitanda, quae res medicinales duplices esse voluit, aut *solidas* aut *liquidas* ideoque his placita sua accommodat, En tabulam et normam:

Caput I.

De

Regulis in confectione medicamentorum solidorum obseruandis.

Sect.

- Sect. I. De Pulueribus. Quo pertinent *Aspergo, puluinaria, sacculi, cucupha, frontale, errhinum, dentifricium, scutum stomachicum siccum.*
- Sect. II. De Bolis.
- Sect. III. De Electuario, sub quo deprehenduntur *morsuli s. tabulae, rotulae, pastilli s. trochisci.*
- Sect. IIII. De Pilulis.
- Sect. V. De Vnguentis, balsamis, linimentis.
- Sect. VI. De Emplastro et Cerato, quo et *sinapismus et vesicatorium* referuntur.
- Sect. VII. De Suppositoriis et Pessariis.

Caput II.

De

Regulis in confectione medicamentorum fluidorum obseruandis.

- Sect. I. De succis expressis.
- Sect. II. De Infusionibus, maxime Emulsionibus.
- Sect. III. De Decoctionibus s. Apozematis.
- Sect. IIII. De Potionibus et Misturis.
- Sect. V. De Linctibus s. Eclegmatis.
- Sect. VI. De Iniectione s. Enemate. Quo referatur *collutorium, gargarisma, clyisma.*
- Sect. VII. De Epithemate liquido s. Fomentatione. Huc *balnea, collyrium, apophlegmatismi, stomatica, et cataplasmata* pertinent.

Atque ita his regulis in singula sectione, quas hic repetere nequimus per instituti nostri rationem, traditis, exempla formularum addit, a SCHLEGEL, TISSOT, LUDWIG, KLEIN, WHYT, MONRO, PRINGLE, STÖRCK, COLLIN et aliis comparatarum.

X.

*Neue Sammlung von Versuchen und Abhandlungen
der naturforschenden Gesellschaft in Danzig.
Erster Band. Mit illuminirten Kupfern. Dan-
zig bey Daniel Ludwig Wedel. 1778.*

i. e.

*Noua tentaminum et tractatum collectio So-
cietatis physicae Gedanensis. Vol. I.*

Intermittam inde ab anno 1756. seriem actorum
cum Societas non impedire posset: nunc *nouo-
rum* actorum nomine in edendis commentariis
pergere coepit. Praemittitur itaque factorum et
mutationum, quae Societati contigerunt, relatio,
atque nomina Sociorum nouorum. Tum ipsi se-
quuntur tractatus:

- p. 1. 1. *Nouae de usu visus observationes*, Auctore
MICH. CHRIST. HANOV. Physicae et satis subtiles
sunt disquisitiones caussarum, cur, si trans radios
calami scriptorii videas, colores iridis appareant;
observationum, quibus extra focum res mire au-
geri apparet. Deinde ostendit, oculos res etiam
minutissimas accurate videre, situ quodam obiecti
conueniente; et, quibus caussis, res etiam remo-
tae clare perspiciantur: exempla deinde et obser-
uationes nonnullorum, qui et in tenebris viderunt,
refert, et denique oculi artificialis correctionem
docet.
- p. 20. 2. *Disquisitio, quo modo systema mundi in
venere et Luna appareat*, Auctore GODOFREDO
REYGER.

3. *Certior subtilitatem pilorum et subtiliorum p. 83.*
filorum definiendi ratio, Auctore M. C. HANOV.
Ipsa nimis subtilis tractatio.

4. GODOFR. REYGER *curatio interitum solis p. 92.*
ipfiusque altitudinem meridionalem determinatio, qua-
lia Gedani occurrunt.

5. EIVSD. *de modo, quo crepusculi duratio ma-* p. 101.
gis sollicite Gedani definiri debeat.

6. *De lapsu corporum gravium in aqua pura p. 112.*
*et in aqua salina, ab EPHR. KRÜGER *).*

7. *Tentamen tractatus de Phosphoris, Lectio p. 128.*
 L, Auctore BENIAM. GOTTLIEB VON SCHROE-
 DER. Phosphorum diuisione in naturales et arti-
 fiales, eorundemque discrimine a corporibus, quae
 aliena luce lucent, vel comburunt, ab electrica
 materie, et pyrophoris indicatis; ipsos phospho-
 ros ex tribus naturae regnis obtineri docet. Pho-
 sphorus animalis reliquis praestat. Ex sanguine
 animali eundem parari posse dubitat.

*Lunariae, quas GESNERVS **) descripsit, p. 136.*
 vix lucem sponte edere videntur: neque id vir
 egregius ceteroquin disertis verbis dicit, sed splen-
 dorem, quem folia sicca et siliquae edunt, cum lu-
 mine comparauit: quare vix has plantas phospho-
 reis adnumeraremus.

Lucem atque ignem eiusdem naturae, inter p. 138.
 corpora referenda, atque materiem sulphuream

S 5

esse

*) conf. Comment. de Bononiens. Instit. Tom. V.
 Bonon. 1767. p. 39. et Opusc. p. 280.

**) CONR. GESNERI de raris et admirandis herbis,
 quae lunariae vocantur. 1669. 4.

esse putat. Haec quoque in omnibus phosphoris
adsunt. Omittimus reliqua.

p. 174. 8. *Tentamen cum ligno quassiae, institutum*
a IO. GVIL. IOHN. Quatuor sectionibus Noster
hanc rem persequitur, quarum prima particulas
constitutivas quassiae complectitur, altera attinet
eius effectus in varia salia, tertia spectat eius vim
putredini resistentem, vbi et cum cortice Peruuia-
no illud comparatur, et quarta respicit edulco-
rantem vim quassiae, an et quatenus ei haec possit
tribui. Multa experimenta hic legi possunt.
Quod attinet ad partes constituentes quassiam *),
ei plus gummosi, quam resinosi Noster adscribit et
quoniam vtrumque aegre purum elicitur per ten-
tamina, Noster vtrumque coniungit et nominat
gummi resinofum, quo tamen gummi eminet. cet.
Ad effectus quassiae in varia alia **) monstrandos
Cl. SCHLEGERI experimenta repetiit et dis-
quisiuit Noster. Quassia fibras non ita solidas
atque firmas reddit, vti cortex Peruuianus, adeo-
que minus resistit putredini quassia quam cortex.
Denique quassia serum sanguinis in statu quieto
quodammodo incrassat et condensat, impedit vero
insimul, quominus fibrae sese coagulent, id quod
de cortice minus dici potest. Quassiae inest ae-
que ac cortici vis fermentans a qua edulcoratio
pendet. Qua occasione de aëre fixo s. gas syl-
vestr; ***) disputatur.

p. 200. 9. *Cogitata de terra bituminosa*, Auctore
CAROLO AVGVSTO THERKORN. De ea in pri-
mis,

*) v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 551.

**) v. ib. Vol. XX. p. 322.

***) v. ib. Vol. XXII. p. 694.

mis, quae in Saxoniae variis locis effoditur, bituminosa terra agit: atque primo de facie eiusdem externa et situ, in quo inuenitur, egit, deinde corpora naturalia indicauit, quae eidem immixta sunt, tum eiusdem partes constitutiuas disquisiuit, et vsum ostendit, denique de origine coniecturas subiunxit.

In venis sed hinc inde cumulatim non pro- p. 201.
cul a superficie telluris inuenitur haec terra bituminosa, ideoque ex loco natali difficulter explo-
ditur. Discrimen eiusdem a Turfa et lithanthrace. In ea pyrites, lignumque bituminosum et vitriolum, etiam conchylia reperiuntur: quorum singulorum exemplar in tabula aenea depingitur. Partes constitutivae sunt aqua acida, spiritui vitrioli simile sal, oleum aethereis vaporibus iunctum, sal acidum, et ferri ochra. Adhibetur, loco ligni, ad calefaciendum vario modo; vitriolum exinde coqui potest; oleum et sal medicamentum praebere posset: atque cineres eiusdem fimi loco vtilis sunt.

Acidum vitriolicum calore telluris agere p. 207.
incipit, atque terram, ligno, quod resinosas partes cum terra communicauit, mixtam penetrat, sicque partes igneae et terreae intime iunguntur, sicque oritur terra bituminosa: Quodsi per multa secula haec actio continuauerit, lithanthrax oritur.

10. *Cogitata de mammalium generibus et speciebus, imposterum detegendis*, a FRID. AVGVST ZORN VON PLOBSHEIM. Nouiter detectis animalibus indicatis, praesertim a Cl. ZIMMERMANNO dissentit: neque a proportionem inter regiones detectarum et incognitas, ad multitudinem animalium nouorum colligi posse, neque multa
magna

magna animalium genera latere, neque ideo ea in posteris temporibus detegi posse arbitratur.

P. 234. II. *De Electro et Lyncurio veterum*, Auctore D. IO. PET. ERN. VON SCHEFFLER. Electrum esse demonstrat Calcedonium flauum, eiusque discrimen a Carniolio flauo subiungit: Lyncurium autem a falsa lectione nomen habere, esseque legendum Ligurium lapidem, sicque eum esse Topazium Bohemicum.

P. 247. 12. *Descriptio conchyliorum*, Tab. II. III. *depictorum*, Auctore F. A. ZORN VON PLOBSHEIM. Maxima ex parte haec conchylia e regione Australi aduenerunt, nonnulla tamen sunt Magellanica. Icones sunt elegantissimae. Species omnes nouae e genere *Turbinis*, *Mytili*, et quidem varietas *Mytili frondis* LINN., noua species *Mytilorum ventricosorum*, quae intus splendore violaceo, eo quo *Anomia cepa* pollet, superiore, nitet: varietas *Trochi scabric.* LINN. *Patella*, vt videtur, *granatina* iunior: *Muricis Erinacei* varietas, *Buccinum*, *Volutae Lapponicae* LINN. simile; et aliud eiusdem structurae, sed minus.

Has descriptiones, diligenter factas, sequitur catalogus Conchyliorum, quae Societati a D. HUMPHRON missa sunt, nominibus Anglicis, addita descriptione succincta. Numerus est 182.

P. 288. 13. EIVSD. *descriptio Ferri natiui*, quod CL. PALLAS *) inuenit, et cuius exemplar, hic Tab. IV. depingitur. Eiusmodi icones vero nobis parum prodesse videntur, neque enim colore, neque figura conueniunt ea frustra, quae nos ipsi vidimus et possidemus. Color brunus, hic pictus.

*) vid. EIVSP. iter Tom. III. p. 417.

us, non est ferro proprius, potius a croco martis pendet *).

14. GODOFREDI REYGER relatio de vitae p. 291.
gestis PAVLI SWIETLICKI, Pastoris Gedanensis.

15. CHRISTIANI SENDEL *vitae descriptio* p. 297.
BALTHASARI HAGEMEISTERI, Mercatoris.

16. Elogium IACOBI THEODORI KLEIN, p. 300.
Auctore EODEM.

X.

GEORGII PROCHASKA Med. Doct. et Professoris
Anatomiae in Vniuersitate Vindebonensi
Extraord. De carne musculari tractatus
anotomico-physiologicus. Tabulis aeneis
illustratus. Viennae ap. R. Graeffer. 1778.
8. pagg. 136. Tab. VI.

Demonstrat Cl. egregii huius libelli Auctor, p. 2.
vnicuique musculo inter sepimenta data esse
cellulosa mox maiora, quemadmodum deltoideo,
quem tanquam musculum ex pluribus constantem
assumere possemus, mox minora vel exigua, sicuti
videre est in musculis transuersim sectis. Sed
fasciculi hi musculorum intersepimentis circum-
scripti continent iterum plures alios fasciculos in-
tersepimentis distinctos, ita, vt demum vltimi
fasciculi meras contineant musculares fibras.
Verum enim vero et in minoribus animalibus p. 8.
musculos inuenit, qui plane nullis dissepimentis
distinguerentur. Vt fibrarum muscularium natu- p. 25.
ram

*) cf. MEYERI experimenta in Berl. Beschaeft. P. II.
et III.

ram intelligeret, carnis bubulae elixae lacertum duas tresue lineas crassum sumsit, obtuso aliquo instrumento contudit, donec mollis euaderet, et postea tela cellulosa sic soluta, in liquore limpido abluta filamenta seu fibrae musculosae apparebant.

- P. 27. Quae fibrae microscopio obseruatae latae conspiciiebantur. Sed anne illa latitudo a contusione lacerti?

Porro longitudini ipsius musculi aequales has fibras in ipso sartorio longissimo omnino musculo inuenit, atque irregulariter polyedras neque

- P. 32. cylindricas, vt *MVYSIVS* habet. Crassities fibrarum muscularium variat partim pro diuersitate animalium, ita, vt potissimum in quibusdam piscibus mira sit varietas, partim pro aetatis diuersitate, quae omnia iconibus egregie declarauit.

- P. 39. In capite tertio primae sectionis fila carnea, ex quibus fibrae musculares componuntur, considerauit eaque, vti fibras, haud circularia, sed mox recta, mox serpentina via progredi vidit, eorumque substantiam diaphanam atque crassitiem diuersam

- P. 49. inuenit. Numerus filorum carneorum pro diuersitate crassitiei fibrarum differt, neque vltimum filum musculare cauum apparet, sed solidum est et vix diuidi potest. Quapropter Cl. Auctor cum *MVYSIO* in filis carnis finem muscularis diuisionis assumit.

- P. 51. In fasciculis fibrarum, fibris muscularibus et filis minimis deprehenduntur rugae, quae mox profundiores, mox altiores, modo pauciores, modo frequentiores occurrunt, atque a cellulosae telae filis, arteriis, venis et neruis, musculus percurrentibus efficiuntur. Denique demonstrata vasorum omnis generis neruorumque in musculis existentia, de structura musculari cordis, ventriculi, intestinorum, et vesicae vrinariae quaedam

quaedam subnectit. Cor habet fibras haud paral-
lelas, sed anastomosantes, atque crassiores, quam
musculi voluntarii; vesica vrinaria fasciculos
reticulatos musculares; oesophagi denique inte-
stinorumque tunica, partim ex longitudinalibus,
partim orbicularibus componitur.

In altera sectione Cl. Auctor suam de actione p. 68.
musculari opinionem seu theoriam proponit, qua
credit, a sanguine inter fila, fibras et fasciculos
musculorum serpentine moto muscularem abbrevi-
ari carnem, ab imminuta vero sanguinis copia
rursus elongari. Indicat, quoque a minima irri-
tatione, ab ira, pudore, sanguinem protinus con-
geri in vasa, et explicat noua sua theoria adiutus
phaenomena actionis muscularis, quae HALLE-
RVS de partibus corporis humani sentientibus
et irritabilibus proponit. Sic demonstrat; cur p. 94.
musculi in frustra dissecti singula pars vi se contra-
hendi polleat, ita, vt dicat, in omni frusto adesse
neruos et vasa humores continentia, variis vaginis
inclusa, quae irritata facile actionem muscularem
producere possent. In quarto postea capite of-
fert quaedam dubia, quae contra suam contractio-
nis musculorum theoriam moueri possent, eaque
soluere annititur. Irritatus enim musculus subito p. 97.
contrahitur, irritata vero alia pars, neque subito
rubit, neque rursus subito pallefcit. Quod ex
organorum, vasorum minimorum et coloris san-
guinis diuersitate illustrat. Has duas sectiones
sequitur tertia, quae continet tabularum explica-
tionem. Depinguntur enim figuris sexaginta et
sex in sex tabulis variae carnis muscularis sectio-
nes, quas Cl. Auctor in variis animalibus instituit,
atque administrauit.

XI.

EIVSDEM de structura nervorum tractatus anatomicus tabulis aeneis illustratus. Vindobonae 1779. 8. pagg. 137. Tab. VII.

In tractatus huius prima sectione omnis aevi Auctores eorumque placita de nervorum structura a Graecis inde ad **MARIAM DELLA TORRE**, qui in omni cerebri, cerebelli, medullae spinalis et nervorum substantia globulorum congeriem magnitudinis variae assumit, enarrat et prosequitur.

p. 49. Mox autem ipsam nervorum structuram, eorundemque involucria considerat **Cl. Auctor**, qui praeter iam nota involucria cellulosa telam nervum ambientem et intersepimenta, quae a pia matre orta medullam nervorum distinguunt eamque duram reddunt, descripsit.

p. 57. Postea nervorum funiculos perscrutatur, atque inuenit *olfactorium nervum* duobus oriri funiculis, *opticum*, mox in plures dirimi tenuiores funiculos, tertium par pluribus, quartum vno ordini funiculo. Quintum par plurimos numerat funiculos, quemadmodum reliqua cerebri paria; cum e contrario omnes spinales nervi, quorum triginta numeravit paria, duplici tantum principio

p. 67. ortum ducant. Postquam igitur demonstravit, corticalem et medullarem cerebri, itaque quoque nervorum medullosam substantiam ex multis minutissimis fieri globulis, qui cellulosa tela et vasis coërcerentur et sanguinis globulis octo es minores essent, vna cum **R. DELLA TORRE** monet globulos hos in nervorum medulla ordinem aliquem servare atque in fibras disponi, cum e contrario in cortice et medulla cerebri promiscue ponantur.

In

In sectione tertia tabulae aeri insculptae ex p. 83.
plicantur. Tab. I. fig. 3. ff. depingit arbusculum
cinereum in oliuaribus corporibus, et gg. cine-
ream in corporibus pyramidalibus posticis sub-
stantiam. Tab. II. fig. 3. depingit fungositatem
aliquam substantiae medullofcae neruorum ab am-
putatione brachii ortam. Praeterea variorum pa-
rium ex funiculis ortus, varii plexus atque neruo-
rum interior structura iconibus illustratur.

XII.

Diff. de nono pare neruorum cerebri. Aucto-
re IOANNE FRANCISCO WILHELMO BOEHMER.
Goettingae 1777. 4. c. tab. aen. 2. pl. 8.

Tribus haec disputatio absoluitur sectionibus,
quarum prima Auctores, qui de nono neruo-
rum cerebri pare scripserunt, indicat, altera ana-
tomicam eiusdem descriptionem sistit et tertia
functiones noni paris atque nonnullos morbosos,
qui ab eo laeso pendent, affectus pertractat. Pri- p. 1.
mum itaque a GALENO vsque ad SABATIERIVM
omnium celebrium anatomicorum descriptiones
commemorat, diiudicat et inter se comparat;
paulo post vero ad ipsam paris noni descriptionem
abit.

Refutata ANDERSCHII cerebri neruorum di- p. 21.
visione, qua scilicet nono pari decimi paris nomen
imposuit, descriptoque arteriae vertebralis et ner-
vi accessorii WILLISII itinere, initium noni paris ex
anteriori superficie inferioris medullae oblonga-
tae partis et quidem ex sulco, qui inter corpora
pyramidalia et oliuaria intermedius est, ex pluri-
bus filamentis compositum demonstrat. Filamen- p. 29.
tosae origines, quae quatuor imprimis fasciculos
Tom. XXIII. Pars II. T for-

formant, ambiunt vertebralem arteriam seque
mox in duos inprimis ramos vel in vnum saltem
colligunt, qui per aperturam externam canalis
condyloidei anterioris egreditur atque in progres-
su cum furculo nerueo octauo paris atque neruulis
a ganglio cervicali superiori nervi intercostalis
exortis connexus, arcum format et ad musculos

- p. 34.** ossis hyoidei abit. Ex arcuata hac nervi via pro-
venit *ramus descendens*, qui cum alio a cervicalibus
descendente arcum efficit atque alios furculos plu-
p. 38. res musculis coracohyoideis, sternohyoideis, ster-
nothyreoideis largitur. Denique progressum
nervi noni ad musculos linguae eiusque apicem
vsque considerat.

- p. 40.** In tertia sectione examinat et pertractat GA-
LENI, BOERHAAVII et WILLISII de usu noni
paris opiniones, et affirmat lingualem hunc ner-
vum motum tantum spectare, atque in voce re-
genda, et masticationis ac deglutitionis negotio

- p. 52.** multum valere. Explicat porro varia morbosa
symptomata, connexionem arteriam vertebralem
inter et nostrum nervum, phreniticorum linguam
tremulam, ebrietate affectorum loquelam impe-
ditam vel deficientem, paralyseos linguae prae-

- p. 53.** gressum ante apoplexiam et alia. Denique con-
sensum noni paris cum aliis cerebri paribus
atque symptomata hinc provenientia perscru-
tatur.

XIII.

Versuch einiger praktischen Anmerkungen über die Nerven, zur Erleuterung verschiedener Krankheiten derselben, vorzüglich hypochondrisch und hysterischer Zufälle, entworfen von D. IACOB FRIDRICH ISENFLAMM. Erlangen bey Wolfgang Walther 1774. 8. 200 Seitt. außer der Vorrede.

i. e.

Tentamen nonnullarum practicarum annotationum supra neruos ad illustrandos varios morbos, inprimis hypochondriacos et hystericos. Auctore Cl. IACOBO FRIDERICO ISENFLAMM.

Pertinet hic lectu dignus liber ad anatomiam practicam et vbique profecto respicit Cl. Auctor in eo ad medicinam clinicam. Quapropter vel prorsus omisit ea, quae inutilem subtilitatem et obscuritatem theoriae de neruis sapiunt, vel breuissime eam theoriā persequitur, quatenus nempe nerui quibusdam morbis sunt expositi. Non immodeste inscripsit Cl. Auctor hunc librum tentamen, quod ipse facile largitur, offerri in eo asserta non omnibus numeris absoluta vel non satis definita vel non clare illustrata et certo probata. Ratio est habenda medico causae efficientis et p. 9. effectus, atque attendenda irritabilitas corporis humani, a qua pendent ipsorum medicamentorum effectus varii.

Ad descriptionem neruorum nunc sese ac p. 24. cingit Noster, nec curat hic eorum situm, distributionem coniunctionemque, sed potissimum
T 2 respicit

- respicit ad naturalem seu impeditam neruorum
p. 33. actionem. De fluido nerueo quidem varii varie
 sentiunt, attamen vtrum sit electricum seu electri-
 citati simile seu cum ea affine, coniunctum et
 mixtum, an talis electrica materia in corpore hu-
 mano quodammodo mutata et elaborata, non dif-
 cernit; saltem arbitratus est Noster, sapientissimum
 Creatorem elementa (*Grundtheile*) eiusdem mate-
 riae in omnia nutritioni et conseruationi corporis
 humani seruiencia corpora, quid quod in aërem
 ipsum seu secundum nonnullorum virorum do-
 ctorum sententiam in vniuersam naturam distri-
 buisse.
- p. 36.** Primum et secundum par neruorum et mol-
 lis portio septimi paris seruiunt soli sensui, caete-
 roquin non est confectum, num nerui sensus et
 motus simul seu separatim insint corpori. Omni
 difficultate non esse destitutam hanc rem Noster
 asserit. Sedes animi esse sensorium commune vi-
 detur.
- p. 51.** Viscera habent suum definitum irritabilitatis
 gradum et eius incrementum humorum affluxum
p. 77. et ita secretiones potest augere. Quemadmodum
 omnibus febribus quid superuenit, quod cor ad
 celeriores contractionem stimulat, ita omnibus
 in morbis nervosis quid apparet, quod naturalem
 motum fluidi neruei impedit vel mutat. Nihilo-
 minus tamen, aucto cordis stimulo, respicit No-
 ster ad fluidum nerueum, quod suos effectus hic
 coniungit.
- p. 96.** Variis monitis, de retrogredientibus et repri-
 mentibus miasmatis morbosus eorumque pessimi-
 mis effectibus, praemissis a Nostro atque exemplis
 illustratis, duplicem quaestionem seu obiectionem
 mouit: Qualem habeant haec miasmata singula-
 rem rationem, mixtionem et naturam, vt ad hos
 neruos

neruos sese conferant, neque ad alios. Proditne hoc similitudinem seu connexionem cum fluido nerueo; porro quodnam huius celeris mutationis quoad sedes harum materiarum in nervis sit fundamentum, siue cur hae tam subito a nervis externarum partium ad nervos internarum depellantur, cum hae acrimoniae potius, externas partes occupantes, in vicinas externas partes transire deberent. Rheumatici facile sentiunt hanc celerem mutationem et diligenter enarrant, quomodo rheumatismus vegetur et ab externis ad internas partes sese conferat e. gr. ad cor, pulmones, ventriculum cet. et palpitationes cordis, anxietates, nauseam et vomitum efficiat; cet.

Diuerſis ſymptomatibus, ſi catamenia et hae- p. 110.
morrhoides minus rite fluant, diſquiſitis, quae
neruos turbant, Noſter quaestionem mouit:
eſtne medulla ſpinalis continuatio cerebri, at-
que ita pars cerebri ipſius, ſiue ramus nerui
magnus? Reſpicit nempe Noſter hic potius ad
actionem, quam ad ſubſtantiam medullae. In p. 116.
conſenſum neruorum inquiri et variis exemplis
illuſtrat Cl. Auſtor, nec non diuerſitatem ſyſte-
matum neruoſorum in aliis atque aliis oſtendit.
Inter exempla idioſyncraſiae notamus hoc: Duo- p. 153.
bus catulis quotannis vena ſecabatur vere, et au-
tumno, euacuatione aluina inſtituta. Accidit in-
terea, vt alter, qui ſanguinem videbat et accurate
attendebat, inopinato inciperet trepidare et ocu-
lis caliginofiſ in lypothymiam cadere, aqua
adſperſa reſipiſcebat et venaſectio tum intermit-
tebatur. Quoniam hic caſus Noſtro mirus vide-
batur, petebat, vt proximo aequinoctio idem ten-
tamen inſtitueretur, ſed reſuſabatur, et nonnullis
menſibus poſt moriebatur catulus. Qualis imbe-

- cillitas atque mollities in animali alias rabido?
- p. 170. Exemplum exsiccati nerui optici hic narratur.
- p. 185. Malum hypochondriacum et hystericum iam Noster coniunctim contemplatur, quoniam vtrumque magnam sensibilitatem et irritabilitatem prae se fert et magnam alit similitudinem. Malum hoc est cum et sine materie, cuius symptomata singulari sensibilitati, mobilitati, irritabilitati, debilitati, rigiditati laxitatisque adscribantur et
- p. 197. sedes in abdomine. Tensio non cadit in neruum, etiamsi haec neruis interdum tribuitur. Vberius hic inquit Noster in vocem tensionis in neruis, varie de hac disputat et triplicem modum tensionis huius contemplatur.
- p. 219. Confectum est, actionem neruorum ope substantiae medullosae, et valde probabile ope motae materiae neruosae fieri. A pressione neruorum alii atque alii oriuntur effectus. Senes et teneri infantes malo hypochondriaco et hystérico non adeo facile sunt expositi.
- p. 232. Nullum esse symptoma, hypochondriaco et hystérico malo solenne, quod non deriuari et explicari possit a praeternaturaliter magna vel parua neruorum sensibilitate et aucta vel imminuta irritabilitate viscerum et aliarum musculosarum partium, vno exemplo probat Noster, quod cernitur in vrina spastica eiusmodi aegrorum, plerumque prodromo insultus hypochondriaci s. hystericici.
- p. 238. Quaeritur porro: num ii, qui inter eruptionem dentium et variolarum tentantur conuulsionibus, adultiori aetate, malo hypochondriaco et hystérico eo magis sunt expositi? Incrementum et decrementum, progressus et finis vtriusque mali admodum variat. Quapropter Noster et remedia hic non prorsus reiicit, vti nonnulli solent,

solent medici, sed quaedam offert, diuersis vtriusque huius mali accommodata gradibus. Motus eiusmodi hominum sit diuersus. Attenuantia, resoluentia, roborantia cet. remedia interdum vix sufficiunt ad symptomata hypochondriaca et hysterica compescenda. Necesse igitur erit, vt neruis naturalis gradus sensibilitatis et visceribus idem gradus irritabilitatis concilietur. Hoc fit supprimendo aut excitando neruos. Prius efficiunt narcotica, anodyna et antispasmodica e. gr. opiata crocus, asa foetida, camphora, moschus, castoreum cet., posterius praestant aromata et plantae, quae multum volatilis salis et olei in se continent. Et his remediis competit recte nomen neruos roborantium remediorum, quae Noster distinguit a neruinis reliquis remediis et speciem neruinorum appellat. Inter quae horum vtrorumque remediorum num phosphorus cum saccharo tritus et in epilepsia non frustra adhibitus, erit referendus? quaeritur a Nostro. Radice poeoniae et visco p. 260. querno similibusque remediis Noster cum fructu vsus est in morbis neruosis. Omnia remedia vniuersalia antihysterica et antihypochondriaca prorsus Noster reiicit.

Quaecunque hic de hypochondriacis et hy. p. 279. stericis morbis eorumque causa proxima a Nostro docte et vtiliter asserta sunt, possunt de omnibus morbis cerebri et neruorum dici et, diuersae proximae causae, hos morbos sistentes, habita ratione, ideam, quae de morbis neruosis in genere et in specie nobiscum hic communicatur et de eorum proxima causa, vtilitatem posse afferre arbitratur Noster iis, qui varia remedia et alias atque alias medendi his morbis neruosis methodos pro eorum diuersitate adhibent. Quapropter

etiam reliquos morbos neruosos hic Cl. Auctor omisit.

XIV.

Des Herrn D. OLOF ACRELL chirurgische Vorfälle in dem Königl. Lazareth und ausserhalb demselben angemerkt. Erster Band. Nach der zweyten mit beträchtlichen Vermehrungen und Kupfern versehenen Ausgabe. Aus dem Schwedischen übersetzt von D. IO. ANDREAS MURRAY. Göttingen bey Iohann Christian Dietrich 1777. 8. 479 Seitt. praeter dedicationem praemonitionem et praefationem. Zweyter Band ib. eod. 472 Seitt.

i. e.

Casus chirurgici. Auctore OLOF ACRELL, Vol. I et II.

Non solemus quidem versiones indicare, sed autographos ipsos, attamen diligentia huius et assiduitatis studium Cl. MURRAY nostram instituti rationem hic facile mutarunt. Praeterea accedit et augmentum huic versioni Germanicae, quod deest ipsi Suecico libro, tres nempe tractatus in appendice, quorum duo Cl. MURRAY a Cl. Auctore Ipso sunt traditi et vnus est exactis Holmiansibus *) repetitus. Prima versio Germanica **), secundum primam Suecicam editionem facta non laudatur a Cl. MURRAY et ab aliis et insuper destituta est his nouis iisque multis vtilibus additamentis. Nos vero, cum primam
huius

*) v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 353.

**) *Chirurgische Geschichte etc. Lübeck und Leipzig 1777. 8.*

huius lectu dignissimi libri editionem *) iamiam indicauimus, ea, quae nouiter addita sunt, potissimum curabimus et ex iis quaedam, quantum licet ob breuitatem, qua nobis studendum est, exempli loco repetemus. Nam sunt profecto Lectores ad ipsum librum legendum a nobis incitandi. Seruauit Cl. Auctor eum ordinem, quem loco non multum ante, laudato legimus, nouis autem exemplis ditauit et in Germanica hac versione Cl. MURRAY eam appendice, qua destitutus est Suecicus ipse liber, uti supra monuimus, locupletauit. Gratus itaque offerendus tradendusque est Cl. MURRAY animus pro studio huius Germanicae versionis edendae, ut linguae Suecicae minus gnari fructum utilitatemque sat magnam inde etiam capere queant.

Pars I.

De fungoso et cancroso tumore in et sub p. 36.
sinistro osse bregmatis. Qui sequebatur, capite ita vehementer impacto, ut aeger lipothymiam pateretur. Respuuit autem non diu post et secure se negotiis suis dicauit. Atque ita annus vnus et dimidius praeterlabebantur sub insolitis capitis doloribus nullaue medicina utebatur aeger. Interea tumor crescebat, qui aegri et adstantium attentionem excitabat. Aeger vrgebat incisionem, medentes eam recusabant. Tandem autem tumor incidebatur et, euocato partim tenui, partim coagulato sanguine, sopore afficiebatur aeger, sensu et motu carens. Post tres dies conuulsionibus obiit, singulari memoria hic vir gaudebat eamque sine vlla mutatione vsque ad mortem seruauit.

Bis emphysemata capitis ex onere capiti im- p. 43.
posito et ex ictu eius Noster obseruauit. Erat et 46.
tumor elasticus in parte capillata capitis et frontis

T 5

sine

*) v. comm. nostr. Imae decad. Supp. p. 656.

sine fluctuatione, qui laxantibus et epithematibus ex aceto, absynthio, mentha crispa, melissa citrata et lauri baccis intra viginti et vnum diem sine crisi disparebat. Noster eiusmodi tumores flatulentos sine vlla laesione capitis deriuat a pressione contextus, qua solida robur suum amittunt et fluida nimis copiose affluunt et dein sese extendunt. Cl. GOOCH *) hunc casum quidem descripsit, attamen videntur obseruationes eius cum laesione capitis fuisse.

- p. 63. Labium inferius praeternaturaliter magnum Noster feliciter curauit. Dicitur eiusmodi labium *Leopoldinum*, quoniam Imperator Romanus LEOPOLDVS eiusmodi labium habuit, inprimis si ira commotus fuit.
- p. 130. Lentem crySTALLINAM calculosam Noster extraxit coloris flauo fusci, rotundam, grauem, calculo similem nuclei parui cerasi magnitudine. Quae non erat lamellosa, sed granulosa, et habebat cum aliis concretionibus calculosis in corpore humano similitudinem.
- p. 143. De hernia et fistula lacrymali earumque diuersitate ob causarum, quas Noster, vti solet, accurate enarrat, varietatem, hic recenset, quae aliam atque aliam sanationem poscit, hic propositam et exemplis illustratam.
- p. 166. Narium sarcomatum feliciter sanatorum duo exempla cum methodo sanandi traduntur.
- p. 172. Ranula est tumor, continens tenacem et limo similem aquam, sedens plerumque sub lingua. Si magnus est hic tumor turbat loquelam. Ob similitudinem cum ranis facta est a nonnullis Auctoribus haec denominatio. Alias possunt eiusmodi tumores aliis quoque oris in locis oriri, vbi ductus saliuales et vasa absorbentia sunt. Atque ita apparent

*) v. comm. nostr. IIdae decad. Suppl. p. 592.

parent eiusmodi tumores in labiis, genis faucibusque. Quod si enim tenax lymphæ eiusmodi vas obstruit, parietes eius subinde ita extenduntur, ut illud rotunditatem leguminis nanciscatur. Tres casus hic narrantur memoratu et lectu digni.

Exfoliatio singularis maxillæ inferioris to- p. 192.
tius, prægresso morbo, noma *) dicto in ambobus genis. Addita quoque est icon.

Osteosarcosis menti, quæ diu duravit et sat p. 195.
magna et longa dependebat sacci instar et faciem valde defœdavit, uti ex icone apparet, a Nostro sanata est.

Epulis scorbutica, spinosa, cum carie et can- p. 199.
cro hic a Nostro commemorantur.

Bucca fenestrata feliciter a Nostro sanata est. Simile exemplum nos vidimus, quo ductui Stenoniano in dilatatione ulceris pulchre chirurgus parcebat, etiamsi ille incisioni proximus erat.

De difficilibus vulneribus in faucibus et col- p. 239.
lo per fractas fistulas tabacarias **) tria exempla cum felici exitu proponuntur. Vnus per annum dimidium fractæ fistulæ tabacariæ partem supra scapulam sine molestia tulit, præter febrem lentam, quam ad hunc casum non pertinere credebatur. Non diu post autem apparebat abscessus, quo aperto, fracta pars extrahebatur et aeger sanitati prorsus restituebatur.

Aneurysma verum internæ et sinistræ arte- p. 255.
riæ carotidis ita compressione sanatum est, ut post quinque

*) vid. comm. nostr. Hædæ decad. indic. tripl. verbum *noma*.

**) Nos simile exemplum nuper vidimus, dilaceratio partium in faucibus autem erat tanta, ut aegro esset moriendum. Plures eiusmodi casus plerumque vero letales leguntur apud Auctores.

quinque vsque sex menses arteria suum robur, diametrum atque magnitudinem naeta sit. Sequabatur hoc aneurysma post pugnam, qua globulus plumbeus per sclopetum in anteriorem colli partem inter arteriam asperam et ascendentem ramum sinistrae carotidis immissus fuerat. Mirum profecto huius globuli iter et omnino mirus et rarus casus.

p. 267. Caries claviculae sinistrae cum haemorrhagia

p. 275. magna. Aneurysma spurium cum haemorrhagia.

p. 290. Exempla canceri occulti, ubi exstirpatione in vno bis seqq. est instituta, hic collecta sunt, et Cl. ACREL affirmat, donec internum miasma carcinomaticum alterans et corrigens remedium non inueniatur, operationes externas diiudicandas esse, ut palliativa remedia eaque dubia et minus secunda, etiam si multi Auctores exstirpationem pro unico et certo remedio habeant.

p. 315. Empyema siue abscessus pleurae cum febre ceterisque omnibus symptomatibus malignis, per tredecim septimanas durans mortemque minans decocto anserinae, cuius duas libras aeger quotidie potabat, ita mutabatur, ut omnia in melius vergerent et aeger triginti et octo annorum pristinae valetudini et robori prorsus restitueretur. Tribuit quidem Cl. Auctor hanc celerem et bonam mutationem non soli huic decocto, quoniam incertum ei videbatur, post aliquot dies tamen, cum eo vteretur aeger, haec ipsa est animaduersa. Apparebat quoque tumor, cuius incisionem debilitas summa et timor aegri et incertus euentus huius operationis, qui potius in acceleranda, quam arcenda morte plerumque cernitur, vetabant.

p. 320. De carie costarum tria exempla cum bono euentu proponuntur.

Letalis

Letalis lenta febris sequebatur abscessum o- p. 357.
menti. Aperto cadauere omentum omne erat consumptum vsque ad colon et ventriculum ita, vt vix vestigia adhaesionis in his partibus restarent. Mesenterium erat atro coeruleum et ita emaciatum, vt accurate omento simile esset, si omentum scilicet deperditum est et solae membranae supersunt, ita vti obseruauit Noster in ascitibus et in aliis phthisibus, a visceribus laesis ortis.

Casum enarrat Noster herniae incarceratae p. 395.
scrotalis, quae operationis ope reponebatur. Qua occasione de vtilitate huius operationis per se non adeo periculosa disputat Cl. ACREL, eam ostendit et ad nonnullas obiectiones respondet.

Anus inguinalis per duos annos durans feli- p. 400.
citer sanatus est.

Separationem symphyseos ossium pubis si- p. 430.
stens exemplum hic Noster enarrat, orta a pure in ea regione collecto et corrupto, quod cartilaginosam symphyfin arrosit et sese in musculis abdominalibus extendit. Incisionibus autem rite factis et pure euocato, vndecima septimana est haec puerpera prorsus restituta sanitati.

De fistulis ani praemissis exemplis, nonnullas p. 432.
annotationes addit Noster, harum fistularum causas potissimum concernentes. Quarum quatuor Noster recenset, ac *prima* quidem corpora peregrina deglutita in intestinum rectum delata et vel inferius vel superius ibidem morantia, *altera* suppurationes in viciniis recti, quae illud perforant, *tertia* varicem perforantem et *quarta* violentos casus, rectum ita irritantes et mutantes, vt in eo tumores, suppurationes cet. oriri oporteat, sistunt. Finiunt has annotationes cautiones de cicatrice ita formanda, ne fistulae reuertantur.

- P. 457. Varias hic collegit Cl. Auctor sarcocoeles species, ut sarcocoele, cum testiculis sphacelosis, cum
P. 470. ruptura recti testiculi cet. Porro mentionem facit extirpationis omnium partium genitalium, quam vir aliquis ob infaustum amoris commercium ipse ita instituit, ut ne de vita periclitaretur.
P. 472. Racosis *) exemplum hic commemoratur. Erat infausta abbreviatio scroti relaxati. Etiam si haec operatio fere semper habuit infaustum eventum, tamen Noster, cautionibus omnibus adhibitis, eam suadet.
P. 475. Sarcocelen comparatiuam hic commemorat. Tumor hic sarcoceli similis, erat in partibus genitalibus virginis nouemdecim annorum, ab initio cerasi magnitudine, quem sine ullo molestiae sensu ferebat. Non diu post hic tumor celerrime crescens e genitalibus propendebat nigro colore et carcinomatico foetore, mali magnitudine.
Ligaturis autem, quas praefert Noster extirpationi in eiusmodi exemplis, quoniam nec adeo facile nec per saepe maligniores reuertuntur post ligaturas, quam post extirpationem, hic tumor prorsus abscessit.
- Pars II. Progrediamur ad alteram, partem in qua
P. 19. exempla calculorum in vesica urinaria in primis sexu in potiori, cum aneurysmatibus leguntur. Addit Noster instrumenta lithotomica, quibus usus
P. 54. est et quae quidem conueniunt cum PALVCCI **) et LE CAT †) instrumentis, attamen numerum eorum

*) Seu *proptoma* est partis externae, etiam ante lapsum conspicuae et a palpebris, bulbo oculi, lingua ac gurgulione diuersae procidentia. v. SAUVAGES nosolog. methodic. Tom. II. Part. I. p. 99.

**) Lithotomie perfectionnée. Vienne 1757 av. fig.

†) Parallele de la taille laterale. Amsterd. 1766.

eorum Noster imminuit, vti ex comparatione, descriptione et iconibus patet.

Calculi vesicae vrinariae in sexu sequiori p. 56. sunt rariores ob maiorem vreteris amplitudinem et breuitatem. Interim tamen recentiores et veteres exempla memoriae tradiderunt et Noster quoque quaedam hic addit. Calculi vesicae et p. 63. renum simul. Tres calculi erant vesicae et vnus renalis quorum icones sunt additae. Singularis p. 69. causa dysuriae, quae calculosi quid mentiebatur, erat sacculus quidam ex ipsis vesicae membranis conflatus in vesica, qui et hic in icone spectatur. Phthisin cum calculis in vrethra coniunctam No- p. 77. ster obseruauit: Insoliti renales et vesicae calculi, insignis quoque magnitudinis interdum, vt quatuordecim et dimidiam vnciarum, hic in iconibus conspiciuntur. Duplicis vteri descriptio et icon hic traditur. Quod ad superfetationem attinet, laudat Noster in actis Suecicis obseruationes collectas *).

Fracturarum valde complicatarum hic No- p. 96. ster mentionem facit. Oedema serosum manus a p. 139. morfu vespae vulgaris LINN. relictum, optime p. 157. discussum est aqua frigida. Aneurysmata spuria p. 166. a venae sectione compressione tentauit machina ab eo inuenta et hic delineata, quae a Cl. POYTEAV **) detecta machina in eundem vsum, est prorsus diuersa. SCHARPIO monitore Noster ex ligatura arteriae p. 187. et nerui simul nullam noxam vidit in laesa arteria brachii.

Sphacelus cruris post febrim synocham pu- p. 288. tridam sponte curatus. Hoc appellari potest amputatio

*) v. comm. nostr. Vol. XII. p. 60.

**) v. Melanges d. Chirurg. 355. comm. nostr. prim. decad. Suppl. p. 140.

putatio cruris spontanea. Cl. ALIX *) similem casum enarrat. Idem obseruauit Cl. LUDWIG in aduersariis medico practicis **), quae Lipsiae prodierunt.

P. 343. Fracturae patellae non adeo sunt rarae. Fracturae et diastasis tarfi cum vulnere exempla quatuor Noster hic enarrat, nouam methodum sanandi tradit et icones addit.

P. 304. Varios tumores adiposos, serofos, scorbutico aneurismaticum cet. hic Noster collegit, methodo sanandi per ligaturam cet. addita.

P. 437. Ad appendicem progrediamur. Ac primum quidem lentam cranii depressionem hic enarrat Cl. Auctor cum cephalaea, sopore, hemiplegia appetituque prostrato. Trepanatio nihil praestitit et aeger periit. In cerebro nullum apparebat vitium fixum, ventriculi vero et sinus cerebri infugerant serum, a quo symptomata haec supra nominata repetenda erant.

P. 443. Hydroceles ope caustici secundum Cl. ELSE'S †) methodum, cum optimo successu sanatae sunt.

P. 446. De accidentali apertura arteriae femoralis, quae ligaturas poscebat et sine atrophia partis inferioris feliciter eueniebat. Hunc cum felici exitu non frequenter occurrentem seu saltem, uti Cl. ACREL ratur, non tam crebro in libris diligenter memoratum casum accurate hic Noster, uti in omni omnino hoc libro solitus est, tradidit, quaedam exempla ex aliis Auctoribus collegit et totam hanc rem iconibus illustrauit.

XV.

*) v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 262.

**) v. ib. Vol. XX. p. 675.

†) Essay on the cure of the tunica vaginalis testis.

XV.

CHRIST. FRIDR. MICHAELIS, Med. Doct. de angina polyposa, seu membranacea. Goettingae, sumtibus viduae Abraham. Vandenhoek 1778. 8. p. 309.

Recenset Cl. Auctor ab initio libri, diuersas morbi nostri denominationes, quae etiam in iis terris, vbi maxime grassatur, vsu receptae, et a variis Auctoribus sunt adhibitae. Dein ad scriptores de morbo hocce transgreditur, et TVLPIVM primum fuisse, qui ipsum descripserit, contendit. Descriptio morbi haec excipit; est vero p. 10. ab initio febris catarrhali non absimilis, cui mox orthopnoea, sonus inter respirandum peculiaris pipatui pullorum gallinaceorum similis, vomitiones, imo etiam materiae tenacissimae vomitus, artuumque tumores iunguntur. Deglutitio, in tanta respirandi difficultate, quae suffocationem nunquam non minitur, rarissime laeditur. Vrina sedimento albo distinguitur, et pulsus, qui, cum inciperet morbus, erat celer, fortis, in celerem, debilem, mollem, imo intermittentem mutatur. Materies caseosa multa, imo tubuli membranacei, tussiendo, non sine summo aegrotantium leuamine, saepius eiiciuntur. Quibus quidem eiectionis, mortis nondum omnis euauit timor, cum haud raro morbifica ista materies regenerari soleat. Paucissimis vt plurimum strangulare solet diebus morbus noster. Externus corporis, hoc morbo defuncti, habitus, suffocati formae prorsus respondet; ex interni vero inspectione, asperae arteriae inflammatio, corpusque membranaceum, variae longitudinis, atque crassitiei, internam arteriae illius faciem tegens, scrutatorum prome-

Tom. XXIII. Pars II. V ruit

ruit attentionem. Consistentia istius adeo inconstans est reperta, ut in aliis discindi ob tenacitatem aegre posset, in aliis non sine rupturae metu e sede sua extrahi pateretur. Color ipsius vulgo conspicitur albus, qui tamen haud raro rubicundis vel gryseis punctis striisque distinguitur. Organicae structurae honos, ipsi vix concedendus videtur; cum asperae arteriae vero tunica villosa, tunc demum iungitur, si materies purulenta, quae intercedere vulgo solet, deest. Aqua in arteria detegenda haud dubie ab suffocatoria morte profecta videtur. Abdominis inspectio, quam fere omnes neglexerunt, vel frustra susceperunt, Nostro hepar ex badio nigricans, intestinumque colon ac rectum coarctatum obtulit.

p. 23. Iam naturam corporis huius membranacei indagans, probare annititur polyposae indoli maxime reperiri analogum. Quod vero quo luculentius appareat, in naturam polyporum asperae arteriae inquit; dicit ergo eos esse inorganicos, ex humore quodam inspissato, qui Ipsi, varias ob rationes, lymphaticus esse videtur, ortos, in quo cum cordis vel sanguiferorum vasorum polypis conueniant. Disquirat iam ulterius causas polyporum bronchialium, vel ab effuso sanguine vel ab metastasi lymphatica ortorum. Probat vero concretiones tubulosas anginae huius, ex eadem constare cum polypis modo nominatis materia, eodem reperiri in loco, eademque insigniri figura; ex quibus, non immerito polypis annumerandas esse censet. Neque defectus crustae pleuriticae in sanguine sectione educto, cum omnis lymphaticus humor in polypum hunc iam fuerit formatus, neque crassior polyporum, harumque concretionum caua fabrica, multum obesse, Auctoris videntur sententiae. WIL.

CKII *) vero sententiam, polypum huncce esse membranam arteriae asperae villosam, inflammata, separatam, humore multo dilatata, partim cadauerum inspectione, partim aliis iisque grauissimis argumentis refutauit. MURRAY **) vero opinioni, ex mucro indurato oriri, opposuit, 1) phaenomenum illud rarissime euenire, cum tamen saepius oriretur, si ad mucum in membranas mutandum, nil nisi aëris requireretur aditus, 2) mucum in crustas lemasque fragiles potius, quam in membranas tenaces, exsiccare, 3) has ipsas mucosas crustas in aqua tepida pristinam recuperare naturam, quod in nostris secus se habeat, 4) humiditatem arteriae asperae, exsiccationem muci impedire. Neque lymphae in mucum huiusque in membranam metamorphoses, quas HOMIUS †) proposuit, ob diuersam vtriusque fluidi indolem Nostro satisfaciunt. Triplex vero explicandi ratio, a CALLISENO ††) proposita, vel ex mucro catarrhali densato, vel ex crusta aphthosa, vel denique ex mucro purulento in viscerum inflammationibus transsudante, mali originem arcessens, Nostro non probatur, partim ob iam dictas rationes, partim propter morbi aphthosi, anginaeque polyposae differentiam. Mucus denique purulentus CALLISENI, verbo solum a lymphâ coagulabili differre Nostro videtur.

Tertia libri sectio annotationes quasdam generales circa morbi huius naturam complectitur.

V 2

Disse-

*) De angina infantum in patria recentioribus annis obseruata, Praef. SAM. AVRIVILLO. Vpsal. 1764.

**) Nov. Comm. Soc. Gotting. Tom. IV. p. 55.

†) An Inquiry in to the Croup, by FRANCIS HOME. Edinb. 1765. vid. comm. nostr. Vol. XV. p. 334. porro ib. Vol. XXI. p. 645.

††) Aëtor. Hafnienſium Vol. I.

Differnit hic de locis, in quibus morbus est observatus, casusque istius simul fecit mentionem, de quo olim ad Lectores retulimus nostros*). Contagiosis morbis, ad quos ab ROSENIO**) relatus est, neque hereditariis malis cum BVCHAN†) annumerandus videtur. Referendus autem est morbus non ad infantiles solum, neque ad eos, quibus semel affligi homines solent, neque tandem recentiori demum tempore ortis, etsi ob arduam diagnosin a veteribus vix descriptus reperitur, erit adsociandus. Est vero natura morbi generis inflammatorii, quae ex febre concomitante, dolore circa tracheam, antiphlogisticorum utilitate, atque ex evidente inflammationis praesentia in cadaveribus reperta patefieri videtur. Procul vero Cl. Auctor abest ab ea quorundam virorum sententia, qui spasticis symptomatibus prorsus carere morbum hunc perhibent, quorum praesentiam, primo ex analogia cum affectibus ab illapsis asperae arteriae corporibus ortis, deinde vero ex tussi, vomitu, voce stridula, dyspnoea inter ipsum morbi augmentum remittente, morte subitanea, emeticisque antispasmodice operantibus, euincere studet. Apathia vero laryngis, in cuius causa indaganda multum occupati fuerunt, Nostro prorsus abesse videtur, plus nempe affici dicit tracheam a corpore hocce leui pededentim nato, pulpaque molli obducto, quam ab similibus, quae irritare alias soleant, corpusculis humanae machinae partes. Refutata CVLLENII††) definitione Ipse Cl. Auctor quandam substituit, dicit nempe esse *anginam membranaceam*,

*) v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 185.

**) v. comm. nostr. 2^{mae} decad. Suppl. p. 96.

†) Domestic. medicine, v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 580.

††) Nosologia methodica p. 160. vid. comm. nostr. Vol. XX. p. 716.

naceam, catarrhalem fistulae aëreae inflammationem, cum metastasi, materiei ad partem affectam lymphaticae, quae nisi vel praematura mors, vel remedia tempestiue adhibita, impediunt, in polyposum concretum abeat.

Diuisa est angina haec in eam, quae hominibus est propria, atque in eam, quae boues cruciari compertum est. Respectu vero densitatis materiae morbificae in completam atque incompletam est distributa; sicut in simplicem compositamque ob morbos hancce comitantes. Refutantur iam isti, qui pro mero gangrenosae anginae symptomate morbum nostrum habuerunt, inter quos BALDINGERVM *) esse intelleximus. Diuiditur vulgo in stadium inflammationis suppurationisque, quorum posterius a Cl. Auctore prorsus negatur, cum pulsus mollities viriumque debilitas, ab impedita sanguinis per pulmones via oriatur, album vrinae sedimentum lymphae metastatice ad renes ductae debeat originem, cum mucus porro diu retentus puri, quod obseruasse quidam putarunt, non abssimilis videatur, cumque signa suppurationis incipientis prorsus desint. Ipsa tunicarum sanitas, quae a pure certe tolleretur, membrana polyposa excreta, non statim redire posset. Neque tamen desunt exempla hominum, saepius hoc morbo affectorum, phthifica tandem morte pereuntium.

In quarto segmine, de diagnosi morbi loquitur. Est vero pathognomonicum morbi huius p. 107 signum adhuc nullum detectum, neque vox stridula, quae a variis pro eo habebatur, hoc nomine est honoranda, quippe quae in morbo nostro aliquando deesse, imo etiam in aliis obseruari

V 3

solet

*) *Magazin vor Aerzte* 10 St. p. 926.

solet *). Ex plurium itaque signorum collectione certa demum formari poterit diagnosi. Enarravit postea eos morbos, quibuscum plurimum conuenientiae alit, inter quos angina gangraenosa eminet. Differt vero haec a morbo nostro signis putredinis, ut insigni oris foetore, lingua sordibus biliosis tecta, vomitu aluique deiectionibus pessime olentibus, faucium carnosino colore, vlceribus, maculisque gryseis os interne crusta obducentibus, deliriis, dolore totius colli, voce rauca, doloribusque post tubulos gangraenosos excretos auctis. Iisdem quoque doloribus, quos ultimo nominauimus, ab angina scarlatinae, aphthisque dignosci facile potest. Ab asthma conuulsivo, a quo gradu solo differe ab vno alteroque immerito creditur **), symptomatibus spasticis in asthma grauioribus, orthopnoea molestiori, vrina tenui, pulsuque discrepat paruo. His ipsis spasmi praesentis symptomatibus, ab catarrho suffocatio **ET TMÜLLERI †)** discernitur. Qui tussi conuulsiva aegrotant spasticis symptomatibus, tussique grauiore, certis periodis redeuntibus torquentur, doloris tracheae sunt expertes, anodynisque sanantur. Cynanche trachealis voce non stridente tracheaeque doloribus vehementioribus dignoscitur. Anginae serosae proprii sunt faucium tumores, vocis stridulae defectus, atque dyspnoeae incrementum non remittens. Angina neruosa spasticis symptomatibus grauioribus stipatur. In affectu catarrhali communi vox nunquam mutatur, neque

*) vid. HOME l. c. et ELLER de cognoscendis et curandis morbis p. 176.

**) a dissertation of the spasmodic Asthma of Children by MILLAR. vid. comm. nostr. secund. decad. Suppl. p. 695.

†) Opusculum tomo II. pag. 480.

neque tanta excitatur spiritum ducendi molestia. Angina pectoris, ut plurimum senilibus corporibus infesta, acuto sub sternum dolore dignoscitur. Corpora tracheae per exteriorem vim illapsa, fortius excitant dolorem, neque fixo loco inhaerentem. Signa, quibus a peripneumonicis distinguitur affectibus, a vocis stridulae defectu, doloreque tracheae pressione crescente, petenda. A polypis bronchialibus angina nostra aegre distinguitur, atque in causa occasionali forsitan unicuique erit dignoscendi auxilium, vix unquam enim haemoptoen morbum nostrum sequi dicitur. Sub finem vero huius sectionis in indagandis istis observationibus, quae immerito ad anginam hanc fuerunt relatae, est occupatus.

Causarum prognoseosque scrutinio quinta p. 172. sectio est dicata. Disponunt vero quaecumque ad hunc morbum, quae pulmonem debilitant, irritant, adeoque humorum in hoc viscus decubitus efficiunt. Pertinent ad horum censum morbi praegressi pulmonibus infesti, e quibus asthma, morbillos, catarrhalesque affectus pertinaciores commemoravit, dum humida soli aerisque constitutio, infantilisque aetas. Refrigerium, pedum praepressio, unica occasionalis Nostro videtur causa. Est vero angina ista infantibus periculosior, quam adultis; neque intermissionibus morbi spontaneis multum spei est tribuendum. Prognosis infausta suadent respiratio difficillima, pulsus mollis celerque, facies rubra turgens, inquietudo summa, vox perpetuo acutissime stridula, frustulorumque membranaceorum eiectio. Urina alba turbidaque, quae variis resorpti puris vel membranae iam formatae videbatur testimonium, Nostro, quippe ab lymphâ abundante metastatice ad renes delata

delata oriatur, critica potius videtur. Neque vox fridula, quae ab rimae glottidis coarctatione spastica Cl. Auctori orta videtur, pro certo membranae polyposae iam progenitae signo ab Ipso habetur, cum a lymphæ fluida adhuc produci saepius posse videatur. Orthopnoea vero pro unico habetur signo, ex cuius praesentia ad membranam formatam colligi possit, etsi ex huius signi defectu, ad membranae ipsius defectum, colligere non audeat.

p. 191. Transimus ad sextam sectionem medendi methodum proponentem. Primum vero remedium, cuius mentionem factam esse videmus, est venaesectio, quae etsi utilitatis contra morbum plurimum afferre solet, tamen cum virium robori saepius instituta non satis prospiciat, duodecim circiter hirudinum collo applicatorum, vel scarificationis usum magis commendandum esse ratur. Alui libertas deriuatioque a superioribus ad inferiores partes, purgantibus antiphlogisticis; materiaeque peccantis eliminatio primis diebus, anodyno-diaphoreticorum remedium, ad quae pediluvia tepida pertinent, applicatione conciliatur. Sanguine sectione hirudinibusque extracto, vesicatorium eximiae utilitatis est repertum. Applicandum vero illud Cl. Auctori videtur anteriori colli regioni, quo asperae arteriae proxime adiaceat, et ad stranguriam praecauendam opii particulam addi suadet *). Loco vesicantis ex cantharidibus, linimentum ex oleo oliuarum et spiritu salis ammoniaci confectum applicari posse affirmat. Ex remediis emollientibus, quorum sorbitionem varii ad inflammationem

*) R. FORSTEN disp. de cantharidibus Lugd. Bat. 1776. 4. p. 78. v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 676.

mationem asperae arteriae sistendam laudarunt, aquam frigidam, quae nimirum et adstringendo et materiam lymphaticam repellendo agat, antecellere putat. Membrana vero polyposa iamiam formata, ab his prorsus abstinendum erit, et alia, quae iam sumus commemoraturi, tentanda.

Relata sunt ad auxilia medelae huius stadii, primum expectorantia, ut aceti, olei, piperisque vapores, quae vero Nostro ob irritationem, quam producunt, atque virium suarum debilitatem, crassitiei membranae formatae non respondentem, minus probantur. Dein emetica, quorum quidem usum experientiae auctoritate confirmat. Non prius vero adhibenda sunt vomitoria, quam si sanguinis copia remediis antea dictis fuerit imminuta, ne pulmonum augeatur inflammatio. Neque tamen diu expectandum est, donec exhibeantur remedia ista, ne membrana nimis indurescat difficiliusque emesi euocari possit. Profunt vero non solum ad membranam e larynge efferendam, verum quoque ad copiosum ventriculi mucum respirationem saepius turbantem euacuandum, atque ad spasmos, anodyna sua facultate compescendos. Emeticis vero, ob nimiam nervorum irritationem, vel ob membranae iusto tenaciorem naturam, frustra propinatis, fomentationes externae emollientes, vesicatoria, opium, ipsaque tracheae discissio substituenda videntur. Refutatis itaque iis, quae varii proposuerunt aduersus hanc operationem dubitationibus, Cl. Auctor probavit, bronchotomiam in hoc casu omni carere periculo. Neque enim asperae arteriae vulnera absolute letalia sunt comperta, neque is glandularum thymicae thyroidaeque situs ut ipsas violare prorsus necessarium sit, neque longitudinalis tracheae incisio, qua ad extrahendam membranam egemus, eae quae ad

V § orbem

orbem finditur, difficilius sanari potest, neque ea membranae contingere videtur crassities, quae incisionem penetrare non valeat, neque tandem fama medici, si sub operatione periturus forsan esset aegrotus, Nostro multum periclitari videtur. Quo facto vnicam in tracheotomia salutis spem positam esse euincere tentauit, argumentis breuiter recensendis. Poterit vero facili negotio non solum educi membrana, cum accreta nulla sui parte cernatur, atque cum Cl. FAVIER *) experimentis constet, corpora praeter naturam tracheae inhaerentia, aperturae in canalem aëreum factae afferri atque ab natura eiici; verum quoque si vel maxime non eiiciatur, respiratio certe huius operationis auxilio ita emendabitur, remediorumque expectorantium vsus ita adhiberi potest, vt non possit non medicamentis adhibitis membrana diu resistere. Putat vero per aperturam istam tracheae vapores resoluentes optimo cum successu posse admitti. Instituenda autem videtur Nostro in secundi stadii initio, vbi emetica frustra propinata fuerunt, neque, vt quibusdam visum est, ad suffocationis momentum est differenda. Peripneumoniacis affectibus venaesectio medetur. Spasticis symptomatibus vero clysteres anodini, balnea tepida atque emetica anodinis suis virtutibus succurrunt. Prophylaxis ex causarum antea dictarum scrutinio facile formatur. Anginae chronicae huius generis, rarius quidem occurrenti, inque phthisin degeneranti, resoluentia, deriuantia roborantiaque aptissime sunt opponenda. Ex prioribus efficacissimum Ipsi aqua calcis ex testis concharum parata, cum saponis solutione, vel decocto demulcente copulata, videtur. Deriuandi causa
fetacea

*) vid. Memoires de l'Academie de Chirurgie de Paris. Tom. V.

setacea costis spuriis applicata, atque ad robur conciliandum corticem Peruvianum vel ferrum commendauit.

Adiunxit operi historias huius morbi a se p. 253. aliisque obseruati, obseruationumque meteorologicarum fasciculum. Plurimae harum historiarum ex libris olim editis a Cl. Auctore sunt petitae, quaedam tamen nondum descriptae prostant, pertinet ad eorum censum omnium prima, in qua morbus in sorore sua est obseruatus, atque epidemiae Werthheimensis a Cl. SAVER cum Nostro communicata descriptio. Has ideo silentio praetereundas esse censuimus, quod singula mali symptomata iam olim exhibuimus. Tempestas vero tempore harum epidemiarum pluuiosa, frigida ingrataque saepius est reperta, sicuti meteorologicae, quas adiunxit, nos docuerunt obseruationes.

XVI.

Abhandlung über die Brustbräune, von CHRISTOPH FRIEDRICH ELSNER. Erster Versuch. Königsberg bey Iohann Iacob Kanter 1778. 8. 84 Seiten.

i. e.

Tractatus de angina pectoris. Auctore CHRISTOPH. FRIDERICO ELSNER.

Primum de hoc morbo scripsit Cl. HEBERDEN *) p. 2. vti Noster in hoc primo suo tentamine lectu digno monet, et praemittit cadauerum eodem morbo demortuorum sectiones, ex aliorum medicorum scriptis **) petitas et inter se comparatas. Quae

*) vid. Comm. Nost. Vol. XIX. p. 200.

**) *Sammlung auserlesener Abhandlungen zum Gebrauch practischer Aerzte, 3ter Band p. 182. 198. et 720.*

Quae autem, vti Nostro videtur, causam huius noui morbi proximam non docent. Namque ossificationes cartilaginum, costarum et partium in viciniis cordis positarum, adipis collectio in thora-ce seu eius hydrops non in omnibus his cadaueri-bus adfuerunt, quae BONETVS, MORGAGNI alii-que iam quoque annotarunt et obseruarunt, ideo-que causam proximam huius anginae non sistunt.

p. 19. Quae cum ita sint, Noster duo exempla at-tentione digna ad historiam huius anginae illu-strandam hic tradit, quae magnam conuenientiam habere videbantur cum hac angina. Ex satis ac-curata atque diligenti autem horum exemplorum relatione a Nostro hic data, luculenter apparet, causam omnium symptomatum eorumque sat mul-torum esse arthriticam atque ita causam anginae pectoris. Vnum nempe exemplum anginae pe-ctoris spectabat arthritidem retrogressam et alte-

p. 59. rum arthritidem interne latentem. Confirmat nunc suam sententiam obseruationibus aliorum, HOFFMANNI, STRACKII cet.

p. 66. Omnino hanc anginae historiam imperfe-ctam et incompletam Noster iudicat et requirit accuratiores et diligentiores de ea obseruationes, quam haecenus factae sunt.

p. 79. Ossificationes cartilaginum et valuularum cordis cet. Noster, vt arthritidis sequelas, conside-rat et exemplis arthriticorum topthorum illustrat. Adipis collectionem in pectore, quam obserua-runt Cl. Auctores, pariter ab arthritica causa re-petit. Nam eiusmodi homines, sint affecti regula-ri seu irregulari arthritide, procliuēs sunt ad adipis collectionem. Quodsi porro haec materia arthri-tica secundum nonnullorum sententiam ex ea parte succi nutritii constat, qui ad nutriendum con-sumi et ad conseruandas solidas partes apponi ne-quit;

quit, seu largitur saltem, vti posse concedi Noster arbitratur, in paroxysmis arthriticis eiusmodi album lacti simile humidum moueri et ad partes dolentes deferri; facile intelligi potest, quo modo ex hoc humido, donec circulo sanguinis intersit, succo nutritio vero, et modo per stagnationem in articulis naturam suam mutante, adiposae collectiones in pectore oriri queant. Quando nempe arthritica materia ad internas sese conuertat pectoris partes et, doloribus excitatis, quasi stimulo, albam lacti similem materiam allicit ad eas.

Rebus itaque sic sese habentibus, haec angina p. 83. pectoris non est nouus morbus, sed symptoma anomaliae arthritidis, asthma arthriticum habet SAVVAGES *). Methodus medendi cernitur in eo, vt irregularis arthritidis remediis ei congruis fugetur, seu, si natura vult eam in regularem mutare, vt hoc naturae conamen sustentetur. Prius efficiunt roborantia et simul resoluentia gummata, vt gummi guaiaci, haederae cet. amara aromaticaque; in primis hic laudatur *liquor mineralis martialis*, qui constat ex liquore minerali HOFFMANNI et limatura martis. Cum iis remediis vel coniungenda sunt antispasmodica balneaque. *Posterius* praestant externe irritantia remedia, quorum Noster et electricitatem refert, interne exaestuantia remedia, vt moschus, camphora, liquor cornu cerui succinatus, cet. sunt exhibenda ad febrem excitandam.

XVII.

*) vid. Nosolog. methodic. Tom. II. P. II. p. 175. Edit. 8.

XVII.

Commentatio de usu vesicantium in febribus acutis, et speciatim in sananda pleuritide accuratius determinando. Auctore B. L. TRALLES. Vratislaviae sumtu I. C. Meyeri, 1778. 8. mai. plagg. 18. cum praef. et dedicat.

Proposuit sibi Illustris Auctor eadem methodo, qua in diiudicandis opii viribus, et in determinandis indicationibus iis, quibus illae respondent, cum omnium fere medicorum plausu est versatus, plurium medicamentorum, eorumque praesertim heroicorum accuratius examen suscipere, eaque, quae ad certiolem et securiorem eorum spectent applicationem, solidis principiis superstruere, ut, quae ex tanta opinionum circa quorundam remediorum usum farragine veritati accedant, et quae ab illa sint remotae, exinde appareat. Qua de re, ut aliquam sui propositi absolueret partem, hunc librum curavit edendum, in quo eorum praesertim vesicantium remediorum, quorum basin cantharides constituunt, usum accurate, et, ita exposuit, ut neque experientiae, neque rationi fuerit aduersatus, sed iis solis institerit argumentis, quae recto utriusque huius veritatis cognoscendae praesidii nituntur usu. Et fatendum omnino est, eam viam, qua Illustris Auctor in absoluendo suo opere est progressus, non posse non ad inueniendas veras remediorum vires longe esse aptissimam, quippe qua, quae naturae medicatrici, et quae medicamentis, diaetaeque regimini debeamus, luculentissime pateant. Est autem Ill. TRALLES in percurrendo suo tramite ea versatus ratione, ut, praemissa usus cantharidum

in medicina historia, in principium horum animalium actuum, modumque agendi inquirat, atque internum, externumque eorum in variis morbis usum consideret. Progreditur deinde ad acutas febres, et veram pleuritidem, suasque addit rationes, ob quas locum vesicantibus in his morbis sanandis aegerrime esse concedendum existimat.

In illustranda medici cantharidum usus anti- p. 6.
 quitate nonnullos veterum medicorum locos No-
 ster laudat, eosque testari, censet, veteres his ani-
 malibus interne assumtis aduersus varios morbos,
 externe vero applicatis quam rarissime fuisse usos,
 donec HIERONYMVS MERCVRIALIS, SENNER-
 TVS, HERCVLES SAXONIA, RIVERIVS, alique
 hanc eorum adhibendorum methodum suaferint,
 et aduersus secus sentientes defenderint. Etsi au-
 tem non multum roboris sententiae de canthari-
 dum usus antiquitate locos illos, quos Ill. Auctor
 nominat, afferre fatendum est, quippe cum vero
 propior nobis videatur opinio eorum, qui veteres
 Graeciae medicos aliam Meloës speciem in usum
 vocasse contendunt *), tamen, cum neutra harum
 opinionum sit, vt nobis videtur, ab omni dubitatio-
 ne prorsus libera, nolumus in diiudicanda TRAL-
 LESII sententia esse prolixi, sed ad difficiliora, et
 disquisitione multo digniora progrediamur mo-
 menta. Atque huc quidem spectat illa disputa- p. 12.
 tio, qua, quale sit principium cantharidum cau-
 sticum, et qua ratione in nostrum corpus, vias-
 que praesertim vrinarias agat, definire student
 naturae

*) Confer. R. FORSTEN disquisitio medica canthari-
 dum naturalem, chemicam et medicam historiam
 exhibens, vid. comm. nostr. Vol. XXII. p. 676.

naturae scrutatores. Absolutam tamen respon-
sionem proferre ad vtramque quaestionem Noster
non audet, sed eorum modo cogitatorum, quae
nuperi medici super hac re fouerunt, aliquam ex-

p. 25. hibet recensionem, Ipsique prae ceteris WILLI-
SII ad explicandam cantharidum in secernentes
lotii partes actionem sententiam probari dicit,
cum Hofmanniana ad eam clariorem reddendam
vix quicquam conferat.

p. 26. Relicta autem hac disputatione, ad ipsum
cantharidum vsum exponendum Noster accedit,
eorumque miratur audaciam, qui, etsi tot nociuae
horum animalium vis prostant testimonia, eaque
ideo a multis inter venena fuerunt relata, inter-
num tamen eorum vsum laudibus extollunt sum-
mis; et negandum omnino non est nobisque ipsis
constat, ab imprudentibus medicis cantharidibus,
aliisque generosis medicamentis pestiferas in hu-
mano corpore mutationes fuisse haud raro produ-
ctas, eaque propter caute et circumspecte iisdem est
vtendum; omnem autem eorum internum vsum
nulla ratione prohibendum alii iudicarunt. Exi-
gua enim dosis in rebellibus quibusdam morbis,
in quibus ex summorum medicorum auctoritate
anceps remedium nullo praestat, salutaribus effe-
ctibus producendis haud raro par fuit. Qua de
re, si WERLHOFIO *), aliisque expertissimis medi-
cis fides est habenda, in hydrophobiae sanatione
cantharidum internus externusque vsus magni
p. 30. est faciendus. Quod vero ad ischuriam
a spastica constrictione, aut inflammatione par-
tium vrinae secretioni inferuentium ortam, ad
calculi,

*) conf. R. A. VOGELS *ausgesuchte kleine akademische
Schriften, pathologischen, praktischen und chirurgi-
schen Inhalts, herausgegeben von S. G. VOGEL,
Lemgo 1778. 8.*

calculi, podagrae et gonorrhoeae sanationem, venereique stimuli excitationem spectat, parum omnino abest, quin Ill. Auctori assentiamur; etenim rationes, quas huius rei demonstrandae causa profert, ad persuadendum admodum sunt idoneae. De hydrope autem euietum est, pertinacissimum p. 36. hoc morborum genus exigua cantharidum dosi saepenumero fuisse sanatum; neque verendum facile esse arbitramur, ne musculares, atque nervosae hydropicorum fibrae ab hac medicina multum irritentur, aut gangraenosae reddantur, quippe cum humorum stagnantium, partiumque solidarum omni robore destitutarum insignem in corpore reperiatur copiam. Relinquamus autem internum cantharidum usum, et cum nostro Auctore ad eos effectus contemplandos, quos sub emplastrorum forma adhibita haec insecta in corpore producant, nos accingamus.

Ac primum quidem eas expendit Ill. Auctor mutationes, quas cum vniuersa humorum massa, tum illa pars, cui applicati cantharides fuerunt, experiuntur. Constitit autem repetitis BAGLIVII, p. 51. WILLISII, aliorumque observationibus, putridam p. 54. haec insecta corpori inducere dispositionem, ne p. 59. que sanguinis coagulum, quae VERATTI erat opinio, ab iisdem esse extimescendum. Irritant praeterea totum neruorum systema, corpus concutiant, humorum motum reddunt celeriores, febrisque ortum summopere adiuuant, cutaneum autem habitum, quem attigerunt, inflammant, serumque ex eo proliciunt. Quae cum ita sint, non poterit non facile esse intellectu, sanandis febribus vesicantia nulla ratione convenire, quippe a quibus potius omnium symptomatum exacerbatio sit expectanda. Patet vero simul ex eorum ef-

p. 61.

p. 62.

fectuum consideratione, quibus producendis apta atque idonea sunt haec animalia, vsum eorum externum in morbis ex languore, motusque imbecillitate ortis, in quibus sit sanguinis circulatio reddenda celerior, et vis vitae debilis ad iuuantem coctionem accommodanda, effectus sequi longe saluberrimos. Praeterea in serosae et pituitosae materiei collectione, qua phlegmatici temperamenti homines afficiuntur; in morbis, in quibus cuiusdam corporis partis irritatio procreanda, humorumque ad alias regiones affluxus est auertendus; in topico dolore, qui aliis auxiliis obstitit; in prorsus sufflaminato nervi cuiusdam motu, et in frigidis, humidisque regionibus vesicantia nunquam non concedenda sunt; etenim ita haud raro omnis absoluitur curatio.

Sunt vero ex his ipsis vesicatoriorum indicantibus facile eruendae eae conditiones, quibus impedimur, quo minus haec medicamina adhibeamus; quam ob rem, etsi Ill. Auctor eas studiose annotavit, repetendis tamen iisdem non immorabimur, sed ad febrium acutarum considerationem
P. 69. pergamus. Atque harum quidem naturam et causas si rimamur, inquit Noster, haud facile in stimulantibus remediis medelam reperire poterimus; etenim ex BOERHAAVII et SWIETENII assertis patet, iisdem vim producendae atque augendae febris potius, quam imminuendae esse adscribendam. Quapropter imitanda non est ea quorundam medicorum ratio, qua, etsi repetitae observationes huius asserti veritatem satis euincunt, externum tamen cantharidum vsum in febrilibus quibusdam morbis vehementer commendant, aliisque sanioribus medendi methodis praeferunt. Cum enim animaduertissent medici, in peste, febribusque malignis vesicantia quandoque profuiss-

se, ea in benignioribus malis aequè fructuosa fore putarunt. Pertinent autem ad hanc classẽ HER- p. 73.
CVLES SAXONIA, BOHNIVS, VERATTVS, FREIN-
DIVS, alique, quorum placita Noster recenset,
iisque vim persuadendi inesse omnino nullam de-
monstrat.

Et FREINDIVS quidem in ea versabatur opi- p. 75.
nionẽ, vt, praeter venaesectionem, nullum in fe- p. 82.
bribus euacuationi promouendae aptius esse reme-
dium, quam vesicantia, statueret, eaque in acutis,
et speciatim in variolis, morbillis, febre scarlatina
et erysipelacea, licet sanguis ardentius aestuet,
haud tamen infeliciter adhiberi crederet. Iam
autem, cum quotidiana experientia huic opinioni
omnino contraria sit, Freindianam medendi me-
thodum cum Ill. TRALLESIO prorsus reprobare
cogimur, auctoremque eius neque diuersarum
acutae febris periodorum, neque temperamenti
aegrotorum vllam habuisse rationem censemus,
cum, vt ex additis ab Ill. TRALLESIO locis pa-
tet, nullas addiderit conditiones, quibus vesican-
tium vsum aut restringeret, aut prorsus cohiberet.

Excipit FREINDII de vesicantium vlu sen- p. 92.
tentiam ea, quam Cl. CLOSSIVS super hac ipsa re
fouit, et in suo *de noua variolis medendi methodo*
tractatu *) cum erudito orbe communicauit. Hic
enim, sua nifus experientia, BOERHAAVIO, TIS-
SOTO, ipsique TRALLESIO contrariatur, febrifi-
camque cantharidum vim non prorsus quidem
negandam, neque tamen necessariam semper at-
que perpetuam esse contendit. Respondet au-
tem Ill. TRALLES, cantharides omnibus viuenti-
bus neruis stimulum inferre, eosque partium, qui-
bus sub emplastri forma fuerunt applicati, rubo-
rem,

X 2

*) Prodiit Traiecti ad Rhenum, 1766. vid. comm.
nostr. Vol. XV. p. 647.

rem, ipsamque inflammationem procreare, quam pro diuersa subiectorum indole mox citius, mox serius haec eueniant, ipsique effectus eius interdum euidentiores, interdum remissiores sint.

p. 100. Quapropter dissuadendam prorsus hanc febrium acutarum curandarum rationem arbitratur; etenim longe frequentius accidere potest, vt vesicatoriorum vsus synocham febrem in putridam, et inflammatoriam in gangraenosam diathesin mutet, quam vt sanationem earum adiuuet.

Accedit Ill. Auctor ad aliorum medicorum de vesicantium in febribus vsu sententias. Et MERCVRIALIS quidem, ET TMÜLLERVS, PROSPER ALPINVS, MORTONVS, LANCISVS, HOFFMANNVS, alique celeberrimi medici applicationem huius remedii admodum restrinxerunt; symptomatum enim febrilium, quibus leniendis studendum est, exacerbationem illud haud raro procreasse, aegrosque in summum periculum

p. 106. coniecisse perhibent. Medium autem inter hos et FREINDIVM atque CLOSSIVM locum Ill. PRINGLIUS tenuit, qui vesicanti remedio in curanda febre non omnem denegauerit vim. In altero enim febrium inflammatarum periodo, in qua pulsus nimis debilis animaduertitur, a cantharidibus externe applicatis multum auxilii esse expectandum perhibuit. Est autem, vt nostro Auctori videtur, ipse PRINGLIUS hanc regulam semper et vbique non secutus, cum in angina, dysenteria, hepatitide, ileo, phrenitide et pleuritide vesicantia sine omni discrimine laudauerit. Haud tamen ex adductis a Nostro locis apparet, PRINGLIUM absque omni restrictione externum cantharidum vsus in huiusmodi febribus commendasse; etenim in omni inflammatoria febre naturae vires saepenumero nimis sunt debiles, ea-

que

que propter, siue fauces occupauerit inflammatio, siue ea in quodam infimi ventris viscere saeuierit, et simul coctionem peccantis materiei prohibuerit, haud absolum putamus, vesicantia in hac ipsa periodo inter indicata cum Ill. PRINGLIO referre, cum innumera experimenta saluberrimum eorum usum docuerint.

Non soli autem acutae feberi, verum etiam p. 111. vehementibus quibusdam symptomatibus, vt anxietati, deliriis, conuulsioni et aliis haec medicamina conuenire Cl. CLOSSIVS putat; dicit enim, post vesicantium applicationem ea nunquam ingruere, aut, quando iam adfuerint, iisdem admotis breui fugari. Cum vero haec symptomata a viscido inflammatorio, minutissima vasa obstruente dependeant, et ab humorum motu aucto incrementum valde atque augeantur, non possunt extrallesi mente vesicantia conducere; qua de p. 125. re cum TISSOTO ad contraindicata ea refert, et sinapismis potius locum relinquit, quippe quorum vim in ea parte, cui imponuntur, subsistere, neque ad augendum sanguinis motum quicquam contri- buere censet.

Accedimus ad febrium malignarum epide- p. 129. micarum considerationem, et ad vesicantium ad- versus eas virtutem. Et RIVERIVS quidem in p. 133. maximo malignitatis gradu quinque diuersis corporis locis haec emplastra adhibuit, eaque prauis et venenatis ichoribus attrahendis admodum idonea fuisse tradidit. Sunt deinde hanc medendi rationem MEADIVS, PRINGLIIVS, STORCKIVS, alique summi viri secuti, eamque sere cunctis reliquis praestare asseruerunt. Veruntamen, si BAGLIVIO fidendum est, ii, qui cantharidibus vim extrahendi febrium malignarum veneni adscribunt,

vehementer falluntur; omnem enim eorum usum, nisi vis vitae debilis augenda, aut reuulsio iuuanda sit, esse prorsus superuacaneum expertus est. Ceterum practicae observationes nostrum quoque Auctorem docuerunt, vesicantium usum in fugan-

- p. 146.** dis febribus malignis raro esse necessarium. Quod autem ad HAENII et Cl. AEPLI de huius medicaminis in putridis febribus usu opiniones attinet, fatendum est, eos nimium iisdem fauisse, atque salutarem euentum, qui aliis medicamentis debebatur, vesicantibus adscripsisse. Iudicat itaque Ill. TRALLES, ambiguis vesicantibus vale dicendum, sinapismis autem in his febribus utendum esse, qui et securiores sint, et symptomatibus leniendis admodum apti,

- p. 174.** His de vesicantium in malignis febribus usu praemissis, ad pleuritidem Ill. Auctor progreditur, eumque inter Anglos primum inualuisse morem dicit, quo dolenti lateri hoc morbo affectorum amplum vesicatorium imponeretur. Quanquam autem diffitendum non est, pleuritidem veram ad grauissimos morbos pertinere, ipsique eapropter generosis remediis esse occurrendum, fuerunt tamen omni tempore eruditissimi medici, qui, vesicantibus prorsus neglectis, pleuritide laborantes egregie restituerent. Et nemini profecto incognitae sunt BAGLIVII, SYDENHAMI, BOERHAAVII, SWIETENII, HOFFMANNI, TRILLERI, HVXHAMII et SALVAGESII huic morbo medendi rationes, quae quanto sunt ad infringendum sanguinis impetum accommodatiōres, tanto maiori cum fiducia a medicis adhiberi solent. Qua de re tantum omnino abest, ut morem eorum, qui vesicantibus pleuritidis curationem absolui optime posse contendunt, imitandum censeamus, ut eum potius
haud

haud raro maiores noxas attulisse, cum Ill. TRALLESIO simus persuasi; etenim veram morbi causam auget, atque ad celeriores motum sanguinem instigat. Recte eapropter BOHNIVS et WEDELIVS partibus dolentibus, si subsit inflammatio, vesicantia haud esse applicanda statuerunt, etsi ceteroquin multum ipsis tribuerent. Quamquam autem ea symptomata, quae pleuritidem concomitantur, satis docent, vesicantia remedia, siue dolenti loco, siue cruribus, aut brachiis applicentur, non posse non morbum peiorem reddere, ipsumque aegrotum in vitae discrimen conicere, multi tamen doctissimi medici ea vehementer laudarunt. Ac MAYERNIVS quidem putabat, acre serum, in quo inesset membranam vellicans quoddam sal, vesicantibus extrahi e corpore debere, hacque ratione pleuritidis causam tolli; at vero, cum ab optimo sanguine, omnis pungentis salis experte, vera pleurae inflammatio nasci possit, patet, seri profluvium ad sanandum morbum parum conferre, eiusque vehementiam hoc modo non mitigari.

MEADIVS autem, qui magna pollet inter eruditos medicos auctoritate, ea utebatur in sananda pleuritide methodo, ut externe vesicantia admoueret, interne vero salia volatilia assumenda curaret, quibus peccantem materiem foras extraxisset, laterisque dolorem sedasset, perhibet. Iam vero, cum seri extractione neque dolentis loci relaxatio perfici, neque humorum circuitus immui, et obstructio tolli possit, assentiendum omnino Ill. TRALLESIO esse opinamur, qui antiphlogisticam methodum indicationi medici egregie respondere, expertus est.

Superfunt ex medicorum vesicantibus in pleuritide fauentium classe Ill. PRINGLIUS et Cl.

GLOSSIVS, qui venaesectionem praecipuum quidem indicatum esse, cantharidibus tamen simul dolenti lateri admotis effectus eius admodum augeri, et curationem breuiorem reddi contendunt. Sunt vero vesicantis remedii virtutes a venaesectionis effectibus adeo remotae, vt **ILL. TRALLES** non dubitet, eodem turbari prorsus, atque auerti salutare huius euentus; etenim calorem reddunt maiorem, febrem augment, ipsumque dolorem

p. 221. exasperant. Qua de re, vt appareat, quam male vesicantia in hoc morbo adhibeantur, nonnullas morborum historias, quas **BAGLIVIVS**, **WHYTIVS**, aliique medici consignarunt, **ILL. Auctor** recenset, eaque addit observata, quae ipsi circa huius remedii in acutis vsum obuenerunt, atque ex iis colligit, **Sydenhamianam** methodum, qua in sananda pleuritide nunquam non summo cum fructu vsus est, omni stimulantī medicina longe esse praeferendam.

Quanquam autem tam acriter contra vesicantia **ILL. Auctor** disputauit, vt locum iis derelinquendum esse prorsus nullum videatur, tamen in 45 §. fatetur, non omnem in curanda pleuritide

p. 227. iisdem denegandam esse vim. Enumerat proinde conditiones quasdam, quae summe necessarium eorum vsum reddere ipsi sunt visae; namque si largae et repetitae institutae fuerint sanguinis e vena missiones; si praecipua antipleuritica auxilium attulerint nullum; si pulsus non durus, sed mollis et paruus; si totius corporis calor moderatus; si vrina non rubra, sed straminea et pallida apparuerit, neque tamen remiserit dolor, tum ad vesicantia confugiendum esse, ipse **Auctor** suadet. Haec enim phaenomena, ait, testantur, lenti quid intercostalibus spatiis interesse, quod, cum carneas et nerueas fibras irriter, doloremque super-

stitem

stitem producat, hac ratione e corpore sit expellendum.

Accedit tandem Ill. TRALLER ad considera- p. 236.
tionem quorundam topicorum, quae substitui apte
vesicatoris in pleuritide posse, et ad propinandum
securiora esse putat. Et primum quidem sinapif-
morum lateri affecto admotorum mentionem iniit,
quorum effectus PRINGLIUS et ROSENSTEIN
magnopere deprædicant; deinde saponis veneti
usum expendit, eumque salutares effectus in pleu-
ritide proferre posse putat, fatetur tamen, se num-
quam hæc medicamenta adhibuisse, sed antiphlo-
gistica methodo suos ægros ut plurimum restituif-
se. In spirandi autem et exscreandi sputi difficul- p. 251.
tate, vrgentissimo interdum apud pleuriticos sym-
ptomate, vesicantibus brachiis vel tibiis admotis
omnino utendum est, quippe quae, aliis remediis
simul adhibitis, lenimen afferunt certissimum.

XIX.

Anatomia vteri humani grauidi tabulis illustra-
ta, Auctore GVILIELMO HVNTER, Serenissi-
mae Reginae CHARLOTTAE medico extraor-
dinario, in Academia Regali anatomiae
Professore et Societatum Regiae et anti-
quariae Socio. Birminghamiae excudebat
Ioannes Baskerville MDCCLXXIV. Lon-
dini prostant apud S. Baker, T. Cadell, D.
Wilson, G. Nicol et I. Murray, fol. reg.

The anatomy of the human gravid uterus ex-
hibited in figures by WILLIAM HVNTER
Professor of Anatomy &c. Printed at Bir-
X 5 mingham

mingham by Iohn Baskerville 1774. Sold in London by S. Baker and G. Leigh in York-Street, T. Cadell in the Strand. D. Wilson and G. Nicol, opposite York Buildings and I. Murray in Fleet-Street. fol. reg. c. tab. fig. aen. 34.

Non nuper celeberrimus HUNTERVS hoc splendidissimum de utero humano opus, quod hic ad finem perductum tradimus, incipit. Continet triginta et quatuor tabulas aeneas, natura, arte, magnitudine et pulchritudine integras, quae subinde prodierunt. Nam, uti in praefatione ab Ill. Auctore narratur, iam ab anno 1751. cadauera grauidarum diuersa dissecuit et iniectiones anatomicas instituit, auxiliante fratre Nostri IOANNE, cuius assiduitatis studium magnopere laudatur in hoc opere conficiendo. Ex artificibus tabularum harum curam habentes potissimum nominatur peritissimus ROBERTVS STRANGE. Tabulae aeneae suauiter sistunt membranam deciduam HUNTERI eius vasa cet., corpus luteum egregie iconibus est ostensum, vesicula umbilicalis connexa est cum funiculo cet. Rebus sic se habentibus satis luculenter apparet, Ill. HUNTERVM neque operae, neque impensarum, neque temporis rationem habuisse.

Nos verò constituimus summam saltem tabularum ita cum Lectoribus communicare, uti Ill. HUNTERVS singuli tabulae eam addidit.

Tab. I. Decem priores tabulae mulierem exhibent, nono fere grauiditatis mense exeunte, subita morte extinctam. Arteriae a venis, cera diuersicoloris iniectae, distinctae erant, in hac prima, contenta abdominis,

abdominis, integumentis decussatim incisis et reflexis, sub conspectum veniunt. Resupinatum est ita, ac cliui situ cadauer, ut superior trunci pars haud paulo esset elatior, et viscera inde abdominalia clarius contemplanda obiicerentur.

Tab. II. Conspectus viscerum abdominalium a latere dextro, partibus continentibus Thoracis et Hypochondrii, ac maxima omenti parte, sublati.

Tab. III. Viscera eadem abdominalia a sinistro latere, una cum diaphragmate iis supertenso. Facile apparet in delinianda hac figura, coniectum oculi fuisse a parte lateris superiori oblique deorsum, uterus quippe protuberans femur dextrum visui intercludebat.

Tab. IV. Uterus, et contenta Pelvis a parte anteriori; ossa pubis, cum integumentis, et superiori pudendorum parte, omnino fuerant abscissa, quo cervix uteri, et vesica simul urinaria ei praetensa in visum incurrerent.

Tab. V. Uteri pars anterior et dextra, cauta manu ab adhaerentibus secundinis separata, et in sinistrum latus reflexa. Id eo factum est consilio, ut pars membranae deciduae ac Placentae, cum vasis earundem cera repletis, et superficies uteri, cui adhaeserant, interna oculis exponerentur. Partes lineis designatas proxime sequens tabula sistit integras.

Tab. VI. Foetus in utero, prout a natura positus, rescissis omnino parte uteri anteriori, ac Placenta, ei adhaerente.

Tab. VII. Sublato foetu, paries uteri conspicitur intimus et posticus, membranis suis adhuc vestitus. Partes lineis adumbratae praecedenti tabula se ad plenum dedere.

Tab. VIII. Partes immediate post inpraegnatum uterum sitae; utero ipso sede sua amoto, et in
pudenda

pu'denda deuoluto. Ossa pubis, et prius fuerant abscissa. Confer Tab. IV.

Tab. IX. Trunco a vertice per mediam spinam diuiso, haec figura repraesentat peluiri, eiusque contenta, situ suo naturali, cum aliqua et femoris dextri et lumborum parte. Quod hic deficit circa pubem, ad delimeandas praecedentes tabulas, mancā et mutilā, abunde supplebit Tabula 22da.

Tab. X. Fig. I. Vteri pars anterior et externa, prout se praebeuit omnino siccata, exhibens faciem vasorum uterinorum, qualem prae se ferunt eo loci, ubi Placenta utero adhaeret. Fig. II. Facies internae Placentae, cuius vasa per funiculum umbilicalem cera sunt repleta. Fig. III. Ab alia muliere biduo post partum extincta, exhibet partem superficiei intimae uteri.

Tab. XI. Ab alia muliere, nono grauiditatis mense, haemorrhagia uterina e medio sublata. Conspicitur uterus, et ossa pubis iuxta naturam sita. Vasa iniecta cera turgida, quaeque ad partem inferiorem et ceruicem uteri dignoscuntur esse amplissima, arguunt Placentam parti illi adhaesisse.

Tab. XII. Ab eadem, qua praecedens, muliere; exhibet apertum plane a parte postica uterum cum vagina, quo situs Foetus, parsque inferior Placentae sub Foetus capite indicarentur. Placenta scilicet orificio uteri interno accreuerat; eoque sub finem grauiditatis dilatato, fatali inde diuisione separata est.

Tab. XIII. A tertio cadauere, nono grauiditatis mense. Aperto Utero, Vagina et Vesica urinaria integris incisis scilicet, una cum anteriori Vteri pariete, secundinis, ei adhaerentibus, et in fundum Vteri reclinatis, situs Foetus, qui hic erectus est, conspicitur. Vasa uteri cera erant repleta.

Tab.

Tab. XIV. A quarto cadauere, nono itidem grauiditatis mense. Fasciculi fibrarum muscularium, in parte interna uteri, triplici figura exhibentur.

Tab. XV. A quinto cadauere, nono etiam Gestationis mense. Systema arteriosum Uteri quintuplici figura expressum. Fig. I. Facies Uteri inversi, quo praesertim loco Placenta adhaeserat. Fig. II. Arteriae partem Uteri anteriorem perreptantes. Fig. III. Eaedem per partem posticam distributae. Fig. IV. Eaedem Fundum permeantes. Fig. V. Corpus Luteum in Ouario per medium diuiso, et Fimbriae Tubae Fallopianae.

Tab. XVI. A sexto cadauere, octauo mense. Vterus a latere dextro visus, atque ita iniecta cera praeparatus, et scalpello anatomico denudatus, ut vasorum ad eum accessus, eorumque primae ramificationes quam clarissime appareant.

Tab. XVII. Idem Vterus a fronte. Primo suae extimo substantiae strato sublato, vasorum ampliorum distributio, eorumque versus Placentam, quae hic parti anteriori et fundo Uteri adhaerebat, progressus melius conspiciuntur.

Tab. XVIII. Eiusdem Uteri Fundus, eodem modo praeparatus, ut amplissimorum vasorum, Venarum praesertim Placentae ex aduerso obiectarum, frequentes inter se commissurae contemplandae proflarent.

Tab. XIX. Idem Vterus, eius facie anteriori incisa et in Fundum reuoluta illaesis secundinis, per quas caput Foetus, obscurius licet, videtur. Hic igitur visui sese offert cum superficies externa Placentae sed dimidiatae, tum pars superficiei internae Uteri, ei respondens, una cum vasis, quae inter Uterum et Placentam intereedunt. Partes Uteri exteriores solis linearum ductibus expressae sunt.

Tab.

Tab. XX. Idem denuo *Vterus*, sed omnino apertus, ut *Foetum* in situ naturali ostendat. Circa *Fundum* quaquaversus substantia, tam *Placentae*, quam *Vteri*. incisa conspicitur.

Tab. XXI. A septimo cadauere, septimo graviditatis mense. Aperto cruciformi incisione *Vtero*, et reclinatis rite cornubus, per membranas *Foetum* continentes *Foetus* ipse aquis innatans conspicitur. Reliquae partes nudis lineis distinctae sunt.

Tab. XXII. Idem cadauer. Contenta *Pelvis*, quo situ disposita sunt, ex duplici patet figura: In illa elaborationi, dextro *Vaginae* latere dissecto et deuoluto, os *Vteri* in conspectum prodit.

Tab. XXIII. Octauum cadauer, sexto *Gestationis* mense. *Vteri* ac membranarum parte anteriori sublata, exhibetur *Foetus* cum parte *Placentae* et *Funiculi umbilicalis*. *Vteri Vasa* cera impleta erant.

Tab. XXIV. Ab eodem cadauere. Fig. I. *Placenta Fundo* et posticae *Vteri* parti adhaerescens; substantia eius spongiosa iniecta per vasa uterina cera turgescit. Fig. II. Portio aliqua *Placentae* transuersim secta, ut substantiae eius spongiosa appareret, eiusdemque cera adimpletae crassities. Fig. III. Sistit arterias. Fig. IV. Venas illius partis membranae *Deciduae*, quae parietem *Vteri* anteriorem inuestiuerat.

Tab. XXV. Nouum cadauer, quinto mense. Apertus omnino *Vterus*, ac *Foetus* inde exemptus, quo subtilius iudicium feratur de *Foetu* ipso; de partibus eius secum inuicem comparatis et dimensis; nec non de conditione *Ceruicis Vterinae*, quae sub hoc tempus obtinet.

Tab. XXVI. Decimum cadauer, quinto graviditatis mense. Exhibetur status *Vteri* retrouersi. Fig. I. Apertum decussata incisione. Abdomen, sed contractioni

tractiori forma exhibitum, cum *Vesica urinaria* praeter morem distenta. Fig. II. *Vesica urinaria*, forma pariter miniori, per mediam diuisa et ad imam partem aperta, ut situs *Oris uterini* hic praeter naturam sursum spectantis appareat. Fig. III. Contenta *Pelvis* omnia a parte postica. Fig. IV. *Vteri* portione ac *Deciduae* parte sublatis, *Foetus* per pellucas membranas, *Chorion* nempe et *Amnion*, conspicitur.

Tab. XXVII. Undecimum cadauer, mense quinto ineunte. Fig. I. *Vterus* cum appendicibus suis a tergo viso; *Vagina* secundum longitudinem incisa, *Cervicis* et *Oris uterini* status apparet. Fig. II. *Vtero* omnino aperto, membrana *Decidua Reflexa*, *Chorion* inuestiens, cernitur, cum *Foetu* translucente, et *Cervicis* *Orisque uterini* facies interna.

Tab. XXVIII. Fig. I. Idem *Vterus*, quem exhibet figura secunda *Tabulae* praecedentis, sed inversus (i. e. fundo decliniori) ut contentis suo pondere a *Cervice* Fundum versus deuolutis, margo *Placentae* clarius distinguatur, ac *Decidua*, quae ibidem ab interno *Vteri* pariete in externam *chorii* superficiem reflexa, nomen *Decidua Reflexae* assumit, melius conspiciatur. Fig. II. Facies eiusdem *Vteri* interna, prout auulsa *Placenta* se exhibuit *Linea* illa irregularis asperam et inaequalem superficiem circumscribens, extremos indicat *Placentae* limites, ubi *Decidua* ab *Vtero* circumquaque in *Chorion* fuerat reflexa.

Tab. XXIX. Quinque figuras exhibet, quarum tres priores ex eodem sunt cadauere. Fig. I. *Ouum* utero exemptum. Fig. II. *Pars Deciduae* vitro adhibito amplificata. Fig. III. *Ovarium* cum Corpore luteo. Fig. IV. Portio membranarum nono mense. Fig. V. *Pars Vteri* et *Placentae* cum membranis.

Tab.

Tab. XXX. A duodecimo cadauere, quarto mense decurrente: Vterus a parte antica apertus, vasis cera repletis. Praecipue hic notanda occurrunt, superficies Placentae externa; Vasa in Placentam ex Vtero se immergentia: Cervicis Vteri externa Facies, qualis sit, et, respectu ad Vesicam urinariam, Vrethramque habito, quem situm obtineat.

Tab. XXXI. Tres figurae ab eodem cadauere. Fig. I. Vterus a parte postica ita apertus, ut Facies membranae Deciduae externa, ac status Cervicis uterinae visui exponantur. Fig. II. Parte postica Vteri, membranaeque Deciduae sublata, Foetus ipse per pellucas membranas apparet. Fig. III. Ovarium apertum Corporis lutei cauum ostendit.

Tab. XXXII. Duae a decimo tertio cadauere Figurae, tertio mense elapso. Fig. I. Vterus a parte anteriori patefactus, Foetum cum Cervice uterina contemplandum obicit. Fig. II. Idem Vterus secundum longitudinem, cum Placenta et membranis, diuisus; adiacente etiam Foetu, ac per funiculum umbilicalem adiuncto.

Tab. XXXIII. Oua tria abortu perdita, sex figuris expressa. Fig. I. Conceptus nouem circiter hebdomadarum, ex parte, quae tota membranacea est oculis obiecta. Fig. II. Eiusdem sectio secundum longitudinem. Fig. III. Conceptus alter post octo fere hebdomadas. Fig. IV. Idem Conceptus ad examen paulo curiosius reuocatus. Fig. V. Chorion nudum, i. e. ab ambiente Decidua expeditum. Fig. VI. Idem Conceptus apertus.

Tab. XXXIV. Fig. I. Conceptus, quinta circiter hebdomade, nempe Chorion cum omnibus suis contentis. Fig. II. Idem Conceptus, conspicio amplius, Chorion parte anteriori excissa, et Amnio Embryonem continente in latus reflexo. Fig. III. Conceptus integer, quartae circiter hebdomadis.
Fig.

Fig. V. Conceptus integer, circa tertiam hebdomadam. Fig. VI. Idem parte anteriori sublata. Fig. VII. VIII. IX. Figurae quaedam fictae Vteri in grauidis, secundum longitudinem dissecti, ut eius diversus, in primis grauiditatis hebdomadis, status, qualis mihi videbatur, innotesceret.

XIX.

Hortus Romanus iuxta systema Tournefortianum paulo strictius distributus; a GEORGIO BONELLI *Moregalensi in subalpinis*, Publico Medicinæ Professore: specierum nomina suppeditante, praestantiorum, quas ipse selegit, adumbrationem dirigente LIBERATO SABBATI *Maeuanensi in Umbria*, Chirurg. Prof. et horti custode; adiectis unicuique volumini rariorum plantarum tabulis C. aeri incis. Tom. I. Romae 1772. sumt. Bouchard et Grauiet fol.

Veniam nos a Lectoribus impetraturos esse confidimus, quod libri huius, splendidissimi sane, non prius fecerimus mentionem; si ipsis, librum hunc in manus nostras serius peruenisse, dixerimus. Proposuerunt sibi Editores, singularum plantarum, quae in horto Romano aluntur, viuis coloribus depictas tradere formas, easque ad TOURNEFORTII methodum disponere. Etsi vero hoc Cl. virorum consilium, incremento botanices plurimum commodi videatur promittere: tamen fatendum nobis est, hos labores votis nostris non prorsus reperiiri consentaneos. Neque enim omnes, quae Romae vegetant, plantae pingi merentur, cum plures illarum iam alibi fucatas cernere liceat, hac ipsa enim re pretium libri

Tom. XXIII. Pars II.

Y

prae-

praeter necessitatem nimiumque augetur, eademque de causa in botanicorum vsum magis efficitur ineptum. Neque ita nobis videntur depictae plantae, vt formae naturali prorsus conueniant, vel vt partes omnes satis accurate discerni queant. Negari tamen non debet in multis plantis habitum externum, et eas partes, quae Tournefortiano systemati inseruiunt, ita delineatas esse, vt cognitioni generali sufficiant, arti tamen vel curiosiori disquisitioni non respondeant. Color enim a pictore electus non solum naturae legibus saepius repugnat, verum quoque incurie in partibus maxime essentialibus exprimendis sunt versati, quod potissimum de genitalibus, de pedunculis, atque pube partium valere videtur. Tournefortianum tandem systema, etsi nobis magnopere placet, Linneano tamen propterea non anteponendum videtur, quod hoc magis cognitum, magisque sit breue atque perspicuum. Nomina enim, quibus vtitur LINNEVS, multum omnino videntur conferre ad herbarum acquirendam cognitionem. Studuit quidem Cl. BONELLI Tournefortiani systematis prae reliquis omnibus praestantiam in praefamine libri demonstrare; argumenta tamen quibus vsus est, neque noua, neque graua esse videntur.

Ex horti Romani historia notamus, hortum
 p. I. hunc pro antiquissimo ab Auctore haberi, cum primam eius foundationem ab NICOLAO V. anno 1450. factam esse probabile sit. Primus, horti curam gessisse MERCATVS fertur; a scriptoribus tamen celebratur primus, huius horti administrator FII IV. temporibus IACOBVS BONVS FERRARIENSIS. Inter huius successores praeprimis nominari merentur IOANNES FABER BAMBERGENSIS, qui anno 1600. horti curam suscepit PAVLI V. iussu

iussu per tres annos iter inuestigandarum herbarum causa suscepit, et hac ratione numerum plantarum horti mire auxit. PETRVS CASTELLVS dein laudandus venit FABRI successor, qui custodiam horti Romani cum Messanenensi commutauit. Hunc hortum CASTELLVS noster, et quidem ad mentem CAESALPINI, praeceptoris sui, fundauit. Distribuit nimirum singulas plantas secundum seminum structuram, in quo MORISONO praeiuit. Cum huic minus seduli succederent, factum est, vt hortus in Vaticano adhuc situs, sensim interiret, atque tandem in Ianiculo denuo exstrueretur anno circiter 1660. Huic horto postea I. B. TRIUMPHETTUS est praefectus, qui non solum plantarum cohortem egregie auxit, sed etiam effecit, vt CLEMENS XI. aulam pentagonam insignis structurae horto finitimam a fundamentis exstrueret, in qua non solum botanicae demonstrationes fiebant, sed etiam plantae per hyemem contra frigus custodiebantur. Successores, qui TRIUMPHETTO contigerunt, adeo fuerunt in colendo negligentes, vt ipse hortus procul dubio interiisset, nisi BENEDICTI XIV. cura factum esset, vt loco vnus botanici duo constituerentur, quorum alter theoreticam, cui iam praeest IO. FRANC. MARATTI, alter practicam, nunc Cl. SABBATI, botanices curet partem. Hortus vero in monte Ianiculo ad fontes Paulinos reperitur, diuiditur aquaeductu in duas partes, aliam superiorem planiorem, inferiorem aliam in conuallem compressam. Destituitur hybernaculo commodo, ventisque expositus est borealibus. Huius delineatio addita videtur non accurate satis pictorum regulis respondere.

Plantae in hoc tomo dilineatae ad primam et p. 11. secundam Tournefortiani systematis classem pertinent, ad eos nimirum *monopetalos*, quibus flo-

- res *campaniformes*, et *infundibuliformes* s. *rotati* competunt. In explicandis atque denominandis plantis, ratione iam exponenda, sunt versati. Praemiserunt nimirum characteres classis illius, ex qua plantas postea sunt tradituri; dein sectionum singulae classis distributione facta, notas pluribus herbis communes h. e. genericos characteres exponunt, quibus tandem specificae descriptiones C. BAVHINI potissimum, rariusque LINNEI subiunguntur. His tandem vel de viribus plantae, vel de habitu ipsius additae sunt observationes.
- p. 12. Ex his notamus *Nolanae prostratae* faciem, respectu floris habito, cum *Atropae Belladonnae* forma eandem videri; multum tamen discrepantiae inter utriusque florem a nobis reperiri fatendum est, quippe cum illius flos sit *campaniformis patens*, huius contra *campaniformis stricte sic dictus*.
- p. 13. *Symphyti* atque *Cerinthos* affinitas, merito arguitur. *Asclepiadas* quinque staminibus gaudere ab Auctoribus adhuc docetur *). *Tami* species corollis praeditas esse docetur, reprehenditur nimirum LINNEVS floribus femineis denegans corollam, et nectarium LINNEI, corollam potius
- p. 22. esse nominandam statuitur. Vituperatur LINNEVS *Momordicam Elaterium* et *Cucumerem colocynthidem* genere diuidens, nobis vero characteres genericos Linneanos secutis, magna utramque intercedere videtur discrepantia. Scriptorum in hoc opere laudatorum, et plantarum delineatarum catalogus, librum ipsum finiunt. Plantae rariores, quae nostram prae reliquis meruerunt attentionem, sunt *Atropa Mandragora* tab. 1. et 2. *Convolvuli* species tab. 20. quam nos pro *Conu. hederaceo* LINN. habemus. *Euphorbia* tab. 29. quam, cum spinis sit destituta, *Euph. capiti medusae* annueran-

*) vid. supra JACQUIN misc. no. 4.

numerandam esse censemus. *Oxalis stricta* in tab. 31. caule villoso et pedunculis umbelliferis, a *O. corniculata* differens. *Cotyledon umbilicus* ♀. racemo simplici, et floribus pendulis, ab LINNEI descriptione differt, planta in tab. 35. cernitur. *Cynanchum Monspeliacum* tab. 39. *Malope malacoides* tab. 50. *Tamus communis*, cuius ramus in tab. 59. depictus nobis monoicus esse videtur, pertinet vero planta ad dioicarum classem. *Trichosanthes Anguina* tab. 71. *Campanula perfoliata* tab. 75. *Ipomoea quamoclit* tab. 85. et *Gentiana perfoliata* tab. 100. Reliquarum plantarum, quae insunt, catalogum propterea omittimus, quod in nostris regionibus non solum sint vulgatiores, sed etiam, quod iam ab aliis fuerint depictae.

Praeter colorem vero, qui, ut supra iam monuimus, nobis rarius probatur, tab. 18. errasse nobis videntur Auctores eo, quod *Convolvulum farinosum* Linn. Syst. Nat. Ed. XIII. p. 168. pro *Scammonea* vera habuerint. *Euphorbiae* species tab. 25. tradita, procul dubio est *E. tirucalli* LINNEI, cui tamen folia lanceolato linearia non respondent. Planta in tab. 31. nobis potius *Portulacae* species, quam *Glaux* esse videtur. Nimia pictoris assiduitas, qua factum est, ut *Alcaeae roseae* folia vermibus comesa in tab. 44. sint delineata, nobis propterea non probatur, quod lepidos magis delectet, quam herbarum inuestigatores instruat. *Hibiscus trionum* tab. 55. depictus, habitui plantae naturali minime conuenit. In tab. 84. pro rubro colore florum *Mesembryanthemi ringentis canini*, luteus substituendus erit. Tenerior florum fabrica, quibus *Menyanthis trifoliatae* superbiunt corollae, in tab. 88. prorsus est neglecta. De colore, quo flores *Vincarum* sunt pictae, naturae nostro iudicio non respondent, nil dicamus.

XXI.

- I. I. VAN DEN BOSCH Medici Hagani historia constitutionis epidemicae verminosae, quae annis 1760, vsque ad initium anni 1763. per Insulam Ouerflacque et contiguam Goedereede grassata fuit cet. Editio noua. Curante IO. CHRIST. GOTTL. ACKERMANN Med. D. Norimberg. Impensis Io. Georg. Lochner MDCCLXXIX. 8. pagg. 426. praeter dedicationes, praefationes, contentorum capitum et sectionum elenchum.

Indicamus lubenter huius libri vtilis et medicis practicis summe necessarii nouam editionem, quam Cl. ACKERMANN curauit et Cl. DELIO dicauit. In ipso libro, vti Editor Ipse scripsit in praefatione praemissa, nihil est mutatum, sed tradit Lectoribus librum talem, qualem³ Cl. VAN DEN BOSCH edidit. Nos vero praeterea hic nihil dicemus, cum Cl. VAN DEN BOSCH editionis, quae prodiit Lugduni Batauorum 1769. eadem forma in nostris commentariis *) iamiam dederimus summam, ex qua vtilitas et dignitas huius libri satis luculenter intelligentur.

XXII.

Noua Physico Medica.

Facultatis Medicae in perantiqua Studiorum Vniuersitate *Tubingensi Eberhardina - Carolina* Professores hoc tempore sunt:

GEORG. FRID. SIEGWART, P. P. O.

CHRIST.

*) v. Vol. XVII. p. 212.

CHRIST. FRID. IAEGER, P. P. O.

G. C. C. STORR, P. P. O.

C. P. DIEZ, P. P.

C. F. REVSS, P. P.

G. G. PLOVQVET, P. P.

Societas Regia Scientiarum *Hafniensis*, d. 7. Maii 1779. elaborationum *super acidi nitrosi origine* disquisiuit praestantiam, et praemium optimae super hac re disputationi promissum, concessit tractatui Gallico, cui inscriptio erat *in paucis multa utinam bona*. Cl. Auctor vero se nominari recusavit. Ex quaestionibus denuo propositis et ad nos pertinentibus notamus hanc:

*An seminium vermium intestinalium, tae-
niae, gordii, ascaridis, fasciolae etc. ani-
malibus connatum, an ab extus intromis-
sum: observationibus et argumentis proba-
re, remediaque in illo casu recensere.*

Praemium erit nummus aureus centum thalerorum Danicorum valore. Elaborationes ante finem Augusti 1780. ad Ill. DE HIELMSTIERNA, solutis vectigalibus, sunt mittendae.

Societas *Lipfica* Scientiarum *Iablonowskiana* inter alias quaestiones, quas, cum ad nostra non pertineant studia, omittimus, has proposuit:

„Quaenam est utilissima agriculturae cum
„re pecuaria proportio respectu diuersitatis
„agrorum.

„Quae ex theoriis de lumine et colore New-
„toniana vel Euleriana est probabilior.

Praemium optimi tractatus super singula harum quaestionum, est moneta ex auro confecta viginti quatuor aureos Hollandicos pondere

aequans. Tractatus latine scripti ante finem Octobris 1779. ad Cl. CLODIVM Phil. Ord. Profess. qui Societati a secretis est, sunt mittendi.

Cl. RUMPELT in schola veterinaria *Dresdensi* Professor est designatus. Cuius rei causa per Germaniae, Belgii, Galliae atque Angliae celeberrima loca sumtibus publicis iter instituit.

Cl. ADRIANVS VAN ROYEN *Lugduni Batauorum* aetatis anno septuagesimo quarto d. 28. Februarii 1779. vitam cum morte transmutauit.

Cl. ANTONIVS MATANI Med. Doct. et Prof. Pisanus, Soc. Scient. Gottingensis Correspondens d. 21. Iunii 1779. aetatis anno quadragesimo est mortuus *Pisae*.

Cl. IOACH. FRIDERICVS HENCKEL, *Berolini* hac 1779. aestate e viuis discessit.

CHRISTIANVS VAN PAECKEN Imperii Tribunalium Consiliarius, Collegii Medici Supremi Petropolitani Cancellarius *). *Petropoli* apoplexia hoc 1779. anno obiit.

Cl. IO. GEORG. EISEN, qui olim verbi diuini minister apud Tormenses in *Liuania* erat; dein vero oeconomiae Professor *Mitauiae*; tandem vero in villa *Iaropolcz*, cui Illustrissimus Comes DE TSCHERNISCHEF praeest, absque munere publico vivebat, *ibidem* die 15. Februarii 1779. aetatis anno sexagesimo secundo desinit vivere. Celebris est praeter alia, arte herbas apte siccandi a se inuenta.

*) vid. comm. nostr. Vol. XI. p. 715. Vol. XIII. p. 153 et 167.

XXIII.

Index scriptorum physico medicorum, quae
anno 1775 prodierunt *).

Philosophical Transactions cet. Vol. LXV. (v. comm.
nostr. Vol. XXI. p. 1.)

*Auserlesene Abhandlungen aus den philosophischen
Transaktionen. Zweyter Theil.* (v. ib. Vol. XXII.
p. 563.)

Medical commentaries. Tom. III. Lond. 8.

*Medicinische Commentarien einer Gesellschaft der
Aerzte zu Edimburg. 1. Band. Altenb. 8.*

*Neue Versuche und Bemerkungen aus der Arzney-
kunst und übrigen Gelehrsamkeit, einer Gesellschaft
zu Edimburg vorgelesen, und von ihr herausgege-
ben. Als eine Fortsetzung der medicinischen Ver-
suche und Bemerkungen, 3. Band. Aus den Engl.
Altenburg. 8. m. K.*

Köngl. Vetenskaps Academiens Handlingar, (v. com.
nostr. Vol. XXI. p. 625.)

Nova acta Upsalienfis. Tom. II. (v. ib. Vol. XXII.
p. 387.)

*Neue Sammlung verschiedener Schrifften der größten
Gelehrten in Schweden für Liebhaber der Arzney-
wissenschaft, der Naturgeschichte, der Chymie und
Oekonomie. Aus den Schwedischen. 1. Band. Kop-
penhagen. 8. Tractatus Suecici hic sequentes
lectu digni versi sunt. I. CHRIST. POLHEM, in-
stitutio de ferro, chalybe, cupro, aere, stanno*
Y 5 et

*) Cogimur iterum iterumque, vti iamiam fecimus v.
comm. nostr. Vol. XVI. p. 171. ne nimis tarde libros
indicemus, nonnullis voluminibus duos annos ali-
quoties colligere. Fiet autem eodem, quo polliciti
sumus et haecenus fecimus, modo. (v. comm. nostr.
Vol. XXI. p. III. et idcirco iam supra duo supple-
menta praemisimus.

et plumbo, iis dicata, qui horum metallorum officinas construere cupiunt. 2. MORAEI, praefide WALLERIO defensa diff. de montibus cupriferis Fahlunensibus. 3. ABRAH. BÄCK, de usu nosodochiorum ratione ipsius artis medicae. 4. DE GEER de generatione insectorum. 5. IOH. FRID. KRÜGER de climatis Suecici praestantia. 6. GERH. MEYER de metallis subinde rectius tractatis. 7. EWALD RIBE de usu cognitionis physicae in curandis morbis.

Societatis Haunienfis collectanea. Vol. II. (v. comm. nostr. Vol. XXII.

Prodromus praeuertens continuata acta medica Haunienfis, quae per clementissima Regia auspicia ad veneranda maiorum exempla in sincera incrementa quarumcunque scientiarum, quae vlllo modo forum medicum spectant, quotannis a collegii medici regii membris ex suis et sociis aliorum operis publici iuris fiunt. Editio noua. Hauniae et Lipsiae apud Fridericum Christianum Pelt. 4. c. f. (*Prima huius libri editio prodit eadem forma atque inscriptione iisdemque figuris aeneis 1753. et a nobis iam summa eius est narrata. v. comm. nostr. Vol. VI. p. 105.*)

Verhandlingen te Harlem. Vol. XVI. (v. comm. nostr. Vol. XX. p. 203.

Verhandlingen te Vlissingen (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 359).

Abhandlungen der Seeländischen Gesellschaft der Wissenschaften zu Vlissingen. Des ersten Theils, erster Abschnitt, welcher die zur Medicin und Chirurgie gehörigen Aufsätze in sich enthält. Uebersetzt und mit einigen wenigen Anmerkungen versehen, von ANDREAS BÖHME, fürstl. heßendarmst. Bergrath und der Weltweisheit und Meßkunst ersten Lehrer zu Gießen. Gießen. 8. m. K.

Abhand-

*Abhandlungen aus der Naturgeschichte und practischen
Arzneykunst und Chirurgie, aus den Schrifften der
Harlemer und andern Holländischen Gesellschaff-
ten. 1. Band. Leipzig. 8. m. K.*

(Eruditi viri hac lingua non gnari cum continua-
tionem coeptae iam anno 1758. huius transla-
tionis Germanicae ab Ill. KAESTNER non nuper
optarunt, editor secum constituit, ea solummo-
do Germanico vulgari, quae ad historiam natu-
ralem, medicinam chirurgiamque spectarent et
reliqua omittere, vt voluminibus et pecuniae
parceretur. Hoc volumen continet ea, quae in
quatuor prioribus tomis Harlempjesium actorum
sunt collecta. Quibus sequentibus tomis aequè
ita excerptis, Roterodamensia et Middelburgen-
sia seu Vlissingensia acta, non multis nota, eodem
consilio Germanice vertet editor. Praeterea in
hac versione minus vtilia et necessaria omittun-
tur insimulque satis iamiam nota, vti scilicet BA-
STERI obseruationes, de aqua calcis et spiritu
MINDERERI, item de aëre in hoc volumine con-
tentae sunt, missae. Scripta praemiis condeco-
rata pariter hic non commemorabuntur et ean-
dem ob causam GRASHVIS elaboratio, de colica
pictonum non in Germanicam linguam hic trans-
lata est.)

Acta Academiae Theodoro Palatinae. Tom. III.
(v. ib. Vol. XXII. p. 3.)

*Abhandlungen der Churfürstlichen Bayerischen Acade-
mie der Wissenschaften. 9ter Band. München. 4.
mit K.*

*Bernisches Magazin der Natur, Kunst und Wissen-
schafften. 1. Band. Bern. 8. m. K.*

Editur hic liber a Cl. WYTENBACHIO, estque ita
institutus, vt versionibus e diariis eruditorum An-
glicis,

glicis, Gallicis, Italicisque immisceantur tractatus et relationes de rebus nouis. Nos itaque, omiffis versionibus, pauca de posterioribus commemoramus. p. 61. Hirudines motu f. quiete mutationes tempeftatis indicant, funtque thermometra et barometra viua. Cl. WYTTENBACH de naturae productis Helueticis. Coniicit in Helvetia olim fuiſſe montes igniuomos. Ex Inſectis Helueticis climata Heluetica determinat. GAUBII obſervata de Phosphoro Hombergico. H. ST. experimenta, Viride Brunswicenſe, a fratribus GRAVENHORST paratum, concernentia. EIVSD. correctio olei oliuarum et lini. *Idem*, noua de affinitate corporum communicat cogitata. VERDEIL de animalculo, a puella vomitu euacuato, quod taeniae ſimile erat, et de origine animalium in hominibus. De calcis natura coniecturae. Nouveaux mémoires de Berlin. (v. comm. noſtr. Vol. XIX. p. 683.) Novi commentarii Gottingenſes Tom. V. (v. ib. Vol. XX. p. 597.) *Neue Mannichfaltigkeiten. Berlin. 8.* *Beyträge zur Naturgeſchichte des Schweizerlandes, 1. - 3. Stück. Bern. 8. mai.* *Befchäftigungen der Berlin. Geſellſchaft. (v. comm. noſtr. Vol. XXI. p. 632.)* *Berliniſche Sammlungen. 7. Theil. (v. ib. Vol. XXII. p. 307.)* *Der Naturforſcher, v. ſupra.* Onomatologia hiftoriae naturalis completa Tom. V. et VI. Ulm. Francof. et Lips. 8. *Schauplatz der Natur nach den neuſten Beobachtungen und Verſuchen. Erſter Band. Leipzig. 8.* Raccolta di opuscoli phyſico medici. Florenz. 12. (*Auctor eſt Cl. TARGIONI et compilatio utiſſima*).

Nuova

Nuova raccolta d' opuscoli scientifici e filologici.
Vol. XXVII. In Venet. 8.

Catalogue des curiosités naturelles, qui composent
le cabinet du M. de ***. à Paris. 8.

Catalogue du Cabinet d' histoire Naturelle du feu
M. VILLIEZ Negociant de Nancy. à Nancy. 8.

Correspondence d' histoire naturelle ou lettres sur
les trois regnes de la nature contenant des ob-
servations sur les animaux, les végétaux & les
minéraux. Vol. VIII. à Paris. 12. (*Plurima ex
aliis libris collecta continet.*)

Nouveau dictionnaire raisonné de physique & des
sciences naturelles, contenant l' histoire généra-
le des animaux, des végétaux, des minéraux &
de tous les phénomènes de la nature avec l' hi-
stoire des sciences physico mathématiques & de
tout ce, qui a rapport à la physique & à l' hi-
stoire naturelle, par une Société de Physiciens.
Vol. VIII. à Paris. 12.

I quadrupedi di Sardegna. Sassari. 8. c. f.

Die Säugthiere in Abbildungen. (Auctore SCHREBE-
RO, v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 42.)

A natural history of Britis'h birds etc. with their
portraits accurately drawn and beautifully co-
loured from nature. Fol. Imper. Paper. (*Auctor
huius avium Brittannicarum historiae dicitur Cl.
HAYE, idque opus simile PENNANTI zoologiae Bri-
tannicae. v. comm. nostr. Vol. XVI. p. 408. Ico-
nes in naturali magnitudine, etsi saepe nimis sint
splendidae, laudantur et huius operis continuatio
optatur. In hac parte quadraginta tabulis totidem
aves ex Falconis, Fringillae, Pari, Anserum et Pha-
siani generibus delineantur. Descriptio est Latina
Linneanis verbis et Anglica).*)

Onomatologia botanica completa. Francof. et
Lips. 8.

Lettre

Lettre sur les arbres à épicerie avec une instruction sur leur culture et leur préparation et lettre sur le Caffé. à Paris. 12.

Mineralogische Geschichte des Sächsischen Erzgebirges. Hamb. 8.

Geschichte der Steinkohlen und des Torfs, von dem Verfasser des Lehrbegriffes sämmtlicher oekonomischen und Cameralwissenschaften. Mannheim. 8. (lectu dignus liber.)

Historische Mineralogie oder Beschreibung der Mineralogie und Anzeige der Oerter, wo sie gefunden werden. Für Anfänger. Breslau und Leipzig. 8. (Auctor Cl. VOLTELEN pauca mineralium loca nouit.)

Dizionario universale economico rustico. Vol. V. et VI. Mayland. 8.

Gazette d'agriculture, commerce, arts et finances pour l'année. 1775. à Paris. 4.

Essays relating to agriculture and rural affairs. Part. II. 8. c. f. aen.

Sammlung neuer und nützlicher Abhandlungen und Versuche aus der Oeconomie, Mechanik und Naturlehre. Nürnberg. 8. m. K.

Der Preussische Sammler zur Kenntniß der Naturgeschichte zur Verbesserung der Stadt und Landwirthschaft der Policy und Finanzwesens zur Ausbreitung der Preussischen Geschichte und Alterthümer. 2ter Band, Königsberg. 8.

Neues Verfahren, kalte, nasse, und unfruchtbare Ländereyen, vornämlich kläyichte oder thonartige Grundstücken zu verbessern, besonders eine Anweisung den Kleytorf und die Maulwurfshaufen auszubrennen, nebst einem Anhang, welcher die in dem

dem Feld und Gartenbau gemachte allerneuesten Entdeckungen der Teutschen und Ausländer überhaupt enthält. Aus dem Englischen. Münster und Leipzig. 8. m. K.

Pharmacopoea Suecica (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 353.

Instructions pour l'usage de la houille pour faire du feu sur la maniere de l'adapter à toutes sortes de feux et sur les avantages, qui resulteroient de cet usage. à Avignon. 8.

Von denen Arzne Kräfften der Gesundbrunnen und ihrem gehörigen Gebrauche. Rodenburg. 8.

Untersuchungen und Nachrichten von des berühmten Selzerwassers Bestandtheilen, Wirkungen, richtigen Gebrauch, dieses und anderer Sauerbrunnen, wie auch von denen verschiedenen bey der Sauerbrunnencur, vorkommenden schädlichen Vorurtheilen und Fehlern. Leipzig. 8.

Système physique et morale de la femme au tableau philosophique de l'état des organes, des moeurs et des fonctions du Sexe. à Paris. 12.

Preceptes sur la santé de gens de guerre ou hygiène militaire. à Paris. 12. (Auctor dicitur COLOMBIER).

Instruction courte mais interessante, sur les suites facheuses, aux quelles on expose la Santé par la pollution volontaire de soi meme, en forme de Supplement tres necessaire, au livre anglois, intitulé l'Onania, augmentée par des extraits de diverses lettres, qui sont preuve de la maniere la plus interessante de la vertu, et de l'efficacité des medicamens, approuvé contre toute maladie causée par l'abus du vice surmentionné, et plusieurs autres maux etc. 8vo.

Bemerkungen über den Cacao und die Chocolate etc. Leip-

Leipzig. 8. (Est Franco Gallica versio, v. comm. nostr. Vol. XX. p. 309.)

The modern family Physician or the art of healing made easy jbeing a plain description of diseases, with the methods of cure. Lond. 8.

Recherches sur les remedes capables de dissoudre la pierre et la gravelle. Traduit de l'Anglois. ibid. 8.

Precis du traitement contre les tenia ou vers solitaires 'cet. à Paris. 12. (v. comm. nostr. Vol. hoc. p. 206.)

Opisanie moramaj jazw' ii, b' iiwſchej w' stolitschnom' ghoradje Moskwje s' 1770 pro 1772. ghod', s' prilozcheniem wsjech dlja prekraschtschenija onoj toghda ustanowtenn' iich' utschrezchdeny; po wsew' iipotſchajſchemu poweljenijn napetsch anno 1775. ghoda w' Moskwje pri Imperatorskom' uniwersitetje. h. e. Descriptio pestis Moscoviticae, ab anno 1770-1772. grafsantis, cum remediis illae oppositis. Supremo jussu typis expressa anno 1775. Moscoviae in typographia academica. (Auctore SCHAFONSKY.)

Dissertation sur cette pensée, quelles sont les causes principales de la mort d'un aussi grand nombre d'enfants et quel's sont les preservatifs les plus simples pour les conserver la vie. à Geneve. 8.

Adversaria medico practica. Vol. III. P. IV. (v. comm. nostr. Vol. XX. p. 674.)

Description de la boete d'autre pot pour le secours des noyés. à Paris.

Sammlung würdiger Erfahrungen, die den Werth und Nutzen der Pocken - Inoculation näher bestimmen können, 1-3. Stück. Berlin. 8.

Ueber

Ueber die Magnetencuren an einen Arzt, von einem Naturforscher (f. l.)

Abhandlung über die Kenntniss und Heilart der Schlagflüsse. Langensalza. 8.

Sammlungen auserlesener Abhandlungen, zum Gebrauch practischer Aerzte. 2. Bandes 1. und 2. Stück. (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 368.)

An historical account of all the voyages round the world, performed by english navigators, including those lately undertaken by orders of his present Majesty, the whole faithfully extracted from the journals of the voyagers. Lond. 8. Vol. 4.

A journey to the western Islands of Scotland. ib. 8. (Cl. IOHNSON *Auctor huius libri, qui instar Supplementi in Cl. PENNANTI iter cernitur: hic hominum mores atque observationes de phaenomenis et soli climatisque productis, ut et consuetudines et characteres incolarum describuntur.*)

Bemerkungen einer Reise im Russischen Reiche, im Jahr 1772. Petersburg. 8. 2. Theil. (Auctor est I. CH. GEORGI, rei pharmaceuticae deditus et comes Cl. PALLAS egregiaque insunt obseruata.)

On the improvement of medecine in London on the basis of public Good. London. 8.

Sammling af rön och af handlingar rörande landtbruket. Tom. I. Stockholm. 8.

Mémoire sur les maladies contagieuses du betail. à Paris. 4.

Recherches historiques et physiques sur les maladies epizootiques avec les moyens d'y remedier, publiés par ordre du Roi. ib. 8. Tomes. II.

Consultation sur la maladie epizootique, qui regne en Guyenne et dans les pays circonvoisins. à Bordeaux. 4.

Maladie sur les bestiaux, ayants à la suite le remède contre cette maladie. à Bordeaux. 8.

Consultation de l' Université de médecine sur la maladie epidemique, qui regne parmi les bêtes à corne et qui ruine la province de Languedoc. à Montpellier. 4.

Instructions et avis aux habitans des provinces meridionales de France sur la maladie putride et pestilentielle, qui detruit le betail. Publiées par ordre du Roi. à Paris. 4.

Extrait du mémoire instructif sur l'exécution du plan adopté par le Roi, pour parvenir à detruire entierement la maladie qui s'est repandue sur les bestiaux en Guyenne et dans les provinces circonvoisines. à Versailles. 12.

Geschichte der Einimpfungen der Hornviehseuche, welche anno 1770-1772. in Dännemark auf Königliche Kosten vorgenommen worden. Kopenhagen. 8.

Sur la formation des jardins. Par l'Auteur des considerations sur le jardinage. à Paris. 8. (*Distincte et accurate scriptus liber.*)

Epistolae ab eruditis viris ad HALLERVM scriptae. Vol. V. Bern. 8. mai.

Briefe über Thiere und Menschen. Leipzig. 8. (Versio bona libri lectu digni.)

Der philosophische Arzt. 1. Stück. Frankf. 8.

Schreiben 2 Aerzte aus Nordhausen an einen Freund und Arzt in Eisleben. 8. (f. l.)

Der Schleßische Arzt, oder Betrachtungen über verschiedene Gegenstände der Arzneywissenschaft. 2. Theil. Breslau. 8.

Beschreibung des sogenannten Mantuanischen Gefäßes, welches in dem Braunschweigischen Natural-Cabinet befindlich ist. Braunschweig. 8. (f. a.)

Kurze Anweisung für das Landvolk, zu Besorgung der Wälder, nebst einen Waldcalender. Zürich. 8. Arz.

Arzneyen wider physicalische ökonomische und diätetische Vorurtheile. 12. Stück, nebst Vorrede zum ersten Jahrgang, von F. A. WEBER. Heilborn. 8.
Briefe über verschiedene Gegenstände der Arzneykunde. Langensalza, 8.

Kritische Sammlungen, zur neuesten Geschichte der Gelehrsamkeit. 2. Bandes 2. Stück. Bützow und Wismar. 8.

Hamburgische Gartenbibliothek, worinnen mancherley lehrreiche und angenehme physicalische, moralische, historische, satyrische und poetische Schrifften, zur Bildung und zum Vergnügen des Verstandes, des Witzes und des Herzens, wie auch verschiedene, die Gartenkunst betreffende nützliche Aufsätze zu finden sind. Erster Band. Hamburg. 8.

IO. CHR. GOTTL. ACKERMANN, de trismo commentatio medica. Gotting. 8.

EIVSD. diff. Ima de dysenteriae antiquitatibus. Hal. 4.

I. I. ACKERMANN obseruationum medico chirurgicarum specimen inaugurale academicum. Resp. H. I. Koch. Kil. 4.

EIVSD. progr. de variolarum insitione. ib. 4.

OLOF ACRELLS chirurgiske händelsier cet. Stockholm. 8. c. f. (*Est hic liber denuo editus et valde auctus, quem non diu ante indicavimus 1777, a Cl. MURRAY in linguam translatus Germanicam*).

J. M. AEPLI *Abhandlung von den böartigen Fiebern.* Zürich. 8.

A Specimen of the medical Biography of Great Britain: with an Address to the Public. By JOHN. AIKIN. Surgeon. 4.

ALBINVS de natura hominis, (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 162.)

Zootomische und physicalische Entdeckungen von der innern Einrichtung der Bienen, besonders der Art
 Z 2 ihrer

ihrer Begattung entworfen, von I. F. E. ALBRECHT. Erfurt. 8. (Partes genitales apium describit aliasque egregias observationes subiungit).

* ALLOUCH diss. de patellae transversae fractura. Auctore et Resp. *Franc. Math. Didier de Lauroi. Paris. 4.*

N. M. AMBODICK diss. de hepate. Argentor. 4.

Trattato della acque minerali di NICOLA ANDRIA. (*Inter alia refert Cl. Auctor, aquas minerales, quae Olmitelli scatent, esse alcali et phlogisto penetratas, uti in colore coeruleo Berolinensi. Praeterea mercurium dulcem, kermes minerale, atque aurum mineralisatum invenit.*)

IO. ARDUINI saggio fisico mineralogico di lithogonia et orognosia. Padua. 4. mai.

EIUSD. Notizia sopra una sorgente di acqua acidula medicinale, scoperta nei monti di Arzignoro. ib. 12.

Icones rerum naturalium : ou figures enluminées d'histoire naturelle de Nord. Par M. ASCANIVS. Cahier III. à Coppenhagen.

Histoire des plantes de la Guiane Francoise. Par M. FUSEC AUBLET. 4. c. tab. aen. Vol. IV.

Recueil d'observations sur les methodes pour guerir la maladie épidémique des bêtes à cornes: par FELIX VICQ D'AZYR. à Paris. 4.

Institutiones medicae in usum auditorum suorum. Vol. I. Auctore IERM. AZZOGNIDI. Bologna. 8.

ERN. GODOFRED. BALDINDER diatribe de optima medicamentorum mixtione. Gotting. 4.

EIUSD. progr. de malignitate in morbis ex mente HIPPOCRATIS per recentiorum irritabilitatem et sensibilitatem illustrata. ib. 4.

EIUSD. diss. inaug. sistens vires chamomillae. Resp. Io. Daniele Carl. ib. 4.

ERNEST. GODOFR. BALDINGER progr. sistens vestigia irritabilitatis Hallerianae in veterum monumentis, exemplo calidi innati. Gotting. 4.

EIVSD. progr. sistens vindicias irritabilitatis Hallerianae. ib. 4.

EIVSD. *Magazin vor Aerzte. Leipzig.* 8. (Per partes haec collectio vulgata a Cl. Auctore, duodecima parte ad finem perducta est. Continuat vero Cl. Auctor hoc opus iam ita inscriptum: *Neues Magazin vor Aerzte.*)

Diff. sur cette pensée quelles sont les causes principales de la mort d'un aussi grand nombre d'enfants et quelles sont les preservatifs les plus simples pour leur conserver la vie. Par JACQUES BALLEXFERD, à Genev. 8.

GOTTL. BARKHAUSEN specimen botanicum sistens fasciculum plantarum ex flora comitatus Lippiaci. Gottingae. 4.

Observations historical, critical and medical on the wines of the ancients and the analogy between them and modern wines. By EDWARD BARRY. Lond. 4.

I. BATY diff. inaug. sistens descriptionem quorundam morborum Hungaris endemiorum et remedium iisdem familiarium et quasi domesticorum. Ultraj. 4 maj.

W. BAVER über die Wirkung der von Herrn MESMER entdeckten Magnetcur. Wien. 8.

I. W. C. BAVMER diff. de meningibus. Gieslæ. 4.

Kurze Lehrsätze über die Pocken zur Erforschung der wahren Natur dieser Krankheit von D. W. BAYLIER. Aus dem Englischen übersetzt von D. A. B. KOELPIN. Stettin. 8.

A. BEAUME' *Experimentalchymie. Aus dem Französischen. Leipzig.* 1 und 2 Theil. 8. (v. supra.)

**** BECHSTEDS** *vollständiges Niedersächsisches Land- und Gartenbuch. Flensburg und Leipzig. 8. 3 Band. Grundsätze der deutschen Landwirthschaft von IO. BECKMANN, 2te Ausgabe. Göttingen. 8.*

EIVSD. *physisch öconomische Bibliothek, 5ten Bandes 4tes Stück, und 6ten Bandes 1stes Stück. Göttingen. 8.*

Diff. histor. med. epist. de peripneumonia in vomica versa, ab HORAT. BELLINI. Rom. 8.

Discurso apologetico delle febre biliose nell'a 1772. del D. GVID. ANTONIO BENELLI. Bologna. 8.

Dal latte per uso della medicina, del Dottore LVI- GI BERTINI. Perugia. 8 mai.

Beobachtungen über den Gesundbrunnen bey Baulet im Fürstenthum Würzburg und Anweisung zu des- sen Gebrauch von CHRIST. IO. BERGER. Mei- ningen. 8.

EIVSD. *super chirurgiae genuina indole et recta discendi ratione ad medicinae studiosos allocu- tio. Hamburg. 8.*

TORB. BERGMANN *diff. inaug. de niccolo. Resp. Io. Afzelio Arvidron. Upsal. 4.*

EIVSD. *diff. inaug. de magnesia alba. Resp. Carol. Nörell. ib. 4.*

Nymphomania *de BIENVILLE translated in En- glish by EDW. SLOANE WILMOT. Lond. 8. (v. comm. nostr. Vol. XIX. p. 696.)*

P. BIERCHENS *Abhandlung von den wahren Kennzei- chen der Krebschäden, wie auch der scrophulösen und venerischen Geschwüre und Geschwülste. Aus dem Schwedischen übersetzt von D. ADOLPH MVR- RAY. (v. ibid. 513.)*

Précis d'operations de Chirurgie. *Par M. LE BLANC Tom. I et II. à Paris. 8.*

IO. LOR. BÖCKMANN'S *Naturlehre oder die gänzlich umgearbeitete Malerische Physik. Carlsruh. 8 maj. mit Kupfern.*

G. R. BOEHMER an pastus pecorum in stabulis potius, quam pratis instituendus. Resp. C. F. Schneider. Viteberg. 4.

PHIL. ADOLPH. BOEHMER diss. inaug. de cortice Peruvianò speciebus debilitatis magis accommodando. Resp. Theodof. Gottlieb Neigefind. Hal, ad Salam. 4.

EIVSD. diss. inaug. de difficili saepe caussarum scrutinio in morbis, exemplo icteri in puero vermिनoso obseruati illustrat. Resp. Paul. Joach. Scheele. ib. 4.

Herrn HERRMANN BOERHAAVEN Beschreibung der Arzneymittel und Recepte, die sich auf seine vom Freyherrn VAN SWIETEN erläuterten Lehrsätze von Erkänntnissen und Heilungen der Krankheiten beziehen. Aus dem Lateinischen übersetzt, 2te Auflage. Wien. 8.

G. D. BOESEL Grundlegung zur Hebammenkunst vor die Hebammen und Frauen, so Wehmütter werden und sich unterweisen lassen wollen, vor die Schwangeren, Gebährenden und entbundenen Frauen, kurz, ordentlich, deutlich und gründlich nach der Vernunft und Erfahrung abgefaßt, und mit den besten in dieser Kunst berühmtesten Verfassern bekräftiget etc. durch I. G. SONTAG. Leipz. 8. (Editio nova.)

BOLTEN von künstlichen Magneten in einer Nervenkrankheit. (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 147.

EIVSD. fortgesetzte Nachrichten von den mit dem künstlichen Magneten gemachten Versuchen in der Nervenkrankheit der Jungfer ***. Hamburg. 4.

Dictionnaire raisonné universal d'histoire naturelle, contenant l'histoire des animaux, des végétaux, minéraux, cette des corps celestes, des météores, et des autres principaux phénomènes de la nature; avec l'histoire et la description des drogues simples tirées des trois regnes; le détail

de leur usage dans la médecine dans l'économie domestique et champêtre, et dans les arts et métiers; avec une table concordante de noms latins cet. Par M. VALMONT DE BOMARE, à Paris. 6 Vol. 8 maj.

L. BONNETS *Betrachtungen über die organisirten Körper übersetzt und mit einigen Zusätzen herausgegeben von E. A. C. GÖTZE. Lemgo. 8.*

Recherches sur les maladies chroniques, leurs rapports avec les maladies aiguës, leurs périodes, leur nature, et la manière dont on les traite aux eaux minérales de Barèges et des autres sources de l'Aquitaine; par Mess. ANTOINE; THEOPHILE et FRANÇOIS DE BORDEU. Tom. I. à Paris.

A. BORN Index fossilium. (v. *comm. nostr.* Vol. XXI. p. 705.)

EIVSD. *Abhandlungen.* (v. ib. p. 322.)

G. H. BOROWSKI *systematische Tabellen über die allgemeine und besondere Naturgeschichte zu weitem Erklärungen in Vorlesungen. Berlin. 8. (Tabulae nominales, hinc inde mutato systemate.)*

ERN. GOTTLOB BOSE diss. inaug. aduersaria de apostematibus sistens. Resp. et Auct. C. Frey. Lips. 4.

EIVSD. progr. inaug. de miasmate morbofo in corpore errante. Lips. 4.

PHIL. ADOLPH BOEHMER diss. de notabilibus quibusdam, quae fetui in vtero et partu contingere possunt ad illustrandum infanticidium. Resp. I. G. Zierhold. Hal. 4.

Experiments, researches, and observations on the vitreous Spar, or Sparry Fluor. Being a complete

plete supplement to the discoveries made by the learned Mr. SCHEELÉ. By the ingenious Chymist and Alchymist at Paris M. BOVLLANGER. Translated in to English from the Authors Ms. by Mr. P. H. D. G. M. D. Lond. 8.

P. BOVNTER diss. exhibens nouam methodum remouendi a partu omnia, quae praeuideri possunt. Argentor. 4.

* BOVRRETS *Schilderung seiner Reise nach den Savoyischen Eisgebürgen. Aus dem Französischen. Mit Anmerkungen. Gotha. gr. 8. 2 Theile.*

J. A. BRAMBILLA *chirurgischpractische Abhandlung von der Phlegmone und ihren Ausgängen. Aus dem Italienischen übersetzt von I. G. P. Wien. 8.*

I. G. BRENDÉLII opusculorum medicorum. Tom. III. et vltimus. Curante H. A. WRISBERG. Goetting. 4.

Oeconomical and medical observations. By RICHARD BROOKLESBY. Lond. 8 maj.

H. L. VON BROCK *wahre Gründe der physical und experimental allgemeinen Forstwissenschaft, als ein Handbuch für Forstbediente zu gebrauchen. Leipz. 8. 4ter Theil.*

EIVSD. *Beantwortung der Frage, wie ohne Nachtheil der Festigkeit des Holzes das Wachsthum der Forsten beschleuniget werden könne. Berlin. 4.*

LADISLAI BRVZ diss. inaug. de gramine Mannae seu Festuca fluitante. Vienn. 8. c. fig.

Médecine domestique cet. Par M. BVCHAN. Traduit de l'Anglois par I. D. DVPLANIL, à Paris. 12. (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 580. ibidem et Germanicae versionis est mentio facta.)

Collection des planches enluminées et non enluminées représentant au naturel ce qui se trouve de

plus intéressant et de plus curieux parmi les animaux, les végétaux et les minéraux, pour servir à l'intelligence de l'histoire générale des trois regnes de la nature. Par M. BVCHOZ, à Paris. 12.

Histoire naturelle du regne végétal, ou nouveau Dictionnaire physique et oeconomique de toutes les plantes, qui croissent sur la surface du globe ; contenant leurs noms botaniques et triviaux dans toutes les langues, leurs classes, leurs familles, leurs genres, et leurs especes ; les endroits où on les trouve le plus communément ; leur culture ; les animaux aux quels elles peuvent servir de nourriture ; leurs analyses chimiques ; la manière de les employer pour nos alimens, tant solides que liquides ; leurs propriétés non seulement pour la médecine des hommes, mais encore pour celle des animaux ; les doses et les manières, de les formuler et les differens usages pour les quelles on s'en peut servir dans les arts, et métiers, on y a joint une bibliothèque raisonnée de tous les livres de botanique, l'explication des differens termes usités dans cette partie de l'histoire naturelle ; une notice de tous les systems, enfin la liste de professeurs et des jardins botaniques de l'Europe. Ouvrage orné de 1200 planches, gravées en taille douce par les meilleurs maitres et dessinées d'après nature. ib. fol.

Oeuvres complètes de M. le Comte DE BUFFON, ornées de plus de 360 figures des animaux, dont 60 n'avoient point paru. ib. (*Haec noua editio prohibet in 4 et in 12.*)

EIVSD. *allgemeine Naturgeschichte, 7ter und letzter Theil. Berlin. 8 maj.*

DE BUFFON *Naturgeschichte der vierfüßigen Thiere,*
3ter Theil. ib. 8 maj. m. K.

EIVSD. *Naturgeschichte der Vögel. Aus dem Fran-*
zösischen mit Anmerkungen und Zusätzen von D.
OEHMEN *übersetzt, 1 Theil. Leipzig. 4. m. K.*
(Idem liber a Cl. MARTINI. Berolini. 8vo. c. fig.
in Germanicam linguam est translatus et anno-
tationibus additamentisque auctus.)

Unterricht in der Naturgeschichte für diejenigen, wel-
che wenig oder gar nichts von derselben wissen, ertheilt
VON ANTON FRIDR. BÜSCHING. *Berlin. 8 min.*

Travels through the middle Settlements in North
America in the Years 1759 and 1760. with ob-
servations upon the state of the colonies. By
the rev. ANDREW BURNABY. London. 4.

Some thoughts on the nature of fevers, on the
causes of their becoming so frequently mortal
and on the means to prevent. By JOHN BUR-
RY. Lond. 8.

An account of puerperal fevers, as they appear in
Derbyshire and some of the Country adjacent.
By WILL. BUTTER. ib. 8.

Bibliothèque littéraire, historique et critique de la
médecine ancienne et moderne. Par M. c** à
Paris. 4.

Reponse de M. CADET a plusieurs observations de
M. BAYME', sur l'ether vitriolique. ib. 4.

Saggi d'agricoltura del Medico ANTONIO CAMPI-
NI sulla cultura delle terre, loro diversità e na-
tura, sulla seminazione de grani, loro stato na-
turale e morbofo, e sulla coltivazione de prati
naturali ed artificiali. Turin. 8.

FRID. LUDW. CANCRINI *erste Gründe der Berg-*
und Salzwérkskunde. 6ter Theil, welcher die Mark-
scheidekunst enthält. Frankf. 8 maj. m. K.

Teoremas y problemas para examinar i salees usar
qualesquiera aguas minerales. Par ANTON CAP-
DEVILA. Madrit. 4.

Traité theorique et pratique des maladies inflam-
matoires. Par M. I. F. CARRERE. à Paris. 8.

EIVSD. traité des eaux minerales de Rouffillon.
ibid. 8.

I. F. CARTHEUSER diff. nonnullae selectiores phy-
fico chymicae ac medicae varii argumenti post
nouam lustrationem ad prelum reuocatae. Franc.
ad Viadr. 8.

*Betrachtungen über das Verfahren, den Urin aus der
Blase zu ziehen, nebst Beschreibung eines besondern
Instruments, mit welchem man sicher denjenigen
Urin abziehet, welcher mit dem Catheter nicht ab-
geführt werden kann, von ALEXANDER CELLAI.
Aus dem Italienischen übersetzt von IOHANN DA-
VID HOMBERG. Breslau. 8. m. K.*

*Versuch einer Vertheidigung der Einpfropfung der
Blattern, worinnen gezeigt wird, daß weder das
Gewissen dadurch verletzt, noch die Religion belei-
digt werde. Aus dem Französischen des Herrn
CHAISS durch M. H. BENEZE. Gotha. 8.*

*Ueber die Orientalische Gartenkunst. Aus dem Engl.
des Herrn WILLIAMS CHAMBERS. Gotha. 8.*

A treatise of a cataract, its nature, species, causes
and symptoms with a distinct representation of
the operations by coaching and extraction. By
GEORGE CHANDLER. Lond. 8.

Lezioni anatomiche recitate nel teatro del Spedale
di S. Maria nuova dal Dr. COCCHI. Livorno. 4.

COLLIN obseruationes circa morbos cet. (v. comm.
nostr. Vol. XXI. p. 137.)

Preceptes sur la santé des gens de guerre ou hygiène militaire. Par Mr. COLOMBIER, Tom. I. à Paris. 8. (*Est continuatio libri Cl. COTE de médecine militaire.*)

Letera fulla circolazione del fluido scoperta in varie piante dell. Abb. BONAVENTURA CORTI. Modena. 8.

Du genre de philosophie propre à l'étude et à la pratique de la médecine. Par M. COSTE. a Nancy. 8.

DOMINICI COTVNNII de sedibus variolarum liber. Neapol. et Bologn. 8. (*v. comm. nostr. Vol. XIII. p. 411.*)

EIVSD. a treatise on the nervous sciatica, or nervous Hip Gout. Lond. 8. (*Latinum librum iam indicauimus, v. ib. Vol. XVIII. p. 125.*)

Nouvelles expériences et observations sur le fer; relativement a ce que M. DE BUFFON a dit de ce métal dans l'introduction a l'histoire des minéraux, qu'il vient de publier. Par M. du COVDRAY. à Upsal et à Paris. 12.

Le Dentiste Observateur, ou recueil abrégé d'observations tant sur les maladies, qui attaquent les gencives et les dents, que sur les moyens de les guerir etc. Par HONORE' GAILLARD COVROIS. à Paris. 12. c. f.

1. A. CRAMERS *Anfangsgründe der Metallurgie, darinnen die Operationen sowohl im kleinen als großen Feuer ausführlich beschrieben und mit deutlichen Gründen und Erläuterungen begleitet sind; 2 und 3ter Theil. Blankenburg und Quedlinburg. Fol. m. K.*

CRAMER de vitlandsche Kapellen in Asia cet. (*v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 204.*)

CVLLEN synopsis nosologiae methodicae cet. aucta a I. B. M. SAGAR. Amstelodami. 4 maj. (Cl.

CVLLEN

(CVLLEN *librum v. comm. nostr. Vol. XX. p. 716.*
et Cl. SAGAR systema morborum symptomaticum
v. ibid. Vol. XVIII. p. 448. Praeterea Germa-
nica versio Cl. CVLLEN exstat in libro, qui inscri-
ptus est: W. CVLLEN Anfangsgründe der practi-
schen Arzneywissenschaft. Erster Theil, welcher
die Fieber und entzündungsartigen Krankheiten be-
greift. Nebst einem Anhang, in welchem die sy-
stematische Eintheilung der Krankheiten dieses Ver-
fassers befindlich ist. Leipzig 1778. 8.)

EIVSD. a letter to Lord CATHCART, concerning the
 recovery of persons droroned and seemingly
 dead. Lond. 8.

Flora Londinensis, or Plates and Description of
 such Plants, as grow wild in the environs of
 London with their descriptions in Latin and En-
 glish, their uses in medicine, cet. By WILL.
 CVRTIS. Fasc. I-X. ib. fol. c. f.

D'AUBENTON *planches d'histoire naturelle. (v.*
comm. nostr. Vol. XXI. p. 11.)

DAWSON's cases in the acute rheumatism cet. (v.
ib. p. 594.)

Exposition raisonnée des différentes méthodes l'ad-
 ministrer le mercure dans les maladies vénérien-
 nes. Par M. DE HORNE. à Paris. 12. (*Iam de*
hac materia egit Cl. Auctor v. comm. nostr. dec.
IIdae Suppl. III. p. 510.

HEINR. FRID. DELIVS *diff. inaug. sistens cau-*
telas nonnullas circa secundinarum educationem.
Resp. C. H. Schreyer. Erlang. 4.

EIVSD. *diff. inaug. sistens aduersariorum physico*
medicorum collectionem, Resp. I. A. Ruth.
ibid. 4.

H. F. DELIVS diff. inaug. sistens aduersariorum cet.
Resp. A. S. Muller. Erlangae. 4.

EIVSD. diff. inaug. sistens aduersaria medica theore-
tico practica et chemica nonnulla. Resp. H. L.
Schmitjan. ib. 4.

L'art du deffillateur des eaux fortes. Par DE MA-
CHY. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 22.

Lettres et observations anatomiques, physiologi-
ques et physiques sur la une des enfans nais-
sans, avec un mémoire sur l'établissement, d'un
prix medaillique par M. l'Abbé DESMONCEAUX.
à Paris. 8.

Physique du monde démontrée par une seule cau-
se et un seul principe commun à tous les corps.
Par M. P. B. DELHAYES. à Versailles. 8.

HENR. DEVENTERS *neues Hebammenlicht*, 2 Theile.
2te Auflage. Iena. 8. m. K.

Précis des maladies chroniques et aiguës. Par M.
DIDELOT. à Nancy et Paris. 12. Tom. I et II.

I. G. L. F. DIETRICH'S *Anfangsgründe zu der Pflan-
zenkenntnis*. Leipzig. 8. m. K.

F. M. DISDIER diff. inaug. sistens de transuersis iu-
guli vulneribus theses anatomicas chirurgicas.
Resp. M. Bousquet. Paris. 4.

VAN DOEVEREN de cognoscendis mulierum mor-
bis. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 61.)

IAC. DOUGLAS myographiae comparatae specimen.
Edimb. 8.

DRURY'S Illustrations of natural history, Vol. II.
(v. ib. Vol. XVIII. p. 145.)

Catechisme sur l'art des accouchements pour les
sages femmes de la campagne cet. Par M.
AUGIER DUFOT. à Soissons. 12.

Histoire de la chirurgie depuis son origine jusqu'à
nos jours. Par M. DUJARDIN, Tom. I. à Pa-
ris. 12.

Medical

Medical commentaries. By ANDR. DUNCAN. London. 8.

I. IAC. EBERTS *kurze Unterweisung in den Anfangsgründen der Naturlehre zum Gebrauche der Schulen.* Leipzig. 8. m. K.

S. P. EHLEN *diff. de fontibus medicatis prope Kissingen et Boclet. Resp. suo filio.* Herbipol. 8.

I. F. EHRHARDT *diff. de variis sulphur antimonii auratum parandi methodis eiusque usu medico.* Erford. 4.

I. C. EHRMANN *diff. de colchico autumnali.* Paris. 4.
Beyträge zur Naturgeschichte der kleinsten Wasserthiere, aus den Danziger Wassern, von I. C. EICHORN. Danzig. 4. m. K. (Bona observata autodidacti, qui noua putat cuncta, quae vidit: omissa synonyma omnia, nec icones bonae, ita vt descriptiones saepe non sufficiant. Cl. O. F. MULLER dedit explicationem nonnullorum animalium in Naturae scrutatore.)

A description of the Mangostan, and the Bread-fruit: the first esteemed one of the most delicious; and the other the most useful, of all the fruits in the East Indies. By JOHN ELLIS. To which are added directions to Voyagers, for bringing over these and other vegetable productions, which would be extremely beneficial to the inhabitants of our West India Island. With figures. 4.

II VSD. *Anweisung, wie man Saamen und Pflanzen aus Ostindien und andern entlegenen Ländern frisch und grünend über See bringen kann. Nebst einem Verzeichniß dergleichen ausländischen Pflanzen, deren Bau in den Amerikanischen Colonien zum Besten der Arzneywissenschaft, des Ackerbaues, und der Handlung befördert zu werden verdient. Aus dem Englischen übersetzt, mit einer Kupfertafel.* Leipz. 8.

G. V. ENGESTROEM *Beschreibung eines mineralogischen Taschenlaboratoriums und insbesondre des Nutzens des Bläserohrs in der Mineralogie. Aus dem Schwedischen übersetzt und mit Anmerkungen versehen von D. F. C. WEIGEL, Greifswald. 8. m. K.*

I. G. POL. ERXLEBEN *Anfangsgründe der Chymie. Göttingen. 8.*

EIVSD. *physicalische Bibliothek. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 728.)*

R. ESCHAFFERIAVX *diff. de cortice Peruuiano Monspel. 4.*

C. E. ESCHENBACH *progr. in quo e principis medicis sanguinem et aquam e CHRISTI crucifixi latere perfosso effluxum miraculi defectu non laborantem proponit. Rostock. 4.*

FABRICII *systema entomologiae. (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 197. v. supra p. 19.)*

An essay on Bath Waters, Vol. II. By WILLIAM FALKONER, M. D. Lond. 8.

Treatise on the qualities of mercury. By M. N. D. FALK. Lond. 8.

EIVSD. *Abhandlungen über die venerischen Krankheiten in 3 mit Kupfern versehenen Theilen abgefaßt. Aus dem Engl. Hamburg. 8 maj.*

EIVSD. *a description of Patagonia cet. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 729.)*

EIVSD. *Beschreibung von Patagonien cet. nebst einer neuen Charte der Südlichen Theile von Amerika. Gotha. 8.*

Enquiry into the propriety of bloodletting in consumptions. By SAMUEL FARR. Lond. 8.

Le Médecin de soi-même, ou methode simple et aisée pour guerir les maladies vénériennes, avec la recette d'un chocolat aphrodisiaque, aussi utile qu'agréable. Nouvelle Edition augmentée des analyses raisonnées et instructives de tous
Tom. XXIII. Pars II. Aa les

les ouvrages, qui ont paru sur le mal vénérien depuis 1740. jusqu'à présent, pour servir de suite a la Bibliographie de M. ASTRUC; et de la traduction françoise de la Dissertation de M. BOEHM. Par M. LE FEBVRE. à Paris Tom. II.
Bewährtes Mittel, den verborgenen und offenen oder eiternden Krebs aus dem Grunde zu heilen, von WILHELM REINHARD LE FEBVRE. Aus dem Französischen übersetzt von GEORGE ADAM IVNER. Strasburg. 8.

ANTON. FEDERICI de causa mechanica praecipuarum luminis proprietatum Rom. 4.

M. I. N. FELDNER diss. inaug. exhibens prodromum ad historiam fungorum agri Vindobonensis. Vienn. 8.

P. FERMIN'S ausführliche historisch physicalische Beschreibung der Colonie Surinam, I Theil, aus dem Französischen übersetzt. Hamburg. 8. m. K.

EIVSD. höchstnöthiger Unterricht an das Landvolk von der thierischen Haushaltung als eine Fortsetzung von TISSOTS Unterricht, aus dem Französischen übersetzt und mit Anmerkungen erläutert von M. F. ALIX. Frankfurt. 8.

Catechisme sur l'art des accouchements pour les sages femmes de la campagne. Par M. AVGIER DU FOI. à Paris. 12.

Riccerche filosofiche sopra la fisica animale del Signor Abbate FELICE FONTANA. Tom. I. Florent. 4.

EIVSD. Saggio di osservazioni sopra il falsa ergot o la tremelle. ib. 4.

A critical enquiry in tho the ancient and modern manners of treating the diseases of the urethra, with an improved methode of cure. By JESSI FORT. Lond. 8.

FORSKÅL descriptiones animalium. (v. comm. nostr.
Vol. XXII. p. 503.

EIVSD. flora Aegyptiaco Arabica. (v. ib. p. eadem.)

FORSTEN de cantharidibus. (v. ib. 675.)

Dictionnaire raisonné d'hippiatrique cavallerie, manège et marechallerie. Par M. LA FOSSE. à Paris. 8 Vol. 4.

Observations sur les fievres putrides et malignes avec des reflexions sur la nature et la cause immediate de la fievre. Par M. FOVRNIER. à Dijon.

I. W. FRIES diss. sistens memorabilem casum in virgine de emollitione ossium. Argentor. 4.

L. F. FRISCH *Natursystem der vierfüßigen Thiere in Tabellen, zum Nutzen der erwachsenen Schuljugend.* Glogau. 4.

I. L. FÜSLINS *Verzeichniß der ihm bekannten Schweizerischen Insecten mit einer gemahlten Kupfertafel, nebst der Ankündigung eines neuen Insectenwerks.* Zürich und Winterthur. 4 maj. (Entomologis acceptissimus insectorum Helueticorum, quorum numerus est 1204, catalogus. Nomina Linneana, additis vernaculis, subiunctaque icone Schaefferiana, Roeseliana, aut alia vivis coloribus picta: tum locus natalis et interdum observatio sequitur. 20 nouae species, e quibus in tabula addita bene depicta sunt sequentia insecta. f. 2. *Cerambyx scabricornis*. f. 1. *Meloe fasciatus*. f. 5. *Gryllus cantans*. f. 2. *Papilio* (Plebei. ruric. caudatus) *coluteae*. f. 6. *Papilio* (Plebei. ruric. caudatus) *Melampus*. f. 4. *Aranea sanguinolenta* LIN.? Liber simul indicatus est: SVLZERI succincta insectorum historia, de qua alio tempore.)

Chymie hydraulique pour extraire les sels essentiels des végétaux, des animaux et des minéraux par

le moyen de l'eau pure par le Comte DE LA GARAYE, augmentée des notes par M. PARMENTIER. à Paris. 12.

Detail de la nouvelle direction du Bureau des Nourrices de Paris; pour servir de Modele à de pareils etablissmens. On y a joint deux consultations medico legales relatives à cet objet. Par I. I. GARDANE. à Paris. 8.

EIVSD. *entdecktes Geheimniß der SVTTONS.* (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 135.)

** GATTENHOFI progr. de abdominis crassi et obesi fatis. Heidelberg. 4.

EIVSD. diss. inaug. sistens inflammationis causas et euentus. Resp. I. G. Wendt. ib. 4.

EIVSD. progr. de viribus vitalibus. ib. 4.

DE GEER mémoires des insectes, Tom. V. (v. comm. nostr. dec. III. suppl. I. p. 92.)

IO. LVDOV. GERICKE diss. inaug. sistens miasmatalogiam generalem. Gotting. 4.

DAVID VAN GESSCHEER *Abhandlung von der Nothwendigkeit der Amputation. Aus dem Holländischen von MATTHAEVS MEDERER. Wien. 8.*

Memoria di G. ANTON GIACONVILLO sopra l'uso e gli utilissimi effetti del gipso nell' agricoltura. Venez. 4.

Lupiologie, ou traité des tumeurs connues sous le nom de Loupes, avec des details sur les effets et la manière d'agir des caustiques, des recherches sur le ganglion, le goître, les tumeurs encystées des paupières, la ranule, l'hydropisie de la moëlle epiniere et des reflexions sur les moyennes de perfectionner l'art de guérir. Par M. GIRARD. à Paris.

IOS. GISI diss. de necessario instrumentorum in arte obstetricia vsu. Argentor. 4.

I. A. GLADBACH index in SWIETENII commentariorum tomos. V. L. B. 4.

Geschichte und Heilung einer sieben und zwanzigjährigen äußerlichen Krankheit, welche durch den Aufenthalt eines Steins von 2 Lothen in der Harnröhre verursacht worden. Beschrieben von G. GLADBACH. Göttingen und Gotha. 8.

F. G. GLAESER *Versuch einer mineralogischen Beschreibung der Grafschaft Henneberg, Churfürstlichen Antheils. Leipzig. 4.*

GLASER, M. D. *mit Anmerkungen und Erläuterungen verbesserte Preisschrift, wie die Feuerlöschanstalten in den kleinen Städten und Dörfern zu Verhütung großer Feuersbrünste zu verbessern sind. ib. 8.*

I. G. GLEDITSCH *systematische Einleitung in die neuere, aus ihren eigenthümlichen physikalisch ökonomischen Gründen hergeleitete Forstwissenschaft, 2ter Band. Berlin. 8. (Systematicus atque in scientia forestali praestantissimus liber.)*

10. FRID. GMELIN de alcalibus cet. (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 228.

EIVSD. *Abhandlung von den giftigen Gewächsen Deutschlands. (v. ibid. Vol. XXII. p. 422. vbi et reliqua huc pertinentia scripta de venenis Cl. Auctoris possunt reperiri.)*

S. G. GMELIN *Reise durch Rußland. (v. ibid. Vol. XXI. p. 303.)*

An history of eart and animated nature. By OLIVIER GOLDSMITH. Lond. 8.

E. G. GRAF *diff. inaug. de petechiis sine febre. Götting. 4.*

An essay on the pestilential fever of SYDENHAM, commonly called the caol, hospital, ship, and camp fever. By WILL. GRANT, M. D. Cadell. 8.

- WILL. GRANT *Beobachtungen über die Fieber.* (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 549.)
- C. G. GRVNER *semiotica.* (v. *ibid.* p. 601.)
- EIVSD. *progr. Neque Eros neque Trotula, sed salernitanus quidam medicus, isque christianus auctor libelli est, qui de morbis mulierum inscribitur.* Ienae.
- EIVSD. *diff. inaug. sistens experimenta nonnulla cum calculis vesiculae felleae humanae instituta.* Resp. B. G. F. Conradi. *ib.* 4.
- G. S. GRVNER'S *Naturgeschichte Helvetiens in der alten Welt.* Bern. 8 maj.
- EIVSD. *Versuch eines Verzeichnisses der Mineralien des Schweizerlandes.* *ib.* 8.
- BERN. GVERARDS *Anfangsgründe der Geburtshülfe zum Gebrauch seiner Vorlesungen und Vorthail aller Geheyratheten.* Düsseldorf. 8.
- IO. GOTTL. HAASE *diff. inaug. de hydrocele interna.* Resp. et Auctore Christ. Frider. Scheffler. Lips. 4.
- ANT. DE HAEN *liber de magia.* Lips. 8 maj.
- EIVSD. *rationis medendi continuatae, Tom. II.* Vienn. 8 maj. c. fig.
- EIVSD. *Abhandlung von der sichersten Heilungsart der natürlichen Pocken.* *ib.* 8 maj.
- I. D. HAHNII *oratio de medico speculatore.* L. B. 4.
- EIVSD. *oratio de venenis.* Lips. 8. (*Prima editio Traiecti ad Rhenum est edita et a nobis recensita, v. comm. nostr. Vol. XX. p. 307.*)
- ALBERT. DE HALLER *appendices in SCHEVCHZERI agrostographiam.* Tigur. 4. (v. *ib.* Vol. XXI. p. 50.)
- EIVSD. *bibliotheca chirurgica, Tom. II.* (v. *ibid.* p. 503.)
- EIVSD. *Anfangsgründe der Physiologie des menschlichen Körpers. Aus dem Lateinischen übersetzt von* I. SAM. HALLEN. 7ter Band. Berlin. 8 maj.

DU HAMEL DU MONCEAU *Abhandlung von Obstbäumen. Aus dem Französischen übersetzt von G. C. OELHAFEN. Nürnberg. 4 maj. m. K.*

EIVSD. *Naturgeschichte oder ausführliche Beschreibung der Erdbeerpflanzen. ib. 4 maj. m. K.*

Fauna Norvegica red CHRISTOPHER HAMMER. Kiöben.

Elements of the practice of Midwifery. By ALEX. HAMILTON. Lond. 8.

The english Lepidoptera: or the Aurelians Pocket companion: containing a Catalogue, of upwards of 400 Moths and Butterflies, the food of their respective caterpillars, the time of changing into chrysalis, and appearance in the winged state; also, the places, where they are usually found, with a concise description. By MOS. HARRIS. 8.

PETR. IMMAN. HARTMANN in paedicatorum noxium et infestum reipublicae civem. Resp. Dav. Henric. Stoltenberg. Traj. ad Viadr. 4.

EIVSD. diss. inaug. de cardialgia colicaque funesta ab ingestis orta et multiplici spasmodorum genere, inprimis St. Viti stipata. Resp. D. F. Kruger. ib. 4.

Beschreibung der Reise um die Welt und Entdeckungen im Südmeer. Englisch und Deutsch von HAWKESWORTH und I. F. SCHILLER, historisch zusammengefasst und beschrieben von I. L. SCHWARZ, I und 2ter Theil. Hamb. (v. comm. nostr. Vol. XX. p. 464.)

CHRIST. AVG. HELD de tempestivo corticis Peruviani usu in febribus inflammatoriis. Gotting. 4.

An essay on glandular secretion, containing an experimental enquiry into the formation of Pus: and a critical examination into an opinion of M.

JOHN HUNTERS, that the Blood is alive. By JAMES HENDY, M. D. Lond. 8.

HENKELS *Abhandlung der chirurgischen Operationen, VII. Stück.* (v. comm. nostr. decad. II. dae Suppl. p. 728.)

Dictionnaire d'Histoire naturelle, qui concerne les Testacées ou les Coquillages de Mer, de Terre, et d'eau douce, avec la Nomenclature, la Zoonomorphose, et les differens systêmes de plusieurs célèbres Naturalistes, anciens et modernes. Ouvrage, qui renferme la description détaillée des figures des coquilles, l'explication des termes usités, les propriétés de plusieurs, et les notes en partie des endroits ou elles se trouvent. Par l'Abbé FAVART D'HERBIGNY, 3 Tomes. à Paris. 8. (*Ad doctrinam de conchyliis utilis liber.*)

F. S. HERMANN diss. inaug. de vera natura cuticulae eiusque regeneratione ex mente Cl. KLIN-KOSCH. Prag. 8.

J. L. HERRMANN'S *Abhandlung und gegründete Wahrnehmung von der Kriebelkrankheit, so in Niederhessen vom Jahr 1771 bis zum Ende des Heumonnats 1772 epidemisch grassiret, zum Beytrag einer vollständigen Geschichte von dieser Epidemie.* Cassel. 8.

J. L. HEYDERICH diss. inaug. sistens principia musti Tyrnaviae. 8.

JO. HILL horti Malabarici noua editio. Lond. 4. (*Iam quaedam de hac noua editione edisseruimus. v. comm. nostr. Vol. XX. p. 152.*)

EIVSD. enquiries into the nature of a new mineral acid discovered in Sweden etc. To which is added an Idea of an artificial arrangement and of a natural method of fossils etc. ib. 8. (*Id, quod additur, est tantummodo noua editio systematis Auctoris. Minerale, in quod inquisiuit Cl. HILL, est fluor*

fluor spatofus f. fluor mineralis WALLERII, a Cl. SCHEELE in actis Academiae Regiae Sueticae anni 1771. Vol. XXXII. v. comm. nostr. Vol. XX. p. 275. iam examinatus. Cl. HILL autem putat inesse huic spato combinationem acidı Vitriolici cum featite.)

Theorie der Gartenkunst von C. C. L. HIRSCHFELD. Leipzig. 8.

10. HOFMANN'S *Anleitung zur Naturlehre für Ungelehrte. ib. 8.*

CHRIST. GOD. HOFMANN *commentarius de coemeteriis ex vrbibus tollendis. Francof. 8.*

7. HOFMANN'S *Abhandlung von der gewissen Vorhersehung des Todes in Krankheiten, zum nützlichen Unterricht anfangender Aerzte sowohl, als auch besonders derer Herren Geistlichen auf dem Lande. Aus dem Lateinischen übersetzt, und mit practischen Anmerkungen erläutert von B. W. RÖDDER. Fr. und Leipzig. 8.*

1. R. S. HOLDEFREVND *Erzählungen merkwürdiger Krankengeschichte. Braunschweig und Wolfenbüttel, 8.*

1. D. HOMBERG *anatomisch und chirurgische Fragen und Antworten zum Nutzen und Gebrauch derer, die sich der Heilungskunst befließen. Breslau. 8.*

8. HORVATOVSKY *flora Tyrnaviensis indigena P. I. Tyrnav.*

Exposition raisonnée des différentes méthodes d'administrer le mercure dans les maladies vénériennes précédée de l'examen des preservatifs. Par M. DE HORNE. à Paris. 12.

Remarks on the observations made in the late voyage towards the North Pole for determining the acceleration of the pendulum in latitude 79° 50. By SAMUEL HORSLEY in a letter to CONSTANT. JOHN PHILIPPS. Lond. 4.

HÖVTTYN nautuurlyke historie der Dieren. (*v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 555.*)

Anatomia vteri grauidi tabulis illustrata Auctore
GVIL. HUNTER. (*Hunc splendidissimum librum
non diu ante indicauimus.*)

IO. IACQVEREZ diss. inaug. de partu quodam natu-
rali laborioso propter gangraenam in vtero prae-
existentem et rupturam vteri. Argentorat. 4.

N. J. JACQVIN flora Austriaca seu plantarum sele-
ctarum in archiducatu Austriae sponte nascentium
icones et descriptiones, Tom. III. Vienn. fol.

IO. HENR. JAEGER spicil. inaug. de pathologia ani-
mata, praemissa tractatione de generatione
aequiua. Gotting. 4.

G. F. IAEGENSCHMIDT *Unterricht für die Hebam-
men etc. 1ster Theil, welcher die Geburtshülfe ent-
hält. Carlsruhe. 8.*

G. I. IAENISCH diss. inaug. sistens phthiseos ex vl-
cere curationes antiquas. Gotting. 4.

IO. IASKIEWICZ diss. inaug. sistens pharmaciam re-
gni vegetabilis. Vienn. 8.

IAC. FRID. ISENFLAMM diss. inaug. de vi corpo-
rum primitiua. Resp. L. C. Voigt. Erlang. 4.

*Sendschreiben an den Herrn Stadtchirurgus HELL-
MANN in Magdeburg, dessen Urtheil, die Lobsteini-
schen Staarmesser betreffend von IO. HEINR. IVNG,
Fr. am Mayn. 8.*

BALTH. IO. IVRTZICK diss. inaug. de noxiis reper-
cutientium effectibus. Hal. Sax. 4.

*Das unumstößliche Naturzeugniß der besten Abhol-
zungszeit von MELCHIOR CHRIST. KAEPLER.
Meinungen. 8.*

*Anmerkungen über die Marktscheidekunst, nebst einer
Abhandlung von der Höhenmessung durch das Ba-
rometer von A. G. KÄESTNER. Göttingen. 8.*

AFFANASEI KAWERSNIEW von der *Abartung der Thiere*. Leipzig. 8. (In nutrimentis et climate ponit varietatum causas.)

I. G. A. H. KEYSERS *Unterricht von den Nutzen und besondern Heilungskraft der Eichel, in Absicht auf die Darrsucht oder Auszehrung der Kinder*. Braunschweig. 8.

** KIES diss. de effectibus electricitatis in quaedam corpora organica. Resp. C. H. Koeslin.

JOS. THED. KLINKOSCH dissertationes medicae selectiores Pragenses. Vol. I. Prag. 4 maj. c. tabb. aen.

JAC. KOECHLIN diss. de felicitate empiricorum medicastro-
rum diuersa a felicitate veri medici. Bas-
fil. 4.

J. KOPP diss. de Sinapi optima medicina. Duisb. 4.

CAR. ERNST. KOSITZKI diss. inaug. de noxis fasciarum, gestationis et thoracum. Gotting. 8.

JAC. KOSTERZEWSKI diss. de gratiola. Vienn. 8.

JO. AVG. KRATZER *physikalische Discourse über die sämtliche Bienenzucht*. Wien. 8 maj.

G. R. KRICK diss. sistens arthritidis vagae decursum, ex recentibus exemplis descriptum. Duisb. 4.

I. G. KRÜNIZ *ökonomische Encyclopedie oder allgemeines System der Land- Haus- und Staatswirthschaft in alphabetischer Ordnung*, 4ter Band. Berlin. 8 maj. m. K.

DE KRZOWITZ: historia febrium. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 322.)

Discours prononcé aux écoles de médecine pour l'ouverture solennelle des écoles de chirurgie le 29 November 1775. par M. CLAUDE LAFISSE. à Paris. 4.

P. A. LAMPE de noxis ex sepultura in templis. Argentor. 4.

Ricer-

Ricerche fisiche intorno alla salubrità dell' aria di
MASSIGLIO LANDRIANI. Mayland. 8.

J. H. LANGENS *Briefe über verschiedene Gegenstände
der Naturgeschichte und Arzneykunst. Lüneburg
und Leipzig.* 8.

W. I. N. LANGSVERT *historia medica morbi epi-
demici siue febris putridae ann. 1771 et 1772.*
Prag. 8.

** DE LASSVS *diff. de hernia inguinali congeni-
ta. Resp. P. I. Pellutan.* Paris. 4.

ÆIVSD. *diff. sur la nymphe, qui a remporté le prix
double de physique en 1773. proposé par l'Aca-
demie de Lyon.* Genév. 8 maj.

LEAKE *über verschiedene Krankheiten der Kindbette-
rinnen etc. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 79.)*

M. F. LEDERMÜLLERS *physicalisch microscopische Ab-
handlung von Asbest, Amiantstein oder Erdflass
und einigen andern mit derselben verwandten Fos-
flien.* Nürnberg. 4. m. K.

J. D. LEERS *flora Herbornensis exhibens plantas
circa Herbornam Nassoviorum crescentes.* Her-
born. 8. c. fig.

ANTON DE LEFFLERAN *diff. inaug. de paralyfi.*
Vienn. 8.

L. B. LENTINS *Beobachtungen einiger Krankheiten
und der Entstehung des Mutterkorns.* Göttingen. 8.

IO. GOTTFR. LEONHARDI *de salibus succineis.*
Lips. 4.

ÆIVSD. *observationes chemicae. (v. comm. nostr.
Vol. XXI. p. 229.)*

LEPECHIN *Tagebuch der Russischen Reise. (v. ib. Vol.
XXII. p. 136.)*

NATHAN. GODOFR. LESKE *progr. physiologiae ani-
malium commendatio.* Lips. 4. (Generalia de
corde et pulmonibus animalium, iam cognita,
simul-

simulque ostenditur, quanta etiamnum in Zootomia detegenda restent.)

EIVSD. theses philosophicae. ib. 4. (*Praemittuntur quaedam de conservatione corporum naturalium.*)

Le voyageur Naturaliste, ou Instruction sur les moyens de ramasser les objets d'Histoire Naturelle, et de les bien conserver, avec des observations propres à étendre les recherches relatives aux connoissances humaines en general par I. C. LETTSOM, Doct. en Med. etc. traduit de l'anglois. La seconde edition, corrigée et augmentée. à Amsterdam. 12mo.

Connoissance pratique des medicamens les plus salutaires par M. LEWIS. à Paris. 12.

LIDBECKS afhandling om nyttan of medicinal växters etc. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 359.)

PAVL. CHRIST. LINCKE ep. grat. de hellebori viridis in fluore albo venereo usu medico. Servest. 4.

IACOB LIND'S *Abhandlung vom Scharbocke. Nach der 2ten Ausgabe aus dem Englischen von D.* 10.
NATHAN. PEZOLD. Riga. 8.

LINNAEI vollständiges Natursystem von MÜLLER. v. comm. nostr. Vol. XX. p. 28.)

EIVSD. *Gattungen der Pflanzen und ihre natürliche Merkmale nach der Anzahl, Gestalt, Lagen und Verhältniß aller Blumentheile. Nach der 6ten Ausgabe, und der 1 und 2ten Mantiße übersetzt von* I. I. PLANER. Erfurth. 8 maj.

EIVSD. *Pflanzenreich nach dem neuesten Natursystem von C. F. DIETRICH. Leipzig. 8.*

EIVSD. diff. inaug. sistens plantas Surinamenses. Resp. Iacob. Alm. Upsal. 4

EIVSD. diff. inaug. de scorbuto. Resp. Ern. D. Salomon. ib. 4.

LINNAEI diff. inaug. sistens medicamenta purgantia. Resp. *Io. Rotheram*. Upsal. 4.

EIVSD. diff. inaug. de ledo palustri. Resp. *Io. P. Westring*. ib. 4.

EIVSD. diff. inaug. bigas insectorum sistens. Resp. *Andr. Dahl*. ib. 4. c. fig.

EIVSD. diff. inaug. sistens canones medicos. Resp. *Sueno And. Hedin*. ib. 4.

EIVSD. diff. inaug. de perspiratione insensibili. Resp. *Nicol. Avellan*. ib. 4.

EIVSD. diff. de opio. Resp. *Georg. Eberh. Georgio*. ib. 4.

Saggio e memoria della cura preservativa da l'idrofobia eseguita in dieci persone ott ese da cane rabioso da **IGNATIO LOTTI**, in Venet. 4.

Ladifesa degli oleosi nella cura della malattia biliosa di **ANTONIO LIZZARI**. ib. 8.

Elemens de la theorie et de la pratique de la chimie. Auctore **MACQVER**. à Paris. 8.

I. MARCVS diff. inaug. de diabete. Goetting. 4.

CHRIST. GVIL. HENR. DE MARE'ES diff. inaug. de animi perturbationum in corpus potentia. ib. 4.

An essay on gleets. By **I. P. MARAT**. Lond. 4.

EIVSD. de l'homme ou des principes et des loix, l'influence de l'ame sur le corps et du corps sur l'ame. Tom. I. à Amsterdam. 8.

Mémoire pour servir au traitement d'une fièvre epidemique, fait et imprimé par ordre du Gouvernement. Par **M. MARET**. à Dijon. 12.

Delle acqua termali di Vinadio usate in lavando, bagno doccia, stuffa, fango, muffle, commentario di **GIOV. ANT. MARINO**. Turin. 8.

Hortus Romanus, secundum systema **I. P. TOVRE FORTII** a **NICOLAO MARTELLIO**; Linneanis characteribus expositus, adiectis singularum plantarum analysi ac viribus. Species suppeditabat

tabat ac describebat **LIBERATIVS SABBATI.**
(*Huius continuati operis tomum primum paulo ante
reteruimus.*)

IO. IAC. MARTIN diff. sistens experimenta et cogi-
tata nonnulla circa lixivium sanguinis. Argent. 4.

F. H. W. MARTINI *allgemeine Geschichte der Natur,*
2ter Band. Berlin. 8 maj. (Mortuo Auctore, a
Societate Physicorum continuabitur.)

EIVSD. *neues systematisches Conchyliencabinet.* 3ter
Band. 3te Ausgabe. Nürnberg. 4. m. K. (Cl. **CHEM-**
NIZ continuationem libri utilissimi suscepit.)

Elements of natural History. By **THOM. MARTYN,**
B. D. Cambridge et London. 8. (*Est synopsis
historiae naturalis iuxta systema LINNAEI. Spe-*
cies tamen ex BUFFONO, PENNANTO aliisque au-
ctae sunt. Hoc volumen mammalia tantum con-
tinet.)

Reflexiones de natura, causis et curatione cancri
cet. Auctore **CAIETANO MARVLLA.** Florent. 8.

IO. GOTTLÖB MATTHIAS diff. inaug. sistens gene-
ralissimam dispositionis haereditariae et morbo-
rum inde determinatorum theoriam. Hal. ad
Sal. 4.

F. L. F. MAXIMILIAN diff. inaug. de alcali vegetabi-
li, quatenus sit eductum et productum. ib. 4.

Reliqua proxime.

Contenta

Contenta in hac parte.

I. Journal de medéc. Par M. ROUX. Tom. XLIII et XLIV.	pag. 195
II. Chimie experimentale et raisonnée. Par M. BAYME. Tom. II.	211
III. Florae Danicae. Vol. III. et IV.	235
IV. JACQVIN miscellanea Austriaca ad botanicam, cet.	241
V. KOELREUTERS <i>entdecktes Geheimniß der Cryptogamie.</i>	247
VI. LUDWIG de sexu muscorum detecto	251
VII. WURTZ conamen mappae generalis medicamentorum cet.	252
VIII. MURRAY apparatus medicaminum cet. Vol. II.	260
IX. GRVNER via et ratio formulas conscribendi	265
X. <i>Neue Sammlung von Versuchen und Anmerkungen der naturforschenden Gesellschaft in Danzig, I Theil</i>	268
XI. PROCHASKA de carne musculari.	273
XII. EIVSDEM de structura neruorum.	276
XIII. BÖHMER diss. de nono pare neruorum cerebri.	277
XIV. ISENFLAMM <i>von Nerven.</i>	279
XV. ACRELLS <i>chirurgische Vorfälle, I und 2ter Theil.</i>	284
XVI. MICHAELIS de angina polyposa.	293
XVII. ELSNER <i>von der Brustbräune.</i>	303
XVIII. TRALLES de vesicantibus.	306
XIX. HUNTER de vtero grauido.	329
XX. Hortus Romanus. Vol. I.	337
XXI. BOSCH hist. constitutionis epidemicae verminosae.	342
XXII. Noua physico medica.	ibid.
XXIII. Index scriptorum physico medicorum, quae anno 1775 prodierunt.	345

COMMENTARII
DE REBUS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XXIII. PARS III.

LIPSIAE MDCCLXXX.

APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.

Venduntur etiam

Londini apud Fr. Elmsly. Edinburgi apud Io. Balfour. Lugd. Bat. apud
Frates Luchtmann. Parisiis apud Barroi senior. Venetiis apud Io. Bapt.
Pasquali. Milano apud Ios. Galeazzi. Augustae Taurinor. apud
Laurent. Giraud. Holmiae apud Magnum Sweterum.

Jos: Banks

I.

Journal de Médecine, Chirurgie, Pharmacie etc.
par Mr. A. ROUX, Tom. XLV. à Paris, 1776.
8. pagg. 576. et Tom. XLVI. pagg. 576.
ibid. eod.

i. e.

Diarium ad Medicinam, Chirurgiam et Pharmacia-
m pertinens, Auctore A. ROUX, Tom. XLV,
et Tom. XLVI.

Mensis Ianuarius.

Tom.

1. *Observationes de morbis Turcarum, Auctore Cl. XLV.*
PARIS *). Pests videlicet, et febrium ma- p. 12.
lignarum epidemicae causae non solum narrantur,
sed et sanandi ratio traditur.

2) *Epistola tertia ad A. M. ANT. DE HAEN, p. 24.*
a M. LOUIS ODIER, de metuenda morte ex variolis:
insunt tabulae, quibus de mortuis ex variolis in
tractu Geneuensi supputatio fit.

3) Hanc excipit *epistola DE LA ROCHE, qua p. 45.*
observatio de tetano eiusque, ope mercurii, sanatione
continetur. Virginem quandam quatuordecim an-
norum natam, tetano correptam esse refert, eiusque
historiam fusius tradit, cui tandem suas subnectit
observationes, et usum mercurii suadet.

4) *Observatio Cl. CHARNAUX de tumore testi-* p. 74
culi et scroti per castrationem discussa. Exemplo il-
lustratam hanc observationem aliis, ut simile quid
tentent, admodum commendat.

5) Tandem *observatio Cl. LA VALEE de in-*
fante nato absque ullis vitae indiciis, atque facili qua-
dam

Bb 2

*) vid. supra.

dam methodo ad vitam reducto. Mortem huius infantis ex funiculo umbilicali, qui dupliciter circa collum erat conuolutus et vim venis iugularibus externis intulerat, deducit; vnde ex illo funiculo sanguinis aliquam partem effluere fecit, quo emisso, pulsum cordis et arteriarum sensit, et frictionibus cum calido vino in cordis, pectoris et infimi ventris regionibus institutis, in integrum restituit infantem.

Mensis Februarius.

- p. 111. I) *Systema physicum et morale feminarum, suae, disquisitio philosophica de constitutione, statu organico, temperamento, moribus et functionibus sequiori sexui propriis, conscriptum, a Cl. ROUSSEL.* Duabus partibus totum absoluitur, prior tradit differentias generales inter utrumque sexum intercedentes, quae potissimum conspiciuntur tempore pubertatis, quo primitiua constitutio multas easque admodum conspicuas subit mutationes. Quae ipsae Cl. Auctori ansam suppeditarunt de structura partium solidarum sensibilem, et de peculiari organisatione partium constitutiuarum feminarum accuratius commentandi; inprimis in elementorum subtilitate organa feminarum constituyente, principium singularis illius mobilitatis quae in ipsis reperitur, collocat, ex quibus etiam mollitiem, ipsis propriam repetit. Mollities illa et sensibilitas igitur principem locum penes femellas obtinent easque ita distinguunt, ut ratione temperamenti non tanta obseruetur varietas, quanta in viris conspicitur. Quam quidem temperaturam remediis naturalibus conservari posse statuit Cl. Auctor, quorsum refert labores modicos, eamque turbari causis fortuito casu accedentibus, abusu alimentorum et potulentorum etc. In posteriori parte tractat peculiare differentias utrumque sexum discernentes. Quare agit de orga-
- p. 113.
- p. 116.
- p. 125.
- p. 126.

organis generationi dicatis eorumque structura anatomica et functionibus, quorum organorum in utroque sexu diuersitas potissimum amorem virorum alliciunt. Deinde functiones ad actum generandi concurrentes persequitur, easque menstrui fluxus principium esse asserit, qua occasione de matrice, vagina, generatione in vniuersum quoad sexum sequiorem ex mente HIPPOCRATIS lectu digna protulit. Tandem de grauiditate, de naturali partus termino, de naturali partu et lactatione disputauit.

2) *Epistola Cl. PICQUE, de temperamentis p. 132. in vniuersum et idiosyncrasiis quibusdam peculiaribus.* Magnam vtilitatem ex doctrina de temperamentis ad artem salutarem redundare ex HIPPOCRATIS et GALENI scriptis non solum, sed etiam ex CLERICO colligitur, qui cum reliquis VAN HELMONTI conamina, quibus vsum eorum imminuere studuit, penitus irrita fecit. Exemplis suam commentationem Cl. Auctor illustrauit.

3) *Observatio de abscessu hepatis coniuncto cum p. 149. scirrho pancreatis, ex quo extracti sunt nouem triangulares calculi eiusdem crassitudinis et magnitudinis, quo in statu omnia fere infimi ventris viscera suppurata erant, Auctore Cl. FOURNIER.* Femina triginta sex annorum doloribus colicis infestata, qui regionem epigastricam et vmbilicalem in dextro latere versus lobum interiore hepatis occuparent, paucis diebus post alios sensit dolores, qui versus vertebrae dorso vsque ad ventriculum et regionem mesenterii progrediebantur. Duabus sanguinis missionibus vnaque purgatione incassum adhibitis, dolores recruduerunt, adiit deinde Cl. FOURNIER chirurgum, qui, examine instituto, magnum in conuexa hepatis substantia deprehenderet renisum tumoremque profundum ac dolentem versus mesenterium, quocum icterus et motus febris lentae cum horripilationibus

coniuncti erant, ex quibus omnibus symptomatibus abscessus in hepate Cl. Auctor suspicabatur praesentiam. Efficacissimis remediis in subsidium adhibitis, nihilo secius aegra diem obiit supremum, sectioque in cadauere instituta Cl. FOURNIERII diagnosis firmavit.

Menfis Martius.

- p. 195. 1) *Methodus noua morbos venereos per fumigationem sanandi, Auctore Cl. P. LALOUETTE.* Aeger videlicet sub conopeo constitutus depositis omnibus vestimentis fumum e prunis superpositis, quibus pulvis pastillorum compositorum pharmaceuticorum inspergitur, excipit, ibique aliquantisper commoratur, et si suffocari videtur, per aperturam in conopeo factam aer immittitur, ut respirare possit. Tandem aeger calido lecto imponitur, ipsique vno vini vitro dato per vnam aut duas horas sudor prouocatur. Pulvis autem proprius singulari studio praeparatus, vocatur *pulvis mercurialis simplex*, et *pulvis mercurialis argillaceus*. Hos pulueres omnibus proprietatibus pulueris mercurii dulcis gaudere Cl. Auctor profitetur. His addit
- p. 207. *liquorem mercurialem*, et *puluerem mercurialem martialem*. Liquor ille in omnibus morbis venereis, quorum sedes in visceribus est, aequae ac in gonorrhoea salutaris censetur, confertque non solum adultis, sed etiam infantibus absque omni metu periculi;
- p. 209. in omnibus autem penis morbis, in pustulis, cancro, rhagadibus etc. mercurialem puluerem martialem exhibet, dissipatisque morbis externe conspicuis propinat puluerem mercurialem simplicem. In morbis oculorum, faciei, et gutturis puluere argillaceo mercuriali vitur. In phthisi venerea incipiente puluerem argillaceum successiue progrediendo ad simplicem suadet; in glandularum, bubo-
- numque

numque vitiis, vt et tumoribus testiculorum mercurialis puluis martialis exoptatam opem tulit, sicuti et in exostofibus venereis. Fluxionibus femellarum venereis confert puluis mercurialis simplex. Fumigatio vero cum puluere simplici omnem gonorrhoeae absoluit curam. Martialis vero in fistulis perinaei ex inueterata gonorrhoea ortis, et in glandis prostratarumque ab humoribus venereis exulcerationibus indeque pendente stranguria, utilis est quam maxime. Praeparationem autem horum remediorum, quoniam breuitati nobis est studendum, hic mittimus. Pauca tantum de ipso instrumento, quo vsus est Cl. LALOVETTE, addenda sunt. Arca siue cista efficitur, in qua aeger in ligneo sedili, quod eleuari et demitti potest per cremathras, sedere possit, quae tamen vndique penitus clausa est. In superiori operculo ad caput transmittendum apertura est, quae quidem apertura excauato assere clauditur. Alia in inferiori conspicitur parte apertura, cui potest ignitabulum immitti, et in alia parte est porta quaedam, per quam iniicitur puluis fumigatorius.

2) *Observatio de elephantiasi vsu balneorum et antiscorbuticorum sublata, a Cl. TELLINGE.* Ipsum morbum ex ARETAEO examini subiecit et methodo Boerhaauiana et Swieteniana adhibita aegro pristina valetudinem restituit. p. 212.

3) *Epistola Cl. MORAND ad Cl. LEROY de caduere feminea, cuius ossa penitus emollita et in Academiae Regiae Scientiarum historia Parisina, de anno 1764 *) descripta leguntur.* p. 216

Bb 4

4. Reme-

*) v. comm. nostr. Vol. XVII. p. 265. it. Aduersar. med. pract. Lips. Vol. II. p. 421. v. comm. nostr. Vol. XIX. p. 126. Pertinet et huc femina *Querios* seu *Supior*, de qua v. comm. nostr. Vol. IV. p. 384. Vol. VII. p. 279.

p. 220. 4) *Remedium aduersus taeniam ad Cl. MINAUR per Cl. LAGENE.* Clystere ex decoctione ficuum adhibito, postero die ipsa cura inchoatur. R. rad. valerianae syluestris recenter puluerisatae ℥j. putaminum ouorum calcinatorum et tritorum ℥j, macerata in vno vitro vin. albi, dentur ieiune matutino tempore. Aeger autem in lecto decumbat et paululum sudet, neque intra tres horas ipsi porrigatur cibus potusque, postea vero iusculum capi potest, obseruato praeter ea bono regimine per omne curandi tempus. Quarto die purgandum est hunc in modum. R. Mercurii dulc. gr. X. Panaceae merc. gr. iV. Diagr. sulph. gr. Xij. putam. ouorum calcinati et trit. gr. XX. misc. et fiat cum Syrupo flor. persic. q. s. bolus mane sumendus. Duabus horis post, vnum vitrum de sequenti remedio capiat: R. Sennae mund. ℥ss soluator in ℔ij aquae calidae, add. sal. fix. tart. gr. viij. digerantur leni igne per totam noctem et colentur ad vsum. Vna hora, primo vitro assumpto, elapsa, detur iusculum, et continuetur aut intermittatur laxantis vsus, prouti ipse effectus purgans requirere videtur, vesperi autem clystere est vtendum. Robustioribus autem, pro indicationum ratione, vomitorium ex tartaro emetico cum clystere est exhibendum. Hoc modo procedendum est semper tribus diebus praeterlapsis, donec taenia discesserit. Notandum tamen has doses ratione aetatis et conditionis aegrorum esse immutandas.

p. 224. 5) Cl. VERDEIL *obseruatio de artificiali restitutione nasi et palati carie destructorum.* Quidam viginti et octo annorum ab amico baculo in nasum percussus carie infestatum demum amisit nasum. Chirur-

279. Plura exempla ossium emollitorum v. in indicibus primae et secundae decadum nostr. comment. sub verbo *ossa*.

Chirurgis frustra in subsidium vocatis, ipse, sua industria reperto remedio, nasum sibi applicauit. Effecit videlicet nasum ex ligno tiliaceo, colorem faciei ipsius proprium conciliauit, fibulaque argentea cum annulo mobili ornauit, et ipsi faciei per emplastrum diapalma applicauit. Palatui autem vt succurreret, adaptauit partem spongiae subtilis ita, vt palatus exaequaret magnitudinem; uvulam huius artificialis palatus, obduxit argento subtiliter tractato elastico spongiaque tecto, et sic palatui applicauit effecitque, vt distincte et articulate loqui, et sine difficultate masticare et deglutire posset. (Similem et aegrum et machinam ipsi vidimus. Aeger quoque ope machinae eiusmodi sat, distincte loquebatur).

6) Cl. TERRAS *Observatio de hydrophthalmia.* p. 239.
Infantis trium annorum et sex mensium hydrophthalmia cum staphylomate coniuncta laborantis historia hic exhibetur, qui, recusantibus parentibus operationem, periit.

7) Cl. BRASDOR *Coniecturae de lue animalium* p. 258.
grassante in prouinciis meridionalibus Galliae. Principem causam in vermibus pecora infestantibus quaerendam esse pluribus Noster docuit, firmareque studuit exemplis.

8) *Observatio* Cl. BEAUSSIER DE LA BOUCHARDIER, *de faba per asperam arteriam usque ad bronchia dextra deglutita et quinto die per expectorationem eiecta.* p. 267.
Arte apud puerum annorum octo, qui fabam deglutierat, frustra in subsidium vocata, et conuulsionibus cum violenta et continua tussi, doloribus et omnibus pleuresiae symptomatibus, coniunctis, demum natura ipsa fortis tussis ope puerum a suo liberauit sexta demum die malo, qua liberatione et omnia mala symptomata recesserunt.

Menſis Aprilis.

- p. 310. Cl. PARIS *obſervationes de morbis Turcarum.* Recenſet hic abortus atque ſtudium eos promouendi, ex quo ob vim, partibus generationi dictis illatam, multi iique grauiffimi generantur morbi, deinde impotentiam et abuſum remediorum aphrodiſiacorum immodicique veneris uſus nocumenta commemorat, et de morbis mulierum, nimio menſtruo fluxu, ſuppreſſione, malo hyſterico et his annexis agit.

Menſis Maius.

- p. 387. 1) *Memorabilia literaria, critica, philologica, biographica, et bibliographica inferuientia hiſtoriae medicae veteri ac recentiori, conſecrata* LUDOVICO XVI. Ut de ipſo libro, cuius plures promittuntur partes per ſubſcriptionem, eo melius iudicare queant Lectores, paucis articulorum indicem percurremus. Itaque Art. I. diſſertatio continetur, quae docet medicinam a rerum primordiis tribus conſtituiſſe partibus, quod et Celfus in prooemio et alii aſſeruerunt, videlicet diaetetica, chirurgica, pharmaceutica, quarum omnium praeſtantia peculiaris declaratur. Art. II. vitae deſcriptio PETRI DE ALBANO exſtat. Art. III. de origine anatomiae tractat, quam ad HEROPHILUM tempore PTOLOMAEI SOTERIS refert. Art. IV. continet notitiam quorundam librorum recenter editorum. Art. V. relationem exhibet de morbis epidemicis circa Lutetias diuerſas animantium ſpecies infeſtantibus ab initio anni 1763. uſque 64. ſuppeditata eſt haec relatio ab AUDOVIN DE CHAIGNEBRUN. Art. VI. anecdota biographica de IOSEPHO FRANC. BORRI et de familia SEBIZII commemorat. Art. VII. de inſtituto Regis in gratiam Chirurgorum facti, de profeſſione chymiae ſiue potius pharmaciae chirurgicae fundata agit.

agit. Art. VIII. bibliographiae dicatus est. Art. IX. casum aliquem singularem historiae inoculationis inferuentem refert. Art. X. coniecturas de tempore, quo plurimi veterum medicorum vixerint, proponit, incipit ab ASCLEPIADE et cum GALENO definit. Art. XI. de libris recenter impressis, et XII. de remedio aduersus taeniam Regis iussu publici iuris facto agunt. Art. XIII. summam litterarum DELAFITTE CLAUÉ, de lue pecudes in prouinciis Galliae meridionalibus cruciante complectitur, et art. XIV. vitae descriptioni FERNELII seruit.

2) *Epistolam Cl. AVBERTI de inuersione* p. 408.
omnium viscerum in pectore et infimo ventre.

3) *Meditationes Cl. PARIS de balneis Turcarum.* p. 432.
Balneorum frigidorum vtilitas commendatur, non aequae calidorum, quippe quae relaxant cutem, corpus ad sudandum cogunt, et imbecillitatem inducunt, quid quod femellis delicatulis admodum infesta censenda sunt balnea calida, quoniam accedente potissimum vita sedentaria vaporibus hysteri-
cis et suppressionibus ac obstructionibus mensium
ducendis apta sunt cet.

Mensis Iunius.

1) *Observatio de sanguinis profusionibus puer-* p. 483.
perarum Auctore Cl. ROUX. Tribus articulis omnia sunt comprehensa. Primo succincta descriptio vteri et placentae continetur, vsus eius et mutationes, quibus tempore grauiditatis obnoxius est, describuntur, symptomata simul indicantur et mechanismus artis obstetriciae ad hoc argumentum applicatae ostenditur, differentiae causarum examinantur, quae vterum vasaque vterina afficiunt, et vel haemorrhagias producunt, vel eas promouent, etc. Secundo praecautiones in praeveniendis sanguinis profusionibus, in aptis remediis
eligen-

eligendis, quibus liberantur parturientes ab iis, praemis si placenta adhaereat vtero, in methodo repositionis vteri, in mediis vteri rupturas ar-
cendi, et aptis praesidiis syncopas per dimotio-
nem, aut per suffocationes, ortas sanandi etc.
praescribit, simulque examinat praesidia apud alios
auctores celebrata. Tertio practicos casus, quibus
virtus remediorum firmatur, commemorat.

P. 500. 2) Cl. A. I. MONTFILS *descriptio morbi fre-*
quentis ac noti in Burgundia, cui nomen est puce ma-
lignae. Omnes gradus vitii pestilentialis admittit
hicce morbus ratione symptomatum accurate
anthraci respondet, et prognosis ex qualitate pustu-
larum facienda est, quippe, quum rubrae eleuatae-
que sunt, spem sanitatis faciunt, et tandem de
ratione sanandi suam explicat methodum.

P. 514. 3) Cl. BOUTEILLE *diff. II. de inoculatione ad Cl.*
DARLVC missa. Commendata fusius inoculatione,
varias recenset eiusdem methodos, inter quas tamen
illi, quae fit per insertionem puris, prae altera per
transpirationem, principem assignat locum.

P. 541. 4) Cl. ROUELLE *analysis aquarum mineralium*
Leucensium in tractu Vallenfi. Primo cum variis
rebus has aquas eo consilio miscuit, vt de earum
qualitate aequae ac virtute verum ac aequum iudi-
cium ipsi sit, deinde suas obseruationes de vsu eius
diuerso, ratione variarum compositionum in analysi
facta, addidit.

Tom. *Mensis Iulius:*

XLVI. I) IOS. FRANC. CARRERE *bibliotheca litera-*
P. 3. *ria, historica et critica de medicina veteri et recentiori etc.*
Tom. I. Talem vtique librum desiderauimus, nam,
quamquam CLERICVS, FREINDIVS, MANGETVS,
SPACHIVS, VANDER LINDEN, alique historiam me-
dicinae diligenter et accurate fatis illustrarunt, tamen
eorum

eorum opera non omnibus numeris absoluta esse quilibet fatebitur vltro : nihilo tamen secius et hunc librum suis laborare naevis quilibet intelliget, si paulo accuratius inquirat in aliquos articulos, quorum elaboratio in Bibliothecis Hallerianis maiori studio facta conspicitur.

His tamen non obstantibus Cl. Auctori hoc maximae laudi est, quod fontes aperuerit, e quibus Lectores haurire queant. Res enim prorsus egregiae hoc libro continentur, nam historia medicinae omnium seculorum vsque ad nostra tempora, doctorum virorum studia in arte salutari, anatomicorum, chirurgorum, botanistarum, chymistarum merita, honores et dignitates, quibus ornati et monumenta, quae illis sunt erecta, catalogi diuersaeque editiones operum, sententiarum expositiones, origo medicinae, progressus, mutationes et sectae ordine alphabetico ibi recensentur, vt amicis elegantiorum literarum non solum, sed etiam medicis, qui literarum studiis animum recreare student, gratus acceptusque hic liber esse debeat.

2) *Commentatio Cl. PLANCHON de pleuropneumonia erysipelatoza maligna grassante mensibus Aprili et Maio in Eplechis tractus Turnatorum.* In huius morbi naturam atque indolem Noster inquires, symptomata omnia suppeditauit, morbique cognitione meliore ex anatomica sectione corporis sibi comparata, viam indicauit, qua cito, tuto et iucunde curandi sint aegri. p. 24.

3) Cl. SUE Iun. *lectio habita in Academia Regia Chirurgorum, d. 14. Septbr. 1774. de aneurysmate arteriae cruralis.* Definitione et diuisione aneurysmatum praemissa, progreditur Auctor Noster ad causas, symptomata, signa, et sanandi rationem. Paulo infra p. 160. ex his omnibus colligit Noster, p. 44.

Noster, vtiliter quidem operationem arteriae posse institui, auctoritate HEISTERI *) nitens, interim tamen vtique esse praeferendam operationi ligaturam.

P. 65.

4) Cl. ROUELLE *observationes chymicae de analysi animali*. Experimenta primus instituit cum sanguine humano, vt partes eius constituentes experiretur, deinde sanguinem quadrupedum sub examen vocauit, inprimis boum, equorum, vitulorum, veruecum, porcorum, asinorum, et caprarum. Ex his diuersarum sanguinis specierum rationes computauit et in tabula proposuit, adiectis simul suis animaduersionibus. Tandem egit de sale fusibili in basi alcali volatilis, vbi primo de praeparatione, dein de purificatione et tandem de phaenomenis, quae sal fusibilis producit, verba fecit.

Mensis Augustus:

P. 99.

1) Cl. AVBRI *oraculum HIPPOCRATIS*. Praefixa dissertatione praeliminari historiae medicinae ex CLERICO, FREINDIO et SCHVLZIO, ipsum opus tribus sectionibus absoluitur, quarum prior historias aegrorum demortuorum commemorat, symptomata in morbi decursu, omnesque sententias, quae huc ex aphorismis, libris prognosticorum, prorrheticorum et coacis praenotionibus spectant, diligenter inseruit: posterior historias pristinae valetudinem recuperantium continet, vbi de quibusdam symptomatibus disseritur, ex quibus axiomata fiunt, quae in libris HIPPOCRATIS supra laudatis exstant, nec non euentum prosperum aegrotis praedicere iubent. Tertia sectio omnium signorum

*) v. de arteriae cruralis vulnere periculossimo feliciter sanato. De aliis aneurysmatibus, v. supra p. 287. et 292.

gnorum in duabus praecedentibus sectionibus enumeratorum repetitionem sistit, atque applicationem illorum signorum ad morbos in vniuersum et quaevis symptomata peculiariter. Veritas huius rei comprobatur exemplis ex primo tertioque epidemiorum libro.

2) Cl. MORIN *observatio super empyemate*. p. 138.

Quidam ex gonorrhoea restitutus iterum hoc malo affectus, ex regulis quidem artis salutaris tractatus, nihilo tamen secius in febrem incidit inflammatoriam cum colicis torminibus et doloribus pectoris arctissime coniunctam, quae ita violenta facta, ut spes sanitatis prorsus nulla esset, accedente nimirum illo symptomate, de quo docte scribit HIPPOCRATES, *in febre ardente, si aluus eruperit, mortale est*. Sudores praecipue indicabant empyematis praesentiam secundum illud: *Qui crebro tenuiter exsudant, ac subinde rigent, perniciosum, ac sub finem empyema habereprehenduntur, aluosque perturbatas*. Euentus rem ipsam sic se habere declarauit, siquidem aeger empyemate obiit, quod ex anatomica inspectione, ubi dextrum pectoris latus humore ichoroso repletum conspiceretur, apparuit. Observationi adiectae sunt animaduersiones pathologicae et therapeuticae.

3) Cl. BARBVT *observatio de abscessu cerebri* p. 178.

usu interno et externo verbenae (de la verveine) *curato*. Verbenae *) in mortario contusa et capiti applicata, et decoctum verbenae interne sumtum, non solum successiue, aliis remediis antea incassum adhibitis, mitigauit dolores, sed etiam effecit, ut diebus paucis interiectis pus eiiceretur, quo facto aeger recuperauit valetudinem.

Mensis

*) v. comm. nostr. Vol. XII. p. 141.

Mensis Septembris:

- p. 196. 1) Cl. FABRE *disquisitiones de natura hominis sani et aegroti*. Omnes functiones ex physiologicis principiis diligenter describuntur, et sententiis recentiorum et HALLERI potissimum propositis, de sede morborum, de sensibilitate, causa stimulante ac irritante agitur, et summa medicamentorum enumeratur.
- p. 216. 2) Cl. AZILLE *observationes de morbis Nigritarum, eorum causis, sanandi ratione, et remediis, quibus arceantur*. Quatuordecim capitibus omnem complexus est Cl. Auctor tractationem, praemissa introductione et breui explicatione aquarum mineralium. Quatuor causis principibus omnium morborum tribuit genesin, nimirum insufficienti nutritioni, immensis laboribus, vestimentorum defectui, et vitae generi liberiori, accedit his commoratio prope paludes, quarum exhalationes sanitati ac vitae humanae quam maxime noxae sunt. Vnde frequentes sunt febres putridae cum tetano, diarrhoea, dysenteria: hos non solum describit Noster morbos, sed etiam suadet, qua ratione ipsis medendum sit.
- p. 242. 3) Cl. OLIVAUD *observationes de symptomatibus per cantharidas productis*. Duobus vero exemplis docet Noster cantharides producere posse inflammationem et gangraenam vesicae.
- p. 256. 4) Cl. DV BOUEIX *responsio ad quaestionem, a REBIERE propositam, variolarum insitionem concernens*. Eo potissimum redit illa quaestio, qua ratione certos nos reddere queamus, si insitionem non sequuta sit febris eruptionis, variolas naturales non esse prouenturas.
- p. 266. 5) Cl. BOUSQUET *animaduersiones super Cl. A. DVFOT catechismo artis obstetriciae*. Reprehendit et laudat hunc libellum Noster, ratione primi et secundi

secundi capitis, quibus agitur de nervis, venis, musculis, partibus genitalibus etc. et de foecunditate, grauiditate et earum signis, monetque, ea omnia femellis obstetricantibus non esse necessaria; Tertium autem caput de exploratione vteri et foetu agit.

Mensis Octobris:

1) *Tractatus de variolis congestus e commentariis* VAN SWIETEN *in BOERHAAVII aphorismos cum methodo curandi* DE HAEN. Repetuntur, quae ab his doctissimis viris prodita sunt, breuiter et concise a Cl. DVHAYME auctore huius tractatus, vniuersaque doctrina de variolis viginti sex capitibus absolvitur. P. 301.

2) Cl. DES ESSARTS *commentatio de utilitate balneorum ratione eorum, qui difficulter reconualescunt.* In omnibus morbis acutis, si aegri eos vicerint, potiones laxantes et reiteratae quidem perfecte sanos reddunt, sed haec sanitas non diu durat. Nam per nutritionem neque recuperant pristinas vires, neque digestionis rite procedit negotium, unde tales homines macilenti esse solent, quae macilentia, quum ex siccitate et tensione fibrarum et in vniuersum intestinorum, quae chyli transitum ad venas lacteas cohibent, oriatur, et quum bilis, succus pancreaticus et intestinalis diminuti sint, euacuationibus repetitis acres et crassi reddit, et inde siccitas cutis habitualis, quae a transpiratione suppressa pendeat, sequatur; recte usu balneorum profligatur, quorum praestantiam pluribus exemplis declarat. P. 327.

3) Cl. COSME *defensio lithotomi latentis.* Huic P. 334 defensioni ansam praebuit BEAUSSIER DE LA BOUCHARDIERE aggressio, qui lithotomo latente et correcto a Cl. CAQVE absque omni utilitate Tom. XXIII. Pars III. Cc litate

litate vsus fuerat, et propterea errores imputauerat omnibus, qui hoc instrumentum adhibuerant.

348. 4) Cl. BESCHER *noua ratio exstirpandi polypum nasi*. Experimentum instituit Noster in iuvene viginti duo annorum, cui polypus in dextra nasi parte cum tumore in interioribus faucium erat, apprehenso igitur hoc tumore filo duodecies complicato ceratoque et digiti ope indito in os, ita, vt extremitates dependerent, extraxit polypum, quem insequuta est haemorrhagia, cui aptis obuiam iuit remediis.

- P. 353. 5) Cl. CADET *analysis aquarum mineralium fontis s. MARTINI prope Guisam in Picardia*. Repetitis experimentis intellexit Noster, has aquas virtute adstringendi et siccandi gaudere, quare ipsas commendat in phagedaenicis vlceribus, distorsionibus, contusionibus, haemorrhoidibus, oculorum morbis; sed et in morbis pectoris, colicis, stomachi imbecillitate, febribus, quae comitantur morbos chronicos ac lentos, febribus intermittentibus inveteratis, multum praesidii eas afferre, quid quod et sterilitati femellarum mederi statuit.

- P. 363. 6) Cl. BOUCHERT *observationes de apoplexia, quatenus climati Lillensi in Flandria propria est*. Catalogo morborum diuersis climatibus propriorum praemisso, propter humiditatem aëris apoplexiam frequentem in tractu Lillensi esse asserit, quam deinde describit, addita differentia a lethargo, coma, caro, catophora cet.

Mensis Nouembris:

- P. 435. 1) *Observatio Cl. SASSARD de vulnerata aorta*. Historia ipsa non solum narratur exacte, sed et aliis exemplis a Cl. SAVIARD et MORGAGNIO commemoratis illustratur.

2) Cl.

2) Cl. H. A. DE CHAIGNEBRUN *de remedio in* p. 438.
narium haemorrhagia sistenda apto. Quum in meridionalibus Galliae tractibus spontaneae nasi haemorrhagiae admodum solennes, et omnem modum excedentes sint, ita, ut animi deliquia sequantur: simplici quodam remedio Cl. Auctor illis obuiam iuit. Ligaturam videlicet cum crasso filo efficit, cuius longitudo sufficere videtur, et cui carpia copiae atque magnitudinis iustae adiicitur, humectata cum aceto et puluere terrae sigillatae, boli armenae et vitrioli; si nimirum alia adstringentia non statim in promptu sint; haec carpia interioribus palati usque ad iuguli primordia applicatur, et ope filii extrahi aliudque substitui sex horis post commode potest.

3) Cl. BERTHOLET *observationes de aëre.* In p. 441.
stitutis multis experimentis cum aëre per tartarum, terram foliatam tartari, spiritum saturni, etc. etiam in regno minerali multa corpora aëre fixo repleta esse asserit, uti et in materiis animalibus. Nec non observationes sequuntur de decompositione et recompositione saponis, atque de decompositione salis ammoniaci.

Mensis Decembris:

1) Cl. PAULET *disquisitiones historicae et physicae de morbis pecudum una cum remediis.* p. 483.
 Tribus totum opus absolvitur partibus, quarum prior explicationem morborum difficiliorum, qui pro diuersitate temporum fuere observati, sistit; in qua tres facit epochas. Prima describit morbos temporibus poetarum et historicorum, quorum ex scriptis multa ad pleniorum variorum morborum notitiam eruuntur. Secunda epocha incipit a CECILIO SEVERO, ubi simul in summa COLVMELLAE et VEGETII de arte veterinaria libri recensentur. Mirati sumus

Cl. Auctorem non mentionem iniecisse *librorum Hippiatricorum* iam ante *VEGETIVM* conscriptorum, quibus multa huc pertinentia egregie recensentur. Tertia denique omnes comprehendit morborum historias literis consignatas. In secunda parte indicantur loca, in quibus ars veterinaria originem cepit, quae causae in vniuersum eam produxerunt, aut renouarunt, aut vsum perpetuum procurarunt. Tertia pars omnes morbos in classes suas distinctos proponit. Experientia potissimum in subsidium vocata, remedia laudantur, quae cum magna vtilitate fuere adhibita.

2) *Epistola* Cl. *POTEL de cura morborum venereorum ad Auctores diarii Gazette de Santé dicti*. Potissimum vsum mercurii Noster impugnat, atque quatuor obseruationibus rite institutis suae sententiae veritatem conciliare studet.

P. 505. 3) Cl. *C. HAVE' obseruatio de enteroepiplo-omphalocoele penitus sanata*. Totius morbi decursum Noster describit, atque operatione feliciter in aegra instituta reunionem intestinorum curauit.

P. 521. 4) Cl. *BERTHOLET *) obseruationum de aëre continuatio*. Instituit Noster examen cum aëre nitroso commixto cum aqua et aëre communi, cui additur obseruatio Cl. *PRIESTLEY de ferri solutione in acido nitroso*.

*) v. supra.

II.

Hortus Romanus; secundum systema I. P. TOURNEFORTII, a NIC. MARATTI Aquilano, Medico Doctore, Linneanis characteribus expositus, adiectis singularum plantarum analysi ac viribus. Species suppeditabat ac describebat LIBERATVS SABBATI Mevanias, eiusdem horti custos et chirurgiae Professor. Accedunt tabulae C. propriis plantarum coloribus expressae. Tomus. II. Romae 1774. fol. Tom. III. ibid. 1775. ead. forma.

Progedimur iam lubentissime, ad recensendos duos tomos libri huius, cuius priorem partem, in hoc ipso nostrorum commentariorum volumine p. 337. diiudicauimus. Laetamur profecto, quod plures querelarum a nobis tunc motarum, a Cl. MARATTI, cui iam haec plantarum delineatio, et descriptio, est commissa, sint emendatae. Vfus enim est Cl. Editor Linneanis laboribus sedulo, atque Tournefortianam methodum, saepius, quod tamen de reliquis omnibus valet, mancā atque imperfectā, suis emendare studuit monitis. Probant insertae Cl. Auctoris illustrationes Ipsum inter confirmatorum botanicorum numerum merito esse referendum, neminemque tali rei suscipiendae fuisse aptiorem. In praefamine recenset breuiter sua de hoc opere merita, quae non sine animi voluptate partim ob verborum concinnitatem, partim ob rerum praestantiam legimus. Non enim ex vana verborum coaceruatione est conflata, sed quādam suarum obseruationum in

plantis factarum continet syllogem; litem inter TOURNEFORTII atque LINNEI assecclas motam componit; atque vtilitatis, si descriptionibus plantarum virium ipsarum additur recensio, breuem exhibet demonstrationem. Ne in his longiores euadamus, de singulis postea fufius dicemus.

- Vol. II.** Reperiuntur in hoc volumine plantae classis *secundae*, cuius initium iam in antecedenti volumine factum esse, olim monuimus, et *tertia*e classis, quae, vt neminem botanicorum fugiet, plantas flore *monopetalo anomalo* complectitur. Emendauit vero Tournefortianum systema partim eo, quod genera nuper descripta, loco apto inseruerit, partim quod ea, quae ab TOURNEFORTIO ipso minus apte erant collocata, in meliorem locum reposuerit.
- p. 18. Huc *Echium* pertinet, quod a TOURNEFORTIO ad *infundibuliformes* erat relatum, quod vero ad *anomalas campanulatas*, quarum *pistillum* ab it in quatuor semina, pertinet; hunc anomalorum ordinem Cl. MARATTI primum constituit. *Dracunculi Ari* et *Arisari* genera, quae sectionem primam, classis *tertia*e constituunt, ad classem apetalorum pertinere Nostro quidem videntur, ad illam tamen bibliopolarum causa non reduxit, ne nimirum huius voluminis traheretur editio. Haec tria genera in vnum quoque sunt relata.
- p. 3. *Coronopi* porro ac *Psyllii* genera cum *Plantagine* coniungenda esse merito docuit; *Valerianellae*, quorum *Valerianae dioicae* pertinent, ad *Valerianas*; *Blattarias* tandem ad *Verbascas* referendas esse putat.
- p. 1. *Primulas* quatuordecim recensuit, quod varietates, pro speciebus male habitae, efficiunt. *Lycopersicum* fructibus compresso rotundis, qui ex striis inaequalibus conuexis sunt conflati, quod hic descriptum cernimus, varietas nobis esse videtur *Lycopersici* bacca
rotun-

rotunda glabra apice puncto notata; adeoque ad *Solani* pertinere nobis videtur genus. *Poterio* et p. 14. *Sanguisorbæ*, secundum Nostri mentem, est corolla monopetala, nec, vt LINNEVS putabat, polypetala. *Spermacoces* flos describitur campanulatus.

Plantæ rariores in hoc tomo pictæ, sunt; *Plantago maritima* tab. 7. cuius foliorum basis non cernitur lanata; *Plantago ferraria* tab. 9. *Crucianella maritima* tab. 13. *Asperugo Aegyptiaca* tab. 25. *Anchusa orientalis* tab. 27. *Symphytum tuberosum* t. 31. forte *Symph. officinalis* varietas; *Onosma orientalis* t. 32. huius radix rubro colore picta conspicitur; *Plumbago Europaea* t. 39. *Lyfimachia ephemerum* t. 43. *Pentapetes phoenicea* t. 55. *Menianthes nymphoides* tab. 67. *Poterium hybridum* tab. 72. *Arum dracunculus*, *probofideum*, et *arifarum* tab. 76 - 79. *Aristolochia rotunda* t. 80. *Bignonia capreolata*? t. 85. *Scrophularia canina* t. 90. *Ruelliae paniculata* et *strepens* t. 92 - 93.

Nobis vero non prorsus satisfaciunt, figurae plantarum, quas iam proponere volumus. *Plantago psyllium* tab. 10. dentes enim foliorum sunt neglecti; *Valeriana rubra* tab. 17. colore pallidiori quam natura ostendit picta; *Valeriana locusta* t. 18. hic partim florem diandrum a latere pictum, partim neglectam seminum formam, a qua varietas distinguitur, reprehendimus; *Lycopsis vesicaria* tab. 35. ipsius enim caulis non erectus, sed prostratus reperitur; *Cynoglossum apenninum* tab. 37. Stamina huius corolla maiora sunt depicta, LINNEO vero sunt corollae aequalia; *Veronica latifolia* tab. 48. cuius pulchritudo pictoris incuria omnino videtur sublata; *Solanum pseudocapsicum* tab. 59. floribus pictum simplicibus nec in umbellam congestis; *Physalis Alkekengi* tab. 63. huius

p. 12. enim folia ferrata sunt, nos vero integerrima semper vidimus; *Physalis* t. 64. *pubescens* LINNEI male ab Auctore Cl. *Solanum vesicarium indicum minimum* fuit dictum; *Adoxa Moschatellina* t. 69. magnitudine superat plantam naturalem, corollisque albis a natura recedit; *Arum maculatum* t. 74. duplo maius, quam apud nos; *Aristolochia clematidis* t. 81. male ab Auctore nominatur, *Aristolochia longa vera*, hoc enim *Aristolochiae longae* est synonymon; florum *Lobeliae cardinalis* t. 83. color plantae virenti non respondet; *Spermatoces verticillatae* t. 99. stamina exstare deberent.

Pauca de viribus plantarum notamus, quoniam plura eorum, quae de his dicta sunt, iam alibi leguntur. *Androsace* inter diureticas refertur, podagricisque commendatur; *Trachelii* radix adstringit atque exsiccat vlcera oris; *Plumbaginis* folia oleo tincta Parisiis contra glandulas exulceratas cum vsu adhibentur; *Anagallidi* praemittitur emeticum, hocque ipsum efficacius contra maniam Nostro videtur, quam herbae ipsius vsus; *Solani Melongenae* fructus comeditur a Gallis atque Hispanis; *Menianthis nymphoidis* herba resoluit, vrinamque ducit, semina vero expectorant.

Vol.III. Transimus iam ad tertii voluminis summam, ad quod characteres plantarum adposuit NICOLAUS MARTELLI *Aquilanus medicinae Doctor*. Insunt huic tomo plantae classem III terminantes, atque singula classis quartae indiuidua. In hac classe plantas flore monopetalo labiato, recenseri, constat. Ad-

p. 10. didit vero, Cl. Auctor, classi IV. sectionem tertiam, quae plantas flore monopetalo vix labiato corolla subaequali adeoque *Lycopum*, *Verbenas* varias, *Menthae* species, *Lantanam* atque *Browalliam* complectitur. *Menthae* descriptionem duabus in sectionibus tradidit,

dit, in ea nimirum, quam modo nominauimus, atque in loco, quem *TOURNEFORTIVS* ipsi adscripserat, h. e. in sectione tertia, cui *plantae flore labiato labio superiore fornicato* insunt, propterea quod quaedam species ad hunc, aliae ad illum ordinem pertinerent. Neque desunt genera, quae a *TOURNEFORTIO* seiuncta, Auctori Cl. coniungenda videntur; huc *Dracocephalum* atque *Moldauica*, *Leonurus* et *Cardiaca*, *Calamintha* atque *Melissa*, *Serpyllum* et *Thymus*, *Chamaedrys* atque *Polium* pertinent. *Marrubiastrum* species in alia plura genera distribuendas esse ratur. Haec ad *LINNEI* mentem facta generum coniunctio nobis magnopere placet.

Verbenas meliori iure didynamiis annumerari censet, quoniam plurimae species floribus gaudent tetrandris. Omnibus *Monardae* speciebus stamina quatuor, quorum duo sint castrata, tribuere videtur.

Ad plantas minus frequentes, quae huic volumini insunt, pertinent. *Antirrhinum asarinum* t. 3. caulis repentibus foliisque fasciculatis reniformibus a descriptione *LINNEI* differens; *Pedicularis purpurea annua minima* tab. 7., quae *LINNEO* esse videtur incognita. *Acanthus mollis* et *spinofus* t. 13. 14. *Dracocephalum Virginianum* et *Canariense* t. 26. 27. *Scutellaria albida* et *lateriflora* t. 29. 30. *Brunella Pyrenaica maxima flore maiore* t. 33. quae ad *Salvias* pertinere videtur; *Moluccella laevis* et *spinosa* t. 45. 46. *Sideritis perfoliata* et *Romana* t. 57. 58. *Satureja thymbra* t. 71. haec floribus axillaribus simplicibus picta est, tribuuntur vero ipsi vulgo, flores verticillati. *Nepeta tuberosa* t. 82. *Monarda punctata* t. 86. 87. *Teucrium campanulatum*, fruticans et iua vel *pseudochamaepithys*? t. 95. 96. 98. *Aiuga orientalis* t. 100.

Iam pauca de iis, quae nobis non omnino placent. *Antirrhini purpurei* tab. 5. folia non sunt accurate quaterna, flos iusto pallidior. *Salvia Canariensis* tab. 25. huius enim lanugo, ab iis modo, qui plantam saepius viderunt, cognoscetur, adeo rudi arte est delineata; *Marrubii pseudodictamni* tab. 47. limbus calycis iusto breuior est. *Marrubiastrum vulgare* t. 51. 52. (quod est *Stachys aruensis* LINNEI) nobis potius *Alysson verticillatum floribus profunde incisis* BAVH. pin. 232. seu *Marrubium Alysson* LIN. esse videtur. Hoc enim non solum characteres generici, quantum ipsos ex icone potuimus cognoscere, verum quoque vniuersa plantae facies, quorum caules magis erecti, folia apice profundius incisa pertinent, nobis indicare videntur. *Marrubii vulgaris* t. 59. color a naturali habitu multum recedit. *Melissa calamintha* t. 63. et *Satureja hortensis* t. 70. pedunculi nimirum harum plantarum ramosi, a pictoribus male mutati sunt in simplices. *Lauandulam dentatam* t. 74. nemo cognosceret, nisi subscriptum esset plantae nomen, folia enim dentata, quae huic speciei sunt propria, a minus sedulo atque solerti artifice in integra mutata cernuntur! *Origani Dictamni* tab. 76. folia iusto albidiora, bracteae vero in natura sunt venis rubris distinctae. *Ocimum minimum* t. 85. adeo negligenter est pictum, ut alia planta vix vlla; color enim non solum latius penetrauit quam debuisset, verum quoque flores colore non coerulescente mox ex albo nigricante sunt picti. *Teucrium chamaedrys* t. 88. annon potius *Teucrii scordii* varietas foliis latioribus?

Ex virium recensione commemoramus, edule gratum sitim febrilem demulcens, quod ex *Acantho* paratur; dein *Hormini* semina in ophthalmiis adhiberi et inter aphrodisiaca referri, flores vero huius

ius herbae cum floribus *Sambuci* mixtos, mutare vinum Rhenanum in Moschatellinum; *Sclaream* cum *Castoreo* fere conuenire; et *Leonurum cardiacam* vtiliter in equorum peste exhiberi.

III.

Diff. de puluere antherarum Praeside M. CHRISTIANO FRIDERICO LUDWIG. Respondente *Petro Gniditsch*. Lips. 1778. 4. pag. 34.

Commemoratis, qui de puluere antherarum scripsere Auctoribus, contendit Cl. LUDWIG in p. 4. omni herbarum flore reperiri pollinem, neque cryptogamicos procul dubio eo destitui. Mox membranas et interiorem pulueris antherarum compagem p. 8. sibi inuestigandam sumit, pedunculos a BONNETO defensos negat, quemadmodum quoque tres membranas illas, e quibus KOELREUTERUS pollinis globulum composuit, modo vnam in *Passiflora* et aliis plantis, modo duas in *Tulipa* obseruans atque etiam animaduertit globuli figuram et magnitudinem differre pro maturitatis ipsius gradu. Figuram globulorum in genere mox similem, mox dissimilem, genera propinqua et remotissima saepe figura conuenire, et specierum globulos semper eiusdem esse figurae inuenit.

De pollinis copia nihil certi determinare licet, quamuis numeri antherarum ad pistilla et semina p. 14. rationem habueris. Color globulorum farinae fecundantis variat plerumque in generibus, in speciebus vero non, atque pro diuersa maturitate quoque diuersus est. Postea halitus seminalis secretionem considerat atque demonstrat ab humoribus, p. 27. vasorum flexuris atque angulis, cavitatibus, in quas depona-

deponatur secretus liquor, particulis attrahentibus, vario succorum impetu, aëris vicissitudinibus, terrae ratione, plantarum aetate et resorptione variam in diuersis plantis pendere secretionem.

- p. 23.** *Analysis chemica:* destillationes nimirum, decocta atque infusa parata Cl. Auctorem docuerunt pulueri antherarum immixtas esse particulas salinas et terreas, gummosas, resinosas atque principium spirituosum aliquod, quod halitum foecundantem continere Ipsi visum est, cum resina pollen a pluuia defendat atque gummi eiusdem solutionem in pistilli liquore administret. Quibus quaedam de antherarum explosione, et globulorum excretionem adiunguntur, adductis ultimo loco multis argumentis, quae usum pulueris antherarum in generatione confirmant atque demonstrant.

IV.

Materia medica e regno vegetabili sistens simplicia officinalia pariter atque culinaria. Secundum systema sexuale ex autopsia et experientia fideliter digessit. PETRVS IONAS BERGIUS M. D. Hist. Nat. et Pharm. Professor Stockholm. R. Coll. Med. Assessor Acad. et Societat. Scient. Imper. Petropol. Imp. N. Cur. R. Londin. Stockholm. Upsal. Philadelph. Haarlem. Nidros. Helvet. Zell. Roterod. Zeeland. Berolin. Nat. Cur. et Lund. Membrum vt et Monspel. Corresp. Tom. I. Stockholm, typis Petri Hesselberg 1778. 8. maj. pagg. 448. praeter dedicationem et praefationem.

Botanicis in rebus institit Ill. BERGIUS LINNAEI
 vestigiis ad virtutes simplicium medicaminum
 definiendas et confirmandas, quas ex crebris docto-
 rum practicum obseruationibus, quibus diligen-
 ter et crebro hic vsus est Noster, necessario caute-
 que repeti oportet, addiditque praeterea non inuti-
 liter alimentaria et culinaria. Item curauit Noster,
 vt ne quid praeter veritatem infereretur. Eapropter
 morborum nomina parcius commemorauit et ma-
 luit spatium vacuum relinquere, quam quid ex-
 perientia destitutum tradere. Quod si vero de
 officinalium efficacia memorabilia, sparsim huc il-
 lucve ab Auctoribus memoriae relicta, quis gestiat
 scire, lubenter excitat eum Noster ad IO. ANDR.
 MURRAY apparatus medicamentorum *) legen-
 dum, qui diligenter et curiose in huius rei versatus
 sit occupatione. Linnaeano itaque praemisso
 nomine aliisque additis denominationibus ex aliis
 Auctoribus et iconibus laudatis, nomen pharma-
 ceuticum et, si ad alimenta pertinet, culinare, locum,
 formam, proprietates, virtutem, vsu considerat et
 obseruationibus experientiaque virtutem confirmat
 Cl. Auctor partim sua, partim aliorum doctorum
 virorum. Id quod, si excipias botanicas descriptio-
 nes fortasse nimis amplas, quo modo breuiter docte
 et perquam vtiliter praestiterit celeberrimus BER-
 GIUS, quodam exemplo monstremus.

Costus Arabicus LINN. Sp. pl. 2. Mat. med. 4. p. 7.
 MERIAN Surin. p. 36. t. 36.

Tsiana-kua RHEED. Malab. II. p. 15. t. 8.

Costus amarus et dulcis BLACKWELLAE Herb.
 tab. 394.

Pharm. costi radix.

Locus India vtraque, Malabaria, Surinamum.

Perennis.

Forma

*) v. supra. p. 260.

Forma sicca. Radix subcylindrica, cinerea, crassitie pollicis vel ultra, duriuscula, parenchymate cinereo pallidiore.

Proprietas: Odor gratus, subviolaceus. *Sapor* *siccati* amaricans, leuiter aromaticus; *recens* radix dulcis.

Virtus: stomachica.

Vfus.

Obs. 1. Costus officinarum dulcis et amarus ex eadem planta desumuntur et nonnisi aetate differunt, quo vetustior, eo magis amaricans. Sed in plurimis pharmacopoliis cortex Winteranus perperam pro hocce substituitur.

Obs. 2. Ex hac radice sumta vrinam odore violaceo infici plurimi statuunt.

- Hoc exemplo praemisso, de singulis quibusdam videamus.
- P. 8. *Salicorniae* herba virens et condita culinaria. Incepit Noster herbam *Gratiolae* in praxin medicam referre, quippe quae purgantem et emeticam vim non amittit siccatione. Pulvis ex *Gratiolae* scrupulo dimidio et quinque granis *Gentianae* in febribus biliosis repullulantibus atque in quartanis autumnalibus quouis bihorio laudatur.
- P. 39. Ac omnino non negligenda est tam efficax planta. Confectis globulis e radice *Iridis Florentinae* ad fonticulos apertos seruandos vtuntur Turcae. (Nos quoque iis eodem consilio non nuper vfi sumus et praeferimus illos reliquis ideo potissimum auxiliis hic solemnibus, quoniam odore grato foetorem fonticulorum quodammodo corrigunt.)
- P. 45. Acidi sacchari essentialis vsus est insignis ad explorandam aquam quamcunque; nam si tantilla portio huius salis in aqua soluitur, haec mox opaca redditur, si calx ipsi inest et postea praecipitatur.

Rubiae

Rubiae Tinctorum vis in morbis ossium desti- p. 64.
tuta est experimentis indubitatis. *Plantaginis lati-* p. 70.
foliae radix utilis est in tertianis vernalibus, minime
in autumnalibus. Radicis *Contrayeruae* virtus est p. 73.
alexiteria, sudorifera et vsus in febre lenta neruosa.
Infusum *Trifolii aquatici* laudat Noster in arthritide, p. 92.
febris autumnalibus et asthma. In *Spigeliā* *) p. 95.
cadit vis contra lumbricos et conuulsiones. Exper-
tus est Noster eius vim soporosam, nunquam autem
purgantem virtutem. Radicis *Turpethi* vnciae octo p. 98.
cum spiritu vini extractae exhibent resinae circi-
ter drachmas quinque, quae eodem modo parique
dosi purgant ac resina *Ialappae*. C. F. PAULINI liber p. 101.
singularis de *Ialapa* Francof. ad Moen. 1700. a No-
stro non laudatur. *Ialappae* genus dubium est **).
Radix Mirabilis dichotomae satis bene purgat, quem-
admodum etiam simillima est *Ialappae* verae. *Ipeca-* p. 102.
cuanhae radix in diarrhoea infantum conuenit, in hae-
morrhagia vteri tanquam specificum a Nostro lauda-
tur, quippe qui inueteratas paruis dosibus sanauit in
iam eneruatis feminis. Veruntamen idem de aliis
non valet haemorrhagiis. In haemoptysi enim mi-
ctu cruento cet. frustra Noster eam praescripsit.
In quartanis autumnalibus expedit corticem Peru- p. 108.
vianum acuire calidis atque amaris, praecipue ra-
dice *Serpentariae Virginianae*, *Gentianae*, *Zingibe-*
ris, *Alcalinis*, quod maxime vrget Noster, siquidem
alias saepe fallit cortex.

Extracti *Daturae* dosis non est augenda, quan- p. 122.
do pupilla oculi dilatatur. Si fetaceum nuchae
iungitur vsui *daturae* in mania; citius curatur mor-
bus. Delirium post puerperium saepe Noster sa-
nauit cum *datura*, vbi alia fefellerunt. Folia ri- p. 157.
bium

*) v. comm. nostr. Vol. XX. p. 288. IId. decad. Suppl.
p. 166.

**) Probabilis tamen videtur sententia, qua a *Conuol-*
vulo Ialapa radicem sumi statuitur

- bium nigrorum tenella, recentia, et citissime in aqua calida infusa, mox siccata succedanea sunt theae
- p. 185. Chinenſi nec paucis, placent. *Ulmī campeſtris* LINN. cortex internus in morbis cutaneis adhibetur *). In vero cancro *conium* ſeu *Cicuta* non boni quidquam praestat, ſed nocet. In ulceribus fordidis et ſiſphylliticis, vera ſcabie, morbis cutis, gonorrhoea, leucorrhoea, phthiſi, impotentia virili, rheumatismo chronico, ſcrophuliſque uſus eius ſuadetur.
- p. 200. Febribus intermittentibus protractis atque inueteratis ſaepe medetur *Aſa foetida* **). *Cicutae aquaticae* ſuccum expreſſum et inſpiſſatum, et cum pulvere foliorum in pilularum formam redactum Noſter fruſtra dedit.
- p. 214.
- p. 255. Vidit Noſter plures *allio* curatos febribus autumnalibus repullulantibus laborantes, etiam quartana. Incipiunt bulbulo vno mane et veſperi et augent quotidie bulbulos uſque ad numerum quartum et quintum qualibet vice. Febre nunc euaneſcente, diminuenda eſt doſis. Serum lactis alliatum in tuſſi valde fruſtuolum eſt. Iuuat in ſurditate rheumatica lanam bombycinam ſucco allii, qui et herpes externe illinitus curat, imbibere illamque auri immittere, cet. Calculoſis autem magna cum cautione ſuadenda eſt *aſparagi* radix. Noſt enim Noſter feminam, aſparago veſcentem mictu cruento vexari et VAN SWIETEN obſeruauit largiorem uſum aſparagi paroxyſmos podagricos accelerare.
- p. 268.
- p. 269. ſe. *Lilii conuallium* flores vi laxante ſunt praediti. Statuit itaque Cl. CARTHEUSER extractum Lilii conuallium eodem modo agere ac aloes. Praeſtat illud ex recentibus floribus ei, quod ex ſiccis paratur. *Aloes* virtus antiputredinoſa, vulneraria, ſtomachica, bilis ſuccedaneum. In pertinaciſſima alui obſtipatione, remediis plurimis fruſtra adhibitis aloe opem tulit. Id quod
- p. 272.

*) v. comm. noſtr. Vol. XIX. p. 209.

*) v. ibid. Vol. XX. p. 527.

quod et nos obseruauimus. *Sanguis draconis* vsus p. 276.
in scelotyrbē. *Colchici autumnalis oxymel squilla* p. 291
longe inferius a Nostro est deprehensum.

Mezerei cortex s. thymeleae cortex a Cl. LE ROI *) in variis morbis laudatus a Nostro commendatur. Cortex e pluribus speciebus *Daphnes* sumi potest. Noster semper vsus est *daphnes mezerei* cortice, in Suecia crescentis, quem postea pertractat. Cortices crassiores magis actiui sunt, dum e contrario teneriores debilius operantur. *Brassicae capitatae* folia, vti nos obseruauimus, aliis foliis et emplastris praeferrī debent, optime cum conducant ad effectum huius corticis exudatorium sustentandum, etiamsi foetore sunt satis molesta, quippe cuius a Cl. BERGIO fit mentio. Diu adhibito hoc cortice externe, vidit Noster eruptiones miliares rubras, prurientes, brachium vel etiam totum corpus, ne capite quidem excepto, occupantes, discretas vel confluentes, quandoque molestissimas. Hae eruptiones proueniunt praecipue ex acrimonia corticis per exutorium resorpta et plerumque disparent balneis tepidis, seposito simul cortice. Sed ipsa hac resorptione valide agit hic cortex in humores, tametsi extus applicatur. Sed si humores simul peccant, vidit Noster tales eruptiones chronicas factas, tardissimae sanationis. *Coccognidii semina* seu *daphnes mezerei* baccarum et radicis vsus **) in nodis venereis, aliisque commemoratur. *Paridis* herbae virtus est antispasmodica, sub-laxans, vsus in conuulsionibuss. In tussi conuulsiva p. 313.
symptomata hoc Paridis puluere (quaui vespera
scrupu-

*) v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 570.

**) v. ibid. Vol. XVI. p. 141. et 518. Vol. XVIII.
p. 38. Vol. XVII. p. 109.

- scrupulo vno) remiserunt, aluo leniter subducta et
 p. 327. somno tranquilliore reddito. Fabae *Pichurim* vsus
 est in diarrhoea, aluo laxa post dysenteriam, tor-
 minibus *).
- p. 335. Optima forma *Rheum* exhibendi est in substan-
 tia, praecipue si in frustulum masticatur et degluti-
 tur. Soluitur hoc modo in salua et gingiuas, fau-
 ces, oesophagumque roborat. Extus denti dolenti
 applicitum et intra buccam retentum odontal-
 p. 355. giam saepe tollit. *Quassia* arthriticis conducit, in
 febribus intermittentibus saepe fallit **). Haema-
 turiam rebellem matronae hac breui fuisse curatam
 p. 362. Noster recordatur. Roborat nec calefacit. Muscas
 adeo obstupefacit infusum ligni quassiae, vt mor-
 p. 371. tuas crederes; breui tamen ad se redeunt. *Ledum*
palustre apes allicit, si aluearia cum eo fricantur.
Saponariae radix praestantissimum diluens in ptisa-
 nis, hinc in arthritide, cura mercuriali cet. nullum
 aptiorem potum nouit Noster. Experimentum
 cum decocto saponariae instituit, lintea lauandi, vt
 sapone fit, quod quidem bene successit, attamen co-
 p. 373. lores non delet, quare nec lintea maculis pulicum
 conspurcata bene cum saponaria dealbantur. *Te-*
lephii folia recentia leniter contusa acetoque vini
 immissa tum clauis applicata, reiteratis vicibus mul-
 p. 382. tum leuaminis afferunt saepeque eos fugant. Pluri-
 mi Auctores corticem *Winteranum* a *canella alba*
 p. 394. distinguunt; Noster autem praeter hanc alium
 corticem *Winteranum* non nouit. Flores *Philadel-*
phi nec in officinas, nec culinas adhuc intro-
 p. 399. ducti sunt. Mereri videntur Nostro attentionem.
Laurocerasi foliorum, praesertim aquae stillati-
 tiae eorum ***), vis venenata ab aliis atque aliis
 demonstrata est Auctoribus. Sed dosi parca non
 videtur

*) v. comm. nostr. Vol. X. p. 198.

**) v. ibid. Vol. XXII. p. 551.

***) v. ibid. Vol. VI. p. 645.

videtur nocere; quod confirmat quotidiana experientia in culinis Gallicis, vbi folia Laurocerasi saporis gratia cibis absque noxa immiscentur. Neque feris obsunt in parca dosi. Folia mitius agunt, p. 404. quam aqua. Tradidit medicum laurocerasi vsum nuper Anonymus *). Aqua stillatitia *fructus cerasorum*, quae in officinis prostat, praegnans est sapore amygdalarum amararum et cum aqua Laurocerasi virtute conuenit, si cohobata fuerit; hinc teneris infantibus minus secure datur saepeque etiam funestos edidit effectus. Gummi rubescens s. pallidum vsui medico seruit, tanquam aliae gummi species, si modo purum. Gummi ex arbore *prunorum* p. 412. stillans idem praestat, quod Gummi Arabicum. p. 440. Aqua amararum amygdalarum **) cohobata perinde venenata est, vt aqua Laurocerasi. *Anserinae* succum expressum pariter ac infusum herbae siccae in empyemate multum praestitisse vidit Noster et calculosis expulisse vrinam et sabulum. Sed per vices sumendum est, ne nimis pellat. *Tormentillae* p. 441. radix est citius coriarium, quam cortex quercinus. Radix *gei riualis* conducit in febribus intermittentibus etiam protractis, saepe diarrhoeis chronicis haemorrhagiisque.

V.

Spécifique contre la goutte éprouvé et publié par Mr. EMERIGON, Procureur du Roi en la juridiction Royale et au siege général de L'Amirauté du Bourg St. Pierre. 1778. 8. plagg. 3.

i. e.

Specificum antipodagricum tentatum et publicatum a Cl. EMERIGON.

Dd 2

Huius

*) v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 367.

**) v. ibid. Vol. XXII. p. 358.

- P. 5. **H**uius mali atrocitatem ipse expertus est, omnem-
que medicinam frustra adhibuit, donec accepit remedium a viro quodam CARAIBE, cuius usu pristinam sanitatem recuperavit. Formula haec est: R. Gum. Guajac. puluerisati ℥ij. Tassiae Mensurae iij. Misceantur et in lagena bene clausa soli per octo dies exponantur; solutione facta, per linteum vel chartam bibulam filtrentur et diu seruentur, quippe cum non recens liquor sit recenti praestantior. Dosis est cochlear tempore matutino ieiune fumendum. Tassiam maxime necessariam esse putat, propterea quod ex saccharo parata, vires balsamicas habeat. Qui huius medicamenti diu continuat usum, a morbo sanatur, humores enim podagricos soluit et dissipat, eorum impedit accumulationem et euacuationes promouet aut per largam expectorationem, aut per lenes, quas producit, alui deiectiones.
- P. 8. Fugiat praeterea aeger nimis otiosum ac luxuriosum viuendi genus, duas horas post sumptum remedium lac bibat, prandium capiat frugale, attamen sine ciborum delectu, coenam vel nullam vel exiguam, potus sit vinum rubrum Burdegalense aqua mistum, cubitum eat hora decima, surgat quinta matutina. Ceterum neque balneis uti, neque pedibus humidis incedere conuenit, ob multa pericula inde orta.
- P. 10. Antequam Cl. Auctor usus est hac medicina, viscido, ructibus continuis, acido, et plethora laborauit ita, ut aut venam secare aut aluum purgare illum oporteret, nunc autem ab his omnibus liber,
- P. 12. sanitate integra gauderet. Gum: Guaiaci vires eiusque delectionem proponit secundum rationem in libro Gallico *) propositam Cl. Auctor. Ad depellendos

*) Dictionnaire botan: et pharmac: de l' Edition 1768.
Est et huius remedii mentio facta in perutili opere conti-

lentos nodos et quidem sine periculo, saponem album liquefactum per noctem imponit.

Ceterum huius remedii vis vel magis confirmatur, quippe cum multa nomina attulerit eorum, qui sani facti sunt, vel aliae virtutes adhuc ipsi adscribuntur, ut vis exostoses tollendi, quarum duo exempla profert. In colica denique, ulceribus, malo ischiadico, rheumatismo, catarrho, et aliis morbis e viscido oriundis permultum praestare perhibet.

VI.

CAROLI STRACK, Med. Doct. et in Acad. Moguntina Prof. cet. De crusta lactea infantum eiusdemque specifico remedio dissertatio. Quam Scientt. Artt. atque Litt. Academia, quae Lugduni in Gallis est, altero duplici praemio coronavit. d. 3. Sept. Anno. 1776. Francofurti ad Moenum, typis Andraeis. MDCCLXXIX. 8. pagg. 63.

In prima libri parte de *hypecacuanhae et sennae* p. 4. viribus agitur, ea de causa, ut respondeatur quaestioni anno. 1774. ab eadem academia motae, in qua de *succedaneis radicis hypecacuanhae, corticis Peruviani atque foliorum sennae* agebatur *). In solvenda quaestione de *hypecacuanha* atque *senna* ita versatur, ut dicat Cl. Auctor posse his remediis quavis vomitoria vel alium purgantia substitui, cum remedia illa, de quibus agit, praeter vomendi effectum alium omnino nullum praestent; dummodo ea, quae horum loco exhibere volueris, artis ope acrimonia sua irritante, a qua nausea, debilitas, aliaque vomitum

Dd 3

vulgo

continuato, quod inscribitur: *Sammlungen auserlesener Abhandlungen zum Gebrauch practischer Aerzte.*

3 Bände 4 Stück. Leipzig 1777. 8. pag. 587.

*) v. comm. nostr. Vol. XVIII. p. 538.

vulgo sequentia pendent, fuerint liberata. Hypocacuanha enim adstringendi virtute neutiquam pollet, quam nonnulli ipsi adscripserunt: mouet enim saepius h. e. si saburram putridam vel vermes in ventriculo reperit, aluum; deinde si quid in ipsa esset, quod adstringeret, hoc tamen ita a salua inuolueretur, vt prorsus stupefieret, tandem alui adstricti, quem saepius gignit, effectus, ob quem in dysenteria, lyenteria, vel coeliaca affectione a variis laudatur, potius a materia acri per os eiecta primisque viis adeo vacuefactis, quam a solidorum, vt quidam putarunt adstrictione, est arcessendus. Neque cortex Peruuianus destitui videtur Nostro remediis, quae ipsi recte substitui possint, in his experiundis tamen ad tempus modumue, quo exhibeantur, aliasque circumstantias respiciendum esse suadet.

p 25. Iam alteram libri partem adgreditur, in qua ad quaestionem: *referre noua inuenta ex regno vegetabili, quae plurimum conferunt ad materiam medicam:* respondetur. In huius capitis initio de signis specificorum remediorum quaedam proposuit. Quae haec sunt: 1) vt morbo eodem quibusuis sub circumstantiis semper medeantur; 2) vt crises a natura inchoatas subleuent atque metastases tollant; 3) vt mutant morbi materiam, vel crudam expellant, 4) vt functionem sanam non turbent, laesam restituant, 5) vt morbus, his remediis sumtis, non recrudescat.

p 33. Vexantur crusta lactea lactantes potissimum, nec vllus est corporis locus, palpebris exceptis, qui a morbo inuadente, liber maneat; ipsi oculorum bulbi rarius infestantur, idque euenit, si pustulae in facie sunt nullae, quapropter morbus hic difficile dignoscitur. In clunibus molestissimus est atque pertinacissimus. Oriri videtur morbus ex miasma-

te

te singulari, quod probant: 1) exempla infantum a matribus hoc morbo olim laborantibus genitorum; 2) nutrices, quae hoc morbo olim pressae fuerunt, infantes inficientes. Variolas, hoc morbo superato, leuiore esse negatur, et damna enumerantur, quae oriuntur, quando pars materiae ad glandulas deferitur. Morbum ipsum saepius sequuntur tabes, tympanitis, lippitudo, auriumque abscessus. Vrina hypostatica est horum affectuum frequentissima crisis.

Vtitur Noster contra crustam lacteam Hb. Ia. P. 30. cea seu quod idem est *Viola tricolore* LINN. et P. 40. quidem ita, vt quotidie bis, mane scilicet ac vesperi ex lacte herbam bibendam praebeat. Coquitur nimirum herbae recentis pugillus vnus pro dosi sumendus, pulueris ficci vero drachma vna omni die consumitur, ita vt huius semidrachma per duas horas in lacte vaccino macerata, dein cocta atque colata, mane et vesperi propinetur. Adhibito remedio hoc per vii dies pustulae omnes erumpunt, quo facto ab eius vsu abstinendum, et crustae desquamatio, mox eueniens, expectanda. Crusta deperdita idem remedium denuo exhibendum, vt, quod in corpore remansit, expellatur.

Si alius simul subest morbus v. c. mucus in intestinis, is prius tolli debet, quam sanitatis expectari potest restitutio. Si nutrix hoc morbo olim cruciabatur, tunc infans est ab lactandus, quoniam alias sanari nequit. Metastasi cuius crustae lacteae hoc medicamentum opponatur.

Nutricem hoc morbo laborasse cognoscitur ex colore faciei iusto glabriore, albidior, ex rubore, si inrubesceat, scarlatino genas non aequaliter suffundente. Morbum infanti instare docent durities, crassitudo, asperitas alborque genarum, atque lotium, cum felis vrina odore conueniens. Hic vrinae odor, ad signa morbi pathognomonica pertinet.

VII.

G. G. SCHILLINGII de Lepra commentationes,
recensuit I. D. HAHN, L. B. et Traj. ad Rhen.
1778. 8. plag. 15. c. tab. aen. et praefat.
HAHNII. pl. 4.

Ex Ill. HAHNII praefatione cognouimus, Cl. Auctorem huius libri GODOFR. GVIL. SCHILLINGIUM Brandenburgicum, diu Paramaripoi, quod emporium Guianae Belgicae est, artem fecisse; inde peragratis Americae Septentrionalis provinciis in Belgium reuersum, Vltraiecti Anno 1769. duos edidisse libellos, quorum alter de Lepra hic noster est, pro summis medicinae honoribus impetrandis ab Auctore propugnatus; alter de morbo quem Americani *Taws* *) dicunt, exponit. Cuius de contagiosa leprae Americanae indole sententiam refutatum iuit CEL. ROELLIVS, depromtis ex dissertatione quadam manuscripta de lepra cutis Iudaeorum argumentis; quam postea constitit a PHILIPPO OVSELIO Franequerae Ao. 1709. defensam fuisse. Respondit SCHILLINGIVS ad ROELLII dubia, conscriptis post aliquot annos in OVSELIVM animaduersionibus. Quae ad Ill. HAHNIVM missae nunc demum vna cum SCHILLINGII et OVSELII dissertationibus in publicum prodierunt. Cum vero Noster, quinque morbos, lepram nempe Hebraeorum, Graecorum Elephantiasin, iuniorum Arabum lepram, malum Sancti LAZARI et Americanorum *Boasi* vno leprae nomine completatur, aduentitiis saltim quibusdam notis a se inuicem differre hos morbos existimans; cumque alii, interque hos MEAD et LORRY lepram Iudaicam eam potius esse vitiliginis speciem opinentur, quae Graecis

p. 15.

*) v. de hoc morbo supra.

cis ἀλφὸς dicatur, neque cum elephantiasi conuenire; HAHNVIS in hac re fere nihil certi statui posse putat; monet tamen, si ad vitiliginem referenda sit Iudaeorum lepra, certe non mitiori speciei s. ἀλφῶ, verum potius grauiori, quae λευκὴ nuncupetur, accensendam esse, quae quidem hactenus ad leprae indolem accedere videatur, quod, iuxta CELSI descriptionem et albidior sit alphi, et altius descendat, pilisque ipsis albis lanuginosisque redditis, pertinax plerumque sit, nec facile hominem derelinquat. Hierosolymitanum malum Elephantiasi Graecorum fuisse cognatum, ex epistola quadam GREGORII HORSTII Ao. 1624, quo nondum plane ex Europa cesserat illa lues, scripta, comprobatur; in qua potissimum ἀναισθησίας cutis et spontanei membrorum mortuorum a corpore secessus mentio iniicitur. Ceterum de reliquis morbis a SCHILLINGIO in rem praesentem introductis, nondum decerni quid posse autumat, vtrum vere lepram aemulentur, an diuersi generis sint.

Ter haec lues Europam inuasit; primum Italia p. 21.
liam sub TIBERII CLAVDIIQUE, vt videtur, imperio; binaeque eius species tunc obseruatae fuerunt: altera, a loci, quem primum inuaserat *mentagra* dicta, proceribus potissimum infesta; altera *Elephantiasis* per plebem grassari solita. Secunda vice ab Arabibus in Italiam, Galliam Hispaniamque delata, breui tempore desaeuiit. Tertio denique per pontificiae superstitionis satellites, ex bellis sic dictis cruciatis reduces, illata, longe lateque per plurimas Europae prouincias ipsasque Germaniae vrbes vagata, fero demum extincta est. Cum itaque in coelo Europaeo non omnino certum aduersus lepram esse praesidium experientia docuerit, cauendum esse monet HAHNVIS, ne pestis illa nostris regionibus ex America asportetur. Nec vanum esse

hunc metum hominis ex America nuper reuerſi exemplo demonſtrat. Is, vti a Cl. HENSLERO Phyſico Altonenſi Auctor acceperat, in inſulis Americanis diſſoluto vitae genere uſus, poſtquam inierat coniugium per integrum annum ſatis bene valuit, Anno vero elapſo prima in ſe percepit ingruentis leprae indicia. Quae cum cedere medicamentis recuſarent, in Europam reuerſus eſt, malo tamen ex eo tempore nequicquam eleuato. In deſcriptione huius leproſi hoc inprimis notabile eſt, caput, et inprimis faciem hoc malo admodum fuiſſe foedatam. Eius color in America ruber fuit, poſtmodum in Europa cupreus fere euafit. Ex eo quoque tempore mentum porrigine ſqualere incepit. Neque vero, vt in reliquo corpore, ſic etiam in facie ſenſus omnis periit. Aeri hoc leproſum caput Ill. HAHNIVS inſculpi atque in titulo libri exprimi curauit. Caeterum nec appetentia ciborum, nec eorundem concoctio nec reſpiratio aut pulſus arteriarum in iſto homine a conſueta et naturali norma aberravit. Sudorem, quem in America copioſiſſimum fundere ſoleret, nunc pene non expertus eſt.

P. 32.

Cum leprae huius initia tam exilia ſint, et in occultis plerumque corporis locis ſeſe exſerant, adeoque inſenſili modo iſta lues ex corporibus iam infectis in ſana transgredi poſſit; tanto magis ſedulo cauendum erit, ne noſtras aliquando regiones inuadat.

His propoſitis, Ill. HAHNIVS duas addit obſervationes a SCHILLINGIO ſibi nuper traditas. Is, cum Tondin Surinamenſium vrinas ſudoresque ciere vidiffet, in alijs quoque morbis, qui excretionibus iſtis iuuari ſolerent, optimo cum ſucceſſu eius vim expertus eſt. Hydropicis decoctum ligni Tondin cum ſcoria ferri et ſyrupo communi mixtum, percolatum,

colatum, et fermentatum ad tres quatuorue vncias ter quotidie propinauit, cute renibusque, aluo etiam nonnunquam hac medendi via optime solutis.

Altera observatio Gymnotum electricum L. p. 36. spectat. Acus nautica in vicinia huius piscis continuo mouetur. Atque ipse piscis admoto magnetem inquietus redditur, et conturbatus fugam molitur. Idem accidit, si aquae ipsius cui innatat Gymnotus, superficiei magnes paullo fortior applicatur, donec post varias palpitationes, ad magnetem accedit, ipsi firmiter ferri instar adhaesurus; iamque languidus impune manibus tractari demulcerique potest. Pristinās vires sero tantum recuperat; satis cito autem si limatura martis conspergitur. Quae tentamina etsi ita euenisse HAHNIVS nullo modo inficiatur, dubitat tamen, an vere pro magnetica huius piscis virtute stare possint. Illae enim et acus nauticae in Gymnoti vicinia, et huius, applicato aquae magnetem, motiones crebriores eandem ob rationem fieri Ipsi videntur, qua corpora electrica aduersus magnetem se habere solent alias. Quod vero ad magnetem sese applicet piscis, id partim ab animalis ea, quae sibi ingrata sunt, remouendi contentione, partim ab arena martiali pisci ex aquis natalibus adhaerente repetendum esse censet; cum ipse SCHILLINGIVS remoto animali polos magnetis scobe quasi ferrea adpersos fuisse animaduernerit. Proinde eo magis luculentiores huius magnetismi in Gymnoto apparentis explicationem optat, quo plura sint in hac re, quae magnetismum animale sic dictum possint illustrare. Qua opportunitate ductus, nonnulla de magnetis corpori foris applicati virtute veteribus iam cognita, Noster exponit, quae quidem a GALENI inde temporibus sprete atque repudiata a THEOPHRASTO PARACELSO iterum in usum vocata fuit, atque ab HELMONTIO acriter propug-

propugnata. Postmodum obsoleuit haec per magnetem morbis medendi ratio, nuper denuo a quibusdam medicis iactari coepit. In quam satis acriter, nescio an omnino merito, HAHNIVS inuehitur, putat tamen in longis cerebri neruorumque affectionibus hanc scilicet vtilitatem habere, quod aegri spe quadam demulceantur; caeterum, vt ipsius verbis vtar, laminis annulisque magneticis; *expecta!* insculpendum esse, aegrorum vero animis: *patientia.*

p. i. Accedamus ad ipsam SCHILLINGII dissertationem. Enumeratis huius morbi apud varias gentes nominibus, inter quae et Elephantiasis et Malum Sancti LAZARI recensentur, incipientis Leprae signa describuntur. Multa huc spectantia apud CELSVM, PAVLVM, AVICENNAM, ANDREAM, PARAEVM, et HILDANVM legi possunt: quorum Auctorum narrationes ideo potissimum inter se discrepare Noster existimat, quoniam initia morbi in occultis plerumque corporis locis prorumpant, adeoque medici iudicio facile subducere se possint. Sunt autem duo signa pathognomonica leprae, mutatus cutis color, et *άραισθνοία*. Illum omnes scriptores commemorant, hanc ARETAEVS, et ab initio morbi statim adesse primus CLEYERVS *) obseruauit. Duplex autem coloris est mutatio, ita vt mox palide rubescant, pilis pariter vel rubentibus vel flavicantibus, mox ex albo flauicent rubeantue maculae, pilis canescentibus. Vtrumque macularum genus rotundum et insensile est.

p. 10. Maculae leprosae interdum lente crescunt; tunc inprimis, si, neglecto remediorum internorum vsu, externa saltim fuerint adhibita. Solent autem
primi

*) vid. Ephem. N. C. Dec. II. Mens. Decembr. 2. MDCLXXXIII. observ. 5.

primi tumores auricularum lobos occupare, et vndique fere cingere; postmodum vniuersa facies turgescere et rubore cinnabarino praeternaturali suffundi, qui in ipsis Aethiopibus haud difficulter visui se praebet, progressu temporis vero sensim ad coeruleum vergit, cute interea magis magisque corrugata. Sic per complures annos, nisi grauior in diaeta error committatur, morbus trahi potest, alias vniuersum corpus, maculis leprosis obsidetur, digiti praesertim, qui, dum ad ungues crassescunt, omni sublato sensu, crebro sub tumore prorsus reconduntur, donec emortui sponte delabantur. Accedunt ob perspirationem plane suppressam varii morbi chronici, quibus si superuixerit aeger, artuum omnium iacturam procedente tempore patitur, qui quippe absque dolore decidunt. Praeterea vlcera densis crustis deciduis obducta, indolentia, pertinacissima omne corpus deturpant. Anima pessime foetet. Alius stipata, si medicamentis purgantibus sollicitatur, nigra sicca excrementa deiicit. Vrina rufa, tenax, turbida, muriam redolet. Omnes istae excretiones in morbi principiis secundum naturam sese habent, et deinceps demum sic mutantur. Sitis est perpetua, lingua sicca, rimosa, nigra. Sanguis tenuissimus est, multis globulis albis miliaribus distinctus. Serum vix igne coagulatur. Interdum sero caret sanguis; qui e vena missus plerumque putet, ex arteria vero non olet.

Elephantiasin eam speciem leprae Noster dicit, p. 17.
quae pedibus potissimum infesta sit. Facile sanguinem pedes fundunt, digitis inter se coalescentibus, ipsisque articulis malo crescente ita compactis, vt musculos tendinesque confusos nullo modo distinguere aut separare possis. A pedum turpitudine cumque elephantinis similitudine morbus nomen traxit. Sero demum reliqua membra inuadit.

dit. Amputatio pedis nihil vnquam profuit, aliis post paucos dies sub ipso tetano morientibus, aliis non prius a vulnere conualescentibus, quam elephantia pedem alterum corripuerat. Ossa pedum spinam ventosam mentiuntur, destituta periosteo, cauitate et medulla. Tendines et muscoli lardi densi speciem affectant, tamque tenaciter adhaerent ossi, vt potius huius partes a se inuicem quam tendines aut muscoli ab osse distrahantur. Vasa omnia oblitterata fere sunt, quaeque in cute adhuc comparent, ea varicosa sunt, paucissimum sanguinem continentia. Hinc in amputatione cruris leprosi non opus est, vt arteria cruralis deligetur, sanguis enim languidius prorumpit, venoso similis. Liganda vero tunc est arteria, si in remotiore loco pes amputatur. Semper autem tenuis est sanguis parumque feri dimittit.

p. 20.

Lepram non inquilinum esse Americae morbum, sed ex Africa allatum, Cl. Auctor existimat: ei vero in Aethiopia, partim coeli aestum, partim victum, qui ex corruptis carnibus semiputridisque et verminosis piscibus est, aditum parare. Aquae praeterea per siccam tempestatem putrescentes, taboque piscium foetidissimo infectae; tandemque ipsa venus, in quam prae aliis gentibus Aethiopes procliues sunt, multum ad peruulgandam leprae luem faciunt. Quae cuncta, cum in America Meridionali eodem ferme modo nocere possint, mirum non est Surinami et in aliis Australioribus coloniis tam impune lepram in vulgus grassari; cum e contrario longe infrequentior sit in Boreali America, vbi nec coeli aestu, nec alimenti potusque putredine corpora male habentur, et vagae libidines Europaeorum in Aethiopes, legibus seuoribus proscribuntur.

Caeterum aliquod peculiare leprae virus statuendum esse Cl. Auctori et coloris in cute immutatio et anaesthesia suadet. Neutra enim absque humorum neruorumque praua constitutione oriri potest. In colore enim mutato humoris in aliqua parte stagnantis resoluti et putredinem iam iam concipientis indicium est. Hinc destructa neruorum cutaneorum compage sensum superesse nullum posse intelligitur. Hoc vero commune habet Elephantia cum scabie et impetigine, quod lymphae viscida potissimum ei nascendae occasionem praebeat. Discrepant vero a se inuicem in eo potissimum, quod Lepra tardo gradu incedat, faciem et corpus internum inficiat, cum et scabies in facie comparere haud soleat, citissime diffundatur, et corpori interno pareat. Inde ratio patet, cur sola externa remedia in lepra parum proficiant. Natura, nisi corpus admodum robustum sit, vix morbi vim superare potest: quod tamen, si fiat, omnis materia morbida diluta et cocta ad cutim congeritur, squamisque et crustis a corpore dilabentibus expellitur. MOSES in hunc morbi statum innuisse Auctori videtur, cum hominem, in cuius vniuerso corpore lepra alba aequabiliter effloruerit, pro puro declarauerit.

Qui contagiosam leprae indolem omnibus p. 34
priscis scriptoribus sic visam inficiati sunt, duobus potissimum argumentis suam sententiam ornare studuerunt. Alterum ab exemplis liberorum lepra immunium, a parentibus leprosis editorum; alterum ab innoxiiis coniugiis leproforum cum sanis petitum est. Illud quidem nonnunquam, sed per raro fieri SCHILLINGIVS fatetur; tunc scilicet, si statim a natiuitate a parentum consortio infantes remoueantur, et in aërem salubriorem transferantur. Omnino vero negat coniugium inter sanos et

et leproſos iniri poſſe, quin ocius feriusue in vegetum quoque corpus leprae virus ſeſe inſinuet; etſi forſan poſſit fieri, vt pauci quidam homines in perpetua cum leproſis conſuetudine, nihil ab hac lue patiantur; eodem fere modo, vt alii ſunt, qui variolas peſtemque in ipſo contagio non experiantur.

p. 36.

Accedit Noſter ad Leprae prognofin, cuius praecipua quoque momenta ex veterum et recentiorum ſcriptis adiicit. Termini, quibus hic morbus contineatur, fere incerti ſunt, aliis quippe eius atrocia intra vnus anni ſpatium abſumptis aliis vero, aut ob vitae genus mutatum, aut ob tarditatem ipſius veneni leproſi, per complures annos vitam ſic ſatis tolerantibus. Infantes parentum leproſorum, niſi ab his primis ſtatim diebus remoueantur, mortem breui obeunt; neque tunc ſemper luis periculum effugiunt, ſi procul a natiuo ſolo et parentibus in locum ſalubriorem hominumque ſanorum conſuetudinem venerint. Variolae in leproſo corpore perinde ac in ſano decurrunt, confluentes et quas alius diſſoluta comitatur, mortem praeſagiunt. Ita vero Lepra vel mitior confluentibus variolis ſaepe exacerbatur, vt digiti etiam ſine difficultate et dolore decerpi queant, et carnes fruſtatim a corpore defluant. In aliis herpes vniuerſalis poſt ſuperatas variolas relictus fuit, quem repreſſum atque identidem reuerſum letalis dyſenteria tandem ſecuta eſt. Frequentiſſima autem eſt luis venerea cum lepra coniunctio, cum leproſi venerem ſummopere ſoleant appetere. Atque morbi ſic complicati quam rariffime ad ſanitatem perducipossunt. Etenim mercurialia medicamenta ſiphilitidi oppoſita, leprae ferociam incitant, et dyſenteriam foetidiffimam producunt. Accedunt ad hoc
leprae

leprae genus vlcera inguinum Chironia, quae pariter a mercurio dato peiora sese habent.

In curanda lepra tria obseruanda sunt, primum, p. 41. vt penitus suppressa perspiratio restauretur, deinde vt diluatur virus, neque acrius fiat inepta vitae ratione, denique vt corpus expurgatum et leprosa materia liberatum roboretur. Subiiciuntur his a Cl. Auctore veterum recentiorumque de leprae sanandae ratione placita. In eo fere omnes conueniunt, venaesectiōnem administrandam, purgationibus fortioribus, frictionibus, exercitatione, cursu, cibis facile concoquendis, inprimis vero viperarum carnibus et pastillis vtendum esse. Neque inficiatur Noster, esse in medicamento, quod postremo loco nuncupauimus, singulare aliquod aduersus lepram praesidium. Per tres integros menses, statim ab initio omni carniū pisciumque vsu omisso, solis oleribus, pane et iusculis victitandum aegris est. Lactunc demum concedendum est, si aluus, quae obstructa fuerat, referari coepit. Ea primum quidem lenioribus eccoproticis, postmodum fortioribus purgantibus, nunquam vero mercurialibus sollicitanda est. Si plethorico mederis, venaesectio instituenda est, antequam ad vehementiora purgantia accedas. Postmodum ad leniora redeundum et clysmatibus inprimis vtendum est. Tunc balnea tepida, sed caute ab initio, adhibenda sunt, quibus emollientia addidisse nēminem poenitebit. A lauatiōe statim aegri in lectum sese conferant. Vt corpus moveant crebro, omni ratione curandum est.

Pro potu leniora primum et emollientia decocta, deinceps fortiora sudorifera propinentur, ita, p. 48. vt per sex hebdomadas quotidie librae circiter octo bibantur. Quo fit, vt vrina sedimentum copiosum ponat rubrum aut nigrum, et ipsae alui sudorisque excretionēs largiores consequantur. Quod si vero

natura aegroti hos potus sudoriferos ferre nequit, illorum loco decocta detergentia cum nutrientibus mixta eligi debent. Vini modicus vsus conuenit, dummodo neque acidum, neque nimis spirituosum illud sit. Ab acido enim leprosis tertianae, quartanae aut lentae, a spirituofo vero potu ardentibus febres accenduntur, quarum cura leprae sanationem distrahi oportet. Proinde etiam, si roborare consultum videtur, non spirituosus, sed cardiacis et neruinis id suscipiendum est.

p. 50. Diarrhoea, quae perspirationem refrigerio suppressam sequitur, morbum protrahit magis, nec tamen admodum periculosa est. Illa, omissis omnibus adstringentibus, sistenda est remediis, quae simul sudores prouocandi potentiam habent. Teta- nus etiam a refrigerio superueniens, opii cuiusdam vsu soluendus est, ingestis simul decoctis sudoriferis.

Vena incidenda est, tribus mensibus dicta a nobis medendi ratione praegressis. Solet autem sanguis eo tempore crusta viridi et viscida contegi, cruore a sero discedente; quod ab initio fieri non solet. Hinc apparens sanguinis paullulum resoluti indicium, praeter decocta amarorum extractorum vsu poscit. Purgantia quoque caute propinasse haud incongruum erit. Satyriasin et priapismum nitro- sis, anodynis, camphoratis, et refrigerantibus coer- ceri oportet.

p. 52. Ad externa remedia veniendum est, si vlceri- bus foetidis putridisque corpora leprosa affliguntur; sponte quidem intelligitur, exsiccantibus, balsa- micis et antisepticis opus tunc esse. Vnguinosa omnia, ea vel maxime, quibus mercurius inest, vitari debent, quam diu materia morbi in ipsis corporis penetralibus haeret. Humoribus vero bene per- purgatis, corpus oleosis vnguentis illiniri omnino prodest.

prodest. Ab eo tempore quoque nonnihil a diaeta seueriori remitti potest; pergendum tamen est in reliquis curationis partibus, donec sexto aut septimo mense crustae emollitae paullatim et discussae a corpore sponte decendant. Sic corpus omni sua veteri cute exutum, contegi noua tenerrima solet, in qua vel a leuissimo contactu dolor excitatur, et pruritus etiam post aliquot dies persentiscitur. Neque tamen ab omni medicatione tunc abstinendum est; alias vel exiguo morbi fomite relicto, lepra post aliquot annos renascitur. Inprimis vero, si per integrum fere annum curati aegri dimittuntur, sedulo monendi sunt, ne victus sobrietatem corporisque exercitium negligant. De robore etiam restituendo sub finem curationis cogitandum est, quod plerumque sudoribus maximopere infractum esse solet. Cuius rei causa, mox frigidiora balnea, mox corporis ex spiritu vini lauatio, mox et fumigationes adstringentes balsamicae commendandae sunt.

Si leprae siphylis adiuncta est, decoctis dia p. 55. phoreticis ligna addi oportet, quae antiuenerica virtute pollere existimantur, antimonium crudum etiam. Calli tephique venerei emolliendi cataplasmatibus et fomentis, aut scarificandi sunt. Ad cariola palati ossa, vuulae etiam, parotidum fauciumque vlcera solae collutiones oris et iniectiones abstergentes conueniunt.

Si ad lepram inflammatorii morbi aut putridi p. 56. accedunt, in hos omnis cura primum conuertenda est, abstinendum tamen a fortioribus acidis, quibus leprosi vt plurimum male plectuntur. Putridis morbis haud cunctanter fortiora antiseptica opponantur; semper autem in lepra hoc obseruari debet, vt accedentibus motibus febrilibus prima cura impendatur, neglecta ad tempus leprae curatione.

p. 59. Accedit Noster ad eam lepram sanandi rationem, quam femina quaedam Afra, liberta, in plurimis aegrotis prospero cum euentu adhibuisse dicebatur. Crescit circa Paramaribo Surinami frutex, Tondin incolae nominant, in paludosis locis, foliis vlmo similibus, cortice extus nigro, intus rubicundo. Ex huius ligno et radice resinosa amara et adstringente libras aliquot in magna aquae copia femina ista decoquere consueuerat, et libras ternas quotidie, singulas nempe ante meridiem, sub meridiem et vesperi leprosis propinare; quos praeterea corporis exercitio sudorem prolicere iubebat. His peractis, decocto foliorum illius fruticis totum corpus lauabat stragulisque obuoluebat. Post aliquot septimanas corpus inungere solebat linimento, ex cuscuta planta per triduum in aqua macerata cumque limonum succo inter terendum in pultem nigram conuersa. Quo quidem vnguento maculas tumoresque leprosos foueri curabat, donec cutis, omnibus crustis maculisque depositis, renouaretur et sensum recuperaret.

p. 63. SCHILLINGII dissertationi subiuncta est alia PHILIPPI OUSELII, de lepra cutis Hebraeorum, ex qua cum maximam partem in iudicanda huius morbi apud Iudaeos historia versetur, summa tantum capita describamus.

Explicata vocis notione et etymologia, leprae natura, sedes, signa diagnostica et species declarantur. Est vero alia lepra rerum exanimium, alia animatarum. Illa parietes aedium et vestimenta, haec humana corpora inuadit. Atque ista posteriori loco recensita mox particularis, mox vniuersalis est. Particularis leprae species varias Auctores Ebraei constituunt, alii septem alii, sex, alii duas tantummodo. Sequitur explicatio nominis triplicis quod

quod in leprae descriptione apud MOSEN occurrit; signum pathognomonicum in praeternaturali albedine ponitur, particularia in pilis albis, diffusionem, viuacitate et profundiore plagae adspectu. Illam profunditatem non veram esse Rabbini volunt, sed tantum apparentem. Viuacitas autem (חיה) nihil aliud est, quam quae nostris medicis caro fera aut fungosa et luxurians dicitur. Recensetur porro lepra, quae in locis adustis vel cicatrice obstitis oritur, et ea, quam macula, tumor, aut abscessus comitatur. Putat autem OVSELIUS leprae cum Graecorum elephantiasi parum praeter nomen commune esse, proxime vero ad illam accedere eam vitiliginis speciem, quae Graecis ἄλφος dicitur.

Quod ad causas huius morbi pertinet, Iudaei mox concubitus cum menstruata, mox humorum corruptionem nocere arguunt. Existimant vero, si sanguis lymphae praeualeat, lepram oriri. ABARBANEL ob calorem ex corruptione ortum lepram propullulare arbitratur, quae ex eius sententia euacuatio critica imperfecta est.

Contagiosam fuisse lepram, negat OVSELIUS p. 109. ideo, quod 1) leprosis, antequam de iis sacerdos cognouisset, liberum cum aliis commercium haud fuerit interdictum: 2) quoniam, cuius corpus totum lepra occupasset, lege Mosaica pro puro declaratus fuerit; nec laetitiam publicam ob leprosores praesentiam interrumpi vnquam edictum fuerit. Porro non omnem lepram esse immundam perhibet, nec peregrinos et inquilinos oportuisse ob lepram remoueri. Vnde concludit, de leprae contagio nihil MOSEN suspicatum fuisse. Tandem etiam nusquam leprosis apud Iudaeos medicas manus admotas fuisse, contendit, sed Deum sibi soli huius morbi sanationem reseruasse.

p. 120.

Huic OVSELIJ dissertationi subiunctae sunt SCHILLINGII ad eandem animadversiones. Existimat vero SCHILLINGIVS primam et domesticam quasi leprae sedem in corpore humano esse, vnde ad inanimata corpora deriuetur. Num animalia quoque praeter hominem alia inuadat, decernere non audet. Distinctionem factam ab OVSELIO inter vniuersalem et particularem lepram reiiciendam esse censet, cum illa MOSI sic dicta lepra vniuersalis nil sit, nisi crisis huius morbi salutaris, qua contagii metus tollitur: aspernatur etiam reliquas Iudaeorum diuisiones, quibus quippe non species, sed varietates a se inuicem secernantur. Neque enim vnquam fieri posse arbitratur, vt Leprae virus intra singulae cuiusdam partis fines sese contineat. Porro nil interest, vtrum ex tumore, an ex pustula, aut vlcere lepra versus omnes partes dimanauerit, dummodo ipsa leprae signa in macula aut tumore vere appareant. Anaesthesiam vero a MOSE inter luis leprosaе signa comprehensam fuisse cum ipsum nomen Ebraicum (צרע) virium corporis deiectionem, et eam conditionem, qua motus perit, significet. Illam indolentiam statim ab initio leprae adesse ipsi norunt Aethiopes, qui, maculis in corpore conspectis, ferro aut igne applicato experiuntur, doleant illae, nec ne. Idem Aegyptios intellexisse, et ab his leprae nomen (cuius quippe radix Ebraica ignoratur,) MOSEN depromsisse noster suspicatur. Expressis verbis autem hoc signum non enunciaſſe MOSEN, ideo quod vulgo notum esset, et praeterea leprae initia plerumque lateant, postea vero alia accedant signa, ex quibus lepram diiudicare liceat.

p. 134.

Non pilorum tantum color in lepra mutatur, sed ipsi haud raro defluunt. *Aspectus* autem illa *profunditas* sic videtur saltim esse. Nascitur enim ex obsoleta maculae albedine a reliquis corporis locis colore

colore distincta. *Diffusio* omnino ad certa leprae signa pertinet, quod vero *ad viuacitatem* *) pertinet, illa immerito pro signo certo habita fuit. Vbi sanguis ad leuissimum tactum effluit, ossa cariosa fiunt, musculosae autem partes phagedaenicis ulceribus indolentibus consumuntur. Proinde non cutim sanam, sed potius vlcus leprosum significat, cui caro cruda s. luxurians versus omnes partes crescens innascitur, quae latius serpit, partesque sine dolore depascitur, nec abstergentibus aut exsiccantibus domari potest. Porro pili albedinem conservant, aliqua inprimis vlceris particula prae reliquis albescente: causticis vero fortissimis vix ac ne vix quidem sensus aliquis excitatur. Atque cum ex his omnibus leprae verae praesentia certo cognoscatur, mirum non est, MOSEN praecepisse, vt, qui sic affecti essent, haud cunctanter impuri pronunciarentur. Carnem viuam autem dixit, vt popularem captum sequeretur; cum scilicet illud ulcerum genus carnem crudam specie aemuletur.

Interdum leprosa vlcera totam cutim occupantia sponte consolidantur, quod tamen certam sanationis spem non facit, cum breui post denuo p. 139. vlcera efflorescant.

Precario etiam Rabbinii contendunt, loca adusta nunquam lepram ingruere, quod et scripturae verbis et experientiae repugnat. Fieri enim solet, p. 140. vt cutis non affecta forte comburatur, postmodum sponte rursus consolidata maculam contrahat magis magisque proserpentem; quod quidem certum leprae latentis indicium est. Alias vesiculae in facie artubusque prorumpunt, adustionis speciem mentientes, ita vt medentem facile similitudo ista fallere queat.

E e 4

Fieri

*) vid. supra. p. 437.

- P. 145. Fieri nequit, et absonum est, quod OVSELIUS contendit, lepram eo minus impuram esse, quo grauius illa homo laboret. Neque haec sententia MOSIS verbis respondet, qui sub lepra totum corpus occupante non *ἀκμὴν*, sed crisin intelligit. Albedo vero hoc loco furfuraceas cicatrices complectitur.
- P. 149. Figmenta quoque sunt, quae Rabbini de locis quibusdam corporis leprae non obnoxiiis tradunt, testante id tum Legum mosaicarum lectione, tum ipsa experientiae fide.
- P. 153. Lepram per bella sacra sic dicta olim ad Europaeas gentes perlatam, nondum omnino Europa excessisse, variae Pedimontii, Sabaudiae, Finlandiae Bothniaeque regiones commonstrant. CL. PALLAS in Sibiria nuper morbum obseruauit, in plurimis cum lepra conuenientem, cui *luis nigrae* seu *Astracanensis* nomen est.
- P. 157. Verum quidem est, quod Rabbini aiunt, ob aliquam in partibus leprosis obstructionem motum sensumque deleri. Verum tamen tanta non est, ac illi volunt, nec vasa maiora tenet; alias inflammatio nasceretur. Proinde Nostro virus leprosum stupefacere magis, quam rodere videtur, atque omnium primo fibrillas nerueas inuadere, deinde vero vasa et humores aggressum lympham corrumpere et inspissare, cruorem postmodum ipsum inquinare. Acrimoniam tamen non plane abesse ab hoc leprae veneno, stimuli venerei immanes comprobant, qui vsque ad mortem leprosos incitare solent, nec nisi sub ipsa vera crisi saluari hebetantur.
- P. 160. Precario etiam OVSELIUS lepram humana arte curari posse letalemque esse negat. Regulis enim diaeteticis, quae lege Mosaica leprosis essent constitutae, hoc omnino significauit legislator, non semper miraculo, sed plerumque viribus naturae luem sublatum

latum iri. Etiamſi vero lepra ab initio haud magnas affert moleſtias tardeque proſerpiſit, inde tamen non letalem eſſe minime ſequitur; quin potius omni refragatur experientiae.

Contagioſum leprae morbum eſſe, ipſa ſacri p. 165.
codicis verba OVSELIUM docere potuiſſent. Iu-
bentur enim leproſi a caeterorum ſocietate abeſſe.
Ipſae rudiſſimae Aethiopum gentes leproſorum
ſocietatem fugiunt, experientia naturaeque ſenſu
doctae, quantum inde immineat periculum. Ipſe
foetor immanis et peſtilens ex corporibus leproſo-
rum exhalans, atque in hiſtoria Miriamae leproſae
factae (Numer. XII. 12.) a MOSE commemoratus,
(dum nempe Aaron illam putrido comparat abor-
tui) contagioſam leprae indolem commonſtrare
videtur. Caeterum, quod Sacerdotes, quibus lepro-
ſorum incumbibat exploratio, iſta lue non afflicti
fuerint, nihil ad refutandam eius contagioſam in-
dolem valet. Neque enim Sacerdotes aliud quid-
piam faciebant, quam medici noſtri quotidie inter
aegrotos conclamatos verſantes; neque cum lepro-
ſis diu vno in loco commorabantur, ſed potius eos-
dem, ſimulac pro impuris declarati fuiſſent, ex vrbe
vel caſtris remoueri curabant, vel ſi ambigerent de
morbo, illos in loco ſeparato aſſeruabant. Cae-
terum etſi ex Talmudicis legibus de lepra ſponſi
vel ſponſae per ſeptem nuptiarum dies nulla datur
cognitio, neutiquam tamen ideo hoc factum eſt,
quod contagium non timeretur, ſed vel ſuperſtitio-
ne, vel, quod intepſtium videretur, hac diſqui-
ſitione laetitiam interrumpi. Nec denique reliqua
exempla ab OVSELIO, vt tueretur ſuam ſen-
tentiam, allata, lepram a contagii liberare poſſunt
inuidia.

Adiicit denique SCHILLINGIUS, vt leprae natura p. 176.
fiat maniſteſtior, quasdam leproſorum hiſtorias. Ex

his prima est familiae cuiusdam rusticae, quam in agro Taurinensi per complures annos lepra afflicta. Auctor cum ALLONIO inuisit. Pater medicis lepra immunis esse visus fuerat; quem tamen Noster protinus eo morbo correptum esse deprehendit. Nonnulli ex hac gente iam perierant lepra, relicta filia, quae, amissa digiti indicis sinistrae manus phalange, sanata esse dicebatur, duobusque filiis grauissima quaeuis huius morbi mala experientibus. Ex his tamen, qui natu minor esset, curationem admittere nostro visus est. Filia sub alis et cicatrice delapsae phalangis maculas alebat indolentes, leprae adhuc praesentis indicia. Pater quoque in natibus et sub nucha eiusmodi maculis erat notatus, de reliquo robustus et sanus. A matre haec lues promanasse in familiam dicebatur; quae et prima occubuerat. Caeterum, quo natu maiores fuerant liberi, eo grauius laborauerant morbo. In Pedemontii tractu, cui *vallium* nomen est, plurimi incolae a pueritia malo isto infestari fama erat. Al-

p. 182. terum exemplum Aethiopis est, qui, dum venderetur, parua macula indolente iuxta canthum maiorem oculi sinistri conspurcatus erat; postmodum vero eo miseriae peruenit, ut totum corpus corrumperetur, phalangesque digitorum defluerent; donec inops ille mortem sibi laqueo conscisceret.

Femina Aethiops iam ante plures annos maculas leprosas, praecipue in pudendis gestauerat, ita ut nulla omnino morbi suspicio esset. Postmodum quatuor peperit liberos, in quibus longe celeriora, quam in matre virus leprosum capiebat incrementa, cum scilicet illa praeter maculas nulla sensisset omnino incommoda.

Femina Hebraea grauiam iamiam leprae symptomata experta, donec SCHILLINGII praeceptis obsequium praestitit, sic satis bene vitam tolerauit, quin adeo

adeo sanationis certam spem concepit. Postquam vero diaeteticarum legum oblita fuerat, ita rursus increvit malum, vt intra quatuor annos mortem oppeteret. Eadem est quinti, sexti septimique exempli ratio. Alius vir, chirurgiam faciens, diu malum neglexit, ad desperationem denique redactus, SCHILLINGII medelae sese commisit, qua post sex menses factum est, vt, cum hoc scriberet, aliqua salutis spes affulgeret, viresque paulatim restituerentur.

Leprosa materies ita solet contaminare res vtenfiles, vt ne iteratis quidem lauacionibus lixiuiis-
que variis maculae deleri possint, quin imo incrementa potius capiant. In parietibus tamen nunquam leprae signa in sacris literis annotata SCHILLINGIUS deprehendit. MEADIVS existimauit, aphronitrum in muris efflorescens, eosque depascens leprae nomine in sacris literis insigniri; cui tamen Noster neutiquam adstipulatur. Statuit potius, ob salinas particulas in calce et caemento parietum latentes, humoremque ex aëre arripere solitas, facilem leproso veneno parari accessum, quo fiat, vt per muros quoque lepra arrosos homines contagium fuscipere queant. p. 192.

Medendae leprae rationem, a liberta Surinamensi, quod antea diximus, obseruari solitam, non
ita tutam et certam esse Noster expertus est, allatis ad se quibusdam leprosis, quos antea femina illa suis medicamentis tractauerat. p. 196.

Adiectae sunt in calce libri, trium plantarum, libertae curandi methodo celebrium, descriptiones iconibus illustratae. Prima, quae *Tondin* est Surinamensibus, octo staminibus, duobusque stigmatibus ornato ouario instructa est. Adfunt praeterea nectaria quatuor lutea. Calyx quadrifidus, corolla in 8 - 9 lacinias fissa est. Capsulas siue nuces
gerit p. 198.

gerit oblongas, turbinatas, subtrigonas, mucronatas trialues, triloculares, seminibus tribus conuexis foetas. Florum spicae circa basin binis cirrhis ornantur. Folia quina sunt, petiolis alatis. HAHNIVS hanc plantam *Paulliniam pinnatam* esse existimat. Alterius plantae, quae *Cuscuta Surinamensis* Nostro dicitur, calyx monophyllus quinquefidus, corolla item monopetala quinquefida est, antherae sessiles in angulis corollae quinque, styli duo, stigmata subrotunda. Capsula subrotunda unilocularis. Videtur HAHNIO ad nostrae Cuscutae genus pertinere, cum ista non raro, in Australi praesertim Europa, quinque staminibus, totidemque laciniis florum instructa esse soleat. Tertia denique planta *Viscum Surinamense* est, cuius in lepra virtutes magni faciunt Aethiopes; vim diureticam insignem SCHILLINGIVS expertus est. Florum calyx et corolla in sex finduntur lacinias, quibus in corolla totidem adhaerent appendiculae, nectarium quasi efformantes. Stamina non detexit. Stylus singulus est, stigma crassum: ovarium in ima corolla, in drupam rubram glutine plenam, monopyrenam abiens. HAHNIVS ambigit, utrum *Loranthis*, an vero *Tamis* aut *Smilacibus* accenseri debeat.

VIII.

Philosophical Transactions cet. Vol. LXV. for the Year. 1775. Part. I. et II. pagg. 568. London. 1775. Vol. LXVI. for the Year. 1776. Part. I. et II. pagg. 628. praeter indices. *) 4. c. f.

i. e.

Transfactiones Philosophicae cet. Vol. LXV. et LXVI.

I. Lit-

*) Praecedentia volumina vide in comm. nostr. Vol. XXI. p. 72.

1. *Litterae Cl. IO. INGENHOUSZ quaedam super Vol. Torpedine instituta experimenta, facta Li-LXV. burni Ianuario 1773, continent. Hyeme Torpe-* p. 1.
dinis vis electrica debilior est. Non tamen videtur, percussionibus quibusdam factis, minui, quin potius insequentes ictus prioribus fuerunt vehementiores: pressu digitorum piscis vis nec minuitur, nec augetur. Per catenam aeneam ictus non communicatur, at per baculum aeneum. Suspenso pisce filo sericeo, corpora leuia non attrahebantur, neque obducta lagena admota vi electrica implebatur, neque scintillae, neque fragor sentiebantur, si ictu torpedo percutiebatur.

2. *De magnis basaltis columnaris collectionibus aliisque singularibus vulcanicis concretionibus, in Venetiensi regione repertis, Auctore IO. STRANGE.* Iconibus illustratur descriptio regionis, et connexio basalticarum columnarum. Columnae pleraeque oblique sitae, aliae orbiculari, aliae oblongo ambitu circumscriptae, pleraeque tamen hexaëdrae sunt; diametro pedis longitudinem aequant. Columnae montis rubri, (*monte rosso*) fracturam inaequalem et variegatam habent. Praeterea strata Granitae, qui Basalti est subiectus, eandem directionem servant, quae ipsi est Basalti. Singulare videtur Cl. Auctori Basaltem quasi insertum esse Granitae. In transitu quaedam de structura Basaltis in Aluernia exponit.

Basaltis columnas ortas esse putat intrinseco p. 17.
quodam principio organisationis, quo cum omni massa lapidis, in qua sitae sunt et cum qua semper maximam habent similitudinem, simul consolidatae videntur, eaedemque in eo loco, in quo inveniuntur, natae, neque ex medio montium igniuorum eiectae dicuntur, quod quidem regularis plerum-

plerumque earum situs comprobat. Neque craterem vnquam obseruauit Cl. Auſtor circa baſalticarum columnarum collectionem, ſed maxima ex parte terminantur regularibus conuexis ſolidisque ſummitatibus: quam quidem formam efferueſcenti et expansili ignis naturae tribuit. Demonſtrat iam ex montibus Venetianae ditionis ignem in quaedam loca montium tantum agere, neque ſemper omnia ſigna prioris ſtructurae deſtruire, neque ſitum vel externa ſigna et formam montium multum immutare. Montes enim illic partim calcarei ſunt, partim igne combuſti, ſtrata tamen priora ſeruant. Simili ratione etiam montes baſalticos iam praeexſtiſſe in alio ſtatu, atque forma et mixtione, non vero loco per ignem mutatos fuiſſe. Hinc apparet ſubterraneas exploſiones et eruptiones eſſe accidentalia phaenomena, quae origini montium vulcanicorum plane non ſint eſſentialia. Videnturque Auſtori materiae igne eieſtae modo in ſuperficie montium reſidere, neque omnem montium maſſam componere, quemadmodum alias exiſtimabatur. Eadem eſt etiam montis Veſuuii, Aetnae, aliorumque ſolitariorum montium igniuomorum natura, qui cum magnis iugis montium inſenſibili modo cohaerere videntur.

p. 33. Iam quaedam de collibus Euganeenſibus in Longobardia ſpatio ſeptem milliarium a Patauio ſitis exponit. Characteres externos montium vulcanicorum, crateres nempe offerunt, ſunt tamen ſtratis calcareis, poſterioris originis obteſti, quae nulla ignis oſtendunt veſtigia.

p. 36. Subiungit ſingularia quaedam de monte rubro. In Granite illic inueniebantur fruſta lauae poroſae brunae vulgaris, quae partes integrales Granitae offerebant et cum eodem ſimul concreta videbantur. An non inde Granites generatim igneae eſt originis?

nis? Ita Auctori, nobis contrarium videtur, cum ex vno exemplo minus recte ad vniuersam massam colligatur. Nonnulla frustra concretorum vberius describuntur depingunturque. Singulare est in p. 45. *Thermarum Aponensium aqua*, cuius calor est 88 graduum thermometri Fahrenheitiani, viuere magna in copia *Buccini* fluuiatilis speciem, quam VAN-DELLI *), etsi minus bene, depingi curauit.

3. *De Pondere et Mensura iuxta leges et statuta*, HENRICO VII. regente. p. 48.

4. *Descriptio apparatus, quo aqua aëre fixo impraegnari possit, ac de ratione eum adhibendi*, Auctore IOANNE MERVIN NOOTH. Componitur e tribus vasis vitreis intime inter se connexis; in quorum imo aër fixus corporibus e. g. calce oleo vitrioli euoluitur, qui per minima orificia in secundum vas, aqua repletum ascendit. Tertium vas, ideo applicatur, ut aqua superflua adscendat. Qui curatiorem apparatus ideam cupit, ipsam legat translationem, icone illustratam. Machinam hanc, a PARKERO correctam etiam descripsit ERXLEBENIUS **).

5. IOH. STEELE *de instrumento musico ex Insula Australi, Amstelodamum dicta, a Cl. FOURNEAUX Londinum allato*. p. 62.

6. EIVSD. *de fistularum arundinacearum maiore systemate ex eadem Insula, cum observationibus super fistula, in qua nasi flatu sonos producunt*. p. 72.

7. De-

*) DOMIN. VANDELLI dissert. 3. de Aponi thermis. Patavii 1758. 8. p. 5. Tab. II. f. I.

**) S. deff. *physikalisch chemische Abhandl.* I B. Leipzig. 1776. S. 353.

p. 79. 7. *Descriptio nouae acus magneticae, ab I. LORIMER.*

p. 85. 8. *Catalogus mortuorum Cestriae de anno 1773, Auctore I. HAYGARTH.*

p. 91. 9. *Experimenta super noua colorifica substantia ex Insula Amstelodamo Australi allata, facta a PETRO WOULFE.* Resinosae est naturae, atque serico et lanae solum applicari potest, cui vsui tamen iam alios colores eiusdem valoris in nostris terris possidemus.

p. 94. 10. *Experimenta et obseruationes super Gymnoto electrico, Auctore HUGH WILLIAMSON.* Gymnotus hic 3 pedes et septem pollices longitudine, et iuxta caput circiter duos pollices crassitie aequabat. Pinna analis eo in loco, quo cum corpore s. potius cauda cohaerebat, fere pollicis crassitiem habebat, eratque muscularis, alius tamen, ac corpus, naturae. Tactus hic piscis ictus emittit, iis, quos electricus conductor communicat, similis. Etiam baculo ferreo, aut si manus in aquam, in qua piscis degit, immittunt, idem sensus excitatur. Pisces, in aquam iniectos, his ictibus quasi interimit, et si minores sint, deuorat; si autem attoniti pisces aliam in aquam mittantur, reuiuiscunt. Reliqua experimenta demonstrant vim Gymnoti omnia phaenomena vis electricae exferere. Per catenam tamen, nisi tensa sit, vis non propagatur, neque homo, neque suberis globi symperielectrici maiori copia electricae materiae impraegnantur. Filo aeneo tactus Gymnotus ictus quidem, at non scintillas emisit. Inde patet Gymnoto esse hanc vim voluntariam, nec tamen musculis insitam, sed a fluido pendere, quod vere sit electricum.

II. *De Gymnoto electrico, Auctore ALEXAN. P. 102.*

DRO PARDEN. Descriptione sollicita praemissa, obseruauit piscem singulis 5 aut 6 minutis primis, ore extra aquam exserto, spirare, indeque coniecit eum esse pulmonibus instructum adeoque amphibium: quod tamen, cum sectionem institui non posset, nondum certo definiendum est. Corpus admodum extendere et contrahere valet Gymnotus, atque antrosum retrorsumque natare, hocque respectu veribus videtur analogus.

12. *Experimenta et obseruationes in conclau p. III.*

calido, Auctore CAROLO BLAGDEN. Medio Ianuarii D. GEORG. FORDYCE, tentamina cum aëre calefacto instituit, e quibus apparet, corpus animale multo maiorem calorem perpeti posse, quam eius est naturalis temperatura. CULLENIVS argumentis probare annititur, animalia viua instructa esse vi calorem excitandi, quae a vulgaribus chemicis et mechanicis modis omnino sit diuersa, neque frictione vel fermentatione producat. Iisdem viuis animalibus etiam esse vim frigus generandi subiungit Cl. Auctor. Ad tentamina haec Cl. FORDYCE conclauia peculiaria exstrui curauit; primum aëris calorem 90 graduum thermometri Fahrenheitiani ingressus, eundem ad 120° auxit: atque tunc calor eius internus erat 100°, arteriaeque 145 pulsus minuto primo offerebant. Respiratio nulla incommoda oboriebantur. Alio in conclau in balneum 100° calidum descendit, ac deinde in aërem temperatum transgressus est. Deinde aëre 119° calido in calorem 130° transiit, corporis calor tamen mansit 100°. Vestimentis in aëre 43° indutis statim absque incommodis in frigidum aërem abiit. Cl. SOLANDER calorem aëris 210°, et BANKS 211° perpeti absque anxietate poterant.

Inde sequi Auctori Nostro videtur, corpus humanum instrui vi, quendam s. nimium gradum caloris corpori quadam celeritate applicatum destruendi s. imminuendi: si itaque calor aestimari debeat, cui nos resistamus, non solum calor corpori applicatus, sed etiam vis resistens corporis, prius, quam aequilibrium caloris efficiatur, est computandum; tum etiam temporis ratio, quo a corpore aestuante in nostra venerit corpora, est habenda. Vestimenta etiam nos a nimio et violento calore aliquo modo liberant.

p. 124. 13. *Experimenta, quibus certius probatur aquam coctam celerius congelascere naturali, Auctore IOSEPHO BLACK.* Vidit aquam coctam citius glacie superduci, non cocta, repetitis saepius tentaminibus: caussamque esse putat hanc: aquam coctam coctione esse aëre priuatam, eandemque, cum aër iterum in eandem ingredi nitatur, concuti: concussam vel motam autem aquam celerius congelascere qujeta satis superque cognitum est.

p. 129. 14. *Experimenta cum acu magnetica instituta Auctore THOMA HUTCHINS,* in itinere versus fretum Hudsoni.

p. 139. 15. *Observationes meteorologicae Anni 1774. institutae in aedibus Societatis Regiae.*

Pars II. 16. *Relationes de tempestate Londini 1774. comp. p. 167. lectae ex diario meteorologico Societatis. Auctore s. HORSTLEY.*

p. 194. 17. *Extractum ex diario meteorologico in annum 1774. Bristolii. Auctore SAMUELE FARR.*

18. Ob-

18. *Observationes meteorologicae factae Lyn-* p. 199.
doni in Rutlandia a THOM. BARKER.

19. *Thermometricae observationes factae. Au-* p. 204.
Auctore THOMA BARKER Altahabadi in India Orien-
tali latitud. 25° 30' anno 1767. vti et in itinere
ex Madras in Angliam anno 1774. collectae ex dia-
rio ab HENRICO CAVENDISH.

20. *Tentamen historiae naturalis Actiniarum* p. 207.
Auctore Cl. DICQVEMARE).* Gelatinosae actiniae,
nec nervis instructae, adeo tamen sunt irritabiles, vt
luce, etsi oculis careant, irritentur: atque huic ipsi
gelatinosae texturae celere incrementum partium
amissarum tribuendum videtur. Hinc colligit Cl.
Auctor, a gelatinosa musculorum in homine parte
pendere et irritabilitatem eorum et vulnerum re-
stitutionem. Actiniae purpureae, d. 12 Iul. 1772.
discissae et 8 April. 1773. adhuc vivuae, partes, in
aqua, cui Cancer lanosus venenatus fere siccus erat
iniectus, in qua iam alia Actinia erat mortua, inter-
aneis eiectis, sensim dissoluebantur. Aliae Actiniae
transversim et ad perpendicularum dissectae plane
non laedebantur, sed vivere pergebant. Dissec-
tae ad perpendicularum latera cito se contrahe-
bant, atque brevi temporis spatio ita vnieban-
tur, vt ne rima quidem appareret, sed fimbria
coerulea continua et os perfecte restauratum es-
sent. Hae dimidiatae Actiniae e loco mouentur,
omnesque integri animalis peragunt functiones. De
propagationis modo nihil certi observare potuit
Cl. Auctor.

Actiniae altera species Auctoris difficulter
extra locum natalem marinum, arenosum, observa-
tur.

Ff 2

tur.

*) Priorem partem vid. in Vol. LXIII. Phil. Transf. comm.
nostr. Vol. XXI. p. III. Versio etiam reperitur in
Abhandlungen aus des ROZIERS Beob. gesammelt.

tur. In loco natali vescitur integris piscibus e. g. Salmone eperlano. Partes eiusdem refectae etiam restaurantur: membris refectis etiam e loco mouetur, eademque sola eidem inseruiunt, vt, si fuerit inuersa, iterum in priorem situm se verti posset. Si basis huius speciei laeditur, vulnus saepe est letale. Haec species comestui reliquis praeferrimeretur.

p. 220. In tertia specie mucosam substantiam obseruat, quae microscopio visa, ouis piscium similis erat.

p. 222. In quarta specie obseruauit monstrosam Actiniam, quae tria indiuidua connata offerebat: 12 diebus elapsis ea peribat: in dissecta partes internae omnino dislocatae erant. Adhaerent Actinae huius speciei ostrearum testis: ipsis animalibus testaceorum vescuntur, magna indiuidua minoribus cinguntur, qualem collectionem tab. 6. depictam sistit. E corporis poris et ore huius actinae egrediebatur magnus numerus filorum mollium, crassitie pili equini, qui gemmae quasi proles videntur. Alia vero propagandi ratio singularis est huic speciei, quae duris corporibus adhaerens se subito ipsa retrahit et soluit, ac post se relinquit aliquas particulas baseos, lentis magnitudine, quae deinde os accipiunt atque in integras excrescunt Actinias. Quaedam adulta Actinia bicorporea erat. Cum Cl. Auctor naturam imitaturus Actinias ita dissecaret, vt partes nonnullae remanerent, quarum aliae in integras Actinias excresebant, aliae non: posteriores bulbis s. gemmis destitutas, priores iis instructas existimat, Actinia brachii humani crassitiem aequans, dissecta iterum restaurabatur.

p. 236. Quintam speciem Actiniarum describit, quae sola figura et colore differebat; membra seu tentacula in tribus seriebus posita sunt: ora rotunda sunt margine subrubro cincta.

Actinae

Actiniae mutationem tempestatis praesentiant, p. 240.
ideoque eas barometri viui marini loco inseruire
utiliter probat.

21. *De Trichecho Rosmaro.* Auctore MOLY. p. 249.
NEVX SHVLDHAM. Nutriuntur Trichechi testa-
ceis; serena tempestate gregatim in sicco per spa-
tium 14 dierum absque nutrimento viuunt, pluuia
autem apparente subito in aquam se praecipitant;
lente et difficulter extra aquam ingrediuntur. Pon-
dere 1500 – 2000 libras aequant. Grauidae sunt
matres per nouem menses, plerumque vnum, num-
quam plus duobus fetibus pariunt. Adipis causa
necantur.

22. *De ratione glaciem parandi.* Auctore ROB. p. 252.
BARKER. In planitie satis magna tres aut quatuor
cavitates effodiuntur, quarum singula 30 pedes lata
et duos profunda sit, earumque basis culmis saccha-
rinis supersternitur: his imponuntur terrea vasa
non polita, per quorum poros aqua penetrat: his
versus vesperam aqua cocta repletis, per noctem
glacies congelascit, quae mane colligitur atque in
fossas reconditur. Nam per se in illis locis aqua
non congelascit.

23. *De Hirundine rustica, Apo, et riparia obser-* p. 258:
uationes, Auctore GILB. WHITE. Selborni instituit
easdem: Hirundo rustica redit circa 13 April. Si
citius veniant nonnullae, atque etiamnum niuem
vel gela inueniant statim reconduntur, vnde proba-
bilis esse colligit Cl. Auctor eas in hybernacula se
retrahere proxima, quam redire in loca remota ca-
lidiora. Plura de nidi exstructione, propagatione,
et nutritione lectu digna. *Hirundo Apus* vix sibi p. 264.
ipsa videtur semper nidos exstruere, sed probabi-
liter saepe in nidos Fringillae domesticae, quam ex-
pellit,

pellit, oua ponit: eadem volando coitum exercet, duo tantum oua vna vice atque semel tantum per annum ponit, color pennarum, qui verno tempore est obscure niger, per aestatem pallidior fit: Omnium maxime fera redit *Hirundo riparia* in Angliam, eaque omnium est minima; de vitae eius ratione parum etiamnum constat.

P. 272. 24. *De machina hydraulica, qua aqua attollitur, in usum ducta* Oultoni in Cheshire 1772, facta a PHIL. EGERTON, descripta a IO. WHITEHURST.

P. 280. 25. *Observationes astronomicae et mathematicae* e litteris Cl. LEXEL 1774.

P. 283. 26. *Inuestigatio theorematis ad inueniendam longitudinem arcu conicae hyperbolae, ope duorum ellipticorum arcuum*, Auctore IO. LANDEN.

P. 291. 27. FRANC. WOLLASTON *observationes de horologiis*.

P. 296. 28. IO. STEDMAN *de triangulis, in circulis et extra illos descriptis*.

P. 301. 29. *De polygonis area vel perimetro maximis et minimis inscriptis circulo, vel circumscriptis*, Auctore S. HORSLEY.

P. 311. 30. *De partu acephalo singulari*, Auctore W. COOPER. Non solum capite, verum et collo et brachiis manubusque carebat: loco colli papilla aderat. In pedibus digiti irregularis formae et magnitudinis erant. Partes sexuales externae perfecte femellam offerebant. Vterus perfectus, sed vnum modo ouarium inueniebatur. Ab ano magnum

num intestinum oriebatur, quod in pelui conuolutum finiebatur sine coeco, meconio tamen repletum erat, quod igitur nihil, nisi mucus ab internis intestinorum glandulis secretus videtur. Cor, pulmones, diaphragma, ventriculus, hepar, renes, lien, pancreas, intestina tenuia deerant. In loco, ubi thymus situs esse solet, tres paruae glandulae aderant: glandulae suprarenales admodum paruae erant. Vasa arteriosa et venosa aderant, eaque per iliaca vasa corpori fetus sanguinem tradebant. Vnde vis circulationis in fetu, cum cor deesset? Medulla spinalis etiam deerat.

31. *De ratione multitudinis in Manchester et p. 322.*
vicinis locis, Auctore THOM. PERCIVAL.

32. *De damnis, quae fulgur in aedibus excita-* p. 336.
bat, et si acuminato conductore munitae erant, Auctore
RICH. HAFENDEN. Noxae hae nihil, nisi non recte conductorem fuisse applicatum, demonstrant. Etenim in camino altero conductor erat appositus, atque in alium caminum 50 pedes a priore remotum, fulgur tetigit. In ambobus itaque caminis debuisset conductor exstrui, si domum a fulgure tutam reddere debuisset.

33. *De sopore hiberno Hirundinum,* Auctore p. 343.
IAC. CORNISH. Probat Cl. Auctor Hirundines remanere in nostris terris, vti vespertiliones etc., atque torpidas in rimis rupium iacere. Atque ideo etiam eas pennas non deiicere, quoniam sanguinis portio, quae in aliis auibus ad generationem penarum impendatur, per hiemem has conseruet.

34. *Descriptio et usus instrumenti, quo ventus* p. 353.
facile metitur, Auctor IAC. LIND. icone illic data, illustranda est.

P. 366. 35. *Astronomicae observationes*, Auctore
LVDLAM.

P. 373. 36. *Annotationes, quae amputationem pedis supra genu-unicam circulari incisione respiciunt*, Auctore
BENIAMIN COOCH. Feliciter successit operatio. Quam primum inflammatio partium desierit atque vulnus bene suppurarit, applicat Cl. Auctor emplastrum circulare facile adhaerens, 4-5 pollices latum, ita ut ora vulneris fere attingeret: supra id sex strigas eiusdem emplastri, quae omnem vulneris latitudinem aequarent, ita agglutinavit, ut cutis et muscoli attraherentur, quod adiuuatur, dum adstantium aliquis tegumenta et musculos leniter manu defricet. Huic emplastro deinde reliqua ad vulnus consolidandum superimponuntur cataplasmata cet. Generatim itaque amputationem, quae una fit circulari incisione, praeferebam alteri existimat.

P. 378. 37. *De aneurysmatibus tibiae*, Auctore EODEM. In ipso praecedente casu arteriam femoralem in duos truncos aequalis magnitudinis diuisam inuenit: quam varietatem notandam existimat in aneurysmatum cruris operatione. Metuendum enim est, si vnus fuerit arteriae femoralis truncus, per laterales ramos non satis sanguinis ad pedem ferri, neque usum eiusdem operatione aneurysmatis servatum iri. Hanc etiam esse causam, cur saepe haec operatio felici successu careat. Suasit ideo Cl. Auctor, ut in animalibus brutis tentamina instituantur, quibus definiatur, an diuisio arteriae femoralis saepius occurrat, quippe quae in operatione aneurysmatum valde utilis sit. Refert etiam, operatione hac in cane, qui singulam tantum arteriam femoralem habuit, instituta, eundem tamen pedis usum retinuisse.

38. Con-

38. *Continuatae observationes circa varias aëris* p. 384.

species, Auctore IOS. PRIESTLEY. Detexit vitriolicum, nitrosum et vegetabilem aërem. Prior elicetur coquendo inflammabilem materiam, aut quae phlogiston contineat in oleo vitrioli. Diuersam habet hic vitriolicus aër affinitatem cum variis corporibus ab acidi marini aëre. Solutiones ferri, cupri, argenti, hydrargyri, zinci et stanni in diluto vitriolico acido dederunt inflammabilem aërem: quae ipsae, si in eodem acido concentrato coquantur, acidum aërem, plane non inflammabilem eliciunt. Ex auro, platina aut plumbo nulla ratione aërem producere potuit. Aër vegetabilis acidus obtinetur ex concentrato acido vegetabili eodem modo, quo marini acidi aër ex spiritu salis. Nitrosum acidum ad momenti tempus tantum forma aëris exhibuit, cum nullum fluidum sit, quod illum coërceat. Nitrosum acidum miratu digna exhibuit phaenomena, quae alio loco indicabit. Eundem nitrosum aërem obtinuit, si carbones in acido nitri coqueret, ac si solueret varia metalla hoc in acido. Vitro caustico etiam vsus est, atque eodem e corporibus in vacuo positis seu hydrargyro cinctis aërem elicuit, atque curiosa expertus est phaenomena. E variis metallis inflammabilem, e salinis fixum, e calcibus metallicis eundem, ex aliis phlogisticatum communem aërem obtinuit. Maxime notatu dignum est, Cl. Auctorem hoc modo produxisse aërem, qui vulgari atmosphaerico sexies melior sit ad respirationem cet. Atque cum aër eo maxime respirationi fiat idoneus, si phlogiston e pulmonibus exhalans facile recipiat, hanc speciem *dephlogisticatum aërem* vocat. Obtinuit eundem ex mercurio per se calcinato, dein ex mercurio praecipitato rubro, et ex plumbo rubro. Nitrosum

acidum maxime essentielle ingrediens est, quod aërem atmosphaericum componat.

P. 392. Omnes terras etiam crystallinam et talcosam, quas alii in acidis non solui posse opinati sunt, purum dephlogisticatum aërem producere inuenit Cl. Auctor: calcareas vero et metallicas terras partem eiusdem maximam. Aër eo magis est respirationi aptus, quo minorem phlogisti partem continet.

P. 395. 39. *De Gymnoto electrico*, Auctore IO. HUNTER. Egregiis iconibus illustrata haec tractatio vberiore epitomen prohibet.

Partiri Gymnotus in duas partes potest, quarum altera animal, altera organum electricum constituit. In priore parte viscera, partes sexuales etc. reperiuntur, eaque admodum brevis est. Organum electricum omnem longitudinem pinnae analis, quae singulari membranae affixa est, occupat: haec organa fere dimidiam carnis partem, in qua posita sunt, et fere tertiam partem totius animalis efficiunt. Duo paria eorum sunt, alterum latius, quod ad inferiorem, anteriorem et lateralem corporis regionem, alterum angustius, quod iuxta longitudinem inferioris marginis animalis extenditur; adhaerent ope cellulosae membranae, atque membrana quadam etiam a se inuicem separantur: latius organon statim remota cute, angustius autem, remotis musculis pinnae analis, demum in conspectum prodit.

P. 399. Structura horum organorum simplex est, consistens *septis*, et transuersis diuisionibus inter illa. Septa sunt tenues membranae iuxta longitudinem piscis excurrentes, quarum istis transuersis diuisionibus s. membranis a se inuicem separantur. Nerus, qui iuxta longitudinem piscis excurrit, vti et qui e medulla spinali oriuntur, in hoc pisce maiores sunt, praeter aliis, atque iidem in organa distribuuntur electrica.

Interim

Interim nerui, qui organa electrica torpedinis efficiunt, his sunt copiosiores. Minores etiam arteriae haec organa ingrediuntur.

40. *Observationes super Myrrha factae in p. 408.*
Abyssinia, Anno 1771, a IAC. BRUCE. Veteres eam non recte descripserunt. Optima est, quae Troglodytes dicitur atque ex Massoiua parua in Abyssinica ditione, apportatur: incolae autem arborem, quae illic est communis, negligunt et decidunt, ut metuendum sit, ne haec genuina paucis annis praeteritis plane non existat. Falsum est, si PLINIVS et THEOPHRASTVS differentiam myrrhae inde pendere aiunt, quod aliae arbores cultae sint, aliae incultae; sed potius pendet ab aetate et sanitate arboris, a ratione incidendi arborem, a tempore et climate, quibus colligitur. E iuniore et sana arbore, muscis lichenibusque libera optima fluit myrrha. Arborem, quae myrrham dat, videre non poterat. Alius deinde arboris gummiiferae, *Sassa* dictae, mentionem iniicit, cuius gummi idem cum GALENI *opoculpao* esse putat, quod tamen veneno expers est.

41. *De nouiter detecta columnarum angulatarum serie in Euganeanis montibus prope a Patavio, Auctore IO. STRANGE.* Columnae hae sunt compositae natura, ut columnae montis rubri: differunt autem, quod leuiiores et porosae sint, instar pumicis, atque croco martis inuestitae, quem Cl. Auctor in aliis vulcanicis concretionibus saepe observavit. Columnae sunt pleraeque quadrangulares, earum diameter saepe duos pedes aequat. Basaltes hic etiam in stratis perpendicularibus reperitur. Icone montis figura describitur.

42. *Ob-*

P. 424. 42. *Observationes super differentia inter durationem vitae in urbibus et in pagis*, Auctore RICHARD PRICE. Generatim fere in urbibus vigesima octava pars hominum moritur, cum in pagis seu in rure quadragesima sexta tantum intereat. Vel in urbibus magnis fere decimus nonus s. vigesimus tertius, in minoribus oppidis vigesimus octauus et in pagis quadragesimus s. quinquagesimus tantum moritur. Vitae ratio, luxus, otium etc. causae sunt acceleratae in urbibus mortis. Exemplis hoc Cl. Auctor illustrat.

P. 446. 43. *Experimenta cum animalibus et vegetabilibus, quoad eorum vim calorem producendi*, Auctore IO. HUNTER. Experimenta superius *) indicata, quibus animalia frigus generare probantur: mouerunt Cl. Auctorem, vt haec 1766 iam instituta, proponeret. Instituit Cl. Auctor ea ideo, vt videret: an animalia vitam retinerent, postquam gelu tacta fuerint. Immisit nempe varia animalia et vegetabilia in aquam, quae vel per se, vel artificiali frigore congelasceret: atque inde apparuit, animalia prius vita priuari debere, quam frigore tangantur, eadem omni vi iis innata calida contra frigus niti, atque ita omnem vitam exhauriri; hanc vim esse cum reliqua animalium magis vel minus perfecta structura in proportionem. Inuenit tamen glires tantum caloris possidere, vt maximum, quod potuit, frigus excitare deberet, si illum vincere vellet. Limaces a debili frigore interimuntur. Interim insignis est varietas quoad calorem et frigus in imperfectis animalibus.

P. 454. Vegetabilia etiam principio vegetationis prius sunt priuanda, quam gelu tangantur: eadem vi interna calorem excitandi pollent: calor eorum variat

*) vid. supra. p. 449.

riat iuxta temperaturam medii, in quo eadem sunt. Vegetationis per hiemem duratio pendet ab eo, quod magnam internae temperaturae variationem suscipiant. Radices magis resistunt frigori, trunco et foliis. Vegetabilis vita ab animali in eo etiam differt, quod in animali omnes partes eadem vi atque eadem aetate, in vegetabili autem iuniores partes multo minori vi calorem producendi gaudeant. Haec vis neque a circulo sanguinis, neque a nervis, neque a voluntate pendet; sed eadem videtur, quae conseruat et dirigit internam machinam, ac quae animalibus et vegetabilibus est communis.

44. *Comparatio caloris Londini et Edinburgi*, p. 459.
Auctore IO. ROEBVCK.

45. *Experimenta in calefacto conclauis*, Auctore p. 463.
MATH. DOBSON. Conclauis, ad 224° thermometri Fahrenheitiani calefacto, homines anxietatis sensum non experiebantur. Albumen oui in eodem caloris gradu fluidum manebat, si a contactu alius corporis, vt testae s. metalli, liberum erat, quod, testa caute demta, in membrana illud cingente obseruari potest, si autem ad testam allidebat, coagulabatur. Pendetne id ab igne, quod quasi fixum et quiescens sit? An possident varia corpora diuersas ignem adducendi vim, vt ideo corpora, quae minori tali vi instruantur, possint in calido locari aëre, absque eo, vt incalescant, nisi aliud corpus intercedat, quod vehementius ignem adducat, e. g. testa, quae ignem ad albumen attrahat? Exinde etiam declarandum esse videtur, diuersa viuendi facultas animalium in variis climatibus.

46. *Calculandi rationes in Sphaerica Trigonometria breuiores redditae*, Auctore ISRAEL LYONS. p. 470.

47. Con-

P. 484. 47. *Continuatae observationes in conclaui calefacto*, Auctore CAROLO BLAGDEN. Calorem ad 260° auctum per 7 minuta prima sufferre potuit: sed post haec oppressiones in pulmonibus et anxietatem sensit, quae minuti primi tempore increcebat, ut conclaue relinqueret Cl. Auctor. Relicto eodem, arteria 144 vicibus minuti tempore pulsabat. Nudo corpore calorem minus perpeti poterat. Canis in calorem 220° positus parum aut nihil afficiebatur, ut potius signa amoeni sensus monstraret. Calor ipsius erat 110 graduum: 32 minutis praeteritis, canis in liberum aërem sanus alacrisque incessit. Oua et caro bubula stanno imposita hoc calore coquebantur, et aqua calorem 140° assumebat, cera 152° caloris acquisiuit. Ex omnibus colligit euaporationem corporis ipsumque corpus vi praeditum esse calorem moderandi.

P. 495. 48. *De ratione, attractionem nonnullorum montium Anglicorum astronomicis observationibus metiendi*, consilium, Auctore NEVIL MASKELYNE.

P. 500. 49. *Relatio observationum, in monte Schehallien institutarum ad inueniendam attractionem*, EODEM Auctore. Diligentissimis 337 observationibus his, et a Societate moneta aurea coronatis, quas in 43 stellis fixis instituit, effectum est, differentiam latitudinis geographicae inter locum australem et septentrionalem esse $54' 6''$: dimensionibus autem geometricis differentia erat $42' 94''$: ideoque duae oppositae attractiones montis differentiam latit. Geographicae $11' 6''$ maiorem reddunt.

Vol. LXVI. Volumen sexagesimum sextum hos commentarios continet:

I. De

1. *De natura Gorgoniae, quae verum sit animal* p. 1.
marinum, neque mediae inter animale et vegetabilem
naturae, Auctore IO. ELLIS. Ostendit Cl. Auctor
 Gorgonias eodem crescere modo, quo Hydrae, nec
 differre ab iis, nisi substantia media dura, quae iis
 loco ossium inseruiat. Hoc os nasci ex liquore
 concreto, qui e longitudinalium parallelorum tu-
 borum, iuxta longitudinem internae superficiei car-
 nosae partis excurrentium poris transfudat, neque
 esse lignum, quemadmodum PALLAS id nominat.
 Similis ratio obtinet in *Iside Hippuride*. Osseae par-
 tis in gorgoniis structura differt etiam a plantis
 marinis et terrestribus; atque conuenit potius cum
 testarum in cochleis textura. E gorgoniis super se
 inuicem crescentibus diuersitatem a vegetabili in-
 cremento demonstrat: atque in pluribus a Cl. PAL-
 LAS dissentit, ostenditque eius *Sertulariam Gorgo-*
niam non esse, nisi *Alcyonium*, quod Sertulariae fru-
 tescenti innatum sit atque eandem cingat. Sic et
 medulla in Gorgoniae truncis plane non cum ra-
 morum medulla cohaeret, quemadmodum in plan-
 tis fit. Externa pars s. cutis Gorgoniarum squamis p. 16.
 est obsita, quod icone *Gorgoniae lepadiferae* egre-
 gie illustratur: Caro, quam Corticem alii dicunt,
 musculis tendinibusque, vt et ouariis, instruitur.
 Plures Gorgoniae tamen sunt viviparae.

2. *De variatione pyxidis magneticae obserua-* p. 18.
tiones 1719. factae in India Orientali, Guinea, India
Australi et Mediterraneo mari cum latitudine et lon-
gitudine tempore observationum; Auctore ROBERT
 DOUGLASS.

3. *Propositiones de diuisione rectarum linearum,* p. 73.
superficierum et solidorum corporum, Auctore IAC.
 GLENIE.

4. *Noua*

- p. 92. 4. *Noua methodus inueniendi tempus aequali altitudine*, Au^{ctore} ALEXANDRO AVBERT.
- p. 99. 5. *Relatio de Falkland insulis*, Au^{ctore} GUIL. CLAYTON; breuis est, et quae de rebus naturalibus dicuntur vel cognita sunt, vel non perfecte descripta.
- p. 109. 6. *Theorema inueniendi differentiam inter valorem reddituum, qui quotannis et eorum, qui semestri, vel quadrimestri, vel statim soluendi sunt*, Au^{ctore} RICHARD PRICE.
- p. 129. 7. *De Lingua Romana rustica s. pedestri*, Au^{ctore} IOS. PLANTA.
- p. 160. 8. *Appendix ad tractatum de populi multitudine in Manchester*, Au^{ctore} THOM. PERCIVAL.
- p. 168. 9. *De violentis asthmaticis symptomatibus ab effluuiis ipecacuanhae*, Au^{ctore} GUIL. SCOTT. Mulier sana nupsit medico; post matrimonium subinde asthmaticis conuulsionibus afficiebatur, atque, etsi liberos peperisset, tamen morbus subinde continuabat; obseruando autem sensit ipsa, hunc morbum sequi, si in pharmacopoea mariti ipecacuanha contunderetur. Itaque, hac alio in loco tusa atque effluuiis eiusdem remotis, mulier sana erat. Accidit autem, vt aliquando ipecacuanha, ea prope adstante, in aliud vas funderetur, atque illico conuulsionem eam adoriebantur, atque per octo dies vehementer afficiebant, vt multis demum antispasmodicis et opiatis restitueretur. Aliam etiam mulierem eodem morbo ab ipecacuanha affectam vidit Cl. LEIGHTON.

10. *De successu quorundam tentaminum ad hy-* P. 174.
drargyrum congelascendum, in ARCE ALBANI in freto
HVDSONIS anno 1775 institutorum: cum obseruatio-
nibus acu magnetica factis, Auctore THOM HVT-
CHINS. Thermometro Fahrenheitiano, gradum
430° subattingente, hydrargyrum ita erat congela-
tum, vt ex vitro decidens planam superficiem assu-
meret, et concussum, instar plumbi sonaret: interne
tamen nondum erat frigore induratum. Obserua-
vit Cl. Auctor difficulter gradum definiri posse, quo
gelu induretur hydrargyrum, quum puncto cong-
elationis nullae externae mutationes appareant.

11. *Astronomicae obseruationes factae in Bel-* P. 182.
gio Austriaco Anno 1772 et 1773. Auctore NA-
THAN. PIGOTT.

12. *Tentamina ad imitanda effecta Torpedinis* P. 196.
electricitate, Auctore HENRICO CAVENDISH. Phae-
nomena vltius disquisit, quae vim electricam
Torpedinis dubiam reddere viderentur. Primo ele-
ctricitati repugnare videtur, quod percussio a pisce
sentiatur, si sub aqua natet, et tum, cum fluidum
electricum aliorsum facilius, quam per corpus ho-
minis effluere possit. Constat enim per ferrea fila
electricum fluidum 400 000 000 vicibus facilius
conduci, quam per aquam, atque per aquam mari-
nam 720 vicibus melius, quam per aquam pluui-
alem. Igitur Torpedine in aqua detenta multum
electricae vis videtur in aquam effluere, nec homi-
nem tangere. Deinde obiicitur, percussionem fieri
absque fragore et scintilla, et absque vel minimo
gradu attractionis et repulsionis. At vero vna ra-
tio, qua scintilla vel fragor percipi possit, est, si in-
terruptio in circuitu fiat. Iam vero obseruatum
est a WALSHIO percussionem non per aërem trans-
Tom. XXIII. Pars III. G g gredi,

gredi. Igitur hoc phaenomenon non repugnat electricitati. Nam series lagenarum vitrearum insigniter percutit, etsi tam pauca materie electrica repleta fuerit, ut aëris ne minimum spatium transgrediatur. Id quod tentaminibus illustravit Cl. Auctor. Neque insolitum est, quod in percussione Torpedinis attractio et repulsio desit: etenim electricitas torpedinis dissipatur per superficiem corporis; ut itaque repulsio leuium corporum fieri nequeat propter nimis celerem dissipationem electricitatis. Vt terius igitur comprobauit Cl. Auctor multis experimentis, uti ex ligno factam machinam, Torpedini similem, aquae submersit, atque phaenomena eadem fere, quae Torpedo exserit, animaduertit, vim Torpedinis esse vere electricam: saltem nihil esse in phaenomenis, quae Torpedo exserit, quod electricitati repugnet.

p. 226. 13. *Observationes super respiratione et eius usu in sanguine*, Auctore IOS. PRIESTLEY. Respirationem nominat *phlogisticam* operationem, quae aërem eodem modo phlogisticum reddit, ac putrefactio aut efferuescentia, aut calcinatio metallica, quae eius quantitatem specificamque grauitatem diminuit, ideoque respirationi minus idoneam efficit. Ideoque usum pulmonum eum dixit Cl. Auctor, qui putridum effluuium auferat, atque phlogiston euacuet, quod cum alimentis fuerit introductum ita, ut aër respiratus menstrui instar inseruiat *).

p. 238. Ope sanguinis aërem fieri phlogisticum in pulmonibus, Cl. Auctor, recensitis, iuxta HALLERVM, plurium de respirationis usu opinionibus, probat; magnam itaque vtilitatem respirationis esse, ut sanguis phlogiston, quo systema animale abundet, et quod circulando imbiberit, in pulmonibus cum aëre commu-

*) v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 96.

communicet atque eo depriuetur. Quod vt certius probaret, sanguinem extra corpus missum atque coagulatum in varias species aëris introduxit: atque vidit nigram crassamenti partem statim in aëre dephlogificato vel athmosphaerico fieri rubram; in aliis autem, respirationi non idoneis aëris speciebus, vt fixo, inflammabili, et phlogistico aëre etiam ruberrimum sanguinem fieri nigrum. Aërem p. 242. dephlogificatum deinde sanguine in eo misso deteriore fieri obseruauit, quod a phlogisto ei a sanguine communicato pendet: contra ex nitroso et phlogistico aëre resorbet sanguis phlogiston, eosdemque corrigit. Obiectionem, quod sanguis in pulmonibus non aërem attingat, sed ab eo saltim millesima pollicis parte distet, remouet Cl. Auctor experimento, quo sanguinem nigrum in vesicam misit, eandemque aëri exposuit, qui sanguinem rubrum reddidit, ac si illum immediate attigisset. Neque serum, cui innatat sanguis, hanc actionem impedit.

14. *Experimenta cum aqua, quae ex fusa glacie et aqua marina obtinetur, vt certum reddatur an pura sit nec ne, et vt grauitas specifica eiusdem respectu alius aquae definiatur: vt et inueniatur frigoris gradus, in quo aqua marina congelascit, Auctore* EDW. NAIRNE. p. 249.

15. *Methodus metiendi diminutionem aëris, quae locum habet si aër athmosphaericus cum nitroso miscetur, vt et experimenta cum platina, Auctore* IO. INGENHOVSS. p. 257. Instrumentum describit, cuius ope nitrosus aër subito cum communi misceri possit, quo facilius quantitas posterioris metiatur. Icon, ad quam Cl. Auctor reuocat, omissa est.

Platinae omnes particulas magneticas esse, si-
gulasque duos polos habere, etsi earum magnetica

vis ferro minor sit, expertus est. Praeter particulas Platinae, quae planae, glabrae, nitide nitentes et albidiores, intermixtae sunt nigrae, quae ferreae videntur, et flavescentes, quae aurum et platinae intime mixtam continere videntur: omnes sunt magneticae, flavescentes tubo fusorio adhibitae facile funduntur, quod in platinae purae particulis non succedit, eae enim nitorem solum perdunt. Cum paruum vitreum tubum platina replet, ambae extremitates utrosque polos attrahebant. Electrisata in tubo platina fundebatur, atque vi magnetica augebatur. Plumbo autem mixta et fusa platina magnetismo priuabatur. Si igitur magnetismus criterium est ferri, platina ferrum contineat necesse est: si autem reliqua pars aurum est, quemadmodum quidam contendunt, cur id non praecipitur cum auro, quod ei additur, cum solutio vitrioli ferri affunditur aquae regiae, in qua haec duo metalla sunt soluta?

p. 268. 16. *Relatio de itineribus ex Capite bonae spei in Australes Africae partes susceptis ad novas plantas detegendas*, Auctore FRANC. MASSON. Ne vnam quidem notatu dignam observationem botanicam inuenimus.

p. 319. 17. *Meteorologicae observationes*.

Pars II. 18. *De tempestate Londinensi anno 1775. epist. tome*, Auctore D. HORSLEY.

p. 367. 19. *Excerpta ex meteorologico diario anno 1775. Bristolii facta*, Auctore SAM. FAERR.

p. 370. 20. *Epitome observationum Barometro, Thermometro et Pluvia anno 1775. Lyndoni et Rutlandi factarum*, Auctore THOM. BARNES.

21. *De*

21. *De instrumentis meteorologicis in aedibus* p. 375.
Societatis servatis, Auctore HENRICO CAVENDISH.

22. *De methodo servandi sanitatem in naui, Re-* p. 402.
solutio dicta, in itinere circa mundum, Auctore IAC.
COOK. Decoctio polentae maximi usus contra scor-
butum fuit; sic quoque olus fermentatum (*Sauer-*
kraut) et iusculum portabile, Roob limoniorum et
aurantiorum, saccharum, farina triticea, remedia
erant, quae cum recta diaeta coniuncta sanos ser-
varent nautas.

23. *Singularis atmosphaerae electricitas Isling-* p. 407.
toni mense Octobris 1775 observata, Auctore TIBE-
RIO CAVALLO. Electricitas tanta erat, ut electro-
meter ad 30° et ultra adscenderet.

24. *Consilia ad homines merfos, apparenter mor-* p. 412.
tuos, in vitam reuocandos, Auctore IO. HUNTER.
Merfi statum extasi similem putat: eiusdemque
suspensas tantum esse vitae vires, quas adhuc possi-
deat, et quarum principium sanguini inhaereat; ven-
triculum denique cum singula animalis parte, has-
que cum illo in consensu esse. Violentas mortes
in tria genera partitur: aliae vitales actiones impe-
diunt, neque tamen laedunt vitales partes, quod si
impedimenta cito tolluntur, vita redit: aliae lae-
dunt vitales partes, ut vulnera, cerebri pressio, ni-
hilo secius remanet in solidis vis vitalis: aliae in
omni parte vitalem vim delent, ut fit in fulgure ta-
ctis. Mors merforum primi est generis. Impe-
ditam respirationem causam praecipuam mortis esse,
tentaminibus in cane institutis probat. Negat autem,
in merfis sanguinem ad cerebrum et alias vitales par-
tes deferri, nervosque comprimere, qui sic eorum
actionem in cor atque hoc eius motum perdant:
quod si enim verum est, nullus merfus, neque infans

neonatus et propter defectum respirationis apparen-
ter mortuus in vitam redire possent. Motus cordis
itaque dependet immediate ab accessu aëris in pul-
mones, neque ab effectis, quae aër in sanguine, et
hic in vitalibus partibus exserunt.

P. 418.

Si itaque statim post immersionem auxilium
mersis applicari potest flatus aëris, (dephlogificati,
si haberi potest, qui efficacius agat) in pulmones
sufficiet: horae autem spatio iam praeterito hic
non sufficiens erit. Igitur vapor alcali volatilis cum
aëre mixtus vel alia stimulantia per nares iniician-
tur. Si dum haec fiunt, larynx subtiliter ad oeso-
phagum et spinam dorsi apprimatur, compresso
oesophago impeditur, quo minus ventriculus et
intestina hoc aëre impleantur. Interim praeparè-
tur lectulum, iusta ratione calefactum; calore enim
actiones vitales augentur. Merso lectulis leuiter
tecto vapores alcali volatilis aut balsami et essentia-
lium oleorum, atque etiam stimulantia, forma flui-
da in ventriculum syringe caute, eidemque vapores
per anum iniiciantur. Motus per frictionem vlti-
mo loco adhibeatur, quoniam eius effectus stimu-
latorii debiles tantum sunt. In omni remedio au-
tem singularis cura est quoad proportionem adhi-
benda, ne debilis actio nimis violento stimulo de-
struatur. Signis itaque primis redeuntibus opera-
tiones imminuantur, motu cordis incipiente, ab aë-
ris applicatione in pulmones desistatur. Venae-
sectionem prohibet Cl. Auctor, quae animale prin-
cipium debilitat: sic etiam non vult, quidquam in
ventriculum introduci, neque clyisma concedit, cum
et vomitu et euacuatione aluina vires animales de-
bilitentur. Apparatum deinde hunc, cum adstipen-
te bene perito homine, necessarium dicit. Duo
folles, sic coniuncti, ut vno aër atmosphaericus per
nares in pulmones introducatur, et altero e pul-
monibus exsugatur: tubi eorundem flexibiles sint,
et

et pedis vel sesquipedis longitudine, atque tres octauas pollicis ampli, vt haec artificialis respiratio continuari possit, donec stimuli in ventriculum praeparentur; finis horum follium sit duplex, vt vtrisque naribus applicetur. Deinde syringem cum cathetere flexibili, ea longitudine, vt in ventriculum stimulantia ferantur praeter irritationem pulmonum. Denique minores folles, quales ad clysmata tabaci adhibentur. Monet postremo eos, qui merfos restituendi occasionem nanciscuntur, vt diligenter indicent remedia adhibita et eorum gradus successumque.

25. *Singularis sanatio vulneratorum intestino*-p. 428.
rum, Auctore CAROLO NOVSE. Vir, aetate 21 annorum, cultro in latere sinistro abdominis vulnere fere trium pollicum longitudine, et a sinistro osse ilii oblique sursum versus vmbilicum excurrente fauciebatur. Paucis minutis elapsis, Cl. Auctor accedens, dimidiam fere intestinalis canalis partem per vulnus protrusam inuenit, quod a repleto cibus ventriculo pendeat. Pulsus erat interruptus, debilis, celer, cutis frigida, atque aeger languore anxietatem, dolorem praecordiorum, atque tantam debilitatem pedis sinistri, vt in eo erectus stare non posset, conquerebatur. Aegro horizontaliter in lectum posito, et fomentatione calida vinosa intestinis madidis et calidis seruatis, reductio intestinorum tentabatur, quae tamen non, nisi ampliato vulnere, succedebat. Vulnus deinde gastroraphia vniebatur, relicta ad egressum collecti vulneris apertura, atque deinde solita ratione ligabatur, regimen atque medicamina et clysmata ordinabantur. Altero fomentationes tepidae emollientes adhibebantur, atque clyisma cum melle solutiuo, quo aluus euacuabatur. Sequenti die autem sensit Cl. Auctor

ex materie per vulnus exeunte intestina laesa esse. Variis symptomatibus auctis post duos dies subito bilis magnam quantitatem euomuit aeger, atque sequenti dies hic vomitus reuertebatur. Postero die vulnus sponte erat ruptum, atque symptomatibus imminutis, abdominales muscoli ita separabantur, vt conspiceretur vulnus intestini coli, per quod faeces egressae erant: quo deinde iuxta leges artis sanato, vulnus etiam abdominis vniebatur, aegerque sanus euasit.

- P. 439. 26. *Excerpta e litteris ALEXANDRI SMALL, chirurgi in St. PHILIPS insula.* Frequentium februm tertianarum duas causas indicat: alia ab abundanti artificiali inundatione, quae ad vegetationem vegetabilium cum regio sit lapidosa, est necessaria, et copiosis succulentis vegetabilibus, cum insectis, quae his vescuntur, putrescentibus, hincque exhalantibus vaporibus putridis deriuatur. Altera causa in lapidibus, qui vel nimis duri, vel porosi sunt, ponitur. Itaque ad aedes exstruendas adhibiti humiditatem et frigus vel nimis retinent, vel plane transmittunt; in utroque casu tertianae causa latet.
- P. 447. 27. *De fluxu et refluxu maris in australi mari,*
Auctore JAC. COOK.
- P. 450. 28. *Disquisitio quantitatis et proportionis mechanicae potestatis, qua opus est, si diuerso gradu celeritatis corpora grauiora ex quiete moueri velis,*
Auctore IO. SMEATON.
- P. 476. 29. *Noua et generalis methodus inueniendi simplices et cito conuergentes series, quibus proportio inter diametrum circuli et eius circumferentiam facile possit*
possit

possit computari ad magnum numerum locorum et figurarum, Auctore CAROL. HUTTON.

30. *De singulari effectu fulguris in tauro, Au. p. 493.*
Auctore JAC. LAMBERT et GVIL. GREEN. Taurus erat rubris et albis pilis variegatus: atque fulgure tantum pili albi quasi deusti, rubri autem intacti relictæ erant.

31. *De flumine, inflammatione producto, Au. p. 504.*
Auctore GEORG. FORDYCE. Corpora, ad 600 - 700° gradum calefacta, in tenebris lucere incipiunt. Si coloris expertia sunt, lumen primo est rubrum, deinde radiis flavis miscetur, atque denique album fit. Quo densiora sunt corpora aestuantia, eo intensius est lumen: sic fusa metalla flammæ fusoriae colorem obscurant: zincum calcinans splendorem cum solis radiis certantem emittit, calx cupri viridis flammam viridem reddit. Lumen decompositione corporum in inflammatione productum a calore plane non pendet, eiusque color est coeruleus: sic Phosphorus urinae, aëri expositus, inflammatione decomponitur, lucem absque sensibili calore producit. Hac decompositione idem fieri, quod inflammatione, probat experimento, quo phosphorum aquae miscuit atque in vas vitreum ita inclusit, ut aër externus ab eo excluderetur, atque aër in vase inclusus omnino phlogisticus esset.

32. *Experimenta cum ignitis corporibus, Au. p. 509.*
Auctore IO. ROEBUCK. Confirmatur his experimentis ignitionem corporum gravitatem augeri.

33. *Experimenta et observationes de machina p. 513. exhibendi perpetuam electricitatem, Auctore GVIL. HENLY.* Sunt ea instituta cum machina electrophora a Cl. VOLTA inuenta.

P. 523. 34. *De Ferro natiuo in Sibiria inuento*, Au-
ctore PET. SIM. PALLAS. In vicinia fluuii Ienisei
inuentum est, suntque illic multae ferri fodinae.
Massa ferri natiui non erat affixa lapidi stratofo mon-
tis, neque tamen in vicinia eiusdem desertae fodinae
reperiebantur, vt eam igne artificiali productam
suspiciandum sit, neque tanta massa, superabat enim
1680 librarum Russicarum pondus, igne artificiali
produci potest. Insperfi sunt globuli fluoris fla-
vescentis intra spongiosam quasi et cellulofam ferri
massam, ipsumque ferrum natiuo quasi vernice ob-
ductum est. Nulla habet signa scoriae, sed omni-
no naturae productum videtur.

P. 530. 35. *De crystallisationibus in vitro obseruatis*,
Auctore IO. KEIR. Omnia homogenea corpora, si
ex forma fluida in solidum statum transeunt, in cry-
stallos concresecunt, nisi transitus ille nimis cito fiat.
Exempla huius rei in vitro obseruauit, quod cry-
stallos ellypticas basi hexaëdra, hexaëdras columna-
res et tabulares formaret, cuius icones et descriptio-
nes subiungit Cl. Auctor. Ex hac vitri crystallifa-
tione colligit maxime esse probabile, columnarem
Basaltem esse productum crystallisatione vitreae la-
vae, igne vulcanorum fusae.

P. 543. 36. *Cingulum circa Saturni discum descriptum*,
Auctore Cl. MESSIER, Anno 1776, d. 29 Maii.

P. 544. 37. *De piscibus venenatis in mari australi*, Au-
ctore GVIL. ANDERSON. Symptomata referun-
tur orta post esum piscium, qui certo non definiun-
tur. Auctor eos similes dici *Sparo Pagro* LINN.
cuius iconem Auctor apud Cl. BANKS vidit. Tetrao-
don etiam noxius est esu. Symptomata haec ma-
gis neruos, quam primas vias infestantur.

38. Ex.

38. *Experimenta cum ignitis corporibus*, Au- p. 545.
ctore IO. WHITEHURST. Repugnant haec Buffo-
nianis et supra memoratis experimentis, viditque
Cl. Auctor ignita corpora e. g. ferrea fieri leuiora.
Forte BUFFONIVS in errorem fuerit inductus, quod
pars librae, cui ignitum corpus imponeretur, ma-
gis expanderetur, quam altera, vt ideo ponderi
adscriberet aucto, quod ab expansione librae
penderet.

39. *De suppressione urinae punctura vesicae per* p. 578.
anum sublata, Auctore ROB. HAMILTON. Post
male sanatam gonorrhoeam. Vir quidam frequenti
suppressione vexabatur, quae sanguinis missione,
purgatione alui et balneis calidis tantum leniebatur.
Malum per tredecim annos iam durabat, quo tem-
pore ne vpa quidem vice plane euacuata fuerat ve-
sica. Adeo extensa erat vesica, vt fundus eiusdem
umbilicum attingeret, neque amplius catheteres
introduci possent. Igitur cum de vita aeger
periclitaretur, vel ruptura, vel gangraena vesicae
apertura vesicae instituenda erat, quam, cum
vesica etiam intestinum rectum repleret, per anum
instituit. Per hanc puncturam aliquoties vrina eua-
cuabatur, atque non nisi volente aegro: Cathe-
tere autem et cereis adhibitis, vrina per vre-
thram euacuabatur, atque punctura sanabatur. In
hac suppressione urinae compositionem ex mercu-
rio dulci et opio maxime vtilem inuenit.

40. *Observationes factae durante frigore Nort-* p. 587.
hamptoni, Auctore A. FOTHERGILL.

41. *De magnetica machina composita*, Aucto- p. 591.
re D. GORVIN. KNIGHT communicata, a IO. FO-
THERGILL.

42. *De-*

P. 600. 42. *Demonstratio theorematum in art. 25. Philos. Transf. 1775. *)* propositorum, Auctore CAROL. HUTTON.

P. 605. 43. *Experimenta ad detegendam quorundam mineralium naturam, praesertim ad definiendum, quoad acidum marinum et vitriolicum ad mineralisationem metallorum et aliarum substantiarum inseruiant*, Auctore PETRO WOVLFE **). Arte parauit primum substantias, quae iis naturalibus, quas disquirere constituit, similes essent. Aqua forti solutum argentum acido salis praecipitabat, et lunam corneam accepit: Tartaro vitriolato idem fecit atque argentum tum fundebatur et fluebat, vt luna cornea, si super ferro ignito spergatur. Sale polychresto autem, quod hepatis sulphuris portionem continet, adhibito, argentum nigrescit, neque funditur: hinc apparet diuersitas salis polychresti cum tartaro vitriolato, cum quo nonnulli idem putant. At translator recte notat Cl. Auctorem deceptum esse homonymia salis polychresti: a nonnullis enim arcanum duplicatum ita dicitur, quod omnino parum aut nihil a tartaro vitriolato differt, illud autem sal polychrestum impurum, quo Cl. Auctor vsus est, nemo Chemicorum cum tartaro vitriolato coniunxit. Sic etiam plumbum cum tartaro vitriolato et acido salis praecipitauit, quod cum acido salis coniunctum aqua soluitur; monstratque plumbi affinitatem cum acido vitriolico maiorem esse, quam cum acido salis. Alcalia fixa decomponunt spatium ponderosum, sed Marggrafiana methodo

*) vid. supra.

**) Versio etiam, quam Cl. I. C. GEHLER curauit, prostat: *Versuche über die innere Mischung einiger Mineralien, um zu bestimmen, in wie fern durch die Kochsalz- und Vitriolsäure metallische und andre Substanzen vererzt werden können, von PETER WOLFEN, mit einigen Anmerkungen versehen. Leipzig, 1778. 8.*

thodo quantitas salis medii obtenta non definiri potest, cum illud alcali commisceatur. Igitur Cl. Auctor sal aceto destillato saturavit, euaporatione siccauit, atque combinatione aceti et alcali superflui ortum sal diureticum spiritu vini rectificato soluit. In genere notat nullum fixum alcali esse a sale neutro liberum.

Lunam corneam vitreo in mortario contusam p. 611. cum sale alcalino tartari, destillata aqua affusa, in pultaceam massam mutavit, quam in vase porcellaneo in balneo arenae siccatam, in puluerem contusam, vasi vitreo inditam crucibulo, cui arena circumdabatur, in fornacem posuit, atque prunis adeo calefecit, ut vitrum rubro colore candesceret, atque hoc in statu per horae spatium reliquit. Vitro deinde disfracto, pulvis inditus in massam spongiosam flexilem atque scissilem mutabatur: hanc aqua destillata aliquoties digessit, quo argentum ab omnibus salinis partibus liberabatur. Solutionem autem ad dimidium euaporatam, aceto destillato saturavit; tumque colata, iterumque ad siccitatem euaporata, sal diureticum spiritu vini rectificato separabat. Sal neutrum, quod remansit, aqua destillata solutum lente euaporare fuit, atque tribus mensibus praeteritis, sal culinaris cubice crystallisatus, remansit. Argentum tartaro vitriolato praecipitatum, eodem modo tractatum, bruni tartari vitriolati drachmam vnam et 7 grana dedit. Idem experimentum cum plumbo repetiit eodem euentu. Drachmae duae mercurii dulcis, hac ratione tractatae, cuborum salis culinaris dederunt grana 38. Turpeti mineralis tartaro vitriolato ex solutione mercurii in aqua forti praecipitati, drachmae duae, tartari vitriolati bruni dederunt 36 grana. Argentum metallicam formam retinuit; plumbum forma calcis

cis plumbeae rubrae (*massicot*) reducebatur; mercurius autem plane erat dissipatus.

p. 613. Minera argenti cornea natiua *) ferro candente imposita facile funditur, nullum autem fumum spargit: varietas grisea, viridis, alba, bruna et violacea cultro scindi et quodam modo malleo extendi possunt; nigra autem minus, sed in pulverem teritur. Drachmas duas brunae minerae cum eadem quantitate salis tartari aqua soluti contriuit, atque eodem, quo lunam corneam tractauit modo: atque obtinuit crystallos cubicas salis culinaris grana 43, immixtis nonnullis tartari vitriolati brunis crystallis, quae tertiam massae partem aequare videbantur. Color brunus minerae ab ochra ferri pendere videtur, quod solutione argenti residui in aceto destillato confirmabatur. Idem euenit, cum rubro griseam mineram disquireret, quae tamen minus ferri continet.

p. 615. Mineram argenti corneam nigram, cum alia quadam minerali substantia mixtam coniiceret, primo spiritu volatili cornu cerui, qui alcali volatile purum sit, eiusdem drachmas septem digessit; solutionibusque euaporatione exsiccatis duae drachmae et scrupuli duo nigro cinerei argenti cornei remanserunt. Has eadem quantitate salis tartari commiscuit, atque superius narrato modo tractauit obtinuitque cubicas planas crystallos. Partem argenti cornei, quae in spiritu cornu cerui remansit, in crucibulo calcinauit, odorque hepatis sulphuris prodebat: atque calcinatione producta donec odor euanesceret, massam nitentem iterum spiritu cornu cerui soluit, obtinuitque argenti cornei grana 34. Partem nondum solutam nigro fluore fudit, argentique puri drachmam dimidiam accepit. Continet ideo haec nigra minera argenti cornea praeter argentum corneum etiam

*) LOMMER von Hornerze v. supra.

etiam sulphuratum. Deinde cryſtalis cubicis huius minerae oleo vitrioli mixtis, vapores acidi ſalis marini praefentiam, demonſtrabant: vitriolicum acidum adeſſe praecipitatione calcareae ſolutionis in aqua forti probat.

Mineram hydrargyri corneam Auctor Cl. de p. 618. textit: eſt ea alba, nitens, flauescens et nigra, inuenitur etiam cryſtallifata, vt translator ſubiungit cubica; nos vero prismaticas vidimus cryſtallos. Haec minera, ſuperius deſcripto modo diſquiſita, eſſe hydrargyrum, quod acidi vitriolici maiorem partem, et acidi ſalis culinaris minorem contineat.

Iam Cl. Auctor tentamina Cl. LE SAGE diſquirit, atque affirmat ſe magnum numerum mineralium, quae ex mente Cl. LE SAGE acido ſalis marini mineralifata ſint, diſquiſuiſſe, neque tamen atomum ſalis vel vitriolici acidi obtinuiſſe. Huc pertinent: album ſpatofum ferrum ex Byrutho; ſtanneae cryſtalli ex Cornubia et Bohemia; lapis calaminaris ex Mendiphile, idem ſemipellucidus ex Vallefia, cobaltum nigrum ex Saxonia, magnefia nigra ex Sommerſetſhire, Ceruſſa natiua ex Lotharingia; minera plumbi alba, transparens ex Sommerſetſhire, eadem cryſtallifata ex Irlandia, eadem ex Poulaven in Britannia inferiore, minera plumbi nigreſcens et viridis ex Tſchoppauia in Saxonia, vt et ex Friburgo in Briſgoia. Omnes minerae plumbi calcem plumbeam rubram dederunt, cui ferri nonnihil admixtum eſſet. Inſuper Cl. Auctor etiam nonnullas harum minerarum, methodo Saggiana diſquiſiuit: neque tamen vnquam veſtigia acidorum dictorum inuenit. Non vult tamen Cl. Auctor SAGII auctoritatem in dubium vocare, potius exiſtimat adhibitum fuiſſe ab hoc ad experimenta oleum vitrioli, quod iam acidum ſalis contineret. Nam HOLKERVUS, qui hoc acidum in Gallia

Gallia parat, ipse se sal culinare cum vitriolo commiscuisse, vt plus olei vitrioli obtineret, Cl. Auctori fassus est.

IX.

D. CHRISTIAN FRIEDRICH DANIELS *Sammlung medicinischer Gutachten und Zeugnisse, welche über Besichtigungen und Eröffnungen toder Körper, und bey andern rechtlichen Untersuchungen, an verschiedene Gerichte ertheilt worden, mit einigen Anmerkungen und einer Abhandlung, über eine siebenmonathliche besondre Misgeburt, ohne Herz, Lungen etc. herausgegeben, von dessen Sohne C. F. D. Leipzig, verlegt Adam Friedrich Böhme, 1776. 8. m. K. pagg. 300. praeter praefationem, contenta et indicem rerum.*

i. e.

CHRIST. FRID. DANIEL collectio medicorum responsorum et relationum cum annotationibus et tractatu de monstro septem mensium sine corde, pulmonibus cet. edita ab EIVSD. filio C. F. D.

Necessitate cadauerum secandorum in praemissa praefatione omnino monstrata, haec responsa et relationes medicas ac chirurgicas ita proposuit atqua collegit, vt *primo* considerentur per se letales capitis laesiones, item colli, thoracis, abdominis, extremitatum et omnis omnino corporis; *dein* accidentaliter letales laesiones sequuntur; *porro* eae succedunt laesiones, quae plus quam occasionales causas mortis seu morborum letalium sistunt seu ob praeternaturalem corporis statum letales sunt;

tum

tum, veneficia, mors subita et incerta, incertum mortis genus, relationes naturaliter mortuorum ita melancholicorum, responsa varia medica, infanticidia monstrumque his communicantur. Quaedam praeterea loca, quae dubitationem mouere possent, exemplis et rationibus confirmavit et extra dubitationem Cl. Auctor posuit. Obscuro, qui intercurrunt termini technici, in indice sunt explicati. Numerus contentorum est octuagesimus et vnus.

Corrupto puellae septennis cerebro ex vulne p. 5.
re sclopetorum, ea octo diebus post est mortua.
HIPPOCRATES asserit tum quosdam in tribus,
alios in septem diebus mori. Praeterea additae
sunt sententiae variae de trepanatione ossis temporum.

De laesione per accidens letali feminae, quae p. 74.
lienis fissura obiit. De alia lienis fissura sine vis ex p. 77.
ternae signis.

De aneurysmate pedis, vulnus sclopeti sanatum p. 95.
sequente, cuius aneurysmatis ruptura, accedente gangraena, mortem faciebat.

De seruo, qui post esum placentae, radicis mandragorae puluere conspersae, non diu post interiit, hic narratur. Etiam si symptomata, quae solent, acerbis et causticis assumtis, sequi, et hic aderant, nec non ventriculus inflammatus et intestina sphacelo corrupta apparuerunt, tamen, cum massa in ventriculo reperta nullum proderet alliaceum odorem, hunc casum dubium relinquit Noster. Vix videtur ab hac radice hic effectus repeti posse.

De abortu subsequente quatuordecim dies post p. 197.
ex vsu pilulae laxantis ex quindecim granis resinae ialapae.

Antequam Noster progreditur ad infanticidiorum varia exempla, quaedam de experimento

Tom. XXIII. Pars III. Hh cum

cum pulmonibus *) praemittit. Quam ob rem doctrinam natandi a Cl. SEGNERO propositam hic repetit et inde refutat Cl. BÜTTNERVM, qui copia maiori et minori aquae quaerit fallaciam experimenti cum pulmonibus, quippe quae aquae copia plane nihil hic efficit. Hoc autem largitur Cl. Auctor, singularem grauitatem aquae in his experimentis quid facere posse. Quem in finem Cl. DANIEL, his periculis factis, vsus est pura aqua, plerumque ex fluuio *Salae*. Funiculo vmbilicali non ligato, haemorrhagia mortuos esse recens natos hic narratur.

P. 273. Septem mensium monstrum natum erat magno capite, palpebris clausis, oculis nullis, nasu aegre apparente, ore, dextra aure, loco sinistrae curuae superficialis rima. Extremitates superiores deerant, collum, thorax et abdomen externe non distinguui poterant. Anterius nonnullae costae et posterius spina dorsii detegebantur. Secundinae naturalem figuram prae se ferebant. Pes dexter longior sinistro, contusus et digito vno destitutus; sinister prope maleolum curuus et quasi luxatus, duobus vltimis digitis inter se connexis. Orificium animalius erat cet. Secto hoc monstro, singulare iter et distributio vasorum sanguiferorum in conspectum veniebant. Aspera arteria, pulmones, diaphragma, hepar, lien, pancreas, ren sinister, vna arteria vmbilicalis, vterus cet. thymus, thyroidea, cor deerant, nec ventriculus cum intestinis erat nexus cet.

P. 277. Conuertit sese postea ad generationis systemata, ac imprimis ad euolutionis systema ex ouo, id quod potissimum assumitur et a Cl. HALLERO et
BONNE-

*) v. comm. nostr. Vol. I. p. 12. Vol. IV. p. 639. Vol. VII. p. 246. Vol. IX. p. 100. 146. Vol. X. p. 161. Vol. XIII. p. 345.

BONNETO defenditur, vti in nostris commentariis legi potest. Quoniam autem Cl. BONNETVS observationibus argumentisque HALLERI nititur, commemorat modo Noster Hallerianas sententias et eas ipsas reiicit.

Quapropter ad Cl. WOLF *) sententiam de p. 281. generatione progreditur, qui ad eam explicandam vim essentialem sumit: Epigenesis, quam Cl. WOLF defendit, nota est. Ac primum quidem monstrat Noster, quae mutationes, ad ortum partium necessariae, in hoc monstro, non successerint, et dein, cur non acciderint. Imaginationi laesae maternae et compressioni nihil Noster tribuit, etiamsi et hoc in exemplo aliquid fecisse viderentur. Mater enim huius monstri laniatori saepe interfuit et abdomen compressit. Postremo, nonnullis annotationibus additis, exemplisque variis commemoratis, explicationem figurarum Cl. Auctor adiecit.

X.

PHILIPPI GEORGII SCHROEDERI, Phil. et Med. Doct. Archiatr. Magn. Britann. Regis et Med. in Acad. Götting. P. P. O. Opuscula medica antehac seorsim edita, nunc vero collecta studio I. C. G. ACKERMANNI, Med. Doct. Vol. I. Norimbergae apud I. G. Lochnerum, 1778. Alph. 1. plagg. tres cum dimidia.

Hh 2

Disp. I.

*) CASPAR. FRID. WOLF theoria generationis. Hal. 1759. 4. vid. comm. nostr. Vol. X. p. 153. Haec dissertatio 1774. ibidem aucta prodiit. Dein in commentariis Petropolitanis, v. comm. nostr. Vol. XVII. p. 703. Vol. XVIII. p. 684. Vol. XX. p. 6. sqq. Porro *Neuere Versuche* v. Indicem scriptorum physico medicorum. Ann. 1764.

p. 11. **D**isp. I. de frequentioribus febrium prodromis generalia quaedam proponens, defensa Gottingae, 1765 a L. I. Hettling. Annotato illo discrimine, quod principia, prodromosque febrium intercedit, ad diuisionem horum morborum Cl. Auctor progreditur, eorumque duas constituit classes, quarum altera eas febres, quae noxiam quandam colluuiem ad primas vias delatam coniunctam habent, atque adeo mesentericas, intestinales, plurimasque biliofas, putridas et malignas complectitur; altera vero eas comprehendit, quae ardentioris, minusque spasticae sunt indolis, atque cum sordium ad primas vias colluuiæ raro coniunctae deprehenduntur. Iam praecipuas recenset causas, quae his febribus oriundis occasionem praebent, iisque ipsos annexit prodromos. Etenim repetita constitit observatione, spontaneam atque insolitam lassitudinem cum mente sibi perfecte constante coniunctam benignum catarrhum, febresque intermittentes mitiores saepenumero praecedere; biliofas autem malignasque eandem somno solito grauiori et frequentiori, tumultuosis insomniis perturbato, comitatam haud raro sequi. Graues capitis morbos, quos plerumque febris quaedam vel praecedat, vel comitatur, memoriae imbecillitas, aliqua vertigo atque stupiditas insolita praenunciant; laesum vero digestionis negotium, praesertim si grauius sit, ab intestinalibus febribus facile excipitur. Ardentes, minusque spasticae febres futurae insolita, licet non magna, lassitudine, quietisque amore, et hebetata nonnihil a certo temporis spatio ingenii vi cognoscuntur. Ceterum *ανορεξία* has praecedat vix vlla; ex ingestis vero calefacientibus, alio tempore sine vlllo incommodo assumtis, molestum capitis, pectoris atque membrorum aestum, genarum ruborem et faciem sine manifesta causa pleniorē cum respiratio-

rationis quadam difficultate, siccaque tussicula coniunctam ii, quos huiusmodi febris propediem est inuasura, fere semper persentiscunt.

Disp. II. de amplitudine generis febrium bilio- p. 45.
sarum, defensa Gottingae, 1766. a F. L. May. Biliosae, siue cholericae febres, quae a putrida humorum corruptione, omnique omnino malignitate immunes sunt, cum intermittentibus, inflammatoriis atque exanthematicis febribus haud raro coniunctae deprehenduntur; summe proinde necessarium est, vt, antequam ad huiusmodi febris sanationem nos accingamus, medicamentis remouere sordium biliosarum ad primas vias delatarum copiam studeamus, quo quippe facto non poterit non ipse princeps morbus facile tolli. Inter illas autem febres, quibus biliosa huiusmodi colluies facile accedit, intermittentes, siue epidemice grassentur, siue sporadice, vt vocant, aggrediantur homines; pleuritidem, anginam et rheumatismum inflammatorium; febrem erysipelaceam, purpuram, varicellas, morbillos atque scarlatinam attentionem mereri praecipuam, Cl. Auctor se obseruasse refert.

Disp. III. Analeſta de pleuritidum partitione, p. 93.
in primis quoad febrium iis coniunctarum differentias, proposita Gottingae, 1769. a F. C. Ellert. Pleuritidis notione, diuisionibusque iis, quae in medicorum scholis receptae sunt, praemissis, varias huius ipsius morbi species, velut biliosam, sanguineam, malignam, spasmodicam, hepaticam, stomachalem, intestinale, etc. quas FORESTVS, RIVERIVS, SYDENHAMVS, BIANCHI, aliique celeberrimi medici obseruarunt, Cl. Auctor enumerat, signa, quibus cognosci possint, annotat, iisque tollendis idoneas recenset medendi methodos.

P. 135. *Disp. IV. exhibens venae sectionis in febribus instituendae praecipuas cautiones, proposita* Göttingae, 1771. ab I. F. I. de Roëbern. Cum multis multorum tum observationibus, tum experimentis euitum sit, nimia sanguinis detractione homines, eosque sanissimos, ex tono et vigore inde labefactato, ad cacochymias, viscerum obstructions, hypochondriacas, hystericas, aliasque grauissimas affectiones disponi, non potest non cognitu esse facillimum, omnem aegroti statum in adornanda hac medendi ratione rite disquirendum esse, ne, dum auertere aliquem morbum studemus, eum et peiorem, et ad coctionem, crisinque, inducta virium debilitate, omnino ineptum reddamus. Etenim non in putridis modo, iisque mox simplicibus, mox complicatis; in neruosis lentis, acutisque febribus noxas saepenumero attulisse visa est venae sectio, verum etiam ipsae inflammatoriae, praesertim si cum aliis morbis fuerint complicatae, post vnam, alteramque sanguinis missionem grauiiores quandoque, et aduersus omnem medelam pertinaciores euasisse constat. Quare, inquit Cl. Auctor, optimum erit, vt indicationes a viribus aegrotantium et symptomatum a plethora, phlogistica diathesi, ipsaque inflammatoria stasi pendentium vehementia formatas ita sequamur, vt aliarum etiam causarum, simul forte praesentium, quas venae sectio haud minuere, sed magis nociuas quandoque reddere possit, accuratam semper, quoad fieri possit, habeamus rationem, primarumque viarum vitiosam colluuiem mobilem reddamus, et per apta medicamenta euacuemus.

P. 175. *Disp. V. de febribus erysipelatosis, defensa* Göttingae, 1771. a B. de Ziegler. Omnem erysipelatis, morbi saepenumero quidem fere solo diaetae regimi-

regimine, blandisque euacuantibus debellandi, nonnunquam tamen, potissimum si ad interiores corporis partes serperit, aut inflammatoriam, aliamque febrem habuerit adiunctam admodum pertinacis, historiam, causasque ex variis cum veterum, tum recentiorum medicorum scriptis Cl. Auctor studiose collegit, concinnoque disposuit ordine, ita ut, siue pathologiam, siue therapiam huius mali noscere quis cupiat, hanc diatriben velut absolutissimam illi commendandam esse, haud dubitemus.

Disp. VI. sistens analeſta de indole ac sede phrenitidis et paraphrenitidis, defenſa Gottingae, 1765. a C. H. Fein. Si medicae artis principes in sede atque natura cuiusdam morbi determinanda valde a se inuicem recessisse verum est, sane hoc in variis, quos consulimus, phrenitidis et paraphrenitidis descriptionibus animaduertitur; etenim alii in priori malo cerebri, aut meningum eius, in posteriori vero transuersi septi vehementes inflammationes acutissimae febris et perpetuorum deliriorum causam esse statuunt; alii, funerum praesertim sectionibus nisi, omnem vtriusque morbi fontem in primis viis quaerendum censent, alii denique alias corporis partes accusant. Quare haud irritum hunc putamus Cl. Auctoris laborem, in quo et discrimen, quod inter vtrumque hunc morbum intercedit, annotauit, et veram causam denuo inuestigavit, aptisque argumentis stabilivit. Redeunt autem, quae prolixè disputauit, eo, ut inter phrenitidem atque paraphrenitidem discrimen assumatur nullum, nisi quod a symptomatum vehementia sit repetitum, atque adeo priori nomine *febris acuta malignae indolis cum perpetuo fere delirio coniuncta*, altero vero *leuior, minusque acuta eiusdem speciei* insigniatur, quibus, si lubet, *παράφρεσύνη* veterum,

siue febrilis transitoria mentis alienatio, velut tertia species commode adiungi potest. Ceterum, inquit Cl. Auctor, valde est probabile, sedem vitii, quod phrenitidem efficit, nisi semper, saepissime tamen, vel maxima saltem ex parte in praecordiis, visceribusque hypochondriacis latere, deliria vero utplurimum ex consensu nasci; hinc, quae medicamenta profint, et quae noceant, non potest non clarum esse atque perspectum. Et ad sanguinis quidem missionem quod attinet, ea, si modo verae plethorae signa adsint, omnino instituenda est; si vero propter aliquam causam videatur omittenda, ceruicis et occipitii scarificationibus uti conveniet; praeterea fomenta emollientia, eaque tepida praecordiis assidue applicanda, clysmataque similia iniicienda sunt, quibus vesicantia vel sinapismi, et, pro interno usu, euacuantia antiphlogistica, antiputrida et antispasmodica volatilia iungi possunt. Opiata propter febrem, corruptos in praecordiis humores, corporisque siccitatem minime primis diebus, immo neque aliquando hebdomadibus decerni debent; si vero, declinante febre, corporeque iam satis depurato atque humectato, delirium nihilominus pergat, prudens laudani usus magnum promittit fructum. Paraphrenitis eandem, sed quodammodo mitiorem, desiderat medendi methodum.

P. 280. *Disp. VII. de haemorrhagia uteri*, proposita Gottingae, 1771. ab I. Burgaver. Etsi negari omnino non potest, a variis scriptoribus doctrinam de sanguinis ex utero profluuiis saepenumero esse pertractatam, tamen, quo minus superuacaneum atque inutilem hunc Cl. Auctoris libellum putemus, tum rerum, argumenti illustrandi gratia undequaue collectarum copia, tum accurata earundem dispositione prohibemur. Etenim cuncta, quae

quae proposuit, siue causarum, quae huius virginum, grauidarum et puerperarum morbi ortum adiuuant, siue symptomatum, quae cum eo coniuncta sunt, catalogum spectemus, siue rationalem, quam suadet, consideremus medendi methodum, ita omnino comparata sunt, vt velut exemplar, quod imitatione dignum sit, Lectoribus Nostreis commendari mereantur.

Disp. VIII. sistens de dysenteria analec̃ta prac- P. 319.
tica, defensa Gottingae, 1768. ab *A. I. Götze*.
 Confirmari hac disputatione ea videmus, quae nuper celeberrimi viri, ZIMMERMANNVS, TISSOTVS, alique de intestinorum difficultate, morbo velut dirissimo, cognita nobis reddiderunt. Quo quidem morbo Cl. Respondens, qui se Auctorem fatetur, laborauit, atque adeo, quae enarrauit, partim Ipse est expertus.

Disp. IX. de alienata bilis qualitate, vbi viri- p. 365.
dis est aluo excretorum, aut vomitu reiectorum color,
 proposita Gottingae, 1767. ab *I. M. Stark*. Etsi infantilis potissimum aetas, quod acido in primis viis haerente haud raro abundet, viridem materiam et ore, et aluo excernit, variae tamen morborum species, velut phrenitis, hydrophobia, aliaeque febriles et nervosae affectiones, quibus adulti homines solent affligi, cum huiusmodi excretionibus coniunctae deprehenduntur, quamuis nullum adfuerit acidi indicium. Hinc neque in infantibus, qui, cum torminibus, spasticisque nervorum constrictionibus corripiantur, deiectiones, vomitusque viridi colore conspicuos excernunt, de latente acido semper oriri debet suspicio, sed saepenumero laceffiti a minus cognito stimulo nervosi systematis

H h 5

comi-

comites existimandi sunt. Repeti autem debet haec excretorum mutatio, si ingesta ad eam producendam nihil quicquam contulerint, a mutata bilis indole, quemadmodum materiei vomitu reiectae amarities, deprehensa in fellea funerum cystide eiusmodi bilis, aliaque argumenta euincunt; vtrum vero a quodam abscondito humorum acido hic bilis color semper deriuandus sit, an potius admixtum vel sanum, vel vitiatum neruosum fluidum hanc mutationem efficiat, Noster definire non audet.

XI.

Disputatio inaug. de borace ammoniacali, quam Praeside P. I. HARTMANNO, pro Doctoris gradu tuitus est. Resp. C. F. Sturz. Traiecti ad Viadrum, CIOCCCLXXIX. 4. plagg. 6.

Varia Cl. Auctor instituit tentamina, quibus veram sedatiui salis naturam atque indolem declarare, aliorum vero chemicorum de hac re opiniones refellere annititur. Etenim cum et propriis et aliorum obseruatis fuerit edoctus, neque salinum, neque vitriolicum acidum illi producendo posse seruire, opinatus est, Cl. BAYMEI praesertim experimento nisus, pinguedinis animalis acidum subtili cuidam terrae nuptum huius salis mixtionem constituere. Quam ob rem, quo certior de hac re fieret, libram depurati decocti argillae albae cum dimidia vncia acidi pinguedinis animalis commiscuit, eamque in vitrea concha probe tecta quieto loco exposuit. Iam, cum per duorum, et quod excurrebat, mensium spatium quieta permansisset haec mixtura, in fundo conchae micacei coloris crystalli, eaeque tenerae, quarum copia in dies maior

maior euadebat, conspiciebantur, quas aliquot diebus post a liquore separauit, atque exsiccauit; ipsum vero liquorem lentissime in vapores egit, hacque ratione aliquot eiusdem generis crysallos cum exigua pulueris albi et tenerrimi copia commixtas obtinuit, quae cum prioribus pondus sex drachmarum, scrupuli vnus et granorum sex constituebant, omnibusque sedatiui salis characteribus erant conspicuae. Terra, quae remanserat, cum vitriolico acido partim, vt Cl. BAYMEI vtamur dicendi ratione, in vitrescibilem, partim in calcaream abiit selenitem, hinc colligit Noster, *sedatiuum sal esse selenitem vitrescibilem, pauco selenite calcareo inquinatum, atque animalis pinguedinis acido saturatum.*

Quod vero ad ipsum ammoniacalem boracem attinet, eum Cl. Auctor ita parauit, vt vnciam salis alcali volatilis ficci, ex ammoniaci et tartari salis coniunctione sublimando parati, in sufficiente aquae destillatae simplicis quantitate solueret, eique aequalem portionem sedatiui salis lotionem ab omni alieno acido depurati admisceret; quo facto solutionem lenissimo calore ita coërcuit, vt in crysallos abiret, quae, etiamsi polline videbantur conspersae, durae tamen erant, nec in puluerem dilabebantur. Ceterum in aqua hoc medium sal facile soluitur; in igne vero et ferius, quam vulgaris borax, liquatur, et minus quoque intumescit, tandemque in subgriseum, pellucidumque vitrum, quod libero aëri expositum puluerulentam faciem acquirit, convertitur. Virtutes huius salis esse antacidas, abstergentes, resoluentes et lenissime stimulant Noster arbitratur, easque breuissimis aliquot morborum eo sanatorum enarrationibus demonstrare allaborat.

XII.

Dr. IAC. CHRIST. SCHÄFFERS *E. H. E. Ministerii
Conseniors und des Consistorii Assessors, Sr. Königl.
Mag. zu Dännemark Raths und Prof. etc. Ab-
bildung und Beschreibung des Mayenwurmkäfers;
Als eines zuverlässigen Hülfsmittels wider den tol-
len Hundebiß. Nebst einer ausgemahlten Kupf.
Regensburg, verlegt Iohann Leopold Montag,
1778. 4. 20 Seitt.*

i. e.

IAC. CHRIST. SCHAEFFERI *delineatio nec non
descriptio Melois maialis, cuius vsus contra
hydrophobiam commendatur cet.*

Cum ad Cl. Auctorem, qui horum vermium for-
mam, iam in opere suo entomologico maiore
tradiderat, saepius litterae mitterentur, in quibus
de communicanda ista tabula ageretur: proposuit
sibi vermes hos speciatim edere, vt omnibus fie-
ret satis.

Refutatis FRISCHII argumentis, vermem
hunc ad coleopterorum classem merito referendum
esse arguitur. Neque FRISCHIO subscribitur, si
Meloen proscarabaeum et maialem, colore differen-
tes, pro varietatibus habet. Aprilis ac Maius men-
ses sunt, in quibus vulgo obseruantur. In agris ac
pratis, graminis causa, quo vescuntur, viuere so-
lent. Solis calorem, ipsis infestum, subterfugiant,
quare mane modo ac vesperi leguntur. De forma,
cognita satis, vix quicquam dicemus, antennas,
ex vndecim articulis compositas, serpentino modo,
neque ad rectam lineam, vt vulgo fit, dum repunt
gerere solent. Corpore ipsorum tacto, succus
effluit luteus, non certo ac definito, verum in quo-
vis

vis potius loco. Succus hic in morbo hydrophobico vtilissimus fertur, et defensionis causa a vermibus elici putatur. Iam vermis cuiusdam generis fecit mentionem, qui thorace obuerse ouato, elytrisque totum abdomen tegentibus, a prioribus differt.

In altera libri parte, super remedio ex vermibus parando actum est. Borussorum Rex istius notitiam a rustico quodam Silesiaco hauriri curavit. Cum super hac re adhuc nihil Lectoribus Nostris communicauerimus, officium nostrum esse putavimus, praecipua ex remedii descriptione excerpere. Abstinentum est in colligendis vermibus, a digitorum usu, emittunt enim succum, de quo modo diximus, cui plurimae insitae cernuntur vires, his itaque lignulum substitui suadetur. Caput ipsis forfice abscindendum, illudque remouendum, corpus vero vitro melle repleto mandandum, vtuntur, quando condiunt vermes, mellis quarta mensurae Berolinensis parte, et vermibus circiter ducentis. Vniuersa vero remedii formula est haec R. Meloes marialis melle conditae No. 24. Theriacae Andr. ℥ij. Ligni Ebeni ℥ij. Rad. Serp. virg. Rasur. plumbi ana ℥j. Agarici Sorbi gr. 20. Mellis q. s. ad consistentiam electuarii parandam. Theriacae Roob Sambuci potest substitui. Vermes conditi reliquaque ingredientia priusquam misceantur, sunt discindendi, quod per se facile intelligitur. Addita est tabula in qua dosis remedii definitur. Propinetur vero infanti vnus vel duorum annorum gr. 24. vel 20. trium ad quinque annorum gr. 30. vel 26. sex ad decem annorum 40. gr. vel 36. duodecim ad viginti annorum ℥j. vel gr. 50. vsque ad trigesimum annum ℥jss. vel ℥j et gr. vsque ad octogesimum annum ℥ij vel ℥jss. Prior dosis maribus posterior feminis conuenire dicitur.

dicitur. Abstineat aegrotus 24 horas a cibo et per 12 horas a potu, dein siti nimium vrgente infuso calido florum Sambuci vtatur, maneat in conclauit tepido, vel in lecto, quo transpiratio promoueatur. Indusium, quo adhuc erat vestitus, cum candido calidoque mutetur, idemque cum lecti puluinaribus fiat. Vulneri eloto cum aceto vini vel cerevisiae salito, vnguentum basiliconis, vel butyrum salitum vel oleum scorpionum aut meloës maiialis (destillatione paratum) superimponatur. Si vero pars quaedam contusa modo fuerit, tunc vesicatorium adhibeatur, et modo dicta ratione in reliqua sanatione procedatur. Abstineat sanitate restituta, a quavis re nimium aestuante. Ceterum hoc remedio caute esse vtendum monere nos oportet.

XIII.

Speculations and conjectures on the qualities of the nerves. By SAMVEL MVSGRAVE, London, 1776: 8. plagg. 6 *).

i. e.

SAMVELIS MVSGRAVII contemplatio neruorum morborumque inde pendentium.

p. 3.

In praefamine libri eorum refutauit opinionem, qui in explicandis medicinae theorematibus, experimentis sunt vsi. Probauit nimirum fieri non posse, vt certa atque firma conamina a medicis instituantur, quoniam vires remediis insitae variae minimeque constantes reperiantur, et quoniam diversorum corporum humanorum proprietates ita discrepent, vt ab vnus natura, ad alterius conditionem, omnibus numeris absoluta conclusio fieri nequeat. Dein, exposita obscuritate doctrinam de
neruis

*) Germanicam versionem v. paulo infra in indice scriptorum.

neruis obruente, materiam libri paucis enarrauit. Proposuit vero sibi Cl. Auctor demonstrare, singulorum morborum causam primam, in neruis latere, hosque ipsos reliquis partibus prius sanari. Quae ad explicandam hanc sententiam in praefatione proposuit, omittimus, cum in tractatione ipsa vberius repetantur.

In prima libri sectione de neruorum in san- Sect. I.
guinis motum imperio egit. Statuit vero neruorum actionem quamuis ad sanguinis circulum mutandum aliquid conferre. Ab irritatione nempe neruosa viuidior, a relaxatione vero imminutus pendere videtur sanguinis circuitus. Phaenomenis hanc rem dilucidauit, et ab vniuersi sanguinei circuli consideratione incepit. Proficiscitur hic a cordis musculosi constrictione, quae a neruorum imperio pendet: atque sustentatur musculorum arteriosorum, a neruis stimulatorum, motu, in quibus singulos fere naturae scrutatores habet consentientes. Dein ad venosi sanguinis contemplationem transiit, in quo mouendo nerui quoque praestare videntur, saltim penis erectiones, et rubor pallorque faciei hoc docere Ipsum videntur. Agunt vero nerui et constringendo et relaxando venas, prius ramos integros vacuos reddit, sanguinemque ex arteriis efflui non finit, vt in epilepsia; posterius ramos venarum maiores ita distendit, vt minores furculi venosi sanguine non irrorentur, vt in lipothymia. In eadem venarum per neruos relaxatione causa pallentis a terrore, atque hippocraticae morientium faciei posita est. Tumor pedum vero post pediluua ortus, a venarum contractione, neque, vt vulgo putatur, ab ipsarum constrictione pendet. Habet quidem haec de venarum relaxatione sententia multum probabilitatis, nobis tamen,

men non omnino probatur, quod non recte percipiamus causam, quae ramos minores venarum ex arteriis sanguinem haurientes, eodem orbet? Et nonne naturae magis respondet eorum sententia, qui in arteriis spastice constrictis, horum phaenomenorum causam quaerunt?

Sect. II. In altera libri parte, ad sedem caloris innati progreditur. Haec vero Nostro neque in motu sanguinis intestino, neque in attritu sanguinis ac vasorum, verum potius in calido quodam, nervis innato, quaerenda videtur. Priori opinioni quies sanguinis e vena missi, sensimque imminutus caloris gradus repugnare videtur. Posteriores vero sententiam; variis refelli posse argumentis arbitratur. Huc 1) pertinet non auctus aquae in canali plumbeo motae calor, (hic motus vero non convenire prorsus nobis videtur cum sanguinis humani motu, primo enim aquae eae desunt particulae, quae calori maximopere fauent, deinde nulla est in plumbeo canali sese contrahendi potestas, quae tamen premendo sanguinem, haud dubie calori gignendo ansam commodissimam praebet), 2) non proportionata, in omnibus animalibus, caloris atque celeritatis sanguinis mouentis ratio, 3) auctus a stasi sanguinis calor (qui procul dubio ab aucto nisu vasorum obstructorum sese contrahendi incitatur), 4) horror orgasmum sanguinis comitans, et calor post mortem remanens. Suae sententiae vero convenire videtur calor a dolore, ab animi commotione, a nimio frigore, quae res nervos afficiunt, ortus.

Sect. III. In tertio articulo humorum nimia nervorum irritatione corruptorum exempla leguntur. Plurima

rima ex morborum externorum classe sunt petita, quaedam tamen ex animi affectuum historia sunt desumpta. Causa crustae inflammatoriae, quae in sanguine statim post sectionem e vena misso, in continuatione deficientis, obseruatur, in nervis irritatis a Nostro quaeritur.

In quarto libri segmine, hydropem a nervis p. 49. affectis oriri, argumentis sequentibus probare annititur. Dicit nimirum, huic malo nervosos morbos praeire, quorsum relatae sint febres, colicae passiones, diarrhoeae, viscerum obstructions, a spirituosorum abusu excitata nervorum debilitas, podagricorum dolorum vehementia, venenorum stupefacientium, ut cicutae abusus, mania, vertigo. Verum enim vero, non ex nervosis affectionibus solum malum hoc oriri solet, verum nervosi varii morbi ipsum quoque saepius succedunt. Hi sunt dolores vagi, epilepsia, coecitas, mania. Probabilis porro redditur Cl. Auctoris sententia, hoc, quod aquam sub cute collectam, ex vno in alterum locum transire saepius videamus, cui argumento, analogia cum abscessuum generatione, in qua de nervorum actione, vix quisquam dubitabit, subuenire videtur. Vltimum argumentum, a diuersis medendi methodis, est arcessitum, huc inunctiones partium externae, opiique vsus, pertinet. Multum ad suam sententiam firmandam contulisset, si de methodo, qua nervi hydropem efficiant, aliquid dixisset, haec enim profecto, difficilis est indaginis quaestio.

In quinto capite ostendere studuit, omnium p. 63 morborum causam in nervis esse quaerendam. Hoc partim ex rebus modo probatis apparere ipsi videtur, partim ex haecenus incognitis variorum morborum

borum causis, atque ex analogia cum istis morbis, quorum causam in nervis quaerendam esse statim appareat. Prioris asserti causa, recenset varias adhuc celebratas morborum conditiones, ut vasorum obstructionem, quae non solum secundum suam sententiam rarius occurrit, verum etiam a nervorum irritatione pendere videtur; deinde humorum resolutionem putridam, haec propterea minus frequens morborum causa Nostro videtur, quod ea ipsa, quae putredini plurimum resistent, corporis saluti obsint, et quod sanitas amissa haud raro eiusmodi rebus restituatur, quae putredini gignendae sint idoneae. Differuit deinde de posteriori sententia, plurimos nimirum morbos a nervorum affectione corpori communicari. Huc contagiosa mala quaelibet, ut febres putridae, spectant, morbi porro a frigore, a venenis, orti; posteriores in nervis latere ex eo apparet, quod interdum citius, interdum tardius corpori noceant, miasma quoque venereum atque variolosum ad horum classem est relatum.

P. 74.

In sexto libro declaravit Cl. Auctor, medicamenta omnia nervina esse, quod partim heroicorum remediorum, quae in minima dosi sunt proficua, partim analepticorum exemplo demonstravit, quae ab initio utiles visa, postmodum morbo pellendo non sufficiunt. Deinde ad medicamentorum externorum contemplationem transiit, quorsum emplastra, epithemata, odoramenta, similiaque pertinent, quae singula nervos stimulando, corpori salutaria fiunt.

P. 81.

De animi in mutando corporis statu efficacia et vi, in sequenti segmento differere pergit. Dicit nimirum, causas materiales atque intellectuales, eosdem
haud

haud infrequenter excitare effectus, morbi sequentes aliunde oriri soliti ab animi affectu, saepe producantur, fracta nimirum concoctio a moestitia, febris ab ira, mors a nimia animi perturbatione. Neque defunt exempla morborum a causis intellectuales sanatorum, huc ebrietas. odontalgia, podagra, febris lenta per terrorem sublatae referri possunt.

In ultimo capite generaliores regulas sistit, in p. 86. sanandis morbis nervosis attendendas. Dixit nimirum, irritationem nervorum morbosam duplici ratione tolli, quarum alia nervi laxentur, alia denuo irritentur. Ad priorem classem v. g. aluiductiones, balnea, fomenta, epithemata, vnguenta pertinent, ad posteriorem vero omnia nervis sensoriiis quadam ratione molesta. Recensuit exempla variorum irritantium, ut vesicatoriorum aliorumque plurium, quae sua irritatione priorem tollant. Pertinet ad haec opium quoque cortexque Peruvianus.

XIV.

A treatise on the medical qualities of mercury in three parts. I. On the natural properties of mercury and its operation in the animal oeconomy. II. On the principal preparations of mercury. III. On the medical qualities of mercury in various diseases. By N. D. FALK M. D. Lond. 1776. 8. pagg.

i. e.

N. D. FALK tractatus de usu medico mercurii tribus sectionibus, quarum prima attinet naturales

*) N. D. FALK von den Quecksilber und dessen Kräften bey verschiedenen Krankheiten. Aus den Englischen übersetzt. Leipzig, 1777. 8.

turales proprietates mercurii et eius agendi rationem in corpore humano, secunda complectitur praecipua praeparata mercurialia et tertia spectat vsum mercurii in variis morbis.

Se&I. **A**rbitratur Cl. Au&tor, hydrargyrum in nostris humoribus, tam in suo metallico statu, quam solutum in iis, esse posse; effectum vero saluationis ab eo pendere, quod solutum sit in nostris humoribus et antequam haec solutio fiat, hydrargyrum varias oportere pati mutationes. Alibi *), vbi de morbis veneriis agit Cl. Au&tor ac imprimis glandularum, demonstratum est ab Eo, corpus constare ex meris parvis glandulis, illudque vt vnâ magnam glandulam considerari posse ex multis parvis glandulis compositam, quae omnes peculiare humores secundum structurae suae diuersitatem secerant et coniunctim corpori alio atque alio modo auxilium ferant. Quemadmodum hoc fit in sano corpore, sic fieri putat Noster quoque in morbo. Glandulae salivales sunt laxiores et eorum vasa ampliora, quam omnes reliquae. Quapropter, vt videtur Nostro, in iis facile saluatio efficitur, cui autem prorsus non fauet. Mercurius dulcis seu calomel rite praeparatus, a Nostro praefertur reliquis praeparatis mercurialibus, illique addit mercurium rubrum praecipitatum et sublimatum corrosiuum. Reliqua mercurialia, partim plane noxia, partim magis curiosa, quam vtilia et certa, Noster iudicat. Quapropter ea hic mittit et nonnullorum modo obiter mentionem facit. Antequam autem mercurii egregium vsum Cl. Au&tor laudat, abusum valde vituperat. Calorem iis, qui vtuntur mercurio, diligenter suadet. Igitur aestatem hyemi et
clima

*) vid. indic. scriptorum in comm. nostr. Vol. XXII.
p. 729.

clima calidius frigidiori Noster praefert cet. Mercurium crudum interne non exhibet Cl. Auctor.

Purificatio hydrargyri optima est per destillationem et quidem in vasis ferreis, in quae illud nihil efficit et quae non frangunt. Cinnabari factitiae antispasmodicam virtutem tribuit Noster, et in morbis inflammatoriis, ob sedantem et temperantem suam vim, eius usum suadet. Mercurii dulcis, quem valde laudat, granum vnum, vti Noster expertus est, maius affert commodum, quam drachma vna. Praeterea vero vrget Noster, crebram ablationem mercurii dulcis, aqua, quacum terendus nempe ille est tam diu, dum in puluerem tenuissimum fatiscit ita, vt aquae supernatet. Postea aqua tam saepe est mutanda, quam separatio particularum crudarum postulat, et tum demum ad usum ille mercurius ficcetur. Ita non solum purus fit mercurius dulcis, sed omni acredine, forte a sublimato relicta, orbatur. Sequuntur annotationes super puritatem et mangonisationem mercurii, addita grauitate specifica mercurii et eius praeparatorum cet. In versione Germanica, cuius supra mentionem fecimus, reperitur tabula praeparatorum mercurialium.

His praemissis, Noster de effectibus multis salutari- Sect.III.
lutaribus mercurii in variis morbis agit. Causae morborum licet inter se multum differant, tamen possunt vnum eundemque effectum, h. e. eundem morbum producere. Hae enim neruosum systema turbant, quod per suum influxum in humores corporis humani eos corrumpit et acedinis origini occasionem praebet. Quapropter morbi modo respectu partis, quae potissimum patitur, et secundum varium eorum effectum in corpus humanum

gaudent diuersitate. Omne auxilium, quod ars medica fert, cernitur in destruenda acredine praeternaturali, quae inest corpori, reliqua cadunt in naturam. Morbi multi vno remedio possunt sanari. Pauca itaque remedia sufficiunt ad artem medicam faciendam et inter haec refert quoque Noster mercurium. In cutaneis morbis a scabie vsque ad summum leprae gradum, sit venerea seu alia acris materia, suadet mercurium praecipitatum album rubrumve externe et interne calomel ad acrimoniam temperandam et destruendam. Et haec est prima classis morborum cutaneorum, altera attinet eos, in quibus miasma sub omni cute latet. Atque hic praefert viuum mercurium aliis eius praeparatis, quoniam magis penetrat. Huc refert et Noster gummata cet. Tandem laudat unguentum externe applicatum haemorrhoidibus coecis valde dolentibus cum cito et egregio fructu sequens: **R.** Rasur. Stann. opt. Argent. viv. aa. dr. ij. M. F. Amalgam. cui adde mercurii praecipitati rubri subtiliter puluerisati dr. ij. Pomat. Rosat. vnc. j. Olei essential. Menth. Piperit. gutt. XX. M. F. Vnguentum.

Inflammatione omni praesente, eo potissimum est respiciendum, vt spastice contractae solidae partes relaxentur et humorum stagnantium acredo corrigatur. Atque hic pariter commendat Noster mercurium. In sphacelo, in senibus potissimum et macilentis ob humorum malignitatem superueniente, laudibus extollit sequens externum remedium: **R.** Mercur. subl. corros. scr. ij. Tinct. Cort. Peruv. HUXHAMi vnc. IV. Aether. Vitriol. vnc. iij. Olei menth. piperit. dr. ij. M. Porro in vlceribus varia suadet Noster mercurialia, nec non scrophulosos iuuat mercurio, quos tractat, vti venereos.

Hactenus de externis morbis egit Noster: iam de internis videamus. Vsum mercurii vero internum

ternum, multo maioribus difficultatibus esse subiectum, quam externum, Noster non inficiatur. Sedes enim morborum internorum saepissime dubia, motus humorum diuersitas eorumque varietas, aëris differentia, in vniuersum corpus influentis et e corpore omni in genere effluentis, dein ex pulmonibus et in pulmones in specie, viscerum functiones singulares eorumque connexio et sympathia, nervorum peculiaris actio pro diuersitate partium eorumque consensus cet. his difficultatibus admodum seruiunt. Inde intelligi potest oeconomia corporis, et diiudicari mixtio morborum eorumque similitudo, primo vero intuitu morbi vel per se, vel quoad partes corporis, vbi est eorum sedes, adeo valde distincti videntur. Communicat igitur Noster hic suas obseruationes, ac primum quidem, quae spectant febres. Harum classis est tanta, vt omnes omnino in se capiat humani corporis morbos, quibuscum sensatio dolorifica est combinata. Descripsit Noster hanc classem febrium in tria genera, quarum primum persequitur febres symptomaticas, alterum complectitur corruptionem s. malignitatem humorum, et tertium repêtit Noster a contagio. Per hanc simplicem quidem diuisionem febrium, liceat multas subdivisiones efficere, attamen praecudiciis sepositis et praeternaturalibus effectibus febrium diligenter disquisitis, ratur Noster, eas tam symptomatum, quam medendi methodi ratione valde parum inter se differre.

I em haec ipsa differentia non a causis, sed potius a varia corporis constitutione et symptomatibus est deriuanda. Essentiale omnium febrium est dolorifica irritatio seu stimulus nervosi systematis, quippe quo cor et eius vasa fluida ita mutantur, vt o ganis secretoriis noxia euadant. Inde autem oeconomiam corporis totam ita perturbari necesse est,

est, vt illud de fanitate, quid quod de vita, periclitetur. Porro in cuiuscunque generis febre sananda ad haec tria potissimum respiciendum est: 1) ad spasticam contractionem fibrarum nervosarum relaxare, 2) obstructionibus subuenire, 3) et acrimoniam corrigere. Hoc praestat mercurius ideoque basin omnium remediorum efficere debet, quorum ope acrimonia, fanitati et corpori noxia, eliminanda est. Vrget duos potissimum errores, quos febribus medentes saepe committunt, temerarias et inconsideratas nempe venaesectiones et sudoriferorum abusum, atque mercurii vsum tam externum, quam internum, praefert Noster. E. gr. loco venaesectionis, hirudinum, et vesicatoriorum, externe imposuit temporibus et carpis (suadet interdum toti capiti) vehementer delirantis emplastrum mercuriale cum felici euentu, exhibito insimul interne mercurio. Venit tandem Noster ad chronicos morbos, quos in duos classes diuisit, qui partim ab acrimonia humorum, partim a visciditate et tenuitate eorum pendent, habita insimul solidorum ratione. Et iis conducit mercurius: e. gr. arthritidem, calculum renum et vesicae, Noster eo curauit. Sed tamen fatetur quoque non fuisse adeo inueterata mala, eaque non in summo gradu. Item iuuat mercurius scrophulosos et scorbuticos. Scorbuticis quoque bene conueniunt exhalationes animalium recens mactatorum et aceti vapores. Praedisponens causa hydropis in vniuersum cernitur in debilitate vasorum lymphaticorum, quae, vti Nostro videtur, potius a respiratione impedita, quam ab alio viscere laeso, pendet in hydropicis. Mittamus hanc Nostri sententiam, quam cum Nostro adhuc obscuram putamus, et de triplici hydropis medela videamus. Ac prima quidem cernitur in restituenda exhalatione et renouatione aëris in nostris

stris humoribus contenti: secunda constat in iusta elasticitate fibris debilitatis reddenda: et tertia respicit viscidorum et acrium humorum correctionem. Triplici autem huic medelae hydropis respondet mercurius, cautione adhibita, item addere hic oportet. Nostrium experientia sua edoctum, ea specie hydropis, quem mercurius non iuuat, omnia reliqua medicamenta prorsus quoque esse superuacanea. Denegatur iis aegris potus, et id tam crudele, quam rationibus destitutum Nostro videtur, quin potius suadet potum antisepticum, qui copiose ingeritur. E. gr. R. Rad. Petroselin. rec. Mell. rec., aa. vnc. III. coq. c. Aq. comm. unc. XVI. Colatur. adde Nitr. depurat. unc. j. mercur. sublim. corros. gr. j. Vin. Canariens. et Sacch. alb. q. s. ad grat. sapor. M. Hydatides potissimum inueniuntur in partibus genitalibus sexus sequioris e. gr. ouariis e. f. p. Conqueruntur feminae tum non raro de dolore vnius s. vtriusque lateris sub vmbilico, et hic dolenti loco emplastrum mercuriale non saepe frustra applicuit. Interdum ita vel sterilitati succurrit Noster.

Sed sufficiant haec. Nec diffitemur quidem magna cum voluptate hunc librum nos legisse, qui multa lectu digna eaque interdum vere noua, experientia Nostri prudenti et cauta confirmata, in se contineat; attamen dubitamus, quemlibet medicum Cl. FALK vbique, e. gr. in febrium medela, facile esse imitaturum. Quapropter magna cautio, quam iure meritoque Cl. Auctor Ipse postulat, hic est adhibenda, et a nobis quoque maximo-pere suadenda.

ED. SANDIFORT observationes anatomico pathologicae. Liber secundus L. B. 1778. apud P. v. D. Eyk et D. Vygh. 4. c. tabb. aen. 8. pagg. 164.

Libro harum observationum primo *) a nobis indicato, instituti huius utilis cum dederimus rationem, ad secundi progrediamur summam breviter cum Lectoribus communicandam.

P. I.

1) *De utero gravido.* Nominatis variis Auctoribus, qui in hanc rem inquisiverunt, Cl. SANDIFORT suas proposuit observationes atque iconibus potissimum ideo illustravit, quoniam plurimae, quae exstant vteri grauidi tabulae, eundem extra corpus, extra naturalem proinde situm sistunt, aut tanto artificio paratae sunt, ut maximo diuendantur pretio, nec quisque eas facile sibi comparare possit; ex Nostri vero iconibus hic additis parvis licet, sed partes omnes sic exhibentibus, ut relatiuus situs rite pateat, ea, quae scitu necessaria sunt, disci commode valere Noster arbitratur.

p. 16.

Multa in hoc casu esse, quae attendi et legi merentur, atque, uti a Nostro hic factum est, cum aliis observationibus comparari, facile intelligitur ex situ et figura vteri, sede et nexu placentae, numero membranarum ouum formantium, liquoris amnii natura, situ fetus, vteri crassitie et pelvis dilatatione, quae quidem omnia a nobis seorsim hic non possunt repeti. Fallaciam in definiendis grauiditatis mensibus partim ex suo exemplo, partim ex aliorum observationibus Noster largitur.

2) *De*

*) v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 462.

2) *De obliquitate uteri, praeternaturali orificii* p. 57.

ipfius constitutione et tubis Fallopiianis penitus occlusis. Obliqui situs cauffas alias atque alias effe poffe, ubi *) iam Noster demonftrauit. Hanc uteri obliquitatem Cl. Auctor vidit in mulieris cadauere, quod nullum omnino praegreffae grauiditatis fignum exhibuerat. Eius vagina praeter modum angufta et contracta, uterus valde paruus, ligamentum latum dextrum breuiffimum, finiftrum longiffimum; hinc tantus erat obliquitatis gradus, vt de corpore uteri nihil omnino media in pelui confpiceretur. Ouarua parua et tubae firmiter claufae.

In alio cadauere finiftrorfum obliquus erat p. 57. uterus. Latum ligamentum dextrum longiffimum, finiftrum breuiffimum. Tubae, ouaria cum vtero et hic cum viciniis fic concreta erant, vt nec diftingui, nec feperari, potuerint.

In alio cadauere inclinabat feffe uteri fundus p. 58. verfus dextrum latus immobilis, ob inaequalem ligamentorum longitudinem et ob quoddam ligamentum fupernumerarium cet.

Plenam orificii vterini obliterationem Noster p. 66. non vidit, fummam vero eius coarctationem. Et ille uterus magnitudine et craffitie erat notabilis cet.

Tubas in extremitatibus claufas vel in ligamenti p. 73. fpeciem mutatas Noster reperit in vtero feminae, quae pluries peperiffe videbatur. Variis p. 75. hac de re additis monitis, probabilis maxime redditur adfcriptus hodie tubis vfus, in eo fitus, quod tempore coitus ex ouariis ad vterum foecundum transmittant ouum, cui opinioni vifa tubarum ad ouaria contorfio, fetus in tubis residentes, fimiliaque anfam dederunt.

3) *De ouo humano abfque vlllo fetus indicio et* p. 76.
placentae in hydatides degeneratione. Ouò hoc de-
fcripto

*) v. comm. noftr. Vol. XXII. p. 469.

scripto et iconibus illustrato, aliorum obseruationes huc pertinentes diligenter Noster perscrutatus est, inter quas Cl. BYRDACH *) obseruationem quoque deprehendimus. Hydatides hic ex vasis oriri neminem negare posse Noster ratus est.

p. 90. 4) *De placenta duplici; rariori funis umbilicalis cum illa nexu; veris nodis in fune visis.* Comparato hoc exemplo cum aliis **) vtilitatem huius obseruationis in arte obstetricia Cl. Auctor ostendit.

p. 100. „Caueant a rudiori velamentorum laceratione ob summum ex disruptis, si tali modo per velamenta dispergerentur, vasis enasciturum periculum. Caueant, ne, nato iam infante, funem adtrahant, placentam produciuri, cum facillime abrumpi posset et in utroque casu rem potius naturae committant, sibi plerumque sufficienti.,

p. 106. 5) *De rudiori placentae protractione indeque nata lethali matricis inflammatione.* Secto cadauere veteri et vicinarum partium inflammatio in conspectum veniebat. Vterus erat insignis magnitudinis, et ostio aperto gaudebat. Placentae vi euulsae portio partim in putredinem versa erat, partim ita adhaerebat, vt separari nequiret cet. Ex hac obseruatione potissimum intelligitur, posse ita suppressionem vrinae oriri, item continuo lotii stillicidio praesente magnam quantitatem inesse valere vesicae. Nam ope catheteris insignis nihilominus ingens vrinae copia euocabatur in hoc exemplo.

p. 115. 6) *De anchylofi ossium pubis.* Describit et iconibus illustrat hic Noster exemplum, anchylosin pubis ossium ostendens et exostoses. Anchylosin cum

*) v. comm. nostr. tert. decad. Supplem. I. p. 80.

**) v. ib. p. 189. sqq. et Vol. XX. p. 611.

cum Cl. GAVBIO adesse dicit Noster, cum articuli p. 118. ita abrigescunt, vt eorum motus prohibeatur. „Innominata cum sacro sic confluerunt, vt nullibi spatium intermedium detur et nexus adeo firmus sit, vt vnum idemque os formare videantur; ossa vero pubis, ab anteriore separata, a posteriore seu interiore cohaerent, deperdita quasi cartilagine omni. Constituit itaque haecce peluis vnicam massam osseam cet.„ Viri peluim dum describit Noster, nihil ulterius inde concludit, licet in pelui muliebri etiam simile vitium detectum sit.

7) *De numero diuersarum partium solito ma-* p. 125.
iore. Bis venam, ceterum sine pari, duplicem Noster vidit. Hepatica et lienalis arteria, distinctis ostiis, ex aorta originem duxit. Duplex adfuit spermatica in quoque latere, duplex in sinistro. In brachiales arterias binas secessit subclauia dextra. Ductus pancreaticus duplex cet. Ren dexter feminae duplici pelui et vterere instructus, cuius icones sunt additae.

8. *De vase chyliifero.* Eius principium in femina gaudebat insigni capacitate et longitudine, sic vt illa crassitiem digiti medii, haec pollicem superaret cet. Vas chyliferum ex capacissima cyster-na ortum, per thoracem adscendens, versus sinistram latus recedens, ansam formabat, ramis iterum ad se accedentibus, tum vero in quatuor fidebatur ramos, binos maiores, totidemque minores qui omnes distinctis ostiis in vena hiabant. In alio corpore, vti ALBINVS *), ductum fere obseruauit Cl. SANDIFORT.

Atque ita figurarum explicatione, indicibusque capitum et rerum additis hic liber secundus finitus est.

XVI.

*) v. comm. nostr. Vol. VIII. p. 260.

XVI.

Primae lineae semiologiae pathologicae. HER-
MANNI BOERHAVII viri summi institutiones
femioticas auxit et praelectionibus academi-
cis accommodavit D. HENRICVS FRIDERICVS
DELIVS Consiliar. Intim. Aul. Brandenburgic.
Medic. Prof. Primar. Acad. Imper. Nat. Cur.
Adi. Societ. Scient. Monspeliens. et Rhotom.
Sodal. Erlang. a Frid. Andr. Schleich, 1776.
8. pagg. 101.

Nimiae breuitati magni BOERHAAVII debemus
haec supplementa, quae, Cl. Auëtor, in vsum
auditorum vtiliter hic tradit. Nec immodeste
profitetur Noster, ex HIPPOCRATIS aut GALE-
NI aliorumque institutionibus haec ipsa supple-
menta esse repetita, additis iis obseruationibus, quas
Cl. DELIVS Ipse collegit, et secundum functiones
vitales, naturales, et animales, vt re et nomine in-
seruient, digesta. Quae BOERHAAVIUS, dum se-
mioticam vniuersam tradere secum constituerat et
signa sanitatis docuerat, praeter ea, quae hic, vt
lemmata, accipiuntur, ea consultius duxit Cl. Au-
ëtor, ad hygieinen; diaeticam cet. amandare et
suis locis restaurare. Reliqui autem paragrapho-
rum numeri non turbati sunt, quaeque addita, spe-
ciatim interpuncta, vt tamen nonnulla quoque,
p. 31. complementi ergo ex ipsius Auëtoris pathologia hic
inserta reperiuntur. Largitur vero Cl. DELIVS hoc
scientiae semioticae compendium non omnibus nu-
meris esse absolutum, et id circo suadet huius do-
ctrinae historiam litterariam addere, vti et Ipse hic
fecit. Haec et alia e. gr. de signis morborum et
de signis status morbofi et omnino de semiotica ge-
nerali

nerali et speciali cet. legimus in praemissa instituti ratione, nos vero iam de nonnullis singulis videamus, a Nostro iis, quae a BOERHAAVIO *) sunt scripta, additis.

Ad §. 871. Nexus et differentia *pathologiae* p. 17. et *semiologiae*. Notio *morbi*, effectuum morbi f. *symptomatum*, actiuorum et passiuorum. Notio *status morbofi* f. praeternaturalis, *schematis* morbi, *historiae* et *nomenclaturae*, in quavis *vernacula*, morbi nec non *classificationum* morborum et *nosologiae*. De *characteristica* in genere.

Differentia *semitotices* *physiologicae*, et *pathologicae*. Excusatio Cl. Auctoris, de ente loquentis. Sed tamen existentiam, et essentiam, rei, subiectiue, et obiectiue, sumtae, de qua agitur et in concreto, considerare oportet.

Curationis morbi, et sanationis, differentia, et conuenientia. De *semitotica*, *therapeutica*, et *discreta*, ne quid nimis, nec minus, fiat. De eo, quod, pro re nata agere possunt, et debent, *medici rationales*, et eo, quod saltem obseruare, vel enunciare queunt.

Ad §. 873. De *iudicio intuitiuo*. De *semitotica* p. 18. *historica* et *philosophica*.

Ad §. 878. De *typo*, *paroxysmo*, *genio morbi* p. 21. v. c. in *variolis*, *tertiana*, *cachexia*, *scorbuto*, *coryza* cet.

Ad §. 881. De *morbo sibi relicto*, et congrue, p. 21. vel secus, tractato. De *autocratiae* natura. De morbi *inualione*, *incremento*, *statu*, *declinatione*: in *stadio vario*. *Characteres* *sanitatem*, eamque *relatiuam*, designantes melius in *Higieine* traduntur, qui itaque hoc loco separantur. Vt tamen in corpore humano, apparenter sano, etiam quaedam apparere possint, e quibus ad statum praesentem,

*) Omittimus Boerhaaviana verba spatio parcendi causa.

tem, vel praeteritum, vel futurum, concludi potest; ut in habita, repleto; in conformatione singulari, varia.

Opportunus nunc locus est enarrationi historiae litterariae semiotices.

P. 23.

Ad §. 900. De *examine* aegroti, rite instituendo, succincto, interdum politico. In morbis acutis et chronicis. In aegroto iam noto, vel primum viso, seu nunciato. Consideratio individui secundum: 1. Res naturales, quales sunt: sexus, aetas, temperamentum, conformatio, consuetudines, vitae genus. Anecdotae variae. 2. Non naturales, quales sunt: aër, locus habitabilis, clima, cibus et potus, motus et quies, somnus et vigiliae, excreta et retenta, pathemata animi. 3. Praeternaturales, quorum sum pertinent: status praesens, alienus a statu sano, collectio symptomatum. Causa morbi inopinata, occasionalis, varia. Venenum. Miasma. Morbus antecedens. Laesiones externae. Morbi dissimulati, vel simulati. Remedia adhibita varia. Illustratio per exempla, et casus, in terminis, dictos: et unde hae lacrimae? De conscribenda historia morbi. De consiliis medicis. De patientia aegroti, et medici, utrisque salutari, onerosa, et discreta.

P. 30.

Ad §. 914. De *scorbuto*.

P. 37.

Ad §. 925. Notio *reolutionis morbosae*.

P. 51.

Ad §. 956. Exemplo *vesicatoriorum: podagrae: efflorescentiae: extoriationis*.

Supplementum. Brevis sciagraphia morborum pecorum, chronicorum, et sic dictorum epizooticorum; benignorum, et malignorum; ut et topicorum, et cuius generi animalium propriorum: cum signis potioribus.

P. 56.

Ad §. 958. De modo *explorationis pulsus*. Mensurae. Numerus. Rhythmus. Eurythmia. Arythmia. De pulsibus Sinensium. De pulsibus organi-

organicis, et artibus sphygmicis, nouiter stabilitis.
De causis mutationum. Conf. 969. De pulsu pro-
ditore pathematum. Sympolismus cum respi-
ratione.

Ad §. 968. De aestu volatico. *Erubescencia.* p. 60.

Ad §. 976. De *respiratione exanthematum prae-* p. 62.
nuncia. Vom Heben und Iagen.

Ad §. 995. De *stimulo vario.* Et a *vicinia.* p. 78.
Nexus systematis vropoieseos, et spermatopoieseos.

Ad §. 1017. De *capsulis*, sic dictis, renalibus, p. 85.
i. atrabilariis.

Quae hactenus additamenta Cl. DELII recen-
suimus, cuilibet BOERHAAVII paragrapho ab Ipso
sunt adiecta, nunc ad ea capita transeamus, quae
institutionibus BOERHAAVII semioticis interspersit.
Praeterea schema dierum criticorum IVNCKERI *)
auctum hic est additum.

Caput III. *De motus tonici alteratione, ut signo.* p. 52.

Caput VI. *De sanguine et haemorrhagia, ut signo.* p. 66.

Caput VII. *De sudore, ut signo.* p. 69.

Caput VIII. *De sputo, ut signo.* p. 70.

Caput IX. *De functionibus primarum viarum et* p. 73.
vomitu et aluminis deiectionibus, ut signo.

Caput XI. *De tumoribus et abscessibus, ut signo.* p. 87.

Caput XII. *De actionis animalis sensuumque, et* p. 89.
motus voluntarii alteratione, ut signo.

Caput XIII. *De facie, partibusque externis, ut* p. 97.
signo.

*) EIVSD. conspect. semiolog. p. 399.

EDVARD. SANDIFORT thesaurus dissertationum, programmatum aliorumque opusculorum cet. Vol. III. cum tabb. aeneis L. B. 1778. 4. pag. 623. praeter praefationem et contentorum indicem.

Laudauimus iam in duobus voluminibus prioribus a nobis indicatis *) huius instituti utilitatem et Nostri huius rei expediendae assiduitatem atque diligentiam. Quapropter hic solummodo in enarandorum contentorum exque iis a nobis iam commemoratorum indicandorum versabimur occupatione.

p. I. 1) J. BAADER *observationes medicae incisionibus cadauerum anatomicis illustratae* **).

p. 63. 2) IO. CHRISTIAN. BRUNS diss. inaug. exhibens *observationes quasdam anatomicas et chirurgico medicas*, Gotting. 1760. Insunt observationes osteologicae, circa angiologiam, de partibus genitalibus sexus potioris, de grauidis, item placentarum hordae s. fordae descriptio, annotationes de remediis variis.

p. 83. 3) *Observationes medico chirurgicae*, quas pro Licentia summos in arte medica capeffendi honores exhibuit ANTON. HOGG, Ien. 1762. 4. Hae attinent ileum morbum, vbi illius operationis chirurgicae rarioris fausto et infausco exitu a se institutae mentionem facit Noster, quae in morbo iliaco interdum est administranda et quae consistit in apertura abdominis et partis intestini, vbi potissimum voluulus haeret. Habuit quidem haec operatio et infausum euentum, qui tamen non ab hac proficiscebatur, sed a nimia dilatione eius. (Scimus et

*) v. comm. nostr. decad. IIdae Suppl. IV. p. 731.

**) v. ib. Vol. XII. p. 614.

et nos quaedam exempla, quae operatione hac sunt seruata, e contrario autem non negamus, nos eam frustra fecisse, quoniam pariter nimis diu dilata erat operatio.) Intestino reposito ex parte gangraenoso, illud humectabat Noster spiritu vini rectificatissimo. Quo facto, symptomata omnia cessarunt et res bene successit. Arbitratur itaque Noster inunctionem huius spiritus, quando tunicae externae intestinorum gangraena correptae sint, optimum esse remedium eam curandi. Gangraenam sine membri amputatione secundum methodum Cl. BILGVERI Noster curauit.

4) OOSTERDYK *diff. de aceto* *).

P. 95.

5) PHIL. ADOLPH. BOEHMER *diff. inaug. de* p. 123.

vrinae se et excretionem ob multitudinem arteriarum renalem largiore casu quodam singulari illustrata, Auctore Carol. Henric. Meuder. Hal. ad Sal. 1763. 4. c. f. Quibusdam de se et excretionem fluidorum praemissis disquirat Noster, cum et quo modo haec multitudo arteriarum eueniat, inquirat porro in rem structuram et usum, et imprimis hunc casum perscrutatur et examinat: num talis vrinae excretio homini noceat, seu corpus aliquo modo mutet, ultimoque loco an ea quosdam morbos iuuat vel impediat.

6) HERRMANN. BEZOET *diff. inaug. de modo*, p. 149.

quo natura solum redintegrat. L. B. 1763. 4. Vulneris simplicis variis stadiis consideratis, nouam substantiam in vulnere non renasci probat Noster, luxuriantis carnis originem monstrat atque leges tradit, secundum quas natura solum redintegrat; disquirat porro vulnera, quae curantur, etiamsi aliquid de substantia corporis fuerit amissum et corollaria addit de cicatricibus et ratione vulnorum coalescentium aliaque huc pertinentia.

Kk 2

7) ED.

*) v. comm. nostr. Vol. XI. p. 642.

- p. 169. 7) ED. SANDIFORT *diff. inaug. de pelui eius-
que in partu dilatatione ib. eod.* Data peluis omnium-
que partium, quae hanc componunt, descriptione
diligenti, vere eius ossa moueri in partu totamque
dilatari variis argumentis probauit Noster.
- p. 190. 8) IO. MICH. THIERRY *diff. inaug. de partu
difficili a mala conformatione peluis* Argent. 1764. 4.
Breui peluis descriptione praemissa, ipsius ossa non
in partu semoueri nisi in iunioribus et summa ad-
hibita vi; annosiorum vero ossa potius disrumpi,
quam seiungi arbitratur Noster; porro dimensio-
nes tradit, vitia peluis examinat et obseruationem
notatu dignam de parturiente, ob exostofin in osse
sacro, paucis post partum praeterlapsis horis mor-
tua, addit.
- p. 203. 9) H. A. WRISBERG *descriptio embryonis **).
- p. 253. 10) H. P. LEVELING *diff. de pyloro ***).
- p. 271. 11) LAVR. CLAVSEN *de intestini duodeni situ
et nexu ****).
- p. 291. 12) T. G. TIMMERMANN *de belladonna *****).
- p. 311. 13) C. R. HANNES *de puero epileptico foliis au-
rantiorum recentibus seruato.* Vpsal. et Lips. 1766. 4.
Foliorum horum vis antiepileptica, quam alii †)
quoque laudarunt, hic probatur. Addidit hic Cl.
SANDIFORT, quae Cl. HANNES de eodem reme-
dio et de moscho inseruit nouis act. Acad. Caesar.
Vol. V.
- p. 324. 14) B. PATVNA *historia fetus sine inuolucris
extra uterum cet. ††*).

15) FR.

*) v. comm. nostr. Vol. XIII. p. 420.

**) v. ibid. p. 447.

***) v. ibid. Vol. VII. p. 247.

****) v. ib. Vol. XV. p. 544.

†) v. indic. tripl. nostr. comment. Ildae decadis sub ver-
bo aurantia.

††) v. comm. nostr. Vol. XVI. p. 345.

15) FRANC. BIVMI *observationes anatomicae* p. 340.
scholiis illustratae, Mediolan 1765. Traditur primo
 loco historia morbi, tum cadaueris sectio, deinde ca-
 sus relatus examinatur et cum aliis comparatur.
 En elenchum harum decem observationum; Arcus
 aortae osseus et aneurysmaticus. Hepar steato-
 matosum. Calculus insignis ilei. Plexus choro-
 dei cruore distanti cet. Carotis ad receptaculum
 VIEVSSENII aneurysmatica cet. Calculi cystici et
 lien cartilagineus. Sanguis in ventriculis cerebri
 concretus cet. Velamentum mucosum pulmonis
 dextri. Pulmo dexter consumptus. Arteria magna
 ossea, cor mole auctum cet.

16) D. COLOMBIER *diff. de suffusione seu ca-* p. 401.
taracta oculi anatome et mechanismo locupletata. Pa-
 ris. 1765. Praemissa oculi anatome cataractam de-
 scribit, causas, species, discrimina a morbis affinibus,
 diagnosin, prognosin medelamque tradit Noster,
 depressionem dein et extractionem ipsius correctio-
 nes disquirat, quasdam circa operationes has anim-
 aduersiones addit, suam methodum describit, mo-
 dum denique, quo diuersae cataractae species in di-
 versis casibus operatione sanandae sint, subiungit.

17) IO. FRID. REICHENBACH *diff. inaug. con-* p. 437.
tinens cautelas et observationes circa extractionem ca-
taractae nouam methodum synizesin sistentes. Tubing.
 1767. 4. Morbi descriptione exhibita et eius sede
 anatomice examinata, quatuor exempla enarrat,
 operandi modum, ab aliis propositum persequi-
 tur, suamque methodum communicat.

18) IO. DAN. METZGER *neruorum primi paris* p. 457.
historia *).

19) A. B. R. HIRSCH *paris quinti neruorum en-* p. 477.
cephali disquisitio **).

*) vid. comm. nostr. Vol. XV. p. 268.

**) v. ib. Vol. XIV. p. 530.

p. 501.

20) E. KRÜGER diss. *de neruo phrenico* *).

p. 528.

21) Disquisitio physiologica *de eo, quod vitam constituit in corpore animali*, Praef. GVALTH. VAN DOEVEREN Auctore et Resp. Matth. van Geuns. Groning. 1758. Pertinet haec disquisitio accurata ad physiologiam generalem. Ac primum quidem praemittuntur quaedam ad rem generatim facientia, dein quibus actionibus constet vita et ad quam simplicitatem hae possint reuocari. Omnem nempe motuum et functionum in corpore mirabilem et stupendam varietatem soli compositionis fibrarum partiumque infinitae organisationis et maxime compositi mechanismi diuersitati, *simplicem contractionem* varie moderanti tribuit. Haec vero vitalis contractio differt celeritate, vehementia, aequabilitate cet. Quo facto, in sedem et naturam causarum istius vitalis contractionis inquit Noster, an scilicet vitaliter agendi principium ipsis motricibus fibris inhaereat et qua ratione. Porro inquitur in suppetias partibus irritabilibus et integrae corporis oeconomiae accedentes. Item de ratione et causis phaenomenorum irritabilitatis atque energiae neruorum earumque conspirationis disputatur. His traditis vitae corporis integri accuratior idea exhibetur et ad difficultates respondetur.

p. 567.

22) Diss. pathologica inaug. *de morte corporea et causis moriendi*, Auctore MATTH. VAN GEVNS L. B. 1761. 4. Mortem eiusque causas in genere et mortis diuisionem, tum moriendi varias rationes, mechanicam mortem ex vitiis mixtionis variae, moriendique rationem dynamicam Noster examinat. Triplici potissimum modo mors subsequi potest secundum tria illa, quae in corpore viuo distingui oportet, *mixtionem, mechanismum, vires*. Priorem
mortis

*) vid. comm. nostr. Vol. VII. p. 430.

mortis causam vocat Noster vitium mixtionis, seu ipsius materiae, alterum mechanicum seu instrumentarium, tertium dynamicum.

XVIII.

FERDINAND LEBERS *Jhro Röm. K. K. Apostol. Maj. Raths, der Wundtarzneykunst D. der Zergliederungskunst, der theoretischen und practischen Wundtarzneykunst ordentl. und öffentl. Lehrers auf der hohen Schule zu Wien, des löbl. k. k. Stadt und Landgerichts, wie auch der löbl. Bürger und St. Markes Spitals ersten Wundarztes cet. cet. Vorlesungen über die Zergliederungskunst. Wien, bey Rudolph Gräffer, 1776. 8. pagg. 528. sine praefatione indicibus et tabula articulationum.*

i. e.

Praelectiones anatomicae Auctore FERDINANDO LEBERO.

Indicamus huncce librum eo lubentius, quo magis similem diu desiderabamus. Pertractat autem Cl. Auctor, qui nuper quoque huius libri latinam versionem*) curavit, singulas anatomici studii disciplinas ab osteologia ad splanchnologiam; quemadmodum et singularum partium situm, figuram, proportionem et reliquas proprietates sedulo et accurate disquirit. Pleraque nova inuenta anatomica singulis locis inseruit atque nobis inprimis eo laudandus videtur, quod idonea et haud incongrua proposuerit nomina partium corporis humani Germanica.

Kk 4

In

*) Praelectiones anatomicae, Vindobonae, 1778. 8.

In osteologia recenti siue syndesmologia periosteum, cartilagine, medullam ossium et ligamenta describit atque contendit periosteum potissimum ossibus datum esse, ut vasa caua ossium medullari adducat, apophyses ossibus applicet atque musculis affigendis inseruiat, quamuis quidam musculi

- p. 135. proxime cum ossibus cohaereant. Color ossium recentium variat pro situ et corporis ipsius aetate;
 p. 140. dentibus est margaritaceus subgriseus. Medulla ossium mox rubicundior, mox magis diluta, transit ad ipsas articulationes per vasa minima ibique se
 p. 142. cum synouia commiscet. Gignitur autem et componitur synouia ex ipsa medullae oleosa parte, muco a glandulis secreto et aquoso fluido ex arteriis ligamentorum exsudante.

In Myologia usus est Albinianis, atque in angiologia, cui circulationem sanguinis in fetu adiunxit, Hallerianis denominationibus, quibus subiunxit breue lymphaticorum vasorum examen.

- p. 355. Glandulas diuidit secundum structuram in simplices, e simplicibus compositas, conglobatas et conglomeratas et secundum humores, quos vehunt, in muciparas, sebaceas, lymphaticas, salivales et lacrymales. Usus glandularum conglobatarum incognitum putat. In consideratione viscerum, quae ultimo loco perscrutatur vasa atque nervos non omisit, sicuti et pancreatis parui et anatomiae fetus mentionem iniecit.

Nos autem alteram huius libri partem, scilicet chirurgicam, quam Cl. Auctor editurus est, simili studio exaratam auide expectamus.

XIX.

Medicinische, chirurgische, theoretische und practische Betrachtungen über alle Arten der venerischen Krankheiten, nebst einer sichern und für einen jeden bequemen neuen Heilungs - Methode herausgegeben, von D. I. C. SCHREIBER. Berlin, gedruckt bey Christian Sigismund Spener, 1775. 8. Seitt. 47.

i. e.

Medicae, chirurgicae, theoreticae et practicae meditationes super omnes species morborum venereorum. Addita secuta et cuilibet accommodata noua medendi methodo. Auctore I. C. SCHREIBER M. D.

Antequam Noster suam methodum venereos aegros tractandi communicat, breuissime historiam et descriptionem mali venerei, eiusque partialem et vniuersalem infectionem, huius miasmatis naturam, noxas huius mali in communi vita, medendi methodos celeberrimorum virorum in infectione partiali et vniuersali persequitur. Nostri ratio medendi cernitur in remedio plerumque indolis vegetabilis, praecipuis humores depurandi et attenuandi virtutibus praedito, quod insensibilem in modum miasma siphyliticum e corpore emittit atque educit, per vrinam vel per lenem sudorem et nisi per has vias, per aluum. Conduxit Nostro non solum in his, sed etiam in alijs chronicis morbis, imprimis si acredo spissitudoque humorum et viscerum obstructiones aderant. Formam huius remedii potest aeger eligere et bibat aeger decoctum ex radicibus, vel si aegri res hoc non permittant, decoctum hordei seu puram aquam. Modera-

deratum vsum vini et cereuisiae, dulcium et acidorum esculentorum non interdicit in sua methodo, nec aëris fugam postulat. Interea in locali infectione externa quaedam adhibet remedia. Pollicetur hanc suam methodum experientia sua comprobata fortasse proxime penitus detegere et declarare.

XX.

Noua Physico Medica.

Bataviae in India Orientali fundata est die XXI. April. MDCCCLXXVIII. litterarum Academia, quae secum constituit, rem Indiae oeconomicae emendare, et has leges fanciuit:

1) Constatbit Societas ex Praeside, cui muneri Rector vrbium Hollandicarum in India hac siturum praeerit, qui in singulo conuentu, res adhuc actas Societati referre debet; ex Directoribus, qui e membris supremi senatus eligentur; atque ex Membris, inter quae cuiusuis conditionis, huius vicinarumque vrbium incolae recipiuntur, quae quouis anno 4. philippeos saltim vel 11. numos Imperiales pro expensis a Societate faciendis, conferre debent.

2) Conuenient vero Socii bis quouis in anno, in magno arcis Batauianae triclinio, primo lunae die mensis Februarii atque Augusti. Praeterea quoque, circa cuiusuis mensis initium, vnus e Directoribus, cum octo membris huic officio constitutis, quibus curatorum nomen est, in ipsius aedibus, litteras ad Academiam transmissas recenset, easque ordinabit.

3) Etsi ea, quae de mercaturae in hisce terris progressu, agricultura, atque nauigationis securitate exponunt, Academiae sint gratissima; interim tamen aliarum disciplinarum quoque, vt physicarum et medicarum emendationem, antiquita-

tum

tum in patria inuestigationem, atque morum praecepta Socii optant.

4) Summa quidem praemii pro obseruationibus transmissis, definietur, ex obseruationis utilitate atque praestantia: promittit tamen concio, se ad minimum centum numorum imperialium Hollandicorum, quos *Ryksdaalers* dicere consueuerunt, esse daturam. Praemium vero quaestionum, quorum quouis anno duas proferre constituit, nummus aureus erit, centum philippeos valore aequans. In huius altero latere palma cum armis Bataviae et inscriptione *Ter Nutte van het Gemeen* in altero vero verba *Bataviaasch Genootschap opgericht, den 24 April, 1778.* sculpta leguntur. De praemio hoc certare, quilibet poterit, si de Praeside atque Directoribus Academiae recesseris. Genere dicendi vero Belgis proprio, in conficiendis libellis pro Academia destinatis, est vtendum, eorumque impri-mendorum curam Societas administrabit.

5) Pecuniae a Sociis collatae pars, inter Auctores obseruationum vel libellorum Academiae transmissorum distribuetur; residua vero Academiae Harle-mensi, Roterodamensi atque Vlessingensi tradetur, quo istae in Belgio Europaeo tractatus utiles hac redimant.

6) Res obseruatione dignae, in has distributae sunt classes; in agriculturam, piscatum, manufacturas, mechanicam, historiam litterariam et medicinam. Omittimus plures illarum, a nostris studiis alienas. Exempli loco e priori classe, in qua XXIII leguntur obseruationes, notamus has:

Indicare diuersas radices facile serendas, quae frumento deficiente substitui possunt:

Docere methodum, qua Theobroma Cacao in his terris coli debeat, quo ipsius fructus, Caraguen-sibus conueniant:

Appor-

*Apportare ex Persia oves Kiermenses, eosque ita
seruare, ut lanae natura non mutetur.*

In medica classe vero haec leguntur:

*Quaenam sit species dysenteriae Indis propriae, quo-
modo ea ab Europaea differat, quibusue remediis
sit arcenda:*

*Cur obstructio viscerum, appellata Koek, sit adeo
communis Batavis, et quomodo huius progressus
sistatur.*

*Quinam sint fructus, herbae atque radices medi-
catae indigenae, de quarum virtute, adhuc nil
constabat.*

Tractatus, firmis observationibus nitentes, ad
Praesidem vel Curatores mittantur. Ex membris,
quae secundum accessionem locum in conuentibus
tenebunt, notamus; IO. THEMANS Chir. Nosod.
Prim. etc. LAMB. DAN. KREBS Medic. Nosod.
prim. Insp. leprosor. GERARD. MAAS Med. Doct.
Poliatr. Batav. DAVID. BYLONEM Chir. eiusd. vrbis.
IO. PAUL. HOFMANNVM Med. Doct. et Pharma-
cop. et IAC. VANDER STEEG Chir.

Societas Scientiarum Regia *Gottingensis* in
conuentu mensis Nouembr. ao. 1779. sequentes
proposuit quaestiones:

*Declaretur accuratius, quam adhuc factum est, ve-
terum res metallica, id est ars et ratio, quam
veteres in fodiendis atque tractandis metallis se-
quuti sunt; ut comparetur ea cum re metallica
nostri aevi; atque doceatur, si quid inde elici
possit, quod utilitatem aliquam in re nostra me-
tallica habeat?*

*Alcali minerale et lixiuiosum, sintne specie diuersa,
an sola varietate? Si specie non differant, quae-
ritur: an possit additamento aliquo lixiuiosum
mutari*

mutari in minerale? Quod qui effecerit, plurimum videtur profuturus iis, qui sal humorem ex aëre attrahens coquunt.

Optimi super vtraque harum quaestionum tractatus Auctori quinquaginta philippeorum praemium soluetur; prioris elaboratio vero ante finem Septembris anni 1780, posterioris vero eodem in mense anni 1781. more consueto ad Societatem mittantur. Praeterea oeconomici argumenti tres quaestiones promulgari curavit, quarum prior ante Iunium 1780 Societati transmittenda, est haec:

Ostendatur, quaenam sit proportio, inter oeconomiae in Saxonia inferiori partes (inter agriculturam nempe atque rem pecuariam) rei publicae atque oeconomis utilissima.

Ante Octobris mensis initium eiusdem anni huius solutionem expectat:

Quaenam sint remedia, quibus alimentum in stabulis dare Saxoniae inferioris incolae incipiant; haec vero ea esse debent, quae et magistratus auctoritate stabiliri, et oeconomis ipsis persuaderi possunt.

Ante initium Iunii 1781. indicandi erunt:

Quinam sint labores in ergastulis commodissimi nec non fructuosissimi, potissimum in Saxonia inferiori.

Praemium cuiuslibet quaestionis est nummus, duodecim nummos aureos Hollandicos aequans. Sunt vero more recepto *), temporibus modo indicatis, Societati mittendae.

Societatis Scientiarum *Harlemensis* quaestiones et praemia sunt:

Quaenam sit natura nebularum atque exhalationum marinarum, quae in Hollandia Zeevlammen nuncupan-

*) vid. supra.

expantur, quinam sint ipsarum effectus, et quomodo noxae hinc ortae auerantur.

Elaborationes super hac re ante 1781 anni initium ipsi mittantur. Praeterea praemio afficiet eum, qui ante annum 1784. tractatum ipsi miserit, in quo inuestigatae sint:

Quaenam arbores vel herbae, praeter consuetas illas, in India occidentali coli possint, alimento vel manufacturis inseruientes? Possintne observatione duce aliae plantae inueniri, quarum cultus sanitati sit noxius, uti de indigofera planta id constitit?

Tandem ante initium 1785. erit disquirendum:

Quomodo fluminis Bataviam circumfluentis rapiditas possit augeri, cuius in fluendo tardidate, aer istius regionis, nunc tantopere corrumpitur.

Accepit vero pecuniae summam ab Academia litteraria ibi fundata, de qua modo retulimus, pro qua huic quaestioni praemium decreuit, nummum illum, quem eruditis tribuere solet. Tractatus singulae quaestionis, sint breues, Hollandice, Gallice vel Latine scripti, nomineque velato, vestigalibus solutis ad Cl. C. C. H. VAN DER AA, qui a secretis Academiae est, mittantur.

Inter Regiae Societatis *Gottingensis* Socios sunt recepti Cl. IOS. BANKS Praeses Societatis *Londinensis*, PETR. CAMPER Med. Doct. Prof. Anat. *Amstelodamensis*, IO. ALB. EVLER Prof. *Petropolitanus*, CAROL. BONNET *Genevensis* et DAN. MELANDERHJELM Prof. Astron. *Upsaliensis*. Cl. NATH. GODOFR. LESKE autem Prof. Oecon. et Histor. natural. *Lipsiensis* amicis sibi et familiarem litterarum commerciis legit.

Socio-

Societas Regia, quae *Frankofurti ad Viadrum* scientiarum et artium emolumento incumbit, Cl. LESKE Socium et Assessorem classis oeconomicae creauit.

Cl. * * EHRMANN Med. Doct. et Praet. *Frankofurti ad Moenum* Correspondens Academiae *Parisi* est designatus.

Cl. * * HAGEN, loco HENCKELII muneri Professionis Chirurgicae *Berolini* praeest.

Cl. IO. DAN. METZGER Anatom. et Chir. Professor *Regiomonti*, munus medici curam nosocomii atque orphanotrophei gerentis, loco Exp. GERVAIS accepit.

Cl. * * MÜLLER loco CARTHEUSERI *Giesam* vocatus est.

Cl. I. T. PYL Med. Doct. *Berolinum* abiit. Poliatris primi ac Regii collegii medici assessoris dignitate.

D. IOANNES DANIEL REICHEL inter Sodales oeconomicae Societatis *Lipfensis* est receptus.

Cl. MICH. ADELBRNER Math. Physic. et Logices Prof. *Altorfinus*, die 19 Iul. 1779. anno aetatis 78. est mortuus.

XXI.

Continuatio indicis scriptorum physico medicorum, quae anno 1775 prodierunt.

Nicht das Clima, sondern eine glückliche bürgerliche Regierung ist die Mutter der Wissenschaften. Eine Rede des Herrn Hofrath MEDICVS. Mannheim, 4. maj.

IDEM von der Lebenskraft, ib. 8.

I. VON

I. VON MEIDINGERS *ökonomisch praktische Abhandlung von dem Torfe oder der brennbaren Erde.* Prag. 8.

A. MESMERS *Schreiben an einen auswärtigen Arzt, über die Magnetcur.* Wien. 8.

S. T. DE MEZA *diatribae tres medicae.* Hafn. 8.

IO. DAN. METZGER *aduersaria medica cet. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 455.)*

Discorso teorico anatomico sopra un caso particolare d' artritide vaga recorrente del Conte A. MICHELLI. C. 8.

An illustration of the sexual system of the genera plantarum of LINNAEVS. By JOHN MILLER, (*icones elegantissimae.*)

ANT. MINASSI *dissertazioni sopra vari fatti meno ovvi della storia naturale.* Napol. 8. Tom. 2.

IOS. MINGONI *historia medica thermarum Patavinarum s. observationum medico practicarum circa morbos iisdem thermis tractatos.* Cent. ima. Patav. 4.

IO. GEORGE MODELS *kleine ökonomische physikalisch chymische Schrifften.* Petersb. 8. mai. (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 522. Prostat quoque Franco Gallica versio per PARMENTIER, quae Parisiis prodiit hoc ipso anno, cuius scripta hic tradimus, 8. in duobus voluminibus.

Traité de la dissolution des métaux Par M. BONNET. à Paris. 12.

IO. BAPT. MORGAGNI *idea noua institutionum medicarum per I. S. WILDENHAYN.* Lips. 8. (*Ejus hic liber denuo editus ita, uti MORGAGNIUS eum tradidit.*)

O. F. MÜLLER *flora Danica.* (v. supra p. 235.)

PHIL. LUDW. STAT. MÜLLERS *Uebersetzung des Linnäischen Natursystems. 6ter Theil, 1ter Band.* Nürnberg. 8. (priores Tomos vid. comm. nostr. Vol. XX. p. 28.)

10. ANDR. MURRAY *medicinische praktische Bibliothec*, I. Bandes 3tes und 4tes Stück. Göttingen. 8.

Reflexions sur les dangers des exhumations précipitées et sur les abus des inhumations dans les églises. Par P. T. NAVIER. à Paris. 8.

NECKER physiologie des corps organisés cet. à Bouillon et à Paris. 8. (*Est versio Franco Gallica v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 739*)

10. ERN. NEUBAUER descriptio anatomica rarissimi peritonaei conceptaculi tenuia intestina a reliquis abdominis visceribus seclusa tenentis Prol. I. et II. Ien. 4. c. figg.

NICOLAI *Pathologie*, 4ter Band. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 452.)

EIVSD. diss. inaug. de viribus ac vsu mercurialium, Resp. Jo. Christ. Guil. Müller. Ien. 4.

EIVSD. diss. inaug. de anthelminticis Resp. Georg. Frid. Hoechstettero. ib. 4.

EIVSD. diss. inaug. de vtilitate et necessitate paracenteseos thoracis. Resp. Samuel Holm. ib. 4.

Le cri de la nature en faveur des enfans nouveaux-nés; ouvrage dans le quel on expose les regles diététiques, que les femmes doivent suivre pendant leur grossesse et pendant leurs couches; les avantages, quelles trouvent à nourrir leurs enfans, et les dangers qu'elles courent en ne se soumettant pas à cette loi naturelle. On y a joint un précis historique de l'inoculation, et plusieurs autres objets d'utilité publique. Par Mr. NICOLAS. à Grenoble et à Paris.

H. NYDOV epist. sistens obseruationes de natura embryonis humani. Lips. 4.

EIVSD. libell. de somno. ib. 8.

Anmärkningar wid Staar Operationen och den Siukas Skötsel deneffter af I. L. ODHELIVS. Stockholm. 8.

Tom. XXIII. Pars III. LI

R. C.

R. C. F. OPIZ *Geschichte einer Epidemie gallichter faulender und bösartiger Fieber, die in der Stadt Mindten in den Jahren 1771 und 1772 geherrscht haben, als ein Beytrag zu der Geschichte dieser in ganz Teutschland damahls herrschenden Epidemie, nebst einem Anhange von den Wetterbeobachtungen.* Berlin. 8.

OPPIANI poetae de venatione libri quatuor et de piscatione libri V. cum paraphrasi graeca librorum de aucupio Graece et Latine, curavit I. G. SCHNEIDER. Argentor. 8.

IO. FRID. CHRIST. OTTO diss. inaug. de erroribus quibusdam in cura fracturarum ossium frequenter commissis. Gotting. 4.

OVERCAMP diss. inaug. de febribus putridis. Resp. G. J. Sauer. Hal. 4.

C. V. PANCERA diss. inaug. de usu corticis Peruviani in intermittentibus. Tyrnav. 4.

Ragionamento critico sull' uso interne degli agli nelle febbre grave, sull' ordinario trattamento delle putride e biliose affezioni, e sulla indole delle malattie che osservassi fogliano nella città di Venezia; del Dr. I. PANZANI. Venezia. 8.

Nouvelle edition de la chymie hydraulique par PARMENTIER, revue, corrigée et augmentée des notes. à Paris. 12.

Recherches historiques et physiques sur les maladies epizootiques, avec les moyens d'y remédier dans tous les cas, publiés par ordre du Roi. Par Mr. PAVLET. I. Part. ib.

An account of the last expedition to Port Egmont in Falklands, Islands in the year 1772. Together with the transactions of the company of the Penguin Shallop during their Stay there. By BERNHARD PENROSE. Lond. 8.

G. H. C. PESCHEL diss. inaug. de cura convalescentium ex febribus acutis. Lips. 4.

10. CONRAD. PETRI diff. inaug. tentamina quaedam circa generationem puris. Argentor. 4.

10. GODOFR. PFAEHLER diff. inaug. de salium crystallisatione nonnulla sistens. ib. 4.

Detail de succès de l'établissement, que la ville de Paris a fait en faveur des personnes noyées, IIIe partie. Par Mr. PIA. à Paris. 12.

ANDR. PICQUERII praxis medica. Pars posterior. Amstelod. 8.

P. I. PIDERIT von der Schädlichkeit des allgemein bekannten Ailhaudischen Pulvers. Frankfurth und Leipzig. 8.

G. PITSCHENS Geschichte practischer Fälle von Gicht und Podagra, 2ter Theil. Halle. 8.

I. O. PLANER Uebersetzung der Gattungen der Pflanzen, Gotha. 8. mai. Vol. I. et II.

ERNST PLATNERS Zusätze zu seines Vaters Einleitung in die Chirurgie, 1. Theil. Leipz. 8. m. K. (v. comm. nostr. Vol. XX. p. 707.)

ANT. GVIL. PLAZ progr. de putredine a corporibus arcenda. Lips. 4.

EIVSD. progr. de vincibilibus medicorum secantium erroribus. ib. 4.

I. I. PLENCK pharmacia chirurgica s. doctrina de medicamentis, praeparatis ac compositis, quae ad curandos morbos externos adhiberi solent. Vienn. 8. mai.

EIVSD. primae lineae anatomes. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 34.)

EIVSD. Sammlung von Beobachtungen über einige Gegenstände der Wundarzneykunst. Wien. 8.

EIVSD. Auswahl der chirurgischen Arzneymittel, nebst einem Verzeichnis der chirurgischen Werkzeuge und Bandagen. Aus dem Lateinischen. Wien. 8.

I. C. POHL progr. de pericardio cordi adhaerente eiusque motum turbante. Lips. 4.

Abhandlung von den hypochondrisch und hysterischen Nervenkrankheiten, beyder Geschlechter oder von den vapeurs durch Herrn POMME, nach der 4ten Ausgabe aus den französischen übersetzt, durch I. A. GLADBACH. Breslau und Leipzig. 8. (v. comm. nostr. Vol. XIX. p. 652.)

Traité de l'apoplexie et de ses différentes especes, avec une nouvelle methode curative dont l'utilité est prouvée par l'experience etc. Par Mr. G. B. PONSART. à Liege. 12.

Observations sur les effets des vapeurs mephitiques sur les corps de l'homme et sur les moyens de rappeler à la vie ceux, qui en ont été suffoqués. Par Mr. PORTAL. à Paris. 8.

POTKONICZKY de metallis petrificatis. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 365.)

Chirurgical observations relative to the cataract, the polypus of the nose, the cancer of the scrotum, the different kinds of ruptures, and the mortifications of the toes and feet. By PERCIVAL POTT. Lond. 8.

PRESTWICH'S dissertation on mineral, animal, and vegetable poisons, containing a description of poisons in general, their manner of action, effects on the human body, and respective antidotes; with experiments and remarks on noxious exhalations from Earth, Air and Water. Together with several extraordinary cases, and elegant Engravings of the principal poisons of the different countries. ibid. 8.

Observations on the diseases of the army. By JOHN PRINGLE VII. Edit. ib. 8. (v. comm. nostr. Vol. II. p. 393.)

EIVSD. a discourse on the torpedo, delivered at the anniversary meeting of the royal society. November 30. 1774. ib. 4.

EIVSD. observations sur différentes especes d'air, traduits

traduits de l'anglois. (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 126.)

Philosophical empiricism : containing remarks on a charge of plagiarism respecting Dr. H - S. interspersed with various observations relating to different kinds of air. By JOSEPH PRIESTLEY. Lond. 8.

EIVSD. *Geschichte des gegenwärtigen Zustandes der Optic. Aus den Englischen übersetzt, von G. S. KLÜGEL, 2 Theile. Leipzig. 4. m. K.*

Handbuch der Pferdewissenschaft, zu Vorlesungen von den Gräflichen Lippischen Hauptmann und Stallmeister PRIZELIUS. Lemgo. 8.

Introduction a l'art equestre. Par JEAN IACQV. PUECH. à Geneve.

J. PURCELL von der Kolick, nach der 2 Englischen Ausgabe mit Anmerkungen deutsch herausgegeben, von D. A. P. GESNER. Nördlingen. 8.

Le Secret de médecins ou manuel antisiphilitique contenant la methode de se guerir soi même de la maladie vénérienne et de s'en preserver. Par Mr. D. R. à Paris. 12. (*Auctor huius libri CEZAN dicitur.*)

Examen de la houille, considérée comme engrais de terres. Par Mr. RAVLIN. ib. 12.

Les monstres ou les Ecart de la nature; ouvrage qui renferme toutes les monstruosités, que la Nature produit, soit dans l'espece humaine, soit parmi les quadrupedes, les bipedes etc. en planches colorées, peintes & gravées. Par Mr. & Mde REGNAULD. à Paris. fol. (*Primus fasciculus splendor huius operis continet infantem uno pede instructum; murem porcellum bicorporeum, pullum cyclopum, connatum infantem, pullum quadri-pedem, felem bicapitatum, leporem cuniculum tri-pedem. Infantem bicapitatum. Canem tri-et vitulum bi-capitatum.*)

- AVGVST GOTTLIEB RICHTERS *chirurgische Bibliothec*, 3ten Band. 1-3. Stück. Götting. 8. (Non eget hoc opus continuatum nostra commendatione.)
- A. D. RICHTERS *Lehrbuch einer Naturhistorie*. 2te Auflage. Leipzig. 8.
- N. I. N. RIEGLER *diff. de cibis noxiis*. Tyrnav. 8.
- F. RIEMS *vollständige practische Anleitung das aufgeblähte Vieh zu retten*. Berlin. 8. (Puncturam in Tympanite fuadet).
- An essay on the uterine haemorrhage which precedes the delivery of the full grown foetus. By EDWARD RIGBY. Lond. 8.
- P. I. RODTSPERGER *diff. inaug. de dysenteria Tyrnaviensi anno 1775. epidemica*. Tyrnav. 8.
- Elementi di ostetricia del ROEDERER tradotti et corredati di figure in rame da GIUSEPPI GALETTI. 4. (*v. comm. nostr. Vol. XV. p. 249.*)
- EBERHARD ROSENBLAD *diff. de perturbatione critica*. Resp. Jo. Kraak. Lond. Goth. 4.
- C. F. ROTHACK *diff. de educatione puris e cauo pectoris*. Duisburg. 4.
- L'art du treillageur ou menuisier des jardins par Mr. ROVBO fils. à Paris. c. f.
- Observations sur les pertes de sang des femmes en couches et sur les moyens de les guerir. Par Mr. ROVX. a Dijon. 8.
- ROVX *journal de médecine cet. v. infra*.
- ROZIER *observations sur la physique cet. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 580.) Exstat et versio Germanica. (v. ibid. Vol. XXI. p. 272.)*
- MARC. PHIL. RVHLAND *diff. de partu praeternaturali ac difficili ob procidentiam funiculi umbilicalis iuxta caput*. Argentor. 4.
- LVDW. RVPPE *Abhandlung vom Scorbute, herausgegeben und mit einer Vorrede begleitet, von I. L. T. SCHLEGEL*. 8.

Materia medica antiqua et noua, repurgata et illustrata siue de medicamentorum simplicium officinalium facultatibus tractatus. Auctore IO. RVTTY. Rotterod. 4.

J. H. RVYS diff. de sacchari effectibus salubribus et insalubribus in corpore humano. Duisb. 4.

Introduction to the study of pathology on a natural plan: containing an essay on fevers etc. By JAMES RYMER. Lond. 8.

Traité complet d'anatomie ou description de toutes les parties du corps humain. Par Mr. SABATIER. à Paris. 8. Vol. 2.

J. B. M. SAGARS Abhandlung vom Meelthau, als der groesten Ursache der Hornviehseuche, und derselben Curart. Wien. 8.

SAGE Anfangsgründe der Mineralogie nach den Grundsätzen der Probierkunst. Aus dem Französischen übersetzt, mit Anmerkungen von NATH. GOTTFR. LÉSKE. Leipzig. 8. (Qui varios Auctoris errores emendauit.)

HIVSD. Chymische Untersuchung verschiedener Mineralien, aus dem Französischen übersetzt von L. A. G. SCHRADER mit Anmerkungen von IO. BECKMANN. Göttingen. 8.

J. D. SANTORINI septendecim tabulae anatomicae cet. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 645.)

Histoire des progres de l'esprit humain dans les sciences naturelles et dans les arts, qui en dépendent; savoir l'espace, le unide, le temps, le mouvement & le lieu; la matière ou les corps; la terre; l'eau; l'air; le son; le feu; la lumière et les couleurs; l'électricité; l'astronomie physique; le globe terrestre; l'economie animale; la chimie; la verrerie; la teincture. Avec un abrégé de la vie de plus célèbres Auteurs dans les sciences. Par Mr. SAVE'RIEN. à Paris. 8.

SAYNDERS de antimonio, (v. comm. nostr. Vol. XXI.

- p. 715. *Idem liber Germanice prodiit. Altenburg. 8.)*
- I. A. S. SAVR de ratione atque causis sudorum nocturnorum. Hal. 4.
- J. I. SCHÄFFER diss. de qualitate et quantitate alimentorum, in quantum veterum Romanorum robori vel conseruando vel debilitando contulerint. Argent. 4.
- J. H. S. SCHÄFFER diss. de fetus cum matre commercio. Erlang. 4. c. f.
- Nachricht von denen Mineralbrunnen zu Brucknau und Wernerz cet. von D. SCHEIDEMANDEL. Fulda. 8.*
- SCHEVCHZERI agrostographia per HALLERVM (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 50.)
- SCHINZ primae lineae botanices, (v. ibid. p. 207. *Idem liber Germanice prodiit Tiguri fol.*)
- L. E. SCHNEIDERS chirurgische Geschichten, 7. Theil. Chemnitz. 8.
- SCHOLLER flora Barbienfis, (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 56.)
- Usage de Thé ordonné par le Medecin de la Montagne, MICHEL SCHOVPAH, de Langnau en Suisse; précédé de la description physique de cet arbrisseau et de son usage en Chine. à Langnau. 8.
- J. C. SCHREBER diss. de comparatiua sanguinis in diuersis vasis celeritate Auctore et Resp. Io. Leonh. Mack. Erlang. 4.
- Medicinische chirurgische, theoretische und praktische Betrachtungen über alle Arten der venerischen Krankheiten, herausgegeben von D. I. C. SCHREIBER. (Summam huius libri non diu ante communicauimus.)*
- EIVSD. verschiedene kurze physisch philosophisch medicinische Beobachtungen. Berlin. 8. maj.
- F. I. W. SCHROEDER neue Sammlung der Bibliothek für

für die höhere Naturwissenschaft der Chemie, 1ter Band. Marburg. 8.

IVSD. diff. inaug. sistens therapiam generalem de pinguium, sulphuris et mercurialium vsu in medicina. Resp. I. C. Israel. Marburg. 4.

1. S. SCHROETER *Journal des Steinreichs und Conchyliologie*, 2. Band. Weimar. 8.

IVSD. *Etwas zum Nutzen und Vergnügen aus der Naturgeschichte.* ibid. 8.

10. DOMIN. SCHVLTZE diff. inaug. de bile medicina. Gotting. 4.

G. SCHVSTERS *vermischte Schriften*, 2te Layette. Chemnitz. 8.

L. I. C. F. SCHWEIZERS *zuverlässige Bestimmung des Eisengehalts in dem Stahlbrunnen-Wasser, zu Langenschwobach.* Wetzlar. 8.

Das Fernglas der Arzneywissenschaft, nebst einigen andern Abhandlungen von JOSEPH SCUDERY. Aus dem Italienischen übersetzt. Münster. 8. m. K.

Essai sur les cometes en général et particulièrement sur celles, qui peuvent approcher de l'orbite de la terre. Par Mr. DIONIS DU SEIOVR. à Paris. 8. mai. c. f.

L'art d'observer. Par JEAN SENEBIER. à Geneve. 8. Vol. 2.

AD. ANDR. SENFF *phyfiologiae pathologicae*. Vol. II. Wirceburg. 4.

The history of the Province of Moray; extending from the Mouth of the Rives Spey to the Borders of Lochabes in length and from the Moray Frith to the Grampian Hills in breadth and including a Part of the Shire of Banff to the East: the whole Shires of Moray and Nairn and the greatest part of the Shire of Inverness - all which was anciently called the Province of Moray, before there was a division into Counties. By

LACHLAN SHAW. London. 4. (*Tertia parte huius historiae de provincia Morayana quaedam sunt, quae physicam et naturae historiam spectent: sed ea admodum generalia et pauca. De climate agens hanc provinciam intra 57 - 40 graduum latitudinis borealis positam esse commemorat: interim tamen aërem ibi minus frigidum, sed temperatum et sanum, aestate admodum calidum esse ait. Aurora borealis per hyemem noctes illucet: ignis lambens s. fatuus crassiori et obscurae atmosphaerae et vinctuoso rori tribuendus est. Montibus fertilibus cingitur provincia, quae etiam omnis generis plantarum, et medicarum, et oeconomicarum diues est. Praesertim laudat Auctor radicem et herbam, quam Carmile nominat, et quae ei cum CAESARIS (de Bel. Civ. lib. 3.) Chara et THEOPHRASTI radice Scythica una eademque videtur planta.*)

* * SIDREN diff. de passione iliaca. Resp. I. Ullholm. Upsal. 4.

EIVSD. diff. de plethora. Resp. I. A. Leven. ib. 4.

EIVSD. de crisi febrium perfectis. Resp. G. Schödelio. ib. 4.

EIVSD. diff. de lumbagine. Resp. I. C. Loos. ib. 4.

A. M. SIEFFERTS *Versuch mit den einheimischen Färbematerien zum Nutzen der Färberey*, 1. Stück. Altenburg. 8.

* * SIEGWART diff. de obesitatis corporis humani nosologia. Resp. F. B. Hölder. Tubing. 4.

SIMS'S *Bemerkungen über epidemische Krankheiten etc.* Hamburg. 8. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 101.)

EIVSD. *Rede über die beste Methode medicinische Untersuchungen anzustellen etc.* ibid. 8. (Lecta est haec oratio in Societate medica Londinensi, quae cum

cum antecedente libro Cl. SIMS, a D. I. W. MÖL-
LER in Germanicam translata est linguam.)

J. SINGER diff. inaug. de morbo nigro HIPPOCRA-
TIS. Tyrnav. 8.

An apology to the public for commencing the
practice of physick; particulary in gouty, rheu-
matic and hysterical cases cet. By D. SMITH
M. D.

GREGOR. SOBOLEWSKY diff. phys. med. inaug. de
potiore ductu naturae ad medicinam rationa-
lem, siue qua disquiritur, an medicos natura po-
tius ad rationalem, quam ad empyricam ducat
praxin. L. B. 4.

KIVSD. phaenomenorum circa salium naturam che-
mica obseruatio. ibid. 8.

ANDR. SPAGNI diff. de anima brutorum. Rom. 4.

L. R. SPIELMANN'S *Anleitung zur Kenntniß der Arz-
neymittel, durch dessen Sohn übersetzt. Stras-
burg. 8.*

KIVSD. diff. inaug. sistens examen de compositione
et vsu argillae. Resp. I. I. MOSEDER. Argen-
tor. 4.

STECHMANN de artemisiis, (v. comm. nostr. Vol.
XXII. p. 298.)

STEIDELE *Nachtrag zur Sammlung*, (v. ib. Vol. XXI.
p. 518.)

F. W. STEIN *practische Abhandlung von der Kayser-
geburt, in 2 Wahrnehmungen. Cassel. 4.*

F. C. M. STIPRIES diff. de natura et remediis calculi.
Tyrnav. 8.

Instituta facultatis medicae Vindobonensis curante
ANTONIO STOERCK. Vindob. 8. c. f.

H. V. SVCKOW von Nutzen der Chymie zum Behuf
des bürgerlichen Lebens und der Oeconomie, nebst
Ankündigung der Lesestunden des Sommerhalben
Jahrs.

Jahrs bey der Churfürstlichen ökonomischen Schule zu Lautern. Lautern. 8.

PETR. SVE diff. an in articulatione femoris cum tibia amputatio aliquando sit celebranda. Resp. Bernh. Nauri. Paris. 4.

Raccolta di opusculi medico practici del I. L. TARGIONI Vol. II. In Florenza. 8.

Cours d' accouchement en forme de catechisme cet. Par IACQUE TELINGE. à Paris. 12.

TERECHOWSKY de chao infusorio LINN. (v. supra. p. 42.)

Kurzer Unterricht für die Hebammen, Schwangern und Wöchnerinnen auf dem Lande, von M. G. THIELENIG. Zweyte stark vermehrte Auflage. Cassel. 8.

I. THYMS von der Nutzbarkeit fremde Thiere, Bäume und Pflanzen, so wohl zur Narung als zu Fabriken einzuführen und fortzupflanzen, und dadurch die Menschen zu vermehren. Berlin. 8.

TICHY de arenulis in lotio vt signo, (v. comm. nostr. Vol. XX. p. 726.)

TISSOTS sämtliche medicinische Werke, 2. Theil. Hamburg. 8.

I. C. TODE medicinische chirurgische Bibliothec, 2ter Band. Copenhagen. 8.

EIVSD. aduersaria clinica Fascic. I. 1) de exercitationibus clinicis, 2) pars praeceptorum clinicorum. ibid. 8.

EIVSD. Geschichte der Einimpfung der Hornviehseuche. ibid. 8. m. K.

TRAMPEL und ZÜCKERT von der Weinberger Mineralquelle, (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 674.)

Apologie des eaux minérales de St. Amand. Par Mr. TRECOURT. à Chambrai. 12.

TREMBLEYS Abhandlung zur Geschichte einer Polypenart des süßen Wassers mit hörnerförmigen Armen. Aus dem französischen übersezt, und mit Zusä-

Zusätzen herausgegeben, von I. A. C. GÖTZE. Quedlinburg. 8.

D. W. TRILLER progr. de noua nitida phthiseos curandi methodo per vetera olida pecorum stabula. Viteberg. 4.

EIVSD. diff. de suspecta opii ope in pleuritide curanda. Resp. I. H. W. Schulze. ib. 4.

EIVSD. diff. inaug. de mirando cordis vulnere post XIV. demum dies letali. Resp. I. F. Weitzmann. ibid. 4.

EIVSD. progr. de mirando lateris cordisque CHRISTI vulnere atque effuso inde largo sanguinis et aquae profluio. ib. 4.

M. TROIA de nouorum ossium regeneratione experimenta. Paris. 12.

IO. CHPH. UNZERS *Beschreibung eines mit dem künstlichen Magneten angestellten medicinischen Versuchs.* Altona. 8. (Hic liber eodem anno et eadem forma, curante IO. RVDOLPH. DEISMANN, addita praefatione *Amstelodami* Hollandica prodit lingua.)

Recueil d' observations sur les differentes methodes proposées pour guerir la maladie epidemique des bêtes à cornes. Par Mr. VICQ D'AZYR. à Paris. 4.

Histoire des maladies internes par RAYMOND DE VIEVSSENS. Ouvrage posthume, auquel on a ajouté la neurographie et le traité des vaisseaux du même Auteur. à Paris. 4. Vol. 4.

VOGELS *Chymie durch* WIEGLEB (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 27.)

EIVSD. epist. obseruationem de sectionis arteriae temporalis subitaneo effectu ac non in morbo longo ac rebelli continens. Götting. 4.

CHRIST. IAC. VOGEL diff. inaug. de febrium intermittentium metastasibus. Gotting. 4.

- D. I. C. VOIGT *physicalische Bemerkungen über die Bienen und einer ihrer Krankheiten, die Faulbrut* Schwarzbach. 8.
- M. I. G. VOLKELT *erste Schrift von den Schleßischen Mineralien und den Oertern, wo sie gefunden werden.* Breslau. 8.
- EIVSD. *zweyte Schrift von Schleßischen Bergwerken gesammelte Nachrichten.* ibid. 4.
- ANT. ULRIC. FRID. CAROL. WAGNER *diff. inaug. de gummi ammoniaco.* Gotting. 4.
- WALLERII *systema mineralogicum, (v. comm. nostr. Vol. XIX. p. 437. vbi primum tomum recensuimus, alterum hunc proxime.)*
- I. G. WALTHER *obseruationes anatomicae.* Berol. fol. c. fig.
- S. I. WARNER *von Krankheiten der Hoden und ihrer Häute, nebst ihrer Heilung. Aus dem Englischen.* 8.
- F. X. DE WASSERBERG *opera minora medica ac dissertationes Fasc. 1. 2. 3.* Vienn. 8.
Abhandlung von dem Ursprunge der Venusseuche, worinnen bewiesen wird, daß dieses Uebel nicht aus Amerika gekommen sey, sondern in Europa durch eine Epidemie seinen Anfang genommen habe. Aus den französischen übersetzt, von G. H. WEBER. Bremen. 8.
- EIVSD. *vollständige Auszüge aus neuern Dissertationen physicalisch medicinischen Inhalts. Erster Band.* ibid. 8. *nebst Anhang enthaltend, ein topographisches Verzeichniß aller seit 1766. über die Naturlehre, Arzneywissenschaft und alle Theile derselben herausgekommenen Dissertationen.* ibid.
- THEOD. THOM. WEICHARDT *de superstitione hominum vilioris fortis.* Lips. 8.
- M. A. WEICKARD *obseruationes medicae.* Franc. ad Moen. 8.

CHRIST. EHRENF. WEIGEL von Vortrage der Chymie auf Academien. Nebst einer Anzeige seiner Wintervorlesungen. Greifswald. 4.

HVSD. Der Einfluß chemischer Kenntnisse in die Oeconomie, besonders des Schwedischen Pommerns. Zum Antritt der neuerrichteten chemischen Lehrstühle, den 21 Decembr. 1775 öffentlich dargethan. ibid.

D. J. WEIRAVCH de limitandis laudibus vomitoriorum ad curandas febres malignas. Gryphisw. 4.

F. W. WEISS Entwurf einer Forstbotanic zum Gebrauch academischer Vorlesungen, 1. Theil. Göttingen. 8. m. K.

F. A. WEIZ Auszüge aus chirurgischen Dissertationen für Wundärzte, 3. Band. Frankf. und Leipz. 8.

J. N. L. WENZÉSLAI historia medica morbi epidemici seu febris putridae anni 1771 et 1772. Pragae. 8.

WENDT de tracheotomia, (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 267.)

PAULI GOTTLIEB WERLHOFII opera medica collegit et auxit I. E. WICHMANN. Pars I. et II. Hannov. 4.

Versuche einer Nachlese von Zinnober, von E. L. WERNBERGER. Erlangen. 4.

HVSD. diss. inaug. sistens obseruata et cogitata nonnulla clinica. ibid. 4.

ANDR. WESTPHAL diss. inaug. de rubedine sanguinis. Resp. et Auctore Io. Theod. Pyl. Gryphisw. 4.

HVSD. progr. de principiis sanguinis constitutivis. ibid. 4.

HVSD. progr. de sudore sanguineo. ib. 4.

HVSD. progr. de diaeta ad sustinendos et tuendos spiritus animales comparata. ib. 4.

STEPH. WESZPREMICZ v. anonym. supra.

Avis

Avis aux femmes enceintes et encouches traduit de l'Anglois de **WHITE** et augmenté d'un traité sur l'attaillement maternel. Par Mr. **. à Paris 12. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 90. ibi et versio Germanica est indicata.)

The use and abuse of Sea Water impartially considered and exemplified in several cases with observations &c. By **ROBERT WHITE**. Lond. 8.

I. WILLIAMS *Anweisung für diejenigen, welche die Gicht haben, enthaltend praktische Beobachtungen der Patienten in den verschiedenen Zeitpunkten dieser Krankheit, und den Mitteln, den heftigsten Paroxysmen vorzubeugen, die dem menschlichen Geschlechte so schrecklich sind. Aus dem Englischen übersetzt. Hamburg und Güstrow. 8.*

A series of experiments relating to Phosphori and the prismatic colours, they are found to exhibit in the Dark. By **B. WILSON F.R.S.** Lond. 4.

WIRSINGS *Abbildungen der Marmorarten.* (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 155.)

K. I. WIRTENSON diss. inaug. demonstrans opium fibrarum cordis debilitare et motum tamen sanguinis augere. Harderovic. 4. mai.

WITHER'S on the abuse of medicine (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 471.)

Vergleichung der verschiedenen Methoden den Staat auszuziehen, von GISEBERT DE WITT. Gießen. 8. m. K.

G. E. WÜNSCH ep. visus phaenomena quaedam explicans. Lipsi. 4. c. fig.

A. YOUNGS *ökonomische Reise &c.* Aus dem Englischen. Dritter Theil. (v. praecedentium annorum indices scriptorum.)

Delle numerose morti dei bombini diss. academica del **S. D. G. V. ZEVIANI.** Verona. 4.

ZIMMERMANN de la dyffenterie. Par Mr. L. DE
VILLEBRUNE. à Paris. 12. (*Eft verſo, v. comm.*
noſtr. Vol. XV. p. 609.)

J. F. ZVCKERTS *Sendſchreiben*, v. TRAMPEL.

EIVSD. *Abhandlung von den Nahrungsmitteln.* Ber-
lin. 8.

XXII.

Index ſcriptorum phyſico medicorum, quae
anno 1776 prodierunt.

Philosophical Transactions Vol. LXVI. (*vid. ſupra.*
p. 444.)

Medical observations and inquiries Vol. V. (*v. ib.*)

Histoire & mémoires de Paris. (*v. ib.*)

Mémoires préſentées. (*v. ib.*)

Kongl. Vetenskapps Handlingar Vol. XXXVII. (*v.*
ibid.)

Phyſiographiſka Sallſkapets Handlingar Forſta deel.
Stockholm. 8. c. f.

Verhandelingen te Rotterdam. 2. Deel. Roterd. 4.

Verhandelingen door de Hollandiſche Maatſchap-
pye. (*v. ſupra.*)

Novi commentarii Petropolitani (*v. ſupra p. 3.*)

Berliniſche Sammlungen etc. (*v. comm. noſtr. Vol.*
XXII. p. 307.)

Novi commentarii Gottingenſes (*v. ibid. Vol. XX.*
p. 597.)

Mémoires & obſervations nouvelles par la Société
économique de Berne. 1773. Seconde & der-
niere partie. à Berne.

Schriſten der Leipziger oeconomischen Geſellſchaft.
für das Jahr 1776. Friedrichsſtadt. 8.

Oeconomische Nachrichten der patriotiſchen Geſell-
ſchaft in Schleſien, 4. Band. Breslau. 4.

Sammlung von Beobachtungen aus der Arzneigelahr-
heit und Naturkunde. 5. Band. Nördlingen. 8.

Tom. XXIII. Pars III. Mm Der

Der philosophische Arzt. 3tes Stück. Berlin und Leipzig. 8.

Beschäftigungen der Berlinischen Gesellschaft Naturforschender Freunde. 2ter Band. Berlin 8.

Medicinische Bemerkungen und Untersuchungen einer Gesellschaft der Aerzte in London. Aus dem Englischen. Altenburg. 8.

Medicinische Commentarien von einer Gesellschaft der Aerzte zu Edinburg, 3. Bandes, 1. und 2. Stück. Altenburg. 8.

Auserlesene Abhandlungen aus den philosophischen Transactionen (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 563.)

Abhandlungen aus den Schriften der Harlemer. (v. supra p. 347.)

Bibliotheca physico medica. Pars. I. Vratislau. 8.

Nouveau Dictionnaire raisonné de Physique et des sciences naturelles, contenant l'histoire generale des animaux, des vegetaux, des mineraux et de tous les phenomenes de la nature; avec l'histoire des sciences physico mathématiques et de tout ce qui a rapport à la physique et à l'histoire naturelle. Par une Societé des Physiciens à Paris. Vol. II.

Naturgeschichte der Vögel mit Merianischen Kupfern 5. Abschnitt. (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 368.)

Unterricht in der Naturgeschichte zum Gebrauch der Jugend. Breslau. 8.

Neuer Schauplatz der Natur von einer Gesellschaft von Gelehrten, 2. Theil. Leipzig. 8.

Essais sur l'histoire naturelle de l'Isle de St. Dominique. à Paris. 8. Vol. I.

An exact relation of the famous Earth quake and eruption of mount Aetna, or mount Gibello. 12

Systematisches Verzeichniß der Schmetterlinge in Wien. (v. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 22.)

Onomatologia botanica completa. Franc. et Lips.
Tom. VIII. 8.

Catalogus plantarum omnium iuxta systematis vegetabilium LINNAEI editionem XIII. in usum horti botanici Pragensis. Pragae. 8.

Die 3 Reiche der Natur. Pflanzenreichs 1. Ausgabe. Nürnberg. 4. m. K. (Compilatus liber.)

Verzeichniß der Fossilien, in dem zur allgemeinen Oekonomie gewidmeten Gebäude der Kayserlich Königlich Theresianischen Academie. Wien. 8.

Dictionnaire mineralogique et hydrologique de la France contenant 1 la description des mines, fossiles, fleurs, cristaux, terres, sables & cailloux qui s'y trouvent; l'art d'exploiter les mines, la fonte & la purification des metaux, leurs differens preparations chimiques, & les differens usages pour lesquelles on peut les employer dans la medecine, l'art veterinaire, & les arts & metiers 2 l'histoire naturelle de toutes les fontaines minerales du Royaume, leur analyse chimique, une notice des maladies pour lesquelles elles peuvent convenir, avec quelques observations pratiques; on y a joint un *Gneumon Gallicus*, pour servir de suite au Dictionnaire des plantes, arbres & arbrustes de France, & au Dictionnaire veterinaire & des animaux domestiques, & pour completer l'histoire des productions naturelles & économiques du Royaume. 4. Vol. à Paris. 8.

Plan der hohen Cameralschule, welche mit Churfürstlicher Erlaubniß den 3. May in Lautern ist eröffnet worden. Lautern. 8.

Versuche die Landwirthschaft betreffend, von einem Landwirthe, aus dem Englischen übersetzt. Leipzig. 8. m. K.

Anleitung für die Landleute über die Austrocknung allzunasser Güther, in so weit dieselbe zur Beförderung der Fruchtbarkeit nöthig ist. Zürich. 8.

Recueil de divers ouvrages relatifs à l'agriculture & à la médecine domestique & vétérinaire, sçavoir 1) methode pour bien connoitre la nature de chaque espece des terres & les façons le plus sures pour les rendre fertiles: 2) Pharmacopée des pauvres contenant les recettes les plus simples pour les différentes maladies: 3) Médecine des chevaux tirée des ecrits des meilleurs auteurs et confirmée par l'expérience, avec des observations sur la clavelée des bêtes à laine. à Paris. 8.

Giornale d'agricultura Tom. XII. In Venezia.

Dizionario universale economico rustico, Vol. VII. Mayland. 8.

Neues Forstmagazin 1. Abtheil. Sammlung zerstreuter Forstschrifften 1. Stück. Erfurt. 8.

Beytrag zur Geschichte der Rindviehseuche in Hannoverischen. Nebst 2 Briefen über die Lentinischen Pulver. Altenb. 8.

Recueil de deux ouvrages relatifs à la médecine vétérinaire, sçavoir. 1) La médecine der bêtes à laine, avec plusieurs observations sur leurs maladies & les remedes pour les guerir. 2) La médecine des chevaux, tirée des ecrits des meilleurs auteurs & confirmée par l'expérience. à Paris. 12. c. fig.

Kenntniß derjenigen Pflanzen, die Mahlern etc. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 643.)

Pharmacopoea Edinburgensis, additamentis aucta ab E. G. BALDINGER. Brem. 8.

Pharmacopoea pauperum. Holm. 8.

Pharmacopoea Suecica ad exemplar Holmienze recusa. Lipf. et Altonae. 8. (v. comm. nostr. Vol. XXII.

- XXII. p. 353. *Idem liber Lipsiae hoc anno annotationibus Germanice prodiit.*)
- Oesterreichische Provinzial Pharmacopoe. Wien. 8.*
- Recueil de mémoires & d'observations sur la formation & sur la fabrication du Salpêtre. à Paris. 8.*
- Essai sur la santé des filles nubiles. ibid. 12.*
- De natura cholicorum sive de vita, sanitate, forma moribus & morte illorum, quibus temperamentum cholicum tribui solet. Vienn. 8.*
- Der praktische Landarzt. Eine medicinische Wochenschrift, 1. und 2ter Theil. Mietou. 8.*
- Beschreibung des Bandwurms, nebst den Mitteln wieder denselben etc. Kempten. 4. m. K.*
- Abhandlung von dem Nutzen des Camphers und Kalomels in anhaltenden Fiebern. Altenburg. 8.*
- Méthode éprouvée pour la rage. à Paris. 4.*
- Lettre d'un médecin de Paris à un medecin de Province sur le traitement de la rage. à St. Hubert. 4.*
- Practical remarks on West India diseases. Lond. 8.*
- The new method of curing diseases by inspecting the urine explained and practised by the German Doctor. ibid. 8.*
- An essay on the nature, causes and cure of the Rheumatism. ibid. 8.*
- Abhandlung von einer Siebenmonathlichen Misgeburth, welche zu Halle im Januar 1765, ohne Hals, Brust, Arme, Herz, Luftröhre, Lunge, Zwerchfell, Leber, Milz, Niere u. s. w. und äußerlich vollkommen ungestaltet zur Welt gekommen ist. Leipz. 8. m. K.*
- Cours d'accouchement en forme de catechisme en faveur des sages femmes & de ceux, qui veulent exercer cette partie de la médecine & de la chirurgie. à Paris. 12.*

- A letter to the Master, Wardens and Court of Assistants of the corporation of Surgeons etc. By a Member of the Corporation. Lond. 8.
- Briefe über verschiedene Gegenstände der Arzneykunst. Langensalza. 8.*
- Die Hämorrhoiden, den Freunden dauerhafter Gesundheit gewidmet. Berlin und Stettin. 8.*
- Lettre de Mr. * * sur les moyens de transferer les cimetières hors de l'enceinte de villes (f. l.) 8.
- Reflexions sur les sepultures dans la ville de Lion à Versailles. 8. (*Abbas SAUVAGES DE LA CROIX est Auteur.*)
- Avis du college des médecins de Lion sur l'établissement de cimetières hors de la ville. ib. 8.
- Observation sur l'établissement d'un cimetière général hors de la ville de Lion. ib. 8.
- Etat de médecine de chirurgie & de pharmacie en Europe pour l'année 1776. à Paris.
- Assemblée publique de la Société Royale des sciences tenue dans la grande Salle le 2 Mars, 1776 à Montpellier. 4.
- Gli uccelli di Sardegna. Sassari.
- The physical Friend, pointing out the symptoms of every distemper incident to Man with those in every Stage of the disease and what they foretell. By T. A. Lond. 12.
- I. M. AEPLI *die sichere Zurücklassung der Nachgeburt in bestimmten Fällen mit Gründen und Erfahrungen erwiesen, und den Hebammen auf dem Lande gewidmet. Zürich. 8.*
- IO. AIKIN *Beobachtung über den äußerlichen Gebrauch der Bleymittel, nebst einigen allgemeinen Anmerkungen über die örtlichen Arzneyen. Nach der Englischen Ausgabe übersetzt. Altenburg. 8.*

Histoire naturelle du Gnow, du Grand Gerbo et de l' Hippopotame. Par Mr. ALLAMAND, Prof. de l' Hist. Nat. à Leyde. à Amsterdam. 4to. c. f. (*Additamenta ad Historiae Naturalis Buffoniana editionem Amstelodamensem.*)

MATTH. FRANC. ALIX observationes chirurgicae, Fasc. II. ibid. 8.

Discours en forme de dissertation sur l' etat actuel des montagnes des Pyrenées & sur les causes de leur degradation, prononcé Par Mr. D'AR-
CET. à Paris. 8.

FR. IOS. ARMBRVSTEN diss. inaug. felicem vteri post partum inuersi repositionem. Argentor. 4.

Traité des maladies véneriennes. Traduit du latin de Mr. ASTRUC IVme edition revue & augmen-
tée de remarques. Par Mr. LOVIS. à Paris. 12.

EIVSD. *Theoretisch practische Abhandlung von den Frauenzimmerkrankheiten. Aus dem Französi-
schen übersetzt, und mit Anmerkungen begleitet,
von L. F. OTTO, 5. und 6ter Theil. Dreyßden. 8.
(v. comm. nostr. Vol. XIV. p. 350.)*

Histoire des plantes de la Guiane françoise, rangées suivant la methode sexuelle; avec plusieurs mé-
moires sur differens objets intéressans, relatifs à la culture & au commerce de la Guiane fran-
çoise, & une notice des Plantes de l' Isle de Fran-
ce; ouvrage orné de près de 400 planches, gra-
vées en taille douce, ou sont représentées des
plantes qui n' ont point encore decrites ni gra-
vées, ou qui ne l' ont été qu' imparfaitement.
Par Mr. FUSÉE AUBLET. 4. Vol. 4to. à
Londres.

L. AUENBRUGGER experimentum nascens de re-
medio specifico sub signo specifico in mania vi-
rorum. Vienn. 8.

ERN. GODOFR. BALDINGER diff. exhibens obseruationes medico practicas et chirurgicas. Resp. *Io. Fr. Nev.* Gotting. 4.

EIVSD. progr. sistens illustrationem malignitatis in morbis ex mente HIPPOCRATIS per recentiorum irritabilitatem et sensibilitatem. *ibid.* 4.

Sylloge opusculorum selectiorum argumenti medico practici collegit et edidit E. G. BALDINGER. Vol. I. *ibid.* 8.

EIVSD. *Magazin vor Aerzte*, 4. Stück. Leipzig. 8.

Catalogo delle Piante, ché nascono spontaneamente intorno alla Città di Siena, coll' aggiunta d'altro Catalogo dei Corpi marini fossili, che si trovano in detto luogo. di BARTALINI. Siena. 4.

Observations sur l' air. Par Mr. BARTHELLET. à Paris. 8.

Principes sur l' art d' accoucher, par demandes & par reponses en faveur des sages femmes de Province. Par Mr. I. L. BAUDELOCHE. *ib.* 12.

I. G. BAVMER diff. de liquoris amnii natura et indole. Resp. *I. P. Hettler.* Gießl. 4.

EIVSD. progr. de placentarum uterinarum in molas vesicarias mutatione obseruationes sistens. *ibid.* 4.

EIVSD. diff. de emprosthotono. *ib.* 4.

EIVSD. progr. de extaseos et catalepseos differentia. *ib.* 4.

EIVSD. diff. de vera catalepseos notione ac rationali curatione. *ib.* 4.

JO. BECKMANNS *physicalisch ökonomische Bibliothek*, 6. Band. 7. Band, 1. 2. 3tes Stück. Göttingen. 8.

L. BELTZ diff. de sexu sequiori. *ibid.* 4.

Abrégé de l' art d' accoucher à l' usage des accouchemens de sages femmes & des meres de famille de Montbelliard. Par Mr. BERDOT fils, à Paris. 8.

TORB. BERGMANN afhandling om Bitter-Selzer-Spa- och Pyrmonter-Vatters rätta hallt och tilredning genom konst; öfversedd och tilökt. Upsal. 8. c. f.

EIVSD. diff. de acido sacchari. Resp. Io. Afzelio Arvidson. ibid. 8.

J. C. W. BEZOLD diff. historias morborum nuper observatorum eorumque causas et curationes continens. Ien. 4.

Der Familien Arzt und der Arzt der Gelehrten, von I. D. F. VON BIENVILLE. Strasburg. 8.

BLUMENBACH de generis humani varietate. (v. supra p. 14.)

GEORG. RVDOLPH. BOEHMER diff. I. de vegetabilium collectione, virtutis causa. Resp. Chph. Frid. August. Kallenbach. Vitemb. 4.

EIVSD. progr. de iusto foenifecii tempore. ib. 4.

EIVSD. progr. de optimo messis tempore. ib. 4.

EIVSD. progr. de dubia fungorum collectione. ib. 4.

PHIL. ADOLPH. BOEHMER diff. inaug. de affectibus gravidis praecipue familiaribus. Resp. et Auct. Alex. Jacob. Gohlson. Hal. 4.

EIVSD. diff. inaug. de cruditatibus ac impuritatibus primarum viarum. Resp. C. G. Scellhaff. ibid. 4.

EIVSD. diff. inaug. de nutritione solidorum in sanis. Resp. E. B. Schmidt. ibid. 4.

EIVSD. diff. inaug. de congruo fasciarum in tumoribus pedum vsu. Resp. I. R. Tielemann. ibid. 4.

EIVSD. diff. inaug. sistens brevem medicinae sciagraphiam. Resp. C. F. Uden. ib. 4.

L. F. BOERNERS *practisches Werck von der Onanie.* 2 Theile, 2te verbesserte mit Anmerkungen und

neuen Erfahrungen vermehrte Auflage. Leipz. 8.

G. D. BÖSSELS *Grundlegung zur Hebammenkunst, vor die Wehemütter und vor Frauen die Wehemütter werden und sich unterweisen lassen wollen, wie auch vor die Schwängern, gebährende und entbundene Frauen, nebst einem Anhang von Hebammeneyde aufs neue zum Druck befördert, von D. I. G. SONTAG. Leipzig. 8.*

I. B. BOHADSCH *Beschreibung einiger minder bekannten Seethiere und ihrer Eigenschaften, nebst einigen Kupfern. Aus dem Lateinischen übersetzt. Mit einigen Anmerkungen, von NATH. GOTTFR. LESKE. Dresden. 4.*

P. BOVNDER *diff. novam methodum removendi a partu omnia, quae praevideri possunt, obstacula sistens. Argentor. 4.*

Beschreibung eines neuen Verfahrens das aufgelaufene Vieh durch den Stich zu heilen, von F. M. F. BV-WINGHAUSEN von Wellmerode. Stutgard. 8.

Recherches sur les maladies chroniques, leurs rapports avec les maladies aiguës, leur période, leur nature & sur la manière dont on les traite aux eaux minerales de Bareges & des autres sources de l'Aquitaine. Par Mr. ANTOINE DE BORDEU. Tom. I. à Paris.

C. E. BORNEMANN'S *Versuch einer systematischen Abhandlung von Kohlen. Göttingen. 8. m. K.*

VON BORN *Abhandlung einer privat Gesellschaft in Böhmen. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 52.)*

Travels through the Bannat of Temeswar Transylvania and Hungary, in the Year 1770. Described in a Series of Letters to Prof. FERBER on the mines and mountains of these different Countries. By Baron IGNAT. BORN. To which is added JOHN JAMES FERBERS mineralogical Histo-

History of Bohemia. Transl. from the Germ.
By R. E. RASPE. Lond. 8. (*Est versio epistolarum, quas in comm. nostr. Vol. XX. p. 496. indicavimus.*)

ERN. GOTTL. BOSE diss. inaug. de vesicatoriis recte
utendis. Resp. et Auct. *Benj. Frid. Quaas.* Lips. 4.

EIVSD. progr. inaug. coalitus viscerum ventris hi-
storiam continens. *ibid.* 4.

EIVSD. progr. inaug. de praeternaturali pilorum
proventu. *ibid.* 4.

EIVSD. progr. de hepate rupto. *ibid.* 4.

CAR. FRANC. BOVRBIER diss. inaug. de necessi-
tate et vtilitate eam, in fracturis et luxationibus
complicatis, ossis portionem ferra discindendi,
quae alterius repositioni obnititur. Argentor. 4.

Abregé de l' art des accouchemens cet. Nouvelle
édition par Mme le BOVRSIER DE COUDRAY.
à Paris. 8. c. f.

T. BOVDLER diss. inaug. de febrium intermitten-
tium natura et indole. Edinb. 8.

Introduction à l' histoire naturelle et à la Geogra-
phie physique de l' Espagne, traduite de l' origi-
nal Espagnol de Mr. BOULES.

L. BROTHERRSON diss. inaug. de vtero et inflamma-
tione eiusdem. Edinb. 8.

W. BROWERIGGS *Kunst Küchensalz zu bereiten, wie
es heut zu Tage in den meisten Ländern gewöhnlich
ist, nebst verschiedenen vorgeschlagenen Verbesserun-
gen, durch F. W. HEVN. Leipz. 8.*

Traité theorique sur les maladies épidémiques dans
lequel on examine, s' il est possible de les pré-
voir, & quels seroient les moyens de les préve-
nir & d' en arreter les progres? Ouvrage, qui a
été couronné en Novembre 1772. par la Facul-
té de Médecine de Paris, & auquel on a depuis
ajouté quelques vues relatives à la Pratique. Par
Mr.

MR. LE BRUN. Docteur en Médecine. à Paris. 8.

Entwurf eines Landwirthschaftscalenders, über die jeden Monat vorfallenden vornehmsten Haushaltungsverrichtungen, nach allgemeinen Grundsätzen und mit einigen praktischen Anmerkungen. Auf Veranlassung der Leipziger ökonomischen Societät und von einem Mitglied derselben MICH. GOTTL. BVCHER. 3te verbesserte Auflage. Leipzig. 8.

BVCHOLZ chymische Versuche. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 673.)

Médecine moderne, ou remedes nouveaux & autres, récemment usités pour le traitement des maladies le plus desesperées et les plus funestes à l'humanité. Par Mr. BVCHOZ. à Paris. 8. c. f.

A. H. F. BVDDVS diss. inaug. de cataracta, depressi-
nem lentis vna cum capsula plerumque praefere-
rendam esse extractioni. Ien. 4.

HIER. IOS. BVGNICOVRT diss. de affectu catharrali
epidemico anni 1775, quem Galli appellant, la
Grippe. Monspel. 4.

Histoire naturelle, générale et particuliere, servant
de suite à la theorie de la terre et l'introduction
à l'histoire des mineraux. Par Mr. de BVFFON
Supplement partie experimentale. Tom. III.
à Paris. 12.

EIVSD. Naturgeschichte der Vögel. Aus dem Franzö-
sischen mit Anmerkungen und Zusätzen, von D.
MARTINI, 4ter Theil. Berlin. 8.

EIVSD. Naturgeschichte der vierfüßigen Thiere mit
Vermehrungen. Aus dem Französischen. 4. Band.
ibid. 8.

Aufrichtiger Unterricht von der Tödtlichkeit der Wun-
den, für neu angehende Aerzte und Wundärzte, wie
sie sich vor, in und nach den legalen Besichtigungen
todter

totter Körper zu verhalten haben, von L. G. BÜTTNER. Königsberg. 4.

Flora Parisiensis ou Descriptions & figures de toutes les plantes, qui croissent aux environs de Paris; avec leurs differens noms, les classes, ordres & genres, qui leur conviennent, rangés suivant la methode sexuelle de Mr. de LINNÉ; leurs parties caracteristiques, leurs propriétés, leurs vertus & leurs doses d'usage en médecine, suivant les demonstrations de botanique, qui se font au jardin du Roi. Par Mr. BULLIARD. à Paris. 8. c. f.

CAELS de Belgii plantis. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 571.)

M. A. CALDANI institutiones pathologicae. Editio retractatior. Paduae. 8.

Betrachtungen über einige Gegenstände aus der Geburtshülfe, über die Erziehung der Kinder, und Ursachen der verschiedenen Brüche, bey neugebohrnen Kindern, von P. CAMPER. Aus dem Holländischen, 2 Theile. Leipzig. 8. m. K.

A. CANESTRINI monita medico politica ad non paucos eosque potissimum habitatores ruris. (Caschau.)

Bibliothèque litteraire historique & critique de la médecine ancienne & moderne, contenant l'histoire des médecins de tous les siècles & de celui, ou nous vivons etc. Par Mr. IOS. FRANC. CARRERE. à Paris. 4. Tomes II.

IVSD. médecin ministre de la nature ou recherches & observations sur les pepasme ou coction pathologique. à Amsterdam.

I. CARSEN diss. inaug. de cantharidum operatione et usu. Edinb. 8.

FR. AVG. CARTHEUSERS Abhandlung von Auerbacher Mineral Wasser. Gießen. 8.

Betrach-

Betrachtungen über das Verfahren den Urin aus der Blase zu ziehen, nebst Beschreibung eines besondern Instruments, mit welchem man sicher denjenigen Urin abziehet, welcher mit dem Catheter nicht abgeführt werden kann, von ALEXANDER CELLAI. Aus den Italiänischen übersetzt, von I. D. HOMBERG, 2te Auflage, die mit einem Anhang und mit einer Kupfertafel, auf welcher die verbesserte Pumpe zu sehen, vermehrt ist. Breslau. 8.

An account of the weather and diseases of south Carolina. By LIONEL CHALMERS. Lond. 8.
Travels in Greece: or an account of a tour made at te expence of the Society of Dilettanti. By RICH. CHANDLER. ibid. 4.

* * *DE LA CHAPELLE Anweisung, wie man das Schinneblend oder den so genannten Scaphander verfertigen und brauchen solle. Aus dem Französichen übersetzt. Warschau. 8. m. K.*

WERN. DE LA CHENAL diss. sistens observationes botanico medicas. Refp. Dan. Wolleb. Basil. 4.
CHENOT von der Pest. Aus den Lateinischen, von I. W. SCHWEIGERT. Dresden. 8. (v. comm. nostr. Vol. XVI. p. 683.)

Observations upon the shoeing of horses: together with a new inquiry into the causes of diseases in the teet of horses in two parts. Part. I. upon the shoeing of horses. Part. II. upon the diseases of the teet. By I. CLARK Farrier. London. 8.

I. H. E. CLASSEN diss. inaug. de restauratione emaciatorum. Duisb. 4.

GEORG. CLEGHORNS Beobachtungen über die epidemischen Krankheiten, die von Jahr 1744 bis 1749 in Minorca geherrscht. Nebst einer Einleitung, welche eine kurze Nachricht von dem Clima, den Landesproducten, den Einwohnern und von dem auf

auf der Insel herrschenden epidemischen Krankheiten enthält. Aus dem Englischen übersetzt, v. 10.

CHRIST. GOTTLIEB ACKERMANN. Gotha. 8.

10. COLBATSH *Abhandlung von den Misteln und dessen Krafft wider die Epilepsie, mit Anmerkungen und Zusätzen eines deutschen Arztes. Aus den Englischen übersetzt. Altenb. 8.*

COLLINI voyage (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 252.)

Histoire de l' inoculation. Par Mr. DE LA CONDAMINE. à Avignon & à Paris. 12.

Elements of conchology, or an introduction to the Knowledge of shells. By EMAN. MENDEZ DA COSTA. Lond. 8. c. f.

J. A. CRAMERS *Anfangsgründe der Metallurgie, 2ter Theil. Blanckenb. und Quedlinb. fol.*

10. GOTTLIEB DAEHNE *epist. gratul. de medicina HOMERI. Lips. 4.*

Entwurf des verbesserten Unterrichts in den Künsten und Wissenschaften auf der Königlichen Academie zu Greifswalde. Auf höhere Befehle abgefaßt, durch IOH. CARL DAEHNERT. Greifswald. 4.

C. F. DANIELS *Sammlung medicinischer Gutachten und Zeugnisse, samt einer Abhandlung über eine besondere Mißgeburth, (v. hunc librum paulo ante a nobis indicatum.)*

DARIES de amygdalis et oleo aethereo, (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 358.)

F. B. DARSSES *diff. inaug. de hydrargyri usu in lue venerea. Monspel. 4.*

Observations sur les maladies des Negres, leurs causes, leur traitement & les moyens de les prevenir. Par Mr. DAZOLLE. à Paris. 8.

Observations on wounds of the head. With a particular enquiry into the parts principally affected in those who die in consequence of such injuries. By WILL. DEASE. Dublin. 8.

I. C. C.

- J. C. C. DEHNE diff. inaug. de praeparatione tincturae antimonii acris concentratae. Helmestad. 4.
- DELIVS primae lineae semiologiae pathologicae. (v. supra. p. 510.)
- P. DEMETRIUS ep. qua defenditur GALENUS adversus VESALIVM. Lips. 4.
- Thoughts on general and partial inoculations &c. By THOM. DIMSDALE. Lond. 8.
- W. VAN DOEVEREN *Abhandlung von den Würmern in den Gedärmen des menschlichen Körpers. Aus dem Lateinischen übersetzt und mit Zusätzen vermehrt, von T. T. WEICHARDT nebst einer Vorrede, von D. C. C. KRAVSE. Leipzig. 8.*
- D. DORSEY diff. inaug. de chlorosi. Edinb. 8.
- L. M. A. DOUVILLE diff. inaug. de febre. Monspel. 4.
- HENR. FRANC. LE DRAN *Abhandlung von der Cur der Schußwunden. Aus dem Französischen. Nürnberg. 8.*
- W. DRESKY diff. inaug. de valeriana officinali LINNAEI. Erlang. 4.
- P. DVGVD diff. inaug. de causis caloris animalium. Edimb. 8.
- Mémoire sur les dissolvans de la pierre avec quelques problèmes de chymie. Par Mr. DVHAVME. à Londres. 8.
- EIVSD. traité de la petite verole, tiré des commentaires de GERH. VAN SWIETEN sur les aphorismes DE BOERHAAVE, avec la methode curative de Mr. DE HAEN. à Paris. 12.
- Medical commentaries. By AND. DVNCAN. London. 8.
- IO. LVDOV. DVNCKER de vomitu cruento. Lips. 4.
- La theorie du chirurgien, ou anatomie générale & particuliere au corps humain; avec des observations chirurgicales sur chaque partie. Par Mr. DVRAND. à Paris. 8. Vol. 2.

Elements of fossilogy or an arrangement of fossils into classes, orders, genera and species, with their characters. By GEORG. EDWARDS Esq. Lond. 8.

FR. W. EHMICKE diss. inaug. de tremore symptomatico. Hal. 4.

De causis phaenomenorum, quae observantur in progressionem morborum epidemicorum, lente progredientium, praesertim pestilentiae hominum et luis bouinae atque inde nascente notabili aliquo genere novorum prophylacticorum, Auctore C. A. EICHELBERG. Nymagen. 8.

The Gardeners pocket calendar. By THOMAS ELLIS. Lond. 8. (*Minori et commodiori forma hic liber, quam alii similes prodiit et continet multa ex ipsa Auctoris experientia ad hortum colendum scitu necessaria.*)

Geschichte des Thees und Coffees. Aus dem Englischen, der Herren IOHN COACKLEY LETTSOM und IOHN ELLIS übersetzt, und mit einigen Zusätzen vermehrt. Leipzig. 8. m. K.

FRANC. IOSEPH. ENGELHARDT diss. sistens effectus aquae communis. Vindob. 8.

Physikalisch chemische Abhandlungen, von IOH. CHRIST. POLYCARP. ERXLEBEN. 1. Band. Leipzig. 8.

EIVSD. physikalische Bibliothek, 3. Band, 3. Stück. Göttingen. 8.

IO. FRID. ESCHENBACH ep. gratulat. de anatome Aegyptiorum. Lips. 4.

EIVSD. diatribe epistolaris nectariorum usum exhibens. ibid. 4.

CHRIST. GOTTH. ESCHENBACH epist. gratulat. de glandularum in chylum actione. ib. 4.

Die Schmetterlinge in Abbildungen nach der Natur, mit Beschreibungen von E. I. L. ESPER. Erlang. 8. Tom. XXIII. Pars III. Nn (Simi-

(Simili consilio, eademque instituti ratione, qua
SCHREBERI de mammalibus liber conscriptus
est, hic ornatur.)

Tracts on medical subjects. By CHARLES ESTA.
Lond. 4.

FABER V. GRUNER.

Recherches sur la nature de l' homme, considéré
dans l' état de santé & dans l' état de maladie.
Par Mr. FABRE. à Paris. 8.

P. L. FABRICIUS von der Kunst zu zergliedern. Nach
der 2ten vermehrten Auflage, aus dem Lateinischen
übersetzt, und mit eingeschalteten Stellen aus LY-
SERS cultro anatomico vermehrt, von L. F.
SCHROEDER. Kopenhagen. 8.

PHIL. CONR. FABRICII. enumeratio methodica
plantarum horti Helmstadiensis. Helmstad. 8.
(Est haec tertia editio aucta et posthuma secundam
vide in comm. nostr. Vol. XI. p. 664.)

A treatise on the medical qualities of mercury in
three parts cet. By FALK. (Hunc librum in hoc ipso
commentariorum volumine indicauimus.)

An essay on the water commonly used in diet at
bath. By W. FALCONER. Lond. 8.

ANT. FANTINI memoria epistolare sopra l' epizoo-
tia bovina scoperlosi ultimamente in alcuni tuo-
ghi della Dalmatia. Modena. 8.

S. FARR Untersuchung ob es wohl sey bey der Schwind-
sucht Blut zu lassen. Frankf. und Leipz. 8.

Bewährtes Mittel den verborgnen und ofnen Krebs aus
dem Grunde zu heilen, von WILH. REINH. LEFE-
BURE. Aus dem Französischen übersetzt, von G. A.
IVNKER. *ibid.* 8.

Bergmännische Nachrichten von den mineralischen
merkwürdigsten Gegenden, der Herzoglich Zwey-
brück. Churpfälzischen Wild- und Rheingräflichen
und Nassauischen Länder, von FERBERN. Mie-
tau. 8. m. K.

Lettres

Lettres sur la mineralogie & sur divers autres objets de l'histoire naturelle de l'Italie, écrites par Mr. FERBER a Mr. DE BORN. Ouvrage traduit de l'Allemande, enrichi des notes & d'observations cet. à Strasbourg. 8. (*Librum autographum recensuimus in comm. nostr. Vol. XX. p. 496.*)

FERMIN *Abhandlung von der Surinamischen Kröte, oder Pipa, übersetzt und vermehrt von I. A. E. GÖZE. Braunschweig. 8.*

VINCENT. FERRARINI diff. de rachitide. Ferrar. 8.

I. B. VON FISCHER *Abhandlung vom hohen Alter des Menschen, den Stufen, Krankheiten desselben, und den Mitteln zu denselben zu gelangen. Aus dem Lateinischen mit Vermehrungen herausgegeben, von T. T. WEICHARDT. Leipz. 8.*

JOH. GOTTFR. FLEMMING spec. inaug. de atonia vteri. Lips. 4.

Recherches physiques sur la nature de l'air nitreux & de l'air dephlogistique. Par Mr. FELIX FONTANA. à Florence. 8.

FORSKÆL icones rerum naturalium cet. (*v. comm. nostr. [Vol. XXII. p. 503. ibi et reliqua Forskæliana reperiuntur.]*)

FORSTEN de cantharidibus (*v. ibid. p. 675.*)

A voyage round the world in his Britannic Majesty's sloop resolution etc. By GEORG. FORSTER. Lond. 4.

Characteres generum plantarum, quas in itinere ad insulas maris Australis collegerunt, descripserunt, delinearunt annis 1772 - 1775. I. R. et GEORG. FORSTER. 4.

I. R. FORSTER de bysso antiquorum. Londin. 8.

HENR. FOUQUET duodecim quaestiones medicae. Monspel. 4.

I. P. FRANKEN ep. invitat. ad eruditos de communicandis, quae ad politicam medicam spectant, principum et legislatorum decretis. Manhem. 8.
Fifteen minutes instructions to every one who wishes for a thorough cure of the venereal disease in any of its stages. By G. FRENCH. Lond. 12.

F. A. GALLISCH ep. de ARISTOTELE rei naturalis scriptore Lips. 4.

Detail de la nouvelle direction du bureau des nourrices de Paris deux consultations medico-legales relatives à cet objet, & la reponse de la Faculté de Médecine de Paris à M. M. les administrateurs de l'hôpital d'Aix en Provence, concernant la nourriture & le traitement des enfans trouvés malades, par I. T. GARDANE. à Paris. 12.

G. M. GATTENHOF diss. inaug. sistens frigoris febrilis examen. Resp. Io. Conr. Tremelius. Heidelberg. 4.

H. D. GAUBII Sermones II. Academici de regimine mentis, quod medicorum est. Accessit A. KAAW BOERHAAVE sermo Academicus de iis, quae virum medicum perficiunt et exornant. Edit. III. prioribus accuratior. Argentor. 8.

DE GEER *Abhandlung zur Geschichte der Insekten*, I. Band. Leipz. 8. (v. comm. nostr. Vol. XIX. p. 671.)

IO. CARL. GEHLER diss. ima de plumbo eiusque in corpus humanum vi medicamentosa varia. Resp. Io. Godofr. Werchau. Lips. 4.

ÆIVSD. diss. inaug. de eclampsia parientium morbo gravi quidem, neque adeo funesto. Sectio prior pathologica. Resp. Io. Gotth. Gutsch. ibid. 4.

C. E. GELLERTS *Anfangsgründe zur metallurgischen Chymie, in einem theoretisch und practischen Theile, zwote und verbesserte Auflage.* Leipzig. 8. m. K.
(Idem

(Idem liber eodem anno Londini in octavo in Anglicam versus est linguam.)

Analyse des eaux minerales. à Paris. 8.

Traité de la fonte des mines, par le feu du charbon de terre, ou traité de la construction & usage des fourneaux propres à la fonte & affinage des métaux & minéraux par le feu du charbon de terre, avec la maniere de rendre le charbon propre aux mêmes usages aux quelles on emploie le charbon de bois. Par Mr. DE GENSANE. Tom. II. à Paris. 4.

EIVSD. Histoire naturelle de la province Languedoc. Partie minéralogique & géoponique, avec un règlement instructif sur la maniere d'employer les mines de charbon de terre; le tout publié par ordre des états de nos seigneurs de cette province. Tom. I. à Montpellier. 8.

Sammlungen von Beobachtungen aus der Arzneigelahrtheit und der Naturkunde, von I. A. P. GESNER. Nördlingen. 8.

IMMAN. GOTTL. GERDESSEN ep. continens conjecturas nonnullas de liquore amnii Lips. 4.

GERHARDS *Beyträge zur Chymie und Geschichte des Mineralreichs, 2ter Theil. Berlin. 8. mit K. Priorem partem v. in comm. nostr. Vol. XXI. p. 58.*

GISEKE *Abhandlungen und Beobachtungen aus der Arzneigelahrtheit, (v. ibid. Vol. XXII. p. 131.)*

Physicalische Bewegungsgründe, die es wahrscheinlich und glaublich machen, daß bey der Hennebergischen Berg und Handelsstadt Suhla, ein unterirdischer großer Schatz von Steinsalz verborgen liege, samt unmaßgeblichen Vorschlägen, wie solcher Schatz schicklich aufzufuchen, und der gefundene sodann wohl genutzt werden kann, von I. F. GLASER, Leipzig. 8.

GMELIN *Geschichte der Gifte, 1. Theil.* (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 427. vbi et reliqua Cl. Auctoris de venenis scripta legi possunt.)

A survey of experimental-Philosophy, considered in its present state of improvement. Illustrated with cuts. By **OLIVER GOLDSCHMIDT.** Lond. 8. Vol. 2.

SAM. GRAHAM diss. inaug. de gonorrhoea virulenta. Edinb. 8.

A short account of the present epidemic cough and fever in a letter to D. DE LA COUR at Bath. By **W. GRANT.** Lond. 8.

EIVSD. essay on the pestilential fever of **SYDENHAM** commonly called the Gool, Hospital, Shipp, and Camp fever. ibid. 8.

H. GRAU diss. inaug. de ascite. Duisb. 4.

P. B. C. GRAUMANN diss. observationes physico-medicas et sententias continens. Büzov. 4.

Practical observations on the cure of hectic and slow fevers and the pulmonary consumption: to which is added a method of treating several kinds of internal haemorrhages. By **MOSES GRIFFITH.** Lond. 8.

Observations sur les epizooties contagieuses particulièrement sur celle, qui a régné en Champagne présentées à l'Académie Royale des Sciences. Par **Mr. GRIGNON.** à Londres et à Paris.

Musei Grilliani catalogus continens praestantissima, rarissima pretiosissima omnis generis fossilia cet. Auctore **ANT. GRILL.** Latine et Hollandice. Amstelod. 8.

CHRIST. GODOFR. GRVNER diss. de fortuna et prudentia medica. Resp. **I. H. Lucas.** Ien. 4.

EIVSD. progr. sistens specimen correctionum Galenicarum a **C. HOFFMANNO** olim conscriptarum. Ien. 4.

- J. I. REISKE et I. E. FABRI opuscula medica ex monumentis Arabum et Ebraeorum iterum recensuit, praefatus est, vitam Auctorum indicemque rerum adiecit CHRIST. GODOFR. GRVNER, Hal. 8.
- J. E. T. GVERICKE diss. de sulphure antimonii aurato liquido. Erford. 4.
- J. C. M. G. DE GVINARD diss. de irritabilitate. Monspel. 4.
- J. W. GVLBRANDT de sanguifluxu vterino. Hafn. et Lips. 8.
- A. C. F. GVNDRAMM diss. de catalepsi. Helmst. 4.
- IO. GOTTLÖB HAASE diss. inaug. de abscessibus hepatis. Resp. Io. Sam. Lieberkühn. Lips. 4.
- A. DE HAEN de miraculis liber. Franc. et Lips. 8.
- ALB. DE HALLER bibliotheca medicinae practicae, Tom. I. Bern. 4.
- EIVSD. bibliotheca anatomica. Tom. II. Bern. 4.
- EIVSD. *Anfangsgründe der Physiologie des menschlichen Körpers, 8ter und letzter Theil etc.* Berlin und Leipzig. 8.
- HAMILTON Campi Phlegraei cet. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 599.)
- An examination of the Mr. IOHN WESLEY primitive phycic etc. By W. HAWES. Lond. 8.
- Beiträge zu den Versuchen, welche mit künstlichen Magneten in verschiedenen Krankheiten angestellt worden, von D. IO. AVG. HEINSIVS.* Leipzig. 8.
- IO. FRID. HENCKELS *Abhandlung über die Fußgeburten, worinnen eine Hebamme große Geschicklichkeit besitzen muß.* Berlin. 8.
- EIVSD. *Abhandlungen der chirurgischen Operationen. 8tes und letztes Stück.* ib. 8.
- PHIL. GABRIEL HENSLERS *Beitrag zur Geschichte des Lebens, und der Fortpflanzung der Menschen auf dem Lande.* Wien. 8.

Dissertation sur la nature du froid, avec des preuves fondées sur de nouvelles experiences chimiques. Par Mr. HERKENROTH. à Paris. 12.

AD. NIETZKY diss. inaug. casum notabilem febris malignae continens Resp. G. E. Heydrich. Hal. 4.

W. HILLARY'S *Beobachtungen über die Veränderungen der Luft, und die damit verbundenen epidemischen Krankheiten auf der Insul Barbados. Aus dem Englischen übersetzt, nach der 2ten Ausgabe, nebst Vorrede und Anmerkungen, von I. L. G. ACKERMANN. Leipzig. 8.*

I. HIPPOLYT DE CHANDON diss. Ergo in omni partu praegnantis vitam servare poterit obstetricans expertus. Monsp. 4.

J. HIRSCH diss. de opii modo operandi in mitigandis doloribus. Hal. 4.

F. C. G. HOEFER diss. de natura arthritica. Helmstadt. 4.

L. L. HOFFMANN'S *Anhang zum ersten Theile, von den Pocken, worinn die angegebene Ursache von der Assimilation der ansteckenden Fiebermaterie, ferner erwiesen, und die Existenz der Pockendrüsen außer allen Zweifel gesetzt wird. Nebst 1. Kupfer. Münster. 8.*

I. R. S. HOLDEFREVND *von Keuchhusten der Kinder. ibid. 8.*

EIVSD. *Erzählungen merkwürdiger Krankengeschichten. Braunschweig und Wolfenbüttel. 8.*

Agenda de santé ou nouveau recueil portatif des plantes, arbres & arbustes tant de la France que des pays étrangers rangées non sous leur ordre alphabetique, mais sous celui des maladies qu'elles concernent. Par Mr. A. HONCRE. à Paris. 12.

Mémoire sur les dissolutions de la pierre avec problèmes de chimie. Par Mr. HUAULME. ibid. 4.

Hüb-

HÜBNER'S *Natur etc. Lexicon.* (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 160.)

J. W. L. VON HÜBSCH *Vorschläge die jetzt herrschende Hornviehseuche zu verhindern.* Frankf. am Mayn und Cöln. 8.

Every Woman Her Own Physician: or, the Lady's Medical Assistant. Containing the History and cure of the various diseases incident to woman and children. By A. HUME, M. D. Lond. 8.

G. L. HVRLEBVSCHE diff. de zinco eiusque usu. Helmst. 4.

Nachricht von dem Entstehen des Schwammes in den Gebäuden, und von dem sichersten Mittel, selbigen zu verhüten, dem Publico zum Besten mitgetheilet, von I. L. HVTH. Halberstadt. 8.

JOSEPH. IACQVEREZ diff. inaug. de partu quodam naturali laborioso propter gangraenam in vtero praeexistentem et rupturam. Argentor. 4.

G. F. IAEGERSCHMIDT'S *Unterricht, für die Hebammen in den Badischen Landen, 2ter Theil, welcher die Verpflegung der Schwangeren, Kindbette- rinnen und Kinder enthält.* Fortgesetzt von C. L. SCHWEIKHARD. Carlsruhe. 8.

WOLFGANG. IVL. IOACH. IAN de materiae nerveae secretionem. Erlang. 4.

IANINS *Abhandlungen und Betrachtungen über das Auge und dessen Krankheiten.* Berlin. 8. (Huius libri alibi mentionem fecimus. v. comm. nostr. Vol. XIX. p. 238.)

A generic and specific description of British plants translated from the genera et species plantarum of the celebrated LINNAEUS. To which is prefixed an etymological dictionary explaining the classes, orders and principal genera. With notes and observations. By JAMES IENKINSON. Lond. 8.

Eight anatomical Tables of the human Body, containing the principal parts of the Skeletons and Muscles represented in the large Tables of ALBINVS. By JOHN INNES. Edinb. 4.

EIVSD. short description of the muscles etc. ib. 8. min. (*Imitatur DOUGLASSII myographiam additis obseruationibus recentiorum anatomicorum.*)

I. JOHNSTON diss. de Phlegmasiis. Edinb. 8.

I. H. G. VON IVSTI gekrönte *Abhandlung über die Frage, wie die Kupfererze mit Erspahrung der Zeit und der Kohlen auf den Kupferhütten besser bearbeitet werden können, nebst einigen andern kleinen Schriftten, die Chymie und Berghüttenfachen betreffend.* Leipzig. 8.

Anfangsgründe der bürgerlichen Baukunst für Landleute, nebst einer kurzen Anzeige die Gewitter abzuleiten, von IO. CHRIST. FRID. KEFERSTEIN. ibid. 8. m. K.

Beurtheilung eines Beweises vor die Immaterialität der Seele, aus der Medecin, von I. C. KEMME. Halle. 8.

I. G. KERN vom Schneckensteine oder dem Sächsischen Topas - Felsen zum erstenmale herausgegeben und mit Anmerkungen vermehrt, von I. H. VON BORN. Prag. 4. m. K.

I. C. KERSTENS progr. de gangraena a decubitu optimaque eam praecavendi et depellendi methodo. Kiliae. 4.

EIVSD. diss. de bronchotomia et ad illam instituendam commodissima instrumenta. Resp. Io. Rhode. ibid. 4.

SIM. HEINR. ADOLPH KAYSERS *Abhandlung von der Gesundheit, und der selben Einfluß auf die Glückseligkeit der Menschen.* Gießen. 8.

Schrei-

Schreiben den thierischen Magnetismus, und die sich selbst wieder ersetzende electrische Krafft betreffend, von J. T. KLINKOSCH. Prag. 8.

EIVSD. diff. de herniis congenitis vt plurimum insanabilibus. Duisb. 4.

I. M. KORDALY diff. inaug. de plica Polonica Hal. 4.

LVD. KORNBECK diff. continens historiam morborum a mercurio excitatorum. Vienn. 8.

Grundsätze der Bienenzucht, besonders für Westphälische Gegenden, von L. A. KORTVM. Wesel und Leipz. 8.

Oeconomische Encyclopedie des Hrn. D. KRÜNITZ 7. 8. und 9. Theil. Berlin. 8. m. K.

Nouvelle méthode de traiter les maladies vénériennes par la fumigation avec les Procees verbaux des guerisons opérées par ce moyen. Par Mr. PIERRE LALOVETTE. à Paris. 12.

PHIL. ADOLPH. LAMPE diff. de noxis ex sepultura in templis. Argent. 4.

Die Chirurgie für angehende Wundärzte, von I. H. LANGE. Lüneburg. 8.

GEORG. AVGVST LANGGVTH diff. de stimulo naturae parcius addendo. Resp. Gottl. Samuel Müller. Witteb. 4.

EIVSD. diff. de valetudine sexus elegantioris a coma cothurnata. Resp. Christ. Henr. Gustav. Oberkampf. ibid. 4.

EIVSD. progr. de plica XIV pedum rarissima museo Academico nuper illata. ib. 4.

Essays physical and chemical. By Mr. LAVOISIER translated from the French with notes and an appendix. By THOMAS HENRY. Lond. 8.

Medical instructions towards the prevention and cure of chronic or Slow diseases peculiar to women. By JOHN LEAKE. Lond. 8.

F. LEBERS *Vorlesungen über die Zergliederungskunst*.
v. supra p. 519.

An introduction to botany. By **JAMES LEE**.
Lond. 8.

L. F. B. LENTIN *Grundsätze zu der 1775. publicir-
ten Vorbauungskur gegen die Hornviehseuche. Göt-
tingen. 8.*

Observations sur les maladies épidémiques, ouvra-
ge rédigé d'après le Tableau des épidémiques
d'HIPPOCRATE, & dans lequel on indique la
meilleure méthode d'observer ce genre des mala-
dies. On y a présenté, à côté de chaque observa-
tion, dans des colonnes séparées, l'administra-
tion des remèdes, leur effet, les signes de coction,
les jugemens de la maladie, les pouls critiques,
etc. publié par ordre du Gouvernement & aux
frais du Roi. Par **MR. LEPECQ DE LA CLOUVRE**.
à Paris. 4to.

Supplément ou traité de **MR. PETIT** sur les mala-
dies chirurgicales etc. Par **MR. LESNE**. à Paris.
8. (*v. comm nostr. Vol. XXI. p. 486.*)

IO. GOTTFR. LEONHARDI progr. de primae inspi-
rationis vera causa. Lips. 4.

IO. LESTBOM diff. inaug. de cultura pratorum arti-
ficiofa. Resp. *Laur. Christ. Haggren*. Upsal. 4.

LETTSON. V. ELLIS.

EIVSD. Observations preparatory to the use of **DR.**
MYERSBACH'S medicines: In which the efficacy
of certain german prescriptions (*given in Eng-
lish*) is ascertained by facts and experience.
Lond. 8.

An answer to a pamphlet, written by **D. LETT-
SON** entitled observations cet. (*v. praecedentem
librum.*) ibid. 8.

The impostor detected; or the physician the gre-
ates cheat: being a candid Inquiry concerning the

the practice of Dr. MEYERSBACH: containing a faithful account of many remarkable cures performed by him, which had been deemed incurable - being a full refutation of the sophistical Arguments and invidious reflections of Dr. LETTSOM, and others. *ibid.* 8. (*Defenditur D. MEYERSBACH.*)

1. LOURICH osservazioni sopra diversi pezzi del viaggio in Dalmazia del Abb. FORTIS. Venez. 4.
EIVSD. littera apologetico at S. ANT. LORGNA, in cui si confutano varie censure fatte alle sue osservazioni sopra diversi pezzi del viaggio del A. FORTIS. (f. l.) 4.

10. NEPOM. ANTON LEVTHNERS *Beobachtungen und general so wohl als special Kurmethode, hitziger Gall und Faulfieber, über deren wesentlichen Karakter, verschiedene Symptomen, zufällige Nebenerscheinungen voll oder unvollkommene kritische Abfälle, kränkliche Versetzungen oder Metastases in den epidemischen Jahrgängen, in dem Churfürstlichen Krankenhause zu Giesing gesammelt.* Nürnberg. 8.

MEIER LEISER LEVI *diff. de morbis epidemicis.* Gotting. 4.

An essay on the blood in which the objections to Mr. HUNTER'S opinion concerning the blood are examined and removed. By G. LEVESON. Lond. 8.

A. LEVRETS *Versuch über den Misbrauch der allgemeinen Grundsätze und wider die Vorurtheile, die sich der Ausbreitung der Hebammenkunst entgegen setzen. Aus dem Französischen übersetzt. Mit Anmerkungen und einigen aus dem Französischen Tagebüchern herausgenommenen Zusätzen vermehrt,* von D. C. BVRDACH. Leipzig. 8. m. K.

- IO. FRID. LICHT diss. inaug. de praecipuis viarum lacrymalium morbis. Argentor. 4.
- GEORG. GVILIELM. LIEBE dubitationes de augmento lactis ex anastomosi vasorum mammariorum cum epigastricis. Lips. 4.
- Precis de la matiere medicale. Par Mr. LIEVTAUD. à Paris. 8. Vol. 2. (*Nova editio reuisa ab Auctore.*)
- XIVSD. anatomie historique et pratique. Edition nouvelle augmentée. Par Mr. PORTAL. ibid. 8. Vol. 2.
- C. LINNAEI diss. inaug. de aphyteja. Resp. E. Actuario. Upsal. 4. c. f.
- XIVSD. *auserlesene Abhandlungen aus der Naturgeschichte, Physic und Arzneywissenschaft.* Leipzig. 8. m. K. (Est versio quarundam dissertationum ex Amoenitatibus Academicis.)
- Abhandlung vom Hornerzte, einer neuen Gattung Silbererzte, abgefasst von C. H. LOMMER.* ibid. 8. m. K.
- Tractatus de morbis cutaneis. Auctore A. C. LORRY. Paris. 4.
- Der Kukul oder des Herrn I. A. LOTTINGERS eigene Erfahrungen gegründete Nachrichten, über die Naturgeschichte dieses wunderbaren Vogels. Aus dem Französischen übersetzt.* Strasburg. 8. (Observationibus satis curiosis cuculi historia naturalis egregie illustratur. Versionem Germanicam Cl. HERRMANN Prof. Argentorat. curavit.)
- CHRIST. FRID. LVDWIG ep. gratul. de munimentis plantarum. Lips. 4.
- PETR. IO. DAN. LVTHERITZ ep. gratul. de corporis motu noxio digestionis adiumento. ib. 4.
- D. MAGENISE *Theorie der Entzündung aus Gründen und Erfahrungen. Aus dem Englischen übersetzt.* Göttingen. 8.
- A compleat treatise on perspective in theory and practice. By THOM. MALTON. Lond. fol.
- Nuova esposizione della vera struttura del cervello.

lo umano di VINCENZO MALVARNÉ. Turin. 8.
A new and complete treatise on the diseases of women. By H. MANNING. Edit. II. Lond. 8.

An enquiry into the nature, cause and cure of a singular disease of the eyes. By I. P. MARAT. Lond. 4.

EIVSD. An essay on gleans. ibid. 4.

EIVSD. de l'homme ou des principes et des loix, l'influence de l'ame sur le corps et du corps sur l'ame Tom. II. et III. à Amsterdam.

I. D. MARTINI diss. analeceta ad *Μιασματολογίαν* de primis morbosorum miasmatum originibus. Hal. 4.

F. H. W. MARTINI *Geschichte der Natur, in alphabetischer Ordnung*, 3. Band. Berlin. 8.

MARX von Eickeln, (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 450.)

H. G. G. VON MATTVSCHKA *flora Silesiaca, oder Verzeichniß der in Schlessien wildwachsenden Pflanzen, nebst einer umständlichen Beschreibung derselben, ihres Nutzens und Gebrauchs, sowohl in Absicht auf die Arznei als Haushaltungswissenschaft, 1ter Theil. Leipzig. 8.* (Haec flora multis ex causis laudem et plausum meretur. Nam prima est, quantum nobis constat, quae Germanico idiomate conscriptas definitiones specierum, et diligenter collecta synonyma Germanica provincialia continet. Deinde ipsae descriptiones sunt accuratae, nomen Latinum est Linneanum, atque icones Kniphofianae, Ludwigianae et Weinmannianae laudantur, vsusque pharmaceuticus ex LINNEI materia medica et oeconomicus simul notantur. Ordo caeterum est iuxta systema Linneanum. Primo hoc tomo priores 13 classes, a monandria ad polygamiam recensentur, atque numerus specierum est 422.)

Reliqua proxime.

Contenta

Contenta in hac parte.

I. Journal de medécine etc. Par ROUX Tom. XLV. et XLVI.	P. 387
II. Hortus Romanus. Tom. II. et III.	405
III. LUDWIG diff. de antherarum pulvere	411
IV. BERGIVS materia medica Tom. I.	412
V. Spécifique contre la goutte par Mr. EMERIGON	419
VI. STRACK de crusta lactea infantum cet.	421
VII. SCHILLING de lepra	424
VIII. Philosophical Transactions cet. Vol. LXV. et LXVI.	444
IX. DANIELS <i>Sammlung medicinischer Gutachten und Zeugnisse</i>	480
X. SCHRÖDER opuscula medica per ACKERMANN Vol. I.	53
XI. HARTMANN diff. de borace ammoniacali	51
XII. SCHÄFFERS <i>Abhandlung vom Mayemourmkä- fer wider den tollen Hundebiß</i>	492
XIII. Speculations and conjectures on the qualities of the nerves. By MUSGRAVE	494
XIV. A treatise on the medical qualities of mer- cury in three parts. By FALK	499
XV. SANDIFORT observationes anatomico patho- logicae Lib. II.	506
XVI. DELII primae lineae semiologiae pathologicae	510
XVII. SANDIFORT thesaurus dissertationum, pro- grammatum cet. Vol. III.	514
XVII. LEBERS <i>Vorlesungen über die Zergliederungs- kunst</i>	519
XIX. SCHREIBER <i>von venerischen Krankheiten, nebst einer neuen Heilungs - Methode</i>	52
XX. Nova physico medica	52
XXI. Continuatio indicis scriptorum physico medi- corum, quae anno 1775 prodierunt	52
XXII. Index scriptorum physico medicorum, quae anno 1776 prodierunt.	54

387
405
411
412
419
421
424
444
480
492
494
499
506
510
514
518
522
524
528
532
536
540

COMMENTARII
DE REBUS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XXIII. PARS IV.

LIPSIAE MDCCLXXX.

APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.

Venduntur etiam

54
Londini apud Fr. Elmsly. Edinburgi apud Io. Balfour. Lugd. Bat. apud
fratres Luchtmann. Parisiis apud Barroi senior. Venetiis apud Io. Bapt.
Pasquali. Milano apud Ios. Galeazzi. Augustae Taurinor. apud
Laurent. Giraud. Holmiae apud Magnum Sweterum.

COMMENTARI

DE REBUS

SCIENTIA NATURALI

Jos. Banks

Phi

Tr

I.

trig

ferr

neq

no

len

ana

aut

lae

ran

infl

per

qua

ster

tet

lari

cor

min

flex

I.

Philosophical Transactions, of the royal Society of London. Vol. LXVII. For the Year 1777. Part. I. et II. London. 1777. et 1778. tabb. aen. XX. pagg. 906. in 4to.

i. e.

Transfactiones philosophicae Vol. LXVII. Pars I. et II. ad annum 1777. et 1778.

Primae partis commentarii sunt:

Pars I.

1. **D**e femina, quae absque esu et potu viuebat, Au. p. 1.
ctore D. MACKENZIE. Cuius aetas erat

triginta et trium annorum, et in iuuentute plus semel epileptici conuulsionibus ea infestabatur, neque fluxum menstruum rite experiebatur. Anno aetatis suae 28 febre afficiebatur, post quam lente reconualescebat, atque subito in plenam anaesthesium, vt neque mouere se, neque cibum aut potum capere posset, incidebat. Maxillae clausae, ne maxima quidem vi aperiri poterant. Subinde tamen cochlearia nonnulla potus instillare ei poterant parentes. Atque hoc modo per quatuor fere annos continuabat, neque quicquam nisi nonnullas vrinae guttas excernebat. Noster eam disquirens, in lectu immobilem, quasi tetano infectam, inuenit, pulsu distincto et regulari, debili et paruo, facie satis alacri nec pallida, corporeque adhuc et artubus satis carnosus, abdomine tamen tumido, musculisque tensis, genubus flexis, atque strictis. Multum et quiete dormiebat.

Oo 2

Quin-

Quinque annis præteritis, erecta sedere et nere poterat, parumque cibi et potus assumebat, eam fere quantitatem, qua ad nutritionem infantis bienis opus erat. Oculi tum torui atque sub os frontis versi erant, atque toto corpore exhausta et marcida erat. Quae quidem relatio octo testibus oculatis confirmatur.

p. 12.

2. *De utili lotione et frictione trunci arborum, ad promouendum annuum incrementum, ex litteris Cl. MARSHAM.* Verno tempore, incremento auctis gemmis, scopis setaceis aqua madefactis truncum lauauit et fricuit, donec algis et muscis liberatus esset, deinde frictionem hanc humidam lanugineo panno continuabat et quidem ter aut quinquies per septimanam si sicca esset tempestas. Inde euenit, vt lota sic arbor duplo maius caperet incrementum ea arbore, quam non fricaret. At vero, etsi celerius incrementum hac lotionem et frictionem effici concedamus, multum tamen dubitamus, fore vt operae pretio fructus satis respondeant.

3. *De sexu Apium atque propagationis ratione obseruata, Auctore IO. DEBRAW.* Confirmat Auctor ea, quae Cl. SCHIRACH *) de sexu apium detexit, quibus omnes apes operarias esse feminini sexus, non satis nutritas, atque ex ouis quibuslibet, si laruae satis nutrantur, fieri reginam s. apem feminam proliferam constat. Auctor, se eadem experimenta duobus annis ante Cl. SCHIRACH instituisse ait. Experimentis etiam probat, mares esse sic dictos fucos, negante quamuis SCHIRACHIO; sicque Maraldianam **) coniecturam confirmat.

Com-

*) in libro, cui titulus: *Erläuterung der Kunst junge Bienenschwärme oder Abläger zu erzielen.* Budissin. 1770. 8.

**) vid. eius obs. in *Mém. de l'acad. des Scienc. à Paris.* 1712. p. 333.

Commendat itaque Anglis culturam apum, atque Schirachianam methodum noua examina arte parandi, optatque vt SCHIRACHII liber in Anglicam linguam vertatur.

4. *De imagine COPERNICI ad Societatem Regiam missa*, a D. WOLF. p. 33.

5. *Relatio itineris in Africam a Capite bonae spei et descriptio noui Cuculi*, Auctore D. ANDREA SPARRMAN. Iter hoc instituit nimis sicco tempore, quo omnes fere plantae periere, exceptis paucis siluestribus, inter quas etiam nonnullae nouae reperiuntur, ne a THUNBERGIO quidem in Flora Capensi descriptae, quas alio tempore describet Auctor. Animalia contra plura vidit, atque in itinere 100 milliaria longius, quam ante eum Germanus quidam, porrexit. *Bouem Bubalin* Africanum a *Bifonte* Americano non differre putat; et *Vierram Putorium* hic vidit, quem BUFFONVS in America sola habitare perhibet. *Manatum* viuum cepit.

Promittit, se obseruationes de Hottentotis, et historia naturali Elephantis et Rhinocerotis publici iuris esse facturum.

Nouam speciem *Cuculi indicatorem* nominat, quoniam hominibus atque vrsi speciei indicat examina apium siluestrium voce repetita *cherr, cherr*; etenim melle lubenter vescitur, cuius portio ei ab hominibus etiam relinquitur. *Minor* est Cuculo Europaeo, atque differt colore albo subtile, cauda cuneiformi, *rectricibus* extimis albis, interioribus aeruginoso fuscis. p. 43.

6. *Experimenta electrica noua*, Auctore TIBERIO CAVALLO. Primo instrumentum describit, quo atmosphaerae electricitatem dimensus est, obseruatio-

seruationesque quotidianas a 27 Septembri vsque ad 19 Dec. 1776 narrat. Tum sequuntur experimenta facta cum tubo hermetice occluso, in cuius cauitate mercurius inclusus erat.

P. 56.

7. *Tertius tractatus de actiniis*, Auctore Cl. DICQVEMARE *). Persequitur experimenta de generatione quartae speciei: ea, cum se contraheret, in vasis latere post se reliquit paruum portionem, quam rudimentum nouae actiniae esse exinde coniciebat, quod actinia eadem in baseos parte singulari ratione se extenderat. Quatuor diebus praegressis haec portio se valde contrahebat et dilatabat, sequenti die se loco mouebat, atque elapsis adhuc septem diebus os et artus conspiciebantur. Mense praeterito plica corporis formabatur, atque similis omnino, artubus exceptis, actinia enascebatur. Exinde sequi videtur Cl. Auctori, actinias esse vera animalia, quae gemmis se propagent.

p. 66.

Arte etiam basin Actiniae in decem partes se-
cuit, atque ex singula parte integra Actinia enata
est. Notatu dignum videtur, quod, si portiones
dissectae magnae essent, etiam actiniae magnae orie-
bantur. Si igitur haec multiplicatio vi germinis
aut oui fieret, partes includentes et fibrae vicinae
non deberent partem animalis constituere. Et
igitur haec propagandi ratio theoriae ouorum con-
traria videtur: aliae obseruationes tamen eidem
conueniunt.

Obseruauit etiam ex portionibus, quae natural-
iter separantur, interdum nasci duas Actinias, quae
nonnunquam iunctae manerent, dum aliae a se inui-
cem separabantur. Num itaque duo germina in istis
portionibus reconduntur? aut sit hoc absque ger-
minibus aut ouis? Plures quaestiones de principio
vitae

*) vid. supra. p. 451.

vitalis in partibus his relictis mouet, atque forte in materia gelatinosa illud residere coniicit. Plura in posterum obseruationibus se detecturum esse sperat.

3. *Experimenta et obseruata electrica*, Auctore P. 85.

GVILIELMO HENLY. Quum experientia constaret, corpora tinctura nigra, quae ex fuligine et gummi parata esset, et pice aut oleo oblinita a fulmine secura reddi, eisdem effectus artificiali electricitate produci annisus est Cl. Auctor. Postea P. 94. electricitatem chocolatae electrometro et Lugdunensi vacuo disquisiuit, eamque positiuam esse, atque si imminuatur, iterum fusione in oleo oliuarum restaurari inuenit. Coniicit igitur, cum oleum multum phlogisti contineat, inter electricam materiam et phlogiston magnam esse affinitatem, si non sint vnum idemque.

Proponit deinde Cl. Auctor noua experimen- P. 98.

ta electrica tabulis vitreis Norimbergicis instituta, quibus Frankliniana de electricitate theoria egregie illustratur. Sequuntur experimenta TIBERII P. 116. CAVALLO cum machina Cl. VOLTAE: denique subiungitur catalogus corporum mineralium, animalium et vegetabilium, quae si bacillo ex sigillatoria cera facto affiguntur, atque cum panno lanugineo, aut serico albo fricantur, electricitatem vel negatiuam vel positiuam offerunt. Ex quibus patet electricitatem esse in omnibus fere corporibus, facile excitari, semper agere, atque eius actionem in omnibus naturae operationibus maxime esse necessariam et utilem. Igitur electricitatem considerat tamquam purum, aethereum, elementarem ignem, qui omnibus corporibus inhaereat, atque cum terrea aut alia basi intime sit connexus, atque in quiete maneat, donec motu aut frictione excitetur. Inest etiam vegetabilibus, atque exinde cum eorum oleo

extrahitur; fermentatione, efferuescentia et putredine forma phlogisticorum vaporum auolat: destillatione cum ardenti spiritu transcendit. Quod ut probaret lignum furno siccatum fricuit et electricum inuenit. Idemque comprobatur, si electricitas et ignis secum comparantur. Quae quidem cuncta obseruatis et testimoniis illustrantur.

P. 144. 9. *Excerptum ex litteris Cl. IO. STRANGE, et litterae a Cl. TOALDO de reciproco aestu maris Veneti.* IANVM PLANCVM in *Specimine reciproci aestus in mari supero*, recuso Romae 1760, errasse, qui aestum maris sequi cursum potius solis, quam lunae tradiderit, a Cl. TOALDO docetur: causa enim erroris fuit haec: aestus maiores contingunt circa nouam plenamque lunam: horum accessuum horarum a lunae transitu per meridianum, isque ipsarum a transitu solis per eundem circulum distat. Cl. TOALDO autem probat, aestum maris, ut alibi, ita Venetiis, regi a motu lunae.

P. 149. Altitudo aestus maxima in toto Adriatico circa Syzygias obseruatur, tuncque aquae crescunt ad tres pedes Venetos, raro ad quatuor aut quinque, rarissime sex, mari irato ac procelloso. Circa solstitium hibernum maximi aestus contingunt, quod a vicinia maiore solis, in fine Decembris ad perigaeum delapsi, deriuat. Quae de circulari aquarum in Adriatico mari fluxu, cum MONTANARIO, PLANCO et aliis consentientia, monet, omittimus. Subiungit conclusa ex his obseruationibus, quae doctrinam NEWTONI de aestu maritimo mirifice illustrant.

P. 162. 10. *Litterae Cl. PETRI WARGENTIN, quibus differentia inter meridianum et Grenouicensem ex comparatione obseruationum primi satellitis Iouis, in obserua-*

seruatoriis praecipuis per decem annos institutorum
definitur.

11. *Methodus inueniendi Valorem infinitae se-* p. 187.
rii quantitatum decreſcentium, Auctore FRANC. MA-
SERES.

12. *Verſio loci ex libro Arabico* EBN YOVNES p. 231.
de eclipsi ſolari, Auctore GEORG. COSTARD.

13. *Obſeruationes ſuper annua euaporatione.* p. 242.
Liverpooli in Lancaſhire, Auctore Cl. DOBSON.
Quotidie obſeruatis pluuiæ, vento, aëris temperatu-
ra atque euaporatione per ſeriem quinque anno-
rum, apparuit, quantitatem pluuiæ non eſſe certum
indicem humiditatis aut ſiccitatis atmophærae, ſed
potius euaporationem. Etenim pluuiæ copioſiori,
aëris temperies eadem erat, quæ cum duplo minor
eſſet quantitas pluuiæ.

14. *De hominibus, qui colores non diſtingue-* p. 252.
re potuerunt, relatio Auctore IOS. HVDART.
Harris, qui cum quatuor annos ætate eſſet, pri-
mo ſenſit, alios qualitatem quandam corporum
animaduertere, quam ipſe in iis non videret. Fi-
guram autem dignoſcere poterat. Album colo-
rem quidem a nigro diſtinxit, ſed coniectura tan-
tum. Cum Noſter eum in diſtinguendis colori-
bus inſtrueret, tandem aliquam differentiam anim-
aduertit, ſed ſemper hæſitauit, et colores com-
miſcuit.

15. *Noua theoria rotatorii motus corporum, vi-* p. 266.
ribus hunc motum turbantibus affectorum, Auctore
JO. LANDEN.

p. 296. 16. *Regulae massam metallinam ad reflectentia
telescopia aptissimam conficiendi, cum descriptione ra-
tionis, qua politura atque vera parabolica curvatura
in magno speculo conquiratur*, Auctore IO. MVDGE.
Proportio stanni ad cuprum ea durissimam et opti-
mam dat compositionem, qua $14\frac{1}{2}$ vnciae stanni
ad duas libras cupri adhibentur.

p. 350. 17. *Epitome indicis observationum barometro
thermometro, hydrometro Lyndoni in Rutlandia
1776, a THOMA BARKER institutarum.*

p. 353. 18. *Epitome diarii meteorologici in annum 1776,
Bristoli habiti a SAMVELE FARR.*

Pars II. Altera in parte continentur sequentes tractatus:

p. 385. 19. *Relatio de monte quondam igniuomo prope
ab Inuernefs, Auctore THOM. WEST.* Nominatur
ab incolis mons Petri, in summitate eius, vestigia,
eum quondam igniuomum fuisse, ex lapidibus, la-
vae similes, reperiuntur: craterem tamen inue-
nire non potuit Cl. Auctor.

p. 388. 20. *Experimenta electrica atque correctio Can-
toniani electrometri, Auctore TIBERIO CAVALLO.*
Priora cum electricitatis perpetuae machina sunt
instituta, deinde colores varios electricis ictibus
mutavit; correctumque electrometrum icone illu-
stravit.

p. 401. 21. *Barometricae observationes in profundita-
te fodinarum in Hercynia institutae, Auctore IO. AN-
DREA DE LVC.*

22. *Vniuersales mathematicae regulae ad pro- p. 450.*
portiones generatim aestimandas, Auctore IAC.
 GLENIE.

23. *Morbus Annae Davenport, Auctore FIEL- P. 458.*
 DING BEST FYNNEY, Chirurgo. Erat illa annos
 nata viginti et vnum, atque ad quintum vsque aeta-
 tis annum sanitate optima fruebatur, a quo tempo-
 re valetudinaria, et subinde colicis doloribus, prae-
 fertim si acidis vescebatur, obnoxia erat. Ante an-
 num in dextro latere abdominis, supra inguinibus,
 tumorem animaduertit, qui, si ea femur extendere
 annitebatur, vehementes dolores excitabat, vt igi-
 tur genua versus pectus contrahere cogeretur.
 Noster eam tum emaciatam, vehementi siti, et ap-
 petitu prostrato affectam inuenit: eique corticis
 Peruuiani puluerem in rubro vino singulis quatuor
 horis praescripsit, atque cum iam tumorem in sup-
 purationem verti sentiret, maturantia externe im-
 poni iussit. Abscessum deinde iuxta os ilium
 incidit, atque altero versus vertebrae intra co-
 stas spurias et os ilium formato, eum etiam ape-
 ruit. Aliquot diebus elapsis integumenta abdomi-
 nis gangraenosa apparuerunt: Ideoque corticem
 externe et interne copiose dedit: Externe quidem
 hoc modo, R. Tinct. cort. Peruv. simpl. ℥ij. Tinct.
 myrrh. comp. ℥j. Spir. sal. Ammon. et Mell. Aegypt.
 aa. ℥ss. M. fiat embrocat. et R. Faec. Cerevis. acid.
 ℔j. Farin. avenac. q. s. coque ad consistentiam Cata-
 plasmatis et adde Pulv. Cort. Peruv. ℥j. Ol. Oliv.
 rec. ℥jv. M. F. cataplasma. Hoc adhibito gangrae-
 na sistebatur; sed euacuatio magna in copia conti-
 nuabat, vt aegra de vita periclitaretur. Mense prae-
 terito nouus abscessus profundius, versus dextram
 inguinis partem oriebatur, qui emollientibus tra-
 ctatus sponte se aperuit, atque ex quo alienum
 corpus,

corpus, satis singulare exemit, quod hic icone est delineatum. Nucleum ligneum habebat, qui massa carnea erat obductus: Residebat in appendice vermiformi intestini coeci atque crassior pars cum peritonaeo cohaesit. Hoc igitur exemto, faeces subinde per vulnus excernebantur, illud tamen aptis medicaminibus adhibitis sensim imminuebatur, atque aegra sanitati restituebatur. Videtur nucleus is iam a quinto aetatis anno intra corpus latuisse.

- P. 465. 25. *De regno Tibetano relatio, litterae a Cl. IO. STEWART. Magis politicam, quam naturalem historiam spectant.*
- P. 493. 26. *De gradu et quantitate venti, qui ad movendas machinas pneumaticas maiores requiritur, Auctore IO. STEDMANN.*
- P. 504. 27. *Descriptio Cinchonae Iamaicensis f. C. caribaeae LINN. Auctore GVIL. WRIGHT. Dicitur etiam Arbor corticis Iesuitarum, atque nascitur in petroso solo. In febribus remittentibus eius vsum maxime expertus est. Viditque corticem ventriculum rōborare, vomitum et nauseam impedire, mōrbidos humores in primis viis corrigere. Icon et descriptio egregiae adduntur.*
- P. 507. 28. *Descriptio et vsum Geoffraeae inermis Iamaicensis (Cabbagebarktree), Auctore EODEM. Pertinet ad Flores papilionaceos, drupiferos. Drupa enim subouata magna nucem includit subouatam, subligneam. Folia habet opposita ternata oblongo ouata, acuminata. Affinis est Geoffraeae spinosae LINN. Icon eius egregia datur. Lignum huius arboris satis durum est: praecipue eius cortex in vsum ducitur, qui extus cinereus, intus niger*

ger et sulcatus est. Recens cortex saporem mucilagineum dulcem offert: eius odor fere ingratus est. PETER DVGVID eius primus in tentaminibus Edinburgensibus physicis. Vol. II. meminit. Noster eius vim anthelminthicam experimentis agnovit, eumque in decocto, syrupo, pulvere, et extracto exhibuit. Narcoticos etiam, et fortiter purgantes habet effectus, ideoque parva in dosi primum exhiberi debet.

29. *Observationes in Sabaudia factae, ut altitudo montium barometro definiatur, quibus methodus Cl. DE LVC *) in examen vocatur, Auctore GEORG. SHVCKBVRGH.*

30. *Relatio de Observatorio Braminorum in Benaria, Auctore ROB. BARKER.*

31. *Relatio de morbo Doctoris MACY, et de viris, quae in demortuo corpore animadvertiebantur, Auctoribus D. HUNTER et HENR. WATSON.* Duabus septimanis ante mortem vehementi opprimente dolore in regione ventriculi adoriebatur, qui vena secta quidem remittebat, sed plane tamen non evanuit. Opio diu usus erat; cum vero ab eius usu desisteret, perpetuo tussi infestabatur. De dolore et vehemente alui fluxu conquerebatur, atque fistula ani cum prolapsu intestini recti infestabatur. Medici palliativam tantum opem restare putarunt: aeger ipse opio iterum utebatur.

Mortuo aegro, cor et pulmones integra, ut et intestina tenuia sana reperiiebantur, intestina autem crassa, praesertim colon, distenta, inflammata, atque

*) In libro *Recherches sur les Modifications de l'Atmosphere.*

atque vlceribus exesa erant : intestinum rectum contractum et liuidum. In pericardio parua portio purulentae materiae.

- P. 614. 32. *Experimenta antlia pneumatica iuxta SMEATONI principia facta et comparata cum iisdem antlia vulgari institutis*, Auctore EDW. NAIRNE.
- P. 649. 33. *De cultura Bromeliae Ananae, excerptum ex litteris Cl. GVIL. BASTARD.* Describitur ratio, qua magna satis aquae calidae copia, simul cum calido aëre ad radices ferantur.
- P. 653. 34. *Experimenta in Britannia instituta, ut regulae altitudines ope barometri metiendi obtineantur*, Auctore COL. GVIL. ROY. Nouum instrumentum, quod Monometrum dixit, atque tabula Geographica delineata sunt.
- P. 789. 35. *De nouo micrometro et megametro*, Auctore Cl. BOSCOVICH.
- P. 799. 36. *De nouo instrumento metiendi minores angulos, quod prismatici Micrometri nomine insignitur*, a Cl. NEVIL MASKELYNE.
- P. 816. 37. *Relatio de experimentis, iussu Societatis Regiae ad definienda puncta fixa thermometrorum institutis, atque de iis, quae praecauenda sunt eadem instituendo.*

II.

Hortus Romanus, secundum systema I. P. TOURNEFORTII a NICOL. MARTELLIO Aquilano Medico Doctore Linnaeanis characteribus expositus; adiectis singularum plantarum analysi ac viribus. Species suppeditabat ac describebat LIBERATVS SABBATI Mevanias eiusdem horti custos et chirurgiae Professor. Accedunt tabulae centum propriis plantarum coloribus expressae. Tom. IV. Romae MDCCLXXVI. Sumpt. Bouchard et Gravier. Ex typographia Pauli Funchi. Tom. V. ibid. MDCCLXXVIII. fol. tab. aen. centum.

Insunt volumini quarto classis V. nec non VI. Tournefortianae indiuidua; in quibus plantae cruciformi rosaceoque flore continentur. Classes modo nominatae ita nobis videntur exstructae, ut una alteraque, forsan leuiore, emendatione egere videantur. Huius asserti illustrandi causa sect. VI. VIII. IX. classis V. Sect. I. et genus 11. 12. Sect. II. class. VI. adducere liceat. Retinuerunt tamen in plurimis locis a TOURNEFORTIO receptam distributionem, quae, uti modo diximus, aliqua ex parte nobis videretur corrigenda.

Sufficiant haec de methodo in libro recepta, videamus potius plantas hic depictas. Rariores quae nobis lustrantibus se obtulerunt, sunt Clypeola Ionthlaspi? tab. 1. Myagrurn perfoliatum, tab. 3. Vella annua tab. 8. Clypeola maritima t. 19. Alyssum vtriculatum t. 20. Ricotia Aegyptiaca t. 22. Cheiranthus tricuspидatus t. 23. Sisymbrium tenuifolium? et polyceratium t. 34. 38. Hypecoum pro-

*) Antecedentes tomos vid. supra. p. 505.

procumbens t. 45. *Cleome spinosa* t. 47. *Bunias crucago* et *cakile* tab. 48. 49. *Amaranthus spinosus* tab. 53. *Portulaca pilosa*, et *racemosa* tab. 60. 61. *Argemone Mexicana* t. 65. *Podophyllum peltatum* t. 67. huius foliola sunt emarginata, *Cactus opuntia*, *Tuna* tab. 68. 69. posterioris flos priori pallidior, *Passiflora coerulea*, minima, *laurifolia* tab. 70 - 72. vtrum posteriorem recte definiuerimus, dubii sumus, inuolucro enim pentaphyllo a Linneana descriptione differt; foliis vero simplicibus a *P. Murucua* LINN. cui circa stylum posita similis est, campanula; germenque ad basin styli adfidere videtur. *Cistus laeuiques* t. 79. *Alisma flaua* t. 92. vt PLUMIERII subscriptum synonymon nobis suadet, vel parum ab *Alisma plantagine aquatica* differt, vel cum eadem est commixta. *Corchorus olitorius*? *hirsutus*, *siliquosus* t. 95 - 97.

Enumeratis iis, quae apud nos minus frequenter coluntur, plantarum familiis, ad indicandas eas stirpes properamus, quarum figurae exhibitae, a natura paululum recessisse sunt visae. Ad has referendi sunt *Iberidis amarae* tab. 7. flores grisei pedunculique omissi. *Cochlearia glastifolia* et *officinalis*, *Lepidium*que *graminifolium* t. 12 - 14. quibus in singulis floribus stamina tributa sunt quatuor; silentio praeterimus reliquas *tetradynamicas*, quibus loco sex staminum quatuor sunt concessa, quod a tabula 15 - 22. vsque aliisque in locis saepius factum est. *Dentariae pentaphyllae* t. 30. folia superiora quinata esse deberent; *Raphanus raphanistrum* t. 43. foliis profundius incis, floribus maioribus, siliquis maioribus angustioribus antice compressis a naturali forma abhorret; in *Myagro perenni* t. 44. sinus foliorum sunt neglecti; *Potamogeton crispum* t. 51. ab imperito facile pro *monoico* haberi posset, cum inferiores verticilli deflorati femineis

femineis valde analogi, superiores vero, florentes, masculis consentanei videantur, certe eodem modo haec in Myriophyllo spicato florum diuersitas in tabula antecedente erat depicta; Paris quadrifolia tab. 52. destituitur staminibus tribus, eius baccae maturitate fiunt nigrae; Droserae rotundifoliae t. 76. modo orbiculata, modo oblonga data sunt folia, pili foliorum marginales rubri minus eleganter picti, omnesque plantae partes nobis iusto maiores videntur; Parnassiam palustrem t. 77. pictam, vix unquam caulibus foliosis infimis vidimus, nostra enim semper scapis unifoliis erectis gaudebat, de nectariis negligenter pictis nil dicamus; Cisti heliantheri t. 78. stamina colore subrufo spurcata naturae prorsus non conueniunt; neque Pyrolae rotundifoliae t. 91. color naturae respondet.

Paucissimis de synonymia videamus. Thlaspi aruense perfoliatum maius BAVH. tab. 6. Thlaspi aruense vaccariae incano folio maius B. Pin. 106. seu Thlaspi campestre LINNEI esse videtur. Cardamine pratensis t. 31, quae est Nasturtium pratense magno flore BAVH. Pin. 104, male pro Nasturtio aquatico supino BAVH. habetur. Argemone armeniaca etc. t. 66. est Papauer argemone LINNEI, quod ex capsula atque ex calycis petalorumque numero facile potuisset dignosci. Non optimo iure Hypericum t. 90, quod nobis hirsutum esse videtur, ab Editoribus Ascyrum magno flore B. Pin., quod est Hypericum Ascyrum LINN., nominatur. Nigella damascena t. 94. non nominanda fuisset Nigella aruensis cornuta BAVH. Omittimus plures synonymicos errores.

Iam superest, vt de combinatione generum TOURNEFORTIO distinctorum a Cll. Editoribus sus-
Tom. XXIII. Pars IV. Pp cepta,

cepta, aliquid dicamus. Cramben et Sinapistrum, Rapam et Napum nimirum coniunxerunt, reliqua vero genera nimis affinia, LINNEI obseruationibus vnita, coniungi non posse putarunt. Genera varia, vt Amaranthi, et Iunci ad alias, nimirum ad apetalorum classes, merito amandarunt.

De qualitatum viriumque scrutinio, in quo Cl. GEOFFROY, maxima ex parte sunt secuti, hoc notamus, quod negent Nostri Portulacae lac cogendi effectus, cum multum olei, phlegmatis, parumque salis contineat.

Vol. V. Transimus iam ad quintae centuriae disquisitionem, in qua icones plantarum ex classibus Tournefortianis VI, quam in antecedente volumine tractare inceperant, et VII. petitarum, reperiuntur. Classis VII. huius voluminis *plantas flore polypetalo rosaceo umbellato* complectitur.

Rariores plantae, quae nobis se obtulerunt sunt: Salsola altissima tab. 1. Trianthema monogyna tab. 2. S. N. 342. pictoris negligentia deformis reddita; Cactus triangularis tab. 3. 4. Cusfaea viscosissima IACQVINI t. 5. Color naturalis obscurior, capsula a latere non tam picta, quam potius colore est inquinata; Garidella nigellastrum t. 6. Riuiua humilis canescens t. 7. Capparis spinosa inermis t. 8. Semperuiuum arachnoideum, et arboreum t. 9. 11. prius caret foliorum lanugine. Portulaca anacampseros tab. 13. Fagonia cretica t. 16. Tribulus terrestris t. 17. Folia huius plantae pinnata a pictore in integra saepius sunt mutata. Geranium inquinans t. 22. iusto pallidius pictum, stamina conspici possunt nulla; Anemone coronaria t. 33. 34. Anemone latifolia faniculae folio C. B. t. 35. et Pulsatilla foliis trifidis dentatis, flore incarnato

nato pleno BVRM. tab. 36. quas LINNEVS ignorare videtur; Clematis vitalba, et integrifolia tab. 40-42. Potentilla supina tab. 47. Phytolacca decandra tab. 51. hanc staminibus destitutam, facile quis, reliquos characteres minus sedulo inuestigans, pro P. dioica habere posset; Aralia racemosa t. 52. Asparagus aphyllus t. 53. Medeola asparagoides t. 54. Lagoecia cuminoides t. 55. Agrimonia agrimonoides t. 58. Oenothera mollissima t. 60. Bubon macedonicum t. 68. Pimpinella anisum t. 69. Bunium bulbocastanum t. 73. Bupleurum odontites, et fruticosum t. 79. 80. Athamanta Meum t. 82. Oenanthe apii folio C. B. t. 84. quam definire non potuimus; Smyrnum olusatrum t. 91. Crithmum maritimum t. 94. Oreoselinum apii folio minus. I. R. H. t. 97. nobis incognitum mansit.

Neque in hoc volumine defunt, negligentiae pictoriae testimonia; quorsum pertinet Spiraea vlmaria tab. 14. cuius cyma a pictore est spurcata; caeruleum Geranii tristis t. 23. scapum sumus mirati; Veratrum nigrum t. 29. ob florum colorem dilutiorem. Caltha palustris t. 30. partim ob colorem nimis pallidum, partim ob scapum erectum nudum; Ranunculus Ficaria t. 37. ob habitum iusto maiorem, caulem erectum, colorem dilutum, pictorisque in pingendo negligentiam; Circaeae lutetianae t. 56. grisei flores; Agrimonia Eupatoria t. 57. colore spurcato, Ammi maius t. 65. ob herbae colorem obscuriorem. Plantarum vero umbelliferarum vix vlla est, cuius forma ita est depicta, vt naturali habitui prorsus conueniat.

Errarunt vel in hoc tomo, in subscriptis plantarum synonymis; sic defloratum Spiraeae Vlmariae ramum t. 15. pro Spiraea Arunco habuerunt;

Gauram Linnei t. 61. Oenotheram nominarunt Aethusa Cynapium t. 72. male dicta est Phellandrium seu Cicutaria palustris C. B., Sium t. 75. quod nobis nodiflorum LINN. esse videtur, male cum Siculatifolio seu Apio palustri foliis oblongis C. B. confunditur. Myrrhis TOURNEFORTII male Scandiaci LINN. annumeratur.

In expositione virium, laudatur sedi acris facultas incidens, vomitoria, diuretica in quartana scorbuto, hydropo; Geum urbanum in dysenteria et variolis commendatur; Actaeam inusitatam, seu heroicam esse in asthenia virginica affirmatur.

Pertractauimus iam singula, quae adhuc prodierunt, splendidi huius operis volumina, et quosdam indicauimus errores, hoc voto, ut in posterum similes euitarentur.

III.

Chymie experimentale & raisonnée par M. BAYME. Tom. III. à Paris, 1773. 8. c. in vniuers. 1 alph. 23 plag.

i. e.

Chemia experimentalis et rationalis, Auctore Cl. BAYMÉ. Vol. III. etc. *).

Argentum nonnunquam salinarum forte partium adularum admixtione volatile redditur. Fulgini in moneta Parisina haud parum huius metallica inhaesisse visum est. Quin adeo teste Cl. LEWIS illud interdum violento igne vstum disploditur quae et crepat, aliqua simul ex parte in auras auolans. D'ARCETO in globis porcellaneis inclusum argentum vehementissimo igne calcinari posse rato, vtriusque

*) vid. supra. p. 211.

vitriolicum forte acidum imposuit porcellaneae massae
inhaerens, cuius efficacia metallum corrosum fuit.
Noster nunquam argentum igne destrui expertus
est. Vitriolicum acidum aliquam phlogisti particu-
lam argento subtrahit: destillatione enim ex hac
solutione acidum sulphureum elicitur. Et ex vi-
triolo lunari argentum sola quidem fusione excitari
potest, ita tamen, ut de pristino pondere quidpiam
perdatur, quod contra, si tantillum inflammabilis
materiei adieceris, non facile desiderabitur.

Luna cornea aqua soluta semper in fundo va- p. 29.
pulis pulverem aliquem albicantem relinquit, quem
purum acidoque per aquam orbatum argentum esse,
satis demonstrat. Igne sublimatorio aliqua lunae
corneae pars attollitur, ita tamen, ut simul acidum
a metallo sensim secedat. Ex solutione vitrioli lu-
naris, affuso acido salis, luna cornea fundum petit.
Quatuor salis lixiui partibus opus est, ut absque
ulla iactura argentum ex luna cornea resuscitetur.
Humida via, ut vulgo vocant, luna cornea non re-
soluitur, nisi et ipsa, et alcalinus sal aqua solutus pri-
mum fuerit. Ex nitrosa solutione salis medii arse-
nicalis ope deturbari argentum potest, sic ut arseni-
cum argento, sal lixiuus autem acido nitroso nunc
maritetur.

Arboris Dianae vegetationem ita fieri Noster p. 40.
consent, ut mercurius amalgamatis solutionibus mer-
curii argentique commixtis inditi, ex hac solutione
argentum deliciat, atque sic crystallisationi occasio-
nem suppeditet.

In *cupellatione* s. exploratione Argenti a ni-
cui plumbi additione sedulo abstinendum est; alias
argenti globuli multi per scorias dispersi deli-
cescunt, tentaminisque fides anceps inde redditur.
Circumspici etiam debet, ne stannum forte plum-
bo insit. Damna ex eiusmodi miscela facile oriun-
da

da duplici ratione corrigere docuit Cl. GRASSE. Vbi nempe id animaduverteris, aut martis limaturæ testæ docimasticæ inspergenda est, quæ cum stanno coeat, et ad bras vasis sic reiciatur; aut mercurius sublimatus corrosius repetitis vicibus addendus, quo fit, vt et hydrargyrum et stannum acidum salis obnuptum in auras auolet.

p. 70. Ex solutione auri cum aqua regis parata sub destillatione primum transit in recipulum acidum nitri, relicta auri in acido salis solutione, vnde apparet, auri arctiorem esse cum acido salino, quam cum nitroso, necessitudinem. Potest adeo solutio illa salina absque auri separatione, aqua dilui.

p. 77. Aurum fulminans coctione in aqua non destruitur, etsi hoc fiat, si ex aqua communi coquitur. Displosionem illius super igne, a sulphure nitroso vna cum auro ex solutione delapso, repetendam esse Noster existimauerat, donec BERGMANNI testimonio, absque nitroso acido fulminans aurum fieri posse edoctus, consilium mutauit.

p. 85. Purpura mineralis vulgo ad encaustica operam pingenda vasa porcellanea usurpari solita, colore sordidiusculum vitris conciliat, vtpote multa stanno calce abundans. Praeferendam itaque huic esse calcem auri ex solutione sua per alcalinum aut fixum cum liquorem secretam Noster existimat, dummodo facilis huius calcis reductio molestias non crearet. Eas tamen euitari posse docet, si auri solutionem parum tantummodo solutionis stanni adstilletur, et purpura mineralis deinceps ex liquore mixto.

p. 105. per alcalinum liquorem deturbetur. Commodum etiam purpuræ mineralis loco calx auri digestionem huius metalli cum hydrargyro parata adhiberi potest.

p. 122. Platina Europaeis primum innotuit ex vobis observationibus et experimentis, quæ Transilvanica actione

actionibus Philosophicis A. 1749 et 50. inferi curavit. Post hunc SCHEFFERVS, LEWIS, MARGGRA-
FIVS, tandemque Noster cum MACQVERO in huius
metalli naturam inquisuerunt. Platinae, quae in
nostras regiones deportatur, quaeque in granula di-
visa esse solet, auri mercuriique globuli, nec parum
martialis sabuli intermixtum est. Igne per se et
sine additamentis fundi nequit, a radiis solaribus
tamen domatur, ita, vt in foco speculi ardentis, mi-
nuto temporis primo praeterlapso lique scat, nec ta-
men in terram sic liquata decidat, vtpote statim atque
a foco recedit, consolidari rursus solita. Potest sic
fusa mallei ictibus insigniter attenuari et extendi.

Ex solutione platinae alcali fixum puluerem p. 138.
deicit, qui, quo plus alcalini liquoris adsperseris,
eo pallidius flauescit. Etenim non pura platinae
calx praecipitatur, sed sale platinae commixta. Sal
istud difficulter se dirimi patitur, ita, vt repetitis de-
mum lauationibus cum alcalino liquore institutis,
acidum a calce metallica secedat. Sal platinae,
quod ex solutione huius metalli alcalino volatili li-
quore mixta decidit, super igne non detonat. Nulla
platinae calx vitris aut vasis porcellaneis tingendis
accommodata est; semper enim ignis violentia me-
tallum inde restituitur. Caeterum difficillima est
platinae ex calce sua reductio, et vix vnquam ita
votis respondet, vt in solidam massam illa coeat.
Speculi ardentis ope metallicam primum, dein vitri
opaci fusci speciem induere visa est.

Aurum platina adulteratum esse facili et ex-p. 150.
pedito experimento cognosces, vbi solutioni auri
sal ammoniacum solutum affuderis. Platina enim,
auro prorsus intacto sic fundum petet. At contra,
vbi parum auri platinae inhaeret, huius miscelae
argumentum habebis in puluere fusco, qui ex me-
talli istius mixti solutione adiecto vitriolo martis

praecipitatur. Ab auro enim pulvis iste proficiscitur, cum quippe platinam deicere vitriolum martis nequeat. Manifestatur etiam auri in platina praesentia eo, quod solutio stanni auriferae platinae solutioni adpersa statim purpureo colore tingatur, cum contra purae platinae solutio hac ratione explorata fuscum aut lateritium pulverem dimittere soleat.

p. 161. Hepar sulphuris, perinde ac nitrum vstione simultanea aliquam platinae partem solvunt. Idem metallum regulo antimonii, zinco, bismutho et stanno facile iungi se patitur. Videtur adeo aliqua platinae cum stanno conflatae portio acido salis solui posse. Prompta eiusdem cum plumbo est colliquatio, miscela eo fragiliore et duriore inde prodiente, quo maius platinae pondus additum fuerit. Cupellatione metalla sic mixta a se inuicem separantur, ita tamen, ut platina semper aliquam plumbi particulam pertinacissime in se retineat, indeque pondere augeatur. Vehementissimo tamen igne torta platina nullum, certe paucum plumbum retinet; quin potius, ut Nostrum experimenta docuerunt, mollior ductiliorque hoc labore redditur. Cum ferro fuso facile conflatur, nascente inde durissimo metalli genere. Cupro quoque et argento martari potest, huic tamen paullo difficilior. Omnium lubentissime vero cum auro miscetur, ita tamen, ut color auri et magna pars mollitiei pereat, nisi exiguum saltem platinae pondus addideris. Septuaginta quatuor auri partes ab una platinae parte ferri non immutantur, dummodo forti igne metalla fusa fuerint.

p. 207. Ad finem sic perducta corporum naturalium metallorum inprimis disquisitione chemica, lustrisque iis illorum facultatibus, quae tentaminibus varii generis artificii chemico innotescunt, Cl. Auctor ad varias artes et opificia descendit, quibus Chemia famu-

famulatur. Auspicatur hanc disputationem a fictilium operum contemplatione, atque ex his omnium primo artem lateres coquendi describit. Terra argillacea, pinguis, modico sabule mixta lateribus effingendis accommodatissima esse censetur. Illa ex suis stratis protracta aceruatim congeritur et per hiemem frigori imbribusque exposita relinquitur. Sic et attenuatur et tractabilior redditur. Postmodum aqua maceratur pedibusque calcatur et depfitur; tandem in formas redacta siccatur atque in magnis furnis huic labori adaptatis coquitur. Lateres cum calce et sabulo parati reliquis duritie praestant.

Fornices docimasticos ex integra massa, non, p. 223. ut vulgo fieri solet, ex partibus inter se conferruminatis parare Cl. Auctor iubet. Ad crucibula fingenda maxime idonea massa ex terrae aluminosae bene lotae et vstae partibus tribus et singula argillae albae componitur.

Fictilia, (*Poterie de terre vernissée*) vasa testacea, (*poterie de gres commune*) fictilia Anglicana. p. 225. (*terre d'Angleterre*). Ex vasis ultimo loco recensitis albissima maxime quidem aestimantur, cum vero plenariam coctionem non experiantur, molliuscula sunt, et quodamtenus ab aqua penetrabilia. Vitium istud corrigitur insperfo furnis sale culinari, cuius vapores crusta vitrea vasa obducunt. Color aeneus fictilibus conciliari dicitur vaporum salinorum atque simul phlogisticorum auxilio.

Vasa porcellanea. In Franco-Gallia usque ad p. 231. annum 1770 nondum inuenta fuerat ratio hoc fictilium genus bene praeparandi. Eo fere tempore circa Seuas (*Seues*) terra argillacea reperiébatur pulcherrimis vasis porcellaneis effingendis omni ex parte accommodata. *Kao-lin* Chinenfium argilla alba admodum pura esse videtur; *petun-tse* autem spathum

thum fusibile s. fluorem mineralem nominant. Ex his duobus porcellanea vasa in India orientali fabri-
fiunt.

P. 243. Antequam tractari et formari queat massa porcellanea, terrae, et lapides illam constituentes lauari prius, a particulis rudioribus purgari, aqua denique per semestre spatium in fossis grandioribus macerari debent. Sic subacta massa fingitur, et siccata in peculiari quodam receptaculorum terreorum genere (*gazettes*) aliqua ex parte coquitur. Vasa deinceps pulvere vitreo consperguntur, coloribusque pro lubitu pinguntur, atque denuo forti igne vruntur, donec iustam nacta fuerint consistentiam et splendorem.

P. 251. Vasa porcellanea adulterina (*Faïence*) post vera fuisse inuenta Noster arbitratur. Solent illa ut plurimum encausto ex centenjs minii et sabuli quadraginta stanni vsti et viginti aut quinque et viginti libris salis vitri obduci.

P. 254. *Encaustice. Ars vitriaria.* Eam accurate Noster describit; ita tamen ut vix audeamus aliquid ex hac ipsa tractatione hoc loco describere. Addidit etiam varias observationes ad artis vitriariae historiam spectantes. Vitri in fenestris usus omnium primo apud gentes Septentrionales et quidem in templis inualuisse videtur. FORTUNATIVS sexti seculi poeta, et GREGORIUS TVRONENSIS illius coaetaneus, huius rei meminerunt. Circa octavi seculi initium vitriarios ex Francogallia in Angliam accersitos fuisse memoriae proditum est. Seculo duodecimo Abbas quidam, SVGERVS, fanum sancti Dionysii (*St. Denis*) fenestris vitreis egregie pictis exornavit.

Illud vitri genus, quod Anglis *flint-glass* dicitur, ex Nostri sententia praestantiam suam non exqui-

exquisitee cuidam partium constituentium proportioni et mixtioni, sed potius fortuito casui debet. Ait enim se ex quibusdam eruditis cognovisse, vitrum illud in iisdem furnis eademque ratione, ut commune, obtineri; neque semper omne vitrum in crucibulo quodam fusum iisdem laudibus pollere, sed quaedam saltem frustula eligi, quae illud vitrum achromaticum s. *flintglass* praebeant; ita ut nondum constet, qua ratione illud sic mutatum fuerit. Quamvis itaque certa et constans via hoc vitrum parandi nondum inuenta fuerit, Cl. Auctor tamen existimat, illa vitri communis vitia forsan corrigi, adeoque vitrum achromaticum effingi posse, si massae vitriariae nulla salia adicerentur, eaque dum fluit, spatula lapidea agigaretur, sic enim fieri posse arbitratur, ut uniformis quaedam et aequalis totius vitri sit consistentia.

Vitri genera varia, leviora, et ponderosiora, p. 285. quae cum plumbi calcibus parantur, et achromaticorum vicibus in telescopiis fungi possunt. Inter haec plurimi facit Noster, quod ex duabus cerussae partibus et una silicum calcinatorum conflatur. Porcellanea Reaumuriana aut vitrea, quae, ut notum est, vasorum vitreorum cum sabulo et gypso caementatione obtinentur, hac ipsa vitione ita affici videntur Cl. Auctori, ut acidum vitriolicum ex gypso euolutum sub vaporum specie omnia vitri interstitia penetret. p. 294.

Gemmae factitiae. Vitrum, quod his parandis vulgo impendi et nomine *Stras* insigniri solet, Noster ex vinciis duabus silicum vstorum, una cinerum clauellatorum purissimorum, drachmis sex boracis et duabus cerussae fieri iubet. p. 296.

Metallicorum operum disquisitionem Cl. Auctor ab universali quadam globi terraquei contemplatione auspicatur. Terra primigenia siue elementa p. 301.

elementaris ex Nostri sententia, corporum organicorum adminiculo in varias figuratur formas; eo, quod his ipsis corporibus a natura demandatum sit officium, igneam materiem in sinu suo fouendi quasi et colligendi, eamque postea aliis corporibus tradendi. Iuuatur autem haec igneae materiae diffusio aquarum ministerio, quibus quippe telluris facies indies mutatur.

Terra vitrescibilis, quae, ut videtur, ab initio telluris omnem molem constituerat, aquis deinceps inundata, vegetabilia varia aluit, quae nunc primum e creatoris quasi manibus egressa, terrae naturam immutare coeperunt. Magis adhuc illa a pristina deflexit indole, posteaquam animalia quoque extiterunt, quorum ope terra calcarea nata est. Ex eodem regni vegetabilis et animalis penu omnis materia inflammabilis depromta est, qua ad salia, metalla, sulphuraque formanda natura opus habet. Quid? quod et mare immensae vegetabilium et animalium ibi degentium copiae falsedinem debet, quae in fluuiis ob adfluentes continuo aquas pluviales nulla est. Metalla, in quibus terream particulam salini principii adminiculo cum inflammabili materia iunctam esse Cl. Auctor censet, in ipso maris gremio longe frequentissime nasci autumat; ita forsitan, ut terra calcarea phlogisti accessu sensim sensimque immutetur. Num sulphur aut arsenicum omnibus metallis insit, nihil decerni posse ait, crystallorum tamen formas in metallis a sulphuris connubio plerumque pendere. Montes ob stratorum situm perpendicularem, certe non horizontalem, corporumque marinorum in iis absentiam, primaevos dictos, perinde ac alios omnes mari suam originem debere, imo adeo summae antiquitatis esse, verosimile est: siquidem, stratorum, quae antea in calcareae indolis monte fuerant, situm, a va-

riis

riis causis, mutata simul ipsius saxi natura, turbari potuisse perpendas: prouti simile quid fieri cernimus, quando lapis calcareus lamellosus igne vehementissimo vstus, forma sua orbatus, confusisque quasi inter se laminis, ad vitrescentium lapidum naturam sensim inclinatur. Ornatur porro haec sententia a Cl. Auctore alio quodam experimento, quo constat, lapides varios vitrescibiles, quarzum e. g. corneum lapidem, cotes, silices, achatasque, si violentissimo igne torreantur, lamellarum formas, primigeniae quasi naturae indices, prodere. Est denique non obscurum huius rei argumentum in cochleis, quas hinc inde in vitrescentem lapidem conversas offendimus; quarum tamen, ob calcareae terrae, dum ad vitrescentem naturam redit, contractionem voluminisque imminutionem exiguus numerus est. Vt breuibus omnem Nostri sermonem adumbremus, aquae, corporibusque organicis omnis telluris facies, quae nunc est, externa, omnisque interior fabrica debetur: his terrarum fertilitas, his terrae motus, his montes igniuomi, his denique omne metallorum, corporumque mineralium inflammabilium genus gignitur et producitur, aeternisque aquarum et corporum organicorum vicissitudinibus innititur, quae et nunc est, et olim erit, globi terraquei forma et indoles.

Mineras metallicas eas saltim dici vult Noster, quibus sapor nullus inest. Existimat enim, nisi haec nota minerae definitioni adiciatur, fieri posse facile, ut salia metallica quoque, et aquae minerales cum mineris peruersa ratione confundantur. Omni autem minerae metallicae praeter metallum, vel sulphur inest, vel arsenicum. p. 335.

Auri minera nulla datur, siquidem hoc metallum semper purum et solidum est, saxisque saltim inhaeret. Idem de platina statuendum est; cum p. 337.
sulphu-

fulphure enim arsenicoque copulari recusat. LEWIS smiridi sic dicto Hispanico platinae mineram, si qua est, similem esse suspicatur.

P. 341. Quae CL. BAYME *minera argenti cornea* dicitur, nobis ea esse videtur, quam nostrates *mineram vitream* salutare solent. Nobis enim vocata *minera argenti cornea*, non arsenico, (nisi casu fortuito id quoque inhaereat) sed acido salis semper mineralisata est. De plumbo nudo, quod hinc inde reperiri narrat, mineralogorum plurimi, nec immerito, dubitant.

P. 377. Enarratis succincte iis, quae ad venarum cuniculorumque subterraneorum indagationem et constructionem pertinent, vaporumque mephiticorum, inflammabilium et metallicorum natura perpensa, ad ipsius artis docimasticae contemplationem Noster accedit. Praefert autem in scrutinio *minerarum* (*Essai des mines*) eam rationem, qua *minerae contusae* non lotae igni traduntur. Ex lauatione enim hoc incommodi enasci ait, ut una cum terrestribus particulis, de *minera ipsa* haud parum abripiatur; adeoque tentaminis fides ambigua reddatur. Monet etiam certius expeditiusque fore de *minerarum* pretio iudicium, si paullo maius *minerarum* pondus scrutinio subiicias, quam si, ex plerorumque artificum more, in exigua saltem copia laborem instituas.

P. 381. In disquisitione *minerarum auriferarum* vitione praeuia vix opus est. Plurimum autem interest, sal et boracem adicere, alias ignis vehementia plurima plumbi pars comburitur, adeoque magna auri copia intacta, saxoque *minerae* inhaerens relinquitur. Praestat etiam *mineram fusam* in crucibulo asseruare, quod si enim effunditur, aliqua particula metalli semper remanet. Eandem rationem in *minerais argenti* perscrutandis sequi oportet. Cu-

preae

preae sic disquirendae sunt, vt sedulo primum vstulentur, diu protracto igne, donec omnis arsenici sulphurisque vapor auolauerit, alias, hepate sulphuris sub fusione nascente, quo non exigua metalli pars corroditur, fallax euadit huius examinis euentus. A plumbo in hoc labore abstinendum est, quo quippe magna aeris copia semper destruitur. Cum stannum facillime in calcem abeat, et difficulter restitatur, sub calcinatione minerarum stanni, magna plerumque eius pars deperditur, nisi, quod Cl. Auctor suadet, minerae ignitae picis nonnihil adiiciatur. Inde enim hoc commodi habebis, vt arsenicum metallica forma nunc donatum facilius dissipetur. Oportet etiam, quantum fieri potest, a mineris disquirendis lapidea frustra separare, ne sub harum tarda colliquatione metallum denuo comburatur. Mineris ferri, pertinaciter sulphur sub calcinatione retinentibus, calcis viuae pauxillum sub fusione addere oportet, quo et lapidea minerae pars celerius fundatur, et sulphur exactius separetur. In eliquatione hydrargyri, quae destillatione fit, oleum addere oportet, ne forte metallum in minera sua saepenumero minutissime diuisum, in calcem abeat.

Pertractatis omnibus circa metallorum eliqua- p. 440.
tionem laboribus, ad pyritas Noster descendit, quos et sulphuris aut arsenici metallum in ipsis contentum inuoluentis, et terrae non metallicaee copia, ac denique ipso compositionis modo a mineris differre arbitrat. Sulphur nempe alia ratione in pyritis quam in reliquis mineris suo metallo iungi existimat, forsitan ob argillaceae terrae praesentiam. Quod vero solos pyritas ex chalybe scintillas prolicere eoque a mineris optime distingui posse opinetur, vehementer miramur, cum multae minerae eadem faciant, ex quarum numero haematiten, stanni mine-

mineram crySTALLISATAM (*Zinngrauen*) cobaltique cineream (*grauer Speiskobalt*) nominasse sufficiat.

P. 458. Et si pyritas martiales, si vitriolum ex iis separare animus est, post praeuiam vſionem aëri, in quo defatiscant, exponere oportet; neutiquam tamen in vitrioli cupri elixuatione eadem ratio obseruanda est. Quod si enim pyritas cupreos igne toſtos, subdio aſſeruaueris, metuendum est, ne, quae omni pyritum generi inhaeret particula martialis, simul cum cupro salina specie efflorescat, adeoque vitriolum cupri inquinet.

P. 467. Cum saepenumero ex pyritis vſtis alumen elixiuetur, nouam quandam ferrum praecipitandi rationem Noster proponit. Magis hunc laborem votis responsurum esse sperat, si loco lixiui, quod vulgo huic operi impenditur, saponariorum et vrinae putridae, lixiuium alcalinum phlogisticatum adhibetur, quod exiguis impensis ex sale lixiui cum calce viua et carbonibus fieri posse docet.

P. 512. Enarratis omnibus iis, quae ad aquarum mineralium originem et explorationem pertineant. Cl. Auctor ad salinarum salisque fossilis contemplationem accedit. Quam vt exemplo illustraret, salinarum

P. 517. comitatus Burgundiae (*Franche - Comté*) descriptionem adiecit. Binas vero salinas ista regio habet, alteram Montmoroti, alteram Salini (*Salins*). Illic tres putei sunt, scatebrae vero plures in hos puteos confluentes; quorum aquae, cum sale non admodum diuites sint, aërea ventilatione in aedificiis sic dictis graduatoriis, concentrantur antequam sal excoquatur. Aquae falsae Salinae, triplici fonte scatentes, illa praeparatione non indigent, sed, vt illas natura sale plenas largitur, statim igne inspissantur. Salinas etiam habet Lotharingiae comitatus, tribus locis, easque

fale ita abundantes, vt absque aëris opera statim excoqui possint. Noster a salinarum Burgundicarum et Lotharingicarum curatore inuitatus. harum aquarum omnium naturam tum inter se, tum etiam cum aliis aquis falsis comparauit, eiusque laboris summam hoc loco exposuit. Faeces salinarum (Schlott) selenite, fale marino communi et terreo, mirabili fale, terraque libera, constant. Ex aquis falsis, sub destillatione nil nisi pura aqua in recipulum transit. Eaedem tamen dum in aëre aperto coquuntur, odorem acidum spargunt, qualem ex acido salis percipere solemus. Quid? quod idem vapor campanis vitreis exceptus et sub aquae forma nunc comparens, syrupum violarum et heliotropii tincturam rubello colore inficere, argentumque non minus ac mercurium ex nitrosa solutione deturbare visus est. Ex hac aqua calore ad siccitatem redacta, solidi quid relinquitur, ex fale terrestri et communi mixtum. Vt copiam salis terrei, communi sali admixti p. 547.

cognoscere possis solutioni mixti vtriusque salis crystallos sodae adiacere oportet. Hac ratione enim destructo fale terreo, pura terra deiicitur. quae, cum semper salis illius dimidiam partem constituat, facile, quantum huius fuerit, definiri poterit. Adiecit Cl. Auctor huic tractationi tabulam, qua salis ex variis Galliae salinis petiti ratio partiumque illud constituentium mutua proportio declaratur.

Magnesium salis communis terram calcaream p. 558.

esse Noster opinatur: qua tamen in re egregie fallitur, cum certioribus Cl. MARGGRAFFII obseruationibus iam dudum demonstratum sit, peculiare quoddam hoc terrae genus esse. Non minus in definienda salis Epsomensis natura labitur. Illud enim, non, vt vult Noster, ex fale mirabili, fale communi et terrestri paucoque selenite mixtum est, sed potius acido vitriolico et terra magnesia constat. Paratur

Tom. XXIII. Pars IV.

Qq

enim,

enim, quod taceri mirati sumus, adiecto ad muriam
falis colcothare vitrioli.

p. 568.

Sequitur artificiorum et adminiculorum con-
templatio, quibus et dulces aquae a corruptione et
putrilagine defendi, et aquae marinae suo sale pri-
vari potabilesque reddi possunt. In aquas puras
fontium fluuiorumque putredo non cadit, dummo-
do in vasis conseruentur nulla putredine solubili-
bus. Dolia lignea eo citius aquam corrumpunt,
quo recentius lignum est. Quod damnum, vt ex
aliqua certe parte euitetur, Cl. Auctor vasa intus
vernice quodam obducere suadet. Aqua marina
nulla vnquam filtratione edulcorari potuit. Con-
gelata omni quidem sale orbatur: verum huius

p. 575.

aquae non vbique nauigantibus copia datur. De-
stillatio huic fini accommodatissima est. Cum vero
destillatio ista facile turbetur nauium in alto mari
iactationibus, quibus quippe ex alembico aqua ma-
rina saepenumero in recipulum proiicitur, adeoque
opera omnis perditur, neglecta per aliquod tempus
fuit omnis aquae marinae destillatio; donec anno
1763. Cl. POISSONNIER, medicus Parisinus, du-
plex machinarum genus proposuit, quibus destil-
latio sub ipsis nauium vehementissimis succussibus
commode institui peragique potest. Machinam
vtramque Noster hoc loco describit iconibusque
illustrat. Altera magnum alembicum refert, in cu-
ius cauo medio furnus reconditus est, sic vt aqua
marina destillatione edulcoranda omnem eius am-
bitum circumfluat. Alembici collum in capitulum
oblongum rotundum desinit, laminaque duplici fer-
rea clauditur, per quam tubuli plures ita transeunt
vt ab inferiori et maiori lamina adscendant et conuer-
gendo in superiorem eandemque minorem hient.
Hac ratione vapores aquae destillatae per tubulos
istos ad rostrum alembici, serpentino modo flexum
transire

transire coguntur, simulque hoc efficitur, ne aqua in alembico contenta vnquam ad recipulum defluat, sed simulac naus iactatione concussa fuerit, statim a lamina illa, ad quam allidit, resiliat. Altera machina ita comparata est, vt furnus extra alembicum, qui duplex hic est, exstructus sit, aestuarium vero vndique vasi circumductum haud parum calore suo destillationem iuuat atque acceleret. Caeterum collis alembicorum laminae eiusmodi, quales paullo ante descripsimus, impositae sunt. His inuentis, maxima vtilitate sese commendantibus magnam POISSONNERIVS promeruit gloriam, ita, vt ab exteris quoque inuideretur, et IRVINVS Anglicus, in supremo suae gentis concilio machinas illas tanquam a se excogitatas proponeret. Cuius arrogantiam tamen refutauit Cl. DVTENS inuentorique sua iura vindicauit.

Nitrum neque ex aëre nascitur, neque a vitrioli p. 600.
acido, quod multi contenderunt, producitur; sed potius ex ipsis corporibus animalibus, putredine resolutis, terraque calcarea, generatur, ita, vt simul humiditate aërisque accessu opus sit ad illius formationem sustinendam. Videtur adeo acidum, quod nitro est, multum ignis liberi fouere, eique naturam suam salinam debere. Adumbrata sic nitri origine, ratio Nostro describitur, qua vulgo in colligendo et elixando nitro vti solent. Sal commune, quod ex nitrosis iuuvis depuratione secedit, vt inutile plerumque reicitur. Proposuit itaque Cl. BAVME' illud aqua solum ad extinguenda incendia plurimum praestare posse, quippe cum ignem suffocet celerrime, et, ne sursum accendatur, impediat.

In fine huius libri Cl. Auctor de lapide sic p. 61
facto philosophorum suam sententiam exposuit, atque, vt Chymicum rationalem decet, nugas Alchemicorum spernendas ridendasque esse declarauit.

Fraudes impostorum perinde ac rationem illas de-
tegiendi accurate simul enumeravit.

p. 693.

Post indicem huius libri, appendicis loco tra-
ctatio brevis de aëre fixo adiecta est. Corporum,
ex quibus euoluitur aer fixus, particulis omnes vir-
tutes et facultates tribuit, quas recentiores Physici
huic substantiae proprias esse voluerunt, adeo-
que non opus esse arbitratur, ut nouae quaedam
aeris species excogitentur. Dissertationem istam
non posse omnibus numeris esse absolutam facile
intelligitur, cum ex eo demum tempore, quo scripta
est (1773) locus iste de aere factitio innumeris in-
ventorum accessionibus ornatus atque locupletatus
fuerit, quae tunc maxima ex parte prorsus ignora-
bantur.

IV.

Disputatio de sale sedatiuo HOMBERGII, quam
Praeside THEOPHIL. CONR. CHRIST. STORR
P. P. O. pro doctoris gradu defendit Aucto-
r *A. Ch. Reuß*, Tubingae, MDCCCLXXVIII. 4
plagg. 6.

Quo difficilior cognitu chemicis semper visa est
sedatiui salis natura, et quo plures eapropter
de hac re prostant opiniones, eo magis laudanda
esse operam eorum censemus, qui experimentis, in
que caute institutis, lucis quicquam affundere huius
disputationi studuerint. Quare commemorationem
huius Cl. REUSSII libelli in nostris commentariis
lubenter locum relinquimus, praesertim cum te-
taminibus suis ea, quae alii de hac re tradiderint
mox confirmare, mox emendare Cl. Auctor allabe-
rauerit. Dabimus nos huius rei quaedam specim-
ina; nam omnium experimentorum, quae Cl. Auctor
instituit

de-

tra-

rum.

vir-

lytic

deo-

stam

facile

ripta

is in

tatus

nora

10

10

10

quan

ORR

ucto

I. 4

10

100

fa e

opte

andar

18, 19

ation

ntari

on ten

derin

allab

ecim

Austro

stitutum

intensiori semper virore flammam alcoholis tingere, quam praecipitatione et crySTALLIFICATIONE obtentum.

Ex tentaminibus, quae producendi sedatiui salis causa Cl. Auctor instituit, patet, et axungiam porcinam, et petroleum cum terris variis mixtum atque digestum salia exhibuisse, quae essent sedatiuo valde similia; nam et lamellosa splendente gaudebant forma, et alcoholis flammam reddebant viridem. Ceterum iudicat, *hoc sal esse acidum suae naturae, quod cum ad terrarum, tum ad inflammabilium naturam quodammodo inclinet.*

V.

ANTONII BRUGMANS magnetismus, seu de affinitatibus magneticis observationes academiae. Lugduni Batavorum, apud Luzac et von Damme, c1810CCCLXXVIII, 4. plagg. 17 cum tabula aenea.

Nouam, eamque aptissimam Cl. Auctor hoc in libro Lectoribus cognitam reddit methodum, qua facillime possit cognosci, vtrum quoddam corpus, siue minerale sit, siue ex alio naturae regno petatum, ab admoto magnete attrahatur, atque adeo ferreas particulas admixtas habeat, nec ne? Nimirum etsi haecenus a variis naturae scrutatoribus reperta erant corpora, quae cum chemica analysi, tum sua aduersus magneticam acum affinitate de ferro admixto persuasos reddebant physicos; saepenumero tamen occurrerunt alia, quae, etsi chemicum examen martiale principium in iisdem haerens extra omne dubium posuerat, tamen ne mobilissima quidem acus sedem mutabant. Quare hoc sibi sumsit Cl. Auctor, de cuius in indagandis, explicandisque naturae phaenomenis peritia iam alio tem-

pore

pore ad Lectores nostros retulimus *), vt huius
euentus causam intelligeret, eamque, si fieri posset,
studeret remouere. Neque hoc ipsi male cessit;
namque eo in suis examinibus progressus est, vt
varia corpora, quae omni ferro viderentur destituta,
velut *cyprinum vitriolum*, *suber*, *nuces auellanae*, et
plura alia facile ab admoto magnete attraherentur.

Versatur autem in eo Brugmannianae methodi
summa, vt corpora, de quorum martiali principio
certus fieri cupias, quam mobilissima reddantur.
Quam ob rem conuenit, vt vel brachio alterutri
acus non magneticæ, eiusque facillime mobilis **),
vel, quod praestat, *purissimi hydrargyri*, aut *limpi-
dissimæ aquae* superficiei eadem imponantur, atque
cum generoso magnete, eoque vel naturali, vel ar-
tificiali, parallelepipedo formam habente, disqui-
rantur.

Ac primum quidem fluidum solidis praefertim p. 7.
corporibus, velut *lignis*, *lapidibus*, *iisque mineris et
metallis*, quae cum eo haud facile in amalgama ab-
eunt, examinandis praeclare inseruit; fluida vero p. 8.
corpora, prout et ea mineralia, quae hydrargyrum
sibi facile vniunt, atque adeo mobilitatem eiusdem
tollunt, vel soli aquae, vel, si hoc humore sint spe-
cifice grauiora, aut mixtionem cum eo ineant, cir-
cello chartaceo, aut exiguae concavae lenti vitreae,
purissimæ aquae innatanti, committenda sunt, quo
facto admotus generosus magnes affinitatem, si
quid ferri corpus examini subiectum continet, non

Qq 4 solum

*) v. comm. nostr. Vol. XIV. p. 438.

**) In hac acu describenda quo minus prolixiores simus,
iconis defectu impedimur. Ceterum ipse Cl. Auctor
fatetur, eam expectationi suae saepenumero non re-
spondisse, quare iis corporibus, quae exiguam ferri
copiam continent, velut *lignis*, *corticibus* etc. disqui-
rendis hydrargyrum, vel aquam adhibeamus, ne-
cesse est.

solum claram atque perspicuam faciet, verum etiam polos constantes in eo haud raro excitabit.

- Atque haec quidem magnetismi detegendi ratio quo est simplicior, hoc quoque aptiorem eam esse multa, eaque summa cum cura instituta tentamina, quorum euentus breuiter annotabimus, Cl.
- p. 20. Auctorem docuerunt. Et ex mineralium quidem regno *humum atram, ochram flauam, rubram et viridem, umbram, cimoleam rubram, molybdaenam nigricantem fabrilem, tripelam, terram coeruleam* in Drenthiae tractu collectam, *argillam fistulariam, terram fullonicam Anglicam, argillam porcellanam Delfensem*, ex eaque parata *opera figulina, bolos, terrasque sigillatas* omnes, aliaque *terrae et arenae* genera, quae colore aliquo, siue is *niger*, siue *coeruleus*, aut *cine-reus* fuerit, tinctae deprehenduntur, generosi magnetis actioni haudquaquam resistere animaduertit.
- p. 22. Eodem cum euentu eam non solum *argillae recentis* speciem, quae rubris lateribus parandis materiem praebet, verum etiam *cunctas reliquas*, siue flauum, siue coeruleum, aliumue colorem ex igne adipiscantur, examini se subiecisse, ipsos vero rubros lateres polos constantes hac operatione recepisse fatetur.
- p. 23. Vtrum autem ea albae, purissimaeque argillae species, ex qua *vasa porcellana Saxonica et Iaponensia* parantur, eundem editura sit effectum, definire certissime non audet; quanquam enim ipsa haec vasa attrahuntur, saepenumero tamen expertum se esse ait, nonnulla corpora, nisi ignis actionem fuerint passa, omni magnetica vi destitui.
- p. 27. *Turfa recens* insignem quoque exserit erga magnetem affinitatem; quo diutius vero hoc fossile libero aëri fuerit expositum, eo magis haec vis decreuisse visa est; *caementum induratum* in verum
- p. 30. magnetem polis distinctis instructum abiit. *Vitriolum album*, illudque et *naturale et artefactum*, prout
- p. 32. etiam

etiam viride et cyprinum; porro lapis atramentarius, p. 76.
osteocolla officinarum, marmora colorata, lapis coticu- p. 87.
laris, molaris, pumicis et lazuli; ardesia, laua, steatici
et serpentini lapides, turmalinus, succinum; varii lapi- p. 101.
des pretiosi velut *Rubinus*, *Hyacinthus Occidentalis* et
Orientalis, *Chrysolithus*, *Smaragdus*, *Granatus*, lapis
nephriticus, *Turcois*, *Iaspides* et *Achat* nonnulli, prout
et micae, asbestique variae species, et ferri, stanni,
cupri, zinci, cobalti atque *hydrargyri minerae*, pro p. 108.
diuersa ferri immixti copia, mox maiori, mox mi-
nori vi a magnete in motum ducebantur, atque ad-
eo clarissima dabant testimonia, falsam omnino esse
communem illam opinionem, qua nullas ferri, alio-
rumque metallorum mineras, neque vllos lapides,
aliaue naturalia corpora, in quibus ferri quicquam
insit, a magnete trahi statuitur, nisi antea vel sola,
vel cum inflammabili quadam materie fuerint cal-
cinata.

Indubitatis quoque, iisque fidissimae experien-
tiae superstructis argumentis euicit Noster, varia
vegetabilia et animalia corpora, quorum martiale
principium multis hactenus dubiis fuerit obnoxium,
a magnete lubenter attrahi, etsi nulla vel calcina-
tione, vel alia enchiresi ad hanc affinitatem demon-
strandam fuerint apta reddita. Sic *spongia*, *suber*, p. 34.
cortex Peruvianus, *nuces auellanae*, *amygdalae*, *cortices*
arborum antiqui, *ossa ceraforum*, *lignum Rhodium*, p. 35.
Mahoni, *ebenum*, *quercus*, etc. insecta que varia satis
conspicua huius affinitatis signa prodiderunt, cum
exiguam horum corporum partem, piperis grano
circiter similem, (nam rotunda figura reliquis prae-
stat), *hydrargyri* superficiei imposuisset, genero-
sumque magnetem admouisset. Alia vero tunc de-
mum hanc vim exseruerunt, cum vel calcinata, vel
in cineres, aut, Boerhaauiana methodo, in terram
sic dictam simplicem mutata essent. Atque huc

- p. 75. quidem spectant *silices pyromachi, charta scriptoria,*
 p. 77. *fuligo, lana alba, herbae et fructus varii, avium plu-*
mae, spinae piscium, conchae marinae, aliorum ani-
 p. 84. *maliam ossa et crines, sanguis, eiusque serum, pingue-*
do et caro animalium etc. metallorum quorundam v. c.
 p. 125. *plumbi et zinci calces, antimonium diaphoreticum, mer-*
curius praecipitatus ruber, turpethum minerale etc.
 quippe in quibus mox maiorem, mox minorem par-
 tium, quae magneti adhaeserunt, copiam infuisse,
 expertus est.

Quo magis vero horum experimentorum euen-
 tus, quos laudauimus, recedunt ab iis, quos alii na-
 turae scrutatores cognitos nobis reddiderunt, hoc
 quoque aptiores aliorum opinionibus de magne-
 tismo mox producendo, mox destruendo, emendan-
 dis, nouisque condendis nostro Cl. Auctori visi sunt,
 quarum nonnullas vt adiungamus, vel ipsa earun-
 dem excellentia inuitamur.

- p. 24. Et primum quidem mirandum nulla ratione
 esse ait, BECHERVUM et GEOFFROY ex limo, vel ar-
 gilla *ferrum artificiale* produxisse, cuius quippe in-
 signis quantitas in terrea illa materie latuerit, atque
 p. 26. adeo chemicis artificiis tantum fuerit separata. Co-
 lor terrarum determinatus, v. c. cinereus aut ochra-
 seus necessarium haudquaquam est magneticae affi-
 nitatis signum; namque illas species, quae luteo,
 aliove colore gaudent, maiori nonnunquam vi ad
 magnetem accedere animaduertit, atque illas, qua-
 rum externus habitus maioris affinitatis indicia pro-
 dere videbatur; attamen repetita experientia edo-
 ctus est, hanc ipsam vim eo magis decrescere, quo
 propius huiusmodi corporum color ad perfectam
 albedinem accedit, ita, vt nonnullae terrae, aliaeque
 ex iis nata corpora reperiantur, quae affinitatem
 p. 32. prodant omnino nullam. Caementum induratum
 propter

propter magnam, quam continet, ferri copiam, ad
martiales terras referendum est.

Magneticam ferri vim, quam cunctis fere mar-
tialibus crocis chemici denegant, Noster delere
nullo artificio potuit; etenim siue huius metalli in
mineralibus et vegetabilibus acidis solutiones, siue
crocum STAHLII aperituum, aliasque calces vel
ex solutionibus, vel cum sulphure paratas, siue
ipsum ferrum libero aëri atque pluuiæ per diutur-
num tempus expositum examini subiiceret, semper
conspicua magnetismi signa animaduertit; et quam-
vis hæc proprietas quodammodo imminuta esset,
hoc tamen decrementum ab adhaerente salina ma-
terie vnice repetendum est, qua quippe rursus ex-
pulsæ, magneticæ vires redeunt.

Quemadmodum autem omnis acidorum in
ferrum actio inanis erat atque frustranea, ita quo-
que studiosa phlogisti ab eodem separatio ad de-
struendum magnetismum nihil omnino valuit. Tan-
tum enim aberat, vt ferri scorix cum nitro fusæ,
ab eoque post refrigerium rursus separatæ hac af-
finitate destituerentur, vt lubenter admoti magne-
tis actioni parerent, atque vnionem cum eo inirent.
Hinc patet, nullum humanum artificio huic me-
tallo destruendo, aut, vt chemici loquuntur, decom-
ponendo idoneum esse, quippe quod, quam demum
cunque habuerit formam, sua in magnetem actione
nunquam non cognosci possit.

Ceterum, etsi multa naturalia corpora, velut
silices pyromachi, terræ varix, alixque, quæ su-
pra notauimus, calcinatione ad magnetismum reci-
piendum apta redduntur, tamen Ill. BUFFONO, qui
hanc vim ignis esse productum statuit, Cl. Auctor
non assentitur; etenim cum vbique fere ferrum
inueniatur, atque in ipsa atmosphaera hæreat,
non potuerunt illa corpora, quorum martiale
princi-

principium ignis vi tantum magis conspicuum redditur, magnetis actioni resistere.

p. 90. *Corallia rubra*, quorum externus habitus ferri admixti signa prae se ferre videtur, Noster in magnetem non agere vidit, etsi calcinatione ad hanc virtutem demonstrandam ea apta reddiderat; hinc verissimum est, aliorum corporum mineralium colores a ferro, aliorum vero a sola inflammabili materie repetendos esse.

p. 120. *Attractio*, quam varia corpora post calcinationem cum inflammabili quadam materie institutam produnt, haud semper a ferreis particulis calcinatae terrae, sed saepenumero a martiali inflammabilis materiei principio pendet; sic *creta alba* per se calcinata, nulla omnino magneticae affinitatis signa prodidit, cum vero *candelarum sebum* eidem admiscuisset, eamque igni denuo exposuisset, omnem massam attrahi animaduertit; hinc, si velimus de ferreis cuiusdam corporis particulis certissime persuasi esse, conuenit, ut illud absque omni additamento igni exponamus atque calcinemus.

Supereffet, ut quasdam proferremus Cl. Auctoris opiniones, quibus nostrum assensum dare haudquaquam possumus; at vero, etsi huiusmodi

p. 88. materiem praeberent ea, quae de *calcarei lapidis* origine, et quorundam mineralium corporum, v. c.

p. 99. *serpentini lapidis* partibus constituentibus offendimus, quippe quae nobis haud probantur; non possumus tamen hic diutius inhaerere.

VI.

Sammlung der neuesten gedruckten und geschriebenen Nachrichten von Magnetcuren, vorzüglich der Meßmerischen. Leipzig, bey Christian Gottlob Hilschern 1778. 8. Seiten 194. praeter praefationem.

i. e.

Collectio nuper impressarum et scriptarum relationum de magneticis curationibus, praecipue Mesmerianis.

Insunt huic collectioni variae breves relationes, litterae et responsa variorum Auctorum, aegrorum et Societatum, nec non recensione librorum et disputationum, e. gr. HEINSII et REICHEL *), observationes de magnete medicae, philosophice, physice et medicae hanc rem proponentes, quae magneticae virtuti medicae profunt et obsunt. Ampliores enim noluit hic Noster colligere tractatus, quoniam illi vel iam noti vel saltem indicati essent, et facile reperiri possent. Attinet imprimis haec collectio Mesmeriana et Helliana studia. Cum vero varia de vi medica magnetis in praecedentibus voluminibus nostrorum commentariorum **) in utramque partem queant legi, nec omnes in hac collectione contenti articuli a nobis seorsim hic commemorari: hunc librum ad historiam litterariam de magnetis vi medica pertinentem maluimus hic vulgare, quam recensere.

VII.

*) v. comm. nostr. Vol. XX. p. 557.

**) v. ib. decad. II dae indic. tripl. it. Vol. XXII. p. 57. it. Vol. hoc p. 139.

VII.

PHILIPPI GEORGII SCHROEDERI, Opuscula medica, studio I. C. G. ACKERMANNI. Volumen secundum, Norimbergae apud I. G. Lochnerum, 1779. 8. Alph. I, plagg. 11 ½.

Alteri huic opusculorum, quae vocant, academicorum beati SCHRÖDERI volumini Cl. Editor, praeter primam *experimentorum ad verioremcysticae bilis indolem explorandam captorum* sectionem a nobis alibi laudatam *), decem inferendas curavit dissertationes, quarum cum nondum facta fuerit in nostris commentariis mentio, aliquem recensum eo lubentius damus, quo magis eas abundare bonis praeceptis animaduertimus.

p. 9.

Disp. I. De haemorrhagiis febrilibus, propofita Gottingae 1769, a G. C. Reichmann. Praemissis haemorrhagiarum nonnullis diuifionibus ad earum febrium, quibuscum huiusmodi profluvia haud raro coniuncta deprehenduntur, enumerationem Cl. Auctor accedit, simulque eorum, prout morbi atque aegroti conditio fuaserit, vel cohibendorum, vel adiuuandorum tradit praecepta. Et *diaria* quidem *febris* spontanea sanguinis ex naribus excretionem tolli nonnunquam visa est; frequentius tamen, cum plethorae et congestionum in iis, qui hac febre laborant, causae saepe defint, nec sanguis a naturali sua crasi deflectat, neque aucto valde impetu vasa distendat, solui aliis mutationum atque excretionum generibus ea consuevit. In *synocha*

vero,

*) v. comm. nostr. Vol. XIV. p. 293. Alteram horum experimentorum sectionem quo minus ederet SCHRÖDERVS, morte impeditus fuit.

vero, siue *sanguinea febre*, quae eiusdem cum dia-
 ria indolis, iisque fere de causis, modo grauioribus,
 nata est, et ad quatuor, septem, pluresue dies pro-
 ducitur, sanguis ex naribus haud raro profluit, et
 casus huiusmodi excretionem mox fuit sublatus, mox
 peior redditus; etenim, si sanguis in ardentis huius
 febris decursu nimis fuerit attenuatus, aut si vehe-
 mentes spasticae congestiones eam excitauerint,
 aerisue in praecordiis abundauerit bilis, in aegri de-
 trimentum huiusmodi spontanea haemorrhagia sae-
 penumero cessasse, euentumque omnino dubium
 reddidisse visa est. *Exanthematicae* variae *febres*,
 velut *morbilli*, *variolae*, *purpura rubra* et *scarlatina*,
 si plethoricos, neque vlla viscerum labe affectos in-
 uaserint, sanguinis profluuium primis morbi diebus
 accedente leuari ut plurimum solent; si autem
 pustulae iam eruperint, dubius omnino, maioris-
 que periculi plenus est huius excretionis effectus.
Intermittentes febres, prout et *miliarem albam* *sim-*
plicem atque *petechiales* vix cum haemorrhagiis con-
 iunctas esse, *inflammatorias* autem huiusmodi pro-
 fluuiis mox ex naribus, mox ex recto intestino, aut
 mulierum genitalibus partibus prodeuntibus haud
 raro fuisse persanatas repetita, constitit experientia;
 quare in iis, qui hac phlogistica sanguinis diathesi
 laborant, salutarem illum fluxum, de quo et bona
 sanguinis indole, et sufficiente, haud tamen im-
 moderata, excreti quantitate persuademur, cohi-
 bendam nequaquam esse patet. Ceterum, etsi ad
 quaestionem: vtrum sanguinis copiam antea, quam
 haemorrhagia fiat, aut eius breui oriturae certa
 signa adfuerint, imminuere, hacque ratione sponta-
 neam euacuationem anteuertere conueniat? vario
 modo responderi solet; artificiali tamen sanguinis
 abstractione haud raro euitari eiusdem ad loca mi-
 nus idonea congestiones, eaque propter, potissi-
 mum

num in iis, qui boni sanguinis copia abundant, moderatam venae sectionem non posse non saluberrimos saepenumero producere effectus, Noster et rationibus, et experientiae innisus, affirmat.

p. 50.

Disp. II. de coctionis atque criseos in febris impeditis, variisque noxis inde oriundis, defensione Gottingae, 1768. a G. M. F. Braue. Quo grauioribus periculis aegri, acutis morbis laborantes, crudelitatis tempore expositi deprehenduntur, eo magis studendum est, ut impedimenta, quae peccanti materiae coctioni atque crisi obsint, remoueamus ipsiusque naturae conamina, quibus huic fini satis facere allaborat, aptissimo medicamentorum, rerumque, quas vocant, non naturalium usu adiuuamus, nec peruersa medendi ratione superstiti aegri vires debilemus prorsus, atque ad subigendam, expellendamque ex corpore morbosam materiem omnino ineptas reddamus. Obstant verum saluberrimo huic consilio haud raro permultae causae, quibus mox ipsa cum morbis coniuncta febris eaque vel nimis debilis, vel iusto vehementior, morbum nimia sanguinis abundantia, mox viscerum, glandularumque obstructions, mox naturae per omnem morbi decursum, et praesertim circa criticum stadium nimius languor, mox aliae circumstantes res originem dant, eaeque eo magis metuendae sunt, quo grauiores fuerint, et quo diutius aptissima medendi rationi, diaetaeque regimini restiterint, etenim vel mortem accelerant, vel chronicis variis morbis ansam praebent, quibus corrigendis vix vix medicina par est. Hinc, quam utile nunquam non sit studiosius harum causarum examen, et quae contrario noxas errores in medendo commissi efficiant, clarissimum est.

Disp. II.

Disp. III. de viribus naturae debilioribus in fe- p. 88.

*brum decursu recte aestimandis, iisque accommodata
medendi ratione, Gottingae 1770. Resp. P. H. Weis.*
Quam multum in febribus pendeat ab integri-
viri naturae efficacia, et quam late ea ad omnes
viui corporis functiones se extendat, non potest non
iis esse notissimum, qui cum sani, tum aegroti ho-
minis oeconomiam perspectam habeant, eique vel
conseruandae, vel emendandae dederint operam;
hinc in varias illarum conditiones, gradusque solli-
cite inquirendum, iisque, si labefactatae fuerint, apta
medendi methodo occurrendum esse liquet. Signa
vero, quibus vitalium virium imbecillitas cognosci-
tur, a variis, quae valde laesas viui corporis actiones
concomitantur, symptomatibus, velut a difficili, ea-
demque parua, rara, anxia, et praesertim frigida re-
spiratione, a variis pulsus mutationibus, a ciborum
appetentiae, sitisque defectu, ab externorum sen-
suum torpore, capitis grauitate, vertigine e. f. p.
petenda sunt; et causae eiusdem mox euidentiores,
mox absconditae magisprehenduntur. Sic ex-
cretiones cum sanguineae, tum serosae praeter na-
turam euenientes, quae nec leuantium, neque cri-
ticarum habeant indolem; sic nimia neruosi syste-
matis actuositas in deliriis, anxietatibus, conuulsui-
motibus, vigiliis diutius perseverantibus etc. con-
spicua; sic nimia sanguinis abundantia, vitia regi-
minis, curae, meditationes, animi affectus, colluies
pitiosa ad primas vias delata, ipsa febris indoles e.
p. ad causarum debilitatis in febrium decursu ob-
staculorum numerum pertinent, quae, nisi remoueantur,
peccantis materiei coctioni obsunt, eamque pror-
sus prohibent. Est vero in tollenda hac debilitate
non solum ad eius indolem, quibus nempe in fun-
ctionibus, et quo gradu se exserat, eiusque ad cau-
sas, ex quibus fuerit orta, verum etiam ad integram

praesentis morbi naturam, et exitum, quem tum sibi relictus, tum certa ratione tractatus, habiturus sit, simul respiciendum, utendumque ea propter auxiliis, quae et debilitati, et ipsi principi morbo conueniant.

P. 147. *Disp. IV. de putridarum febrium differentiis*, defensa Gottingae 1768. ab *A. E. Brande*. Etsi negari omnino non potest, putridas humorum corruptiones cum variis febribus, quarum causam mox vario modo, graduque alienata bilis, mox alia vitiosa colluuius ad primas vias delata, mox inflammatoria quaedam stasis sistit, haud raro reperiri coniunctas; tamen certum est, repetitaque experientia euietum, putridas nonnunquam obuenire febres, quae, cum neque malignis accensendae sint, neque biliosam colluuiem, aut inflammatoriam stasim coniunctam habeant, velut peculiare febrium genus considerari mereantur, quod soli humorum resolutioni vel contagio excitatae, vel a nimia inedia, vehementiori motu, mercurialium, terreorumque medicamentorum et aromatum abusu, excernendorum retentione, aliisque causis productae originem debeat. Hinc male philosophatos fuisse eos apparet, qui, vagae malignitatis notione innisi, nullam putridam febrem a malignitate immunem esse posse, sed utrumque morbum semper coniunctum reperiri censuerint. Malignum autem aegrorum statum tum putandum esse, Noster arbitratur, cum is, secundum experientiam, cum vitae coniunctus sit discrimine, neque tamen, ex euidentioribus causis aestimatus, talis esse appareat, quemadmodum in phrenitide, paraphrenitide, Anglorumque lenta nervosa febre, quibus quippe morbis solis cuncta fere malignitatis symptomata semper et ubique communia sint, animaduertatur. Iam ad ipsas putridas febres Noster propius accedit, easque mox
simpli

simplices esse, mox cum aliis morbis, velut cum inflammationibus, catarrhis, exanthematibus variis etc. reperiri coniunctas; mox continentium, mox continuarum remittentium ab ii-dem seruari typum, exemplis quibusdam ex optimis Auctoribus desumptis probat. Praeterea quoque in sporadicis, quae ex visceris cuiusdam singulari vitio, aut ex scorbutica constitutione, commissis diaetae et regiminis vitiis etc. originem repetant, et in epidemicas, nec non in primarias et secundarias diuidi has febres posse, multis multorum obseruationibus, quarum nonnullas Noster recenset, certissimum redditum est. Ceterum, quid sentiri de LINNAEI et WALENCII opinionibus debeat, quibus omne contagium animalculis deberi statuatur, in fine diatribes Cl. Auctor exponit, contagiumque esse subtile quid, quod vi humores corporis, si iis applicetur, in materiem sibi similem conuertendi polleat, infecta vero potius ad effecta quaedam contagii, quam ad eiusdem causas referri debere, verosimilius arbitratum.

Disp. V. sistens analecta quaedam circa variola. p. 198.

rum distributionem imprimis ratione febrium cum iis coniunctarum, defensa Gottingae 1770, a I. D. Feltinger. Si qua SYDENHAMO, ob rationalem, quam inuasis, variolis medendi methodum, laus atque gloria debetur, non potest singulare HUXHAMII studium, quo potissimum febres varias, quae solent cum variolis saepenumero coniunctae esse, diligentius rimari sibi proposuerat, laudibus indignum censeri, cum, quam multum ad sanationem huius morbi accuratum febris coniunctae regimen faciat, medentibus notissimum sit. Tria autem febrium genera, quae potissimum cum variolis commercium

Rr 2

habe-

habeant, HUXHAMVS enumeravit, ex iisque lentam nervosam inflammatoria et petechiali vel maligna longe rarius sibi obuenisse dicit. At vero, in hac ipsa variolarum, quoad febres, diuisione acquiescendum haudquaquam esse, cum ex medendi methodo, qua SYDENHAMVS in confluentibus vsus est, tum ex morborum historiis, quas HOFFMANVS, TISSOTVS, alique recentiores medici consignarunt, clarissimum est; etenim haud raro, imo certe plerumque, inquit Noster, vitiosae et noxiae, plus minusue biliosae, vel alius indolis morbidae colluuii in praecordiis haerentis indicia, mox praesente simul vel inflammatione, vel putrida humorum resolutione, mox his etiam deficientibus animaduertuntur, quae, quo minus principis morbi sanatio ex voto succedere possit, omnino prohibent, quare dubium nullum superest, quin ex natura atque indole accedentis ad variolas morbi probe cognita multum in ipsum aegrum redundare possit utilitatis. Ceterum, quod spectat ad illam variolarum diuisionem, qua mox benignas, mox malignas dicendas eas esse nonnulli perhibent, Noster eam proscribendam prorsus censet, quod neque Auctores in iisdem definiendis sibi constant, nec quicquam utilitatis, sed multum noxae potius ab hac partitione expectandum videtur.

p. 260. *Disp. VI. de inflammatione diaphragmatis*, proposita Gottingae 1771, a L. A. Ebeling. Laudati quibusdam BOERHAAVII et SALII DIVERSI locis quibus ipsum transuersum septum inflammari posse aduersus WILLISIVM et BIANCHIVM probatur, rationibusque, cur altum sit in optimorum quorundam Auctorum libris de hoc morbo silentium, redditus, Noster ad signa, quibus a pulmonum, pleurae iecinoris, aliarumque vicinarum partium inflammationibus

tionibus vera diaphragmatis inflammatio discerni possit, progreditur, eaque potissimum in tensionis, dolorisque vehementis sensu, qui instar circuli thoracem inferiorem stringentis se gerat, et praesertim in inspiratione augeatur; praeterea in celeri ac breui, seu parua ac frequenti, crescente vero malo inaequali respiratione, et in hypochondriorum versus pectus reuulsione, quibus nonnunquam trismus Sardonicus, conuulsiones, singultus idiopathicus, pulsatio vel palpitatio circa cordis scrobiculum et similia symptomata accedunt, cerni existimat. Ceterum, etsi certum est, hunc morbum mox cum deliriis coniunctum esse, mox ab iisdem profus deprehendi immunem; rariores tamen fore illos casus, ubi ea absint, Noster propterea arbitrat, quod magis diaphragma per se vehementi patet inflammationi, quam leui, bilisque, quae prout, si sanguini fuerit admixta, ad eum incendendum, tenuem, acremque reddendum et commouendum valet, ita quoque deliriis causam potest praebere, ea in copia plerumque adesse deprehenditur, quae sit menti turbandae, aliisque grauissimis symptomatibus producendis longe aptissima. Iam vero, praecipua horum ipsorum symptomatum, quae huic morbo communia sunt, velut risum, trismus Sardonicum, singultum etc. studiosius contemplatur, tandemque breuissimis de morbi sanatione exponit, quae etsi quam maxime anceps est, eoque magis dubia, quo grauius malum virget, peioresue notas ostendit, ea tamen potissimum peragenda est ratione, vt quantocius sanguinis missione materiem morbo detrahare, tum alui ductione subinde ventri, visceribusque liberiores et laxiores reddere vias ac motus, soluentibus, diluentibus et temperantibus sanguinem ad aequabilem per vniuersum corpus cursum reducere, perspirationem,

Rr 3

reliquas-

reliquasque excretiones expedire, et denique symptomata, consequentiaque suis remediis curare allaboremus.

p. 306.

Disp. VII. de haemoptysi in genere, et speciatim eius nexu cum varia aduersa ex hypochondriis valetudine, defensa Gottingae 1766, a G. A. Gramberg. Quanquam diffidendum omnino non est, spontaneam sanguinis ex pulmonibus, asperaque arteria excretionem, eamque praesertim repetitam, de gravi viscerum respirationi inferuentium labe testari pessimosque eam ut plurimum excipere effectus nonnunquam tamen omni non solum periculo caruisse, verum etiam morbosa quaedam symptomata a menstruorum, aliarumque solemnum haemorrhagiarum fluxu prohibito exorta eam sanasse, e HOFMANNI, TVLPPII, aliorumque medicorum scriptis constat. Quare in ferendo de haemoptyse exitu iudicio cum ad ipsam sanguinis excreti indolem, tum ad varia, quae excretionem concomitantur, symptomata probe respiciendum esse liquet, ut ne tanquam phthiseos prodromum consideremus, omnique omnino medelae resistentem putemus eam haemoptoën, cuius causa in hypochondriis posita sit, aptaque eapropter medendi ratione interdum tolli queat. Etenim, si haud dispositum sanumque corpus post vehementes motus huiusmodi sanguinis excretionem experitur, neque periculosi cum ea coniuncti sunt effectus; aut si a sensibili nervoso systemate, spasmisque hypochondriacis hoc sputum fere vnice pendet, illudque phlegmatis consueti levis sputum absque odore et alieno colore subsequitur, neque vllus in pectoris dolor, aut grauatiùs sensus animaduertitur; potius si febricula et calores post coenam absunt, viresque deprehenduntur integrae, nullaue profundius respirant

spirandi adest difficultas, cum minoribus periculis
coniunctam hanc haemorrhagiam esse tuto licet
coniicere; at vero omnis copiosa haemoptoe, ea-
que praesertim, quae dispositum ad hanc affectio-
nem corpus aggreditur, aut ab interna acrium hu-
morum erosione orta est, simulque laesi et exul-
cerati pulmonis indicia, velut obtusum in quadam
pectoris regione dolorem, faciei et totius corporis
post prandium vel coenam calorem auctum, anxie-
tates etc. coniuncta habet, metuenda valde, peri-
culique plenissima putanda est, quippe quae mox
citius, mox serius in veram phthisin abeat. Vero-
simile autem est, inquit Noster, permultas, nisi
plerasque haemoptyses vitiis viscerum hypochon-
driacorum qualibuscunque esse implicatas, magna-
que ex parte his ipsis existentiam suam et vim de-
bere; nam portarum venae obstructionibus, impe-
ditoque hac ratione sanguinis progressu, aut nimia
nervosi systematis debilitate atque irritabilitate, vel
denique variarum et inprimis biliosarum sordium
colluie in viis primis latente, mox omnem humo-
rum circulum valde turbari, mox spasms ansam
praeberi certum est, quorum causae nisi idonea vi-
vendi, medendique ratione corrigantur, conge-
stionibus ad superiora, et, praesertim si pectus an-
gustius fuerit, anxietati, difficili respirationi, ipsis-
que sanguineis sputis producendis reperiuntur
aptissimae.

Disp. VIII. exhibens analecta de apoplexiae ex p. 338.
praecordiorum vitiis origine, proposita Gottingae
1767, a G. P. Koch. Cum repetitis euctum fuerit
observationibus, encephalum, vel principem ali-
quam eius partem, qualicunque ratione affectam,
laesamque in apoplecticis per saepe fuisse; opinati
multi, iique celeberrimi medici sunt, hunc gravif-
simum

simum morbum sine eiusmodi causa, quae comprimendo suam in encephalum efficaciam proxime exferat, oriri nunquam posse; at vero ex WILLISII, MORGAGNI, aliorumque, qui funeribus incidendis causisque morborum expiscandis dederunt operam relationibus clare patet, huiusmodi causam, etsi sollicite fuerit quaesita saepenumero reperiri haudquaquam potuisse; hinc, si qua est vniuersalis apoplexiae proxima causa constituenda, ea MORGAGNI verbis, quibus in intimorum, qui in cerebro sunt motuum, cum nempe mouemus, sentimus, cogitamus, subita imminutione, eaque interdum tam vehementi, quae proxime ad cessationem accedat aut in hunc statum continuo transeat, eam cerni hanc autem imminutionem a variis, multisque causis, quarum aliae sensus omnino fugiant, aliae sub hos cedant, induci statuit, optime comprehendisse videtur. Ad harum vero remotarum causarum numerum praecordiorum varia vitia, vel singularem corporis crassitiem et obesitatem, habitum lem rubri sanguinis abundantiam, arthriticam per tinaciorem, inprimis podagricam corporum diathesin, siue retenta in visceribus, nec ad articulos detrusa, siue ex iisdem retropulsa fuerit materies, laesa a nervoso systemate vndecunque vehementius affecto viscera ad chyli officinam pertinentia, et quibus sensorii communis, plurimorumque corporis neruorum munia facile alienentur, vel etiam plane impediuntur, esse referenda, Noster variis iisque cum ex prodromis apoplexiae, tum ex symptomatibus nonnullis cum ea haud raro coniunctis, ipsaque medendi ratione petitis argumentis demonstrat.

P. 384. *Disp. IX. de arthritide vaga*, defensa Göttingae 1768, a B. Dugend. Cum magna soleat in

ter rheumatismum arthritidemque esse affinitas, et
 vterque morbus mox singulari cuidam corporis parti
 velut affixus haerere, mox circumuagari, mox cum
 febrilibus variis symptomatibus coniunctus esse,
 mox ab iisdem immunis prorsus deprehendi con-
 sueuerit; operae pretium se facturum existimauit
 Noster, si, qua in re cernatur vera vtriusque morbi
 natura atque indoles, antea exponeret, quam ad
 ipsam de vaga arthritide disputationem progrede-
 retur. Quare varias cum veterum, tum recentio-
 rum medicorum de hac re opiniones studiose col-
 legit, easque inter se ita comparauit, vt, quae ad
 verum propius accederet, non posset non clarum
 atque perspicuum fieri. Accessit deinde ad causa-
 rum, quibus arthritidis suam originem deberet, scru-
 tinium, simulque de sede, exituque huius morbi
 vario disputat, atque aptam suadet eidem medendi
 methodum. Ceterum, vt ipsius pertractionis quae-
 dam exhibeamus specimina, non opus est, cum
 cuncta, quae in hoc libello comprehenderentur,
 aliena obseruatione niti, aliorumque ex relationi-
 bus petita, animaduenterimus.

Disp. X. de puris absque praegressa inflamma- p. 460.
tione origine, defensa Gottingae 1766, a I. C. Grim-
*mann *).* Quanquam abscessus, scirrhus, gangrae-
 namque, praegressa inflammatione, saepe enasci
 animaduertimus, tantum tamen abest, vt huiusmodi
 humorum stasis ad generanda illa vitia semper re-
 quiratur, vt potius mox insignem puris copiam in
 Rr 5 quodam

*) Hanc disputationem neque a b. SCHRÖDERO, neque
 a GRIMMANNO profectam, sed Cel. I. A. MURRAYO
 gratam habendam esse, ex animaduersione Germa-
 nicæ editioni Rosensteiniani de infantum morbis
 libri (Gottingae et Gothae, 1774. pag. 121.) adiecta
 cognouimus.

quodam loco colligi, mox gangraenosam, scirrhomae aliquam partem euadere sine ullis praegressae inflammationis indiciis videamus. Hinc mirandum omnino est, nuperos quosdam medicos hanc doctrinam, de qua veteres iam persuasos fuisse abunde constat, fere prorsus reiecis-
se, neque dignam existimasse, quae novis argumentis illustraretur atque amplificaretur. Quam ob rem Noster de latissimo huius doctrinae in praxi usu persuasus, partem eiusdem, eam scilicet de abscessuum quorundam ortu opinionem, quam nuper praeter QUESNAIVM, b. HAENIVS *) potissimum proposuit atque explanavit, pertractandam sibi sumsit, in eaque re ita versatus est, ut, tribus huiusmodi abscessuum speciebus constitutis, exemplis variis, iisque admodum idoneis suam doctrinam illustraret, et argumentis quibusdam usum eius stabiliret. Ac prima quidem species, in qua nimirum pus eodem, quo collectum reperitur, loco originem suam cepit, nec aliunde, nisi per latens et occultum sanguinis vitium illuc fuit delatum, mox ex acuta quodam febre, mox sponte in corpore ad eam concipiendam apto oritur, et plerarumque phthisium sistit natales. Inter varia autem spastica symptomata, viscerumque debilitates, hic morbus obrepit, nec febrem ab initio statim sibi iunctam habet, quae potius subdola vi emergens catarrhalem subinde referat, neque constanter, sed per intervalla quasi affligat, eidemque tandem manifestiora suppurationis indicia, velut dolores circa thoracem, humerosque mox obtusi, mox acutiores, respiratio molestior, pressio circa pectus sensus, quocum tussis interdum coniungitur, cachecticus habitus etc. accedunt. Ceterum non pulmones solum, verum etiam alia viscera latenti isti corruptelae, quae exulceratio-

*) vid. comm. nostr. Vol. IX. P. I. p. 92. seqq.

cerationem pariat, obnoxia sunt, ut plurimum tamen pulmones simul affecti deprehenduntur, ita, ut aegri raro in exitium vergant, nisi hi ipsi communi laborent vitio. In *secunda* abscessuum sine inflammatione natorum *specie* pus non fixo quodam loco colligitur, sed libere in sanguinis massa oberat, dataque occasione per patula corporis loca effluit. Etsi vero in ipso sanguine, dum e vena mittitur, purulenti nihil apparet, sed euncta homogenea, accurateque mista in eo reperiuntur; haud raro tamen, inciso funere, circa cuiusvis generis viscera crustae subflavae, albidae, eaeque instar lardi compactae positae sunt, quibus cum nullae aliae viae, quam tenerrima exhalantia vasa patuerint, ipsum sanguinem originem dedisse vero omnino simile est. Pus hac ratione exortum mox ad pulmones vergere, mox per nares, meatum auditorium, urinae vias etc. externi visum est. Progre-
dimur ad *tertiam speciem*, in qua pus, aliquo loco in corpore iam collectum, ad remotiorem quendam, nullo antea vitio affectum defertur. Transitus huius puris, prout constat, varius esse poterit, ipsa vero ratio, qua ad alium locum vehitur, triplex est eaque vel resorptione, (hanc tamen rarius evenire Noster putat,) vel transmigratione per cellulositatis cavernas, vel per erosam telam, consumto adipe, absoluitur, purisque metastases format. Ceterum, quod ad puris generationem spectat, in ipso sanguine cordis vi per sua vasa agitato natales eiusdem quaerere, tutissimum esse, eam autem sanguinis partem, ex qua illud fluidum nascatur, definiri vix ac ne vix quidem posse, Noster fatetur.

CHRISTIANI EHRENFRIED ESCHENBACHII, Medicinae Doctoris et Professoris in Academia Rostochiensis Publici Ordinarii, Scripta Medico-Biblica. Rostochii apud I. C. Koppium, MDCCCLXXIX, pag. 134. in forma octava.

Gratum omnino Cl. ESCHENBACHIO habendum est, quod ea opuscula, quibus academicis quibusdam solemnitatibus quondam praeluserat, coniunctim edenda curaret. Etenim, quam dignae hae de morbis quibusdam, quorum in sacris bibliis mentio fit, diatribes fuerint, quae denuo imprimerentur, ex indice earum, quem dabimus, apparebit.

p. 5.

I. De gemellorum partu ad illustrandum locum Gen. XXXVIII. 27 - 30. Etsi WRISBERGIVS sua experientia dubium ab inuolucro cuilibet gemellorum proprio desumptum, quod obiici a nonnullis MOSIS de partu illo narrationi solet, remouere studuit; putat tamen Noster, eam, quod alter gemellorum, de quibus WRISBERGIVS retulit, mortuus fuerit, eidem diluendo aptam non esse, sed suspectam omnino manere facti a MOSE relati veritatem. At salua res est; etenim licet certissimum sit, gemellorum quemuis suis circumdari membranis, tantum tamen abest, ut vtriusque inuolucris laceratio a partus doloribus fieri nequeat, ut ea haud raro ab obstetricibus animaduertatur; hinc separatum inuolucrum non obstare patet, quo minus gemellorum ille, qui manum ex utero emisit, atque adeo primum prodire fuerit visus, alterum in ipso partu sequatur, cum addi tantum, illustrationis ergo, vtriusque inuolucris disruptio debeat.

De

II. De Iudaeorum lepra, Leuit XIII. et XIV. p. 17.

Præmissis iis signis, quibus lepram ab aliis morbis dignosci potuisse nonnulli sacri codicis loci testantur, Noster asseuerat, variisque MOSIS, aliorumque sacrae historiae Scriptorum relationibus probare an- nititur, hunc morbum iis nequaquam annumeran- dum esse, qui ex naturalibus causis originem suam repetant, sed ad supranaturalium classem eum per- tinuisse, eique adeo tollendo supranaturalibus quo- que mediis opus fuisse. Ceterum aduersus non- nulla cum theologorum tum medicorum placita, quibus lepram non solum Iudaeos, verum etiam gentiles quoscunque olim vexasse, eamque ad con- tagiosos morbos referendam esse, atque homines in variis regionibus etiamnum ea laborare conten- derunt, varias Noster protulit obiectiones, quae etsi potissimum argumentis ex sacris litteris petitis nituntur, verendum tamen est, vt eorum plausum ferant, qui cum leprosis versati sint, iisque sanan- dis dederint operam *).

III. De obsessis. Homines, in quibus angeli p. 41.

mali ita inhabitant, vt corporis organa, viresque pro lubitu regant, eo tempore, quo mundi Sospi- tator inter telluris incolae versatus est, quin etiam aliquamdiu postea obuenisse, aduersus MEADIVM et FARMERVVM, Noster monet, eo potissimum vsus ar- gumento, quod effectus, quos edebant obsessi, cum maniacorum atque epilepticorum conuulsionibus nequaquam conuenire ex variis sacri codicis locis pateat. Deinde singulorum, quorum in noui foe- deris libris mentio fit, obsessorum res gestas stu- diosius

*) vid. G. G. SCHILLINGII de lepra commentationes. v. supra. p. 424.

diosius considerat, easque suae opinioni robur addere summum arbitratur.

p. 60.

IV. De piscina Bethesda, Ioh. V. 2-4. Cum MEADIVS, HEVMANNVS, alique in ea versati fuerint opinione, vt piscinam, de cuius viribus IOHANNES laudato loco retulit, ad medicatos fontes referendam esse statuerent, operae pretium se facturum existimauit Noster, si disquireret, vtrum illae virtutes, quas Euangelista laudat, fonti cuidam medicato conuenire possent. Quam ob rem cum salutaribus effectibus, quos huiusmodi fontes in humano corpore exserunt, piscinae illius vires comparat, easque testari arbitratur, medelam ex naturae quodam regno petitam morbis illis, quibus tollendis salutaris piscinae aqua par erat, haud suffecisse, atque adeo supranaturale remedium eam praebuisse, nec eiusdem exemplo, prout BARTHO- LINVS voluit, vniuersalis medicamenti existentiam posse probari.

p. 73.

V. De sudore sanguineo, Luc. XXII. 44. Etsi non defuerunt, qui humani generis redemptorem in oliueti monte humorem alias ex cutis poris trans- euntem, neque rubrum sanguinem exsudasse perhi- berent; LVCAE tamen verbis insistendum esse, ve- rumque omnino cruorem ex CHRISTI cutanea su- perficie exstillasse, Noster arbitratur, argumentisque idoneis confirmare rei huius veritatem studet. Et- enim, etsi sanguis, quamdiu et impetus eiusdem, et vasorum, quibus ille coërcetur, resistentia serua- tur aequalis, prout in naturali statu semper ani- m- aduertitur, vltra vasa haud penetrat; tamen si hu- moris huius motus a causa quadam occasionali au- getur, capillares arterias sanguiferas nimis dilata- ri, et lymphaticas capacitatem ampliorem assumere, eamque

eamque nancisci diametrum, quae cruori introitum permittat, certum omnino, medicorumque experientia cognitum est; hinc, cum saluatoris mentem grauiissima negotia occupatam tenerent, quae eidem commouendae essent aptissima, non potuit non ob arctissimum huius cum corpore commercium, praeter alia commoti animi effecta et ipse sanguineus sudor ex cutaneo habitu exire.

VI. De sanguinis et aquae e latere Saluatoris p. 82.
crucifixi per fosso effluxu, Ioh. XIX. 33 - 37. In illustrando hoc sacri codicis loco Cl. Auctor ea versatur ratione, vt, laudatis WEDELI, BARTHOLINI, BLASII, HEVMANNI, aliorumque clarorum viro- rum cum de laeso latere, tum de partibus, ex quibus humores prodierint, opinionibus, argumentis- que, quibus fuerit prohibitus, quo minus assentiri illis omni ex parte possit, additis, suam de hac re cognitam reddat sententiam, eamque aptis rationi- bus stabilire allaboret. Redeunt autem, quae di- sputauit, eo, vt, etsi sinistrum latus laesum fuisse ad- modum vero sit simile, ipsum tamen cor atque pe- ricardium hastam nequaquam tetigisse, sed potius superiorem cauae venae truncum ea fuisse lacera- tum, atque ex hoc vase cruorem prodisse, autu- met. Quod vero ad aquam, quae vna cum san- guine ex per fosso latere effluxit, attinet, eam ex humani corporis natura explicari non posse, sed supranaturalem habuisse originem, Nostro videtur verisimile.

VII. De saluatore non apparenter, sed vere p. 120.
mortuo, Ioh. XIX. 33. 34. Quum DAMMIVS, cele- bris quondam christianae religionis aduersarius, sal- uatorem crucifixum syncope tantummodo corre- ptum, et, a cruce solutum, agnatorum cura, mediis- que

que idoneis refocillatum, sicque in vitam ex apparente morte reuocatum esse, perhibuerit; Noster, argumentis potissimum ex medicina desumptis, innixus hanc obiectionem remouit, simulque de signis, quibus apparenter mortui a vere mortuis possint distingui, quaedam immiscuit, ex quibus velut minus cognitum illud, quod arteriotomia subministrat, annotandum videtur; etenim si syncoptici occipitalis, radialis, aliaue his similis arteria secetur, sanguis statim effluet, ipsisque saltibus, licet exiguis, discerni poterit; nihil vero rubri sanguinis prodibit, si mortuus fuerit homo, cuius quippe arterias sanguine destitui, cadauerum sectionibus constat.

IX.

Der Naturforscher. VII. Stück. 18. Seitt. 7. Kupf. Halle 1775. 8. VIII. Stück. 19. Seitt. 7. K. IX. Stück. 20. Seitt. 6. K. X. Stück. cum indicibus 13. Seitt. 2. K. 1777.

i. e.

Naturae Scrutator. Pars VII. VIII. IX. X.

Indicauimus iam alio tempore huius diarii partes priores *), quibus nunc et posteriorum commentationes breuiter subiungimus. Continentur autem septima parte hi tractatus.

p. I.

1) C. G. DE MVRER, *Aduersaria ad historiam naturalem Iaponensium et Sinenfium*. Recenset nonnullos harum gentium libros et icones in primis plantarum laudat, cum reliquorum corporum naturalium delineationes rarius naturae respondeant. Inpri-

*) v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 700. Vol. XXIII. p. 45.

Inprimis autem libri cuiusdam Sinici historiam naturalem spectantis mentionem iniicit, quem in bibliotheca TREWIVS afferuauerat, atque mineralogicarum, botanicarum et zoologicarum tabularum 305, et quae in iis depinguntur corpora naturalia commemorat, Linneana nomina et nostri aevi naturalem scientiam subiungens.

2) I. L. FRISCH *de causis variae formae et p. 52.*
magnitudinis canis familiaris. Praemissa breui super animalibus hybridis dissertatione, expensisque BUFFONI de varietate canum opinionibus, sua proponit; atque putat vim imaginationis, animi affectus, metum tempore grauiditatis, clima, nutritionem, coitum diuersarum varietatum et migrationes in hominum societate, has varietates diuersas progignere. Contendit simul canes ex vna et peculiari specie ortum duxisse atque istam in Asiaticis regionibus adhuc inueniri. Quibus adiunxit quatuor varietatum huius speciei tabulam qua canes naribus et cranii figura inprimis differre docet.

3) O. F. MÜLLERI *observationes super Chaop. 97.*
insusorio, vermibus et insectis ex epistolis ad GORZIVM datis petita. Observationes GOEZII de natura *Vibrionis anguillulae* probat; *Sphegem nigram* describit, quemadmodum quoque genus *Cyclopis* suis animaduersionibus illustrat.

4) S. A. DE ROTTEMBURG *annotationes in p. 105.*
Tabulas Hufnagelianas Papilionum. Considerantur potissimum Sphinges atque traduntur descriptiones *Sphingis Galii*, *Sph. asiliformis*, *Sph. oestriformis*, atque *Sph. tabaniformis*.

p. 113. 5) I. E. I. WALCH *aduersaria entomologica*
Pars II. Describitur et depingitur *Papilio luctuosus* eques alis nigris fascia cyaneo-viridi communi
 ad marginem primorum punctis quatuor eiusdem
 coloris; et *Papilio Fulgrator* eques alis fuscis are
 cyaneo-viridi radiata, linea primorum albida inter
 rupta tribus albidis punctis.

p. 117. 6) I. A. E. GÖTZE *index nominum omnium pa
 pilionum a ROESSELIO et DE GEERIO descriptorum
 secundum Linneanum systema.* Vtilis catalogus.

p. 151. 7) *Descriptio nonnullorum rariorum Conchylio
 rum musei Societatis Naturae Curiosorum Gedanensis.*
 Turbinum tres species et vna Neritae ex Noua See
 landia depinguntur atque describuntur.

p. 169. 8) KÜHN, *de erucis, quae testaceis affines sunt.*
 Depingi curauit varias laruas, quas in Quercu e
 salicibus magnitudine et figura diuerfas, ex vario
 quoque suppellectili v. g. corticis squamis l. ramuli
 minutissimis exstructis tegminibus obtektas inueni
 et sedulo descripsit.

p. 189. 9) O. F. MÜLLERI *rarioris cuiusdam planta
 descriptio.* Enarratur structura *Conferuae stellatae
 filamentis e basi orbiculari parallelis.* Flor. Dan
 tab. 660.

p. 195. 10) I. E. I. WALCHII *aduersaria mineralogica
 Bauariae et Palatinatus.* Enumerantur primun
 terrae et metalla eorundemque efficacia et loc
 natales sicuti et lapides atque petrefacta, inter quae
 Vermiculitae, Belemnitae, Ammonitae, Trochitae
 Buccinitae, Chamitae, Pectinitae, Ostracitae, My
 tulitae, et Terebratulitae nominantur.

11) I. E. I. WALCHII *observationes lithologicae*, p. 211.
Pars sexta. Duo Tubulitae, Nautilites et Patellites
regionis Megapolitanae indicantur, iconibusque
illustrantur.

12) I. S. SCHRÖTER *commentatio de vario-* p. 217.
ribus quibusdam matricibus metallorum et mineris.
Supplementa ad LEHMANNI de hac materie diatri-
ben. Cuprum et plumbi mineram in Selenite,
stannum et pyritem in granite, cobaltum in talco
et cuprum in marga inuenit. Sic quoque lapidem
arenaceum, quartzum, terram siliceam et alias mi-
neras tanquam auri, stanni, cupri et aliorum metal-
lorum matricēs nominat. Quibus de ferro natiuo
nonnulla subiunguntur.

13) HUNTERI *descriptio animalis ex India* p. 236.
orientali Nyl-gau. Versio ex Philosophicis Trans-
actionibus cum iconē.

14) STEPHAN DE VISME *de terrae motibus* p. 268.
in insula Macao et singulari Simiarum specie in Ben-
galia. Ex iisdem versio.

15) RÜHNIVS *quaedam contra GOEZII sen-* p. 272.
tentiam disputat atque experientia innitens illam
collectionem florum, quae nobis sub nomine des
fliegenden Sommers venit, ab araneis deducit, quae
tempore autumnī prata hisce obducant filis.

Octaua autem pars offert:

P. VIII.

1) FRISCHII *de causis diuersitatis inter marem* p. I.
et feminam animalium et praecipue varii coloris com-
mentationem. Characteribus tum externis. tum in-
ternis inter marem et feminam obuientibus dis-

ss 2

quifi-

quisitis, praeter partes genitales, quae non omnibus tanquam externi characteres suppetunt, varian magnitudinem et figuram, pilorum et pennarum varium colorem, varias partes, quae vel caput et alia ornant corporis loca, et vocis diuersitatem, characteribus externis annumerat. Quae omnia exemplis bonis neque incongruis ex mammalium et auium historia confirmantur atque etiam singulorum ordinum tanquam solidipedum, calceatorum, forficum, laceratorum etc. ex mammalibus ac gradarum, scandentium, saltantium et palmipedum et aliis characteres diuerso sexui proprios sedulo commemorantur.

p. 26. 2) I. E. I. WALCH *descriptio Lemuris Morgani*. Accurata descriptio atque distinctio diligens specierum affinium una cum bona icone.

p. 39. 3) BOCK *ornithologia Borussiae*. Describuntur magno studio et egregie adhibita opera accipitres siue primi ordinis aues atque eorundem oecologia, sicuti *Vultur maximus*, *V. leporarius*, *Albion*, *Falco Melanaetus*, *F. ossifragus*, *F. chrysaetos*, *F. Pygargus*, *F. Miluus*, *F. gentilis*, *F. albus*, *F. subbuteo*, *F. Buteo*, *F. Tinnunculus*, *F. Haliaetus*, *F. apiuorus*, *F. Palumbarius*, *F. aeruginosus*, *F. Nisus*, *F. minutus*, *Strix Bubo*, *St. otus*, *St. Scops*, *St. nyctalea*, *St. Aluco*, *St. Stridula*, *St. ulula*, *St. funerea*, *St. passerina*; *Lanius excubitor*, et *L. collurio* earumque varietates.

p. 62. 4) GORZE *aduersaria ad historiam nociuorum ptinorum*. Denominatione et characteribus huius generis disquisitis, historiam duarum specierum *Ptini furis* et *Ptini*, quem *Pulicem* nominat, speciatim pertractat. Marem et feminam *Ptini furis* certis principiis innitens distinguit, atque arbitratur

num Germanum, fuscum thorace transuersim rugoso,
pedibus ferrugineis elytris striatis cet. esse marem
Pini Furis L. Vtriusque laruas in seminibus Cari
Carui inueniebat eorundemque metamorphosin ob-
seruauit. Denique describitur et, quemadmodum
etiam reliqua insecta, icone illustratur *Dermestes mi-
nutissimus ouatus nigro fuscus, antennis corporis dimi-
diis longitudine, apice hirsutissimis.*

5) S. A. DE ROTTEMBURG annotationes ad P. 101.
Hufnagelianas Papilionum tabulas. Persequitur
simili cum studio laborem in sexta et septima huius
diarii parte susceptum, atque hac noua commenta-
tione phalaenarum nonnullas species animaduer-
sionibus illustrat lectu dignis.

6) KÜHN de nonnullis papilionum speciebus, P. 112.
quae in aliis regionibus rarius, quam prope Eisen-
ach reperiuntur. Nonnulli papiliones nymphales
gemmati descriptionibus accuratis distinguuntur et
P. Megera, P. Ligea et P. Hero delineantur.

7) MEINECKEN observationes entomologicae p. 127.
Pars quarta. Laruae *Phalaenae pauoniae* vsus et
structura indagatur atque de papilionum varieta-
tibus quaedam disputantur.

8) I. E. I. WALCH descriptio nonnullorum re-p. 149.
conchyliorum. *Comment. tertia.* Ad-
scribuntur *Balanus polythalamius*, idem videtur cum
Lepade Diademate LINN. *Lepas oblonga constricta* et
Patellae quaedam species.

9) CHEMNIZ epistola ad Ill. WALCHIVM su-p. 163.
de conchyliis sinistrorsum conuolutis. Monet ple-
rasque esse cochleas terrestres et fluuiatiles, neque
posse cum dextrorsum conuolutis coitum cele-
brare.

brare. In qualibet fere earundem familia tales
reperiuntur.

P. 179. 10) I. E. I. WALCH *aduersaria ad historiam naturalem Spongiarum Specim. I.* Filâ, ex quibus conficiuntur, sunt mox flexibilia et longa, mox rigida et breuia, modo simplicia, modo ramosa cet. Similiratione superficies, compagem internam earundemque naturam, vtrum vegetabilis, an animalis sit disquirat, atque secundum varias proprietates mox nominatas eas in classes redegit.

P. 215. 11) I. S. SCHRÖTER *supplementum primum ad historiam patellarum regni lapidei.* Descriptione trium nouarum Patellarum, vertice clauso.

P. 224. 12) DE ARENSWALD *historia Pommeranorum et Megapolitanorum petrefactorum. Pars II.* Commemorantur Encrinitae, Trochitae, Echinidae, Tubulitae, Orthoceratitae et Belemnitae. Inuenitur Orthoceratitae cauernis petroleum.

P. 245. 13) MEINEKEN *adnotationes mineralogicae Pars III.* Encrinitae cuiusdam structura interna imaginibus illustratur; atque Entomolitae in argillaceo lapide ex Sueuia mentio fit.

P. 259. 14) I. E. I. WALCH, *obseruata lithologica Pars VII.* Petrefacta, quemadmodum Ostracion, de qua tamen, an certe ostracion sit, nos multum dubitamus, et Alcyonium fistulosum petrefactum, Encriniten, Pentacriniten et Ammoniten spectant.

P. 280. 15) I. G. WISGER *descriptio Speluncae Brendewindensis.* Est in Palatinatu superiori, in qua reperiuntur stalactitici coni, qui mox ex nigris, mox ex albis

albis componuntur lamellis et cum obseruatum sit hieme semper nigram gigni, Cl. Auctor monet, ex his lamellis determinari posse horum conorum stalacticorum antiquitatem. Detecta sunt quoque in hac spelunca ossa procul dubio Canum, Vulpis et Lupi; lapis, ex quo haec spelunca fit, est calcareus spatho commistus. Notantur et alia circa hanc speluncam memorabilia.

16) DE LVC commentatio super singulari echin. p. 286.
 Versio ex Mem. prés. à l'Acad. des Scienc. Tom. IV. p. 468.

17) MAVDVIT de optima methodo transmittendi animalia peregrina in vini spiritu. Versio ex Journ. des Sçauans. Mars 1774.

In nona parte leguntur hae dissertationes: P. IX.

1) FRISCHII com. altera de causis diuersitatis p. I.
 inter marem et feminam et imprimis coloris pilorum et pennarum varii. Paucis de origine pilorum et pennarum disputatis, colorem deriuat ab interna humorum mixtione neque a calore vel frigore, quamvis concedat, temperiem splendorem harum partium et imminuere et augere posse. Mox quaerit causam, cur et animalia syluestria, indiuidua singularis et diuersi coloris edant, atque hasce varietates potissimum a nutrimento, tempestate, morbis, aetate, cet. repetit. Denique autumat quoque in vario sexu a mixtione humorum varia varium colorem oriri, ita, vt masculum animal semper nobilioribus scatens succis etiam habeat integumenta splendidiora.

2) BOCK ornithologia Borussica. Ordo II. P. 39.
 Nominantur imprimis hae picae: *Pstacus Matio*,
 S s 4 *Coruus*

Coruus Corax, C. Corone, C. frugilegus, C. cornix, C. Monedula, C. glandarius, C. caryocatactes, C. pica, Coracias garrula. Oriolus galbula, Cuculus canorus, Tunx Torquilla, Picus martius, P. viridis, P. maior, P. medius, P. minor, Sitta Europaea, Alcedo Ispida, Merops Apiaſter, Upupa Epops, Certhia familiaris, et C. muraria.

p. 61. 3) GÖTZE indicis inſectorum et vermium omnium tum in Roefeliano, tum Clemanniano opere obuenientium ſecundum LINNAEI et aliorum ſystemata continuatio.

p. 81. 4) EIVSD. emendationes indicis ſuper papilionibus Roefelianis Partis VII. huius diarii. Vterque catalogus diligenter compoſitus omnem noſtram meretur laudem.

p. 86. 5) KÜHN analeſta ad hiftoriam inſectorum. Pars VI. Descriptiones et metamorphoſes nonnullarum erucarum ſicuti eius, quae in Thlaſpi aruenſi reperitur, Sphingis Atropos et aliarum, quemadmodum quoque oui Papilionis Hippothoes.

p. 99. 6) I. D. SCHVLZE - aduerſaria entomologica. Pars II. Deſcribuntur atque figuris illuſtrantur *Papilio Claudia, Caſſida marginata, Fulgora Europaea, Lipſiae inuenta, Phalaena T. aleella, Caſſida inaequalis et Papilio Iphigenia.*

p. III. 7) S. A. DE ROTTEMBURG animaduerſiones ad Huſnagelianas lepidopterorum tabulas. Phalaenae noctuae ſedulo et diligenti, vt ſolet Cl. Auctor, ſtudio examinantur.

8) SPEN-

8) SPENGLER adumbrat commentatione eru- p. 145.
dita *Turbines* nonnullos, quos ex Noua Seelandia
acceptos delineari curauit. Icones sunt additae
elegantissimae.

9) KÜHN continuatio diatribes de *Erucis Testa-* p. 169.
cis affinis. Definiuntur iusto vberius, cuius res
eruditas tractandi erroris varii huius diarii scripto-
res se reos fecere, laruae quaedam earundemque
euolutio.

10) GOEZE aduersaria ad *Vibrionis Anguilla-* p. 177.
lae historiam. ROFFREDI obseruationibus examina-
tis et probatis, suarum quasdam addit, affirmans se
microscopio adiutum alios vibriones cum ipsa pro-
genie, alios ouis instructos inuenisse atque eos, qui
in glutine inuenirentur et figura et aliis propieta-
tibus ab iis discrepare, qui in aceto degerent.

11) CHEMNIZ de *quarundam cochlearum inter-* p. 183.
na structura. Inprimis *Strombi Fusi* colores, conca-
merationes et gyri eleganter depinguntur.

12) I. E. I. WALCH *descriptio nonnullorum* p. 188.
recens detestorum testaceorum. Com. III. Lepades
canaliculatas diuisit in tres greges, scilicet lepades
canali aperto vertice curuo; canali semiclauso, ver-
tice recto, et canali clauso vertice recto, species-
que hisce sectionibus adnumeratas et definiit et ico-
nibus exprimi curauit. Depingitur quoque turbo
aliquis ex collectione Principis Serenissimi Rudol-
stadiensis.

13) O. F. MÜLLERI *synonymia animalculorum* p. 205.
infusoriorum. Comparantur icones Eichhornia-
nae

nae *) cum descriptionibus in historia vermium terrestrium et fluuiatilium datis.

P. 215. 14) I. D. SCHVLZE *comparatio iconum entomologicarum* WENCESLAI HOLLARII cum Linneano *systemate*. Scriptoris seculi superioris vitam ipsiusque operis contenta recenset, atque synonymiam perutilem subiungit.

P. 225. 15) I. BECKMANN *de nonnullis exoticis lignis, cum quibus mercatura fit*. Definiuntur duodecim ligna varii generis eorumque characteres et usus annotantur. Lignum litteratum non ex Epidendro scripto, vt multi falso opinantur, sed ex Piratinera Guianensi obtinetur, quemadmodum lignum, quod dicitur *Bois de Ferole*, ex Ferolia Guianensi AVBLETTII scinditur. Similes tractatus vtilissimos putaverimus.

P. 241. 16) CHEMNIZ *de quibusdam rarioribus Orthoceratitis*. Possidet tabulam marmoream, in qua quatuor et viginti orthoceratitae delitescunt et aliam, quae quadraginta comprehendit, sicuti et alios, quorum internam structuram sollicite perscrutatus est.

P. 248. 17) I. C. MEINECKE *observata mineralogica Pars IV*. Commemoratur historia cuiusdam Porpittae atque proponuntur nonnulla super Ammonitarum siphone et Echinorum futuris.

P. 262. 18) I. E. I. WALCH *observata lithologica Pars VII*. Nominantur inprimis haec petrefacta: Ostreae ex Mytili cristati familia, Echinites novus, quem

*) *Beyträge zur Naturgeschichte der kleinsten Wasserkriecher, herausgegeben von I. C. EICHHORN. m. K. Danzig.*

quem LESKIVS *) *Echiniten pyriformem* nominat, cancri petrefactum, trilobitae, cranium Lacertae Crocodili lapideum, orthoceratites, porpites globularis et alia. Deinde et de origine Echinitae favoginei quaedam afferuntur.

19) I. S. SCHRÖTER *de regionis Vinariensis cochleis* p. 295. Diuidit bivalues cochleas in eas, quae testis aequalibus et eas, quae inaequalibus componuntur, earundemque varia genera et diuerfas species proponit.

Decima denique parte, qua Ill. WALCHIVS Pars X. primam huius diarii decadem finiuit, hae dissertationes continentur.

1) CHEMNIZ *de Pinna, eiusdem serico opere et Cancro Pinnothere* p. I. Credit illud sericum opus cum tentaculis reliquorum vermium posse comparari. Caeterum fuse enarrata inter pinnam et cancrum pinnotherem amicitia iisque testimoniis prolatis, quae vel veteres vel recentiores proposuere, hanc historiam fabulam esse putat, cum nemo rem ipsam viderit.

2) I. E. I. WALCH *de claua Herculis specie Serpulae* p. 33. Diuisionibus generis Serpulae constitutis totam suae speciei, cuius iam GVETTARDVM mentionem fecisse probabile est, historiam percurrit, cui varias adiungit de loco natali, animali serpulam inhabitante et eiusdem generandi ratione coniecturas et quaestiones.

3) EIVSD. *descriptio nonnullorum recens detestorum testaceorum Com. IV.* Genus Patellae variis p. 74.

*) V. EIVSD. Additamenta ad KLEIN. comm. nostr. Vol. XXII. p. 722.

riis descriptionibus, diuisionibus et imaginibus illustratur.

p. 86. 4) LINDENBERG *descriptio Curculionis Brasiliensis*. Videtur *C. Imperialis* DRVRY esse.

p. 88. 5) VON SCHEVEN *aduersaria entomologica. Pars I.* Proponuntur nonnullae animaduersiones in ipsius huius diarii, a parte secunda ad partem septimam, commentationes, insectorum historiam illustrantes.

p. 102. 6) I. G. KÖHLER *observationes microscopicae super nonnullis aquae animalculis*. Optandum esset, vt descriptiones accuratiores et synonyma O. F. MÜLLERI addita essent: illius animalculi, quod BAKERVS *Satyrum* dicit, inter alia mentio fit.

p. 108. 7) GRONAV *aduersarium entomologicum*. Describitur *Papilio Megaera*, *Eruca Papilionis Maerae* atque affirmatur laruas *Sphingis Euphorbiae* extingui in locis tenebrosos lucem spargere.

p. 112. 8) I. I. FERBERI *catalogus praecipuarum foedinarum Electoratus Bauariae et Palatinatus superioris*. Breuis, at, quemadmodum cuncta huius Cl. Auctoris scripta, lectu dignissima enumeratio.

Huic parti adnexus est duplex index, alius systematicus, qui nobis non omni ex parte se commendauit, alius rerum utilissimus. Gaudemus, mortuo Ill. WALCHIO, huius diarii editionem ab Ill. SCHREBERO, viro eruditissimo, susceptam esse, a cuius moderamine nouus sine dubio huic diario accedet splendor.

X. Ma.

Materia medica. Auctore PETRO IONA BERGIO
Tom. II. *) Stockholm, 1778. 8. 1 Alph.
plagg. 5.

Incipit hic tomus secundus a classe decima tertia, p. 461.

Polyandria dicta, eiusque primo ordine Monogynia. *Gummi Guttae*. Inquirendum ratur Noster, annon Cambogia Americana alia sit species, siquidem flores intus tomentosi et fructus magnitudine cerasi sunt, dum Orientalis fructus magnitudine pomi est. Terrae *Orleanae* vsus est tinctorius. *Poeo-* p. 467.

niae radix, flores, semina. Ex tuberibus *Poeoniae* recentibus eadem encheiresi ac cum tuberibus *Solani* tuberosi obtinetur amyllum album, mite, sub p. 478.

elixatione in aqua gelatinescens, bene glutinans. *Aconiti* **) herba, extractum. *Virtus*; pellens, sudorifera, diuretica, subuertiginosa; recens venenata. p. 483.

Vfus. Rheumatismus, arthritis, malum ischiadicum. Extracto *Pulsatillae nigricantis* ***) Noster frustra vsus est in oculorum morbis imprimis in amaurosi p. 491.
et panno.

Mari veri virtus: neruina, tonica, resoluens, p. 503.
emmenagoga, diuretica, errhina; *vsus*: cachexia, hysteria, debilitas neruorum. *Scordium* animalium lac inficit sapore allii. In hac enim stirpe natura p. 505.
coniunxit odorem allii cum potentia resoluente, mixtione quidem singulari. Flores *Lavandulae*.

Infans generosus nascebatur cum tumore mollissimo, capitis super vertice magnitudinem oui columbini aequante; consulebantur plures medici et chirurgi, sectionem tumoris serio dissuadentes. Tandem praescripsit Cl. ACREL Spirit. Lauandul. p. 513.
compos.

*) Tomum primum vid. supra. p. 412.

**) v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 139.

***) v. ibid. Vol. XVIII. p. 530.

- compos. Lond., quo tumor fricaretur, vnde breui
 p. 515. tempore plenarie resolutus fuit. *Menthae crispae*
 vsus: hysteria, vomitus, coagulum lactis in mam-
 p. 518. mis, colica. Oleum *menthae piperitidis* genis sub
 oculis illinitum illacrymat oculos eosque postea ro-
 p. 525. borat. *Marrubii albi* puluis in asthma humido
 p. 545. cet. *). Arbitratur Noster non spernenda esse pri-
 scorum testimonia de *Euphrasiae* virtute aduersus
 p. 551. oculorum vitia. *Brancae vrsi* folia. Virtus emol-
 liens demulcens. *Vfus*. Clysmata.
 p. 558. *Armoraceae* s. *raphani rustici* vim antarthri-
 ticam saepius Noster obseruauit. *Brassicae* variis
 p. 579. speciebus disquisitis, ad *Sinapios* semina Noster
 venit. Parum refert ex quam specie, alba ni-
 graue nimirum, haec semina in medicinam suman-
 tur. Profunt vero integre deglutita in febribus
 intermittentibus tertianis: eaque puluerisata cum
 cortice Peruuiano iunxit, et in febribus intermit-
 tentibus protractis et repullulantibus cum bono
 effectu exhibuit. Sed ardorem ventriculi subinde
 aegri sunt passi, tamen absque detrimento. Absti-
 neant aegri a potu calido, sumtis his seminibus.
 p. 588. *Maluae vulgaris* virtus emolliens lubricans, re-
 center ea exhibita, laxans. Veteribus fuit culina-
 p. 600. ris. *Ononidis* radice drachma vna bis de die sumta
 senis sarcocelen resoluit. Cl. ACREL pariter hy-
 drosarcocelen plenariam resolutionem ter vidit,
 hancque radicem aegros valde mouere, Noster quo-
 que obseruauit.
 p. 605. *Dolichi vrentis* lanugo. Virtus: irritans, sti-
 mulans, anthelmintica. *Vfus*: Lumbrici. *Dolichos*
Soia LINN. culinis seruit ad saporem piscium et
 carniū exaltandum **).
 p. 635. E Succo citri et aceto fortissimo Saturni com-
 mixtis s. q. et proportionē iusta paratur epithema,
 cremo-

*) v. comm. nostr. Vol. XX. p. 135.

**) v. ibid. Vol. XIV. p. 199. it. Vol. XIX. p. 212.

cremori lactis simillimum in morbis cutis vtile, quod cremor Saturni dicitur et in pharmacopoea Suecica *) inuenitur. Phaenomenon illud explicatur e qualitate acidi citri, salia in aqua insolubilia formandi, si cum calce vel plumbo saturatur. Erysipelati scorbutico tiliarum identidem opem tulit Noster frictione cum pulpa citri, quo etiam remedio cum successu vsus est aduersus gingiuas scorbuticas, atque vbi noma oboritur.

De *Scorzonera* bene scripsit I. M. FEHR **). p. 646. Inprimis laudat Noster, quae addita sunt de febribus et diebus criticis. *Taraxaci* radicem recens. p. 649. tem sero lactis, iusculis et apozematibus incotam praestantissimam esse in morbis hepatis, lubenter cum Nostro fatemur. Saepe resoluit duritiem hepatis cum iusculo, parato ex radice recenti taraxaci et foliis recentibus acetosae in sero lactis vel in aqua coctis, addito vitello oui, quod iusculum quotidie per plures septimanas imo menses, sumserunt aegroti, propinato simul cremore tartari. Hoc regimen exoptatos etiam in calculo felleo et in ascitide praestitit effectus. Flo. p. 691. rum *chamomillae vulgaris* vsus internus rarior est externo. (Nos vero interne iisdem crebro nec frustra vitimur, ad febres intermittentes profligandas, ad spasmos abdominis sopiendos, ad flatus pellendos, ad lochia et catamenia promouenda cet.) *Pyrethri* p. 697. veri radicem Aro aemulam esse nonnulli arbitrantur, recens cuti applicata agit fere, vt cortex Mezezei. *Violae tricoloris* herba recens satis praestans et p. 708. gratum est laxans mucilaginosum a primo vere in serum vsque autumnum. Interdum autem mouet emesin. Herba recenter ficcata vim suam purgantem

*) vid. libr. illius. p. 84.

**) *Anchora sacra* vel *Scorzonera*. Ienae, 1666. 4.

p. 723. tem in aucta dosi seruat. *Ipecacuanhae* radici substituitur radix violae *).

Recens radix *Ari* cuti applicata vix rubefacit vel vesicat, vnum tamen exemplum in tenera virgine visum Noster commemorat. Praeclarum eiusdem radicis effectum Noster expertus est, alcalinis absorbentibus et aromaticis additis in cephalaeis symptomaticis pertinacissimis, quae a primis viis, forte ab atra bile, proficiscuntur. In febribus intermittentibus puluerem dedit omni bihorio e rad. ari solid. tart. Vitriolati ana scr. dimid. Rhei Selen. gr. quinque cum fructu, interdum tormina accedebant, ac tunc quidem ari dosis erat imminuenda. Radix ari culinaris nondum est, id quod meretur ob virtutem nutrientem ex amylacea qualitate et vi eius glutinante. Iusculum parauit e radicibus vetustis et farinosis perinde sapidum ac a Sagu, odore pulmenti triticei. Tales annosae radices ari vix acres sunt et ebullitione praeterea mitigantur. Plures

p. 727. ceterum ari species apud varias gentes esculentae sunt. Nutriunt omnes suo farinoso.

p. 728. *Fungi Melitenfis* vsus. Profluvia sanguinis. Be-

p. 751. *tulae* lignum, lympa, epidermis, folia tenera, adulta, fuligo, oleum Moscouiticum. *Balsamum Canadense* est species terebinthinae omnium nobilissima et praestantissima, pariter amoenissima odore et colore.

p. 767. Hanc sequitur terebinthina Cypria, dein T. Argentoratensis, tum T. Veneta, sed deterrima est T. communis. *Lacmus succus*, cui inest tanta acrimonia, vt, etsi summa cum prudentia illum masticauit atque statim expuit Noster, ex eo, quod neglexit fauces derepente eluere, breui senserit ardorem vrentem in faucibus, qui sensim circa scrobiculum cordis descendit, cum quadam vertiginis specie nisuque ad aluum deponendam. Tandem etiam

*) v. comm. nostr. Vol. XVIII. p. 247.

etiam intestina occupavit hic ardor cum molesta quadam nausea et alui purgatione. Grana *Tilli* rarissime apud nos interne propinantur, quod nimis acria sunt. De oleo *Ricini*, Anglis *Castor-oil* alibi egimus*). Semina *Melonis* quo antiquiora, eo prae-stantiora ab hortulanis iudicantur. Post quadraginta et duos annos fata, progerminarunt. *Gummi Senegal* plerumque in officinis substitui solet gummi Arabico.

Filicis radix. Eius usus contra taeniam**) an- tiquis hic vindicatur atque laudatur. Plures taeniae simul et semel inesse possunt vni eodemque subiecto. *Musci erecti* herbae virtus est purgans dra-stica. *Lichenis Islandici* s. *musci Islandici* herba in Phthisi, Tussi, Haemoptysi commendatur. Con-duxit Nostro et nobis haec herba***) in his morbis et aegros vidit inde pingues factos. Equi boues fues-que ex eius pastu pinguescunt. *Pulmonariae arbo-reae* herba laudatur similem in modum, Noster au-tem pericula nulla cum hac fecit.

Palmae oleum sebaceum est in duritie abdo- minis praestantissimum remedium atque convenit infantibus et adultis, acutis et chronicis morbis.

Rackasira balsamum diaphanum, graue, rubro brunneum; tenax in fila ductile, odore saporeque bal- samico, amaricante, labia conglutinans, cuius *Virtus* vulneraria; *Usus* vero in gonorrhoea est****). *Gummi Ammoniacum Amygdaloides* est glandulosa pars, a substantia viridescente scrupulosius segregata. *Gummi copal* in medicina non usurpatur, sed arti- fices

*) v. comm. nostr. Vol. XII. p. 546. Vol. XXI. p. 430. Vol. XXII. p. 76. et 84.

**) v. supra. p. 121.

***) v. comm. nostr. Decad. II. dae Suppl. p. 255. et 400.

****) v. VOGEL mat. med. p. 307.

- p. 905. ces inde parant vernicem praestantissimum*). *Aspalathi* lignum magnam habet similitudinem cum ligno aloes, sed desideratur in ligno aspalatho omne id,
- p. 906. quod nobile est in ligno aloes. Lignum *Tartalum rubrum*, est medullaris pars arboris, nec quicquam
- p. 908. differt a ligno Caleaturico verum fantalum. *Chynlen* radici *Virtus* est stomachica, subemetica, et *Vfus* in colica frigida. Chineses infundere istam solent in vino et cochlearia pauca haurire in colica, indigestione et aliis eiusmodi affectibus. Noster aliquoties hoc adhibuit infusum non frustra et emefin obseruauit cum leuamine.

XI.

Praktische Bemerkungen über den Gebrauch der Sibirischen Schneerose in Gichtkrankheiten, von Dr. ALEX. BERNH. KÖLPIN, mit einem Kupfer. Berlin und Stettin, 1779. II 5. 8. Seitt.

i. e.

Observationes practicae super rhododendri chrysanthi vsu in morbis arthriticis, Auctore ALEX. BERN. KOELPIN.

Praemissa est brevis recensio formae atque virium plantae, quae in GMELINI *Florae Sibiricae* Tom. IV. p. 121. sqq. et PALLAS *Itineris Russici* Tom. III. p. 369. reperitur. In priore libro sub nomine *Andromedae foliis ouatis, utrinque venosis, corollis campanulatis, obliquis, longissimis* est descripta, et tab. LIV. picta. Notauit de illa GMELINVS, venatores aliosque homines, qui montes circa Lenam transcendere cogentur, vsos esse contra genuum dolores huius decocto, quo inebriari obdormireque quidem inciperent, tandem tamen sanarentur.

Crescit

*) v. comm. nostr. Vol. XIV. p. 632.

Crescit in iugis, ut plurimum excelsissimis, montium. Transimus ad ea, quae PALLAS loco nominato, de planta dixit. Pars affecta inquit, ab usu decocti prurire incipit, multa quoque siti cruciantur, qui decoctum sumserunt, aqua frigida ad hanc supprimendam pota emesis excitat, ebrietas, quam producere solet, cephalalgia destituitur, moxque finitur. Tartari infusum dilutum loco theae bibunt. Cerui aliaque animalia herba lubenter vescuntur.

Descriptio Cl. PALLAS botanica, haec fere est. p. 18.

Caulis ipsius est sesquipedalis, erectus, ramosus, unum pollicem crassus, badius. *Folia* ramos terminantia, ovata, petiolata, venosa, superius scabra, inferius pallida, margine reflexa, rigida; *Rami* floriferi squamosi; *Squamis* fuscis, exterioribus ovatis, interioribus sublinearibus; *Pedunculi* 6-10. in umbellam digesti; *Flores* magni, lutei, penduli, campanulati, patentes, quinquefidi, incisuris rotundatis, superioribus paullo maioribus, versus tubum lineis coeruleis distinctis. *Filamenta* decem, inaequalia, inferius flexa; *Antherae* oblongae, pallidae; *Stylus* filiformis, simplex, filamentis longior; *Stigma* capitatum, leuiter quinquefidum; *Germen* superum, quinquangulum, quod in *Capsulam* abit oblongam, p. 23. quinquangulam, apice dehiscentem; *Semina* parva, grysea. Odor plantae est nullus, cortex et folia subadstringentia, amara. Ex hac vberiori formae descriptione, definitionem fecit Cl. KOELPIN hanc, RHODODENDRON chrysanthum, foliis nitidis, ovato-lanceolatis, venosissimis, margine reflexo, floribus subumbellatis.

Chemicas super partibus constituentibus disquisitiones instituit nullas, cum sufficiente ad hanc rem herbae quantitate destitueretur. Verum potius eius in arthritico morbo efficaciam experiri studuit.

p. 24. Recensuit ea de causa quindecim morborum historias, in quibus non sine omni sanitatis redeuntis spe, aegrotis huius remedii usum suavit. Etsi vero fatendum est, plurium aegrotorum dolores leniores esse factos, tamen non deesse nobis videntur exempla, in quibus parum vel omnino nihil contra morbum *Rhododendri* profuerit usus; in aliis porro arduum erit dicere, utrum ab hoc, an ab aliis simul datis antiarthriticis sanitas fuerit restituta, huc illi pertinent aegroti, qui extracto aconiti, decocto quassiae, vesicatoriis aliisque eodem tempore sunt tractati; tandem tempus, quod morborum sanationem, atque libelli huius editionem intercedit, nobis iusto brevius esse videtur, ut quam de reditu morbi adeo pertinacis, qualis arthritidis est, tutus quis esse possit.

Videamus vero formam ac quantitatem, in qua *Noster* remedium exhibuit, atque ex morbis vnum alterumque notatu maxime dignum notemus. Digerit nimirum *Hb. Rhododendri* drachmas duas, cum aquae fontanae unciiis novem, in vase bene obdurato per XXIV. horas ad ebullitionem usque. Hac digestionem uncia fluidi una perit, de residuo autem quovis die matutino tempore unciae duae circiter sumuntur. Si dosis haec augetur, non infrequenter vomitus, ebrietas, praecordiorum anxietas aliaque molesta symptomata oriuntur. Neque eadem herbae quantitate omnes egent, alii enim, his octo unciiis semel sumtis, dolores amiserunt, alii per menses eodem remedio sunt vti. Crises, vulgo excitatae, sunt pruritus partis affectae, sudores, somnus, alius laxa, atque materiei corruptae emesis.

Aeger per tres circiter menses hoc remedio usus, vid. historia I. arthriticos insultus quidem amisit, tandem tamen hydrope periit. Alius a malo venereo per *SWIETENII* mixturam modo sanatus, liberabatur ab arthritide insequente, aphthis critica

p. 34.

eritice ortis. Venerea, octo vnciis sumtis, somno p. 42. indulgebat frequenter, et sanitati restituebatur, febre putrida aliquando post moriebatur. Phthifica, p. 49. cuius morbus arthritidi causam debebat, huius decocti calefacti quotidie cochlear vnum, cum apparente sanitatis redeuntis specie, sumebat, discessit tamen, medicamento seposito, e vita ipsi molestissima. Alius morbus ira exasperabatur. Senem 73. p. 62. annorum remedii vsus nimium debilitabat. Alius et 66. extracto Aconiti temere tentatus, a malo suo fuisset p. 72. liberatus, si remedium diutius sumisset. Ischiade p. 74. nervosa affectus Rhododendri decocto temere vsus, venae sectionibus, vesicatoriis, pilulis saponaceis tandemque aquis Pyrmontanis prorsus restituebatur. Alius inter Rhododendri vsum arthritide vaga, diarrhoea, spasms abdominalibus, sudoribusque afficiebatur, sanitati tamen per topica reliquis morbis opposita reddebatur. Ultima aegrot, cuius morbi p. 106. narrationem Noster adiunxit, sternutatione multa vomituque vexabatur.

Transit dein ad generaliores quasdam cautio p. 110. nes recensendas, quarum praecipue sunt hae: In arthritide febre coniuncta abstinence a Rhododendri vsu, hic enim febrem exasperaret; vomitus et alui deiectiones sponte ortae, sedem arthritidis in primis viis esse suadent, ipsa arthritidis venerea remedio hoc tollitur; anginae, illacrumatio oculorum, pruritus nasi ac sternutatio, ab acrimonia remedii volatili excitantur; corporibus robustis facile medetur; senibus contra ac debilibus infestum; animi affectus sanationis progressum retardant; alui deiectiones interponendae; ischiadi nervosae non medetur; externe applicatum doloribus leuioribus vt odontalgiae conuenit; dosis secundum corporis vires definiatur.

ALBERTI VON HALLER bibliotheca medicinae
practicae. T.I. ad ann. MDXXXIII. Bernae
et Basileae apud Eman. Haller et Schweig-
haeuffer, 1776. 2 Alph. 20 plagg. 4.

Egregium istud immortalis Cl. HALLERI opus Le-
ctoribus commendaturi, in dubitationem addu-
cimur, vtrum lectionis vbertatem stupendam et fere
incredibilem, an vero iudicii subtilitatem et sapien-
tiam, an denique ordinis, quo omnia disposita sunt,
elegantiam, primo loco commemorare debeamus.
At enimvero vix opus esse videtur, haec omnia sin-
gulari studio collaudare, cum nemo sit, quin ab HAL-
LERO nil nisi eximium ingenioque sublimi dignum
expectari posse sciat. Accedit amabilis modestia, qua
iudicium suum de libris singulis profert, aliorum-
que sententias examini subiicit. Praefatio huic pri-
mo volumini (quod PRINGLIO dicauit Auctor) prae-
missa rationem et ordinem exponit, quem HAL-
LERVS in adornanda ista bibliotheca practica secu-
tus est. Congessit nempe non librorum saltem Au-
ctorumque pleniorum operum nomina; verum et-
iam sedulo dedit operam, vt, quantum fieri posset,
dissertationes academicas, quaecunque sibi inno-
tuissent, imo adeo indicia morborum singula huc
illuc per diaria librosque alios dispersa breuiter re-
censeret, ex singulis, tum libris tum dissertationi-
bus noua et bene dicta decerperet, ac denique suam
sententiam adiiceret. Si (quod in multis contigisse
fatetur, nec in immensi operis labore aliter fieri
poterat) libros quosdam vel ipse non legerat, vel
prorsus nunquam viderat, in his diiudicandis alio-
rum

rum auctoritate vsus est, ex editionibus vero singulorum primas plerumque et legitimas indicauit.

Sectio prima, cui, vtpote a potioribus illius p. I. aevi medicis, *Graecorum* nomen praepositum est, medicinae primordia temporaque fabulosa et heroica primo loco exponit. Enumerantur deinceps medicinae Aegyptiae fata, et quae de scholis medicis in Graecia virisque in hoc genere ante HIPPOCRATEM clari apud scriptores veteres passim leguntur. Speramus neminem fore, qui nobis vitio vertat, si, tum in horum temporum historia, tum in reliquis operis istius pulcherrimi partibus recensendis brevitati studeamus, cum non tam ampla rerum enarratione quenquam ab ipsa libri lectione abducere, quam potius contracto summorum capitum indicio ad fructus vberiores ex pleno opere carpandos Lectores inuitare animus sit.

Ad genuina HIPPOCRATIS scripta Ill. Auctor p. 31. GALENI, EROTIANI, MERCVRIALIS auctoritate, suoque iudicio nisus, haec refert:

- 1) *Epidemicorum* L. I. et III. Tertio tamen additamenta serioris medici adsperfa esse suspicio est.
- 2) *Prognosticon*.
- 3) *Praedictorum* Librum secundum.
- 4) *Aphorismos*.

Operibus a plerisque inter Hippocraticos recensitis annumerantur:

- 1) *Liber de aëre aquis et locis* – etsi forte mirum videri possit, quod Auctor vbique se Europaeum dicat.
- 2) *De natura hominis*. Huius libri prima pars a GALENO, vt spuria, reiicitur; posterior libro de victu in morbis acutis adiungitur.

- 3) *De locis in homine.* RVFVS EROTIANVS et CLERICVS Hippocraticum esse censent; contradicente MERCVRIALI, qui et
- 4) *Librum de humoribus* reiicit a GALENO PALLADIO et EROTIANO genuinis annumeratum.
- 5) *De alimentis.* Genuinus secundum GALENI et EROTIANI sententiam.
- 6) *De diaeta in morbis acutis.* Eius vltimam partem a discipulis adsutam esse GALENVS arbitratur.

p. 64.

Reliquos libros, HIPPOCRATIS operibus alias annumerari solitos, ex plerorumque commentatorum auctoritate vel dubiae profapiae, vel prorsus spurios esse Noster asserit. *Iusiurandum*, etsi a GALENO, EROTIANO, SVIDA cet. et nuper a GRVNERO HIPPOCRATI tributum fuerit, ad supposititios libellos ablegandum esse censet, MERCVRIALIS sententiam amplexus. Neque enim, cum HIPPOCRATIS aetate chirurgia nondum a medicina discreta fuerit, verosimile est, medicorum parentem discipulos suos a calculi sectione prohibuisse, quasi illa propius ad chirurgiae magistros pertineret. Reliquos huius classis libros partim Cnidiae scholae placita redolere, partim ex pugillaribus HIPPOCRATIS compilatos aut a THESSALO, DRACONE, POLYBO, HIPPOCRATE *iuniore* aliisque serioris aevi Auctoribus conscriptos esse, et veterum de illis sententia et dictionis genus ac placita ab Hippocraticis nonnullibi prorsus abhorrentia suadent.

p. 90.

Tum singulis HIPPOCRATIS libris, tum omnium operum collectioni adiecit Ill. Auctor, brevem placitorum et observationum in illis occurrentium, Codicum Manuscriptorum, qui in Bibliothecis variis asseruantur, editionum et commentatorum indicem. Eadem ratione per totum hoc opus Auctores Graecos Latinos et Arabicos, disiunxit, atque

que recensuit. Desiderantur, quas GEO. SEGERVS, CLIFTONVS et Ill. TRILLERVS promiserant; Hippocraticorum operum editiones. Illud SEGERI iam absolutum opus intercudit. RENAUDOTIVS Syriacas versiones dudum periisse, Arabicas vero MA-MOVNI Aegypti Kalifae tempore exaratas, et ex his Ebraicas natas esse docuit. Ex eodem Auctore primas versiones Latinas ad Arabica exemplaria continnatas fuisse discimus.

Medici HIPPOCRATIS aetate et post eum ce- p. 102.
lebres. ARCHIDAMVS a CLERICO citatus, non medicus fuit, sed nomen Libri a DIOCLE conscripti, in quo de oleosis exposuit. (GALEN. *simpl. fac.* II. 5. 6. cet.) Ex philosophis PLATO laudatur inprimis et ARISTOTELES. DIOCLIS CARYSTII libellus ad ANTIGONVM regem datus in Cod. MS. superest in Bibliotheca Augusta Vindob. in Bauarica item, Medicea et Taurinensi. Epistola de morborum praesagiis etc. prodiit cura MIZALDI Paris. 1572. 1607. 8.

PRAXAGORAS, eiusdemque discipuli, PLI- p. III.
STONICVS, PHILOTIMVS CHRYSIPPVS Cnidius cet. Ex his, quem postremo loco nominauimus, venaesectionem aluique purgationem fere prorsus ex medicina exturbare conatus, illius loco artuum ligaturas laudauit, hanc vomitoriis compensauit. PHANIAE ERESII liber medicus in HERCVLANI ruderibus nuper detectus fuit.

ERASISTRATVS nouae scholae medicae Cl. p. 117.
Auctor, in multis CHRYSIPPVM secutus est. Cum in venis solum sanguinem, in arteriis autem spiritum contineri opinaretur, plerorumque morborum naturam et curationes ex hac sententia depromsit. Sic inflammationem effuso ex venis in arterias sanguine fieri existimabat. Venaesectionem damna-
T t 5 bat,

bat, vsus de reliquo mitibus simplicibusque remediis, saepe etiam externis.

P. 122. HEROPHILVS, PRAXAGORAE discipulus, ad empiricorum partes in morborum curatione haud parum propendisse videtur; causas tamen sedulo disquisiuit. Pulsuum doctrinam nimis subtiliter extoluit. Commentariorum ab ipso in HIPPOCRATIS aphorismos scriptorum Codex *Mf.* superesse dicitur in Bibliotheca Ambrosiana Mediolani. Schola HEROPHILI prius quam Erasistratea defecit. Ex eadem prodierunt *Empirici*, quibus omnium primus facem praetulisse fertur PHILINVS Cous. Inter antiquissimos certe Empiricos vulgo habetur. Alius celebris huius scholae assecla fuit SERAPION Alexandrinus. Inprimis vero HERACLIDES TARENTINVS magnam laudem promeruit, quippe cum non eo vsque partium studio teneretur, vt cunctis rationibus prorsus neglectis soli vsui nimium fideret.

P. 137. NICANDER, MITHRIDATES MAGNVS, eorundemque coaeui. Scholae medicae Alexandriae constitutae a PTOLEMAEO PHYSCONE, Aegypti rege.

P. 140. ASCLEPIADES Bithynus MITHRIDATIS coaeuus, nouam scholam medicam aperuit, in vniuersa propemodum medicina mechanica praecepta secutus iisdemque remedia ita vt plurimum accommodare consuetus, vt vel spissum discutere, vel tenues humores condensare, angustias idem referare, et nimis laxa contrahere in quouis morbo maxime allaboraret. Ex huius discipulis; THEMISON potissimum inclaruit, methodicae scholae, vt putatur, auctor. Erat autem haec Methodicorum sententia, vt caussarum abditarum scrutinio medicum superfedere et ad communia potius morborum respicere debere statuerent. In omni autem morbo vel
adstri-

adstrictionem, vel fluxionem, vel mixtum quoddam et complexum vitii genus nocere autumabant.

Inter reliquos ASCLEPIADIS sectatores, Noster p. 150.

ANTONIUM MVSAM ponit, AVGVSTI medicum, et CASSIVM FELICEM, TIBERII aeuo celebratum medicum. Hunc tamen non esse vult, cuius quaestiones ad nostram aetatem peruenissent, sed nuperiorem.

HEROPHILEI posteriores; APOLLONIVS MVS, p. 154.

A GALENO et aliis laudatus; DIOSCORIDES PHACACUM HIPPOCRATIS illo interprete et materiae medicae Auctore non confundendus. Alii.

A. CORN. CELSVS Ill. HALLERVS ad finem p. 162.

regni CAESARIS AVGVSTI refert, vtpote THEMISONE aliquanto nuperiorem et a COLVMELLA passim allegatum. Librorum IV. priorum, elenchus hic proponitur. Reliquorum argumenta, vtpote maxima ex parte Chirurgici argumenti noster in Bibl. Chirurg. attigit.

SCRIBONIVS LARGVS CLAVDII tempore cl. p. 166.

rus empiricae scholae fauit in plurimis. Praeter medicamentorum compositiones 271. quibus accedunt alia ipsi a GALENO tributa, pertinent quoque ad illum epistolae duae quibus vulgo CELSI nomen praefigitur.

Ex medicis ante ANDROMACHVM commemo. p. 167.

randus est XENOCRATES, cuius liber *de alimento ex aquatilibus* hodie superest.

DIOSCORIDES ANAZARBAEVS librorum de *materia medica* auctor. Num *Euporista* ipsi iure merito tribuantur, dubium est. RVFVS EPHESIUS perperam a SVIDA ad TRAIANI tempora refertur. Citatur enim ab ANDROMACHO apud GALENVVM. Scripsit multa, quorum fragmenta supersunt. Ultima horum editio est 1744. 4. C. GVIL. CLINCH.

- P. 176.** **THESSALVS** sub **NERONE** medicinam methodicam a **THEMISONE** ornatam instauravit et variis commentis auxit. Huc pertinet *Metasyncretis* h. e. pororum praeter naturam affectorum ad sanitatem restitutio longo medicamentorum usu obtinenda.
- P. 178.** **ANDROMACHI**, **NERONIS** medici; pater et filius. Illi debetur theriaca s. antidotus **ANDROMACHI**. Carmine Graeco illud medicamentum descripsit, quod apud **GALENVM** et **AETIVM** legitur. Caeterum notandum est, **ANDROMACHOS** fuisse primos, qui *Archiatrorum* nomine insignirentur; eo quidem sensu, ut hoc nomen praefectum medicorum denotaret, quo munere in singulis ciuitatibus viri praestantissimi fungebantur. Neque enim putandum est, Archiatrum Caesaris medicum significare, quae certe denominatio, ut et Archiatrorum Comitatus munus, sub **CONSTANTINO M.** primum in consuetudinem abiit.
- P. 188.** *Medici liberti et serui.* Refutantur hic paucis **BOKELMANNI** et **MIDDLETONI** opiniones de medicorum Romanorum seruili conditione.
- P. 190.** *Sectae pneumaticae* Auctor **ATHENAEVS** Cilix fuisse vulgo dicitur. Is elementis in artem receptis spiritum addidit, a cuius expansione, pulsus, a peruersa conditione autem morbi omnes proficiscerentur. Ex huius discipulis notatu dignissimus est **HERODOTVS**, cuius locos nonnullos **GALENVS** et **ORIBASIVS** asseruarunt.
- P. 192.** **ARETAEI** aetas vix definiri potest, cum praeter **DIOSCORIDEM**, **AETIVM** et **PAVLVM** nulla eius apud veteres mentio iniiciatur. Si **DIOSCORIDIS** Euporistis fides habenda est, sub **TITO** Caesare **ARETAEVS** vixit. Precario **WIGGANVS** existimauit **ARCHIGENIS** nomine **ARETAEI** opera veteribus innotuisse. Distinguitur enim vterque apud **AETIVM** et **PAVLVM**.

Sectae

Sectae episynteticae Auctor in libro definitio- p. 197.
num, qui est inter Galenicos, AGATHINVS dicitur,
ATHENAEI discipulus. Eandem scholam sectatus
est, LEONIDES Alexandrinus. Caeterum, quibus
in rebus a Methodicis Episyntetici secesserint, vix
certo definiri potest. Scriptis etiam, artisque peri-
tia magnam famam consecutus est ARCHIGENES,
AGATHINI auditor. Multa eius placita leguntur
apud GALENUM, qui tamen hoc in illo carpit, quod
logica medicinae immiscuerit, medicamenta vero
sine ordine congerierit.

Scholam methodicam a SORANO Ephesio re- p. 205.
stauratam fuisse apud CAELIVM legimus. Vixit au-
tem SORANVS, vt videtur, Romae, ante TRAIANI
tempora. Illius placita passim apud GALENUM,
AETIVM, potissimum apud CAELIVM leguntur.
Alius est SORANVS, senioris aevi scriptor Latino-
Barbarus, alius item *vitae* HIPPOCRATIS auctor.

CAELIVS AVRELIANVS, seculo circiter V. p. 207.
Sicca Veneriae natus, quod Africae oppidum est.
In libris suis, *de acutis tardisque passionibus*, SORA-
NUM latine reddidit, sed aspero sermone, paucaeque
de suis adiecit. Ex eodem scriptore Methodico-
rum praecepta omnium optime cognoscuntur.
Diximus supra, eos morborum origines a structura
semper, laxitate, aut complexo genere repetiisse.
Alias tamen causas euidentiores scrutari non pro-
sus negligebant. Ad morbos sanandos multum
utebantur aëre: ex medicamentis vero simplicia et
mitiora amabant. Plerasque curationes a duorum
triumue dierum ieiunio auspicabantur. Hoc *dia-*
triton vocabant. In morbis chronicis *metasyncrifin*
moliebantur, cet.

Nuperiores methodici SEXTVS EMPIRICVS, p. 213.
COMMODO coaeuus. MOSCHION, qui *de morbis*
mulie-

mulierum, de ornatu, cutisque morbis scripsit, Basil. 1566. 4 - et alii.

p. 216. ASCLEPIADES PHARMACION, TITI aeuo, aut paullo ferius floruit. Medicamenta priorum medicorum in libros suos congeffit, nonnulla etiam ipse excogitauit. DIOSCORIDES, HIPPOCRATIS commentator, ADRIANO imperante clarus. Alii medici et philosophi ante GALENUM, eique coaeui.

p. 228. CLAUDIUS GALENVS PERGAMENVS. Prolixè librorum singulorum summa capita, editiones singulae et Codices M. adiecto vbiuis suo iudicio, ab Ill. Auctore enumerantur. Editio latina omnium operum antiquissima est Venet. 1490. f. Graeca Venet. 1521. f. V. Voll. ap. Aldum. Editiones, quas THEODORVS GOVLSTON et C. HORMANNVS moliebantur, lucem nunquam viderunt, opere morte Auctorum intercepto. Collectiones operum quorundam minores. Commentatores GALENI.

p. 274. Q. SERENVS SAMMONICVS. Cum duo fuerint hoc nomine viri, pater, GETAE et CARACALLAE Caesarum, filius, GORDIANI iunioris tempore clarus, dissentiunt inter se eruditi, vtri ex his *carmen de medicina* debeatur. Vulgo quidem ad patrem refertur: MORGAGNVS vero filio vindicat.

p. 275. SEXTI PLACITI libellus *de medicina animalium, bestiarum, auium*. Lips. 1654. 8. C. ANDR. RIVINO. Geoponici et alii Scriptores non medici. Incertae aetatis medici, ANTHYLLVS, PHILAGRIVS, POSSIDONIVS, et alii ab AETIO, ORIBASIO et PAVLO non raro laudati.

p. 283. ORIBASIVS, PERGAMENVS, vt vulgo creditur: IVLIANI Augusti medicus, in cuius gratiam veterum medicorum obseruationes et sententias congeffit, *Collectionum* nomine. Exigua pars operis superest, nimirum L. I. - XV. XXIV. XXV. Ad-

didit

didit etiam subinde, quae sibi viderentur, quaeque ipse expertus erat. Pauca tantum capita Graeco, opus totum Latino sermone typis excusum est. *Synopsis* Libris IX absoluta, ad filium ORIBASII, EVSTATHIVM. *Euporistorum* L. IV. ad EVNAPIVM. Fragmentum *de ratione victus* per totum annum, seorsim editum Basil. 1528. f. cet.

Medici Sec. IV. et V. Veterinarii.

p. 287.

VINDICIANVS, VALENTINIANI primi archiater, methodicus. Extat eius carmen s. epistola ad Imperatorem, cum minoribus medicis plerumque editum. THEODORVS PRISCIANVS Archiater, homo empiricus, scripsit *de curatione omnium morborum* c. h. L. IV. qui primum Q. OCTAVII HORATIANI nomine lucem viderunt. Argentor. 1532. f. MARCELLVS empiricus, THEODOSII M. archiater. Librum *de medicamentis*, qui sub eius nomine prostat (Basil. 1536. f.) serioris seculi Auctorem sapere Ill. HALLERVS arbitratur. Idem censet de PLINII VALERIANI L. V. *de re medica*. Neque vero cum GVINZIO ad SIBVRIVM quendam referendi sunt, cum MARCELLVS modo dictus, duos PLINIOS seorsim, et SIBVRII nomine, vt videtur, SCRIBONIVM laudet. SORANI EPHESII, *isagoge artis medendi ad Maecenatem* in haec tempora cadit.

p. 292.

AETIVS Amidenus, Alexandriae artem didicit. In *Synopsi* sua veteres ita compilavit, vt pro suis etiam inuenta eorum vendicaret. Graece hoc opus nunquam prodiit. Frustravit mors Auctoris, editionem graecam Librorum VIII. priorum AETII, quam Noster quondam HEBENSTREITIVS ex Codice Ms. publici iuris facere promiserat. Codex iste nunc in Bibliotheca Senatoria Lipsiensi asservatur.

p. 299.

ALEXANDER TRALLIANVS *Iatrosophista* (h. p. 303. e. ex more illorum temporum, peritus medicus)

IVSTI-

IUSTINIANI aevo, non modo vt illi, quos proxime diximus, compilatione, sed sua etiam arte inclaruit. Superfunt libri, quos de re medica scripsit, egregie obseruatis plena.

- P. 307. THEOPHILVS PROTOSPATHARIVS vulgo dictus, alias etiam PHILOTHEVS aut PHILARETVS HERACLIO Imp. coaeuus Sec. VII. scripsit *de urinis de pulsibus, de extrementis*, cet. Eius discipulus, STEPHANVS *Atheniensis* commentario illustrauit GALENI Therapeutice. Gr. ap. ALDVM, 1536. 8. Sec. VII. scriptores alii. PAVLVS AEGINETA, temporibus AMRV praefecti Aegypti scripsit, multaque itinera instituit. In medicis plurima corrasit ex antiquioribus; in chirurgicis plura habet propria. PALADII Iatrosophistae *synopsis de febribus* L. B. c. I. STEPH. BERNARDI, 1745. 8. gr. lat. *breues interpretationes* in L. VI. morb. popular. HIPPOCR. Basil. 1581. 4. Sec. VIII. NICEPHORVS patriarcha. Sec. IX. de *curationibus morborum* Paris. 1603. 4. Sec. IX. PHOTIVS, SVIDAS, alii. NONVS de *omnium morborum particularium curatione* (scr. imperante CONSTANTINO PORPHYROGENETA I. vt videtur) Argent. 1568. 8. Non raro, sed falso, NONI libri THEOPHANIS aut MICHAELIS PSELLI nomine circumferuntur. PSELLO vulgo tributi libri incertorum Auctorum sunt. SIMEON SETH (Sec. XI. Auctor,) *συνταγμα περὶ σοιχειων καὶ τροφῶν δυναμεων* Paris. 1658. 8. C. MART. BOGDAN. Sec. XII. 10. ACTVARIVS, ZACHARIAE filius, nomen habet a officio. Archiatri nomine passim in codicibus insignitur. Constantinopoli artem fecit. Huius est *Methodus Medendi* L. VI. comprehensus. *de urinis* L. VII. *de affectionibus et actione spiritus animalis, et de nutritione eiusdem* L. II. (Desiderauimus hoc loco Ampliss. FISCHERI editionem Lips. 1774. 8. Oper

Opera omnia collecta prodierunt, Parif. 1556. 8. c.
CONR. HENR. MATTHISIO.

NICEPHORVS BLEMMYDA. Carmen Gr. de p. 322.

urinis; de menfuris; de iudicando sanguine ex vena
miffo; cognitiones et curationes morborum Biblioth.
Vindob. Hoc poftremum opus male ab aliis MAXI-

MO PLANVDÆ tribui LAMBEIVS monet. MANV-
ELIS PHILE carmen de animalibus, Lipf. 1768. 8.

G. GOTTL. WERNSDORF. DEMETRIVS PEPAGO-
MENVS Sec. XIII. aut XIV. de podagra fcripfit.

De Calculo librum Galenicum DEMETRIO FA-
BRICIVS adfcribit. Alia eiusdem ad artem falco-
nariam et veterinariam fpectantia. NICOLAVS

MYREPSVS Alexandrinus Sec. XIII. Graecum dis-
penfatorium confcripfit. Latina tantum verfio pro-
mulgata fuit. Ex eodem depromptum eft NICOLAI
Praepofiti, Salernitani antidotarium.

Scriptores incertae aetatis. Libri pseudepi- p. 325.

graphi, AESCVLAPII, HERMETIS TRISMEGISTI,
EVCAE Euangeliftae cet.

Libro fecundo Arabes fcriptores comprehen- p. 333.

duntur. Iudaeorum nonnulla placita medica ex
Talmude, medicorumque Iudaeorum medio aevo
celebritas, breuibus attinguntur. Inter Arabes MU-
HAMMEDEM ipfum medicinam feciffe CL. REISKIUS
demonftrauit ex collectaneis LEVINI WARNER (V.
Miscellanae obferuationes medicae ex Arabum monu-
menti defumtae L. B. 1746. 4.) Idem ex auctori-
tae Codicis Mf. Hispani Xatiuensis docuit, variolas
et morbillos ex Aethiopia in Arabiam cum exercitu
Aethiopum allatos fuiffe anno 572. quo ipfo anno
MUHAMMED natus eft.

Seculo VII. exeunte, imperante Califa ABDEL- p. 336.

MALEC Ommiade, coeptum eft Graecorum opera
Arabice reddi; prima vertit Iudaeus Syrus MASER-
Tom. XXIII. Pars IV. V V IAWAIH,

IAWAIH, qui et ipse nonnulla scripsit, testantibus RHAEZO et ABULFARAIO. Eadem aetate Califae Abassidae nosodochia exstruxerunt splendida, medicamenta in palatio suo parari curarunt, medicosque aluerunt liberaliter. MANSUR al MANSUR cathedram medicorum instituit. Fathimitae, Aegypti principes libros undique collegerunt, ea copia, ut SALADINI tempore 20000 volumina in Bibliotheca aservarentur. MOSTANSER BILLAH collegium medicum et dispensatorium Bagdadi condidit. ABU GARAFAR ALMANSUR, HAROUN ALRAASCHID eiusque filius ALMAMOUN et MOTAH WAKEL Graecos classicos auctores Arabice reddi curarunt. Gens Bactrianarum medicinae peritia clara. IOHANNES MESVES (s. IEHIA EBN MASAWAIH) sub Califa HAROUN floruit. Eius Libros XXXIV. recenset ABU OSBAIA. Quae hodie nunc sub eius nomine extant opera, ad seriore aetatem pertinent. Commemoratur enim in iisdem RHAEZES et ALCHINDVS. IANUS DAMASCENVS. IOH. SERAPIONIDES, auctor practicae, (licet, quod ABUBEKER citatur, dubium mouere possit,) quae latinitate donata prodiit Venetiae 1479. 1530 cet.

P. 335. Obaditarum familia. EBN ISAAC, HONAIM ALCHINDVS Iudaeus, HOBASCH, qui complures Graecos Arabice vertit, alii.

P. 364. ABUBEKER MUHAMMED, ben ZACHARIAE a patria Raia RHAEZES cognominatus, Raiae et Bagdadi artem fecit. Obiit anno Heg. 320. auctore HERBELOTO. Librorum index hic descriptus ex CASIRIO legitur. Primarium eius opus est *Elchaui* s. *Compendium* cuius tomos XII. libros LXX. fuisse CASIRIVS perhibet. Collectanea sub RHAEZIS nomine edita alius cuiusdam auctoris additamenti interpolata esse videntur. In *Libro de pestilentia* RHAEZES omnium primus, et perite quidem de variolis exposuit.

posuit. Optima huius libri editio est, quam MEADIVS, Arabico textu ad Codicis Leydensis verba Latine reddito, typis exprimi curavit Lond. 1747. 8. Arabice et Latine edidit J. CHANNING. Lond. 1766. 18. Ill. Auctor hanc recudi curavit Laufann. 1772. 8.

Merita Arabum de arte medica haec sunt, p. 378. quod medicamenta chemica, noua et Hippocraticis mitiora proposuerint, morbos quosdam novos, et euentus rariores enarrauerint. In reliquis Graecorum vestigia presserunt, neque absolutum illud et bono ordine distributum opus vnquam posteritati tradiderunt. — Seculi X. medici Arabes. MALY f. ABBAS al MAGIOVSCHI.

(AVICENNA.) Obiit A. C. 1036, natus 58 an. p. 383. Eius vitam exposuit ABV OBAIDA al GIVZIANI eius auditor, et nonnulli alii. Praeter ea, quae lucem viderunt opera, multa alia recenset CASIRI in *Biblioth. Philol. Arab.* Antiquissima *Canonis* editio est Patav. 1473. fol. vltima anni 1608. Librorum omnium collectio Arabica prodiit Rom. 1593. f. Commentatores Arabici AVICENNAE.

IO. F. MESVES, iunior, Christianus, Iacobita. p. 393. Alii. AVENZOAR Hispanus, medicus Regis ALMANZOR, obiit Marocci a. Heg. 564. (Sec. XII. a. 86.) Subtiliter, et pro temporum ratione satis perite scripsit. AVERRHOES, medicinam ipse non exercuisse videtur. Commentatus est in veteres Auctores et AVICENNAM.

MOSES MAIMONIDES Iudaeus Cordubanus. p. 399. Alii scriptores Hebraei et Arabes ignotae aetatis.

Sec. XIII. circa a. 1273. IBN ALI OSAIBAH vi. p. 404. *Armedicorum* composuit. REISKIVS Codicis Ms. Leydensis summa capita adumbravit I. C. FREINDIVS vitam EVTYCHII Episcopi, medici, et fragmenta de vita BACTISCHVAE edidit.

p. 407. ALBVCASES *compendium artis medicae* scriptum Alii seculi XIV. XV. XVI. scriptores. Arabes recentiores, incertae aetatis et anonymi.

Plurima, quae ad medicinae fata apud Arabes pertinent, decerpta sunt ab Ill. Auctore ex ABULFARATIO, cuius nomen integrum est GREGORIUS EBN HAKIM, EBN KOPH, al NASRANI. Christianus fuit et Sec. XIV. Historiam dynastiarum reliquit. Edidit POCOICKVS cum animaduersionibus *Specimen Hist. Arabicae* ABULFARATII. Oxon. 1650. vniuersum opus postea Oxon. 1663. 4. Latine et Arabice. Multa etiam depromsit Auctor ex RHASES, HERBELOTO et CASIRIO.

p. 422. Medicinae Chinenfis brevis enarratio.

p. 424. Liber III. Arabistas complectitur.

WINTARVS CAROLI M. archiater. (V. J. TOE KOEHLER Diss. *primus artis medicae peritia* celebris WINTARVS Goetting. 1752. 4.) CAROLVS Medicas scholas in palatio instruxit. (KOEHLER l. c. Schola medica Parisina a. 1220. a PAPA constituta fuit. WALAFRIDVS STRABVS circa a. 842. hortulum scripsit. Eadem aetate AEMILII MACRILBER pseudepigraphus *de herbis* exaratus esse videtur memoratur enim STRABVS et Schola Salernitana COPHON de purgantibus et de arte medendi scripsit Argent. 1534.

p. 426. Ea tempestate Occidentalium gentium plurimae medicinae peritiam ab Arabibus repetebant. Inprimis Toletum multi adibant, quod Saracenorum Hispanorum oppidum schola medica celeberrimum erat. Conditae demum sunt scholae medicae Monspeffulana et Salernitana. Hanc FRIDERICVS II. priuilegio ornauit, ne quis, nisi ab huius scholae doctoribus exploratus et probatus, artem in vtraque Sicilia faceret. CONSTANTINVS AFRICANVS, GARIOPONTVS, TROTVLA.

Sec. XIII

Sec. XIII. Magister ROGERIVS Parmensis, p. 430.

Magister ROLANDVS, BRVNVS, THEODORICVS
episcopus Ceruiensis, IO. PLATEARIUS, ALBER-
TVS MAGNVS. PETRVS DE CRESCENTIIS, GVILI-
LMVS DE SALICETO et alii complures. PETRVS
HISPANVS Archiater, inde IOHANNES XXI. f. XXII.
Pontifex maximus, *thesaurum pauperum* condidit.
Prodiit h. l. Antwerp. 1497. Paris. 1577. 16. SIMON
CORDO scripsit, *Clauem sanitatis*. Venet. 1514.
Primus inter barbarolatinos CELSVS nominat.

Sec. XIV. M. BERNARDI DE GORDONIO Li. p. 437.

Magnum medicum, ed. Frncf. 1677. 8. GERARDVS DE
ARMONA multos libros Arabicos Latinitate dona-
uit. LANFRANCI Chirurgia Venet. 1546. f. PE-
TRVS DE ABANO f. de APONO. Huius est *Concilia-
tor differentiarum, quae inter philosophos et medicos
versantur*. Mant. 1472. 4. Papiæ 1595. f. Scripsit
circa annum 1303. ARNOLDVS BACHVONE alias
VILLANOVANVS, Catalaunus, natus anno 1300.
Opera omnia prodierunt. Venet. 1505. etc. Basil.
1581. f.

Sec. XV. PETRVS DE LARGELATA Bono- p. 453.

niensis. Huius Chirurgia L. VI. absoluta exiit.
Venet. 1520. f. CHRISTOPHORVS GEORGIVS DE
MONESTIS, IACOBVS DE PARTIBVS. PETRVS DE
VSSIGNANA. BARTHOLOMAEVS DE MONTAG-
NANA professor Bononiensis (Opp. selecta Frncf.
1604. Amsterd. 1664.) MICHAEL SAVANAROLA,
et Alii.

Articella primum prodiit Venet. 1483. f. 1500. p. 469.

Lugd. 1515. 8. seqq. Hoc titulo insignitur col-
lectio aliquot opusculorum THEOPHILI f. PHILA-
ETI, HIPPOCRATIS, GALENI, HALY, GENTILIS,
MONICENI et aliorum. In edit. 1507. 8. per HIE-
ONYMV M DE SALIIS, haec *Articella* recognita et
mendata esse dicitur.

P. 473. Liber IV. *Instauratores* medicinae sistit. Enumerantur ab initio morbi noui, qui Seculo XV. com-
paruerint. Sudor Anglicus a. 1483. HENRICI VI
exercitum primum inuasit, rediit saeuior 1489
1506. 1518. seqq. 1551. Petechias, a. 1501. e
Insula Cypro in Italiam aduectas esse FRACASTO
RIVS testatur. Febris Hungarica, a. 1566. lues ve
nerea a. 1493. altiores radices egit cum classe co
LUMBI in Europam asportata. Noster hanc pe
stem morbi *Taws* Americani sobolem esse puta
Scorbutus in Germania 1482.

P. 474. ALEXANDER BENEDICTVS Professor Patavi
nus, scr. *de obseruatione in pestilentia*. Venet. 149
8. Basil. 1583. 8. In *Anatomia*, quae Venet. 149
8. Argent. 1528. 8. prodiit, venerei mali et gonorrho
eae primus mentionem iniecit.

P. 477. NICOLAUS LEONICENVS lucem veneream com
plexus est libro: *de epidemia*, quam Itali morbum
Gallicum, Galli vero Neapolitanum vocant. Vene
1497. Ald. 4. Basil. 1536. 4. Primus etiam con
tra Arabes insurrexit in pluribus libellis. Opus
cula edita sunt, Basil. 1532. f. Complures etiam
HIPPOCRATIS et GALENI libros Latine vertit MAR
TINVS POLLICH Francus, professor Lipsiensis, post
modum Doctor Theologiae et Procancellarius pe
petuus Academiae Wittebergenfis. Eius contro
versiae cum PISTORIO de lue Gallica.

P. 487. SEC. XVI. GEORGII VALLAE *uniuersa medica*
cina ex Graecis potissimum contracta. L. VIII. Vene
1501. f. Ald. MAGNI HVNDT Lipsiensis *anthropo*
logicum, Lips. 1501. 4. alia eiusdem Lips. 151
1529. 8. SYMPHORIANVS CAMPEGIVS f. CHAM
PIER polygraphus, non indoctus quidem, semibar
barus tamen. In Galenum et Arabes nonnulli
commentatus est. In libro, quem inscripsit, *Cribra*
tio medicamentorum, domestica medicamenta lauda

et ciues suos Christianos ab exoticorum vsu reuocat, drastica simul veterum detestatur.

IACOBVS BERENGARIVS prof. Ticinensis in p. 500. *Commentariis suis super anatomiam MVNDINI* (Bonon. 1521. 4.) et in libello *de Cranii fractura*, multa proposuit, quae medendi artem propius spectant.

THOMAS LINACER, PETRVS BRISSOT alii p. 510. que. IANVS CORNARIVS (vernaculo cognomine HAGENBVT.) HIPPOCRATEM, GALENI libros plurimos latinitate donauit. Reliquit ipse haud pauca. Ienam vocatus in ea Academia obiit. Laudauit virum Cl. BALDINGER tribus Programmatibus. Ien. 1769. 4.

IO. LEO (1527) IAC. a BETHENCOVRT de p. 514. *mercurii et ligni Guaiaci viribus salutaribus in Siphylitide* scripsit, Paris. 1527. 8. IO. MANARDVS. ANDR. THVRINVS.

IO. GVINTHERVS Andernacensis professor p. 517. Parisinus, Argentorati obiit, quo se religionis causa contulerat. Multa GALENI opera Latino sermone promulgauit; item PAVLVM AEGINETAM, ORIBASII *commentaria in aphorismos* HIPPOCR. (spurium opus.) RHAZEN *de pestilentia* et ALEXANDRVN TRALLIANVM. CAELII AVRELIANI L. III. de acutis passionibus primum edidit Paris. 1533. 8. Multa alia ipse publici iuris fecit. Laudauit GVINTHERVM integro libello LVDOV. ANT. PROSPER HERISANT. Paris. 1765. 12.

MICH. ANGELVS BLONDVS, in L. *de origine* p. 519. *morbi Gallici et ligni Indici ancipiti proprietate*. Rom. 1542. 8. Venet. 1542. 8. Iuam veneream antiquum morbum esse, a Guaiaco vero vix integram valetudinem sperandam esse perhibet. Alii. HIERON. FRACASTORIVS Veronensis medicus, Archiater PAVLLI III. *Syphilis*, s. carmen de morbo Gallico

Gallico vix serius, quam anno 1521, scriptum est, prodiit vero Veron. 1530. 4. Paris. 1531. etc. Patav. 1744. 4. *Carmina collecta lucem viderunt.* Patav. 1739. 4. II. voll. Opera omnia. Venet. 1555. 4. etc. Genev. 1671. 8. FRIDERICVS OTTO MENCKEN composuit *commentationem de vita, moribus, scriptis meritisque* HIERON. FRACASTORII. Lips. 1731. 4. Statua FRACASTORIO Veronae dedicata fuit.

P. 523. LEONH. FVCHS polygraphus, Arabum orator insignis, Tubingae medicinam docuit, Pisam cum honorificentissimis conditionibus vocatus, hos honores deprecatus est. Primus inter Germanos fama apud externos inclaruit. Inter multa eius opera, varia quoque sunt, quae ad veterum interpretationem faciant. Gessit se etiam contentiose aduersus CORNARIUM. OTTO BRUNFELS, varii alii.

P. 531. NICOLAUS MASSA *de morbo Gallico* scriptus. Venet. 1532. seqq. — *Constitutio Criminalis Carolina.*

P. 533. Varii scriptores huius seculi vsque ad annum 1533.

XIII.

WILLIAM CVLLEN *Anfangsgründe der practischen Arzneywissenschaft. Erster Theil, welcher die Fieber und entzündungsartigen Krankheiten begreift. Nebst einem Anhang, in welchem die systematische Eintheilung der Krankheiten dieses Verfassers befindlich ist.* Leipzig, bey Caspar Fritsch, 1778. 8.

i. e.

GVIL. CVLLEN *Elementa praxeos medicae. Pars I. Continens febres et inflammationes cum appendice.*

Placuit

Placuit potissimum nobis,translatorem his elemen-
tis in appendice addidisse synopsis nosologiae
methodicae Cl. CVLLEN partim ob commoditatem,
partim ob necessitatem. Noster enim in his elemen-
tis saepe ad eam synopsis respicit et in his ipsis ele-
mentis praxeos medicae quaedam aliter, quam in syn-
opsi proponit e. l. de arthritide, rheumatismo, po-
dagra, pectoris aliisque inflammationibus cet. quae
diligenter in hac versione synopsios Germanica in-
serta sunt et notata. Praeterea autem annotationes
quaedam elementis pariter ac synopsis sparsim a
translatore reperiuntur adiectae, quae omnem omni-
no merentur attentionem. Quas ob causas hic
indicamus versionem Germanicam. Quod attinet
ad synopsis, solummodo de annotationibus videa-
mus, cum alibi *) de hac a nobis dictum sit, quo
etiam loco de diuersitate editionum disputatur, et
Cl. virorum SAUVAGES, LINNE, VOGEL atque
MACBRIDE studia huc pertinentia laudantur. Ex
introductione intelligitur, praxin medicam versari
oportere in singulorum aegrorum morbis cogno-
scendis, dignoscendis, arcendis, praecauendis atque
sanandis. Notio et distinctio morbi potest optime
per accuratas et completas phaenomenorum s.
symptomatum, quatenus in nexu et sequelis appa-
rent, nec non per nosologiam methodicam, quae
penitus nititur experientia, neque ratione ac hypo-
thesibus, ideoque a Nostro conscripta est, acquiri.
Ad morbos praecauendos atque arcendos iuuat re-
motarum causarum scrutinium, quae partim in pa-
thologia vniuersali, partim hic proponuntur. Me-
dela morborum pendet potissimum et propemo-
dum sine vlla exceptione a causis eorum.

Pyrexiae describuntur in febres, inflammatio- p. 6.
nes, exanthemata, haemorrhagias et praeternatu-
rales

V v 5

*) vid. comm. nostr. Vol. XX. p. 716.

- P. 20. **rales excretiones (*fluxes*).** Licet causa proxima febrium, haecenus alio atque alio modo excogitata, adhuc aliqua prematur obscuritate, tamen Nostro placet, debilitatem corporis vniuersalem, quae praecedat paroxysmo febrili, causam proximam nominare, quae horrorem producit et hic est causa
- P. 33. **caloris seu aestus febrilis.** Hac theoria febrium a Nostro vberius explanata, quae potissimum cernitur in debilitate, spasmo et reactione corporis, aliorum opiniones de causis et ortu febris hic persequitur.
- P. 39. Tum transit Noster ad differentiam febrium
- P. 49. et ad huius differentiae causas. Febres continuae a Nostro diuiduntur in eas, quae ab inflammatorio stimulo pendeant, et eas, in quibus reactio praeternaturalem in modum sit debilis. Haec diuisio conuenit atque consentit cum ea, quae febres inflammatorias et neruosas complectitur. Inflammatarum genus Noster *Synochum*, neruosarum *typhum* nominat, nulla tamen veterum habita ratione, qui iisdem nominibus vsi sunt. Interea febres continuae apud Nostrum solemnes constant ex coniunctione neruosae et inflammatoriae febris. *Synochum* inter et *typhum* limites sunt definitu difficiles. Species igitur, quas synocho et typho subdivisit, ab eadem causa profisciscuntur et sunt varietates.
- P. 54. Causa remota febrium est potissimum quaerenda vel in miasmate h. e. exhalationibus s. effluuiis paludosis vel in contagio h. e. effluuiis humanis. Praeterea ad frigoris varios effectus, item ad animi commotiones, et ad nimias excretiones varias, corpora debilitantes, hic pariter esse respiciendum largitur Noster et demonstrat.

In

In sectione quinta de prognosi febrium agitur p. 65. et critici dies defenduntur. Tum ad medelam febrium continuarum Noster progreditur, quippe qua ad has tres potissimum respicit indicationes. Quarum prima in moderanda reactione, altera in tollenda debilitatis causa, vel in eius effectibus praeveniendis, atque tertia in arcenda putredine, si minetur, et in ea corrigenda, si iam adsit, cernuntur. Quibus diligenter pertractatis, repetit ea omnia Noster in tabula.

Pariter Cl. Auctor tres vniuersales indicationes tradit in medendis febribus intermittentibus. Ac primum quidem tempore apyrexiae paroxysmi reductus est impediendus: dein, durante paroxysmo, aegri ita sunt tractandi, vt sanitati prorsus restituantur: et tertio harum duarum praecedentium indicationum impedimenta sunt arcenda et removenda.

De inflammatione seu phlegmasia. Inflammationis origo potest sequentem in modum explicari: quaedam causae, quandam inaequalitatem in distribuendo sanguine efficientes, seruiunt, vt insolita copia sanguinis vasa quaedam penetret, a qua necessario stimulus quidam proficiscatur. Huic congestioni succurrit vis medicatrix naturae, augendo magis magisque effectus horum vasorum ita, vt minima vasa spastice contrahantur, vti fieri solet febrilibus in motibus omnibus. Quae cum ita sint, spasmum in minimis vasis Noster iudicat proximam causam inflammationis. Id quod saltem valet de iis omnibus inflammationibus, quae non a quodam locali stimulo deriuari possunt.

De diuersis modis inflammationi succurrendi. Vnus ex illis suppuratio audit, quippe qua inflammata

- mata pars abscedit et corruptum in pus abit varium. Quae varietas proficiscitur a diuersa indole humorum in contextum cellulosum transgressorum. Potest enim esse materia sero sanguinis tenuior; seu serum; s. globuli sanguinis; seu tandem materia, quae a glandulis partis inflammatae repetitur. Solummodo verum sanguinis serum sistit pus bonum, vti Noster putat, translator vero sumit lympham coagulabilem feri sanguinis, quae tertiam partem constitutiua sanguinis efficit. Scirrhum Noster ab obstructione glandularum, raro ab inflammatione repetit. Praeterea Noster hic quoque refert effusiones sanguinis in telam cellulosa^m. Inflammationum diuersitas potissimum a diuersitate laesae partis pendet. Quapropter singularum partium inflammationes in vniuersum distribuit in cutis, viscerum et articularum inflammationes (*cutaneous, visceral, or articular inflammations.*)
- p. 194. Cynanche tonsillaris, maligna, trachealis etc. hic pertractantur. Cynanche trachealis a Cl. SAUVAGES, a Cl. HOME*) suffocatio stridula appellatur et a Cl. MICHAELI**) membranosa seu polyposa angina. Pertinent et hic Cll. MILLAR, ELSNER, MURRAY aliorumque obseruationes***). Haec membrana ea parte laryngis est crassissima, quae respicit pharyngem, quo loco desunt cartilagines, vti obseruauit translator.
- p. 213. Cynanche parotidaea ab Anglis *the Mumps* et *the Branks* atque Germanis *Bauerwetz* appellatur. Tumoribus his erysipelaceis et oedematosis disparentibus, tumere incipiunt testiculi in potiori

*) v. comm. nostr. Vol. XV. p. 334.

**) v. ibid. Vol. XXIII. p. 293.

***) v. ib. p. 303. et ib. dec. IIdae Suppl. p. 695. v. ib. Vol. XXII. p. 185.

tiori *) et mammae in sequiori sexu, sed non diu atque adeo moleste.

Inflammationes pectoris (*pneumonic inflam-* p. 215.
mation) in vniuersum hic considerat et pleuritidem sumit in latiori sensu. Putat enim non facile posse recte definiri in his morbis pectoris, quis potissimum locus sit occupatus, nec adeo opus esse hac definitione, cum omnes hi morbi iisdem symptomatibus appareant.

Gastrite demortuorum cadauera inflammato- p. 248.
ria signa non prodebant. Interim non temere hic animaduertitur esse has non inflammationes veras, quae in visceribus abdominalibus in vniuersum per sectiones cadauerum detegantur, sed obstructions resoluti sanguinis in tela cellulosa, quid quod in venis. Est profecto haec potius venosa inflammatio **), vti nonnulli volunt, et accuratiore indiget examine, quoniam prorsus aliena est a vera inflammatione.

In enteritide febris non semper magna et pul- p. 257.
sus saepe paruus deprehenduntur, id quod etiam in alias inflammationes abdominales cadit. Splenitis p. 265.
rarissime obseruatur.

Rheumatismum, vti experientia clare docet, in p. 269.
acutum et chronicum Noster descripsit, et hanc diuisionem oportet dirigere methodum medendi. Rheumatismo, praeter inflammatoriam quandam conditionem totius corporis, superuenit quidam peculiaris praeternaturalis status fibrarum muscularium, qui origini phaenomenorum et symptomatum, huic morbo

*) v. aduers. med. pract. Vol. I. p. 556. Comm. nostr. Vol. XVII. p. 510. Porro v. ibid. p. 583. vbi pudendorum dolor et pruritus lumborumque dolor accesserant.

**) v. Aduers. med. practica v. comm. nostr. Vol. XVII. p. 495. it. Vol. XX. p. 710.

p. 282. morbo propriorum, multum seruit. Ratio me-
 p. 287. dendi dirigitur ab inflammatione. Hunc acu-
 tum rheumatismum non raro sequitur chronicus,
 qui aliam medendi rationem poscit. Inter alia re-
 media nominat Noster volatilia alcalia salia, sudori-
 fera, calomel cet.

p. 289. Prorsus distinguit hic podagram (*Gout*), quae
 plerumque est haereditaria. Largitur autem non
 esse debere haereditariam, et interdum superuenire
 quibusdam, qui per haereditatem podagram non ac-
 quisierint *). In regulari podagra (*regular gout*)
 Noster potissimum respicit ad inflammatorium sta-
 tum articulorum. Quod si vero podagra saeuit sine
 inflammatione articulorum, eam nuncupat Cl. CUL-
 LEN irregularem (*irregular gout*). Huius irregu-
 laris porro tres sistit species, nimirum atonicam s.
 imperfectam, regressam et errore loci peccantem,

p. 308. (*atonic, retrocedent, misplaced gout*). Materiam s.
 acrimoniam arthriticam Noster negat, nec eam pro-
 ximam podagrae causam iudicat, sed hunc morbum
 inter morbos neruosos refert, et ex legibus neruosi
 systematis et inprimis in iis mutationibus, quae in
 aequilibrium variarum eius partium cadunt, hunc
 morbum explicat.

p. 320. Podagra medicamentis non cedit; continua
 vero corporis exercitia et victus vegetabilis eam
 prorsus arcent et impediunt, etiam apud eos, qui
 per haereditatem huic morbo sunt obnoxii. Pul-
 veri Ducis Portlandiae **) non prorsus denegat vim
 antipodagricam, quoniam eo vsi non tam saepe po-
 dagra vexabantur, quid quod per duos circiter an-
 nos quiescebat. Sed afficiebantur atonica poda-
 gra,

*) v. aduersar. medic. pract. Vol. II. p. 5. it. comm.
 nostr. Vol. XIX. p. 103.

**) v. comm. nostr. Vol. XIII. p. 402. it. Vol. XX. p. 53.
 et 457.

gra, et simulac pulveris vsum intermittebant, incidebant in apoplexiam, asthma, hydropem breui letalia. Moxa applicata non plenam sanationem p. 335. praestitit.

In synopsis, vti ab initio monuimus, nos solum- p. 344. modo ad annotationes translatoris quasdam respiciamus. Exempli loco: Ad rubeolas variolodes p. 418. pertinent rubeolae seu roseolae, a nonnullis Germanice *Rötheln* dictae *). Variarum specierum dysenteriae diuisionem optime dirigit febris. Lupiae p. 523. sunt interdum non mobiles et saepenumero quodammodo durae. Speciebus secundum diuersam contentarum materiarum naturam varia nomina imponuntur. Sunt tumores cystici Auctorum. Ad Auctores hic nominatos pertinet Cl. SAGAR, cuius systema morborum hic addimus.

XIV.

IO. BAPTISTA MICH. SAGAR systema morborum symptomaticum secundum classes, ordines, genera et species cum characteribus, differentiis et therapeiis. Filum Ariadnaeum ad lectulos aegrorum. Impensis Io. Paul. Kraus Bibliopolae Viennensis 1776. 8. pagg. 756.

Vt morbus facilius definiri, ad suam classem, ordinem, genus et speciem relegari illiusque therapia inueniri queat a viris, medicinam facientibus, hoc morborum systema Cl. SAGAR **) formauit. Potissimum descripsit *principales* morbos vel a se, vel ab aliis obseruatos, vt a Cl. SAUVAGES. „Cultus, inquit, sermonis nullam curam habui, quin studiose

*) v. CHRIST. GOTTL. LUDWIG institutiones med. clin. §. 172.

**) v. comm. nostr. Vol. XVIII. p. 448.

diose hunc neglexi, vt fiam brevis, clarus et didascalicus, e contra faepius intuli vim Latio, praefertim in nominibus specificis breuitati studens. Omnem theoriam omisit Noster et classes statuit XIII., quae hoc systema morborum symptomaticum sistunt. En clauem classium:

- I. *Vitia*, Symptomata externa leuidensia, palpabilia, absque notabili cachexia, pyrexia.
- II. *Plagae*, continui Solutiones, morbi proprie chirurgici, per saepe sat graues.
- III. *Cachexiae*, coloris, figurae, molis, in corporis habitu sine notabili febre deprauatio.
- IV. *Dolores*, sensationes molestae ad febres non referendae.
- V. *Fluxus*, exitus insolitus cuiusuis solidi, vel fluidi e corpore, est character huius classis.
- VI. *Suppressiones*, meatuum impeditio, hinc excretionum consuetarum in sanitate retentio.
- VII. *Spasmi*, contractio inuita constans, vel interpolata musculorum motum localem efficientium.
- VIII. *Anhelationes*, motus spasmodici iterati, defatigantes, pectoris cum respiratione sonora molesta, absque pyrexia notabili.
- IX. *Debilitates*, impotentia sentiendi, appetendi, imaginandi, organa artusque mouendi more ad sanitatem necessario.
- X. *Exanthemata*, febris cum efflorescentia cutis varia maculosa, pustulosa, phlycthaenoidea, et asthenia.
- XI. *Phlegmasiae*, febris cum pulsu duro, dolore topico, inflammatione partis externae, vel internae, sanguine misso crusta inflammatoria tecto, vrina plus tincta.

XII. *Febres*, frigus, calor, pulsus frequens, respiratio aucta, viribus artuum imminutis, depravatis, vel viribus vitalibus, pulsu et respiratione vix mutatis, virium artuum summa prostratio.

XIII. *Vesaniae*, error mentis in imaginatione, appetitu, iudicio, aut memoria.

His itaque classibus ordines subdivisi sunt, quos omnes cum hic repetere nequeamus, exempli loco classis primae synopsis dabimus.

Vitia. Character Classis; Syndromes symptomatum cutaneorum in solidis levidensium, palpalium sine febre, cachexia, manifestis.

Ordo I. *Maculae*, mutationes coloris natiui.

- I. *Leucoma*, macula opacans corneam.
- II. *Vitiligo*, macula cutim deprimens corymbosa.
- III. *Ephelis*, macula cutis corymbosa, fusca.
- IV. *Naeuus*, macula congenita protuberans, vel non.
- V. *Ecchymoma*, macula a sanguine sub cute effuso.

Ordo II. *Efflorescentiae*, tumores humorales exigui, gregales, absque pyrexia.

- VI. *Pustula*, phyma paruulum apice suppurans, rumpendum, subin in crustam abiens.
- VII. *Papula*, phyma paruulum desquamandum, nec suppurans.
- VIII. *Phlycthaena*, vesicula fluido seroso plena, fastigiata.
- IX. *Bacchia*, maculae faciei guttatae plus, minus prominentes, aut asperae, squamulas, vel furfures, saepius dimittentes, diuturnae.
- X. *Varus*, tuberculum durum constans.
- XI. *Herpes*, papularum prurientium corymbus.

Tom. XXIII. Pars IV.

X x

XII.

- XII. *Epinyctis*, phlycthaenarum - atro - rubrarum congeries praecipue in tibiis noctu acriter pungentium, dolentium potissimum.
- XIII. *Heimeropathos*, maculae rubrorutilae crura obsidentes, extra lectum illico apparentes, importune prurientes, in lecto vero euanescentes, diurnae.
- XIV. *Psyracia*, efflorescentia rosacea, rubra, erysipelatoſa.
- XV. *Hydroa*, exanthemata miliaria phlycthaenoides sine febre et aſthenia.

Ordo III. *Phymata*, tumores humorales solitarii.

- XVI. *Erythema*, phyma rubrum calens, diffusum.
- XVII. *Oedema*, phyma album indolens, molle, frigidum, laxum, foueam digiti impressi seruans.
- XVIII. *Emphysema*, phyma pallidum frigidum elasticum.
- XIX. *Scirrhus*, phyma durum, indolens, frigidum, cuti concolor, in locis glandulosis.
- XX. *Inflammatio*, est tumor sphaeroideus rubore, calore, tensione, dolore pulsatili insignis, solitarius, ſat extensus, in suppurationem vergens; erysipelas contra non suppuratur, et phlegmone habet pyrexiam magnam coniunctam; ſaepius nihilominus inflammatio in phlegmonem transit.
- XXI. *Bubo*, phyma scirrhuſo - inflammatorium in glandulis plerumque inguinalibus.
- XXII. *Parotis*, bubo iuxta aurem.
- XXIII. *Furunculus*, phyma subdurum, inflammatorium, prominens, vorticem habens in fundo incongerendum.
- XXIV. *Anthrax*, phyma apice gangraenosum, in ambitu inflammatum.
- XXV. *Cancer*, phyma scirrhuſum lancinans.

XXVI

- XXVI. *Paronychia*, inflammatio extremi digiti.
 XXVII. *Phimosis*, inflammatio praeputii glandem
 denudatam stringens, vel incarcerans.

Ordo IV. *Excrecentiae*, tumores a solidis adau-
 ctis per nutritionem auctam morbosam.

- XXVIII. *Sarcoma*, excrecentia carnosa.
 XXIX. *Condyloma*, excrecentia cutanea tendinea.
 XXX. *Verruca*, excrecentia cutanea globosa.
 XXXI. *Pterygium*, excrecentia plana in oculi
 cantho.
 XXXII. *Hordeolum*, tumor durus, vel hydatidosus
 in palpebris magnitudine saepius granum
 hordei aequans, sensu carens.
 XXXIII. *Trachelophyma*, excrecentia gutturis.
 XXXIV. *Exostosis*, excrecentia ossis morbosa, ad
 eius duritiem accedens proxime, plerumque
 partialis.

Ordo V. *Cystides*, tumores capsulati, fluido referti.

- XXXV. *Aneurysma*, cystis arteriosa ex pulsatione
 noscenda et situ.
 XXXVI. *Varix*, cystis venosa; situs, rubedo et
 pruritus hanc definit.
 XXXVII. *Hydatis*, cystis lymphaticorum vasorum
 dilatatorum lympham continens.
 XXXVIII. *Marisca*, tumor sanguine turgens in mar-
 gine podicis, isque pertinax, accedit proxime
 ad sarcoma.
 XXXIX. *Lupia*, est cystis materiam pultis, vel mel-
 lis consistentiam referentem, haud purulen-
 tam continens, frigida et plerumque indolens.
 XL. *Staphyloma*, est cystis aquosa a corneae pro-
 ptofi, dilatatione, vel ab vueae hernia in came-
 ram oculi anteriorem prolapsae, corneam
 extrorsum protrudens.

- XLI. *Hydarthrus*, hydrops articuli in capsula eiusdem, vel cellulis vicinis.
 XLII. *Apostema*, cystis purulenta.
 XLIII. *Exomphalus*, cystis umbilicalis saepius aquosa ad situm mutatum non recedens, nec reponibilis.
 XLIV. *Oscheophyma*, cystis in scroto non reponibilis.

Ordo VI. *Ectopiae*, partium solidarum e sua sede dimotio sensibus obuia continentibus relaxatis.

- XLV. *Exophthalmia*, ectopia oculi.
 XLVI. *Blepharoptosis*, ectopia palpebrae.
 XLVII. *Hypostaphyle*, ectopia vuulae.
 XLVIII. *Paraglossa*, ectopia linguae.
 XLIX. *Proptoma*, ectopia appendicum externarum corporis morbosa.
 L. *Exania*, ectopia seu prolapsus ani.
 LI. *Exocystis*, prolapsus vesicae urinariae.
 LII. *Hysteroptosis*, prolapsus vteri.
 LIII. *Colpoptosis*, prolapsus vaginae.
 LIV. *Gastrocele*, hernia epigastrii seu scorbiculi cordis.
 LV. *Omphalocoele*, hernia umbilicalis.
 LVI. *Laparocoele*, hernia ventralis seu abdominalis.
 LVII. *Merocoele*, hernia cruralis.
 LVIII. *Bubonocoele*, hernia inguinalis.
 LIX. *Opodeocoele*, hernia foraminis ovalis.
 LX. *Ischiocoele*, est hernia emergens per incisuram ossis sacri decubitu prono reponibilis.
 LXI. *Colpocoele*, hernia vaginalis.
 LXII. *Perinaeocoele*, hernia perinaei.
 LXIII. *Encephalocoele*, hernia seu ectopia cerebri per futuras ossium cranii emergens.

LXIV. *Peritoneorixis*, est hernia quaecunque ob rupturam peritoneae emergens; hoc genus est species rupturae inter plagas reponendum; at propter affinitatem cum ectopiis illud huc traxi.

LXV. *Hysteroloxia*, vteri obliquitas.

LXVI. *Parorchidium*, ectopia testiculi.

LXVII. *Exarthrema*, ossium mobilium luxatio.

LXVIII. *Diastrasis*, ossium immobilium recessus.

LXIX. *Loxarthrus*, ossium mobilium obliquitas respectiva citra spasum et exarthrema.

LXX. *Gibbositas*, thoracis dilatatio prominens, huiusque cauum componentium ectopia.

LXXI. *Lordosis*, ossium longorum incurvatio sine molestia.

Ordo VII. *Deformitates*, vitia, quae vix sanitatem laedunt, formam deturpantia.

LXXII. *Lagostoma*, labium oris fissum.

LXXIII. *Apella*, praeputii, vel alterius appendicis mollis abbreviatio.

LXXIV. *Polymerisma*, est partium numerum ordinarium excessus.

LXXV. *Epidosis*, appendicum mollium incrementum insolitum sanum.

LXXVI. *Anchylomerisma*, partium concretio.

LXXVII. *Hirsuties*, pili copiosiores, longiores; vel in locis, ubi non solent crescere, obuii.

Temperamenta: 1. sanguineum, 2. lymphaticum, 3. oleosum, 4. falsum, 5. cholericum, 6. atrabiliarium, 7. spirituosum, 8. spermaticum, 9. rigidum, 10. laxum, 11. tenerum, 12. robustum.

Ergo descripsit Noster in hoc systemate morborum symptomatico classes morborum sat naturales

les XIII. Ordines LVIII. Genera CCCLI. Species MMD. cuique insuper speciei subiunxit therapiam, uti asserit Noster, quam potuit, breuissimam probatissimamque. Index generum morborum finit hunc librum.

Iam exempli loco de morbis quibusdam videamus.

p. 37. *Cancer uterinus.* §. C. hunc adesse auguramur ex signis praegressi scirrhi huius visceris, dolore lancinante, aucto volumine vteri, ex tactu obstetricio et effluxu humoris lymphatici, ichorosi, saniosi, foetidi; ex hoc morbo mortua est Nobilis hic Domina assidua pietatis 'cultrix et orationum recitatrix praecipue in templis Dei: durante hoc morbo os et labia vulvae semper occupabant aphthae molestissimae, nullisque remediis cedentes; insuper dyspnoea, anxietates, deliquia rara quidem, appetitus prostratus, noctes insomnes, pulsus intermittens, dysuria, obstipatio, phlegmatia et febris amphimerina aegram plus quam dolores canceri affligebant. Nimia pietas suspiriis mixta, lacrimis irrorata, praesertim si fiat sine cantu, multos pius caussat morbos, ut toties iam obseruaui.

Therapeia, iniectiones ex decocto herbae cicutae et corticis peruvianiani in vterum frequentes, tum vsus internus cicutae cum appropriatis causae malignae sunt palmaria pharmaca huc usque nota; aegra nimium pudica et pertaesa medicamentorum, cuius memini respuit vtrumque, ac solis palliantibus contenta praestolabatur festinam certamque mortem.

p. 214. *Arthritis scorbutica.* §. A. Aggreditur calidos comedones scorbuticos sese prodens per signa scorbuti et filamenta vrinae innatantia.

Thera-

Therapeia, virum Emeritum sexagenario maiorem hac arthridite laborantem multum iuui sequenti methodo: cererem pro potu ordinario bibit medicatam, quam intrant nasturtium aquaticum, raphanus rusticanus, armoracia, enula, semina sinapios, folia sambuci, carduus benedictus, mariae, chamaedrys, chamaeipyti, absynthium, caryophyllata, fumaria, iris et strobili pini; bibit ad mensam etiam vnum alterumue vitrum vini boni lymphati; commotiones facit copiosas, olera amat, pro ientaculo sumit bonam chocoladam; omni mense semel sumit vnciam 1. salis carolini scopo purgante; bis in anno curat sibi venam tundi, et iam binis annis caret paroxysmo; os lauat sibi omni mane spiritu nasturtii aquatici; in paroxysmo sibi curabat fricari artus pannis fumo baccarum iuniperi impraegnat, sumsit dosin salis carolini; dein mixturam ex aqua sambuci, extracto chamaeipyti, iridis, chamaedryos et gummi ammoniaco vitello oui subacto, roob sambuci et syrupo cochleariae, cui superbibit infusum florum sambuci, chamaedryos et chamaeipyti herbarum.

Ostocopus dolor cancrusus. 3. O. Carcinomate p. 217. mammam lancinante, vorante ostocopum experiuntur atrocem in vno, vel pluribus artubus ab ichore cancroso resorpto.

Therapeia, cicuta externe et interne danda larga manu, subin et scalpello omnia vsque ad os soluenda, vt in paronychia perioftiali fieri solet: vide carcinoma.

Ischias syphiliticum. 5. L. historia vitae actae, p. 273. signa syphilidis et surditas mali ad remedia sueta suspicionem iniicient huius ischiadis.

Therapeia, ego semel curandum habui hoc ischias, et feliciter illud curaui mercurio dulci cum conferua foliorum bardanae intus dato, pro potu ordinario dedi decoctum lignorum, locoque dolenti apposui emplastrum de ranis cum mercurio, et saepius purgaui aegrum.

p. 301.

IX. *Haemorrhoids* est sanguifluxus ex tuberculis, mariscis rubris, duris, dolorificis, finem intestini recti obsidentibus, vel in recto latentibus; sentiunt posteriora tubercula aegri in recto saepius obstipati, et digitus immissus intestino haec offendit; sanguis in depositione alui praecedat, vel ad minus comitatur excrementa.

Moderata 1. H. haec aegrum aptiorem ad munia reddit, et liberat a grauioribus morbis. *Therapeia*, qui vult hunc sordidum fluxum regularem conseruare, conseruet aluum lubricum, abstinat a nimia sessione et hunc fluxum turbantibus: vt sunt aloë, rheum, caffèe, vina rubra, chocolada integra, ceres sabinata etc. si vero placet exsiccare hunc sordidum fontem cuidam, secet venam saltem quater per annum in brachio, sumat flores sulphuris quasi quotidie cum roob sambuci et rheo, commoueat corpus, frugali vtatur victu et fontes bibat.

Immodica. 2. H. nimium fluxum esse haemorrhoidalem cognoscimus ex quantitate sanguinis fluentis, diuturnitate fluxus, debilitate, animi deliquiis fluxum sequentibus etc. Phlogosis mariscarum facit haemorrhoides furentes, praecipue si acris sit sanguis et cacochymicus. *Therapeia*, facculi herbarum adstringentium ex vino rubro potendi

dici admouentur gelidi, interne datur mixtura adstringens et iulapium minerale pro potu ordinario, venaque in brachio tunditur; lac sumtum pro omni cibo et potu restituit subin haemorrhoidarios exhaustos, herba verbasci contusa haemorrhoidibus diuturno tempore admota curat hasce, nocet maxime haemorrhoidariis aloë, colocynthis et resinosa purgantia.

Polyposa. 3. H. marisca s. botulus haemorrhoidarius facile a polypo hic enato distinguitur, nam polypus pedunculo angusto et marisca lata inhaeret; polypus quandoque in podice enatus sanguinans exhibet haemorrhoides, quae omnia examen chirurgicum definit.

Therapeia, dum itaque polypus occasio est fluxus haemorrhoidalis, hic per subligationem tolli debet, et huius radix alumine calcinato consumi.

Exaninica. 4. H. prolapsus intestini recti habitualis oritur a ruptura, vel nimia et quasi paralytica relaxatione diaphragmatis inferioris; hinc saepe ambulantibus celerius, altum deponentibus semper excidit intestinum cum maiore, vel minore fluxu haemorrhoidali, quod intestinum, turpis labor! manibus hi miseri toties retrudere debent; ex hoc morbo mortuus est Generalis Watersleben. Profecto in quacunque specie haemorrhoidis diaphragma inferius plus, vel minus relaxatum esse videtur.

Therapeia, fasciae aptae apponuntur, adstringentia fortissima cum camphora et assa foetida ex vino rubro applicari debent, ipsum colcothar vitrioli, alumen, lixiuium cerdonum et fulmen electricum non negligenda.

Annotatio, haemorrhoids, quod nunc sit endemicum malum in nostris terris quisque miratur, et ego non miror, sed causas assigno: nimirum istum sordidum fluxum introduxerunt et fouent abusus caffèe, chocoladae integrae, aromatum, vini, cereris nimium lupulatae, sabinatae, abusus resinarum purgantium, aloës et colocynthidis.

P. 463. *Tussis ferina*. 10. T. est tussis saepius epidemica infestans infantes per paroxysmos reuertens quintas dictos, in quibus ferme suffocatur infans per aliquot secunda minuta, liuescit facie, vomitur, totoque corpore vehementer concutitur, expectorat pituitam albam spumosam, viscidam, quam plerumque deglutiunt debiles et macilenti.

Therapeia, rheum his do cum valeriana, vel mannam in caffèe, vesperi dein sumunt grana 15. theriacae, infusum hydrolapathi seruit pro potu ordinario tepidum; infusum ipecacuanhae est instar omnium subito curans; hirudines subin tibiis admoneri debent; clysmata vtilia sunt.

XV.

10. NEPOM. ANTON LEVTHNERS, *weiland Sr. Churfürstl. Durchl. in Bayern wirklichen Raths und Leibmedici, ordentlichen Assessors des Churfürstl. Collegii Medici in München, und des Churfürstl. Hofkrankenhauses in Giesing, ordinari Physici praktische Heilungsversuche der Milzdünste durch verschiedenen Gebrauch des gemeinen Wassers. Ulm, bey August Leberecht Stettin, 1779. 8. Erster Theil.*

EIVSDEM *practische Heilungsversuche der Mutterdünste, durch verschiedenen Gebrauch des gemeinen Wassers, ibid. eod. Zweyter Theil. Seitt. 327. praeter dedicationes et contenta.*

i. e.

10. NEPOM. ANTON. LEVTHNERS *medico-practica tentamina de aquae communis vario vsu in malo hypochondriaco et hysterico. Pars I. et II.*

Imitatus est Noster Cll. viros POMME^{*)}, PRESSAVIN^{**)}, BIENVILLE^{***}), TISSOT^{****}) cet. et ex HIPPOCRATE, CELSO aliisque veteribus communium balneorum vsum in hypochondriacis et hysteriis malis probat. Frigidis balneis interdum praeferenda esse calida, si irritabilitas et sensibilitas aucta ab acredine pendeat, quae perspiratione euocanda

^{*)} v. comm. nostr. Vol. XIX. p. 652.

^{**)} v. ibid. tert. decad. Suppl. I. p. 54.

^{***}) v. ib. Vol. XIX. p. 696.

^{****}) v. ib. Vol. XX. p. 698. Alia scripta huc pertinentia vide in indicibus primae et secundae decadis nostrorum commentariorum sub verbo *balnea*.

canda sit, item plenitudine sanguinis et spissitudine, rigiditateque corporis praesentibus cet. Noster per climatis rationem largitur.

p. 14. En Nostri observationes de balneis in malo hypochondriaco. Nimia animi contentio et continua corporis quies huius aequae ac multorum aliorum malorum sunt fontes. Malum hypochondriacum itaque est duplex, vnum repetitur ab animi nimia contentione, alterum ab obstructione viscerum abdominalium et laesa digestionem deriuatur.

p. 31. Exponitur exemplum de miris conuulsionibus subinde omnes corporis fere partes, praesente animo aegri, crudeliter afficientibus. Haec ortae erant ex nimia animi contentione et intermisso penitus corporis motu.

p. 39. Cum vero Noster specifica antispasmodica e. gr. valerianam, moschum, opium, corticem, camphoram, castoreum, asam, mercurium, antimonium cet. non magnificeret, aliam medendi methodum elegit. Ac *primum* quidem stagnantes humores in abdomine ac potissimum in liene resolui curat, emollientibus et resoluentibus herbis et balneis, primis viis emeticis et laxantibus purgatis; *dein* acrimoniam nervos titillantem, inuolui iubet et venae sectione laxanteque medicina expelli, balneis tum in auxilium iterum iterumque vocatis; lacti hic Noster multum tribuit, atque cum asininum rarum et sumtuosum sit, vaccinum cum aqua Selterana et pauxillo sacchari, seu serum lactis suadet; *tandem* domari nervos supra modum tensos extracto hyoscyami prospicit. Atque ita conuulsionibus sedatis, haemorrhoidalis fluxus promotus est his morsulis*) hic

*) Hanc formulam v. C. T. E. REINHARDS *Abhandlung von dem Mastdarmblutflusse*. Glogau, 1760. p. 36.

hic specificis. Rec. amygd. dulc. excort. $\text{ʒ}\text{ss}$. Pin.
Pistac. excort. Citr. pulp. et cort. condit. Spec. Im-
perat. pro morfulis et tragea ana dr. j. Antimon. crud.
alcohol. dr. iij. Sacch. alb. in Aq. Cinnam. cydon.
solut. q. s. ad morful. M. D. Atque ita penitus hic
aeger sanitati est restitutus.

Vomitum hypochondriacum per vndecim p. 60.
menses durantem, multis antispasmodicis, roboran-
tibus calefacientibus cet. remediis frustra adhibitis,
eadem ratione sanauit, vt supra narrauimus. Ob- p. 78.
structionem alui et vrinae hypochondriaco viro cae-
cis haemorrhoidibus vexato Noster sanauit. Seque- p. 107.
las onaniae tristes iuuat cortice, frigidis balneis et
diaeta lactea leniter nutriente nec calefaciente cet.

Transimus ad sectionem tertiam, quae conti- p. 113.
net exempla de vsu frigidae aquae in epithematibus
et clysteribus, malo hypochondriaco praesente.
Colicam spasmodicam flatulentam epithemate ex
aqua frigida et aceto, praemissis euacuantibus cet. su-
stulit, aquae tamen omnia tribuit, acetum enim addi-
dit adstantium causa. Mania ex ira et amore orta epi-
thematibus frigidis capitis et frigidis pediluuviis le-
nita, adhibitisque deinde remediis aliis prorsus sa-
nata est. Haemorrhagiam narium pariter curauit. p. 127.

De specifico vsu oxygalae s. lactis acidi in vo- p. 143.
mitu hypochondriaco et hysterico cum colica con-
iuncto obseruationes hic leguntur.

Progrediamur ad partem alteram, qua eodem Pars II.
modo sexui sequiori pariter subueniri posse exem-
plis comprobatur. Praemissis quibusdam de bal-
neis in hysterico malo in vniuersum, lipothymiam
hystericam cum spasmis, spasmos hystericos ante
menstrua, haemoptoën periodicam cum hysterica
febre lenta, morbum ileum, colicam flatulentam
hysteri-

hystericam, cet. multis interdum remediis frustra adhibitis, multo cum fructu methodo hac curasse hic narrat Noster.

XVI.

DANIEL MAGENISE *Theorie der Entzündungen aus Gründen und Erfahrungen. Aus dem Englischen übersetzt, von Dr. FRIDRICH AUGUST WEBER, Göttingen, bey Johann Christian Dietrich 1776. 8. Seitt. 136. praeter praefationem Auctoris, Translatoris et recensionem ex nouellis eruditis Gottingensium.*

Partim quoniam huius libri communicationem in nostris commentariis non curauimus, partim quoniam cum Cl. WEBER eum utilem censemus, hanc versionem hic indicamus. Non nuper hic liber *) prodiit Londini sumtibus Auctoris cum dedicatione ad CLIFTON WINTRINGHAM, quam Cl. WEBER in versione de industria omisit. Cl. MAGENISE loca Latina non in Anglicam vertit linguam, Cl. WEBER autem haec quidem pariter addidit, attamen in Germanicam translata. Omnino conatur Cl. Auctor systema Boerhaauianum de inflammatione refutare, praeterea suas addit sententias.

Itaque vti in praefatione legimus, nullius systematis et hypotheseos habita ratione Lectori claram atque perspicuam exhibet notionem de diuersis effectibus inflammationis, ostendit eiusdem originem maxima naturae simplicitate, et affirmat illustratque sua asserta exemplis ita notis, vt quotidie in communi vita et in praxi medica succurrant, demumque ad praecipuas obiectiones respondit. Quae

FERNE.

*) v. comm. nostr. Vol. XVII. p. 365.

FERNELIVS *) de diuersis inflammationis effectibus ex veteribus diligentissime, vti ratus est Noster, collegit, Cl. MAGENISE vbique praemittit.

Idcirco incipit de phlegmone.

p. 5.

Noster detegit in Boerhaauiana inflammatio-
nis theoria tres errores: 1) quoad ordinem vasorum, 2) quoad humorum diuersitatem, 3) quoad causarum varietatem, quae inflammationis ortui seruiunt. Negat inprimis hic stagnationem seu obstructionem in inflammatione Boerhaauiana. Nostri doctrina de inflammatione nititur nimia irritatione, seu stimulo vasorum (erethisme), quae neque peristaltica est, neque oscillatoria. Est ea diuersa in variolis, morbillis, scabie, acutis febribus, ceterisque morbis inflammatoriis per gradus varios erethismi. Calor, comes inflammationis oritur ex vicissim aucta tritura fluidarum partium et vasorum.

p. 15.

In secunda sectione agit de erysipelate. Acp. 51.

primum quidem hic praemittit, quid FERNELIVS ex veteribus de eo collegit et pariter contra BOERHAAVIUM dicit. Erysipelas, inquit Noster, est ea inflammatoria ratio, in qua pars laesa, digitis pressa, albescit, pressione autem cessante, pristinum nanciscitur colorem. Inest glandulis quaedam tenax humiditas, sensibilitatem cutis sustentans eamque humectans. Hac humiditate destitutum est erysipelas, eaque absente efficit differentiam inter erysipelas et oedema, indeque pendet maior in erysipelate cutis irritabilitas.

p. 83.

In tertia sectione Noster venit ad oedema. p. 86.

Tradita FERNELII e veteribus oedematis historia, disputat de oedemate calido et frigido. Atra bilis

f. fex

*) De externis corporis affectibus.

f. fex ex sanguinis, cui veteres oedemata tribuerunt, non prorsus e medicina proscibenda est ex No-
stri sententia. Oriuntur oedemata, vti reliqua et
causa eorum cernitur in spissitudine seu defectu feri
in sanguine.

p. 102. In quarta sectione de signis inflammationis
diagnosticiis et prognosticiis exponit. Laesae par-
tis ratio, tumoris magnitudo, aegri constitutio et
symptomatum vehementia dirigunt inflammatio-
num prognosin.

p. 105. Quinta sectio spectat medelam inflammatio-
nis in genere, cuius summa eo redit, vt stimulus va-
forum imminuatur et aucta celeritas circuli humo-
rum retardetur. Vtrumque efficitur venae sectione,
lenioribus laxantibus, attenuantibus, acidulis oleo-
sis, mucilaginosiis et narcoticis caute adhibitis reme-
diis. Diaeta sit attenuans, leniens et refrigerans.
Pro potu theiformi suadet herbam capillorum Ve-
neris, nos autem cum Cl. WEBER praeferimus flo-
res chamomillae vulgares aut sambuci.

p. 119. Denique differit de methodo inflammationi
medendi quae contra doctrinam Boerhaavianum de
inflammatione dicit.

p. 131. Et tandem finem facit caput de resolutione seu
discussionem inflammationis.

XVII.

Compositiones medicamentorum pharmaceuticae generales. Disputatio inauguralis medica publicae disquisitioni submissa a IOSEPHO SONNAVERO, Vindobonensi. Viennae, d. xxv Iulii ciciocclxxvii. *)

Esti nostris potissimum temporibus mutatam valde, firmisque principiis superstructam medicamentorum cum pharmaceuticorum, tum magistrallium, quae vocant, componendorum rationem deprehendimus, eaque, quae veteribus Graeciae medicis inprimis solemniter erat, in eorundem mixtionis simplicitas nobis SYDENHAMII, BOERHAAVII, aliorumque opera velut reddita est; offenduntur tamen haud raro etiam in nouissimis libris, in quibus hac de re exponitur, formulae quaedam, quae et compositae valde sint, et destruendis ingredientium viribus admodum aptae. Hinc tantum omnino abest, ut hunc SONNAVERI libellum utilitate destitui putemus, ut eum pharmaceuticis quibusdam compositionibus emendandis aptissimum arbitremur; etenim multa, quae in officinis prostant, medicamina Auctor ea recensuit ratione, ut, quid medicum indicationi respondeat, et quid eidem obsit, clarum fieret atque perspectum.

Et in *aquarum* quidem *simplicium* destillatione cauendum valde est, ne empyreuma redoleat. Hinc etiam omnes aquae destillatae recentes, cum herbacei et empyreumatici quid, quod tamen sponte evanescit, immixtum habeant, ante aliquot hebdomades in usum trahendae non sunt.

Electua-

*) vid. supra p. 243.

P. 39. *Electuaria* nonnulla inter optima medicamen-
ta recte numerantur, quae suauia ut plurimum red-
di aegrotis possint; at vero, quam alienae a medici
scopo illae sint compositiones, quae aduersus vene-
na quondam solebant commendari, nemini est in-
cognitum. Hinc *theriacam*, *mithridatium*, aliaque
huius generis electuaria a medicis etiamnum prae-
scribi, eo magis dolendum est, quo certius aromata
quaedam calida cum exigua opii portione mixta et
in electuarii formam redacta omnem theriacae vir-
tutem absoluunt.

P. 56. *Magisteria* ex terreorum corporum, v. c. lapi-
dum cancrorum, margaritarum etc. in variis acidis
solutionibus ope olei tartari per deliquium prae-
cipitata ex officinis eiici sine ullo damno possunt;
quanquam enim praecipitato corpori de menstruo
pariter, atque de praecipitante quicquam adhaeret,
quod plane ablui vix vlla possit ratione, parum ta-
men mutatae calces inde deprehenduntur. Magis
vero vitanda ea quorundam in huiusmodi calcium
praeparatione methodus est, qua olei tartari loco
spiritus aut oleum vitrioli commendatur; nam gy-
psum hac ratione obtinetur, quod obesse potius,
quam prodesse certissimum est.

P. 79. Si leuis seminum, ex quibus *oleum* exprimen-
dum est, torrefactio praecesserit, maior olei acqui-
ritur copia; nam mucilago oleum inuiscans hac ra-
tione destruitur. At vero haec ipsa mucilago, si
cum oleo coniuncta manet, eiusdem vim demul-
centem atque emollientem vehementer auget;
hinc a torrefactione, etsi ea fere in consuetudinem
abiit, omnino abstinendum esse patet.

P. 95. In inspissandis illis succis, quos *Roob* vocant,
ambustio, quae pessimum illis tribuit saporem, eui-
tanda quam maxime est; quare conuenit, ut tripla
circiter portio optimi, purissimique sacchari succo
addatur,

addatur, atque ignis applicetur violentissimus, neque interruptus, quo quippe modo absque multa euaporatione debitam adipiscitur consistentiam.

Vina, quibus ante fermentationem vegetabilia P. 114. varia admixta fuerunt, medicatorum nomen vix merentur, nam pristina medicamentorum virtus hac ratione ut plurimum perit.

Ceterum *terreae illi calci*, quae ex amaro sale p. 129. ope alcalini fixi salis praecipitatur, *magnesiae muriae* nomen, prout Auctor censet, non conuenit, sed *Edinburgensis* ea dicenda est, et *sulphuris lac*, nos cum reliquis magisteriis proscribendum non putamus; nam floribus sulphuris multo est subtilius, atque adeo solui in humano corpore longe facilius poterit.

XVIII.

Aqua aërea Pragensis excerpta ex dissertatione inaugurali medica IOH. MICH. HORNSTEIN. Viennae, d. xx. Nouembr. MDCCCCLXXVII *).

Quod nuper in Bohemicis potissimum terris, aliisque adiacentibus prouinciis inclaruit sal, aëreum (*Luftsaltz*) dictum, ex eoque parata aqua (*Luftwasser*), quod mederi multis morbis dicitur, atque magno vendi consuevit pretio, Nostrum mouit, ut chemicis tentaminibus naturam eiusdem penitus intelligere, atque, utrum laudibus illis dignum sit, definire studeret. Apparuit autem, aëream hanc aquam nihil esse, nisi salis amari Sedlitzensis in communi aqua solutionem, cui exigua selenitae portio admixta sit, ita, ut lagena, in qua circiter viginti et octo vnciae infunt, salis amari uncias duas cum semisse, et drachmam gypsi contineat.

Yy 2

*) vid. supra. p. 246.

tineat. Ipsum sal aëreum varia tentatum ratione omnes amari falis characteres exhibuit; hinc vtrumque praeparatum neque nouum, neque propriis virtutibus diues putandum esse apparet, quippe quod sub falis amari nomine in omnibus pharmaceuticis officinis proftet, atque quotidie a medicis in vsum vocari soleat.

XIX.

EROTIANI, GALENI ET HERODOTI, glossaria in HIPPOCRATEM ex rec. H. STEPHANI, Graece et Latine, accesserunt emendationes H. STEPHANI, BARTH. EVSTACHII, ANDR. HERINGAE, etc. recensuit, varietatem lectionis ex manuscriptis codd. DORVILLII et Mosquensi addidit, suasque animaduersiones adiecit IOH. GEORG. FR. FRANZIVS, Lipsiae, sumt. Ioh. Fr. Iunii, MDCCLXXX. 8. mai. pagg. 222. praeter praefationem et indices.

Critica medicaque manu indigere videbantur haec Glossaria in HIPPOCRATEM, et ob summam frequentioremq; vocum deprauationem a librariis nimium sedulis et imprudentibus inuestigata, et ob rerum designatarum conditionem, quae non nisi a medico explicari poterant rectius atque accuratius. Hi autem triumviri circa expositionem obsoleutorum vocabulorum versantur, eorumque studium non solum in interpretandis medicorum scriptis proficuum est, sed etiam multum praesidii criticis in veterum auctorum libris explicandis adferet. Potissimum vero id curauit Cl. FRANZIVS, vt textus, quantum fieri posset, correctior emendatiorque euaderet, deinde collegit lectiones variantes

riantes copiosas ab Cl. BERNARDO ex Ms. DORVILLE, a STEPHANO ex Ms. Parisino, a Cl. MATTHAEI ex codice Mosquensi congestas, mirumque in modum ex FOESII oeconomia, aliorumque librorum lectione auctas studiosissime ditatasque, quae statim textui et versioni, vt commodis Lectorum consulatur, subiunctae atque minusculis literis distinctae sunt, his tandem sunt suppositae animadversiones laudatorum in fronte ipsius libelli viorum, quae libri ipsius vtilitatem, praestantiam non commendant solum, sed etiam augment, eiusque egregium vsum laudatis ex HIPPOCRATE locis ita demonstrant, vt facile intelligatur, quantum ex his glossariis in medicorum libris veterum tractandis, interpretandis, riteque intelligendis proficere queant literarum Graecarum amici.

Exempla tantum quaedam proponemus. Sic p. 130.
 v. c. Δεῖνον αὐτίτην mirum in modum exercuit ingenia interpretum, quamplurimi *non dilutum* reddunt, prorsus seposita atque omissa vocis δεῖνον explicatione, neque nodum Gordium soluere potuerunt, quum nusquam, quantum quidem nos scimus, haec apud HIPPOCRATEM exstet dictio. Felici tamen ingenio AVGVST. GADALDINVS, BARTH. EUSTACHIVS, HENR. STEPHANVS, AN. FOESIUS et ANDR. HERINGA rem aggressi, vocem αὐτίτην mutarunt in αὐτίτην duce GALENO, quod est pro τὸν αὐτοετίτην, hoc est, τὸν ἐκ τοῦ ἐνεσῶτος ἔτους. Δεῖνον autem corruptum est ex οἶνον, quod facile fieri potuit, quum Δ et O a librariis haud raro permutari soleat. Egregie hanc explicationem firmant EROTIANI ipsius reliqua verba, quibus asserit, *illud apponendum esse aduenis*, quippe quibus quam maxime defatigatis conducit vinum admodum, et celerrime recreat eos, viresque perditas restituit. Eodem p. 184. modo sanatus est locus HIPPOCRATIS Epid. L. IV.

p. 1127. ὁ ἀπὸ τοῦ κεραμέου ἵππου καταπεσών,
quam plurimi interpretum belle et apposite expli-
casse hanc dictionem visi sunt sibi vertendo, *qui ab*
equo fictili deciderat, et fortasse machinam QVELL-
MALZII ad equitationis vsum inuentam in hoc alii
quaesiuissent et inuenissent loco, si tantum his tem-
poribus ille vixisset. Sed optimam medelam affert
EROTIANVS ἵππου legens, id est *camini, furni*, quo-
cum consentit *) MEVSIVS: sensus itaque est, *qui*
a furno figuli deciderat. GALENVS quoque emen-
datiorem redditum esse hoc exemplum docet: Vo-
cem enim ἐξητρισμένον explicat τὸ διὰ ἡτρίου ἡθη-
μένον. λεπτόν δὲ τι ὕφασμα τὸ ἡτρίον, panno tenui co-
latum. *Est autem tenuis quidam est agrestis saccus.*

Obscuritatem in hac Glossa ex ipso GALENO
sublatam esse vidimus, qui vocem ἐξητρισμένον re-
perit L. I. de morbis mulierum, vbi iam sic editur
p. 632. 22. ἐμεσάτω, καὶ εὐφείν ἄλευρον δοῦναι, καὶ
ἐπιπιεῖν οἶνον εὐώδεα παλαιόν ἐξητρισμένον. Nulla
est dubitatio, quin ibi legerit οἶνον εὐώδεα παλαιόν
ἐξητρισμένον: atque satis commoda est illa lectio,
solebant enim veteres vina turbida, vel etiam gene-
rosa per colum traicere, illa quo defaecarentur,
haec vero vt mitiora fierent, ac caput minus ten-
tarent: vnde etiam *castrari* dicebantur vina ita per-
colata. Quae praeterea locis ex aliis Auctoribus
declarantur, confirmanturque. Meminit quoque
vini colati, quod obiter notamus TURNEBVS **),
sed alia prorsus significatione. At haec sufficiant
multa quidem emendari atque addi potuisse, Editor
ipse fatetur; sed in tanta vocum copia ac varietate
facilis est lapsus et omissionis culpa, in quam quili-
bet propemodum incurrit.

Succur-

*) In Glossario Graeco barb. p. 609.

**) In L. de vino, c. 14. I. adnexo I. H. MEIBOMII
Tract. de cereuisia.

Succurrit enim nobis locus in GALENO, qui p. 444. laborare videtur, ubi ἀτράκτον οὐ μόνον τὸν εἰς τὸ ἐρρουγὸν χρήσιμον legitur: pro ἐρρουγὸν autem substituendum ἐρρουγόν, quemodo Interpres legit, qui lanificium reddit, et ipsa vox ἀτράκτος, colus, fusum, requirere hoc videtur: nam colus ad lanificia potius pertinet, quam sacrificia. Vocem autem ἐρρουγόν cum voce ἐρρουγόν *) permutari notissimum. Ceterum in ipsa praefatione, quae ad historiam literariam horum glossariorum spectant, summa fide commemorantur, atque quale unicuique sit pretium, qualis auctoritas, argumentis declaratur confirmaturque.

Vt autem Lectoribus facilitetur horum glossariorum euolutio, adiecti sunt indices, quorum prior Auctorum ab EROTIANO, GALENO et HERODOTO laudatorum breuem et succinctam exhibet historiam, posterior vero vocum omnium; qui eo necessarius est visus, quo magis in oculos statim incurrit unicuique EROTIANVM, GALENVN AC HERODOTVM literarum quidem ordinem, nequaquam autem syllabarum seriem obseruasse, cuiusque rei causam hanc esse dicit Editor cum HERINGA, quod EROTIANVS non alphabetica serie, sed secundum librorum ordinem suum conscripsit libellum, quem postea quidam ad alphabeti seriem in damnum Lectorum reuocauit. Alia utilitas praeterea hunc commendat indicem, qua inueniri possunt facile, quae ab EROTIANO recensentur, simulque a GALENO et HERODOTO repetuntur, quibus facile convenientia inter hos Glossographos potest intelligi atque perspicui.

Yy 4

XX.

*) Hoc eleganter declarauere WESSELING, ad DIOD. SIC. Tom. I. p. 367. et TRILLERVS V. III. in opusc. med. Tom. I. p. 479.

Noua physico Medica.

Petropolitana Academia Imperialis Scientiarum die 12. Octobris 1779. has proposuit quaestiones. Ac prima quidem attinet *terrae motum circa axin uniformem* etc. de qua ad Lectores iam retulimus *); altera est haec:

Aliter atque aliter sentiunt Viri doctide plantarum cryptogamiarum LINNAEI, seu filicum, muscorum, algarum, fungorumque propagatione. Alii non nisi per gemmas, plurimas harum plantarum perennare et seminibus plane carere perhibent. Alii semina vera in his adesse, et plantas matri similes exinde provenire contendunt, qui iterum quoad seminum fructificationem inter se differunt. Alii hanc per tunicam communem vasculosam, semina cryptogamiarum obvoluentem et in superficie interna auram seminalem exhalantem, in filicibus et muscis praesertim, peragi: alii eandem per organa masculina, illis plantarum perfectarum simillima, auram seminalem explodentia, in muscis et fungis praesertim, absolui asserunt. Minime pariter de partium temporariarum denominatione, muscorum imprimis, Botanici consentiunt. Alii substantiam eandem pro polline antherarum habent, quam alii semina esse dicunt; atque partem eandem alii antheram, alii seminum capsulam appellant. Alii tandem illam muscorum particulam, quam vulgo calyptram nominant, pro tunica vasculosa secundante, antherarum vices sustinente; alii pro tunica inertis, calicis loco inseruiente, declarant; iidem modo plane analogo de volua fungorum dissentiant.

Ad

*) vid. supra. p. 171.

Ad lites has litterarias componendas Academia Viros omnium gentium doctos inuitat, ut unam alteramue harum opinionum auctis obseruationibus et repetitis experimentis tandem confirmare, vel aliam, si probabiliorem invenerint, probare, verbo: *Theoriam generationis et fructificationis plantarum cryptogamiarum LINNAEI dare, et obseruationibus ad varias, si non omnium, attamen plurium Linnaeanorum generum cryptogamiorum species institutis, adiunctisque omnium partium fructificationis distinctis, et iconibus illustratis descriptionibus confirmare, tandemque demonstrare velint, an modus fructificationis et propagationis omnibus classe cryptogamiarum huc usque comprehensis plantis idem sit, an differat pro ordinum supra enumeratorum differentia. Ut praeterea figurae plantarum cryptogamiarum ad examen reuocatarum vel ex libris Botanicorum laudentur, vel Auctorum cura confectae dissertationibus addantur, maximopere perspicuitatis causa optatur.*

Solutiones thematis nunc propositi Academia a. d. 1. Ian. 1782. expectat, quarum ea, quam iudicium Sociorum Academiae Petropoli habitantium (quibus nunquam palma Academiae contigit) caeteris praestantiorum et rei naturae maxime conuenientem declarabit, praemio centum nummorum aureorum Hollandicorum condecorabitur.

Dissertationes diligenter vel Russico, vel Latino, vel Germanico, vel Gallico idiomate conscribendae; non nominibus Auctoris, sed dicto distinguendae; schedula obsignata, externe dictum idem dissertationi inscriptum, interne autem auctoris nomen continente augendae; atque ante terminum designatum ad Cl. IOAN. ALB. EVLER, Academiae Imperialis Scientiarum ab epistolis, trans-

mittendae sunt, quo facto ab Eodem exemplar cum numeri, sub quo dissertatio fuerit reposita, significatione accipiet Auctor quilibet, dummodo locum, ad quem ea dirigenda sit, indicauerit. Diuidicabit Academia has missas elaborationes in primo 1782. conuentu.

Ultraieſtina Societas scientiarum et artium quasdam vulgavit quaestiones, e quibus haec inprimis ad instituti nostri rationem pertinere videtur.

Possuntne in urbibus et circa eas arbores plantari, ita ut ne sanitati incolarum officiant, suntne earum exhalationes sanitati contrariae, dum aërem inficiunt; et quatenus arborum genera sunt optima et pessima?

Elaborationes usque ad 1. Decembris 1780. sunt mittendae Hollandica, Gallica et Latina lingua scriptae, solutis vestigalibus et eadem ratione quae aliis, ad CL. VAN HAEFTEN, qui Societati ab epistolis est. Praemium est moneta triginta numorum aureorum Hollandicorum valore s. prout libet ei, qui accipiet, triginta numorum.

Ad Societatis Scientiarum *Harlemensis* quaestiones a nobis supra *) indicatas addimus praeterea ad annum 1782 vnā: *Quatenus analogiae sint fundamenta et signa? Quomodo philosophum ad explorandas physicas et morales veritates ea uti oporteat.*

Ex *Lipsicae* Scientiarum Societatis *Iablonowianae* quaestionibus ad annum 1780. traditis, haec hic est indicanda: *Num ustilago frumenti unius eiusdemque, aut diuersi sit generis; num ea a vermibus producat, siue hi ab ustilagine pendeant, siue accidentales sint. Quomodo, si prius verum est, hi vermes oriuntur et si posterius sumitur, unde ustilago proueniat, et qua ratione*

*) vid. supra. p. 525.

*ratione inde vermes? Potest ne demonstrari vermes
gigni per tempestatem seu eos modo in ea euolui.*

Omnes commentarios oportet niti experien-
tia et periculis suntque vermium icones addendae,
seu loca, vbi probae icones sunt, laudanda. Exspe-
ctantur commentarii initio novembris 1780 Latine
et diligenter scripti et ad Cl. CLODIVM, qui socie-
tati est ab epistolis, mittendi.

Ceterae eorum mittendorum cautiones cum
aliarum Societatum legibus conueniunt. Quae-
stionem de theoria Neutoniana et Euleriana *de lumi-
ne et colore*, quam non diu ante retulimus *), ad
hunc annum repetiit Societas.

Cl. MEYER in locum b. ADELBVNERI **) *Altorfi* successit.

Cl. AVGVSTO GOTTLIEB RICHTERO Regis
medici honores sunt tributi *Gottingae*.

Dresda haud ita pridem ex Serenissimi nostri
Electoris iussu Fribergam Hermundurorum euoca-
tus fuit CAROLVS FRIDERICVS WENZEL, Vir
Eruditus, suoque potissimum *de corporum affinitati-
bus* tractatu, quem nuper laudauimus ***), celebris,
vt chemiae, metallurgiae, aliarumque artium prae-
cepta iis, qui metallicis rebus cognoscendis student,
traderet, simulque GELLERTI, viri meritissimi, pro-
pter senium autem, aduersamque valetudinem la-
boribus iis in locis, vbi metalla excoquuntur, ge-
rendis vix amplius idonei, vicem impleret.

Cl. 10-

*) vid. supra. p. 343.

**) v. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 527.

***) vid. supra. p. 91.

Cl. IOANNES PETER EBERHARD Philosophiae et Medicinae Doctor et Professor, die 17 Decembr. 1779, catarrho suffocatio, superata febre tertiana, quinquagesimo et secundo aetatis anno *Halae* obiit.

Qui ante aliquot annos muneris vacationem habuit

Cl. IOANNES ANDREAS DE DARELLI Reg. Coll. Medici Assessor et Nosocomii Holmien-
sis Medicus primarius *), e viuis esse desiit.

Cl. PETRVS KALM **) Theologiae Doctor Oeconomia Professor et Ordinis Regii Wasiaci membrum aetatis anno sexagesimo et tertio die 16 nouembris 1779, *Abœae* mortuus est.

Cl. IOANNES BAPTISTA BVCQUET ***) natus 1747. vitam cum morte commutauit die 25 Februarii 1780. morbo lento et atroci praegresso.

Cl. IOANNES CHRISTOPHORVS POHL, Philosophiae et Medicinae Doctor, Pathologiae Professor Publicus Ordinarius, Facultatis Medicae Senior, Colleg. B. M. virgin. h. t. Praepositus, Academ. Decemvir. Coll. maior: Princip. Collega, Physic. Provincial, et Academ. Imper. N. C. Sodalis, a. d. 26 August. 1780. marasmo senili diem obiit *Lipsiae*.

*) v. comm. nostr. Vol. XV. p. 546. it. Vol. XIX. p. 42.

**) v. comm. nostr. II dae decad. indic.

***) v. comm. nostr. Vol. XX. p. 329.

XXI.

Continuatio indicis scriptorum physico medicorum, quae anno 1776 prodierunt.

In HIPPOCRATIS COI librum de fracturis commentaria ANDREAE MAXIMINI. Rom. 4.

J. A. MEYERS *Beschreibung des Schwefelwassers, zu Hasede unweit Hildesheim.* 8.

Pomona Franconica. Description des arbres fruitiers les plus connus et les plus estimées en Europe, qui se cultivent maintenant au jardin de la cour de Wurzburg cet. Pomona Franconica, oder natürliche Abbildung und Beschreibung der besten und vorzüglichsten Europäischen Gattungen, der Obstbäume und Früchte, welche in den hochfürstl. Hofgarten zu Würzburg gezogen werden, Nebst den hauptsächlichsten Anmerkungen, über deren Erziehung, Pfropfung, und Pflege, von IOH. MAYER. I. Theil. Nürnberg. 4.

F. C. MEDICVS *Sammlung von Beobachtungen, aus der Arzneywissenschaft. Neue Auflage.* Zürich. 8. (Primam editionem vide in comm. nostr. decad. II. Suppl. II. p. 204.)

THOM. MEIAN *diff. de cataracta.* Monspel. 4.

Landapothekke oder Sammlung der besten Arzneyen für Menschen und Thiere, nebst einen Anhang von den Mitteln, Ertrunkene, Erfrorne, Erhenkte und Erstickte zu retten, von C. I. MELLIN. 2te Ausgabe. Augsburg. 8.

F. L. MELTZERS *Beschreibung der Pest, anno 1770. 1772. in Moskau.* Moskau. 8.

LEVIN MENDEL *diff. de suffocatis.* Argentorat. 4.

J. M. MENCK *diff. inaug. de curationibus vlcerum difficilium, praesertim in cruribus obuiorum.* Gotting. 4.

- JO. RVDOLPH MEYER *diff. de strangulationibus intestinorum in cauo abdominis.* Argent. 4.
- SALAM. THEOPH. DE MEZA *opuscula pathologica practica.* Hafn. et Lipf. 8.
- ANT. MICHELIZ *diff. de systematica salium diuisione.* Vienn. 8.
- P. MILLERS *allgemeines Gärtnerlexicon, nach der allerneuesten Ausgabe aus dem Englischen übersetzt, 4. Theil.* Nürnberg. 4.
- EIVSD. *Abhandlung von der Färberröthe, worinnen sowohl von den Bau als von der Zubereitung derselben ausführliche Anweisung gegeben wird. Aus dem Englischen.* Nürnberg. 8. m. K.
- ACHILL. MIEG *Spec. Ildum obseruationum botanicarum, anatomicarum et physiologicarum.* Resp. *Melch. Mieg.* Basil. 4.
- Orationes in diuersis Facultatis Medicae Parisinae actibus habitae a M. PETRO ABRAMO PAION DE MONCETS.* Paris. 8.
- J. I. DE MONETA *Abhandlung, daß die Kälte und das kalte Wasser in Catharkrankheiten und Catarrhusten, wahre Hülfsmittel sind.* Warschau. 8.
- Loix du Magnetisme, comparées aux obseruations et aux expériences, dans les différentes parties du Globe terrestre, pour perfectionner la theorie generale de l'Aimant, et indiquer par là des courbes magnetiques qu'on cherche à la mer sur les cartes reduites.* Par Mr. LE MONNIER. à Paris. 8.
- F. S. MORAND *vermischte chirurgische Schrifften. Aus dem Frantzösischen.* Leipzig. 8.
- MORGAGNI *von dem Sitze und Ursachen der Krankheiten etc. (v. ann. praeced.)*
- J. F. MOSEDER *diff. de dysenteria, quam excepit aponia.* Argentor. 4.

- R. L. C. MÜMLER diff. de commercio animi et corporis. Helmst. 4.
- O. F. MÜLLER zoologiae prodromus (*v. comm. nostr.* Vol. XXII. p. 302.)
- MURRAY apparatus medicaminum cet. Vol. I. (*v. ibid.* Vol. XXII. p. 353.)
- IVSD. *medecinische Bibliothec.* 2. Band. (*v. supra.*)
- IVSD. diff. sistens syllogen observationum de partu laborioso. Resp. *Ios. Gerson.* Gotting. 4.
- IVSD. progr. de phthisi pituitosa. *ibid.* 4.
- IVSD. progr. de tempore corticis Peruviani in tussi convulsiva exhibendi. *ib.* 4.
- IVSD. progr. de redintegratione partium cochleis limacibusque praecisarum. *ib.* 4.
- An essay on the nature and cure of the so called worm fever. By SAM. MUSGRAVE. Lond. 8.
- IVSD. Speculations on the qualities of the nerves. (*Prodiit versio Germanica.* vid. *supra* p. 494.)
- IVSD. de arthritide primigenia et regulari. Opus posthumum editum a GVILIELMO MUSGRAVE. London. 4.
- IO. ERNEST. NEUBAVER descriptio anatomica rarissimi peritonaei conceptaculi tenuia intestina a reliquis abdominis visceribus seclusa tenentis. Ien. 4.
- T. NEUVILLE diff. sistens historiam pneumoniae eiusque sedem. Edinb. 8.
- Practical remarks on Westindia diseases. By * NEWBERG. Lond. 8.
- R. N. NICOLAI progr. de modo agendi aperientium et martialium medicamentorum. Ien. 4.
- IVSD. progr. de causa, cur ferrum per cuprum praecipitetur. *ibid.* 4.
- IVSD. progr. de causis cataractae externis. *ib.* 4.
- IVSD. progr. de affinitate corporum chemica. *ibid.* 4.

Essai sur l'histoire naturelle de S. Dominique. Par Mr. NICOLET. à Paris. 8.

H. NUDOV diff. sistens animaduersiones de contagio. Lips. 4.

EIVSD. examen partitionis nervorum in sensorios atque motorios. ib. 4.

K. Lazarettet i Stockholm beskrefvit uti et Tal inför kongl. Vetenskaps - Akademien vid Praesidii nedläggande d. 2. Nov. 1776. af IO. LOR. ODHELVIS. Stockholm. 8.

D'una Szuzie particolare di scorbuto diff. di IACOPO ODOARDO. Venedig. 8.

P. S. PALLAS *Naturgeschichte merkwürdiger Thiere, 5te und 6te Sammlung.* (v. supra.)

PAION DE MONCETS V. MONCETS.

EIVSD. *Reise durch verschiedene Provinzen durch das Russische Reich. 3ter Theil.* Petersb. 4. (Primum et secundam partem vide comm. nostr. Vol. XXI. p. 288. et 562.)

A. F. PALLAS *Chirurgie oder Abhandlung von äußerlichen Krankheiten: worinnen vornehmlich auch die neuern Erfindungen in dieser Wissenschaft kurz vorgetragen werden. Nebst einen vollständigen Verzeichniß der chirurgischen Werkzeuge, wie auch einer Abbildung einiger noch nicht sehr bekannten Instrumente, zum Gebrauch seiner Zuhörer. Zweyte viel vermehrte und verbesserte Ausgabe.* Berlin. 8.

G. F. PAPE *Pyrmonter Brunnen Kranken-Geschichte. 3. Stück.* Pyrmont. 4.

Experiences et reflexions relatives a l'analyse du blé et des farines. Par Mr. PARMENTIER. à Paris.

Le Seul préservatif de la petite verole, ou nouveaux faits et observations, qui confirment, qu'un particulier, un village, une ville, une province, une Royaume peuvent également se préserver de
cette

cette maladie en Europe. IIIme mémoire pour servir de Suite à l'histoire de la petite verole.

Par Mr. PAVLET. à Amsterdam et à Paris. 8.

Beiträge zu einer Geschichte der Viehseuche von Herrn PAVLET, mit Zusätzen von G. L. RYMPALT. Dresden. 8.

Philosophical, medical and experimental essays. By THOMAS PERCIVAL. Lond. 8.

Supplement au traité de Mr. PETIT sur les maladies cet. (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 486.)

J. G. F. PFEMTNER diss. inaug. de causa caloris animalis. Tyrnav. 8.

Abhandlung von Anziehung und Pflanzung der Kastanien Bäume, besonders der guten, esbaren, und dem Gebrauch ihrer Früchte, abgefaßt von I. G. PIETSCH. Halle. 8.

Sopra la qualita degli effluvi de baco de sete discorso di ANTON. PIMBILO degli ENGHVSSANDI. Pavia. 4.

Mémoire sur le danger des inhumations précipitées et sur la nécessité d'un réglemeut pour mettre les citoyens à l'abri du malheur d'être enterrés vivans. Par PINIAN D. M. à Niort. 8.

EMAN. IOS. DE ALMCIDA PITHECOS diss. de enteritide five intestinorum inflammatione. Monspel. 4.

PLATNERS Zusätze zu seines Vaters Einleitung in die Chirurgie. 1. Theil. m. K. Leipzig. 8. (v. comm. nostr. Vol. XX. p. 707.)

ANT. GVILIELM. PLAZ progr. de medicina polemica. Lips. 4.

IVSD. progr. de erroribus medicorum invincibilibus. ib. 4.

IVSD. progr. de iuribus medicorum. ib. 4.

IVSD. diss. inaug. de atropa belladonna. Resp. et Auctore Petro Io. Andrea Daries. ib. 4.

- ANT. GVILJELM. PLAZ diff. inaug. de medicina mor-
bos faciente. Resp. Io. Christ. Neider. ib. 4.
- Observations sur les maladies epidemiques de l'an-
née 1770. Ouvrage redigé d'après le tableau
des epidemiques d'HIPPOCRATE et dans lequel
on indique la meilleure methode d'observer le
genre des maladies. Par Mr. le PLEC DE LA
CLOTURE. à Paris. 4.
- I. I. PLENCK doctrina de morbis cutaneis, qua
in suas classes, genera et species rediguntur
Vienn. 8.
- EIVSD. neues Lehrgebäude von Geschwülsten, worin
nen dieselben in ihre Geschlechter und Gattungen
gebracht werden. 2te vermehrte Ausgabe. Aus
dem Lateinischen. Dresden. 8. (v. comm. nostra
decad. secund. suppl. I. p. 56.)
- EIVSD. chirurgische Pharmacie oder Lehre, von der
zubereiteten und zusammengesetzten Arzneymit-
teln, so zur Heilung äußerl. Krankheiten pflegen an-
gewendet zu werden. Aus dem Lateinischen, von
I. P. G. PHLVG. Copenhagen und Leipzig. 8.
- EIVSD. Lehrsätze der practischen Wundarzneykunst
zum Gebrauch seiner Zuhörer. 2. Theil. Wien. 8.
- IO. CHPH. POHL progr. inaug. de difficili infan-
tum dentitione. Lipf. 4.
- EIVSD. progr. inaug. de fractura ossis bregmatici
cum fissura per futuram in os temporum pen-
trante. ibid. 4.
- I. I. POLLICH historia plantarum in Palatinatu
Electorali sponte nascentium incepta secundum
systema sexuale digesta Tom. I. Manhem. 8. c.
- P. POTTS chirurgische Beobachtungen. Aus dem
Engl. Berlin. 8. (Idem liber in Franco Gallia
cam translatus linguam per LE MOINE produ-
ctum Parisiis eodem anno in duodecima.)

Observations on respiration and the use of the blood. By JOSEPH. PRIESTLEY. Lond. 4.

GEORG. PROCHASKA diss. de vrinis. Vienn. 8.

QVARIN *Heilmethode von Entzündungen. Aus dem Lateinischen, von IVSTVS ZEDIG DE MEZA. Copenhagen und Leipzig. 8. (v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 248.)*

Précis sur la suppuration putride pour servir de suite ou de seconde partie au traité de la suppuration. Par feu Mr. QVESNAY. à Paris. 8.

An account of some German Volcanos and their productions. By R. E. RASPE. Lond. 8. (*Est versio libri Germanici eiusdem Auctoris.*)

I. RAVLIN *Beobachtungen aus der Arzneykunst, worinne man Anmerkungen findet, die das Vorurtheil, so man von dem Gebrauch der Milch in der Schwindsucht hat, zu bestreiten suchen. Nebst einer Abhandlung über die Bestandtheile der Luft, in ihren natürlichen und widernatürlichen Zustande, oder als Ursachen der Krankheiten betrachtet. Aus dem Französischen übersetzt, mit einigen Anmerkungen, und einer kurzen Vorrede begleitet, von D. L. BVRDACH. Leipzig und Preßburg. 8.*

JAC. REINLEIN *Vorlese Buch über die Anfangs-Gründe der Arzneywissenschaft für die Wundärzte. Wien. 8.*

REISKE V. GRVNER.

RICHTERS *chirurgische Bibliothek. 4ter Band. (v. supra.)*

EIVSD. *observationum chirurgicarum fascicul. II. Gotting. 8.*

Della origine e dei progressi nell' arte obstetricia prolusione recitata da SEBASTIANO RIZZO. Venez. 4.

De la vieillesse Par Mr. ROBERT. à Paris. 8.

La Pratique des accouchemens. Première partie, contenant l'histoire critique de la doctrine et de la pratique des principaux accoucheurs, qui ont paru depuis HIPPOCRATE jusqu'à nos jours; pour servir d'Instruction à l'étude et à la pratique des accouchemens. Par Mr. ALPHONSE LEROY. à Paris. 8.

EIVSD. du prognostic dans les maladies aiguës faisant la seconde partie de ses mélanges de médecine. ib. 8.

J. SALV. ROQUEBRUNÉ diff. de respiratione. Monspel. 4.

ROSENSTEIN'S the diseases of Children. (*Haec est translatio Anglica utilis libri, quem laudavimus in comm. nostr. Vol. XXII. p. 185.*)

LVD. NIC. ROSENSTIEL diff. inaug. de genesi et ortu salis alcali fixi vegetabilis. Argent. 4.

C. F. ROTTBOEL diff. inaug. sistens observationes circa fallaciam signorum in inflammationibus abdominalibus. Resp. et Auct. I. K. ROBERT. Hafn. 8.

Observations sur les perts de sang des femmes en couche et sur le moyen de les guerir. Par Mr. LE ROUX. à Dijon et à Paris. 8.

EIVSD. journal de medecine. Tom. XLV. et XLVI. (*v. supra.*)

Medical advice for the use of the army and navy in the present American expedition: intended for the perusal of private gentlemen as well as medical practitioners. By WILL. ROWLEY. Lond. 8.

ROZIER observations sur la physique cet. (*v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 272. item Vol. XXII. p. 580. Ibidem et Germanicae versionis, quae Lipsiae prodit, est mentio facta.*)

EIVSD. vues économiques sur les moulins et pressions à l'huile d'olive connu dans la France et Italie. à Paris. 4.

ROZIER

ROZIER nouvelle table des articles contenus dans les volumes de l'Academie Royale des sciences de Paris depuis 1666. jusqu'en 1770. à Paris. Tom. IV.

Observations on the London and Edinburgh Dispensatories; with an account of the various subjects of the materia medica not contained in either of these works. By the late JOHN RUTTY. Lond. 12.

L'excellence de la methode Suttonienne d'inoculer la petite verole ou réponse aux obiections faites contre cette methode, et réunies dans la dissertation de Mr. PRESSAVIN, Maître en Chirurgie à Lyon. Par MICHEL ÔRYAN Avignon. 8.

THOM. SABATIER duodecim quaestiones medicae. Monspel. 8.

J.B.M. SAGAR systema morborum symptomaticum secundum classes, ordines, genera et species. (v. *supra*. p. 687.)

Analyse des bleds & experiences propres à faire connoître la qualité du froment & principalement celle du son de ce grain, avec des observations sur les substances végétales dont les différentes nations font usage au lieu de pain. Par Mr. SAGE. à Paris. 8.

Recueil de dissertations historiques & critiques, avec des nouvelles assertions sur la végétation spontanée des coquilles du chateau des Places. Par Mr. DE LA SAUVAGERE. *ibid.* 8.

JAC. CHRIST. SCHÄFFERS *Abbildung und Beschreibung des beständigen Electricitätssträgers. Wobey einige neue Versuche und deren sonderbare Erfolge, Naturkündigern und Freunden der Electricität zu genauerer Prüfung empfohlen werden. Mit 2 Kupfer- tafeln. Regensb. 4.*

IAC. CHRIST. SCHÜFFERS *Kräfte, Wirkungen und Bewegungs-Gesetze des beständigen Electricität-Trägers. Als eine Bestätigung und Aufklärung der mit demselben anfänglich und neuerlich gemachten Versuche. Nebst einer Kupfertafel. ibid. 8.*

Deutsches Apothekerbuch nach der Pharmacia Danica ausgearbeitet, und mit vielen Zusätzen bereichert, von J. L. C. SCHLEGEL. M. D. Gotha. 8.

L. L. SCHMAHLING'S *erläuterte Naturlehre. Halle. 8.*

Icones plantarum et analyses partium aere incisae atque vivis coloribus insignitae adiectis indicibus nominum necessariis figurarum explicationibus et breuibus animaduersionibus, quas composuit D. CASIMIR CHPH. SCHMIDEL. Curante et edente VALENTIN BISCHOFF Chalco-graph. Norimb. fol. med. m. K.

G. B. SCHMIEDLEIN *primae lineae historiae medicae vniuersalis praelectionibus academicis accommodatae. Lips. 8.*

J. L. SCHMUCKER *vermischte chirurgische Schriften. I. Band. Berlin und Stettin. 8. m. K.*

C. H. SCHOBELT *tractatio de hemicrania. Berol. 8.*

FRANC. SCHOENMEZEL *progr. de musculis psoa et iliaco suppuratis. Heidelb. 4.*

IO. DAV. SCHOEPPF *de medicamentorum mutatione in corpore humano praecipue a fluidis. Erlang. 4.*

Beyträge zur Naturgeschichte, von FRANZ VON PAVLLA SCHRANCK. Augsb. 8. m. K.

Betrachtungen über alle Arten der venerischen Krankheiten, nebst einer sichern und für jeden bequemen neuen Heilungsmethode, herausgegeben von I. L. SCHREIBER. 2te verbesserte Ausgabe. Berlin. 8. (Primam editionem indicauimus supra p. 521.)

I. F. SCHRITZEL *diff. de salibus saccharinis vegetabilibus generatim et sacchari vulgaris albi ana-*

- lysi acidoque huius spiritus speciatim. Giesl. 4.
F. I. G. SCHROEDER diss. de alchemia medicinae
necessaria et medicamento chemicorum pan-
chresto. Respond. H. F. Hoepfner. Marburg.
Cattor. 4.
EIVSD. diss. inaug. de medicina flatuum morborum-
que exinde pullulantium in specie trium, quorum
causa haecenus a medicis praeteruisa fuit, lum-
baginis sic dictae haemorrhoidalis, asthmatis con-
vulsiui et stranguriae. Resp. I. Speyer. ib. 4.
EIVSD. *neue Sammlung der Bibliothek für die höhere
Naturwissenschaft und Chemie. 2. Band. ib. 8.*
I. S. SCHROETER *Journal für Liebhaber des Stein-
reichs und der Conchyliologie. 3ter Band. Wei-
mar. 8. m. K.*
EIVSD. *Abhandlungen über verschiedene Gegenstände
der Naturgeschichte, 1. Theil. Halle. 8. m. K.*
EIVSD. *vollständige Einleitung in die Kenntniß und
Geschichte der Steine und Versteinerungen. 2ter
Theil. Altenburg. 4. m. K.*
I. G. SCHVBERTH diss. sistens hydropis aetiologiam
et therapiam. Ien. 4.
G. SCHVSTER *vermischte Schrifften, 3te Capelle.
Chemnitz. 8.*
M. W. SCHWENKENS *Abhandlung von dem großen
Wasserschierling, desselben Kennzeichen und Wür-
kungen. Aus dem Holländischen übersetzt, von A.
S. MÜLLER. Münster und Leipzig. 8. m. K.*
I. A. SCOPOLI *crystallographia Hungarica. Pars I.
exhibens crystallos indolis terreae cum figuris
rariorum. Prag. 4.*
I. H. SEBASTIANI diss. inaug. de scirrhis cancris-
que mammarum. Erford. 4.
SELLE rudimenta pyretologiae. (v. comm. nostr.
Vol. XX. p. 77.)

Die Kunst zu beobachten, von JO. SENEBIER. *Aus dem Französischen übersetzt, von* I. F. GMELIN. Leipzig. 8. Vol. 2.

SEVERIVS de viribus quassiae. (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 551.)

EIVSD. de camphora eiusque viribus theses. Paduae. 8.

CLAUD. FRANC. SEYSIRIAT diss. de passione iliaca. Monspel. 4.

A sure guide in Sickness and health in the choice of food and use of medicine cet. By W. SMITH. Lond. 8.

C. SMITH'S kurzer Inbegriff der heutigen practischen Arzneykunst, samt einem Anhang, von den Wirkungen und Gebrauch des Aderlassens. Aus dem Englischen übersetzt. Mit einigen Anmerkungen und Zusätzen vermehrt, von F. SCHWEDIAVER. Wien. 8.

Voyage à la nouvelle Guinée dans lequel on trouve la description des lieux, des observations physiques & morales & des details relatifs à l'histoire naturelle dans le regne animal & le regne végétal. Par Mr. SONNERAT. à Paris. c. f.

Opuscoli di fisica animale e vegetabile dell' Abb. SPALLANZANI. Modena. 8. c. f.

SPIELMANN syllabus medicamentorum, (v. comm. nostr. Vol. XXII. p. 451.)

I. STEDTMANN'S physiologischer Versuch und Betrachtung. Aus dem Englischen übersetzt. Leipzig. 8. m. K.

I. STEIDELE Abhandlung von Blutflüssen. Wien. 8. m. K.

G. W. STEINS Hebammen Catechismus, zum Gebrauch der Hebammen in der Grafschaft Lippe. Lemgo. 8.

S. M. STEPHENS diss. de typho. Edinb. 8.

A. M. STIEFFERTS *Versuche mit den einheimischen Farbenmaterien, zum Nutzen der Färberey. 2tes St. Altenb. 8.*

Traité des mauvais effets de la fumée de litharge. Par SAM. STOCKHAVSEN traduit & commenté par J. I. GARDANE. à Paris. 12.

A. VON STOERK *medizinischer practischer Unterricht für die Feld und Land-Wundärzte der Oesterreichischen Staaten. 1. und 2ter Theil. Wien. 8.*

L. I. D. SVCKOW *Einleitung in die Forstwissenschaft zum academischen Gebrauch entworfen. Jena. 8.*

J. H. SVLZERS *abgekürzte Geschichte der Insekten, nach dem Linneischen System. 1. und 2ter Theil. Winterthur. 4. m. K.*

Eine geheime Handschrift der Herren SVTTONS und raisonnirende Erläuterung der Mittel, welcher sie sich bey der Einnimpfung der Blattern bedienen, von Herrn WILLIERS. Aus dem Französischen übersetzt. Frankf. und Leipzig. 8.

G. VAN SWIETEN *Erläuterung der Boerhaavischen Lehrsätze von Erkenntniß und Heilung der Krankheiten. Aus dem Lateinischen ins Deutsche übersetzt. 5ter Theil. ibid. 4.*

J. S. TARGIONI *raccolta di opuscoli medico pratici. Vol. III. Florenz. 8.*

Cours d'accouchemens en forme de catechisme par demandes & par réponses, contenant des principes certains sur la theorie & la pratique en faveur des sages femmes & de ceux, qui veulent exercer cette partie de la médecine & de la chirurgie. Par Mr. I. TELINGUE. à Paris. 12.

Examen analytique des eaux minerales des environs de l'aigle en haute Normandie, avec leurs propriété dans les maladies. Par Mr. TERREDE. ibid. 12.

Neue Bemerkungen und Erfahrungen zur Bereicherung der Wundarzneykunst und Arzneygelahrheit, von I. L. A. THEDEN. 1. Theil. Neue Auflage. Berlin. 8.

A. TISSOTS *sämmliche zur Arzneykunst gehörige Schrifften, die nach den neuesten Original Ausgaben übersetzt und mit Anmerkungen begleitet sind, von IO. KERSTENS. Hamburg. 8.*

EIVSD. letter to D. ZIMMERMAN on the morbus niger cet. Translated from the French. By JOHN BURKE. Lond. 8.

Medicinisch chirurgische Bibliothek, von I. L. TODE. 3. Band. Kopenhag. 8.

TRALLES de vsu vesicantium, (v. comm. nostr. Vol. hoc. p. 306.)

EIVSD. Gedanken über das Daseyn, die Immateri-
lität und Unsterblichkeit der menschlichen Seele.
Breslau. 8.

DAN. WILH. TRILLER diss. de laesionibus capitis.
Resp. Adolph. Theodor. Eggers. Viteb. 4.

W. B. TROMPSDORF progr. de moscho. Erford. 4.

J. A. UNZERS *medizinisches Handbuch. Nach den Grundsätzen seiner medicinischen Wochenschrift der Arzt. Neue und vermehrte Auflage. Leip-
zig. 8.*

Essai sur la santé & sur l'education medicinale des
filles destinées au mariage. Par Mr. VENEL.
à Yverdon & à Paris. 8.

Histoire des plantes veneneuses de la Suisse, contè-
nant leur description, leurs mauvais effets &
leurs antidotes, redigé, sur tout d'après l'histoi-
re des plantes Helvetiques de Mr. DE HALLER.
Par Mr. P. R. VICAT. D. en Med. à Yverdon. 8.

EIVSD. matière medicale tirée de HALLERI historia
stirpium indigenarum Helvetiae. Tomes II.
à Bern. 8.

Exposé

Exposé des moyens curatifs & préservatifs, qui peuvent être employés contre les maladies pestilentielle des bêtes à cornes, divisé en trois parties; la première contient les moyens curatifs, la seconde renferme les moyens préservatifs, la troisième comprend les ordres émanés du Gouvernement, publié par ordre du Roi; par Mr. VICQ D' AZYR. à Paris. 8.

Abhandlung vom Melonenbau, aus dem Französischen des Hrn. Abts VILIN. Leipzig. 8.

Essai sur la santé des filles nubiles. Par P. VIRARD. à Londres. 8.

VITET'S *Unterricht in der Vieharzneykunst. Aus dem Französischen übersetzt, mit Anmerkungen von I. L. P. ERXLEBEN. I. Theil Lemgo. 8.*

VOGELS *practisches Mineralsystem. Zwote und verbesserte Auflage. Leipz. 8. (Primam editionem v. comm. nostr. dec. Ildae suppl. II. p. 307.)*

I. PHIL. VOGLER *schediasma botanicum de duabus speciebus graminum nondum satis extricatis. Giesae. 8.*

Der Physischen Chemie. 2. Theil. Herausgegeben von I. G. WALLERIVS. Aus dem Schwedischen übersetzt, und mit Anmerkungen versehen, von C. E. WEIGEL. Leipzig. 8.

I. G. WALTER *Betrachtungen über die Geburts Theile des weiblichen Geschlechts. Berlin. 4. m. K.*

A modern system of natural history. By SAM. WARD. London. 12.

Operum minorum et dissertationum fasciculus IV. Collegit, recensuit, edidit FR. XAV. DE WASSERBERG. Vindob. 8.

An examination of the charge brought against inoculation, by the de HAEN, RVST, DIMSDALE and other Writers. By IOHN WATKINSON. London. 8.

- I. G. H. WEBERS** *vollständige Auszüge aus neuern Dissertationen physicalisch medicinischen Inhalts.* 2. Band. Bremen. 8. m. K.
- F. C. T. WEBER** *observationes medicae selectae.* Edidit et appendicem observationum anatomica-
rum rariorum adiecit **F. A. WEBER.** Vratislav. 8.
- THEOD. THOM. WEICHARDT** *commentatio physica*
de pharmacopoliis rite constituendis. Resp. *Io.*
Christ. Weiß. Lips. 4.
- M. A. WEICKARDS** *neuestes von dem Mineralwasser*
bey Bruckenau in Fuldaischen, nebst gegenüberste-
hender Französischen Uebersetzung, von D. M. F.
ALIX. Fulda. 8.
- I. C. WEISS** *diff. de mutabili indole fluidorum cor-*
poris humani. Altdorf. 4.
- IO. CHRIST. WEISS** *progr. a motu et in motu omnia.*
Lips. 4.
- IO. NIC. WEISS** *diff. de flexibilitate actionum in*
corpore humano. Resp. *Io. Christ. Weiß.* Alt-
dorf. 4.
- F. A. WEIZ** *neue Auszüge aus Dissertationen für*
Wundärzte. 4. und 5ter Band. Leipzig. 8.
- EIVSD.** *vermischte Beyträge zur gerichtlichen Arzney-*
gelahrtheit in verschiedenen vorgekommenen Fällen
für Aerzte und Rechtsgelehrte. *ibid.* 8.
- PAULI GOTTL. WERLHOF** *opera medica collegit*
et auxit, I. E. WICHMANN. Pars III. Hannov. 4.
- E. L. WERNBERGER** *diff. observata et cogitata non-*
nulla chemica continens. Erlang. 4.
- EIVSD.** *Beytrag chemischer Versuche und Gedancken*
in Absicht auf die nähere Kenntniß der Universal-
säure. Frankf. und Leipz. 8.
- PAVL CHRIST. FRID WERNER** *observata quaedam*
in morbis et sectionibus cadauerum humanorum.
Lips. 4.

- V. W. WERTH *diff. de calculi ortu frequentiore in rene sinistro, quam dextro illiusque causis.* Hal. 4.
- CASP. WETTER *diff. de chronica mammae induratione feliciter per suppurationem sanata.* Basil. 4.
- WHITE of the management of pregnant cet. (v. *comm. nostr. Vol. XXII. p. 90.*)
- Neuer Begriff von der Gährung und den ihr unterworfenen Körpern, von I. L. WIEGLEB. Weimar. 8.*
- A. L. VON WILBURG *Anleitung für das Landvolk in Absicht auf die Erkenntniß und Heilungsart der Krankheiten des Rindviehes, samt den Hülfsmitteln, und einen Anhang über die Materie der Medicin und Erläuterung der einfachen Heilungsmittel, durch beygefügte Lateinische Benennungen. Nebst beygefügter Anleitung zur Erkenntniß und Heilung der Krankheiten, bey der Schaafzucht. Nürnberg. 8.*
- I. Q. WILD *diff. de morborum neruorum frequentia.* Duisburg. 4.
- M. W. WILlich *de frequenti catarrhorum ex primis viis origine.* Gotting. 4.
- Medical Researches being an inquiry in the nature and origin of hysterics in the female constitution and into the distinction between that disease and hypochondriacal or nervous disorders cet. By ANDREW WILSON. M. D. Lond. 8.*
- Exposition anatomique de la structure du corps humain. Par Mr. WINSLOW. Nouvelle Edit. à Paris. 12. Voll. IV.*
- A botanical arrangement of all the vegetables naturally growing in Great Britain. By WILLIAM WITHERING. Lond. 8. 2. Voll.*
- WITHER'S *Bemerkungen* (v. *comm. nostr. Vol. XXII. p. 471.*)
- Strictures on the gout. with practical advice to the gouty people of Great Britain. By SAM. WOOD a recovered arthritic. Lond. 8.*

WÜNSCH de sono (v. comm. nostr. Vol. XXIII.
p. 150.)

S. J. ZEIDLER diff. quod in moderna frequentia
morborum neruosorum diiudicanda ad cutis hu-
manae externae conditiones respiciendum sit.
Duisb. 4.

Wahrnehmungen bey der Einimpfung der Blattern,
von D. E. I. A. ZIEGLER. Quedlinburg. 8.

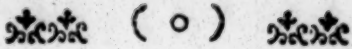
CHRIST. FRID. ZIEGLER diff. de quibusdam reme-
diis domesticis apte iis, quae officinae pharma-
ceuticae offerunt, substituendis. Gotting. 4.

I. F. ZÜCKERTS *Diät der Schwangern und Sech-
wöchnerinnen. 2te Auflage.* Berlin. 8.

Contenta in hac parte.

I. Philosophical Transactions for the year 1777. Part. I. et II.	580
II. Hortus Romanus. Tom. IV. et V.	591
III. Chymie experimentale et raisonnée. Par Mr. BAUME. Tom. III.	596
IV. STORR diss. de sale sedatiuo HOMBERGII	612
V. BRUGMANN'S magnetismus	614
VI. <i>Sammlung der neuesten gedruckten und geschriebenen Nachrichten von Magnetcuren, vorzüglich der Meßmerischen</i>	621
VII. SCHROEDERI opuscula medica. Vol. II. Per ACKERMANN	622
VIII. ESCHENBACHII Scripta Medico Biblica	636
IX. <i>Der Naturforscher, VII. VIII. IX. und X. Stück.</i>	640
X. BERGII materia medica. Vol. II.	653
XI. KÖLPIN <i>practische Bemerkungen über den Gebrauch der Siberischen Schneerose in Gichtkrankheiten</i>	658
XII. HALLER bibliothecae practicae Tom. I.	662
XIII. CVLLEN <i>Anfangsgründe der practischen Arzneywissenschaft 1ster Theil, nebst einem Anhang, in welchem die systematische Eintheilung der Krankheiten dieses Verfassers befindlich ist</i>	680
XIV. SAGAR systema morborum symptomaticum secundum classes, ordines, genera et species cet.	687
XV. LEVTHNERS <i>practische Heilungsversuche der Milzdünste und der Mutterdünste, durch verschiedenen Gebrauch des gemeinen Wassers. 1ster und 2ter Theil.</i>	691
XVI. MAGENISE <i>Theorie der Entzündungen aus Gründen und Erfahrungen</i>	694
XVII.	

XVII. SONNAVERI diff. sistens composi- nes medicamentorum pharmaceuticas generales	705
XVIII. HORNSTEIN de aqua aërea Pragensi	707
XIX. EROTIANI, GALENI ET HEREDOTI glos- saria in HIPPOCRATEM per FRANZIVM	708
XX. Nova physico medica	712
XXI. Continuatio indicis scriptorum physico medicorum, quae anno 1776 prodie- runt.	717

I N D E X.

A.

Abdominis tumores scirrhusi.
p. 201. sq. vulnus cum lae-
sione intestini sanatum 202.
inflammationes v. *Inflam-
matio.*

Abcessus in musculorum ab-
dominis interstitiis, de iis
monita 196, 587. pectoris,
de eorum differentia et cu-
ratione observata 141. in
thorace post febrem acu-
tam lethalis 115. hepatis
vid. *Hepar.* in eo corpus
alienum 587

Acanthi usus oeconomicus et
medicus 410

Acetum num anthelminticum?
113. vini concentratum,
eius cum aliis corporibus
affinitates 95. vini destilla-
tum, de eo observata che-
mica 80

Acida, eorum natura, partes
constituentes et differentia
ab alcalinis 72. mineralia,
eorum usus cautus 160

Acidum nitri, de eo experi-
menta et observata chemi-
ca 78 sq. 88. eius affinita-
tes 94 sq. phosphori, eius
affinitates 95 seq. pingue,
eius natura 96. salis, de eo
experimenta et observata
chemica 79 seq. 212, 214.
a. eius affinitates 95. vitrio-
licum, de eo observata che-
mica 73 seq. 212. eius cum
aliis corporibus affinitatis
gradus 94. eius et salis dif-
ferentia et convenientia 73

Tom. XXIII. Pars IV.

Aconiti napelli extracti usus
in arthritide et malo vene-
reo 107. vis 653

Acrell, Olof. *Chirurgische Vor-
fälle. I. und 2ter Band* 284

Actiniae, earum historia natu-
ralis et species 451 seq.
tempestatis praenuntiae
453

Adamantes, de eorum phos-
phorescentia experimenta
39 seqq. cum iis instituta
experimenta chemica 60
seq. eorum natura 61

Adelbulner, Mich. mortuus
527

Aegrotorum examen insti-
tuendi modus 512

Aer, eius ut elementi effectus
chemici 56 seq. 59. eius
cedendi celeritatis modus
et compressionis ratio 150,
154. de eius renouatione
in nosocomiis observata et
consilia 157 seq. eius spe-
cierum variarum effectus in
sanguinem observati 467.
dephlogisticatus, de eo eius-
que in respiratione usu ob-
servata 457 seq. 466 seq.
fixus, de eo observata 403
seq. 612. de eius affinitati-
bus cum aliis corporibus ob-
servata 96. eo aquam im-
praegnandi apparatus et ra-
tio 447. corporum regni
mineralis, de eo observata
403 seq. nitrosus, eum cum
atmosphærico miscendi et
metiendi methodus 467.
vitriolicus, nitrosus et vege-
tabilis

- tabilis, de iis obseruata 457.
temperatura et euaporatio 585
- Aethiopum** coloris caussa 17
albedo vt morbus 18
- Aetii** Amideni operum medicorum editio noua indicatur 172
- Africa** in eam iter 581
- Affinitas** corporum chemica, eius caussa et lex 92 seq. genera octo 55. de ea experientiae quaedam 93. eius gradus 94. vsus 98
- Agarici** officinalis locus natalis, descriptio et vsus 246
- Agriculturae** cum re pecuaria proportionis vtilissimae respectu diuersitatis agrorum expositioni praemium constitutum 343. 525
- Agrostis** syluestris, noua species 238
- Alcali** animale seu volatile, de eo obseruata chemica 215 seqq. fixum, de eius natura et effectibus obseruata chemica 85 seq. fixum vegetabile, de eius genesi, natura et effectibus experimenta et obseruata chemica 213. a. mineralis et lixiuiosi differentiae et mutationis lixiuiosi in minerale expositioni praemium constitutum 524 seq. volatile, eius vsus externus in rheumatismis et aliis morbis 120
- Alcalina**, eorum natura, partes constituentes et differentia ab acidis 70 seqq. menstrua, eorum affinitates cum aliis corporibus 97
- Alexander** Tralliano vid. *Trallianus*.
- Alimenta**, sine iis vita 579
- Allii** vsus in variis morbis 416
- Aloes** virtutes variae et vsus 416
- Alpinia** racemosa *Linn.* planta 118
- Alucita**, phalaenarum familia 28. 33.
- Alui** obstructio in aegra hysterica curata 109. fluxus sanguinolentus 689. eius species et therapia ib. morbus endemius 691
- Aluinorum** excrementorum viridis color ab alienata bilis qualitate 489 seq.
- Alumen**, de eius natura experimenta et obseruata chemica 81 seqq.
- Ammoniacum** sal, de eius origine, sublimatione et natura obseruata chemica 216 seqq. a.
- Amomum** alpinia, planta 118
- Amputatio** cruris spontanea 291 seq. naturalis ossis fibulae 197. pedis supra genu vnica circulari incisione, de ea annotationes 456
- Anacardium** occidentale, eius character emendatus 118
- Anagallidis** vsus dubius 408
- Anatomicae** praelectiones 519. anatomico pathologicae obseruationes 506 seqq. anatomico practicae obseruationes 514. 517.
- Anchusae** tinctoriae radices vsus 262
- Anchylosis** ossium pubis vid. *Pubis ossa*.
- Androsa-**

Androsaces vis diuretica et
vſus in podagra 408

Aneurysma arteriae carotidis
verum fanatum 287 ſeq.
arteriae cruralis, de eius cu-
ratione monitum 397 ſeq.
arteriae femoralis, de eo
obſervata et monita 456. in
pede, eius ruptura letalis
481. ſpurium arteriae pha-
ryngeae letale 106. aneu-
rysmata ſpuria, de eorum
curatione obſervata 291

Angina pectoris, eius natura
299, 684. de eius natura et
cauſſa arthritica obſervata
303 ſeq. eius curatio 305.
polypoſa ſeu membranacea,
eius natura et ſymptomata
293 ſeq. in ea membranae
natura, cauſſae et ortus 294
ſeq. ſuper eius natura an-
notationes generales 295
ſeqq. eius definitio 296 ſeq.
diſtinctio 297. diagnofis ib.
ſeq. differentia ab aliis ei
analogis morbis 298 ſeq.
cauſſae et prognofis 299 ſeq.
ei medendi methodus 300
ſeqq.

Anhelationes 688

Ani abſceſſus et fiſtulae, de
iis obſervata et monita 209.
inguinalis curatio 289. fiſtu-
lae vid. *Fiſtulae*.

Animalcula aquae de iis ob-
ſervationes microſcopicae
652. infuſoria, de eorum
motu vero obſervata ſyno-
nymia 649, 43. de eorum
animalitate obſervata, ib.
ſeq. eorum generatio ex
ovo 44 ſeq.

Animalia, de eorum vi calo-
rem excitandi obſervata et
experimenta 449, 460. de
eorum vi frigus generandi
experimenta et obſervata
449 ſeq. 462. hybrida, de
iis obſervata 14 ſeq. mam-
malia, de eorum generibus
adhuc detegendis dubia
271. cuiusdam descriptio ex
India Orientali. Nyl-gau
643. de cauſis diuerſitatis
inter marem et feminam
eorum et praecipue varii
coloris 643, 647. ea trans-
mittendi optima methodus
647

Animi affectuum vis in mu-
tando corporis ſtatu 498 ſeq.

Anſerinae decocti vſus inſi-
gnis in empyemate et cal-
culofis 288. 419

Antherarum pulveris natura,
analyſis et vſus, de iis ob-
ſervata et experimenta 411
ſeq.

Antimonium, de eius natura
obſervatio chemica 220 ſeq.
b. de eius reguli indole et
facultatibus obſervata che-
mica 220 ſeq. b.

Apium ſexus et propagatio
580

Aortae vulneratae caſus 402

Aphoniae a ſuppreſſis men-
ſtruis ortae curatio 116

Apoplexia, eius curationis ca-
ſus 112. in tractu Lillienſi
Flandriae frequens, de ea
obſervata 402. eius origo
ex praecordiorum vitiis 631

Aqua, vt elementum 605. eius
vt elementi differentia, pro-
prietates

- prietates et effectus chemi-
ci 57 seq. de ea obseruata
et experimenta ibid. seqq.
communis vsus in malo hy-
pochondriaco et hystérico
699. aëreae natura 699.
eam aëre fixo impraegnan-
di apparatus et ratio 447.
cocta cur celerius congeles-
cat quam naturalis? 450.
fortis, de eius animalculis
experimenta microscopica
652. de eius destillatione
cautelae 697. modo eam
parandi monita 212. regia,
de eius praeparatione mo-
nita chemica 218. a. eius
cum aliis corporibus affini-
tates 95. eius et sanguine
latere Saluatoris crucifixi
perfosso effluxu 639
- Aquarum mineralium origo
et exploratio 608. fontis s.
Martini prope Guisam in
Picardia analysis et vsus in
variis morbis 402. minera-
lium Leucensium in tractu
Vallensi analysis et vsus
396. Olmitelli scatentium
partes constituentes 356. sal-
sarium vapor 609. dulces a
corruptione descenduntur
et marinae a suo sale pri-
vantur 610
- Arborum incrementum per
lotionem et frictionem 580.
Arbor Iesuitarum 588. eius
descriptio et vsus ib.
- Argentum, de eo experimen-
ta chemica 476 seq. 596.
super eius minerae corneae
natiuae et nigrae natura ex-
perimenta 478
- Argilla, de eius natura expe-
rimenta et obseruata che-
mica 83 seq.
- Ari vsus internus et externus
656
- Armoraceae virtus 654
- Arnicae florum vsus medicus
in apoplexia et febribus in-
termittentibus 115
- Arsenicum, de eius natura ex-
perimenta et obseruata che-
mica 214 seq. b. eius par-
tium constitutiuarum et ef-
fectuum expositioni prae-
mium constitutum 169. al-
bum, eius affinitates com-
aliis corporibus 97
- Arteriae femoralis aneurys-
mata, de iis obseruata 456.
aperturae accidentalis cura-
tio 292. in duos truncos di-
uisio 456. radialis laesae
sine ligatura curatio 208.
renales, earum multitudo
caussa largioris se- et excre-
tionis vrinae 515
- Arthritis in ea remedium 658,
686. eius materia negatur
ib. vaga 632. scorbutica 694
- Arthritica materia vt causa
anginae pectoris 304 seq.
- Asae foetidae vsus in inter-
mittentibus inueteratis 416
- Ascites, eius curatio 197
- Asclepiadum iisque affinium
plantarum partes florum ge-
nitales 241 seqq.
- Aspalathi similitudo cum aloes
ligno 658
- Asparagi vsus, de eo cautelae
416
- Asteriarum reproductio 46
- Asthma conuulsium ab efflu-
uiis

viis ipecacuanhae 464.
 Attramentum sympatheticum
 216 seq. a.
 Attractio magnetica 620
 Aurantium foliorum recen-
 tium vsus in epilepsia 516
 Auris labyrinthus vid. *Laby-
 rinthus*.
 Aurum de eo experimenta
 chemica 599. eius minera
 nulla 605
 Azygos vena duplex 509

B.

Balneorum vsus in signis in
 reconualescentibus a mor-
 bis acutis 401. in malo hy-
 sterico et hypochondriaco
 692. calidorum effectus no-
 cui 395. vaporosorum con-
 stitutio eaque applicandi
 modus 128 seq. eorum vsus
 in variis morbis 129 seq.
 Banks, Ios. societ. reg. scient.
 Gottingenf. socius 526
 Balsatae columnaris ortus, de
 eo coniectura 474. colu-
 mnae angulatae prope a Pa-
 tauio 459. columnaris in
 Venetienti regione forma
 et structura 445. ortus ra-
 tio ibid. ortus a vulcanis
 negatur ib. seq.
 Bataviae in India orientali
 Academia literarum fundata
 522. eius leges. ibid. seq.
 thesum et praemiorum ra-
 tio 523. membra 524
 Baumé, Chymie experimen-
 tale et raisonnée. Tome I.
 54. Tom. II. 211. Tom.
 III. p. 596.
 Bergius, Petr. Ionas. Materia

medica e regno vegetabili.
 Tom. I. 412. Tom. II. p.
 653
 Bethesda piscina 638
 Bilis alienata qualitas vt caussa
 viridis coloris aluo excre-
 torum aut vomitu reiecto-
 rum 489 seq. cysticae indo-
 les 622
 Bismuthum, de eo obseruata
 chemica 223 b.
 Bituminosa terra vid. *Terra*.
 Blasiae partes fructificationis
 248
 Blumenbach, Io. Frid. de ge-
 neris humani varietate na-
 tiua liber 14
 Boehmer, Io. Franc. Wilh.
 Diss. de nono pare neruo-
 rum cerebri 277. de Boif-
 sieu, Bartholom. Camill. vi-
 tae descriptio 156 seq. Me-
 moire sur les methodus re-
 fraichissante et echauffante
 156
 Boleti species quaedam 245
 Bombyx, phalaenarum fami-
 lia eiusque species 24, 29,
 32
 Bonelli Georg. hortus Roma-
 nus. Tom. I. 337
 Bonner, Car. societ. reg. scient.
 Gotting. socius 526
 Borax, eius differentia 218 seq.
 a. de eius praeparatione mo-
 nita 219. a. de eius natura
 experimenta et obseruata
 chemica 219 sq. 613. a. am-
 moniacalis, eius praepara-
 tio, indoles ac vsus 491
 Borriginis extracti vsus in go-
 norrhoea venerea 199
 van den Bosch, I. I. historia
 constituta

- constitutionis epidemicae
verminosae cet. Edit. noua 342
- Botanicae obseruationes 340
seq.
- Bouinae luis in tractu Condo-
moensi natura 207
- Bracheriorum elasticorum vsus
in herniis inguinalibus 198,
201
- Brancae vrſi virtus 654
- Bredewindensis speluncae de-
scriptio 646
- Bromeliae Ananae cultura 590
- Brückmanns, Vrban. Frid. Be-
nedict. *Abhandlung von dem
Weltauge, oder lapide muta-
bili* 34
- Brugmans Anton. magnetis-
mus seu de affinitatibus
magneticis observ. 614
- Bruxellensis societ. scient. the-
sis et praem. ad ann. 1780.
170
- Bryum, eius species quaedam
nouae 240
- Bucquet Io. Bapt. obiit 716
- Buglossi extracti vsus in go-
norrhoea venerea 199
- Butyrum antimonii, de eo ob-
seruata 225
- Bylo, Dav. acad. liter. Bataui-
nae membrum 524
- C.
Cachexiae 688
- Cadaveris sectio 589
- Caementa parandi modus 70
- Caeruleum Berolinense, de
eius praeparatione et in-
dole experimenta et obser-
vata chemica 232
- Calcareae terrae ortus 62. or-
tus ab animalibus 65 seq.
- variae formae 66. de ea ex-
perimenta et obseruata che-
mica. ib. seq. 70 seq.
- Calculi fellei, de eorum cu-
ratione monita 126 seq.
magni vaginae vteri pro-
lapsae inhaerentes 104 seq.
eorum ortus 105. vesicae
vrinariae, de iis obseruata
et monita 290 seq. calcul-
lus in tunicis vesicae vrina-
riae 290. calculi equini ve-
ficales 53
- Caleaturicum lignum v. *San-
talum*.
- Calefacientium remediorum
effectus, distinctio et natu-
ra 163 seq.
- Caloris gradus et effectus in
corpus humanum, de iis ex-
perimenta et obseruata 449
seq. 461 seq. naturalis et
morboſi cauſſae 158. nimii
effectus singulares. ib. mor-
boſi gradus et distinctio 160.
innati sedes et cauſſae 496
- Calx viuua, de ea experimenta
et obseruata chemica 67, 69
seq. extincta, de ea obser-
vata chemica 68. de eius
vſtione obseruata 68 seq.
calcis viuuae aquae ſaporis
ortus et cauſſa 69 seqq.
- Camper, Petr. societ. reg.
scient. Gottingenf. ſocius
526
- Camphorae vires in adiuuan-
da excretionē critica 131
- Canadensis balsami origo 656
- Cancris occulti extirpatio, de
ea monita 288. vterini thera-
pia 694. eius reſorptio 695
- Canes, de eorum varietatum
ortu

- ortu obseruata 10 seq. 641
 Cantharidum vsus, antiquitas
 et historia 307. principium
 causticum et actio in vias
 vrinarias, ib. seq. vsus ex-
 ternus, actio et effectus 321.
 vid. etiam *Vesicatoria*, vsus
 internus salubris et noxius
 308 seq. vsus in hydropho-
 bia ibid. hydropse 321. effe-
 ctus noxii obseruati 400. tin-
 ctura vid. *Tinctura*.
 Capitis vulnus cum fractura
 cranii 205. sclopetarium
 eum cerebri corruptione le-
 tale 481
 Carbonum vaporis effectuum
 noxiorum curationis modus
 196
 Carbunculi nuchae in gan-
 graenam degenerantis cu-
 ratio 202
 Cardamines florum vis anti-
 spasmodica 264
 Carex, plantae genus, eius
 species quaedam nouae
 237 seq.
 Carmile, planta 538
 Caro muscularis vid. *Musculi*.
 de Carosi, Io. Phil. Essai d'une
 lithographie de Mlócín 35
 Carotidis aneurysmia verum
 sanatum 287 seq.
 Cassiae pulpa effectus et vsus
 264
 Castor - oil. vid. *Ricini oleum*.
 Cataracta, eius natura et curae
 ratio 517. eam per extra-
 ctionem curandi methodus
 ibid.
 Causticorum in cancro effectus
 noxii 200. salutare 204
 seq.
 Cauteriorum vsus in herniis
 196
 Centaurii minoris herbae prae-
 stanstia prae summitatibus
 261
 Ceraforum fructuum aqua stil-
 latitia, de eius vsu monita
 418. aquae cohobatae no-
 xa ibid.
 Cerebri abscessus verbenae
 vsu curatus 399. in simia
 maimon L. structura et dif-
 ferentia a cerebro humano
 16
 Chacal, animal vid. *Schacala*.
 Chalybs, de eius praeparatio-
 ne et natura obseruata che-
 mica 230 seq.
 Chamomillae vulgaris vsus
 655
 Chaos infusorium Linn. de
 eius motu, animalitate et
 ortu ex ouo obseruata 42
 seqq. 641
 Chaus, animal feli affine 11
 seq.
 Chemia experimentalis et ra-
 tionalis 54 seqq. 211. eius
 vsus ad artes et opificia 600
 Chirurgia infusoria vid. *Medi-
 cina*.
 Chirurgici casus 284 seqq.
 Chyliferum vas, de eo obser-
 uatio singularis 509
 Chynlen radices virtus 658
 Cicadae sanguinolentae de-
 scriptio 51
 Cicutae vsus in variis morbis
 416. in tineas 107. in vero
 cancro noxius 416. aqua-
 ticae extracti vsus dubius
 ibid.
 Cinchonae Iamaicensis S. C.
 Aaa 4 caribaeae

- caribaeae L. descriptio et
vſus 588
- Cinnabaris, de ea obſeruata
chemica 226. factitia, eius
virtus antipſasmodica et vſus
501
- Citri cortex vt purgans 258.
ſucci affinitates cum aliis
corporibus 96. eius vſus va-
rius 655
- Clathrus denudatus *Linn.* 244
- Clauaria in eruca mortua pro-
germinans 49
- Cobalti indoles et facultates,
de iis experimenta et ob-
ſeruata chemica 216 ſeq.
b. minerae, ab iis inquina-
menta varia ſeparandi me-
thodi facilis expoſitioni
praemium conſtitutum 170.
regulus, de eius natura ob-
ſeruata chemica 215 ſeq. b.
218 ſeq. b.
- Coccognidii ſemina vid. *Me-
zereum.*
- Cochlearum interna ſtructura
649. regionis Venarienſis
651
- Coſtionis et criſeos in feбри-
bus impedimenta 624
- Coeruleum Berolinenſe vid.
Caeruleum.
- Colchici autumnalis vſus ſquil-
la inferior 417
- Coli inteſtini vulneris ſympto-
mata et curatio 471 ſeq.
- Colorum diſtinctio difficilis
585. nulla ibid.
- Conchylia quaedam recenter
deſecta 46, 272. petreſecta
regionis Vinarienſis 48. ia-
riora muſei Gedanenſis 642.
recens deſecta 645. fini-
- ſtrorſum conuoluta ib.
- Conſerua ſericea, noua ſpecies
238. ſtellaris ſtructura 642
- Contrayeruae radicis virtus et
vſus 415
- Conuulſionum indolis commu-
nicatiuae ratio 109
- Cor, eius ſtructura muſcula-
ris 275. in monſtro defi-
ciens 454 ſeq. 482. vituli-
linum, de eo obſeruaciones
anatomicae 7
- Corpora, eorum viciffitudines
605. affinitas chemica vid.
Affinitas ignata, eorum gra-
uitatem augeri experimen-
tis probatur 473. eadem
ignitione leuiora fieri pro-
batur 475. naturalia ſecun-
dum affinitates virium diſ-
poſita, in mappa geographia
252 ſeqq. huius praetantia
253. elementa 254. eorum
diſquiſitio chemica 596. cor-
porum lumen vid. *Lumen.*
- Corporis animalis vita in quo
conſiſtat 518. mortis cauſae
et genera diuerſa ib. ſeq.
humani ſtructura glandula-
ris 500
- Coſti arabici ſeu off. denomi-
natio, patria, forma, pro-
prietas, virtus et vſus 413
ſeq.
- Cranii humani forma diuerſa
et mutationis cauſae 17 ſeq.
depreſſio lenta letalis 292.
exfoliatio, de ea monita 199
- Criſeos in febribus impedi-
menta 624
- Crocus martis aperitiuus *Stah-
lii*, de eo obſeruata che-
mica 231 ſeq.
Crotonis

Crotonis tinctorii vsus	613	gicæ	510
Crusta lactea infantum, eius		Dentis excreſcentia lapidea	
diagnofis et ortus	422 ſeq.	ſingularis	105
ſigna	423. ei medendi me-	Diabetes caſus et curatio	103
thodus	ibid.	ſeq. notio, ſigua et chara-	
Cryptogamiae myſterium de-		cter	104
rectum	247 ſeq.	Diez, C. P. med. prof. Tubin-	
Cryſtalli tartari, eorum cum		genſ.	343
aliis corporibus affinitates		Docimaſticae artis contempla-	
	96	tio	606
Cryſtallina lens calculoſa ex-		Dolichi vrentis virtus	654.
tracta	286. eius capsula	Soia	ibid.
opaca	113	Dolores	688
Cryſtalliſatio in vitro obser-		Draba Fladnizenſis, planta	
vata	474. ſalium, eius diſſe-		245
rentia et ratio	222 ſeqq. a.	Ductus thoracicus vid. Chy-	
Cuculi noui deſcriptio	581	liferum var.	
Cullen Will. <i>Anfangsgründe</i>		Dylenteria, de ea analecta	
<i>der practiſchen Arzneywiſſen-</i>		practica	489
<i>ſchafft. 1ſter Theil</i>	680	Dyſuriae cauſſa ſingularis	291
Cuprum, de eius natura obser-			
vata chemica	234 ſeq.	E.	
Cureulionis Braſilienſis deſcri-		Eberhard Io. Peter obiit	716
ptio	652	Echii plantae character emen-	
Cuscutae Surina menſis cha-		datus	406
acter botanicus	444 vsus	Echinites ſingularis	647. py-
in lepra	436	riformis	651
Cynanches ſpecies	684	Ehrmann, acad. ſcient. Pariſi-	
		nae correfpondens	527
D.		Eiſen, I. Georg. obiit	344
Daniels, Chriſt. Fried. <i>Samm-</i>		Electrica tentamina in anima-	
<i>lung medicinischer Gutachten</i>		libus inſtituta	115. experi-
<i>und Zeugniſſe etc.</i>	480	menta noua	581, 586
Daphne mezereum vid. <i>Me-</i>		Electricitas eius vsus in para-	
<i>zereum.</i>		lyſi	165. negatiua et poſiti-
Darelli de Io. Andr. obiit	716	ua	583. eius natura
Daturae extractum vid. <i>Stra-</i>		monium.	ibid.
<i>monium.</i>		Electrometri Cantoniani cor-	
Debilitates	688	rectio	586
Deglutitionis laeſae tandem		Electrum veterum quid?	272
letalis caſus	131	Electuaria eorum compositio-	
Delius, Henr. Frid. primae li-		nes	698
neae ſemiologiae patholo-		Elementa chemica et phyſica	
		55. eorum in corporibus	
		Aaa 5	coniun-

- coniunctio 61 seqq. combinationis modus in vegetabilibus 63
- Elephantiasis, leprae species 424, 429. eius notio et symptomata 429 seq. balneis et antiscorbuticis sanata 391
- Elsner, Christoph. Frid. *Abhandlung über die Brustbräune* 303
- Emerigon, Specifique contre la goutte 419
- Emphysema capitis, de eo observata 285 seq.
- Empyematis casus et curatio singularis 288. lethalis casus 399. operatio in infante 197
- Entero epiplo omphalocele operatione sanata 404
- Entomologica aduersaria 642, 645, 648, 652. iconum comparatio 650. aduersarium 652
- Epilepsia aurantium foliis sanata 516. cum suppressione mensium per medicinam infusoriam curata 144
- Epithema cremori tartari similitimum 654
- Epsomense sal v. *sal.*
- Erethismi varii gradus 695
- Erucae subcutaneae in foliis pyri mali, de iis observata 48 seq. subcutaneae, quae viam spiralem absoluunt 49. testaceis affines 642, 649.
- Erysipelas eius natura 703
- Erysipelatosae febres vid. *Febres.* vid. *Cynanche.*
- Eschenbach Christ. Ehrenfr. Scripta medico biblica 636
- Essai d'une lithographie de Mlócín 35
- Euaporatio annua 585
- Euler, Io. Alb. societ. reg. scient. Gotting. socius 526
- Euphrasiae virtus nota non spernitur 654
- Exanthemata 688
- F.
- Faba asperae arteriae inhaerens quinto die tussi eiecta 393
- Fabricii, Io. Christ. genera insectorum 19
- Falk's, N. D. Treatise on the medical qualities of mercury 499
- Fasciae latae origo, strata et decursus 102 seq.
- Faucium et colli vulnera a fistulis tubacariis fractis diffilia 287
- Febres 689. earum classes, natura et prodromi frequentiores 484. indoles et genera diuersa 503. similitudo, character essentialis et effectus ib. seq. indicationes et curatio 504. acutae, earum genio et curationi quatenus vesicatoria inseruiant 322 seqq. biliosae, earum generis natura et amplitudo 485. erysipelatosae, earum natura et curatio 486 seq. malignae epidemicae, quatenus vesicatoria in eorum curatione vsui sint 325 seq. putridae et malignae, earum natura et distinctio 203. curatio ope medicinae infusoriae 144 seq. tertianae in St. Philips insula frequentes, earum causae 472
- Febris theoria 682. differentia

- tia ib. causae ib. prognosib. curatio ib. ardens, de eius curatione monita 161. putrida ex dilacerata et relicta post abortum in vtero placenta orta 117. in dioecesi Ripensi ab anno 1770 ad 1774. epidemica 117. maligna, de eius natura et curatione observata 161. putrida petechialis a foetore piscium salitorum putrefactorum 111 seq. putridarum differentiae 626. febriles haemorrhagiae 622. coctionis atque criseos in febribus impedimenta 624. in iis naturae vires 625. curatio ib. variolosae 627. verminosae casus 122. haetica vid. *Haetica*.
- Felis, eius species quaedam 12
- Femoris ossis fractura a tormento bellico sine amputatione sanata 197
- Ferrum nativum in Sibiria inventum 272, 474. ferri calces seu croci, de iis observata chemica 230 seq. artificiale 618
- Filicis radices vsus aduersus taeniam 206 seq. 657
- Filicum partes fructificationis 249
- Fistulae ani, earum causae variae 289. duae saluantes curatae 208
- Filorum, quae dicuntur *der fliegende Sommer*, origo 643
- Florae Danicae Vol. III. et IV. 235
- Flores salis ammoniaci martiales, de eorum praeparatione monita 234
- Fluxus 638
- Fodinarum praecipuarum in Bouaria et Palatinatu superiori catalogus 652
- Foeminarum constitutionis, status organici, temperamenti et functionum ratio 388 seq.
- Foetus, in iis tumores insoliti inter crura observati 109 seq. monstruosus acephalus singularis 454 seq.
- Fonticuli effectus in affectu hypochondriaco 110. vsus in phthisi 201
- Foramen ouale, de eo observationes anatomicae 5 seqq. eius vsus in dirigendo motu sanguinis 6 seqq.
- Formulas medicas conscribendi via et ratio 265 seqq.
- Fracturae ossium, de iis observata 291 seq.
- Franzius, I. G. F. Aetii Amideni opera medica et Alexandri Tralliani medicos libros editurus est 172. eiusd. EROTIANI, GALENI et HIPPOCRATIS Glossaria in HIPPOCRATEM ex rec. H. STEPHANI, Graece et Latine, etc. 708
- Frigoris in corpore nati distinctio et causae 163. febrilis causa 158 seq.
- Fucus, eius species quaedam nouae 238
- Fulguris effectus in aedibus conductore munitis 455. effectus singularis in tauro 473
- Fulminis natura 214. a.
- Fungi, eorum species quaedam nouae 240. quidam subalpi-

subalpini 244. Melitenfis
vſus 656
Furnus chemicus emendatus 54

G.

Gelatina animalis, cum ea ex-
perimenta inſtituta 159 ſeq.
Gemellorum partus 636
Gemmae pretioſae, de iis ob-
ſervata 60 ſeq.
Generationis negotium, de eo
monita 482 ſeq.
Geniſtae cinerum vſus in hy-
drope 130
Genitalium partium exſtirpa-
tionis caſus 290
Gentianae rubrae radicis effe-
ctus et vſus 261
Geoffraeae inermis Iamaicen-
ſis deſcriptio et vſus 588
Geometra, phalaenarum fami-
lia eiſque ſpecies 26 ſeq.
29, 32
Geum rivale, eiſ radicis vſus
in morbis variis 419
Glacies, de ea eiſque forma-
tione obſervata 58. eam pa-
randi ratio 453
Glandularum diviſio 520
Globi terraquei forma et indol-
es 605
Gonorrhoea venerea, in ea re-
media 199
Gorgoniae natura vere anima-
lis, de ea obſervata 463
Gottingenſis ſociet. reg. ſcient.
theſes et praem. ad ann.
1779. 169. ad ann. 1780.
et 1781. 524 ſeq. uoui ſocii
526
Granitae ortus, de eo conie-
ctura 446 ſeq.

Gratiolae herbae virtus et vſus
inſignis 262 ſeq. 414
Grauiditatis per 18 annos ima-
ginariae caſus 201
de Groſſer, Mich. phospho-
reſcentia adamantum novis
experimentis illuſtrata 39
Gruner, Chriſt. Godofr. via et
ratio formulas medicas con-
ſcribendi 265
Grylli migratorii maſticatio et
coitus 49
Gummi guaiaci vſus in poda-
gra aliisque morbis 420 ſeq.
rubefcentis et ex arbore
prunorum vſus 419
Gutta ſerena venaſectionibus
ſanata 197
Guttae ſpecies 653. Senegal
ſubſtituitur Arabico 657.
Ammoniacum Amygdaloi-
des ib. Copal ib.
Gymnotus electricus Linn. ſu-
per eo experimenta et ob-
ſervata 427, 448 ſeq. eiſ
organi electrici anatomica
diſquiſitio 458. de eiſ vir-
tute magnetica dubia 427
Gypſum, de eo eiſque natura
experimenta et obſervata
chemica 75 ſeqq. 87, 212

H.

Haematoxyli, plantae chara-
cter genericus 119
Haemoptyſis 630. ea hypo-
chondriaca ibid.
Haemorrhagia narium, eam
ſiſtendi remedium 403.
puerperarum vid. Puerperae.
febriles 622
Haemorrhoidalia ſymptomata
a rara cauſſa 140
Haemor-

- Haemorrhoides caecae, in iis
vtilis vnguenti mercurialis
formula 502
- Haemorrhoids eius species et
therapia 696. morbus ende-
mius 698
- Hafnienfis vid. *Haunienfis*.
- Hagen, chirurg. prof. Beroli-
nenf. 527
- Haller, Albert. bibliotheca me-
dicinae practicae Tom. I.
662
- Harlemenfis societ. scient. the-
fes et praem. ad annos 1781.
1784, et 1785. 525 seq. ad
ann. 1782. 714
- Hartmann, P. I. Diff. de borace
ammoniacali 490
- Havniensis societatis medicae
collectanea Vol. II. 108. so-
ciet. reg. scient. thef. et
praem. ad ann. 1779. 170.
ad ann. 1780. 343
- Heftica febris, eius distinctio
et curatio 162
- Hemiplegiae per apoplexiam
ferofam ortae curatio 198
- Hemman, I. A. *medizinifch chi-
rurgifche Auffätze, hiftorifch
praktifchen Inhalts*, 139.
eius obitus 172
- Henckel, Ioach. Frid. obiit 344
- Hepar fulphuris, de eo obser-
vata chemica 86
- Hepatis abfceffus vulneribus
capitis superuenientes, de
iis monita 207, 210. cum
fcirrho pancreatis letalis
389 seq.
- Herniae, eas cauteriis curandi
modus 196. fcrotalis incar-
ceratae operationis prae-
ftantia 289
- Herniotomia, de ea obseruata
514 seq.
- Hippocratis oraculum 398 seq.
in eum Glossarium v. *Fran-
zicus*.
- Hirudines tempeftatum prae-
nunciae 348
- Hirundinum fopor hibernus
affertus 455
- Hirundo rustica, apus et ripa-
ria, de iis obseruationes
453 seq.
- Hoffmann, Io. Paul. Acad. lite-
rar. Batauianae membrum
524
- Homines, super eorum calore
et gradibus, quos ferre pos-
fint, in conclauis calido ex-
perimenta et obseruata 449
seq. 461 seq. eorum varie-
tatis cauffae 14 seq. varie-
tates quatuor 17 seq. diffe-
rentia ab animantibus reli-
quis 15 seq. caudati negan-
tur 18 seq.
- Hominis fani et aegroti natu-
ra, de ea monita 400
- Hormini feiminum et florum
vires ac vfus varius 410 seq.
- Hornstein Io. Mich. de aqua
aërea Pragenfi 707
- Horti Romani Tom. I. 332.
Tom. II. et III. 405. Tom.
IV. et V. 591. hiftoria, fun-
datio et curatores 338 seq.
plantae 339 seq. 406 seqq.
591
- Humorum corruptio a nimia
neruorum irritatione 496
seq.
- Hunter, Guil. anatomia vteri
humani grauidi tabulis illu-
strata 329
- Hybri-

- Hybridae plantae**, de iis corollaria 9 seq.
- Hydatidum ortus ex valis** 508
- Hydrargyrum** vid. *Mercurius*.
- Hydrophobia** celeriter orta citroque suppressa 106. aduersus eam remedium idque parandi modus 493 seq.
- Hydrophthaliae casus** 393
- Hydrops**, ei medendi methodus 504 seq. eius causa praedisponens 504. ortus a nervis affectis 497. cantharidum usu interno sanandus 321. ascites, de eius curatione observata 130. ovarii singularis 113 seq.
- Hypochondriacum malum**, eius natura, sedes, symptomata et causae 282 seq. curatio 283, 699. in eius vomitu specificum 701. hypochondriacus affectus fonticulo curatus 110. haemoptysis inde orta 630
- Hysterici mali natura**, sedes, symptomata et causae 282 seq. curatio 283, 694. in eius vomitu specificum ib.
- I.
- Iaceae herbae** usus in crusta lactea infantum 423
- Iacquin, Nic. Ios. Miscellanea Austriaca** ad botanicam, chemiam et historiam naturalem Vol. I. 241
- Iaeger, Christ. Frid. med. prof. Tubingen** 343
- Ialappa**, de ea monita 415
- Iaponensium et Sinensium ad historiam naturalem aduersaria** 640
- Icteri ortus**, de eo opiniones variae 124 seq. ratio, causae et differentia 125 seq. curationis modus 126 seq. nigri ortus et causa 126
- Idiosyncrasiae exemplum** in catulo 281
- Iesuitarum arbor corticis** 588. eius descriptio et usus ibid.
- Ignis effectus** in corpora chemici 56 seq.
- Ileus morbus**, de eius operatione observata 514 seq.
- Impetigo pomorum** usu curata 108
- Incendii spontanei ex sulphuris et ferri aquae ope** mixture causa 233
- Infantem absque vllis vitae indicibus** natum ad vitam reducendi methodus 387 seq.
- Inflammabilis natura corporum regni animalis et vegetabilis** 55, 62. negatur 55, 62. corporum regni mineralis, de ea experimenta et observata 63 seq.
- Inflammatio diaphragmatis** 628. sine ea puris origo 633. eius origo 683, 702. curatio ibid. divisio 684. pectoris 685. abdominis ibid. eius diuersi effectus 695. theoriae Boerhaavianae errores ib. signa diagnostica et prognostica 704. medela ib.
- Infusoria medicina** vid. *Medicina*.
- Inoculatio variolarum**, eius commendatio et methodus 396. de ea dubium 400. super ea observatio singularis 209
- Insecta,

- Insecta, eorum characteres generici ex numero, figura, situ et proportionem partium oris 19 seqq. et vermium index 648. ad historiam analecta ibid. de eorum ouis, foecundatione et coitu obseruata 47. ad eorum historiam obseruata 51 seq. 641. Heluetica 371. lethifera, eorum descriptioni et remedium aduersus ea expositioni praemium constitutum 169. lepidoptera vid. *Lepidoptera*.
 Intestini vulnus sanatum 202. recti morbi 689. eorum therapia ibid.
 Intestinorum voluuli, processum et angustiarum causae et ortus 138. vulneratorum sanatio 471 seq.
 Ipecacuanha, de eius virtute et usu eique succedaneis remediis monita 421 seq. eius radices usus in diarrhoea infantum 415. in haemorrhagia vteri ibid. effluvia asthmatis conuulsiui causa 464
 Iris florentinae radices usus ad fonticulos apertos sanandos 414
 Irritabilitatis musculorum natura, causa et ratio 134 seq. 451
 Ischias syphilliticum 695
 Ischuriae ex vtero retroflexo casus 121
 Isenflam, Iac. Friedr. *Versuch einiger praktischen Anmerkungen über die Muskeln etc.* 133. *Versuch einiger praktischen Anmerkungen über die Nerven etc.* 279
 Iungermanniae, earum partes fructificationis 247
 de Iussieu, Bern. memoria 173 seqq.
 K.
 Kalm, Petr. obit 716
 Kermes minerale, eius praeparatio 220 seq. b.
 Klinghammer, eius obitus 172
 Koelpin, Alex. Bernh. *practische Bemerkungen über den Gebrauch der Siebierischen Schneerose in Gichtkrankheiten* 658
 Koelreuter, Ioseph. Gottlieb. *das entdeckte Geheimniß der Cryptogamie* 247
 Krebs, Lamb. Dan. Acad. literar. Batauinæ membrum 524
 L.
 Labium inferius permagnum 286. leporinum, eius causa 137
 Labyrinthus auris, de eo obseruata anatomica 99 seq. in eo contineri aquam affirmatur ibid.
 Lacmus succi vis acris 656
 Lapis causticus chirurgorum, de eo obseruata chemica 213 seq. a. mutabilis vid. *Oculus mundi philosophorum* 611
 Lapidei regni putellarum historia 646
 Larvarum inter folii substantiam viuientium eamque rodentium historia 45
 Lauandulae spiritus usus 653
 Laurocerasi foliorum vis venenata et usus, de eo obseruata 418 seq. Lebers,

- Lebers, Ferdin. *Vorlesungen über die Zergliederungskunst* 519
- Lemuris, phalaenae noctuae species 52. mongos descriptio 644
- Lens crystallina vid. *Crystallina*.
- Leonuri cardiacae vsus in peste equorum 411
- Lepidopterorum regionis Viennensis enumeratio systematica 22 seqq. affinitas cum auibz ibid. multitudo vel copia 30 seqq.
- Lepra, eius historia et species diuersae 424 seq. ter in Europa grassata 425, 440. eius ex America in Europam asportatae casus 426. incipientis signa 426, 428. progressus et symptomata 428 seqq. patria et ortus causae 430. miasma seu virus peculiare 431, 440. indoles contagiosa, de ea monita 431 seq. prognosis 432. indicatio eique medendi methodus 433 seq. 436. in ea remedia externa 434 seq. eius cum lue venerea aliisque morbis complicatae curatio 432, 435. cutis Hebraeorum, eius species, signa et causae 436 seq. indoles contagiosa negatur 437. affirmatur 441 seqq. super eius speciebus, diagnosi et signis animaduersiones 438 seqq. de eius curatione monita 440 seq. de ea observationes et casus 442 seq. Iudaeorum 637
- Leske, Nath. Godofr. Societ. Reg. Scient. Gotting. Correspondens 526. Societ. Reg. Scient. et Artium Francof. ad Viadr. socius et classis oeconom. assessor 527
- Leucenses aquae minerales v. *Aquae*.
- Leuthners, Io. Nepom. Ant. *practische Heilungsversuche der Miltzdünste und der Mutterdünste, durch verschiedenen Gebrauch des gemeinen Wassers, 1ster und 2ter Theil* 699
- Lichen, eius species quaedam nouae 239 seq. Groenlandicus, eius vsus in haemoptysi ibid. Islandicus eius vsus 657. lichenum partes fructificationis 250
- Lienis fissurae 481
- Lignorum exoticorum variorum descriptio 650
- Lilii conuallium florum et extracti vis purgans 416
- Linariae herbae et florum vsus dubius 262
- Lipicae Societ. Scient. Iablonowskianae theses et praem. ad ann. 1779. 343. ad ann. 1780. 714
- Liquor mercurialis, eius vsus in morbis venereis 390 seqq.
- Lithanthracum ortus 64. de eo coniectura 271
- Lithographiae regionis Mloccin tentamen 35 seqq.
- Lithologicae observationes 643, 646, 650
- Lithotomi latentis praestantia defensa 401
- Lithoto-

- Lithotomia calculi fellei quan-
do instituenda 127
- Judwig, Christ. Frid. epist.
de sexu muscorum detecto
251. Diff. de puluere an-
therarum 411
- Lumen corporum inflamma-
tione productum, de eo ob-
seruata 473. luminis theo-
ria vtrum Newtoniana an
Euleriana sit probabilior?
quaestionis solutioni prae-
mium constitutum 343
- Luna cornea, de ea experi-
menta chemica 476 seq.
- Lunariae, earum phosphore-
scentia dubia 269
- Lupia, tumorum genus, eius
natura et curatio 208 seq.
species 687
- Lychni - Cucubalus, nouum
plantae hybridae genus 8
seq.
- Lycopodii puluis num semen
plantae? 249
- Lyncurii veterum notio 272
- M.
- Maas, Gerard. acad. literar.
Batauianae membrum 524
- Machinae ad destillandas a-
quas sub ipsis nauium suc-
curfibus
- Magenise Dan. *Theorie der
Entzündungen aus Gründen
und Erfahrungen* 702
- Magisteria eorum praeparatio
693
- Magnesia salis communis na-
tura 609. Edinburgensis
699. muriae ibid.
- Magneticarum curationum hi-
storia, antiquitas et vsus du-
Tom. XXIII. Pars IV.
- bis 427 seq. collectio 621.
additamentum et antiquitas
139. affinitatum obseruatio-
nes 614
- Malvae vulgaris virtus 654
- Magnetismus 614, 621
- Mandragorae radice pulueris
effectus noxii obseruati 481
- Mania, eius cum et sine opio
curatae casus 116. in ea re-
media 112 seq.
- Maratti, Nic. horti Romani
Tom. II. et III. 405
- Marcards, Heinr. Math. *medi-
cinische Versuche, 1ster Theil*
123
- Marchantiae, earum partes fru-
ctificationis 248
- Mari veri virtus 653
- Maris Veneti aestus recipro-
cus 584
- Marrubii albi vsus 654
- Matani, Anton. obitus 344
- Materia medica regni vegeta-
bilis 412 seq.
- von Mattuschka, flora Silesiaca
laudata 575
- Maxillae inferioris exfoliatio
287
- Mead, Rich. operum physico-
rum et medicorum in lin-
guam gallicam translatorum
collectio 203
- Meckel, Phil. Frid. Diff. de la-
byrinthi auris contentis 99
- Medicamentorum apparatus et
disquisitio 260 seqq. vis et
actio neruina 498. secun-
dum affinitates disposito-
rum methodus seu mappa
geographica 252, 255 seqq.
huius praestantia 253. ele-
menta 254 seq. 257. actio
Bbb relatiua

- relatiua 255 seq. 258 seq.
 affinitatum principia 256.
 mixtio naturalis et habitus
 chemicus 256 seq. mixtio-
 nis naturalis criteria 257.
 affinitates 258. compositio-
 nes generales pharmaceu-
 ticae 697
Medicinae historia, ad eam
 memorabilia 394. historiae
 veteris et recentis biblio-
 theca litteraria 396 seq. in-
 fusoriae historia 142. vsus,
 ratio et modus 143 seq.
Medullae ossium color varius
 et ratio 520
Melanderhielm, Dan. societ.
 reg. scient. Gotting. socius
 526
Meliloti vires et vsus 264
Meloe maialis, eius historia
 naturalis et characteres 492.
 vsus in hydrophobia 493
 seq.
Melonis femina antiquiora
 sunt praestantiora 647
Menstrui fluxus retentio ob
 vaginam coalitam seu inter-
 num orificium vteri clausum
 eiusque curatio 139 seq.
Menthae piperitae vsus 262,
 684. crispae vsus 654
Mephiticorum vaporum natu-
 ra 606
Mercurialia quaedam medica-
 menta, eorum vsus in malis
 venereis 390 seq.
Mercurius, eius agendi ratio
 et effectus in corpore hu-
 mano 500. de eius conge-
 latione experimenta et ob-
 seruata 465. de eius indole
 et facultatibus experimenta
 et obseruata chemica 223
 seqq. b. de eius minera cor-
 nea obseruata 479. de eius
 praeparatis praecipuis mo-
 nita 500 seq. dulcis, de eius
 praeparatione et vsu monita
 224 seq. b. 501. effectus sa-
 lutares in variis morbis 501
 seq. in morbis cutaneis 502.
 in inflammatione et sphace-
 lo 502. in febris 503 seq.
 in morbis chronicis 504. in
 hydrope 505. praecipitatus
 ruber, de eo obseruata 224
 b. sublimatus corrosiuus, de
 eo obseruata ibid. seq. eius
 vsus in cura morborum ve-
 nereorum impugnatus 404.
 confirmatus 108
Merfi, apparenter mortui, de
 iis obseruata 469. eos in
 vitam reuocandi methodus
 et consilia 470 seq.
Metallicae mixtiones in cali-
 dam aquam injectae fluidita-
 tem rursus assumptas 202.
 rei veterum expositioni
 praemium constitutum 524.
 minerae 605. vapores ib.
Metallorum ortus 605. eliqua-
 tio ibid. rariorum matrices
 643. partitio vulgaris reie-
 cta 148. ordo naturalis ex
 grauitate specifica ibid. seq.
 calcinatio, de ea monita et
 obseruata 216. b. calcina-
 torum ponderis augmenti
 causa 56; 217. b. elastici-
 tas et durities diuersa 227.
 disquisitio chemica 596
Metzger, Io. Dan. medicus no-
 focomii et orphanotrophei
 Regiomont 527
 Meyer

Meyer successit Adelburnero 715

Mezerei corticis vsus externus et effectus in variis morbis 417. *feminum, baccarum et radices vsus* ibid.

Michaelis, Christ. Frid. de angina polyposa seu membranacea 293

Minerarum scrutinium 606. *partitio* 37. *minera argenti cornea* vid. *Argentum*; *stanni* vid. *Stannum*, *auriferarum vsus* 606. *rariores* 643

Mineralogica aduersaria Bauariae et Palatinatus 642. *annotationes* 646, 650

Moiseencow, Feodor. *mineralogische Abhandlung von dem Zinnsteine* 146

Monachienfis acad. elect. Bavar. *scient. thes. et praem. ad ann. 1779.* 169

Monoculi polyphemi historia 51

Monometrum, nouum instrumentum 590

Monstra varia singularia 533. *monstrosus partus acephalus et sine corde* 454 seq. *monstrum humanum singulare sine corde et pulmonibus* 482

Montes de iis obseruata 604. *vulcanici et igniuomi, de iis obseruata et coniecturae* 446. *prope ab Inuerneff.* 586. *Petri* ibid.

Morbi notio et distinctio 681. *frigidorum classes* 164. *de eorum curatione obseruata et monita* ibid. seq. *morbi*

eorumque caussae a neruis affectis 497 seq. 501 seq. *de eorum curatio monita* 499, 502. *phlogistici, eorum distinctio, natura et curatio* 160 seq. *morborum quorundam curationes fortuitae* 108. *symptomata singularia* 210, 587. *eorum systematica diuissio* 680. *medela* ibid. *systema symptomaticum* 687. *classes, ordines, genera* ibid.

Morbus complicatus insolitus singularis 121, 587. *niger, eius casus et curatio* 131. *letalis* 589

Mortis in cadaueribus caussa, *de ea monita* 132. *corporeae caussae et genera diuersa* 518 seq. *violentae genera secundum effectus diuersa* 469

Mortuorum numeri in vrbibus et pagis differentia eiusque caussae 460

Moschus, eius solutionis venae infusae vsus in epilepsia 144. *artificialis Marggrafii, eum parandi modus* 107

Mucor, eius nouae quaedam species 239

Müller, prof. Gieffenfis 527

Muriae salium, earum definitio et natura 213. b.

Murray, Adolp. *Diff. de fascia lata* 101

Murray, Io. Andr. *apparatus medicaminum cet. Vol. II.* 260. *societ. reg. scient. Vp-saliens. sodalis* 171

Muscarum vegetantium species tres 46

Bbb 2

Musci

- Musci erecti vis purgans dra-**
stica 657
- Muscorum partes fructificatio-**
nis 248, 251
- Musculi, de eorum fabrica et**
structura experimenta et ob-
servata 273 seqq. eorum in-
tersepimenta ibid. actionis
theoria et causa 275. phae-
nomena explicata ibid. na-
tura et ratio physiologica
 134 seq. irritabilitatis causa
 135. exteriores, eorum situs,
 ratio et usus 135 seq. de iis
 eorumque morbis annota-
 tiones practicae 133 seq. de
 iis phaenomena varia 135
 seqq. eorum varietates di-
 versae 137. musculi dubii
 138
- Musgrave's Sam. Speculations**
and coniectures on the
qualities of the nerves 494
- Myrrha, de ea observata** 459
- N.**
- Naeus maternus in fronte**
insanabilis 113
- Narium haemorrhagia v. Hae-**
morrhagia.
- Nasi carie destructi restitutio**
artificialis 392 seq. polypus
 vid. *Polypus*.
- Naturae vires** 625
- Der Naturforscher, 4. 5. und**
6tes Stück, 45 seq. 7. 8. und
9tes Stück 640
- Nautarum sanitatem in itine-**
ribus longinquis servandi
methodus 469
- Nerveum fluidum, eius natura**
et ortus 280. de eo monita
practica ib. seq.
- Nervi, eorum structura inuo-**
lucra et funiculi 276. de
 eorum in sanguinis motum
 actione observata et phae-
 nomena 495. eorum cali-
 dum innatum 496. super iis
 annotationes practicae 279
 seqq. eorum irritatio nimia
 corruptionem humorum ef-
 ficiens 496 seq. affectus ut
 causa hydropis 497. ut
 causa plurium morborum
 497 seq. in eorum morbo-
 rum curatione attendendae
 regulae 499 nervorum ce-
 rebri paris noni descriptio
 anatomica 277 seq. usus et
 morbosa ab eo laeso sympto-
 mata 258
- Neue Sammlung von Versuchen**
und Abhandlungen der natur-
forschenden Gesellschaft, in
Danzig. 1ster Band. 268
- Niccolum, de eius indole ex-**
perimenta et observata che-
mica 219 seq. b.
- Nigritarum morbi, eorum caus-**
ae et curatio 400
- Nitrum, de eius natura et ef-**
fectibus experimenta et ob-
servata chemica 87 seqq.
 212, 611. flammans, de eo
 observata chemica 215. a.
 eius acidum vid. *Acidum*.
- Noctua, phalaenarum familia**
eiusque species 25. noctua
 segetum 32
- Nosologiae methodicae syno-**
plis 630
- Noui commentarii Acad. scient.**
Imperialis Petropolitanae
Tom. XX. 3

O.

- Obsessi 637
 Obstericiae artis catechismus, super eo animadversiones 400 seq.
 Oculi vulneris cum subsecuto staphylomate curatio 200
 Oculus mundi, lapis, de eius indole experimenta et observata 34 seq.
 Oeder, Geo. Christ. icones plantarum sponte nascentium in regnis Daniae et Noruegiae cet. Vol. III. et IV. 235
 Oedema eius differentia 696
 Olei torrefactionis noxa 698.
 oliuarum vsus in ascite 197.
 vsus aduersus morsum serpentum 261. oleum vitrioli, de eo observata chemica 74.
 de eius cum pulvere carbonum destillatione experimenta ib. Ricine vid. *Ricini*.
 Oliuarum fructuum et olei vsus aduersus morsum serpentum 261
 Omenti abscessus singularis 289
 Ononidis vsus 654
 Opii bonitatis notae 263. effectus et vsus in variis morbis ibid. vsus in mania 116. vsus prophylacticus in phthisi 122
 Orleanae vsus tinctorius 653
 Ornithologia Borussica 644, 647
 Orthoceratitarum rariorum descriptio 650
 Ossa emollita 391. ossium calli formationis impedimenta 116
 Osteosarcosis menti sanata 287
 Ouarii hydrops singulariis 113 seq.
 Ouum humanum absque indicio foetus 507 seq.
 Oxygalae s. lactis acidii vsus specificus in vomitu hysterico et hypochondriaco 694

P.

- van Paecken, Christ. obiit 344
 Paeoneae amyllum 653
 Palati carie destructi restitutio artificialis 392 seq.
 Palmae olei vsus externus 657
 Pancreaticus ductus duplex 509
 Papilio, insectorum genus eiusque species 28, 30, 33. in earum tabulas Hufnagelianas annotationes 641, 645, 648. earum species 642. index omnium ibid.
 Isenacenses 645. super Roeseianis indicis emendationes 648
 Paracentesis thoracis, de ea annotationes 141
 Paralysis artuum electricitate sanata 165. linguae, dextri brachii atque pedis sanata 106 seq. metastatica brachii sinistri a gonorrhoea orta et sanata 116
 Paraphrenitidis a phrenitide discrimen 487. sedes, indoles et curatio ib. seq.
 Paridis herbae virtus et vsus in russi conuulsiva 417
 Partus, sub eo impedimenta, quae futuras cranii eiusque fontanellas tangi prohibent 120 seq. difficilis ob exosto-

- fin in offe sacro 516. gemellorum 636
- Patellarum nouarum regni lapidei descriptio 646. genus 651
- Paullinia pinnata, planta 444
- Pecorum morborum historia et remedia 403 seq. morborum sciagraphia et semilogia 512. morbus verminosus 393
- Pectoris abscessus vid. *Abscessus*, inflammationes vid. *Inflammatio*.
- Pedalii, plantae character emendatus 119
- Peluis ossium in partu dilatio affirmata 516. negata ibid. vitia partus difficilis causa ibid.
- Periostei vsus 520
- Periploca graeca, super eius genitalibus controuersia 242 seq.
- Peruiani corticis decocti in venam infusi vsus in febre putrida 144 seq. cum amaris et calidis misti vsus in quartanis autumnalibus 415. de eius succedaneis monita 422
- Petrefacta varia regionis Mlôcin 37 seq. varia Pommerana et Megapolitana 50, 646. varia animalium 47, 646
- Petri mons igniuomus 586
- Petroleum in orthoceratitae cauernis 646
- Petropolitanae Acad. Imperial. scient. theses et praem. ad ann. 1781, et 1782. 171, 712. noui commentarii vid. *Noui*.
- Peziza, eius species quaedam nouae 239
- Phalaenae, insectorum genus, eius familiae et species 24 seqq. de iis obseruationes 29 seq. 645
- Philadelphi florum disquisitio commendatur 418
- Philosophical Transactions Vol. LXV. et LXVI. 444. Vol. LXVII. 579
- Phlegmasiae origo 683, 688. curatio 683
- Phlegmone 703
- Phlogiston corporum vid. *Inflammabilis natura*.
- Phosphorus, eius definitio et distinctio 39. eius variae species et differentia 269. de eo obseruata 473. eius vsus et vis neruosa 283. Bononiensis, de eo experimenta 40
- Phrenitidis a paraphrenitide differentia 487. sedes, natura et curatio ib. seq.
- Phthisis, eius curatio prophylactica 122. cauterio aliisque curata 201. dorsalis neruosa, eius symptomata 211
- Pichurim fabae vsus in diarrhoea 418
- Pinna, eius sericum opus et cancer pinnother 651
- Piscaturae in littore et fluuiis Flandriae emendationis expositioni praemium constitutum 170
- Pisces venenati in mari australi 474
- Piscina bethesda 638
- Placentae vterinae extractio, de

- de ea cautela 508. solutio
quatenus naturae commit-
tenda 117. protractio rudior
ut causa letalis vteri inflam-
mationis 508
Plagae 688
Plantae, earum disquisitio che-
mica quoad elementa con-
tenta 63. genera et species
mutata 406 seqq. species
rarior et nouae 236 seqq.
horti Romani 339 seq. 406
seqq. 591. officinales, ea-
rum icones 264 seq. raro-
res Carinthiacae 245 seq.
quaedam Surinamenses, de
iis observationes 117 seqq.
cryptogamicae, de earum
partibus fructificationis ob-
seruata 247 seq. 250
Plantago latifolia, eius radi-
cis vsus 415. squamata, no-
ua species 238
Platina, de eius structura et
indole magnetica experi-
menta et obseruata 467 seq.
eius minera nulla 605
Pleuritis, de ea observationes
195. eius species et cura-
tio 485. eius curatio 326
seq. in ea num et quatenus
velicatoria conducat? ib.
seqq.
Pleuroperipneumonia erysipe-
latosa maligna epidemica
397
Plinii, C. Secundi naturalis hi-
storiae Vol. I. et II. Edidit
I. G. F. Franzius 167
Plouquet, C. G. med. prof.
Tubingens. 343
Plumbaginis foliorum vsus ad-
versus glandulas exulcera-
tas 408
Plumbum, de eius natura ex-
perimenta et obseruata che-
mica 229. cum eius mine-
ris instituta experimenta
479
Podagra, in ea specificum 420.
super eius vsus cautela ib.
seq. eius species 686. de
iis observationes ibid.
Pohl, Io. Chr. obiit 716
Polentae decocti vsus in scor-
buto 469
Poloniae historia naturalis 36
seqq.
Polypi asperae arteriae seu
bronchiales eorum natura
et causae 294. polypum
nisi extirpandi ratio 402
Polytrichum commune, de
eius partibus fructificationis
obseruata 248 seq.
Praecordiorum ex vitii apo-
plexiae origo 631
Prochaska, Georg. de carne
musculari tractatus 273 de
structura neruorum tracta-
tus 276
Prinorum nociuorum historia
644
Pubis ossium anchylosis, de ea
obseruata anatomica 508
seq. symphyseos separatio-
nis casus singularis et cura-
tio 289
Puce maligne, morbus in Bur-
gundia frequens 396
Puerperarum haemorrhagia-
rum ratio et curatio pro-
phylactica 395 seq.
Bbb 4 Pulmo-

Pulmonariae arboreae vsus 657

Pulmonum quoad respiratio-
nem vsus 466 seq. in mon-
stro defectus 482. subsiden-
tiae in aqua experimentum,
de eo monita 482

Pulsatillae nigricantis vsus du-
bius 653

Pulvis mercurialis simplex, ar-
gillaceus et martialis, eo-
rum vsus in morbis venereis
390 seq. pyrius, de eius
praeparatione et natura ob-
seruata chemica 89 seq. ful-
minans, eius praeparatio et
natura 90

Punctura vesicae per anum in
suppressione urinae insti-
tuta 475

Pupillae vtriusque oculi vitio-
sae casus 114

Puris absque praegressa in-
flammatione origo 633

Pyl. I. T. poliater Berolinens.
ac regii collegi medici affec-
tor 527

Pyralis, phalaenarum familia
eiusque species 27, 33

Pyrethri veri vsus et compa-
ratio cum aliis 655

Pyrexiarum diuisio 681

Pyritarum varietas et natura
607

Pyrophori naturae explicatio
82

Q.

Quassiae lingni partes consti-
tuentes et effectus 270. vir-
tus et vsus in variis morbis
418

R.

Rachitis in iuvene 17 anno-
rum 198

Rackasirae balsami virtus vul-
neraria 657

Ranulae sub lingua notio et
sedes 286 seq.

Raphaniae analogi morbi spas-
modici a. 1771 et 1772. in
oppido Stade epidemici hi-
storia 127 seq.

Raphani rusticani vis 654

Refrigerantium remediorum
classes, differentia et natura
159

Regulus arsenicalis, eius affi-
nitates 97. antimonii vid.
Antimonium : cobalti vid.
Cobaltum.

Reichel, Io. Dan. societ. oeco-
nomicae Lipsiens. sodalis
527

Ren duplici pelui et vretre
instructus 509

Respiratio, de ea eiusque vsu
et effectu in sanguinem ob-
seruata 466 seq.

Reuss, C. F. med. prof. Tu-
bingens. 343

Rhabbari exhibendi optima
forma et vsus varius 418

Rheum vid. *Rhabbarum*.

Rheumatismus, de eo obser-
vata 281. acutus et chroni-
cus 685. eius diuersitas a
podagra et arthritide ibid.

Ribium nigrorum foliorum
vsus 415 seq.

Ricini olei vsus 657

Richter, Aug. Gottlieb Regis
medicus est electus 715

Rododendri chrysanthi vsus in
morbis

- morbis arthriticis 658. de-
 scriptio ibid.
 Rolandra, nouum plantarum
 genus 119
 Roob praeparatio 699
 Roris marini syluestris herbae
 vsus varius 262
 Rosa mutica, noua species 237
 Rothmann, Ioranus obiit 171
 Roux, A. Iournal de medecine,
 chirurgie; pharmacie cet.
 Tom. XLIII. et XLIV. 195.
 Tom. XLV. et XLVI. 387
seqq.
 van Royen, Andrian. obitus
344
 Rubeolae 687
 Rubiae tinctorum vis in mor-
 bis ossium dubia 415
 Rubinus, de eo experimenta
 chemica 60 seq.
 Rumpelt, scholae veterinariae
 Dresdensis professor 344
- S.
- Sacchari acidi essentialis vsus
 in exploratione aquae 414
 Sagar, Io. Bapt. Mich. systema
 morborum symptomaticum
 cet. 687
 Sal ammoniacum seceretum
 Glauberi, de eo obseruata
 chemica 215. a. commune,
 de eo obseruata chemica
 214. a. eius acidum vid. *Acidum*:
 febrifugum syluii, de
 eo obseruata chemica 213.
 a. fusibile in basi alcali vola-
 tilis, eius natura 398. seda-
 tium, eius definitio et natu-
 ra 491, 612. affinitates 97.
 de eius ortu, indole et na-
 tura experimenta et obser-
 vata chemica 219 seq. a. 221
 seq. a. 490 seq. volatile al-
 calinum, de eius cum calce
 viua praeparatione obser-
 vata chemica 216. a. quo-
 modo sub forma solida ob-
 tineri possit 217 sq. a. Epso-
 mensis salis natura 609.
 communis vsus 611. aerei
 vsus 699
 Salia, eorum genesis, principia
 constitutiua et differentia
 71 seq. de eorum crystalli-
 fatione obseruata chemica
 222 seqq. a. de eorum in
 spiritu vini solutione obser-
 vata 98
 Salinarum salisque fossilis con-
 templatio 608. comitatus
 Burgundiae ibid. Lotharin-
 giae ibid. faeces 609
 Saluatio quatenus effectus
 mercurii 500
 Saluator non apparenter, sed
 vere est mortuus 639
*Sammlung den neuesten gedruck-
 ten und geschriebenen Nach-
 richten von Magnetturen vor-
 züglich der Meßmerischen*
621
 Sandifort, Eduard. obseruatio-
 nes anatomico pathologi-
 cae. Liber II. 506. thesau-
 rus dissertationum, program-
 matum aliorumque opuscu-
 lorum cet. Vol. III. 514
 Sanguineus sudor 638
 Sanguis humanus et anima-
 lium quadrupedum, de eo
 experimenta chemica 398.
 eius circuitus quatenus ab
Bbb 5 actione

- actione neruorum mutetur?
 495. crustae inflammato-
 riae caussa 497. de eo eius-
 que respirationis ope a
 phlogisto liberati mutatione
 obseruata et experimenta
 466 seq. de eo in varias aë-
 ris species introducto obser-
 uata 467. quod in pulmo-
 nibus aërem attingat, expe-
 rimento probatur ibid. eius
 et aquae e latere Saluato-
 ris crucifixi perfosso efflu-
 xus 639
 Sanguis draconis, eius vsus
 417
 Santalum verum non differt a
 ligno Calcaturico 658
 Sapo venetus, eius vsus in pleu-
 ritide 329
 Saponariae radicis vsus in si-
 gnis 418. oeconomicus, de
 eo experimentum ibid.
 Sarcocoles species variae 290
 Saturni acetum cum succo ci-
 tri cremori lactis est simil-
 limum 654
 Saxifragae nouae species 237,
 246
 Schacala, animal, num canis
 ferus? 10. eius historia na-
 turalis ibid. seq.
 Schaeffers, Iac. Christ. *Abbil-
 dung und Beschreibung des
 Mayenwurmkäfers cet.* 492
 Schillingii, Godofr. Guil. de le-
 pra commentationes 424
 Schisti vitriolici corporum glo-
 bosorum prototypus 52
 Schreber diarium Walchii
 continuat 652
 Schreiber, I. C. *Betrachtungen
 über alle Arten der veneri-
 schen Krankheiten nebst einer
 neuen Heilungsmethode* 521
 Schroederi, Phil. Georg. opus-
 scula medica Vol. I. 483.
 Vol. II. 622
 Scorbutus, aduersus eum re-
 media 469
 Scordii herbae effectus et vsus
 262, 653
 Scorzoneræ radix, de ea bene
 scripsit Fehr. I. M. 655
 Scriptorum physico medico-
 rum, quae anno 1772 pro-
 dierunt, indicis supplemen-
 tum 176 seq. de anno 1773
 indicis supplementum 184
 seqq. anni 1775 index 345
 seqq. eius continuatio 527
 seqq. anni 1776 index 545
 seqq. eius continuatio 717
 Scroti morbi, de iis obseruata
 290
 Secundinarum retentio singu-
 laris 106
 Seditium sal vid. *Sal.*
 Selenites, de eo obseruata 75
 seq.
 Semiologiae pathologicae pri-
 mae lineae et conspectus
 510 seqq.
 Semperuiuum fediforme mon-
 strosus 244
 Senegae radicis vsus 264
 Senna, de eius actione, visu
 eique substituendis reme-
 diis monita 421 seq.
 Serpulae species claua Her-
 culis 651
 Siegwart, Georg. Frid. med.
 prof. Tubingenf. 342
 Simia satyrus L. eius duae spe-
 cies 16. eius singularis spe-
 cies in Bengalia 643
 Sinapios

- Sinapios virtus 654
 Sinapismorum vsus et prae-
 velicatoriis praestantia 325
 seq.
 Sinensium historia naturalis
 vid. *Iaponensium*.
 Societatis medicae Hauniensis
 collectanea Vol. II. 108
 Somnus septem septimanarum
 114
 Soni effectio, natura et diffe-
 rentia, de ea dubia et ob-
 seruata 150 seqq. sonorum
 diuersitatis a tubis aequali-
 ter amplis expositioni prae-
 mium constitutum 171
 Sonnauer Ios. diff. compositio-
 nes medicamentorum phar-
 maceuticae generales 705
 Soporosi morbi ab iracundia
 orti curatio 207
 Spasmodicus affectus singula-
 ris refractarius, de eo quae-
 stiones 120. morbus anno
 1771. et 1772. in oppido
 Stade epidemicus, eius hi-
 storia 127 seq.
 Spasmi 688. ventriculi vid.
Ventriculus.
 Specificorum remediorum si-
 gna, proprietates et criteria
 422. specificum antipoda-
 gricum 420. eius vsus in
 aliis morbis 421
 Sphacelus, aduersus eum re-
 medium externum 502
 Sphinx, insectorum genus eius-
 que species 23 seq. 29, 31
 Spigeliae virtus soporosa 415
 Spirituosorum remediorum
 vsus internus noxius 203
 Spiritus Mindereri, de eo ob-
 seruata chemica 215 seq. a.
 vini, eius affinitates cum sa-
 libus 98
 Spongiarum ad historiam na-
 turalem aduersaria 646
 Stannum, de eius natura ex-
 perimenta et obseruata che-
 mica 227 seqq. eius mine-
 rae vel lapidis signa essen-
 tialia 147. locus natalis ib.
 spatium et calx negantur
 148. species vnica, ceterae
 negantur ibid. circa Alten-
 bergam natura 149
 van der Steeg, Iac. Acad. litè-
 rar. Batauianae membrum
 524
 Stoellers, Fried. Christ. *Beob-
 achtungen und Erfahrungen
 aus der innern und äussern
 Heilkunst* 103
 Storr, T. C. C. med. prof. Tu-
 bingenf. 343. diff. de sale
 sedatio Hombergii 612
 Strack, Car. de crusta lactea
 infantum eiusdemque spe-
 cifico remedio 421
 Stramonii extracti vsus in ma-
 nia et delirio 415
 Sudor sanguineus 638
 Suffocati laqueo hominis se-
 ctionis relatio 132. suffo-
 cationis in gypsi fodina ca-
 sus 196. a vaporibus carbo-
 num curationis modus ib.
 Sulphur, de eo obseruata et ex-
 perimenta chemica 75. ex
 eo acidum vitriolicum ope
 nitri eliciendi modus 89. an-
 timonii auratum, de eo ob-
 seruata chemica 221. b. com-
 mune, eius cum aliis corpo-
 ribus affinitates 97. eius lac
 floribus est subtilius 699
 Suppres-

- Suppressiones 688
 Synochus 682. putrida, eius
 curatio 198
 Synoniae articularum ortus et
 ratio 520
*Systematisches Verzeichniß der
 Schmetterlinge der Wiener
 Gegend* 22
 T.
 Taenia, aduersus eam reme-
 dium 392. eam propellendi
 ratio et remedium 206. ope
 stanni rasi expulsa 113
 Tassiae virtus et vsus in po-
 dagra 420
 Taraxaci vsus 655
 Tartali rubri ligni descriptio
 658
 Tartarus vitriolatus, de eo ob-
 seruata chemica 86, 88, 212.
 tartari crystalli v. *Crystalli*.
 Taurus fulgure tactus, de eo
 obseruatio singularis 473
 Telephii foliorum vsus in cla-
 vis 418
 Telescopia aptissima conficien-
 di regulae 586
 Telluris mutationum caussa 62
 Temperamentorum doctrinae
 vtilitas 389
 Tendinum ortus et a musculis
 differentia 101 seq. de iis
 obseruata varia ib. tendinis
 achillis rupturae casus et
 curatio 198, 200
 Terebinthinae species variae
 656
 Terechowsky, Mart. Diff. in-
 aug. de Chao infusorio Linn.
 42
 Terra, eius vt elementi diffe-
 rentia, proprietates et effe-
 ctus chemici 59 seq. prin-
 ceps et elementaris est vi-
 trescibilis 59. de ea experi-
 menta et obseruata chemica
 59 seqq. 71, 603. eius mo-
 tuum caussa 233, 605. eius
 motus in insula Macao 643.
 super eius motibus variarum
 quaestionum solutioni prae-
 mium constitutum 171. bi-
 tuminosa, eius natura, par-
 tes constituentes, vsus et or-
 tus 270 seq. calcarea, eius
 ortus 62, 65. foliata tartari,
 de ea obseruata chemica
 213. a. foliata crystallifata,
 de ea obseruata chemica
 214 sq. a.
 Terraqueus globus v. *Globus*.
 Testaceorum recens detecto-
 rum descriptio 651
 Testiculi tumor castratione
 sublatus 387
 Tetanus ope mercurii sanan-
 dus 387
 Thaliae plantae character ge-
 nericus 118
 Themans, Io. Acad. literar. Ba-
 tauianae membrum 524
 Thermarum Aponensium a-
 quae caloris gradus 447
 Thermometricae obseruatio-
 nes 451. in conclauo calido
 institutae 449 seq. 461 seq.
 Thymelaeae cortex vid. *Me-
 zereum*.
 Tilli grana nimis acria sunt
 657
 Tinctura cantharidum, eius
 praeparatio et vsus in para-
 lysi 107 seq. in vrinae in-
 continentia ib. mercurialis
 Com. de la Garaye, eius
 praeparatio et vsus 227
 Tinea,

- Tinea, morbus, ope cicutae
sanata 107
- Tinea, phalaenarum familia
eiusque species 27 seq. 33
- Tondin, frutex, eius descri-
ptio 436. character botani-
cus et icon 443 seq. ligni
virtus et vsus in variis mor-
bis 426 seq. decocti vsus in
hydrope ib. in lepra 436
- Tormentillae radices vsus co-
riarius 419
- Torpedo piscis, de eius vi
electrica eaque imitanda ex-
perimenta et observata 445,
465 seq.
- Tortrix, phalaenarum familia
eiusque species 27, 33
- Trachelii radices vis adstrin-
gens 408
- Tracheotomiae ratio et vsus
in angina membranacea
301 seq.
- Tralles, B. L. Commentatio
de vsu vesicantium in feбри-
bus acutis cet. 306
- Tralliani, Alexandri librorum
medicorum editio noua in-
dicatur 172
- Tremellae species quaedam
245
- Trepanatio in cranio laeso, de
ea monita 198
- Trichecus rosmarus, animal,
de eo observata 453
- Trifolii aquatici infusi vsus in
variis morbis 415
- Tubae Fallopianae, earum
praeternaturalis constitutio
et vsus 507
- Tubingensis Acad. in Faculta-
te Medica professores 342
seq.
- Tumor fungosus et canerosus
in et sub osse bregmatis
285. eius incisio ibid.
- Tumores insoliti in foetibus
observati 109. cyllici per
anum expulsi 208
- Turbines ex noua seelandia
649
- Turcarum morbi, de iis obser-
vata 211, 387, 394. balnea
395
- Turpethi radices resinae vis
purgans 415
- Tussis ferina eius therapia
698
- Tympanites cum ileo lethali
111

V.

- Vagina vteri vid. *Vterus*.
- Valuula Eustachii et forami-
nis oualis, de iis earumque
ortu et vsu observata 6 seq.
- Variolae, earum natura et cu-
ratio 401. de iis earumque
curatione observata 110. de
earum curatione ope vesti-
catoriorum noxia monita
323 sq. 329. in foetu mor-
tuo, cuius mater post octo
annos iisdem affecta est,
observatae 107. idem sub-
iectum secunda vice infe-
stantes 112. iis demortuo-
rum tabulae 387. confluen-
tes, earum benignitatis sin-
gularis causa 195. leproso-
rum, de iis observata 432.
eas ope pulueris naribus in-
diti transplantandi modus
196. earum febres 627. ea-
rum inoculatio vid. *Inocu-
laria*.

Vapo-

- Vaporum mephiticorum**, inflammabilium et metallicorum natura 606
- Vasorum aberrationes** variae 509. fictilia et porcellana 601
- Vegetabilium calidum** innarum et vis frigori resistens, de iis obseruata 460 seq.
- Venaesectio**, super eius in febribus vsu, abusu et noxa cautiones 486
- Venarum cuniculorumque** subterraneorum indagatio et exstructio 606
- Venerea lues** infantum, eius signa et curatio 205 seq.
- Veneri morbi**, de eorum cura monita 404. iis medendi noua methodus 521 seq. eos per fumigationem sanandi noua methodus 390 seq.
- Ventriculi spasmi** curatio 131. tumor scirrhus 201 seq.
- Verbenae vsus** internus et externus in abscessu cerebri 399
- Vermes** de iis obseruationes 641. eorum et insectorum index 648. intestinalium semini naturae et remediorum expositioni praemium constitutum 343
- Vesaniae** 689
- Vesicae vrinariae fluxio** catarrhalis eiusque curatio 197. punctura v. *Punctura*.
- Vesicatoria**, eorum effectus et actio in corpus humanum 321 seqq. indicantia et vsus in variis morbis salubris 322. vsus in angina membranacea 300. vsus in febribus acutis quatenus incongruus 321. quatenus ad curationem febrium acutarum adhibenda? 322 seqq. eorum vsus in variolis dubius et noxius 323 seq. vsus et abusus in febribus malignis epidemicis 325 seq. in pleuritide 326 seq.
- Vesiculae feminales** contractae et calculosa materia impletae 141
- Veterinariae artis historia**, ad eam monita 403 seq.
- Vibrionis Anguillulae** descriptio 649
- Vina medicata** 699
- Viola tricolor** *Linn.* eius herbae vsus in crusta lactea infantum 423. laxans et emeticus 655
- Viperarum carnis vsus** in lepra 433
- Viscum Surinamense**, eius character botanicus et vsus in lepra 444
- Visus**, super eo obseruationes 268
- Vita corporis animalis** in quo consistat 518. eius durationis in vrbibus et pagis differentia obseruationibus probata 460. sine alimentis 579
- Vitia** 688
- Vitis idaeae baccarum** et herbae effectus et vsus 261
- Vitri crystallisatio**, de ea obseruata 474. antimoniatifolutionis vinosae vsus in variis

variis morbis 108. varia genera 603
 Vitriaria ars 602
 Vitriolum martis, de eo observata chemica 231 seq. plumbi, de eo observata 229
 Ulcera inueterata pedum, de eorum natura et curatione monita 130. vlcus malignum cum febre ardenti sanatum 203
 Ulmi campestris corticis vsus 416
 Ultraiectinae societatis scientiarum et arte thes. et praem. ad ann. 1780. 714
 Ulua incrassata, noua species 238
 Unguenti mercurialis praeparatio et vsus in haemorrhoidibus coecis 502
 Voluuli intestinorum ortus 138
 Vomicae pulmonum, de iis observata 141 seq. ruptae casus et curatio 204 seq.
 Vomitoriorum vsus in angina membranacea 301. in variolis 163
 Vomitus chronicus a motu, eius curatio 115
 Vrethra, in eam illatae aciculae extractio 211
 Vrinae vis antiseptica 105. se- et excretio largior ob multitudinem arteriarum renalium 515. suppressio punctura vesicae per anum sublata 475
 Vterus, eius defectus in virgine observatus 145 seq. colli dissectionis necessitas

et modus 139 seq. colli et vaginae disruptio lethalis 122 seq. fundus retroflexus ischuriae causa 121. haemorrhagiae ratio, causae et curatio 488 seq. de eius obliquitate observata anatomica 507. eius orificii praeternaturalis constitutio ib. vaginae prolapsus inueteratus, cui calculi magni inhaeserunt, sanatus 104 seq. vaginae vlcus a pessario ortum et curatum 202. grauidus, de eo observata anatomica et icones 506. grauidus humanus, eius anatomia in tabulis 330 seqq. ruptura sub partu spontanea 121. de eius et foetus in partu correctione animaduersiones 114. eius colli incisio et prolapsus repositio 199
 Vulnera quo modo a natura redintegrentur 515
 Vulnus intestini coli sanatum 471 seq.
 Vuae vrsi foliorum vsus lithontripticus 261

W.

Wenzel, Carl Friedr. *Lehre von der Verwandtschaft der Körper* 91. Fribergae Hermandorum vocatus vicem Gellerti implet 715
 Winteranus cortex, de eo monitum 418
 Wünsch, Christ. Ern. initia nouae doctrinae de natura soni 150
 Würz,

Würz, Geo. Chph. conamen

Z.

mappae generalis medica-
mentororum simplicium cet.

252

Zincum, de eius indole et na-
tura experimenta et obser-

vata chemica 222 seq. b.

Emendanda.

P. 13. lin. 7. *boli lege poli.* P. 17. lin. 14. *colores lege coloris.*
P. 29. lin. 9. *quorum leg. quarum.* Ibid. lin. 21. *falcatae leg. falcata.*
P. 41. lin. 29. *diutius leg. diutius.* P. 56. lin. 21. *calces leg. calcis.*
P. 68. lin. 7. *calcareae leg. calcarei.* P. 70. lin. 2. *materiei leg. mate-*
ries. P. 76. lin. 22. *alius leg. alias.* P. 78. lin. 12. *concentrationis*
leg. concentratoris. Ibid. lin. 18. *eorum leg. ouorum.* P. 88. lin. 15.
consuetas leg. consuetos. P. 91. lin. 20. *imitatur leg. imitantur.*
P. 110. lin. penult. *affecto leg. affectu.* P. 122. lin. 2. *inique leg.*
iniquae. P. 124. lin. 29. *quem leg. quam.* P. 151. lin. penult. *differere*
leg. differre. P. 188. lin. vlt. *funfzigjähriegen leg. funfzigjährieger.*
P. 193. Titul. *Magnus Sweterus leg. Magnum Sweterum.* P. 204. lin.
10. *HARVCI leg. HARVEI* Ibid. lin. vlt. *pedis cadi leg. pedis cati.*
P. 213. a lin. 20. *uncia una leg. unciam unam.* P. 214. lin. 7. *veru*
leg. verum. NB. Post p. 225. sequitur iterum pag. 213. ab initio
plagulae P. In indice huic errori succurrimus additis literis a. b.
P. 213. b. lin. 30. *ndole leg. indole.* P. 238. lin. 14. *gigartinus leg.*
gigantinus. P. 271. lin. penult. *detestiarum leg. detestas.* P. 288.
lin. 24. *triginti leg. triginta.* P. 292. lin. 25. *Hunc leg. Hanc.* Ibid.
lin. 26. *occurentem leg. occurrentem.* P. 298. lin. 15. *differere leg.*
differre. P. 301. lin. vlt. *eae leg. ea.* P. 306. lin. 5. 1778 leg.
1776. P. 329. lin. 5. *vesicatoris leg. vesicatoriis.* P. 330. lin. 18.
habentes leg. habentibus. P. 333. lip. penult. *intereedunt leg. interco-*
dunt. P. 334. lin. 28. *Nonum leg. Nouum.* P. 352. lin. 20. *illae*
leg. illi. P. 356. lin. 29. *BALDINDER leg. BALDINGER.* P. 374.
lin. 11. *Naturgeschichte leg. Naturgeschichte.* P. 379. lin. 10. *THED*
leg. THADD. P. 406. lin. 31. *Lycorperficum leg. Lycoperficum.* P. 449.
lin. 6. *inslitui leg. inslituere.* P. 471. lin. 22. *languore leg. languorem.*
P. 473. lin. 8. *flumine leg. lumine.* Ibid. lin. 29. *ignitionem leg.*
ignitione. P. 475. lin. 20. *vesicae adde immineret.* P. 480. lin. 25.
atqua leg. atque. P. 491. lin. 11. *calcaream leg. calcareum.* P. 504.
lin. 19. *in duos leg. in duas.* P. 517. lin. 8. *distanti leg. dissent.*
P. 528. lin. 27. *BONNET leg. MONNET.* P. 530. lin. 31. *ocount*
leg. Account. P. 548. lin. 23. *der bêtes leg. des bêtes.* P. 572. lin. 28.
MYERSBACH'S leg. MEYERSBACH'S. P. 640. lin. 8. *Syncopricti leg.*
Syncoptics. P. 659. lin. 6. *supprinendam leg. supprimendam.* P. 698.
lin. vlt. *admoneri leg. admoueri.* P. 704. lin. 22. *Boerbavianum leg.*
Boerbavianam. P. 710. lin. 10. *emendatiorem leg. emendatius.* P. 712.
lin. 15. *obvoluentem leg. obvolventem.* P. 713. lin. 4. *confirmare*
leg. confirmare.

